

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

The image shows the front cover of an antique book. The cover is decorated with a traditional marbled paper pattern, featuring swirling, organic shapes in shades of cream, light green, and pale yellow against a dark, almost black background. The marbling is dense and intricate. On the left side, the spine of the book is visible, bound in a dark, possibly black or dark brown, material. A small, rectangular, off-white paper label is affixed to the spine, containing handwritten text in blue ink. The label is divided into two sections by a horizontal line. The top section contains the number '460' and the bottom section contains the number '39'.

460

39

1857

11

№ 287

ՊԱՇՏՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐԳԱՐԱՆԻ

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ԲԱՑՈՒՄ

1860-1870 ԱՄԱՑ

25 ՕԳՈՍՏՈՍ 1860 — 23 ՅՈՒՆՎԱՐ 1870

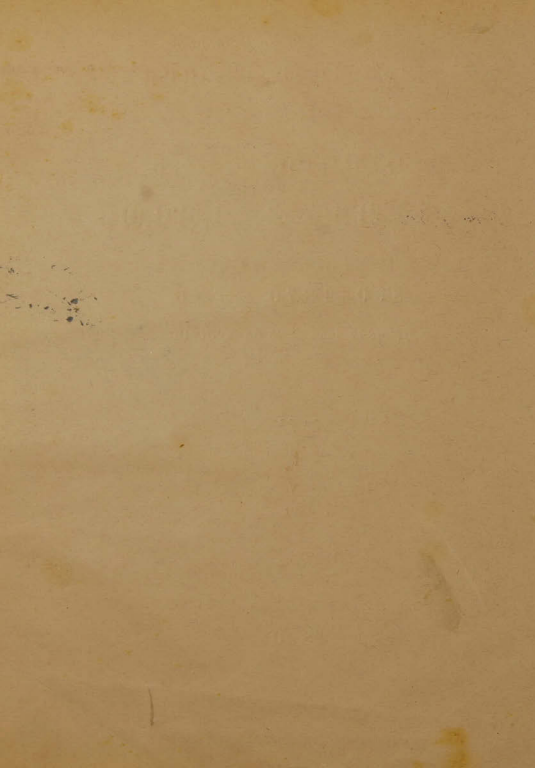

Կ. ՊՈՂԻՍ

ՅՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Մ. ՍԱԲԵԱՆ

1890

Ձեռնարկ անդամների և անդամների համար
Լյուդ. Վ. Մարտիրոսյան (հեղ.)
Երևանի և Երևանի
Մեծ Երևանի և Երևանի

Մ. Մ. Բոյաճյան 21 Դեկտեմբեր 1908
և Բոյաճյան

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

1860—70

38 41

4 39-60

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԳՀ. ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ե .

25 ՕԳՈՍՏՈՍ 1860

Ի ՄՈՆ ՄԱԿԻՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԵՆԻ

Ն Ա Ն Ա Գ Ա Հ Ո Ւ Թ Ե Ա Մ Ք

Տ. ՍԱՐԳԻՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿԻ

Ս Ի

ԱՆԴԱՄՈՑ ՄԵՄԱԳՈՅՆ ՄԱՍԻՆ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՄԲ

1.

Ժամը 5 1/2-ին՝ Մայրաքաղաքին արդէն ընտրուած 150 Երեսփոխաններուն 120 Էն աւելին եւ անդամակցաց զանկէն մէջ նշանակեալ 68 Անդամակիցներուն՝ 60 Էն աւելին ներկայ ըլլալով, Սրբազան Գաղարք Հայրն իմացուց ժողովին, որ Սահմանադրութեան պահանջած Երեսփոխանաց մեծագոյն թիւը ներկայ ըլլալով ատենը բացուած է . (1)

(1) Ազգային Ընդհանուր ժողովը կը բաղկանայ 220 Ազգային Երեսփոխաններէ որոնցմէ 160ը Պօյի թաղերուն Եկեղեցեաց կողմէն ընտրեալ, եւ 60ը Առաջնորդանիստ գաւառներուն կողմէն ընտրեալ :

Ընդհանուր ժողովին մէջ Ազգային Երեսփոխանաց անդամակից են՝

Նախ՝ Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան անդամներն՝ Կրօնական ու Քաղաքական Ժողովներուն եւ չորս Տեսուչ Խորհուրդներուն անդամներն ու Քաղաքական Խորհուրդներուն Ատենապետները :

Երկրորդ՝ Ազգին կամ Տէրութեան ծառայութեանը մէջ զլիսաւոր պաշտօնով մը պատուեալ անձինք որոց արժանաւորութիւնը

2.

Առժամայն Քաղաքական ժողովին Ատենապետ Մեծ. ԱՂԱԹՕՆ ԿՐԻՏԻՉ ԱՂԱՆ Կետեկայ զեղեցիկ ատենաքանութիւնը կարգաց :

Մեծապատիւ Երեսփոխանք եւ Երեսփոխանաց Անդամակիցք .

Այս Գառի. Ընդհանուր ժողովը՝ որուն անդամները բաղկաց ձայնը՝ Աստուծոյ ձայնը կոչեր է նա, կաւեալ մեղի ու կապահովէ որ ընդհանուր Ազգը ամենայն սիրով ըն-

Ազգին կամ Տէրութեան կողմէ վկայեալ կը նամարուի, ինչպէս են, Եկեղեցական զառն Պօյի գանձուղ Եպիսկոպոսները, Պօյի Եկեղեցեաց քարտիչ Վարդապետներն ու Աւագերեցները . Ուսումնական զառն՝ ազգային մատենագիրներ, վկայեալ բժիշկներ, զլիսաւոր դասատուներ, լրագրապետներ . Քաղաքական զառն՝ վերին պաշտօնաւորաց ատենապետներ, Արքունի ժողովոց անդամներ, Բ. Դրան Դիւաններուն մէջ Տնօրէններ եւ Թարգմանապետներ, ազգային կամ Արքունի նաստատութեանց մէջ տնօրէններ, ուսումնապետներ . Չինուորական զառն՝ վերին սպայից ատենապետները . (Տես Ծրոյ. յօդուած 1860ի Սահմանադրութեանը) .

Ծ. Գ.

զանքեր է զԱզգային Սահմանադրութիւնը , քանզի ձայնից բազմութիւնն է անոր առաջին հիմնական սկզբունքը :

Երբ Ազգ մը այս օրինաւոր սկզբան վրայ հիմնեալ Սահմանադրութեամբ մը կը կառուարուի , քանի որ անկէ չի խտտորիր , որ աւուր անոր կենսապահ տարերքը կարբիմանն ու կը զօրանան եւ զանի կենդանի կը պահեն յաւիտեան :

Գիրաւի այս Սահմանադրութիւնը երբ Ազգի մը մէջ ժամայ կուզէ , զեռ չը մտած , անոր առեւեկն մրդկայից սեւ ամպեր կերեւան որոնք ահալիք որոտումներով զիտեռ թէ ամեն բան ասին ու վրայ պիտի ընին . իսկ երբ կը մտնայ Ազգին մէջ , ետեւէն արեւու պայծառ լոյս մը ձգած՝ աճէն աճ ու երկիւզ փարատելով սրտերէն՝ այն ազգին հորիզոնին վրայ սիրոյ , խաղաղութեան եւ միարանութեան եւսազոյն գեղեցիկ ծրարանը կը նկարէ , եւ այն լուսով միտքերը կը լուսաւորուին , զազափարները կը նորոգուին , սրտերը կ'արիւնանան , մղեմախանձ ոգին կը մաքի , կրօնական ճշմարիտ հզացումները կը զարգանան , եւ ամեն ինչ մի եւ նոյն բարեք՝ մի եւ նոյն բնաւորութեան՝ մի եւ նոյն մայրնի լեզուին կը սիրանայ , վերջապէս այն լուսով՝ երբեմն միայն իւր իրաւունքը ճանչող անհասար կսկսի իւր պարտիքն ալ ճանչնալ , նոյնպէս՝ երբեմն միայն իւր պարտիքը ճանչող խեղճը կսկսի իւր իրաւունքն ալ ճանչնալ :

Ազգային Սահմանադրութեան իւր հետ թելած սիրոյ , խաղաղութեան ու միարանութեան յայտնի նշանը չէ՞ մի արդեօք , որ այսօր այսչափ հարիւրաւոր անկիւնք՝ զիտունը իւր զիտութեամբը , աստիճանաւորը իւր աստիճանովը , հարուստը իւր հարստութեամբը չի խրոխտալով՝ հոս հաւաքուեալ եւ հաւասար էշխանութեամբ ու իրաւար ձեռք ձեռքի սուլով՝ Ազգային գործերուն բարեք կառավարութեանը միջոցներ կը մտածեն , Զմայլելի տեսարան :

Իրաւամբ Հայոց զարազուին է այսօր , պէտք է որ ամեն Հայ տունէ հանդիսու այս

օրը , ամէն հայ մէկ մէկու հնորաւորեն , աւմէն հայ ուրախութեան ու սիրոյ համայրներ ժառուցանեն իրարու , եւ Հայոց պատմութիւնը շարունակող սխուր ու վատեալ գրելը սիրովի ու սրտասուիքի :

Այս Ընդհանուր Ժողովը՝ իրեւ Ազգին օրինաւոր ներկայացուցիչը , մէկ բանի զխաււոր գործեր ունի կատարելու այսօր :

Ա. Ազգին Սահմանադրութիւնը ստորագրել :

Բ. Իւր Դիւանը կազմել , այս պաշտօնին արդէն վարժ ու սուսմեական անձինքս ներքէ :

Գ. Կրօնական ու Քաղաքական Ժողովները հաստատել , անձնուէր , բաճիրուն ու աշխատատէր անձինքներէ : Երբ ժամանակը ներքէ , քուէարկութիւն եւ քուէամարը այսօր կատարել , ապա թէ ոչ միայն քուէարկութիւն ընելով , քուէամարը իւր Դիւանին յանձնել , որ երկու քննիչ ալ առնելով իւր հետ՝ մինչեւ վաղը կատարէ , եւ անոր արդիւնքը Ձեռք եւ համօրէն Ազգին տպագրութեամբ հրատարակէ :

Դ. Գործն է Ընդհանուր Ժողովին՝ առժամանակեայ Քաղաքական Ժողովոյ համարն աւնուլ : Այս Ժողովոյ համարն արդէն պատրաստ է . Ընդհանուր Ժողովին կը մնայ որունը ե՞րբ եւ ի՞նչ միջոցաւ անուուր :

Իրբեւ Ատենապետ առժամանակեայ Քաղաքական Ժողովոյն , առ այժմ այսչափ սքմիայն կիսանցնեմ Ընդհանուր Ժողովոյն որ , մեր Ժողովն ամէն Հինգշաբթի անխափան իւր նիստերը կընէր Սրբազան Պատրիարք Հօր Գահերեցութեամբ եւ իւր անզամոց առաւելութեամբը , ինչպէս ներկայութեան գիրքը կը վկայէ . թէ որ միայն մէկ անգամ մեծագոյն մաս չունենալով՝ չի կրցաւ իւր նիստը ընել , նոյն պակասը լեցնելու համար երկու նիստ ըրաւ արտաւարչ կարգի , եւ ասանկ շարունակ աշխատութեամբ ջիշ ժամանակի մէջ Ազգային շատ գործերը կատարեց , շատ հիւսնած վէճեր խաղաղեցուց , հարիւրի չափ հրամանադիրներ առնելով Բ. Դունէն զանազան գործոց համար զանազան երկիրներ խաւ-

րեց, ասոր ալ իւր աստնագրութիւնները կը վիպին: Այս ժողովին օրովը Էօրինէ-Գրան դերեղմանատան ցաւալի դէպքը պատահեցաւ: Այս ծանր դէպքին մէջ ալ, թէ՛ Յ. Գրան եւ թէ՛ Դեապանատանց հետ ժողովը այնպէս զգուշութեամբ վարուեցաւ ու խոհեմութեամբ բանակցեցաւ անոնց հետ թէ՛ բանիւ եւ թէ՛ գրով, որ նախատորոգներնիս ամօթագարտ մնային, եւ ղԱզգային սեպհականութեան անբնորոշարելի իրաւունքը արեւութեամբ պաշտպանելով ու մտադուռ փոսնդէն ապահովելով Ազգը փաստօր յաղթութիւն մը գործած ե. գաւ:

Մեր Օգոստոսիայէ Կայսրը ի՞նչ բարեկամութիւն, ի՞նչ սէր կը ցուցնէ օտար Տէրութեանց նէ՛ անոր հպատակ գանուող ժողովրդոց գլուխներն ալ ի՞նչան հաւատարիմ հարազատ հպատակութեան, պարտաւ որ են նոյն բարեկամութիւնը՝ նոյն սէրը ցուցնել անոնց: Որովհետեւ մեր Ազգը միշտ իւր Վեհափառ Տիրոջը բարեկամին բարեկամ եւ թըշնամունջն թշնամի ճանչցուած է եւ կրէք չուզեր ուրիշ կերպ ճանչցուի, ասոր համար առժամանակեայ Քաղաքական ժողովը համաձայն հանութեամբ որոշեց որ, ասիէ ետեւ մեր Վեհափառ Կայսրը բարեկամ Յազադարաց անուան անսխալութեան առիթով Ս. Պատրիարք անոնց Դեապաններուն շնորհաւորութեան մարդ խաւք. ուստի Լատինացոց Օգոստոս 15ին Քաղզիսացոց Կայսրը նարդէն Գին անուան շնորհաւորութեան համար մարդ խաւքելու ժամանակ յունենալով հետեւեալ օրը յատուկ նամակաւ մը յայնոնց իւր խնդակցութիւնը Քաղզիցի Դեապանին, եւ անմիջապէս պատասխանը ստացաւ, յորմէ անդեկացանք թէ, Սրբազան Պատրիարքին նամակը վերջին ստոխճան հանելի եղեր է Դեապանին:

Կը ցանկայ առժամանակեայ Քաղաքական ժողովը, որ իւր այս հաստատած քաղաքապարական ստիզութիւնը անխախտ պահուի ստանց որ եւ է ակնկալութեան՝ բաց ի փոխադարձ սիրոյ մը, քանզի մեր բոլոր ակնկալութիւնները պէտք է որ միայն մեր օ-

ր՛նաւոր Տիրոջմէն բլլան, որ մեզի կրէք չի գրանար իւր շնորհը, երբ մեք անկէ իրաւաւ խնդրեմք եւ խնդրելու կերպը գիտնամք:

Թէ որ զործ մը կար որ առժամանակեայ Քաղաքական ժողովոյն վրայ չափազանց ծանրացած էր, կը ճնշէր զանի իւր ներքեւը, միշտ արգելք կ'ըլլար անոր տեսնելիք գործերուն եւ վերջապէս կը յուսահատեցնէր զանի, առակին գործն էր այն:

Այս ժողովը յիշատի շատ նեղ օրեր անցուց, բայց երեսուն հազար դրէն աւելի փոխառութիւն ընելու չի համարձակեցաւ. սակայն ճանաց որ Ազգիս պատուոյն զգլելիք բաներ ալ չի պատահին իրեն օգնական առնելով Տնտեսական ժողովոյն մինչեւ Եւստօ քաջութեամբ զինացող կեցող մէկ քանի անձնուէր անձինքը:

Կան չեմ կրնար առանց լինելու անցնիլ մեր ժողովը անգամներէն մէկ բարեբարին մարդասիրական գործը: Այս բարերար անձը տեսնելով որ Հիւանդանոցին հացազորքը լաւական աննելիք ունենալով, ալ չուէի կարողութիւն ապասիկ հաց տալ Հիւանդանոցին այնչափ բազմութեամբ, ինքն ուրիշ հացագործի մը երայխաւոր բլլալով առանց հացի չի թողուց մինչեւ այսօր մ'չ միայն այն տեղի ազգային խնամոց կարօտեալները, այլ եւ մէջի Դպրոցին հարկբուր որ աշակերտները: Արդարեւ Ազգին առանկ նեղ օրերուն օգնութեան համեղ ընտիր անձինք ընդհանուր Ազգին խորին շնորհակալութեամբ արժանի են: Կը յուսամք որ գալիք Քաղաքական ժողովը չի պիտի կրէ այս նեղութիւնները՝ գոնէ ազգային հին տուրքերէն մնացած մեծագուծ մարդ ստակը հետզհետէ հաւաքելով, մինչեւ որ նոր ազգային տուրքը հաստատուի բոս Սահմանադրութեան:

Վերջապէս առժամանայ Քաղաքական ժողովն ուրախութեամբ կաւետէ Ձեզ, որ Ազգին այսչափ տարիներէ ի վեր փափաքած ժառանգաւորաց զարոյցը եւ Գիշերօթիկի ազջրկանց վարժարանը պիտի կրնայ վերջապէս հաստատուիլ: Քանզի այս երկու հաստատու-

Թեանց ծախուցը համար մեծ նպաստ եղաւ այս օրերս առատաբերութեան բարեկարգութիւնը որ արեւմտեան կողմէն քանի մօտ անչարժ կալուածներ շտապօրէն Ազգին, որոց ջուրհար աղբային կալուածոց նոր ստանախն մէջ Սահմանադրութեան ջուրհար ձամբովը արձանագրեցինք: Կը մնայ Ազգին ապահով միջոցներով արդիւնաւորել զայն կալուածները, եւ իրենց նպատակին արժանապէս ծառայեցնելու միջոցները տնօրինել:

Ան առժամայ Բաղաբարկան Ժողովը իւր եռամսեայ փոքրիկ ծառայութեան վրայ համառօտ տեղեկութիւն մը տալէն յետոյ կը հրատարի իւր պաշտօնէն եւ կը յանձնէ զանի այս օրինաւոր Ընդհանուր Ժողովոյն, որուն ձեռքը աւանդած է Ազգը իւր բոլոր գործերը, թէ՛ կրօնական եւ թէ՛ Բաղաբարկան եւ անկէ կանխկալէ սակէ ետեւ երջանիկ ապագայ մը իւր բարոյական ու նիւթական զարգացմամբ շտորհն և Աստուծոյ:

3.

Այս պատուական ատենարանութեան վերայ, որ բոլոր Ժողովականաց վրայ մեծ ազդեցութիւն ընելով սրտեմբի զո՞ւթեամբ եւ աչքերինն ու բախտութեան արտասուքով լցուց, ՄԱՍՍԻ Լրագրոյն կնքագիր-Տնօրէնն ալ նեւտեւեայ շտորակալութեան ու զերձը կարգաց Ընդհանուր Ժողովին կողմէն:

Մեծուպատիւ Ատենապետ

Առժամայ Բաղաբարկան Ժողովին.

Հայոց Ազգն առաջին անգամ օրինաւորապէս ներկայացնող այս մեծ եւ Պատկանիկ Ժողովին բերան ըլլալու պաշտօնն արդարեւ ծանր եւ զժուարին էր նուաասօխ համար թէ որ առժամանակեայ Բաղաբարկան Ժողովոյը նկատմամբ ունեցած զգացումը՝ առժամայեակ բոլոր Ժողովականաց ալ զգացումն ըլլալուն երջանկարար փտահ՛ լըլայի:

Այս զգացում, կը փութամ բանու, գոնութեան զգացում է: Այս մեծ Ժողովին բոլոր անդամներն՝ որ Ազգին փտահոթեան պանծալի կնքը կը կրեն իրենց վրայ, եւ աւելնն ալ Ազգին սիրովը փտահայ, անոր վերջերը զարմանելու, կարօտութիւնները լեցնելու, աւորորութեանը, բարեկարգութեանն ու յառաջիմութեան աշխատելու նուիրական պաշտօնով հոս գումարուած են, այս բարեխորհուրդ անգամոց աւելնն ալ կրեսմ, Ձեր կարգացած տեղեկարգին մէջ Ազգային Սահմանագրութեան կատարելոյ դործադրութեանն սպասուած բարիքներուն վրայ բրած ողջամիտ խորհրդածութիւններնու զ սրտանց համոզուած ըլլալով իրենց զօրունակութիւնը կը յայտնեն Ձեզ՝ մանաւանդ անոր համար որ զուք այդ ազնուական իմաստներուն համաձայն փարուեցաք Ձեր պաշտօնին մէջ:

Այո՛, Մեծուպատիւ Ատենապետ, Դուք արժանապէս կատարեցիք Ձեր ազգասիրական պաշտօնն, եւ ընդհանուր Ազգը զո՞ր բրիք, Ձեր Ժողովը, թէպէտ եւ առժամանակեայ, թէպէտ եւ կարճատեւ, բայց արդիւնաւոր եղաւ մեծամեծ ծառայութիւններով: Դուք՝ որ Սահմանագրապէս հաստատուած Ժողով մը չէիք, այսու ամենայնիւ Ձեր պաշտօնը կարելի եղածին չափ Սահմանագրութեան սրաժաղրութեանցը համեմատ վարելու ջանացիք, նիտեմբինց կանոնադրապէս շարունակելով, փիճմանց եւ խորհրդակցութեանց մէջ կարգ կանոն պահելով եւ ճշգրութիւն գործածելով: Դուք Ձեր պաշտօնին չափ եւ կշիռ զրիք իրաւունքն ու արդարութիւնը, եւ անձական կրից ու կողմնասիրութեան չի ճառայեցիք: Դուք ծանր եւ փափուկ պարագայներու մէջ Ազգին պատիւնն ու իրաւունքը արկարար պաշտպանեցիք բոլոր աշխարհի առջեւ: Եւ որ ամենէն մեծ ու փառաւորն է, Դուք Ազգին զարգացմանն ու բարօրութեանն միակ նիմ ճանչցուած Սահմանագրութեան առաջին գործադիրն ըլլալու պարծանքը ժառանգեցիք: Ազգային նիտեմբինաց ընտրութեան համար աւելն փոյթ եւ ջանք ի գործ զնելով

և Զեր անկեղծ պակցութիւնը նուիրելով Սահմանադրական Յանձնաժողովին :

Ասոնք ամէնը տեսաւ Ազգն եւ ուրախ եղաւ : Ուստի իւր խորին շնորհակալութիւնը Զեղի կը նուիրէ :

Շնորհակալ եմք նաեւ ի խորոց սրտէ այն առատաբեր Բարերարէն՝ որ մեծազուժար եկամուտներ Ազգին շնորհեր է այս օրերս , Ընծայարան մը եւ աղջկանց դպրոց մը քանաչու համար պէտք եղած ծախուց առատօրէն նպաստելու մտք :

Կը յուսանք որ այդ երկու ազգօգուտ հաստատութեանց հիմնարկութիւնը քիչ ժամանակէն տեսնելու բազմաւորութիւնը կունենանք , եւ այն ժամանակ այդ առաքինի անձին անուան ալ , պէտք է բարեխշտակ Լազարի , Մուրատայ , Խաչիպեանի եւ ուրիշ ասոնց նման բարերարներու փառաւոր անուանց կարգը անցնի :

Շնորհակալ եմք նաեւ այն միւս Բարերարէն , որ Հիւանդանոցի խղճայիներն ասանց հացի չի թողելու համար իւր պաշտպանութիւնը շնորհեց ազգասիրաբար :

Նմանապէս շնորհակալ եմք Տնտեսական ժողովոյն պաշտօնը կատարող այն քանի մը ազգասէր յարգելիներէն , որոնք այս նեղ ժամանակին մէջ՝ աչնիւ անձուիրութեամբ Ս. Փրկչի Հիւանդանոցին ու Գորոցին հոգատարութիւնան պաշտօնը շարունակելէ ետ չի կեցան :

Վերջապէս շնորհակալ ենք մեր Ամենապատիւ Արքայան Պատրիարք Հօրմէն , որ Ազգիս օգտին ու պատւոյն համար փորձով յայտնի ըրած անձնութեամբն եւ Ազգային Սահմանադրութեան գործադրութեանը համար ունեցած անկեղծ փութովն ընդհանուր Ազգին սէրն ու երախտաւորութիւնը գրաւած է :

4.

Այս Ուզերծը նոր ընցեր էր , երեք Երեսփոխան մտան ներս , եւ մէկը Խորհրդաբանին մէջ տեղը գրուած գրասեղանին քով

երթալով , Ատենապետ Ազաթօն Մկրտչ Ազաջին նետ խօսիլ սկսաւ :

Այս անձը կըսէր թէ՛ ինքը կրօնական ժողովոյ անդամոց համար ըուէ չի պիտոտայ , այլ միայն Բաղաբարկանին համար պիտոտայ ընտրութեան կերպը ուրիշ կերպ է եղեր ձեռադիր տեսարակին մէջ , եւ ետքը հիմակուան կերպին փոխուելով ներկայացուեր է Ընդհանուր ժողովին , եւ Ընդհանուր ժողովն ալ խարուելով վերջին կերպը ընդուներ է եզեր , զոր ինքը շնորհունիր : Այս անիմատ եւ անհիմն առարկութիւնն ընողին Ատենապետը պատասխան տուաւ , թէ ըսած խօսքերն անտեղի են , թէ Սատենադրութիւնն Ընդհանուր ժողովով կարգացուած եւ Ազգին բոլոր Եկեղեցականներէն , Անդամներէն , եւ ժողովրդեան երեսկիներէն զո՞տութեամբ ընդունուած էւ ստորացրուած է , թէ խարելու եւ խարուելու խօսքերն ընդհանուր Ազգին նախատիքն են եւ պէտք է զանոնք ետ առնու : ապա թէ ոչ ինքը ո՛չ Երեսփոխան կրնայ ըլլալ Ազգին , եւ ո՛չ ըուէ տայ : Երբ Ատենապետը տեսաւ որ առարկողը իր յամարի տակաւն իւր կարծիքին վրայ , պարտաւորեցաւ յայտնել լանը ժողովականաց , որոնք լսելուն պէս՝ ամէնը միաձայն արհամարհեցին ու մերժեցին անոր այս անտեղի դեմոզովութիւնն եւ ըրած անիրաւ պահանջներ թէ՛ ժողովն նաւանութիւն տայ իւր ըսածին եւ միանգամայն իր քուէն ալ ընդունուի :

Ասոր վրայ առարկողն այլայլած ու շփթած ժողովին Որաւէն զուրս ելաւ գնաց : Ասոր ետեւէն զուրս ելան նաեւ հետը ներս մտնող երկու Երեսփոխաններն ալ , որոնք Ազգին առջև բարի համարում ունեցող եւ յարգելի անձինք ըլլալով , առաջինին հետ զուրս ելլելնին տիտը տպաւորութիւն մ'ըրաւ բոլոր ժողովականց վրայ :

5.

Այս գէպքէն ետեւ՝ Ընդհանուր ժողովն

իւր Դիւանը կազմելու ձեռք զարկաւ զագա-
նի բուէարկութեամբ, եւ նետեւեալ չորս ան-
ձիւքն ամենէն աւելի քուէ ստանալով՝ Ընդ-
հանուր ժողովոյ Դիւանին անդամ ընտրուե-
ցան :

Աստե՛նապետ ՍԵՐՎԻՉԷՆ ԷՅԵՆԵՑԻ
Փոխանորդ ՄԻՆԱՍԵԱՆ ՍԻՆԱՍ ԷՅԵՆԵՑԻ
Աստե՛նազպիր ԱՂԱՐՕՆ ՄԿՐՏԻՉ ԱՂԱ
Փոխանորդ ԻԹԹԻՆՉՅԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱ

Դիւանն այսպէս կազմուելէ ետեւ, Մե-
ծապատիւ Ալեքիշէն Էֆէնտին իւր ընկերնե-
րուն նոս պաշտօնին զուսին անցնելով իւր եւ
անոնց կողմէն շնորհակալ եղաւ Ընդհանուր
Ժողովին նետեւեալ խօսքերով :

«Շնորհակալ եմ ժողովին մեզի բրած
պատուէն, եւ այս ցուցուած գատա՛նութիւնն
արարացնելու համար մեր ձեռքէն եկած ջան-
քը պիտի ընենք :

Այս պաշտօնը ընդունելովնիս կ'ըստասեմք
նաեւ Ձեր կողմանէ՛ չէ՛ թէ միայն գործաց Վար-
չութեան մէջ պէտք եղած ձեռնառութիւնը,
այլ նաեւ ազգային խնդրոց մէջ նամա՛մա տե-
սութիւն :

Մենք պաշտօն ունինք՝ ո՛չ միայն ի
նախնեաց մեզի աւանդուած կրօնքնիս պաշտ-
պանել, այլ եւ ամէն պարագայի մէջ բոլոր
խնդիրները մի եւ նոյն նպատակի ծառայել
տալ, այն է ազգային ոգոյ զարգացումը. ու-
զի մը՝ որ միամիտակ միջոցէ Ազգը կենդանա-
ցնելու, եւ զոր պիտի աշխատենք համաձայ-
նեցնել տալու, նախ՝ զարուս ոգւոյն եւ ըն-
թացքին նոս, եւ երկրորդ մեր բարեխնամ
Տէրութեան ունեցած ազգային պարտաւորու-
թիւններուս նոս, օտար միջամտութիւն չըն-
դունելով :

Անս մեր կարծիքը, կրնանք ըսել որ
Ձերն ալ նոյնն է, եւ այսպէս համաձայն ոգ-
ւով մի եւ նոյն ընթացքը կրնանք ունենալ ի
յառաջդիմութիւն եւ ի պայծառութիւն Ազ-
գիս : »

6.

Ասոնք բռնելէն ետեւ, Մեծարգոյ Ասե-

նապետը քիչ մը սառջ պատահած զէպքին
վրայ դանալով, հարցուց թէ՛ Եկեղեցական
Ս. Հարք ի՞նչ կարծիք ունին կրօնական Ժու-
ղովոյս ընտրութեան մասին քիչ մը յատաջ ե-
ղած զիտողութեան վրայ :

Ամենէն սառջ նախկին Պատրիարք Ամե-
նապատիւ Տ. Յակոբ Ս. Արք-Եպիսկոպոսը
պատասխան տուաւ, թէ Սահմանադրութեան
որոշած կերպը բոլոր եկեղեցականք սիրով եւ
զոհութեամբ ընդունած են թէ՛ օրինաւոր եւ
թէ պատուաւոր ըլլալուն համար, ուստի եւ
չեն ընդունիր այս մասին եղած որ եւ է սառ-
կութիւնները : Նոյն պատասխանը տուաւ նա-
եւ Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայ-
րը, եւ անոր ետեւէն բոլոր Եկեղեցականները,
աւելցնելով թէ՛ Ազգային Սահմանադրութիւնը
իրենք ընդունած ու ստորագրած ըլլալով, ա-
նոր մէջ պարունակեալ կանոններուն զէմ բան
չեն ընդունիր :

Եկեղեցական դատուն այս համաձայն յայ-
տարարութիւնը կատարածի նաեւն անգամ վա-
րատեց բոլոր Ժողովականաց մտքէն, եւ կա-
տարեալ գտահանութիւն տալով անոնց, անմի-
ջապէս կրօնական ու Բազմաթիւն Ժողովոց
ընտրութիւնն սկսաւ :

7.

Աստե՛նապետը մի աւ մի ժողովականաց ա-
նունները կարգալով, իւրաքանչիւրին քուէ-
ներն անունեցան ու սրահին մէջ սեղը զոր-
ուած տու վերուն մէջ ձգուեցան, կրօնական
Ժողովոյ անգամաց համար տրուած քուէներն
զատ տուփի, եւ Բազմաթիւն Ժողովոյ ան-
գամաց քուէները զատ տուփի մէջ :

Բուէարկութիւնը լիննալուն, Աստե՛նա-
պետը առաջարկեց Ժողովին որ քուէհամարը
երկար գործ մը ըլլալով՝ նետեւեալ օրուան
մնայ, եւ սատր համար Ժողովը յատուկ տե-
սուչներ ընտրէ, որ Դիւանին նոս միանալով
կատարեն : Ժողովը միաձայն խնդրեց որ
քուէհամարը իւր ներկայութեամբ կատարե-
ուի, թէ որ քանի մը ժամուան մէջ լիննալը

կարելի էր, և ընտրութեանց արդիւնքը նոյն օրը հաստատակութի :

Սկսաւ քուէհամարը, և երկու ժամու մէջ ընկալով, հետեւեալ արդիւնքը տուաւ :

Անշտմբ Կրօնական Ժողովոյ .

	Քուէ
1 Նախկին Պատրիարք Յակոբ Սրբազան	106
2 Ս. Երուսաղիմայ Փոխ. Սահակ Վրդ	143
3 Յովհաննէս Վրդ. Սէֆեան	131
4 Մանուէլ Վրդ. Պէյրոզլուի	108
5 Յովհաննէս Վրդ. Ղալաթիոյ	73
6 Տ. Յովհաննէս Իւսկիւսարու	145
7 Տ. Յովհաննէս Հիւսիսարազէնեան	139
8 Տ. Դէորդ Սապրազի	135
9 Տ. Դէորդ Մայր-Եկեղեցւոյ	129
10 Տ. Գրիգոր Աճէմեան	109
11 Տ. Գրիգոր Պէյրիթաշի	108
12 Տ. Արիստակէս Սամաթիոյ	98
13 Տ. Փիլիպպոս Սամաթիոյ	71
14 Տ. Երեմիա Սապրազի	70

Անշտմբ Քաղաքական Ժողովոյ .

	Քուէ
1 Դէորդ Պէյ Երամեան	138
2 Եօրասանճեան Պետրոս Ամիրայ	118
3 Աղաթօն Գրիգոր Էֆէնտի	113
4 Պալեան Կարապետ Ամիրայ	98
5 Աղաթօն Մկրտիչ Աղա	98
6 Այթուճ-Տիւրքի Էֆէնտի	93
7 Նորատունկեան Յայրօրի Աղա	90
8 Տատեան Յովհաննէս Պէյ	85
9 Ալբրիչէն Էֆէնտի	85
10 Միսաքեան Վարդերէս Աղա	83
11 Մինասեան Մինաս Էֆէնտի	83
12 Փափազեան Միրիճեան Ամիրայ	79
13 Օտեան Պօղոս Աղա	77
14 Այվատեան Յովհաննէս Աղա	73
15 Աղանեան Ստեփան Պէյ	73
16 Մարկոսեան Գրիգոր Էֆէնտի	70
17 Նորատունկեան Սիմօնի Աղա	63
18 Նելյուզեան Մանուէլ Աղա	68
19 Եազուպեան Եազուպ Էֆէնտի	67
20 Ապրօ Սահակ Էֆէնտի	57

Այս ցանկին մէջ կը տեսնուի որ Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանին անդամներէն երեքը, այսինքն Ատենապետը, Փոխանորդը և Ատենապետի Քաղաքական Ժողովին ալ անդամ ընտրուած են : Եւ որովհետեւ Սահմանադրութեան տրամադրութեանցը նայելով Քաղաքական Ժողովոյ անդամութիւնը Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանին անդամութեան հետ չը կրնար համաձայնիլ, հարցուեցաւ Երեքը թէ ո՞րը կ'ուզեն ընդունիլ : Ալբրիչէն Էֆէնտին և Աղաթօն Մկրտիչ աղան ուզեցին Դիւանին մէջ մնալ, ուստի հրատարեցան Քաղաքական Ժողովոյ անդամութիւնէն : Մինաս Էֆէնտին Քաղաքական Ժողովին մէջ մնալու յանձնառու ըլլալով, անոր տեղը Աղանեան Ստեփան Պէյը՝ Դիւանին անդամաց ընտրութեանը մէջ Մինաս Էֆէնտիէն ետեւ աւելի քուէ ստացած ըլլալով Ատենապետի Փոխանորդութեան, հրատարեցաւ Քաղաքական Ժողովին և Դիւանին մէջ մտնելու յանձնառու եղաւ :

Այս պատճառաւ զերջինեալ Քաղաքական Ժողովոյ անդամաց ցանկին մէջ նշանակեալներէն ետեւ, կարգաւ աւելի քուէ ստացող երեք անձներ Ընդհանուր Ժողովին հանուութեամբ Քաղաքական Ժողովոյ անդամ անուանեցան, և այսպէս Դիւանին երեք անդամներուն հրատարեցին յստաջ կեանք պակասը լրանալով, Քաղաքական Ժողովն հետեւեալ կերպով կազմուեցաւ .

1 Երամեան Դէորդ Պէյ
2 Եօրասանճեան Պետրոս Ամիրայ
3 Աղաթօն Գրիգոր Էֆէնտի
4 Պալեան Կարապետ Ամիրայ
5 Այթուճ-Տիւրքի Էֆէնտի
6 Նորատունկեան Յայրօրի Աղա
7 Տատեան Յովհաննէս Պէյ
8 Միսաքեան Վարդերէս Աղա
9 Մինասեան Մինաս Էֆէնտի
10 Փափազեան Միրիճեան Ամիրայ
11 Օտեան Պօղոս Աղա
12 Այվատեան Յովհաննէս Աղա
13 Մարկոսեան Գրիգոր Էֆէնտի

- 14 Կարառունիկան Սիմոնի Ազա
- 15 Նէփրուզիան Մանուէլ Ազա
- 16 Եաղուպճան Եաղուպ Էֆէնտի
- 17 Ապրո Սահակ Էֆէնտի
- 18 Եղիազարեան Յովհաննէս Ազա
- 19 Մուսահեաճեան Յովհաննէս Ազա
- 20 Փէշարեազեան Սահակ Ազա

Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանն այ նեաւ...
 եւ այ կերպով կազմուեցաւ .

Ատենապետ ՍԷՐՎԻՉԷՆ ԷՅԵՆՆՅԻ
 Փոխանորդ ԱՍԼԱՆԵԱՆ ՍՏԵՓԱՆ ՊԷՅ
 Ատենադպիր ԱՂԱԹՕՆ ՄԿՐՏԻՉ ԱՂԱ
 Փոխանորդ ԻԹԻՒՃԵԱՆ ԿՐԸՊԷՏ ԱՂԱ

Այս գործողութիւնները աւարտելէն ետեւ
 Ատենայ զարուեցաւ .

Պատրիարք Կ. Պօլսոյ

ՍԱՐԳԻՍ ԱՐԲ-ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Ատենապետ Փոխ. Ատենադպիր

Մ. ՎԻՉԷՆԵԱՆ Կ. Ս. ԻՒՒԻՃԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

№ 1586.

Տ Ս Ե Պ Տ Ե Բ Ե Ր 1860

Ի Մ Ա Յ Բ - Գ Պ Բ Ո Յ Ի Պ Ի Մ - Գ Ա Բ Ո Ւ Ի

Ն Ա Խ Ա Գ Ա Հ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻԻ Տ. ՍԱՐԳԻՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿ

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ

Ս Է Ր Վ Ի Զ Է Ն Է Ֆ Է Ն Տ Ի

1.

Ժուլի 6ին, 75ի չափ երեւոթիւան եւ 30ի չափ ալ Անգամակից ներկայ ըլլալով, Անգլանուր Ժողովոյ Ատենապետ Մեծագոստի Աէրովիչէն Էֆէնաին Դիւանին գլուխն անցաւ, եւ իւր խօսքը Սրբազան Պատրիարքին ուղղելով յայտնեց թէ՛ թէպէտ Ժողովը բացուելու համար պէտք է որ Ժողովականաց մեծագոյն մասը ներկայ գտնուի, բայց երբ կարելոր սնորհնութիւններ ըլլան ընելիք, ներկի է որ Ժողովը բացուի, իսկ որչափ չկրնար ըլլալ, մինչեւ որ ներկայ չը գտնուող Ժողովականաց կարծիքն ալ շատուի: Առտի կըրնանք խօսիլ այտոր, բայց չենք կրնար որոշել կրնանք քուէտրիտիւն ընել Քաղաքական Ժողովին հրամարող հինգ անձանց տեղը ուրիշ հինգ անձինք ընտրելու եւ Ա. Ատենապպիր մ'ալ Ընդհանուր Ժողովոյ համար, բայց չենք կրնար քուէտուիր բանայ մինչեւ որ ներկայ չը գտնուող Ժողովականաց քուէն շատուի:

2.

Յետոյ նտուեալ ատենախօսութիւնը ըրաւ Ատենապետը:

«Ներեցէք որ Ատենան չի բացած, այս Ժողովին վերաբերեալ քանի մը պարագայներու վրայ քանի մը բան գրուցեմ:

«Թէ որ Ժողովականքս ամէնքին ալ աւանկ Ժողովներու մէջ գտնուած ըլլալինք, թէ որ ամէնքին ալ Ժողովներու ատենական սովորութեանց ընտրուցած ըլլալինք, այս գրուցելիքներս աւելորդ կը համարուէին, բայց գիտեմ որ մէջերնս զեւ շատ անձինք կան որ առաջուց ծանօթութիւն ունենալ կուզեն ատենական սովորութեանց, ինչպէս որ ես ալ գրտցել կուզեմ մեր մողովին յարմար երեւցած սովորութիւնները, որպէս զի երբ մամանտեղը զայ գործածելու, անտեղի չերևան, ու մէկուն ալ այս նայուածքով գծարը չի գայ:

«Ամէն Ժողովի մէջ Ատենան՝ Ատենապետը կը բանայ, Ժողովականաց Մանձնաւ-

գրական թիւը ստուգելէն ետքը : Անք Սահմանադրութեան մէջ օրինաւոր թիւը՝ ինչպէս որ գիտէք՝ 111 է . մինչև որ այս թիւը ներկայ ըլլայ, որչափ մը չը կրնար ըլլալ ժողովին կողմէն , ինչպէս որ այսօր : Ասոր համար Ատենապետը միշտ պիտի գիտնայ՝ որ եւ է միջոցաւ մը Երեսփոխաններուն՝ օրջափը ներկայ ըլլալը , եւ այս միջոցն է Երեսփոխաններուն ստորագրութիւնը աւանկ ներկայութեան շատուկ զբքի մը մէջ : Երեսփոխանութեան պաշտօնը ներկայ գտնուելով մէկը կըրնայ միայն վարել , եւ չէ՛ թէ իր կարծիքը կամ քուէն ուրիշի մը տալով , թէ եւ այս ուրիշը Երեսփոխան մը ըլլայ : Երեսփոխաններն իրենց ստորագրութիւնը տալէն ետքը՝ եթէ արձրկին կամաց կամաց ք որոշման ժամանակ կարելի է որ առաջի թիւը մնացած ըլլայ : Թէ որ պարզ խնդիրներու մէջ քանի մը Երեսփոխանի պակտիւր ժողովին ընթացքին չը կրնար գալիլ նէ , ինչպէս որ կրնանք , աւանակ ծանր խնդիրներ կրնան ըլլալ , որ անոնց լուծմանը համար պէտք է օրինաւոր թուոյն ներկայութիւնը : Ասոր համար հարկ կըլլայ որ Ատենապետը միշտ գիտնայ ո՛չ միայն կեղծը , այլ նաեւ զացողը : Ուրեմն Երեսփոխան մը չը կրնար ժողովէն մեկնել , մինչև որ Ատենապետին չի հարցնէ եւ անոր համաթիւնը չառնէ : Ատենապետին խոնձուրթեանը յանձնուած է ժողովը շարունակել կամ վերցնել , խնդրոյ մը որոշմանը համար օրինաւոր թիւ գիտակցել , եւ ուրիշ խնդրոյ մը համար այսպիսով : Ատենապետը իր Երեսփոխան՝ որ եւ է Երեսփոխանի հաստատը է , բայց իր Ատենապետ՝ զուէն է ժողովին , եւ անոր կատարարութիւնը ժողովը իրեն յանձնած է . ինքը խօսք կուտայ , մէկէն խօսքը կը բառանայ , լուսիւն կը հարմայէ , եւ այլն : Ուրեմն պէտք է որ բոլոր Երեսփոխանաց քով գտնայ՝ ոչ միայն ձեռքնուտուրութիւն , այլ եւ կանոնաց նաղանգութիւն :

« Թէ որ Ընդհանուր Ժողովի մը համար հրաւեր կըթայ Երեսփոխաններուն , ու աւանցով պէտք եղած թիւը չգտայ , ու այս պատ-

ճառաւ թէ որ ժողով ըլլայ , ի հարկէ յանձնաւորը չեկողներուն քով է , բայց ըստ որում ժողովը կրաւունք չունի իր անդամները պատմելու , իրեն պարտքն է միայն ընտրողներուն գիտցնել առանց բանաւոր պատճառի չեկողներուն անունը : Ուրեմն հարկ ու պարտք է չեկող Երեսփոխան մը գրով խնդրել ի՞նչ պատճառով չեկաւ :

« Թէ որ խնդիր մը լուծելու համար Երեսփոխանաց օրինաւոր թուոյն ներկայ գրուելու հարկ է նէ , ընտրութեան համար քուէարկութիւն ընելու մասին կրնայ ժողովը անոնց ներկայութիւնը չի փնտռել , ու միայն քուէներուն օրինաւոր թիւը ստանալու համար , գրով ալ Երեսփոխաններուն քուէն ընդունիլ , ժանտանց կերպ ստիպողական աթիթի մը մէջ գտնուի ըլլալիք ընտրութիւնը , ինչպէս որ այսօր : Այսօր օրինաւոր թիւը ներկայ չը գտնուելուն համար պիտի բանեցնեմք այս միջոցը , բայց բացակայ քուէարկութիւնը միտակ ընտրութեան մասին ընդունելի է , ուրիշ աթիթի մէջ գործարկելի չէ :

« Ինչպէս որ գիտէք , Ատենապետն Ատենապետաց քուէն ալ , նախ խօսք կուտայ Ատենապետին Առաջին նստին ստանալութիւնը կարգալու : Կարգալուէն ետքը ժողովականներուն կը հարցնէ թէ՞ գիտողութիւն ունին ստանալութեան վրայ , թէ որ սրբազրկիւք բան մը տեսնուի , սրբազրկ կուտայ , ու ետքը ժողովին ընդունել կուտայ զայն :

« Ժողովի մը ոչմը իր մեծագոյն մասին մէջն է , եւ իր օրինաւոր որչափ մեծագոյն մասին որչափ ուն է , ի՞նչ եւ է որչափ միշտ քուէարկութեանը կըլլայ . բայց քուէարկութիւնը երկու կերպ է . մէկը զազանի միւսը յայտնի . զազանի քուէարկութիւնը ինչպէս որ մինչև հիմա գործարկեցինք՝ անանկ է . բայց թէ որ անոն որչափ զազանի քուէարկութեանը ըլլայ , ո՛չ ժամանակ կը բուէ , ո՛չ ետեւէ ետեւ ըլլալիք քանի մը որչափ ներք կրնան ըլլալ . ուրեմն շատ տեղ յայտնի քուէարկութիւն գործարկել հարկ է , ինչ-

պէս աստնագրութիւնը ընդունելու կամ չընդունելու համար եւ այլն եւ այլն : Յայտնի քուէարկութիւն ընելու համար քանի մը միջոցներ կը գործածուին . ինչպէս ձեռքերնին վեր վերցնել տալ եւ համբել կամ ոտքի վրայ մանկ . ձեռքերնին վեր վերցնողներուն ու չի վերցնողներուն , կամ ոտք կկողներուն ու չի վերցնողներուն թիւը բազրատելով՝ իսկոյն մեծագոյն մասը որ կողմն ըլլալը՝ այսինքն ինչ որոշում ըլլալը կը գիտցուի :

« Թէ՛ որ անանկ պարագաներ կան , որ թէ՛ գաղտնի եւ թէ՛ յայտնի քուէարկութիւն կարելի է բանեցնել , անոնց որ կերպը բանեցընելը ժողովը կ'որոշէ առաջարկութեան մը համեմատ :

« Նմանապէս սովորութիւն է ժողովոց մէջ , որ Դիւանը՝ ընտրութիւն մը ըլլալու առթիւն մէջ՝ արժանաւոր ու յարմար անձանց ցուցակ մը ժողովին կ'առաջարկէ . ո՛չ միայն այն ցուցակը ընդունելի կամ չընդունելի ժողովին ձեռքն է , այլ նաեւ՝ ըստ որում քուէն ազատ է՝ ո՛չ մէկը պարտաւորութիւն ունի այն ցուցակին նետելու . ասանկ ցուցակ մը ցուցնելուն ազէկութիւնը սա է որ՝ քուէները կ'ամփոփէ ու ընտրութիւնը կը դիւրացընէ :

« Ժողովի մը որոշմանը առաջարկուելիք խնդիրներն Աստնագրութիւնը պիտի կարգադրէ . ուրնն պէտք է որ ընդհանուր ժողովը գումարուելու ժամանակը՝ Աստնագրութիւնը գիտնայ ինչ բանի համար գումարուելիքը : Օրինաւոր հրատիրոցը Ս. Պատրիարքին ըլլալով՝ պէտք է որ Սրբազանը հրահրէ . բայց պէտք է որ նմանապէս Դիւանն ալ հրուէրը չի գացած գիտնայ ինչ խնդրոյ համար ժողովուելիքը : Այս յարարերութիւնները ընդհանուր ժողովոյ Դիւանին մէջ եւ Ս. Պատրիարքին կամ ուրիշ օրինաւոր հրատիրողներու մէջ ինչպէս պիտի ըլլայ՝ Սահմանագրութիւնը չէ որոշած . ուստի փորձին կը թողում մեղի յայտնել ասոր յարմարագոյն կերպը , եւ ասոր համար Դիւանը Ս. Պատրիարքին նետ կը խորհրդակցի :

« Ասոնք պիտի ըլլան մեր ժողովին իր Դիւանին նետ ունենալիք յարարերութիւն-

ներն եւ իր ընթացքին կանոնը : Ասոնք նիւստուրնէ ի գործ դնելու կ'սկսիմք :

« Ասոնց վրայ գ'առաջութիւն ընելու իրաւունք ունի Ժողովը , որն որ կրնայ ընել ասկէ ետքի նստին մէջ , Թէ որ գիտողութիւն մը չի գտառնի , ժողովը զանոնք ընդունած կը սեպուի : »

3.

Երբ ժողովականք հասնութիւն առին ժողովը բացուելու , Պ. Աստնագրութիւնը խնդրեց Աստնագրութիւնը որ նախընթաց նստին աստնագրութիւնը կարգայ :

Աստնագրութիւնը կարգաւեցաւ . ո՛չ ոք գիտողութիւն ունեցաւ ընելու բաց ՚ի Աստնագրութիւն , որ աւելցնել առաւ առ խօսքն ալ . « Ներկայ ժողովականք այ՛ կրճակայնք « եւ Աշխարհականք ձայնակից եղան Յայտնագրութիւնն է եւ Ս. Պատրիարքի ըսած « ներուն : »

4.

Տատեան Ասարել Էֆէնտին բողոք մը առաւ Դիւանին՝ Քաղաքական ժողովի անգամներն համեմատական առաւելութեամբ ընտրուելուն դէմ , Բողոքը կարգաւեցաւ , բայց ոչ ոք կամեցաւ ընդունել բաց ՚ի մէկ կրկու ժողովականներէ : Այս բողոքին վրայ ալ կարծիքն հարցուի ըսաւ Պ. Աստնագրութիւնը ներկայ չի գտնուող Երեսփոխանաց :

5.

Յետոյ Քաղաքական ժողովին հրաժարող հինգ անձանց հրաժարական նամակներն կարգաւեցան իրենց ամսաթուոյն կարգան , որք են՝

1. Քալեան Կարապետ Ամիրայ
2. Խորասանճեան Պետրոս Ամիրայ
3. Եղիազարեան Յովհաննէս Աղա
4. Աղաթեան Կրիստոբ Էֆէնտի
5. Փէշտրմաչեան Սահակ Աղա

9. Ասենապետը յայտնեց թէ հրատար-
ուողներուն ցուցուցած պատճառները թէ՛ Ս.
Պարթիարքէն եւ թէ՛ Դիւանէն արդէն քրն-
նուած ըլլալով, հրատարականինն ընդունե-
լի է :

Վերոյիշեալ հինգ հրատարողներէն՝ Աղա-
թուն Գրիգոր Էֆէնտին՝ Ընդհանուր Ժողովու
Դիւանին ընտրութեան ժամանակը ըստ ական
քուէ ստացած ըլլալով, իր հրատարական նա-
մակին մէջ խնայուցիք էր՝ որ եթէ Դիւանին
անցած ընտրուած ըլլար՝ նաք էր իրեն ըն-
դունելի, ըստ որում Դիւանին անդամները Ընդ-
հանուր Ժողով եղած ժամանակը միայն գործ
ունին, եւ Ընդհանուր Ժողովն ալ տարին մէկ
կամ քանի մը անգամ կը գումարուի : Գրի-
գոր Էֆէնտինն այս զիտողութիւնը առիթ
տուա Դիւանին առաջին Ասենապետի Աղա-
թուն Մկրտիչ Աղային՝ իր պաշտօնէն հրատա-
րելու, եւ Գրիգոր Էֆէնտին իր տեղն առա-
ջարկել ւ :

9. Ասենապետը յիշեալ հրատարեց տեղ
ընտրուելու անձանց ցուցակ մը Ժողովին
ներկայացուց, որուն մէջ նշանակուած էին
Քաղաքական Ժողովիչ անգամութեան հա-
մար՝

- Աղա Դոն Մկրտիչ աղա
- Համբարձումեան Ասապա Աղա
- Սարուխանեան Յարութիւն Աղա
- Մարտիրոսեան Յովհաննէս Աղա
- Ֆրէնկեան Մկրտիչ Աղա

եւ Ընդհանուր Ժողովոյ Ս. Ասենապետութեան
համար՝

Աղաթուն Գրիգոր Էֆէնտի

9. Ասենապետը յայտնեց թէ քուէար-
կուք ազատ են ասոնցմէ զուրս անմինք ալ
ընտրելու :

Պէյլիբեան Յակոբ Աղան եւ Նորաստուկե-
ան Յակոբ Աղան խօսք խնդրելով Ասենա-
պետէն հարցուցին թէ հրատարող անձանց
հրատարակներ ընդունուած է մի : Այո՛, բա-
սու 9. Ասենապետը իսկ Ժողովականք չենք
ընդունիր՝ նշմանցէն : Իրաւունք չունիք բա-
սու 9. Ասենապետը, եւ Մարխան Գրի-

գոր Էֆէնտին ալ հաստատեց 9. Ասենապետին
խօսքը :

Այս միջոցին Նորաստուկեան Յակոբ Աղան
ալ հրատարող ուղեց Քաղաքական Ժողովոյն՝
զանազան պատճառներ առաջ լինելով . իսկ
Ժողովը չուղեց ընդունելի եւ ինքն ալ համոզ-
ոււլլաւ :

Երբ 9. Ասենապետը տեսա որ հրատա-
րողաց հրատարականին ընդունուելուն ու
չընդունուելուն վրայ զեռ խօսք կըլլայ Ժո-
ղովականաց ոմանց մէջ, բաս թէ՛ բաս
կան խօսուեցաւ ասոր վրայ, արդէն մեծա-
զոյն մասը քուէարկութիւն կուղէ ընտրու-
եաց վրայ, պէտք է որ քուէարկութեան սեր-
սինք :

6.

Տասան Ասաքել Էֆէնտին խօսք ուղե-
լով 9. Ասենապետէն՝ հարցուց թէ այս ընտ-
րութիւնը բացարձակ առաւելութեամբ պիտի
ըլլայ, թէ ոչ համեմատական :

9. Ասենապետը հարցուց Ժողովին թէ
որ կերպը կուղէ ընտրուիլ : Այս միջոցին 9.
Կարապետ Փանոսեան խնդրեց 9. Ասենա-
պետէն որ բացատրէ Ժողովին թէ ինչ է
բացարձակ առաւելութիւնը եւ ի՞նչ է հա-
մեմատականը . ջանգի, բաս, Ժողովական-
ներէն ոմանք հար է թէ չի հասկնան ինչ
տարբերութիւն ըլլար այս երկու կերպին
մէջ :

9. Ասենապետը լաւ մը բացատրելէն եւ
տես բաս որ, ո՛վ որ բացարձակ առաւելու-
թիւն կուղէ նե՛՛ ձեռքը վեր վերցնել : Ասկայն
ոչ որ ձեռքը վեր վերցուց . ուստի ընդուն-
ուեցաւ համեմատական առաւելութիւնը, մի-
անպատման ասոր վրայք ներկայ չը գտնուող
Ժողովականաց կարծիքն ալ խմանալ որչառե-
ցաւ :

Ասէի ետքը քուէարկութիւն արտա, եւ
բոլոր Ժողովականք իրենց քուէնք որ պատ-
րաստելով, յանունէ կոծմամբ անուեցան ի-
րենցմէ եւ քուէտուսիլին մէջ ձգուեցան :

Քուէարկութիւնը ընկալէն ետեւ որոշ

ուեցաւ որ ներկայ չը գտնուող Երեսփոխանաց քուէն ալ յատուկ նամակով մը խնդրուի մինչև առաջիկայ Երեքշաբթի օր, եւ այն նամակին մէջ համառօտիւ օրինակուի այս օրուան նիստին ատենագրութիւնը: Եւստի օրուանցաւ որ յիշեալ Երեքշաբթի օրն քուէատուի բացուի եւ անպատճառ քուէհամարն ըլլայ, թէև ներկայ չը գտնուող Երեսփոխաններէն եւ ոչ մէկին քուէն խտրուի. այս քուէհամարն ըլլալէն ետեւ անոր արդիւնքը մաւերական պիտի համարուի եւ համեմատական առաւելութեամբ պիտի ընտրուին 5 անգամներն Քաղաքական Ժողովին համար, եւ Ա. Ատենադպիրն Ընդհանուր Ժողովին համար՝ առանց հրաժարականին ընդունուելու:

Եւ յատկապէս այս բանին համար հինգ հաա քննիչ ընտրուեցան, որք են՝

Ալթուն Էֆէնտի
Կրճիկեան Անդրանիկ Պէյ
Մարկոսեան Գրիգոր Էֆէնտի
Մինասեան Մինաս Էֆէնտի
Պեհլաւ Աւէա Աղա

Այս քննիչները քուէատուին իրենց կնիքովը կնիքեցին, Երեքշաբթի օրը ժամն ինն իրենց ներկայութեամբը բացուելու եւ քուէհամարը կատարուելու համար:

Ժողովականներն որոշեցին որ քուէատուին արդիւնքը ատենագրութեամբ հասկնալ հրատարակուի օրագրի միջոցաւ:

7.

Այս գործողութիւնը ըննալէն ետեւ, Վանեցի Պօղոս Վարդապետին ղէմ բողոք մը ներկայացաւ Ընդհանուր Ժողովին. բայց միայն կարգացուելով՝ գործը Քաղաքական Ժողովին յանձնուեցաւ:

Ատենանր զողուեցաւ ժամը 9ին:

Պատրիարք Կ. Պօստյ
ՍԵՐԳԻՍ ԵՐԲԵՊԻՍԿՈՍՈՍ

Ատենապետ Փոխ. Ատենադպիր
Ս. ՎԻԶԵՆՍԱՆ Կ. Ս. ԻԹԻԻՃԵԱՆ

ՆՐԴԻՒՆՔ ՔՈՒՆՆԱԳՐԻ

13 Ապրիլ 1860

Ի ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ

Ընդհանուր ժողովին որոշմանը համեմատ՝
երեքշաբթի օրը Դիւանին անդամները եւ ընտ-
րուած քննիչներէն Կրճիկեան Անդրանիկ Պէյն
ու Պեհլաւս Ումնու Աղան Պատրիարքարան
ժողովուելով, անցեալ հինգշաբթի օրուան
Ընդհանուր ժողովին սկսած քուէարկութիւնը
աւարտեցին ի ներկայութեան Ս. Պատրիար-
քին, Կրճակեան ժողովն ալ իւր նիստին օրն
ըլլալով, հրաւիրուեցաւ ներկայ գտնուելու,
նախ 36 քուէ գրով եւ 1 քուէ ալ ան-
ձամբ տրուելով, ժամը 6ին քուէտուփը բաց-
ուեցաւ եւ նամակները կարգաշարելէն ետեւ
քուէները սուփին մէջ նետուեցան:

Այս 37 քուէն տուողները ժողովականաց
ընտրութեանը մասին համեմատական առաւե-
րութեան կերպը ընդունած էին՝ բացի երկու-
քէն:

Քուէամարին արդիւնքը եղաւ .

(Թիւ քուէից 150)

Ա. Ատենադպիր Ընդհանուր ժողովոյ

Ազաթնու Գրիգոր Էֆէնտի քուէ 134

ԺՈՂՈՎԱԿԱՆՔ

1 Ազաթնու Մկրտիչ Աղա	քուէ 125
2 Սարուխանեան Յարութիւն Աղա	» 108
3 Համբարձու Քեան Ասապա Աղա	» 87
4 Մարտիրոսեան Յովհաննէս Աղա	» 79
5 Յրէնկեան Մկրտիչ Աղա	» 72

Այս գործողութիւնէն ետեւ Ատենանը գոց-
ուեցաւ ժամը 10 1/2 ին:

Պատրիարք Կ. Պօլսոյ

ՍԱՐԳԻՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՍ

Ատենապետ Փոխ. Ատենադպիր
Ս. ՎԻՉԵՆՍԱՆ Կ. Ս. ԻՐԻՒՆՃԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԳՀ. ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Գ .

4 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1860

Ի ՄԱՅՐ-ԳՊՐՈՑԻ ԳՐԱՄ-ԳԱՅՈՒԹ

Ն Ա Խ Ա Գ Ա Հ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻԻ Տ. ՍՍՐԳԻՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԻ

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ

Ս Է Բ Վ Ի Զ Է Ն Է Ֆ Է Ն Տ Ի

1.

Ժամը 7ին, 79 Ազգային Երեսփոխանք
և Կրօնական ու Քաղաքական Ժողովոց, և
Աւսումնական, Տնտեսական, Դատատանա-
կան, Երևական Խորհրդոց անդամները և 40ի
չափ Եկեղեցական ու Քաղաքական զատերէն
անզամակիցներ, ընդ ամէնը 150էն աւելի
Ժողովականք ներկայ գտնուելով, Ընդհանուր
Ժողովոյն Ատենապետ Մեծապատիւ Սէրփիլէն
Էֆենտյան Ժողովը բացաւ այսպէս :

« Սահմանադրութեան 10րդ. յօդուածին
տրամադրութեան համեմատ քանի որ Երես-
փոխանաց մեծագոյն մասը, այսինքն 111ը
գտնէ ներկայ չըլլայ՝ Ընդհանուր Ժողովը նիստ
չը պիտի կարենայ ընել. այսօր մինչև նիստ
79 Երեսփոխան միայն կան, կը յուսամ որ
քիչ մը ետքը օրինաւոր թիւը կը լինայ, բայց
թէ որ չի լինայ նէ՛ ատենանք բանալ ապօրի-
նաւոր է : Սահմանադրութեան ոգին քնաւ
գործոց ընթացքին արգելք ըլլալ չէ, թէ որ
օրինաւորութիւնը պարտք է : Սահմանադրու-

թեան ցուցուցած պարտաւնեւրուն մէջ . միւս
կողմանէ ալ սա զիտելու է որ ստիպողական
առթիւ մը մէջ Սահմանադրութիւնը զիւրու-
թիւն ցուցուցած է :

Այդին կէտական վիճակը և ազգային
հաստատութեանց պիտոյքը ան աստիճան հա-
սած են որ Քաղաքական Ժողովը հարկադրած
է անմիջապէս միջոց մը բանեցնելու : Այս
միջոցը կրնար բանեցնել ինք իր պատասխա-
նատուութեանը տակ : Թէ որ այս պատաս-
խանատուութիւնը Քաղաքական Ժողովն իր
վրան անտէլ չուզէ, և Ընդհանուր Ժողովին
զիմէ որոշում մը ուղեւու համար, Ընդհանուր
Ժողովը՝ ներկայութեան օրինաւոր թիւը չու-
նեցած՝ ներկայ գտնուած Երեսփոխանները
վերջին որոշում մը տալու թէպէտ իրաւունք
չունին, բայց ստանկ ստիպողական առթիւ մը
մէջ իրենց որոշումը կրնան տալ իրենց պա-
տասխանատուութեանը տակ . սա ալ Ընդհա-
նուր Ժողովին՝ թէ որ վերջին որոշումն ալ չը

սեպոսի, պատկառելի մէկ մասին որոշումն է. այս որոշումը Բաղաբախան ժողովն իր պատասխանատուութիւնը կը վերցնէ: Աւտի ատենը կը բանամ այս գրութեամբ եւ խօսք կուտամ Ատենազարին նախընթաց նիստին ատենադրութիւնը կարգաւ համար:

2.

Դիւանի Ատենազարին Փոխանորդը՝ Պ. Կարապետ Իւթիւնեան՝ յիշեալ ատենադրութիւնը կարգաց եւ ժողովն ուշադրութեամբ մտիկ ընելէն յետոյ՝ զիտողութիւն մը չըբու: Ատենապետ հրախրեց ժողովականներն, որ զիտողութիւն մը ունեցող կայ նէ՝ ընեն, բայց երբ որ ամենեւին զիտողութիւն մը ընող չեղաւ, ըստ որ ըստ ատենական կանոնի (ինչպէս նախընթաց նիստին մէջ ալ խօսեր էր), թէ որ զիտողութիւն մը չը պատահի՝ ժողովը ընդունած կը սեպոսի. ուստի զիտողութիւն մը չըլլալուն համար յիշեալ ատենադրութիւնն ընդունուեցաւ:

3.

Ատենապետը Ս. Պատրիարքին հարցոյց Գաւառական Երեւոյթանաց ընտրութեան ուշանալուն պատճառ: Ս. Հայրն պատասխանեց թէ՝ Բաղաբախան ժողովը ծանր եւ քաղաքական գործերով զբաղելովը կարող չեղաւ աւելի շուտով պատրաստել այս մասին շինուելիք հրահանգները, բայց յիշ օրէն խօստացաւ դաւանները զանոնք յուզարկել:

4.

Ատենապետը ժողովին ներկայութեան թուղթը աչքէ անցունելով 84 Երեւոյթանաց միայն ստորագրութիւնը տեսաւ, ուստի առաջարկեց ժողովին, ինչպէս որ նախընթաց նախնի մէջ ալ որոշուած էր, որ առանց զրի եւ բանաւոր պատճառ մը յայտնելու չեկող

Երեւոյթանաց անունները՝ ընտրողաց գիտցնելու համար Սրակարգի միջոցաւ հրատարակուին:

Ատենապետին այս առաջարկութիւնը ընդունուեցաւ եւ ժողովականաց շատերը սա զիտողութիւնը յարուցին որ, Երեւոյթանաց մեծագոյն մասին պակտիլը ազգային յատաջադիմութեան արդիւք կըլլայ, մանաւանդ այսպիսի քաղաքական պարագաներու մէջ: Արքազան Պատրիարքը թէեւ պատասխանեց որ Սահմանադրութեան 12րդ. յօդուածին արժանազրութեան համեմատ՝ ստանց Գաւառական Երեւոյթանաց ընտրութեանը սպասելու, Ընդհանուր ժողովը կրնայ դուժարուիլ, Կ. Պօլսոյ Երեւոյթանաց մեծագոյն մասովը, որոյ համար 81 թիւը բաւական է, եւ այսօր 84 Երեւոյթանեք կը գտնուին: Բայց Ատենապետը վերադին հաստատելով որ Սահմանադրութեան 10րդ. յօդուածին ուժը չի կրնար տկարանալ 112րդ. յօդուածովը, ուստի ատենանը բացած ժամանակը գրուցած գրութեամբը՝ Բաղաբախան ժողովոյ Ատենազարը Պ. Մկրտիչ Աղաթնին խօսքը սուտաւ, որ Բաղաբախան ժողովին ազգային երմտական վիճակին վրայ պատրաստած տեղեկագիրը կարգայ, ինչպէս որ նիստին սկիզբը ծանուցած էր:

5.

Տեղեկագիր Բաղաբախան ժողովոյ

Ազգային Բաղաբախան ժողովը կազմուելէն անմիջապէս ետքը Ազգային Վարչութեան ճիւղերը կազմելու մեք զարիաւ այս Ընդհանուր ժողովին իրեն սուած իշխանութեամբը:

Կազմեց նախ՝ Տնտեսական, Երմտական, Ուսումնական եւ Գաւառաստանական Խորհուրդները, Ազգին վտահոյթեանը արժանի անմինք այս Խորհուրդներուն անգամ ընտրելով զազանի բուհարկութեամբ:

Բաղաբախան ժողովը մէկ կողմէն զիլ-

ուած Ազգային զանազան քաղաքական խնդիրներ կը քննէր, կ'որոշէր ու կը անօրինէր, միւս կողմէն Ազգային Մտտեւորական Կոմիտէն կը զարման մ'ընկելու հարց կը մտածէր, որովհետեւ Մտտեւորական անանկ մէկ վիճակը մեծ արդեւք մ'էր մտածելու Ազգային կարեւոր բարեկարգութեանց վրայ, որոնց ինչ աստիճան Ազգը կարօտ է այսօր, ամենուր յայտնի է: Ուստի Քաղաքական Ժողովը պարտաւորեցաւ այս ընդհանուր Ժողովին զինվում եւ անոր օգնութիւնը խնդրելու: Քանզի աւանց անոր հօր օգնութեանը անհնարին է ազգային մտտեւորական վիճակը բարւոքել եւ կրկին անգամ այս վիճակին մէջ չ'իյնալու հարց դասել:

Քաղաքական Ժողովն Ընդհանուր Ժողովին այս որոշում տեսնելիք գործը թեթեւացնելու համար՝ յատուկ Յանձնաժողով մը կազմեց հետեւեալ ձեւովս անձինքներէն:

- Սէրգիւն Էֆէնտի
- Աղաթօն Էֆէնտի
- Կոստանդեան Գալուստ Ազա

Մարտիանեան Յարութեան Ազա որպէս զի Ազգին Մտտեւորական վիճակը բարւոքելու հարց մը մտածին: Ենթակալ պատկեր ծանուցանենք որ այս ազգասէր անձինքը իսկոյն միանալով քիչ ժամանակին մէջ Քաղաքական Ժողովին սա առաջարկութիւնը ներկայացուցին: Ժողովն ալ անմիջապէս Տնտեսական ձեռնաս խորհրդին յանձնեց այս առաջարկութիւնը, որ Ելումական Խորհուրդին ալ իւր հետ առնելով խորհի անոր վրայ եւ կարծիքը իմացնէ Քաղաքական Ժողովին: Յիշեալ երկու Խորհուրդները քննելով Յանձնաժողովի առաջարկութիւնը, սա հետեւեալ տեղեկագիրը ներկայացուցին Քաղաքական Ժողովին:

Հիմա Քաղաքական Ժողովը այս երկու կերպ առաջարկութիւնները այս Ընդհանուր Ժողովին կամացը կը յանձնէ. որը վճարելու ըլլայ՝ անոր գործադրութեանը հոգ տանել կը խօստանայ: Ինքը՝ թէ որ կը ներքէ Ընդհանուր Ժողովը՝ սա զիտողութիւնը միայն կրնէ, որ իրեն կը թուի առիթ զիւրին գոր-

ծաղրելի հետեւական Խորհուրդին բրած առաջարկութեան առաջին կերպը, այն է՝ ԱՄ. Եւրոսազէմին վեց բեռ, այրինքն 600,000 դրչկանիսիկ սրահանջել, եւ իւր 120,000 դրոշխ յատկացեալ տարեկան սուրբէն 50,000ական դրոշխ տարուէ տարի ինչալով 20 տարիէն լմնցնել:

Բայց որովհետեւ այս փոխառութեան համար Ա. Եւրոսազիմայ Վանուց հետ ըլլալիք բանակցութիւնը հարկու մէկ երկու ամիս կը տեւէ, եւ այն վեց բեռ տալին ալ արդէն զիջուած պարտուց վճարմանը պիտի գործածուի միայն, ուստի հարկ է դարձեալ Ազգին օրական անհրաժեշտ ծախսուցը համար առ ժամս Ազգէն դրամական նպաստ խնդրել, մինչեւ որ ազգային տարեկան սուրբը ըստ Սահմանադրութեան հաստատուի, որուն համար կ'պատահի որ Քաղական Խորհուրդներն ամէն տեղ հաստատուին Մայրաքաղաքիս մէջ, Մէկ մասը այս նպատակին որուն փոքրագոյնը 500 դրչ. պիտի ըլլայ տուն գրուի, քանզի Ազգին երեւելի ընտանիքներէն միայն պիտի խնդրուի, նուէր պիտի համարուի. իսկ միւս մասը՝ որ առ հասարակ միայն 20 դրչ. պիտի ըլլայ, ազգային տարեկան սուրբին թերահշիւ վճարուած պիտի համարուի: Յայտնի է որ Լեզը, ինչպէս որ պարսպ ունի, նոյնպէս ալ Փուլի վրայով արդէն հաստատուած սուրբէն ալ բաւական աննելիք ունի: Ազգային Վարչութիւնը այս աննելիքն ալ նուաբըլու հոգ պիտի տանի, բայց երկրիս տասնի անհարկ է նէ՝ թոյլտուութեամբ պիտի շարժի այս մասին: Ընդհանուր Ժողովը իրեն ցուցուած փոխառութեան կապերուն մէկը վճարէն եւ խնդրուած նպաստը խոստանալէն առաջ՝ Քաղաքական Ժողովը պարտաւոր կը ձանձնայ զինքը ցուցունելու Ընդհանուր Ժողովին թէ, ո՞րքէ հետեւած է ազգային Մտտեւորական այս դժբաղդ վիճակը, ո՞րքան է անոր բաց պարսքը, եւ միանգամայն ապահովնելու զ'Ընդհանուր Ժողովը, որ ազգային Մտտեւորական կրկին այս վիճակին մէջ իյնալու վտանգէն ազատ պիտի ըլլայ այսուհետեւ: Ուստի

Քաղաքական ժողովը կը ցուցնէ լնդհանուր ժողովին, ազգային Մատուկին այս զմբազգ վիճակին իրրև զլխաւոր պատճառ՝ երկու տարիէ ի վեր պատահած ազգային ցաւոյի ղէպքերը, որոնց տխուր յիշատակը սէւաք է ամենուս մաքէն վարատին այս օր. եւ այն ղէպքերէն հետեւած ազգային նախնի վարչութեան անբարեկարգ ընթացքը:

Իսնք ազգային բաց պարտքին: Ազգային բաց պարտքն է 872,686 զրշ. այսպէս:

Տնանկի Մատուկին զրշ.	486,663
Հիւանդանոցին »	386,023
	<hr/>
	872,686

Այս պարտքին ղէմ ունեցած աննկիքն է՝ ազգային չորս տարուան 1857-60 տարեկան տուրքէն մնացորդը, որ Փուլի հաշւով կը հասնի 1,267,389 զրուշի:

Քաղաքական ժողովը կապահովէ ղլնդհանուր ժողովը, որ ազգային Մատուկը չի պիտի կարօտի ակէ ետեւ Ազգին արտաքայ կարգի արոց կամ փոխառութեան, հետեւեալ կերպով ղուղակչուելով ազգային ելքն ու մուտքը:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԵՂԵՒՄՏԻՅ ՀՆՇՈՒԿՑՈՅՑԸ

1861 ՏԵՐՈՒՆ ԼԱՄԱԸ

ՄԻՒՅՔ	Ղրշ.	ԵԼՔ	Ղրշ.
Վիճակներէն եկած տարեկան	101,270	Հիւանդանոց	772,000
Եկեղեցիներէն	30,730	Պատրիարքարան	240,000
Հրամանի	18,000	Կարօտեալ գայրոցայ	54,000
Քէզբէրէխանէ	180,000	Տնանկ աղքատ	70,000
Երուսաղէմ	90,000	Պատահական	100,000
Հիւանդանոցին հացաղին եւ կաակ	39,000		<hr/>
Մոմարան	80,000		1,236,000
Ս. Փրկիչ եւ Արմաշ	10,000		
» Կալուածք	50,000		
Հիւանդանոց խրկուածներէն	20,000		
Նշանտուք	100,000		
Հիւանդանոցի պատասպարեալ	30,000		
Քոչակ. աշակերտաց Հիւնդ.	60,000		
Տէրութեան միս եւ հաց	60,000		
Վաստակայաններուն նուէրն	21,000		
Տնանկ, Սեպհական կալուածք	12,000		
	<hr/>		
	902,000		
Հաւատարութեան համար	334,000		
	<hr/>		
	1,236,000		

Անա այս ընդհանուր հաշուեցուցակէն կը տեսնուի, որ ազգային մուտքը եկեղը հաւասարելու համար կը կարօտի տարին 334,000 դրուշի, այս գումարը բաղդաստեղով Մայրաքաղաքին ազգայնոց թուոյն հետ խիստ փոքրիկ գումար մը կ'երեւնայ, որուն վրայ պիտի հիմնուի ազգային տուրքը եւ իւրաքանչիւր ազգային՝ ամենայն հնչաութեամբ մասնակից պիտի ըլլայ անոր՝ իւր կարողութեան չափովը :

Վերը ցուցուած ընդհանուր հաշուեցուցակին ելքը կրնայ աւելի սեղմուիլ, եթէ ազգային հաստատութիւններն սիօին քայլը ազգային Մասնամագրութեան ցուցուցած ճամբովը :

Այս Ազգային հաստատութիւններէն ծախսոց կողմանէ չարխաւորելու եւ միանգամայն զլիտովին իւր Հիմնադրին նպատակին ծառայելու հետ ապրմանի առ այժմ կ'երեւայ Ս. Փրկչի Հիւանդանոցը. իսկ այս ունորէնութիւնը ան տանն իրաւամբ կրնայ ըլլալ, երբ հոն ուսանող սնկարտա աշակերտներուն ուրիշ գիշերօթիկ վարժարան մը օրատարուի, եւ Ս. Փրկչի Հիւանդանոցը կը ծառայէ ալ անկէ ետեւ միայն իբրև օթնւան կարտուալ հիւանդաց, իբրև պատսպարան ծեր եւ անկար ազբատաց, իբրև զգաստարան անառակաց եւ իբրև կրթարան որը եւ անտէրունջ տղայոց :

Ի վերջոյ՝ Քաղաքական Ժողովը սա որոշումն ալ կը խնդրէ (Ընդհանուր Ժողովէն թէ՞, որովհետև ըստ Մասնամագրութեան՝ երբ ազգային տուրքը հաստատուի՝ այն ատեն իւրաքանչիւր թաղ իւր անանկները ինքը պիտի ինտել, եւ անոնց համար ծախք բրած ստակը իրեն տուրքէն կերպիւ մը վար իջած պիտի ըլլայ, ուրին հիմախուան ազգային Սընտուկին առ անանկս ունեցած մեծագումար պարտքը պիտի վճարէ՝ թէ՛ ո՛չ. քանզի այս գումարին վճարուելովն ու չի վճարուելովը

մեծ տարբերութիւն կը մտնայ ազգային պարտուց գումարին մէջ,))

Քաղաքական Ժողովոյ

Ատենադպիր	Ատենապետ
ԻԿՐՏԻՉ ԱՂԱԹՕՆ	ԳՐԻԳՐ ՄԱՐԴՈՍԵԱՆ
1 Նոյեմբեր 1860	
Կ. Պոլիս	
Պատրիարքարան Հայոց	
6.	

Պ. Մկրտիչ Աղաթնոյ յիշեալ տեղեկագիրը կարդալէն ետեւ, Ատենապետը Ընդհանուր Ժողովը հրաւիրեց, որ հարկաւոր դատած դատողութիւններն ընէ, երբ դատողութիւն ընող չեղաւ, ինքը սիսեց Իւստին կողմանէ յետագայ դատողութիւններն ընելու :

Նախ՝ հարցոց Քաղաքական Ժողովին ազգային Ստուկին թէ՛ առ Տնանկաց Մասուկը եղած 486,663 դրուշ եւ թէ՛ առ Հիւանդանոցն եղած 386,025 դրուշն պարտուց պատճառն ու մասնաւոր հաշիւները, Քաղաքական Ժողովին կողմանէ ներկայացաւ Մոսմեան Մկրտիչ Աղան՝ իբրև ձեռննատ պատասխանելու յայժմ մասին, որն որ հարցուած խնդրոց պատասխանը տալով, Ազգային Մասուկին առ Տնանկս եղած պարտուց գումարը 115,100 դրուշի հասնիլը խնայուց, եւ ասոր ալ պատճառն առ կըլլայ որ, ամէն տարի տընանկ ազբատաց արուելիք ոչորմութեանց գումարը թէ՛ եւ 70,000 դրուշի կը համի, բայց հաջի թէ՛ 3 կամ 4 տարիէ ի վեր, տարին 30,000ահան դրուշ տրուած ըլլալուն, այսոր 155,100 դրուշի հասած կըլլայ անանկ ազբատաց չի տրուած ոչորմութեանց գումարը :

Քաղաքական Ժողովը կը հարցնէ թէ՛ այս գումարը ազգային պարտք համարելու է թէ՛ ո՛չ. այս խնդիրը մեծամեծ վիճարանութիւններ կը յարուսանէ : Ոմանք կուզին որ այս պարտքը ուրիշ պարտուց պէս հասուցուի,

միայն թէ սահպողական պարտուց կարգէն ելլայ ու ազգին մնացեալ պարտուց բերթ թեթեւցած ատներ վճարուի : Շատերն ալ կ'ըսեն որ եթէ երեք չորս տարիէն ի վեր այս ողորմութենէն զրկուող անասնիները ողջ մնացած են , եւ ի նարկէ օրական ապրուստի կարօտ ըլլալով , կերպիւ իւր կամ ողորմութեամբ ապրած են , ուստի ինչ որ եղեր է նէ՛ եղեր է մինչեւ հիմա , ալ այսուհետեւ ըստ Սահմանադրութեան պիտի հոգ տարուի անասնկ ազգատաց թէ՛ թաղերուն եւ թէ՛ ազգային Մատուկին կողմանէ : քայց հիմա աւ 155,100 զրուչի պէս մեծ գումար մը եթէ բաժնուի ազգատաց , Տական , 10ական զրուչ միայն պիտի անցնի ձեռուրնին , որ մեծ օգնութիւն կ'ըսեն որ եթէ Ազգը այս պարտքը չիտայ , մեծ տարածայնութիւններ կ'ընան ծաղիլ , մահաւանդ օր Ս. Ծննդեան օրերը սովորութիւն է անանկաց ըստ կարի օգնութիւններ ընել :

Ատենապետը կը պատասխանէ թէ՛ անասնկ ազգատաց վիճակը կամ ապագան լուցնելու համար ըստ Սահմանադրութեան թաղերը պէտք եղած հողը պիտի տանին , վիճակին պիտի քննեն , որչափ նպաստի կարօտ ըլլալնին պիտի որոշեն ու որչափը իրենք կարող պիտի ըլլան հողալու եւ որչափը ազգային Մատուկէն խնդրելու պիտի կարօտին , ասոնց վրայ ճիշտ ու հասուն տեղեկագիր մը շինելով Բազաքահան Ժողովին քննութեան պիտի յանձնեն , քայց Թաղական Խորհրդոց հաստատութիւնը զեւ ամէն տեղ ընցած չլլալուն , հիմակու հիմա այնք խնդրոյն վրայ բան մը չի խօսուիր , առ այժմ Բազաքահան Ժողովին հարցմանը պատասխան տալու է՝ այն է վճարել թէ՛ ոչ 155,100 զրուչի առ Տնանկաց Մատուկը եղած պարտքը :

Մէկն ալ սա զիտողութիւնը կրնէ որ՛ Լուսաճողի Պեղճեան Յարութիւն Ամիրան աւմէն տարն անանկ ազգատաց տրուելու որոշեալ գումար մը յատկացուցած ըլլալով ոչ ոք կրնայ այս անօրենութիւնը զանց աննել առանց նշովթի տալ մնալու : Բայց Ժողովականաց

չատերն ալ կը պատասխանեն թէ՛ ազգային Մատուկը կտակաւ յատկացեալ գումարներէն աւելի մինչեւ ցարք անասնկաց օղորմութիւն տուած է , եւ այսուհետեւ ազգային Մատուկը եւ Թաղերը պիտի շարունակեն օգնելու ըստ Սահմանադրութեան :

Ատենապետը տեսնելով որ այս մասին բաւական վիճարանութիւն եղաւ , խնդիրը քուէի կը զնէ եւ զրեթէ համաձայնութեամբ կ'ընուի զուեւի ազգային պարտուց մի ըստ միովջ շինուած հաշուեցուցակը , քայց Դ 155,100 զրուչ առ Տնանկը եղած պարտքէն՝ զոր վար երթալով ազգային պարտուց գումարէն , կը մնայ 717,580 զրուչ քայց պարտք :

7.

Ատենապետը կ'սկսի Բազաքահան Ժողովին պատրաստած 1861 տարուան Ազգին տարեկան ելմուտքին հաշուեցուցակին քննութեանը , որոյ վրայ սա զիտողութիւնը կ'ընէ որ՛ այս հաշուեցուցակը Սահմանադրութեան համեմատ ճիշտ չը կրնար համարուիլ , այլ վերջին տարիներուն ել ու մտից միջին հաշուով շինուած ցուցակն է . վերջնական հաշուեցուցակը շինելու համար պէտք է որ , 1 Թաղական Խորհուրդները հաստատուած ըլլան որ որոշեն ազգային Մատուկէն իրենց տրուելիք նպատակը գումարը , եթէ հարկ կայ նէ , 2. Հիւանդանոցը ըստ Սահմանադրութեան բարեկարգ ըլլայ , 3. Ազգային Դիւանատան եւ Պատրիարքարանի պահանջած անօրենութիւնները որոշուած ու հաստատուած ըլլան : Ուստի Ատենապետը Դիւանին կողմանէ Բազաքահան Ժողովէն կը խնդրէ որ ժամ յառաջ վերջնական բարեկարգութեանց հոգ տանելով , ազգային ծախքերը Սահմանադրութեան համեմատ որոշուին , եւ աւելի ճիշդ հաշուեցուցակ մը պատրաստելով , ազգային տարեկան տուրքը անոր վրայ հիմնուի :

8.

Ատենապետը կը հարցնէ Բազաքահան

Ժողովին թէ 717,586 գրուչ մնացած ազգային պարտուց որչա՛փը տախադրական է, և որչա՛փին վճարուածը էրնայ ուշանալ : — Ստիպողական պատարհիրը հաշիւ կըլլուին ևս 434,020 գրուչի կելլայ, իսկ տախադրական չեղածին որո՛ւմարը միայն 283,566 գրուչի կը համնի :

9.

Ատենապետը կ'սխիք քննելու ազգային պարտուց վճարմանը համար Քաղաքա՛ան ժողովին ըրած առաջարկութիւնները : Քաղաքական Ժողովը մէկ մէ՛յու կից երեք առաջարկութիւններ ըրած է, զանոնք ի միասին ի գործ դնել կուզէ :

Առաջինն է՝ Ս. երուսաղէմէն 600,000 գրուչ փոխ առնել, և տարուէ տարի վճարելիք 120,000 գրուչ աուրքէն վար կրթատմ 30,000 գրուչը, քսան տարուան մէջ վճարել :

Երրորդը՝ Ազգային երևելի ընտանիքներէն զոնէ 500ական գրուչ նուէր առնել :

Երրորդը՝ Ազգին ընդհանրութենէն 20ական գրուչ առնել և իրենց վճարելիք տարեկան տուրքէն վար կրթալ :

Այս երեք առաջարկութիւններէն յետոյ Քաղաքական Ժողովը Յանձնաժողովին առաջարկութիւններն ալ կը ներկայացնէ Ընդհանուր Ժողովին՝ որոնք են .

Զորրորդ՝ փոխառութիւն մ'ընել Ազգին ընդհանրութենէն 0/0 ին 6 շա՛նով ևս ամէն տարի դրամադրսին 0/0 ին 2ը վճարելով՝ 25

ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒՑ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ

ՊԱՐՏՔ	
872,020	ՂԸ. Ազգային պարտք
200,000	» Սահմանդ. կանոնով չի արտ. ելիք

672,000	ՂԸ.
172,000	» Ճեմարանին պատրաստ գրամը

500,000	ՂԸ Բաց պարտք

տարուան մէջ վճարել՝ Տէրութեան Բժնատիրակէ նման :

Հինգերորդ՝ հարիւրական գրուչնոց տոմսակներու միջոցաւ ևս առանց շահի փոխ առնել, և 8 կամ 10 տարուան մէջ հատուցանել, բայց ամէն տարի դրամադրսին Տրդկամ 10րդ. մասը վիճակահանութեամբ վճարել :

Վերջինեալ առաջարկութեանց վրայ ժողովականք հատուն բնութիւն մ'ընելու կարող ըլլալու համար, Ատենապետը տասը բուզէի համար ժողովը ղոցոց :

10.

Որչեալ ժամանակին Ատենապետը վերջտին ստեանը բացաւ, ու վերջի Զորրորդ ու Հինգերորդ առաջարկութիւններուն վրայ ժողովականաց ուշադրութիւնը հրա իրեց, և երբ բռնական վիճարանութիւն եղաւ, քուէի դուռ զանոնք, որք չընդունուեցան ժողովականաց մեծազօրն մասին որո՛ւմարը :

11.

Նոյն միջոցին Եւմտական Խորհրդին անգամներէն Տէմրճիպաշեան Ենոյք Ազան վեցերորդ առաջարկութիւն մը կը ներկայացնէ ժողովին, որ կը պարունակէ նախ՝ ազգային պարտոց հատուցման կերպը, երկրորդ՝ ազգային տարեկան տուրքին հաւաքման ու բաշխման եղանակը :

ՊԱՀԱԿՔ	
250,000	ՂԸ. Նպաստ Ս. երուսաղէմի
125,000	» Ազգին երևելիներէն
125,000	» Էսնաֆ ազաներէն

500,000	ՂԸ.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՈՒՐՔԻՆ ՀԱՒԱՔՄԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ

70,000 Անձ ընկի Կ. Պօլսոյ մէջ

15,000 Պանդուխտ

85,000

25,000 Տնանկ եւ անկարող

60,000 Անձ

Այս 60,000 անձերուն երեւելիները տարեան յատուկ նուէր մը տալու են, իսկ մնացեալները

30,000 Դրուշը ամսական 20ական փարայ տւեր մը

10,000 » » 40 » » »

10,000 » » 80 » » »

10,000 » » 40 » » (որք պանդուխտ են)

60,000 Դրուշ

Ատոնց դումարը որնէ՛ Դրուշ Ազգին երեւելիներէն

15,000 Դրուշ 30 նազար անձինքներէ

10,000 » 10 » »

20,000 » 10 » »

55,000 Դրուշ 60 նազար անձինք

Հաւարիչներն վարձքը թէնդիլ 10,000 Դրուշ

45,000 Դրուշ ամսական

Տարեկարն կ'ընէ՛ 540,000 Դրուշ երեւելիներուն տուածէն ի զատ :

12 .

Ասանապետը վերոյիշեալ առաջարկութիւնը Քաղաքական Ժողովին երեք առաջարկութեանցը յարելով՝ վերստին Քաղաքական Ժողովին քննութեան եւ որոշման յանձնել կառաջարկէ՛ իրեն պատասխանատուութեանը տակ : Բայց Տատեան Առաքել Էֆէնտին եւ Բարուակ Պէյը կը ըրողքեն ասոր դէմ եւ կը խնդրեն որ այսօր վերոյիշեալ առաջարկութիւններն ալ քննուին ու որոշուին, որովհետեւ Քաղաքական Ժողովն այդ պատասխանատուութիւնը վրան չ'անձր եւ իրաւունք չը կրնար ունենալ ըստ Սահմանադրութեան . առանց Ընդհանուր Ժողովին որոշումը եւ հաս-

տատութիւնը ստանալու՝ ազգային տրոց վրայ անօրինութիւն մ'ընելու :

Ասանապետը կը պատասխանէ որ՝ 1. Այս առաջարկութիւնները հասուն քննութիւն մը կը պահանջեն, որն որ կարելի չի կարծեք այսօր ժամը յառաջացած ըլլալուն . 2. Ընդհանուր Ժողովը կարող է ասանկ ստիպողական պարտզայի մը մէջ Քաղաքական Ժողովին ասանկ արտօնութիւն մը տալ՝ պատասխանատուութիւնը վրան անելով եւ այդ պատասխանատուութեան ալ Քաղաքական Ժողովը մասնակից ընելով ինչպէս որ Ժողովն ալ այս դրութեամբ բացաւ :

Ոմանք կը համոզուին որ Քաղաքական Ժողովը վերստին յիշեալ առաջարկութեանց քննութիւնը ընէ, բայց որոշման ու հաստատ-

տուժեան համար Ընդհանուր Ժողովին դարձեալ զիսերը հարկուոր կը դասեն :

Ատենապետը եւ անոր հետ Ժողովականաց շատերն ալ՝ յանախակի Ընդհանուր Ժողով գումարելուն գժուարութիւնները յառաջ բերելով ու Հիւանդանոցի ցուալի եւ ըստիպողական վիճակն եւ ազգային պարտուց հատուցման յապաղելուն անտեղութիւնները նկարագրելով՝ յիշեալ առաջարկութեանց որոշմանը համար վերստին Ընդհանուր Ժողով գումարելը կը հերքեն : Վերջապէս Քաղաքական Ժողովն ալ աս մասին պատասխանատուութիւն մը փրան առնել չուզեր : Ուստի Ատենապետն ալ զանազան կարծիքները ամփոփելով՝ այսօր յիշեալ առաջարկութեանց որոշումը եւ քննութիւնը ըլլայ թէ՛ ոչ, քուէի կը դնէ :

Ժողովականաց մեծադոյն մասը Զրնդուցիի յիշեալ առաջարկութեանց քննութիւնն եւ որոշումը վերստին Քաղաքական Ժողովին յանձնուիլը : Ուստի Ատենապետը կարգաւ կ'սփսի անոնց քննութեանը :

13

Նոյն միջոցին նաղարեան Համբարձում Աղա անուամբ ներսփոխան մը Եօթներորդ առաջարկութիւն մը կընէ Ժողովոյն ազգային պարտուց հատուցման համար, այն է՝ Ղալաթիա հանգուցեալ Թիւթիւննի Ալիքսան Աղային՝ Հիւանդանոցին պարգեւած հողը որ սյսօր 300.000 յը. կընէ, կըտէ
150.000 » Ծեմարանին ստակը
50.000 » ՀիւանՎախըՖին հա-
----- սըլաթէն մէ՛վնուտ
500.000 յը. Այս գումարը բաւական է, կըտէ, Ազգին պարտքը հատուցանելու :

Քաղաքական Ժողովն եւ նախկին Տընտեսական Խորհուրդը սաստիկ բողոքներ կընեն յիշեալ առաջարկութեան դէմ, եւ կը հաստատեն որ Հանգուցեալը՝ յիշեալ հողը կտակաւ Հիւանդանոցին չտրուի է, այնու պայմանաւ որ չի ծախուի ու փրան եկամուտ մը չիտուի Հիւանդանոցին յատկացեալ, Ս. Պատրիարքն ալ հաստատելով որ թէ՛ ըստ

կրօնի եւ թէ՛ ըստ Սահմանադրութեան կտակարարիմը դիտաւորութիւնը պէտք է որ անհրաժեշտ պահուի եւ զործադրութիւնը ապահով կերպիւ ըլլայ, ուստի վերջիւնալ ներսփոխանն ալ ետ առաւ իւր առաջարկութիւնը, եւ Ժողովը կտակաց նուիրական ըլլալն այս առթիւն մէջ ալ միաձայն հաւանութեամբ վերահաստատեց, ու խոստացաւ անոնց բառ առ բառ զործադրութեանը հոգ տանիլ :

14

Ատենապետը սկսեց շարունակել Քաղաքական Ժողովոյն Ա. առաջարկութեան քնննութիւնը, այն է՝ Ս. Երուսաղէմէն 600.000 յը. առնել եւ այլն :

Ազգային պարտուց համար Ս. Երուսաղէմէն նպատտ պահանջելու Ազգը իրաւունք ունի՞ թէ ոչ, — Այս այս փափուք եւ միանգամայն անենապարզ խնդիրն Երկար վիճարանութեանց Նիւթի վըլլայ :

Մէկը կ'ըսէ որ Ս. Երուսաղէմի Վանքին տուած տարեկան տուրքին հինգ տարուանը՝ որ կ'ընէ 650000 յը. կանխիկ իրմէն խնդրուի, բայց եթէ տալ չուզէ, ստիպում չըլլայ : Ոմանք կը պատասխանեն թէ՛ կարելի է որ Ս. Երուսաղէմայ Վանքը լոկ խնդրուելով մը այդ գումարը չը տայ, ուստի պէտք կըլլայ այն ատեն որ Ազգը իւր իրաւունքին կատարումը պահանջէ Սահմանադրութեան արմատադրութեանց համեմատ : Միւս մ'ալ կըլլայ կըտէ որ՝ Ազգը միայն Կ. Պօլսեցիք չէ՛ն. Ս. Երուսաղէմայ Վանքը ընդհանուր Ազգինն է, ինչնու համար Կ. Պօլսեցեաց Ազգին համար բրած պարտքը Ս. Երուսաղէմէն պիտի վճարուի :

Ժողովականաց զրեթէ ամենն ալ կը բողոքեն այս կարծիքին դէմ եւ կը հերքեն յետագայ գիտողութիւններովը :

Ա. Ազգային Ընդհանուր Ժողովը բոլոր Ազգը կը ներկայացնէ եւ ո՛չ թէ Կ. Պօլսեցիք միայն, թէ՛ ըստ օրինի Բ. Դրան եւ թէ՛ ըստ Սահմանադրութեանն :

Բ. Ազգային պարտուց զլիսուոր աղբիւրն ու պատճառը Հիւանդանոցն եղած է,

որոյ մէջ պատասպանեալ կը խնամուին աւելի պանդուխտներ քան թէ Կ. Պօլսեցիք :

Գ. Ս. Երուսաղէմայ իրաւանց զլխաւոր պաշտպան՝ ինչպէս որ մինչեւ հիմա Կ. Պօլսոյ հայազգիք եղած են, եւ թէ բանիւք, թէ՛ իրօք եւ թէ՛ տրօք անոր պայծառութեանը աշխատած են եւ պիտի աշխատին միւտ, ուստի Քաղաքիս առեւտրական ու Ազգին այս տաժանելի վիճակին մէջ Ս. Երուսաղէմի Վանքն ալ պարտաւորուած կըլլայ նպաստել Ազգին, որպէսզի Սահմանադրութեան գործադրութեան խոչընդոտ եղող ազգային պարտքը անհետանայ ի յառաջագինութիւն եւ ի պայծառութիւն Ազգիս :

Դ. Որովհետեւ Ազգին բոլոր Վանօրէից երուսուտքը Սահմանադրութեան տրամադրութեանց համեմատ Ազգային Վարչութեան միջնորդութեամբ պիտի տնօրինուի եւ անոնց հոգաբարձութիւնն ու մատակարարութիւնն ազգային ժողովոց ու Սորհրդոցոց որովամբ եւ անոնց հսկողութեանը տակ պիտի ըլլան, ուստի Ս. Երուսաղէմայ Վանքն ալ մի եւ նոյն օրինաց ու տրամադրութեանց ենթակայ եղած ըլլալուն տարակոյս չիկայ :

Վերոյիշեալ դիտողութիւններուն պէս ուրիշ անհրաքելի եւ անժխտելի փաստերով ալ Ազգին իրաւունքն աւելի եւս հաստատուելէն եւ այս մասին լիովին վիճարանութիւն ըլլալէն ետեւ, Ատենապետը Ս. Երուսաղէմէն 600,000 դր. առնելու խնդիրը բու՛լի դրաւ, որ ժողովականաց գրեթէ համաձայնութեամբն ընդունուեցաւ, բայց ի 10 ժողովականներէ :

15.

Ատենապետը Քաղաքական Ժողովին Բ. առաջարկութեան քննութեանն սկսեց, այն է՝ Ազգին երեւելիներէն գոնէ 500 սկան դր. նուէր առնել, որոյ վրայ բաւական վիճարանութիւն ըլլալով, քուէի դրուեցաւ ու ժողովականաց համաձայնութեամբն ընդունուեցաւ :

Ատենապետը Քաղաքական Ժողովին Բ. առաջարկութեանը կից եղած Գ. առաջարկութիւնը քննութեան յանձնեց, այն է՝ 20 սկան դրուչոց Պիլէքներու միջոցաւ փոխ առնել հասարակութենէն, տարեկան վճարելիք տուրքէն վար երթալու պայմանաւ :

Ոմանք կուզեն որ այս ալ նուէր ըլլայ եւ ո՛չ թէ փոխառութիւն, բայց Քաղաքական Ժողովը խորհելով որ՝ Քաղաքիս առեւտրական տաժանելի վիճակին մէջ հասարակութեան մեծ ծանրութիւն մը կրնայ ըլլալ՝ ազգային պարտոց համար նուէր տալ եւ միանգամայն տարեկան տուրքը վճարել, ուստի փոխառութեան կերպն աւելի յարմար դատեց : Բայց Ատենապետն այս Գ. րգ առաջարկութեան իմաստին չի գպչելով յետազայ փոփոխութիւնն առաջարկեց, այն է՝ ամեն տեղ ստորագրութիւններ բանալ, առանց շափ ու սահման դնելու, ազգասէր անձինքներէ ըստ կարեաց եւ ըստ ազգասիրութեան իւրեանց կամաւոր նուէրները խնդրել, եւ ասկից ի զստ՝ Քաղաքական Ժողովին որոշածին համեմատ՝ իրբեւ փոխառութիւն 20 սկան դրուչոց Պիլէքներ հանել, որոնցմով տարեկան տուրքն ալ պիտի կըրնայ վճարուիլ :

Ատենապետին այս առաջարկութիւնը միաբան հաւանութեամբ ընդունուեցաւ : Ուստի Տէմիրճիպաշեան ենօք Ազան ետ առաւ իր ըրած առաջարկութիւնն, որ կերպիւ իւրեւ Վերոյիշեալ առաջարկութեանց մէջ մըտած եղաւ :

17.

Ատենապետն ատենաը գոցելէն առաջ սա դիտողութիւններն ու յանձնարարութիւնները ըրաւ Քաղաքական Ժողովին :

1. Որովհետեւ Սահմանադրութեան 10 րդ. յօդուածին համեմատ՝ սյօօրուան Ընդհանուր Ժողովը ներխայտութեան օրինաւոր թիւ չունի, ներկայ գտնուող ներկա-

խանները թէեւ վերջին որոշում մը տալու իրաւունք չունին, բայց, ինչպէս որ ատեանը բացուած ժամանակն ըսաւ, ասանկ ստիպողական առթի մը մէջ իրենց որոշումը կրնան տալ իրենց պատասխանատուութեանը տակ: Ուստի այսօրուան եղած որոշումն ալ Ընդհանուր Ժողովոյն վերջնական որոշումը չըլլար ըստ Սահմանադրութեան: Զայս վերստին յիշեցնելով Քաղաքական Ժողովին, գործադրութեան միջոցներուն տնօրէնութիւնն անոր խոհեմութեանը կը յանձնուի:

2. Գաւառներուն մէջ Սահմանադրութիւնը գործադրելու համար պէտք եղած հրահանգները ժամ առաջ յուղարկէ:

3. Թաղական նորհրդոց բոլորին ալ հաստատութեանը հոգ տանի:

4. Ազգին տարեկան ելմտական ճիշդ հաշուեցուցակը շինելով՝ տարեկան ազգային տուրքին հաւաքման ու բաշխման եղանակը ուսանի եւ որոշէ ի պայծառութիւն եւ ի յառաջադիմութիւն Ազգիս:

Ատեանը գոցուեցաւ ժամը 11ին:

Պատրիարք Կ. Պօլսոյ

ՍԱՐԳԻՍ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Փոխ- Ատենաղլիք

Ատենապետ

Կ. Ս. ԻԻԹԻՃԵԱՆ

Ս. ՎԻՉԷՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Գ

17 ՓԵՏՐՎԱՐ 1860

Ի ՄԱՅՐ-ԳՊՐՈՅԻ ԳՈՒՄ-ԳԱՐՈՒԻ

Ն Ա Խ Ա Գ Ա Հ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻԻ Տ. ՍԱՐԳԻՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԻ

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Ց

Ս Է Բ Վ Ի Զ Է Ն Է Ֆ Է Ն Տ Ի

Ժամը 7 1/2 ին ժողովը բացուեցաւ ընդ նախագահութեամբ ԱՄԵՆԱՊԱՏԻԻ Տ. ՍԱՐԳԻՍ Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԻ ԷՍՐԻ Եւ Ատենապետութեամբ ՄԵՍՏԱՊԱՏԻԻ ՍԵՐՎԻՉԷՆ ԷՖԷՆՏԻԻ, ի ներկայութեան Կրօնական Եւ Քաղաքական ժողովոց, Տեսուչ Խորհրդոց Եւ 98 Ազգային Ծրեփոխանաց, որոց թիւը ետքը 112 ի հասաւ :

1.

ԱՏԵՆԱՊԱՏԻ ԷՖԷՆՏԻՆ Ժողովը բացուած հրատարակելով, խօսք տաւ ընդհանուր ժողովոյն Ատենադպրի Փոխանորդ ՊԱՐՈՆ ԿԱՐԱՊԵՏ ԻԹԻԻՆՅԱՆԻՆ, որ նախընթաց ընդհանուր ժողովին ատենագրութիւնը կարգաց, որ առանց դիտարկութեան ընդունուեցաւ :

2.

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻ ԷՖԷՆՏԻՆ առաջարկեց որ ամեն Ազգային ժողով Եւ Խորհուրդ իր ներ-

քին Կանոնադրութիւնը շինած կամ շինելու վրայ ըլլալով, զանոնք քննելու, միանգամայն ալ ժողովներուն ու Խորհուրդներուն միկզմէկու հետ ունենալիք յարարութեաները կարգադրելու Եւ ընդհանուր ժողովին վաւերացմանը ներկայացնելու համար Յանձնաժողով մը կազմել հարկ էր ժողովը ճանչնալով այս հարկը, հետեւեալ Հինգ անձինքը ընտրեց Դիւանին առաջարկութեամբ :

1. Աղաթօն	Մկրտիչ	Աղա
2. Ասլանեան	Ստեփան	Պէյ
3. Իւթիւհեան	Կարապետ	Աղա
4. Սարոյանեան	Յարութիւն	Աղա
5. Օսեան	Գրիգոր	Էֆէնտի

3.

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻ ԷՖԷՆՏԻՆ անցաւ երկրորդ խնդրոյն, որ էր Ազգային Սահմանադրութեան համեմատ Ս. Երուսաղէմայ վանքին

պայծառութիւնը ու բարեկարգութիւնը ապահովցնելու եւ կեդրոնական վարչութեան հետ ունեցած յարաբերութիւնները կանոնաորելու համար Խառն Յանձնաժողովի մը ձեռքը պտորաստուած եւ կրօնական ու ֆաղաքական ժողովներէն ընդունուած ու ստորագրուած կանոնագրին ներկայացումը:

Քաղաքական ժողովոյ Ատենադպիր ՄԾՅԱՎԱՏԻՒ ԱՂԱԹՕՆ ՄԿՐՏԻՉ ԱՂԱՆ բարձր ձայնի կարգաց կանոնագիրը, որ է այս:

Հ Ի Մ Ն Ա Կ Ա Ն Կ Ա Ն Ո Ն Ք

Օ. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԻԱՌԱՆՈՒԹԵԱՆ

Պրոշեալ համաձայութեամբ կրօնական եւ ֆաղաքական Խառն ժողովոց

1. Երուսաղէմի Ս. Յակոբայ Միաբանութեան Ընդհանուր վարչութիւնը թէ՛ ի կրօնական եւ թէ՛ ի ֆաղաքական եւ թէ՛ յուսումնական մասին՝ յանձնուած է Տնօրէն Խորհրդի մը, որուն նախագահն է տեղւոյն Սրբազան Գատրիարքը:

2. Միաբանութիւնը իւր բոլոր անդամներովը, որոնք են՝ Եպիսկոպոսունք, վարդապետք, Աւագ Սարկաւազք եւ Աւագ Դպիրք, Ընդհանուր ժողով մը կը կազմենախաղաղութեամբ Ս. Գատրիարքին՝ եւ ստոր բացակայութեան ժամանակը՝ ամենէն բարձր աստիճանաւոր միաբանին:

3. Ընդհանուր ժողովին երեք մասէն երկուքը գտնէ մինչեւ որ ներկայ չի գտնուի, որ եւ է որչափ վաւերական չի համարուիր:

4. Ընդհանուր ժողովը կը գումարուի, նախ՝ Գատրիարքներուն Ընտրութեանը համար:

Երկրորդ՝ Տնօրէն Խորհրդին անդամոց Ընտրութեանը համար:

Երրորդ՝ Աւագ Լուսարարի ընտրութեանը համար:

Չորրորդ՝ Այնպիսի ծանր խնդիրներու համար, որոնց որչափ մը բոլոր Միաբանութեան հանութեանը կը կարօտի:

5. Ընդհանուր ժողովը թէ՛ Տնօրէն Խորհրդի անդամները, թէ՛ Գատրիարքունեւորը ընտրելէն ետքը՝ անոնց ցուցակը ստորագրեալ տեղեկագրով մը պիտի ներկայացնէ կ. Պօլտոյ կեդրոնական վարչութեան:

6. Ընդհանուր ժողովին որոշումները ըստ պահանջման հարկին յայտնի կամ գաղտնի քուէարկութեամբ պիտի ըլլան, իսկ ընտրութիւնները միշտ գաղտնի քուէարկութեամբ ըլլալու են:

7. Միաբանութիւնը պիտի ունենայ Ազգային վարչութեան կողմէն տրուած հիւնադրին համաձայն ժառանգաւորաց Դպրոց մը, ուր պիտի ուսանին եւ դաստիարակուին եկեղեցականութեան ուխտող աշակերտներ, Հայաստանի զանազան գաւառներէն կամ ուրիշ հայրանակ քաղաքներէն բերել տըրուած:

8. Միաբանութիւնը պիտի ունենայ թանգարան մը, ուր պիտի պահուին ձեռագիր եւ տպեալ մատենանք եւ անոնց թուոյն անձանը հոգ տարուելու է ի պէտս եւ յօգուտ աշակերտելոց, միաբանից եւ Ազգին:

9. Միաբանութիւնը նաեւ պիտի ունենայ Տպարան մը, ուր ի լոյս ընծայուելու են՝ Դպրոցին, Միաբանութեան եւ Ազգին յուսալաւորութեանը օգտակար գրքեր, եւ մասնաւորապէս թանգարանի մէջ գտնուած հազուադէպ ձեռագիրներ:

10. Գիտի ունենայ նաեւ Հիւանդանոց մը, դեղարան մը եւ բժիշկ մը՝ Միաբանութեան պիտոյիցը համար:

11. Միաբանութիւնը Մետուկ մը պիտի ունենայ, ուր թէ՛ Պատրիարքի թէ՛ Տետուշ գործակալոց ձեռքը եղած բոլոր հասոյթները պիտի գումարուին՝ յատուկ ժապաւինեալ տուճարներու մէջ արձանագրուելով: Այս Մետուկը Պատրիարքին հսկողութեանը յանձնուած է, իսկ րանալին Տնօրէն Խորհրդին ձեռքը պիտի մնայ:

12. Միաբանութիւնը իրաւունք չունի ազգային եւ ո՛չ մէկ կալուած ձեռքէ հանելու, մինչեւ որ Կ. Պօլսոյ Կեդրոնական Վարչութեան հաճութիւնը չ'ստանայ Ազգային Մահմանադրութեան Կցող յօդուածոյն համաձայն: Բայց Տնօրէն Խորհուրդը կալուած գնելու մասին ազատ է:

13. Տնօրէն Խորհուրդը կը բաղկանայ տասն միաբաններէ, որոնց եօթն կընտրուին Միաբանութեան Ընդհանուր Ժողովին կողմէն եւ երեքն են՝ պաշտօնատարներէն Աւագ Լուսարարը, Պատրիարքական Փոխանորդը եւ Ուսումնասպետը:

14. Տնօրէն Խորհուրդը բոցի նախագահէն, պիտի ունենայ իր մէջէն Ստենսպետ մը եւ Ատենադպիր մը:

15. Տնօրէն Խորհուրդը պիտի հսկէ Միաբանութեան բոլոր հաստատութեանց եւ վանօրէից պայծառութեանը, ուսումնական յատկըիտութեանը, Տպագրատան եւ Հիւանդանոցի բարեկարգութեանը, երբեմն երբեմն անձամբ քննելով եւ պէտք եղած տնօրէնութիւններն ընելով:

16. Տնօրէն Խորհուրդը կընտրէ բոլոր պաշտօնատարները բաց Աւագ-Լուսարարէն եւ անոնց ձեռքը Միաբանութեան վարչութեան վերարկեալ բոլոր գործերը կը տնօրինէ:

17. Տնօրէն Խորհրդոյ որոշումները յայտնի կամ գաղտնի քուէարկութեամբ

պիտի ըլլան, իսկ ընտրութիւնները միշտ գաղտնի քուէարկութեամբ կըլլուին:

18. Տնօրէն Խորհրդոյն անդամներէն կէսէն աւելին թէ՛ որ ներկայ չի գտնուին, որոշումները վաւերական չեն համարուիր:

19. Տնօրէն Խորհրդին անդամներուն պաշտօնը կը տեւէ երեք տարի, բայց վերընտրելի են:

20. Եթէ Խորհրդոյ անդամներէն մէկը ամբաստանութեան տակ ինչայ, պակսի կամ հրաժարի, խնդիրը Միաբանութեան Ընդհանուր Ժողովին պիտի ներկայացուի:

21. Տնօրէն Խորհուրդը ամէն ամիս կամ երբ որ ուզէ հաշիւ պիտի առնէ իւրաքանչիւր պաշտօնատարէն, եւ ամէն տարեգրութիւն՝ որ պիտի ըլլայ Մայիս ամսոյ վերջը, Միաբանութեան Ընդհանուր հաշիւը պիտի պատրաստէ, եւ բոլոր անդամները ստորագրելէն ետքը՝ Պատրիարքին ալ հաստատել տալով զայն՝ Միաբանութեան Ընդհանուր Ժողովոյն պիտի ներկայացնէ:

Միաբանութեան Ժողովն ալ այն տարեկան հանրացոյց համարը ստորագրեալ տեղեկագրով մը Կ. Պօլսոյ Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան պիտի ներկայացնէ, որպէս զի Սրտառդէմայ որ եւ իցէ ստացուածոց վնաս մը չ'պատահի եւ Հարստութիւնը ընդունայն սպառուելուն պատճառ չըլլայ ուստի եւ իցէ:

ՊԱՏՐԻԱՐԿ

22. Պատրիարքը Գլուխ է Միաբանութեան միանգամայն եւ նախագահ Ընդհանուր Ժողովոյ եւ Տնօրէն Խորհրդին:

23. Պատրիարքը կը հաստատէ Խորհրդոյ անդամոց եւ պաշտօնատարաց ընտրու-

Թիւնը եւ ինքը ի գործ կը դնէ Տնօրէն Խորհրդին ըստ որոշումները :

24. Պատրիարքը՝ անձ մը Սարգաւազ կամ Վարդապետ ձեռնադրելու ժամանակ՝ պէտք է որ Տնօրէն Խորհրդէն իմանայ թէ նոյն անձը ժառանգաւորաց Դպրոցին մէջ իր ուսման ընթացքը կատարած եւ եկեղեցական սրբազան պաշտօնին արժանաւորութիւն ունենալուն համար՝ Ուսումնապետէն եւ դպրոցին խոստովանահայրէն վկայուած է :

25. Կանոնապետ Պատրիարքը՝ վարդապետի մը Եպիսկոպոսութեան վկայական տալու համար պէտք է որ նախ՝ Տնօրէն Խորհուրդը նոյն վարդապետին արժանաւորութիւնը հաստատած ըլլայ :

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿԻ

26. Պատրիարք ընտրուելու անձը պէտք է որ գոնէ երեսուն երեք տարեկան ըլլայ եւ վկայեալ ՚ի կրօնս, յուսումս եւ ՚ի վարս :

27. Պատրիարք ընտրուելու անձը պէտք է որ Միաբանութեան Եպիսկոպոսներէն կամ Վարդապետներէն մէկը ըլլայ :

28. Միաբանութեան Ընդհանուր Ժողովը երեք արժանաւոր Եպիսկոպոս կամ Վարդապետ կընտրէ ըստ 5րդ. եւ 6րդ. յօդուածոց եւ անոնց ցուցակը կը ներկայացնէ ստորագրեալ տեղեկագրով մը Կ. Պօլսոյ Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան, որ անոնցմէ մէկը Պատրիարք կանուանէ գաղտնի գուէարկութեամբ : Իսկ եթէ նոյն ցուցակին մէջ չիլուած երեք ընտրելի անձինքը Պատրիարքութեան համար՝ ըստ 26րդ. եւ 27րդ. յօդուածոց պէտք եղած հանգամանքը չուենան, Կեդրոնական Վարչութիւնը զանոնք մերժելով, ուրիշ երեք անձանց ցուցակ մը

ներկայացնելու պիտի հրաւիրէ զՄիաբանութիւնը :

ՊԱՇՏՈՆԱՍԱՐԿ

29. Միաբանութեան գլխաւոր պաշտօնատարները են՝ Աւագ-Լուսարար, Պատրիարքական Փոխանորդ, Ուսումնապետ, Դարպասընկալ, Աւագ Թարգման, Մատակարար, Հիւրընկալ եւ այլք որչափ որ Տնօրէն Խորհուրդը հարկ տեսնէ :

30. Աւագ Լուսարարին պաշտօնն է ընդհանուր տեսչութիւն եկեղեցական մասին, եւ պահպանութիւն սրբազան անօթից եւ հնութեանց եւ զարդուց, կալուածագրոց եւ արտօնագրոց կամ Ֆիքսացներու :

31. Պատրիարքական Փոխանորդին պաշտօնն է՝ ընդհանուր տեսչութիւն քաղաքական մասին եւ գիււանապետութիւն Խորհուրդին :

32. Ուսումնապետին պաշտօնն է՝ ընդհանուր տեսչութիւն ուսումնական մասին, այսինքն հոգարարձութիւն ժառանգաւորաց դպրոցի, տպագրատան եւ թանգարանի եւ պահպանութիւն արժանազրութեանց :

33. Դարպասընկալի պաշտօնն է՝ ընդունիլ ուխտաւորներուն նուէրները ի ներկայութեան խորհրդականաց եւ կանոնաւոր հաշիւ բռնել :

34. Աւագ Թարգմանին պաշտօնն է՝ միջնորդութիւն յարաբերութեանց՝ զոր ունի Միաբանութիւնը Տեղական Կառավարութեան, օտար վանքերու եւ հիւպատոսներու հետ :

35. Մատակարարին պաշտօնն է՝ վանքին բոլոր ծախքերը հոգալ եւ անոնց հա-

շիւները կանոնաւոր կերպիւ թռնել։ Այս պաշտօնատարին յանձնուած է նաեւ Հիւանդանոցին վերատեսչութիւնը։

36. Հիւրընկալին պաշտօնն է՝ հիւրընկալել ու խոստւորները եւ անոնց հանգստութեան հսկել։

37. Պաշտօնատարները իւրաքանչիւր իր մասին պատասխանատու են Տնօրէն Խորհրդոյ առջին եւ պիտի հնազանդին բոլոր այն յարաբերութեանց իրենց մէջ, որոնք յարմար դատուին Խորհրդին կողմէն։

ՅԱՐԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵՒՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ԸՆԴ ՄԻԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆ

38. Կ.Պօլսոյ Ազգային Կեդրոնական Վարչութիւնը Միաբանութեան կողմէն ըստ 23րդ. յօդուածոյ՝ իրեն ներկայացնել երեք ընտրելից ցուցակին մէջէն մէկը Ընդհանուր Ժողովով կընտրէ Պատրիարք Նրուսաղէմայ Աթոռոյն։

39. Ազգային Վարչութիւնը կը վաւերացնէ Միաբանութեան Ընդհանուր Ժողովոյն ընտրած Տնօրէն Խորհրդոյն անդամները։

40. Ազգային Վարչութիւնը կուտայ Նրուսաղէմայ Ժառանգաւորաց Դպրոցին համար Ուսումնական Խորհրդին եւ Կրօնական Ժողովոյն պատրաստած հիմնագիրը (Յօդ. 7.)։

41. Ազգային Վարչութիւնը Տնտեսական Խորհրդին ձեռամբ քննիչ կը խրկէ ուղած ժամանակը Նրուսաղէմ առ ի վերահատու լինիլ Միաբանութեան եւ հաստատութեանց վիճակին։

42. Թէպէտ ըստ 43րդ. յօդուածոյ Ազգային Սահմանադրութեան, Կ. Պօլսոյ Կեդրոնական Վարչութիւնը իրաւունք ունի Վանքէից Հոգաբարձութեան մասին ջընտե-

սական Խորհրդին ձեռամբ ունենալու նրուսաղէմայ մէջ երկու գործակալ տեղացի եւ ասոնց ձեռքը Վանքը մատակարարել տալ, բայց ըստ որում Սահմանադրութեան այս յօդուածը Վանքին եկամուտներն ու հասոյթները Ազգին օգտին ծառայեցնելու դիտաւորութեամբ շինուած է, (ինչպէս եւ նոյն Սահմանադրութեան 42րդ. յօդուածը կը ցըցնէ), Ազգային Վարչութիւնը Միաբանութեան վրայ ունեցած վստահութիւնը ցուցնելու համար այս պաշտօնը անոր կը յանձնէ առ այժմ յուսալով որ Միաբանութիւնը իր պարտաւորութիւնները կատարելով, Ազգային Վարչութիւնը չի պարտաւորեր իւր յիշեալ իրաւունքը գործադրելու։

17 Փետրուարի 1864

Պատրիարք Կ. Պօլսոյ

ՅԱՐԳԻՍ ԱՐԲՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԱՆՊԱՄ Կրօնական Ժողովոյ

Յակոբ Արքեպիս. Յովնանէս Վ. Սերեան. Փոյս, Ս. Երուսաղէմի Սանակ Վրդ. Մանուկ Վրդ. Տ. Գրիգոր Մայր Եկեղեցւոյ, Յովնանէս Բ. Փայլապետ. Տ. Փլիպպոս. Երեմիա Բ. Խազիւղի. Գրիգոր Բ. Աճմեան. Գրիգոր Բ. Պէլլիպարշի. Գեորգ Բ. Խազիւղի. Տ. Յովնանէս Բնյ. Հիւնքեարպէյեանտեան.

ԱՆՊԱՄ Գաղտնական Ժողովոյ

Գեորգ Երամեան. Յովնանէս Տատեան. Միրինան Փափագեան. Ե. Եսդուպեան. Պօղոս Պ. Օտեան. Մ. Մինաս. Այրան Տիարի. Յակոբ Մլայանեմեան. Յակոբ Նորատունկեան. Աստապ Զ. Եկիտպաշիեան. Յովնանէս Մարտիրոսեան. Յարութիւն Մարուխանեան. Մ. Աղաթօն. Մկրտիչ Յրեկեան. Միսօն Նորատունկեան.

Գրիգոր Մարկոսեան

Ասեմապեա Գաղտնական Ժողովոյ

Լիննալէն ետեւ հինգ բոլէ միջոց աղբուեցաւ Ժողովականներուն խորհելու և Յետոյ

ժողովականաց առաջարկութեամբ Կանոնադիրը երկրորդ անգամ կարգացուցցաւ :

Երկրորդ ընթերցումը աւարտելէ ետեւ հետեւեալ դիտողութիւնները եղան :

Ա. Ըտուեցաւ թէ Կանոնադրին 42 րդ յօդուածին մէջ Սահմանադրութեան 49րդ յօդուածը զիջում մ'ըրեր է այսինքն Միաբանութեան թոյլտուութիւն եղեր է որ առանց Կեդրոնական Վարչութեան հարցունելու կարենայ կարուած գնել :

Այս դիտողութեան պատասխան տուաւ ՆԱԻԿԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐԻ Տ. ՅԱՎՈՐ ՍՐԱՋԱՆԸ ևւ ըսաւ թէ՛ Երուսաղէմի մէջ կարուած գնելու առիթները շատ անգամ այնպիսի ստիպողական պարագաներու ներքեւ կը գտնուին, որոնք ժամանակ չեն թողուր անկէջ հոս գրելու եւ Ազգային Վարչութեան հաւանութեանը սպասելու՝ առանց մեծ մնասի : Նոյնը Ատենապետ Էֆէնտին ալ աւելի ընդարձակ կերպով բացատրեց, ժողովը համոզուելով այս բացառութիւնը միայն Ս. Երուսաղէմի համար ընդունեց :

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ԲԱՐՈՒՆԱԿ ՊԵՅԸ առաջարկեց որ ատենադրութեան մէջ արձանագրուի թէ՛ « կարուած գնելու եւ վաճառելու հրաւեր մանր Կեդրոնական Վարչութեանէն պիտի « առնուի ըստ Սահմանադրութեան » : Բայց « ժողովը Յակոբ Սրբազանին եւ Ատենապետ « էֆէնտին ըրած դիտողութիւնները իրաւացի եւ օրինաւոր գտնելով, կարուած գրեւնելու կէտին վրայ առաջարկուած շեղումն « ընդունեց՝ միայն Ս. Երուսաղէմայ Վանեքին համար » :

Բ. Ազգային Երեսփոխան ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՍԱՄՈՒԷԼ ԱՆԱՆ հարցուց թէ՛ Ս. Երուսաղէմի Վանքը տեղւոյն քաղաքացի մանկանց կրթութեան համար ալ կանոնաւոր Դպրոց մը պիտի ունենայ՝, եւ թէ՛ Վանքին մէջ հաստատուելիք Հիւանդանոցը Միաբանութեան միայն յատկացեալ պիտի ըլլայ, պանդուխտ ազգայիններն ալ խնամելու չպիտի ծառայէ :

Ս. Երուսաղէմի Պատրիարքական Փո-

խանորդ ԱՐԺ. ՍԱԼԱԿ ՎԱՐԴԱՊԵՅԸ ևւ Միաբանութեան կողմանէ Կ. Պօլիս եկող ԱՐԺ. ՅԱՎՈՐ ՎԱՐԴԱՊԵՅԸ այս հարցման պատասխանեցին հաստատելով թէ՛ Քաղաքացի ազգայնաց համար արդէն նախակրթարան վարժատուն մը կայ, որուն բարեկարգութեան ու կանոնաորութեանը հոգ պիտի տանք Միաբանութիւնը : Նոյնպէս Հիւանդանոցը պանդուխտ ազգայնաց խնամարկութեան ալ պիտի ծառայէ :

Գ. ՏԱՏԵՆԱ ՎՍԵՄԱՇՈՒՔ ՅՈՎՀԼԱՆԷՍ ՊԵՅԸ առաջարկեց գրով թէ՛ « Ս. Երուսաղէմայ Միաբանութիւնը ազգային ուսումնարանի համար Ազգային Կեդրոնական « Վարչութեան մինչեւ հիմա տուած տարեկան նպաստը շարունակէ : Բայց անկէջ զատ « ազգային պիտոյից ժամանակ թէ՛ որ Ընդհանուր ժողովով Միաբանութեանէն նպաստ « խնդրել հարկ ըլլայ, այս մասին Միաբանութեան հաւանութիւնը առնուի եւ « խնդիրը այնպէս որոշուի » :

Այս առաջարկութեան վրայ երկար խօսք ըլլալէ ետեւ, առաջին մասը ընդունուեցաւ եւ Կանոնադրին մէջ անցունելու առաջարկութիւն եղաւ : Այս վերջին առաջարկութեան դէմ առարկութիւններ եղան գլխաւորապէս Ս. Երուսաղէմի Միաբան ԱՐԺ. ՅԱՎՈՐ ՎԱՐԴԱՊԵՅՏԻՆ կողմէն, եւ բաւական զիմարանութիւն եղաւ Ընդդէմը Ազգային Վարչութիւնը իրաւունք չունի մինակ Ս. Երուսաղէմի դոյրքը տրամադրելու, թէ՛ Հայոց Ազգը մինակ Տահկաստանի ընդկրքը չեն Ռուսաստանի, Պարսկաստանի, Հնդկաստանի եւ այլն հայերն ալ իրաւունք ունին նոյն Վանքին վրայ, թէ՛ կրնայ ըսող ըլլալ որ 100-150 հոգի մէկ տեղ դուժարուեր, ուզածնուն պէս կը տնօրինեն եւ ուրիշ այս կերպ խօսքեր :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖԵՆՏԻՆ պատասխան տուաւ թէ՛ Սահմանադրուպէս հաստատուող Ընդհանուր ժողովը Ազգային ատենածեմ մասը կը ներկայացնէ, թէ՛ Անոր կամքը ընդհանուր Ազգին կամքն է, եւ ըրած որոշումը ընդ-

հանուր Ազգին որոշումն ըսել է. թէ որեւիցէ կերպով ուրիշ գումարուած հազարաւոր մարդիկներու բազմութիւն մը չըկրնար հոս գումարուած 100-150 հոգիին իրաւունքն ու իշխանութիւնը ունենալ :

Նոյն միջոցին Ռուսիացի հայ վաճառական եւ ազգային Հիւանդանոցի Հոգաբարձու ԵտեմԱՆ ՄԵՆՍԱՊԱՅԻՒ ՂՈՒԿԱՍ ԱՂԱՆ Ատենապետ էֆէնտիկն խօսք ուզելով յայտարարութիւն ըրաւ թէ՛ ինքը թէպէտ Ռուսիաբնակ հայոց երեսփոխանը չէ, բայց կրնայ փոստահութեամբ ըսել թէ Ռուսիաբնակ հայք Տաւկաստանի կեդրոնական Վարչութեան յօգուտ Ազգին ըրած ամեն տնօրինութիւնները սիրով եւ գոհութեամբ կ'ընդունին եւ երբէք չեն հակառակիր :

Այս վիճարանութիւններէն ետեւ ԱՅԵՆԱՊԵՏ ԷՅԷՆՏԻՆ խնդիրն քուէի դրաւ եւ ՅԱՅԵՄԱՆ ՎՍԵՄԱՆՈՒՔ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՊԵՏԻՆ ըրած վերոյիշեալ առաջարկութեան առաջին մասը կանոնադրին մէջ անցնելը ընդունուեցաւ :

7. ՄԵՐՄԵՐԵԱՆ ՄԵՆՍԱՊԱՅԻՒ ԳԵՈՐԳ ԱՂԱՆ առաջարկեց որ կանոնադրին 34րդ յօդուածը բացատրուի: Պատասխան տրուեցաւ թէ յիշեալ յօդուածը բաւական պարզ է եւ բացատրութեան տեղի չունի :

ՅԵՐՈՅԵՆՑ ՄԵՆՍԱՊԱՅԻՒ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՊԱՏՈՒՆԻՆ առաջարկեց որ ըստ կանոնաց բառը աւելնայ նոյն յօդուածին վերջը: Ընդունուեցաւ :

ԱՅԵՆԱՊԵՏ ԷՅԷՆՏԻՆ հարցուց թէ կանոնադրին վրայ ուրիշ դիտողութիւն մը ընող կայ: — Տեսնելով որ չիկար, քուէի դրաւ զայն վերոյիշեալ յաւելումներովը, եւ ժողովն ալ միաձայն հաւանութեամբ ընդունեց ու հաստատեց :

4.

ԱՅԵՆԱՊԵՏ ԷՅԷՆՏԻՆ կրօնական եւ Բազմական ժողովոց երկրորդ որոշումը ներ-

կայացուց Ընդհանուր ժողովին, այն է՛ նըշանաւոր Եպիսկոպոս մը նրուստդէմ դրկել, որպէս զի մինչեւ նոր Պատրիարքի ընտրութեան եւ հաստատութեան կատարումը՝ որ քանի մը ամսի կարօտ է, Միաբանութեան Նախագահութիւն ընէ, Ս. Տեղեաց ուխտաւորները միսիթարէ եւ Պատրիարքութեան արժանի երեք ընտրելեաց դատին թուէարկութեամբ ընտրուելուն գործողութեանցը հսկողութիւն ընէ ըստ Սահմանադրութեան :

Այս առաջարկութիւնը կրօնական եւ Բազմական ժողովներէն ընդունուած ըլլալուն վրայ հակառական խօսքեր եղան: Բազմական ժողովն իմացուց որ Տեղապահ Եպիսկոպոս մը խրկելու թէպէտ որոշում եղած է, բայց կրօնական ժողովոյ անդամոց մեծագոյն մասը սա պայմանաւ ընդունած են այն որոշումը, որ կամ Ս. Պատրիարքը կամ նախկին Պատրիարք Յակոբ Սյրազանը երթայ եւ ո՛չ ուրիշը :

Կրօնական ժողովոյ անդամ եւ Մայր-Եկեղեցւոյ Աւագերէց ԱԹՔ. Տ. ԳԵՈՐԳ ՀԱՅՐԸ ըսաւ թէ՛ առժամանակեայ Տեղապահ Եպիսկոպոս մը խրկելու թէպէտ որոշում եղած է, բայց կրօնական ժողովոյ անդամոց մեծագոյն մասը սա պայմանաւ ընդունած են այն որոշումը, որ կամ Ս. Պատրիարքը կամ նախկին Պատրիարք Յակոբ Սյրազանը երթայ եւ ո՛չ ուրիշը :

ՅԱԿՈՒ ՍՐԱԶԱՆ առաջինք թէ Տեղապահ Եպիսկոպոս մը խրկելու հարկ չկայ, թէ դուրսէն Տեղապահ խրկելը Միաբանութեան վրայ անվստահութիւն կենթադրէ եւ հետեւաբար պատիւին կը դպչի, թէ Միաբանութիւնը կարող է վանքին ամէն գործերը տեղը տանելու՝ ինչպէս առաջ, թէ հոն Սսեցի Եպիսկոպոս մը կայ որ կրնայ Զատկի օրերը եկեղեցական հանդէսներուն նախագահել, թէ Միաբանութիւնը Ազգին կամացը հակառակ ընթացք չկրնար բռնել, հետեւաբար նոր կանոնադրութիւնը ամենայն յօթարութեամբ եւ սիրով կը գործադրէ, թէ պէտք է Ազգը վստահութիւն ցուցնէ Միաբանութեան վերայ եւ ան ալ իր պարտքը կատարէ: Թէ որ կարելի չըլլայ, այն ժամանակը Ազգը իրաւունք ունի եւ կարող է ուզածը ընելու :

Ս. Երուսաղէմի ԱՐԺ. ՓՈՒԱՆՈՐԴԸ ու Ս. Երուսաղէմի Միաբան ԱՐԺ. ՅԱԿՈՒ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ Յակոբ Սրբազանին ըսածները հաստատելով՝ աւելցուցին որ եթէ ամենափոքր անկարգութիւն մը կամ կանոնազանցութիւն մը պատահելու ըլլայ՝ իրենք արեան շափ պատասխանատու են :

Բաժնուեցան կարծիքները, եւ բաւական երկար վիճարանութիւն ըլլալէ ետեւ, որուն մէջ դժբաղդարար ատենական կանոնները եւ բարեկարգութիւնը միշտ չպահուեցաւ, վերջապէս գաղտնի քուէարկութիւն առաջարկուեցաւ քանի մը Անդամներու կողմէ : Դիւանը այս առաջարկութիւնը ընդունելով, Տեղապահ Սպիտկոպոս մը խըրկելու առաջարկութիւնը քուէի դրուեցաւ եւ 66 քուէի դէմ 83 քուէով ծա ձգուեցաւ :

5

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՃԷՆՏԻՆ ազգային պարտուց վճարմանը համար հաւաքուած տուրքին խնդիրը մէջ դնելով, հարցուց թէ արդէն հաւաքուած ստակները ինչո՞ւ չեն յանձնուիր Ազգային Վարչութեան :

ՄՈՒՊԱՀԻՍԱՃԵԱՆ ՄԵՄ. ՅԱԿՈՒ ԱՂԱՆ պատասխանեց թէ՛ արդէն մեծ գումար մը հաւաքուած է Սարաճներէն, բայց կ'ըսպասեն որ ուրիշ Էսնոճներէն հաւաքուելիք տուրքերն ալ հաւաքուին. վասն զի, կրսէ, այս տուրքը ո՛չ միայն Սարաճները տալու պարտաւորեալ են, այլ ուրիշ Էսնոճներն ալ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՃԷՆՏԻՆ ըսաւ որ արդէն

հաւաքուած ստակները պէտք է յանձնուին Ազգային Վարչութեան եւ մնացեալներն ալ հետզհետէ հաւաքուին :

ԱՂԱՔՕՆ ՄԿՐՏԻՉ ԱՂԱՆ պատասխանեց թէ՛ արդէն հաւաքուած ստակներն առնուելով Ազգին պարտքը չի վճարուիր. նորէն նեղութիւնը պիտի շարունակէ, եւ առեւելքի տէրերը Բաղաքական Ժողովին վրայ պիտի դիմեն :

ՏԱՏԵԱՆ ՎԵՄՄԱԵՈՒԻ ՅՈՎԷԱՆՆԷՍ ՊԵՏԵՆ ըսաւ թէ՛ տուրքերն հաւաքելու պաշտօնունեցողները թոյլ կը վարուին, ընդհանրութիւնն ալ անփթութիւն կը ցուցնէ եւ տուրքէ տար :

Քանի մը Երեսփոխաններ պատասխան տուին թէ՛ Էսնոճները պատրաստ են իրենց կարողութեան ներկուծ շափ մասնակցելու, բայց ժամանակիս առեւտրական վիճակը նրկատելով՝ լաւ է որ ամեն մարդու իր յօժար կամօքը յանձնուի վճարելիք տուրքին շափը :

Այս միջոցին Ժողովականներէն շատերը մէկանց խօսել սկսելով, ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՃԷՆՏԻՆ քանի մը անգամ զանգակը ՚նչեցնելէ ետեւ, տեսնելով որ ոմանք խօսակցութիւնը կը շարունակեն եւ ժամանակն ալ անցած է, Ատենանը վերցուց ժամը 11ին :

Պատրիարք Կ. Պօլոսյ

ՍԱՐԳԻՍ ԱՐԳԵՊԻՍԿՈՎՈՍ

Փոխ. Ատենաղլիք Ատենապետ
Կ. Ս. ԻԹԻՒՆՃԱՆ Ա. ՎԻՉԷՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ե

4 ԱՊՐԻԼ 1861

Ի ՄԱՅՐ-ԴՊՐՈՑԻ ԳՈՒՄ-ԳԱՐՈՒՅ

Ն Ա Խ Ա Գ Ա Հ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻԻ Տ. ՍԱՐԳԻՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԲ

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Յ Տ

Ս Է Բ Վ Ի Չ Է Ն Է Ֆ Է Ն Տ Ի

Ժամը 7ին Ատեանը բացուեցաւ նախա-
դահութեամբ ԱՄԵՆ. Տ. ՍԱՐԳԻՍ ՍՐԲԱԶԱՆ
ՊԱՏՐԻԱՐԲ ԷՕՐ եւ Ատենապետութեամբ
ՄԵՄ. ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՖԷՆՏԻԻ:

1.

Ընդհանուր ժողովոյ Ատենադպրի Փո-
խանորդը նախընթաց Ընդհանուր ժողովին
ատենադրութիւնը կարգաց եւ ընդունուե-
ցաւ:

2.

ԱՏԵՆԱՊՅՏ ԷՖԷՆՏԻՆ Իմացուց թէ՛ Ս.
Երուսաղէմէն բողոք մը, ընտրելեաց ցանկ
մը եւ հաստատեալ կանոնադրին վրայ քա-
նի մը դիտողութիւն եկած է. բայց այս օր-
ուան Ընդհանուր ժողովին պաշտօնը Ազգա-
յին ժողովոց եւ Սորհրդոց համարատուու-
թիւնը լսել եւ ժողովներուն կիսով փոփո-
խութիւնը կատարեալ ըլլալով, թէ որ այս

դործողութիւնները կատարուելէ ետեւ ժա-
մանակ մնայ, վերոյիշեալ խնդիրներուն վը-
րայ կը խօսուի:

Ժողովն հանութիւն տալով, ԱՏԵՆԱՊՅՏ
ԷՖԷՆՏԻՆ խօսք տուաւ կրօնական ժողովոյ
Ատենադպրը ԱՐԺ. Տ. ԳՐԻԳՈՐ ԱՃԷՍԵԱՆ
Քահանային՝ կրօնական ժողովոյ յայտագիրը
կարդալու:

Ընթերցումը լինելուն՝ ԱՏՎԱՏԵԱՆ ՄԱՏ-
ԹԷՈՍ ԱՂԱՆ կրօնական ժողովոյ յայտագր-
րին մէջ նշանակեալ որոշման մը վրայ՝ այն
է Պօլսոյ մէջ հրատարակեալ պարբերական
թերթի մը մէջ « Հայաստանեայց Եկեղեցին
Սահմանադրական է » վերնագրով տեսնուած
յօդուածի մը դէմ հերքում մը հրատարա-
կելու որոշման վրայ բացատրութիւն ուղեց,
եւ հարցուց թէ՛ հրատարակեալ գրուածի
մը վրայ առանց հեղինակէն բացատրութիւն
ուղեելու հերքում կրնայ հրատարակուիլ:

ԱՏԵՆԱՊՅՏ ԷՖԷՆՏԻՆ կրօնական ժողո-

վոյ յայտագրին այն մասը նորէն կարգաց-
նելով՝ պատասխանեց թէ հերքման նիւթ
եզող յօրուածին հեղինակը կարող է գրով
պատասխան տալ հրատարակեալ հերքու-
մին: — Ժողովը համաձայնութեամբ հաստա-
տեց Ատենապետ Էֆէնտիին այս պատաս-
խանը:

3.

ԱՅՆԵԱՊԵՏ ԷՖԷՆՏԻՆ Խօսք տուա Դա-
տաստանական Ռորհրդոյ Արժանապատիւ
Ատենադպրին՝ նոյն Ռորհրդոյ յայտագիրը
կարդալու, բայց Ատենադպրը չկրցաւ կար-
դալ պատճառ ցուցնելով թէ՛ մէջի պարու-
նակութիւնք կարդացուելու բաներ չեն:

ԱՅՆԵԱՊԵՏ ԷՖԷՆՏԻՆ տեսնելով որ յիշ-
եալ յայտագրին արդէն կրօնական Ժողովը
կարդացած եւ իւր յայտագրին մէջ անցու-
ցած էր, ընթերցման հարկ չի տեսնելով ետ
ձգեց եւ խօսք տուա Քաղաքական Ժողո-
վոյ Ատենադպրին իրենց յայտագիրը կար-
դալու:

Քաղաքական Ժողովոյ ԱՅՆԵԱԴՊԻ Ա-
ՂԱԹՕՆ ՄԻՐՏԻՑ ԱՂԱՆ զեռ եկած ըլլալով,
ԱՂԱԹՕՆ ԳՐԻԿՈՐ ԷՖԷՆՏԻՆ կարգաց Քա-
ղաքական Ժողովոյ յայտագրին, որոյ մէջ
բովանդակեալ էին նաեւ Ուսումնական,
Ճշմտական եւ Տնտեսական Ռորհրդոց յայ-
տագրերուն զլիւսաւոր կէտերն:

ՅԱՅՄԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ԱՌԱՋԻՆ ՍԱՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԵՐՁԱՆ

Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան

«Սահմանադրութեան 125րդ յօդուա-
ծոյն համաձայն Ազգային Կեդրոնական Վար-
չութեան անդամոց կիսով չափ փոխուելուն
պայմանաժամը հասած ըլլալով, Քաղաքա-
կան Ժողովը՝ իւր վերատեսչութեան տեղե-
կառչիրը կը ներկայացնէ Ընդհանուր Ժողո-
վոյ, ըստ 144րդ յօդուածոյ Սահմանադ-
րութեան:

«Ժողովոյն այս առաջին Սահմանադ-
րական շրջանն անցեալ Սեպտեմբերի 14րդ

օրէն սկսած ըլլալով՝ վեց ու կէս ամսոց շափ
միայն տեսցց, եւ իւր զլիւսաւոր գործն ե-
ղաւ Վարչութեան գրեթէ ամեն ճիւղերն
ի հիմանց նորոգել, հետեւաբար՝ իւր կի-
սամեայ շրջանին մէկ մեծ մասը Սահմանադ-
րական Վարչութիւն մը կազմելու նուիրեց:

«Քաղաքական Ժողովս ամեն բանէ ա-
ռաջ՝ այս պարագային վրայ Ընդհանուր
Ժողովոյդ ուշադրութիւնն հրաւիրելով, ա-
կընկալու է անոր ներողամտութեան, եթէ
Թերութիւններ տեսնուին իւր Վարչու-
թեան մէջ, որ բնականաբար չի կրնար ու-
նենալ այն կատարելութիւնը, զոր Սահմա-
նադրութեան շնորհիւ պարտաւոր կըլլար
ունենալու, եթէ աւելի յաջող պարագանե-
րու մէջ ծնած ու ամբողջ տարեկան շրջան
մ՝ ունեցած Վարչութիւն մը եղած ըլլար,
ինչպէս որ Ընդհանուր Ժողովդ իրաւամբ
պիտի սպասէ տեսնելու այսուհետեւ գալիք
Սահմանադրական տարեգլուխներուն:

«Ժողովս՝ իւր գործողութեանց համա-
ռօտ պատմութիւնը ատենագրութիւններէն
քաղելով, ներկայ տեղեկագրիս մէջ Ընդհա-
նուր Ժողովոյդ ներկայացուցած Ժամանակ,
անոր ուշադրութիւնը չի պիտի յոգնեցունէ
մի առ մի յիշատակելով տեղական մասնաւոր
գործերը, որոց տնօրէնութիւնները կամ
ուղղակի ինքը կամ յատուկ Յանձնաժողով-
ներու ձեռք ըրած է, եւ կամ Տեսուչ եւ
Թաղական Ռորհրդոց յանձնած է:

«Քանի մը կարեւորագունից բացառու-
թեամբ՝ չի պիտի յիշատակէ նաեւ Գաւառա-
բընակ ազգայնոց վերարբերեալ հարիւրաւոր
գործերը եւ հիկք վեց եկեղեցեաց շինու-
թիւնները կամ նորոգութիւնները որոց հա-
մար Կայսերական պաշտօնէից, Կուսակալաց,
Աւազնորդաց եւ այլոց հետ Պատրիարքարու-
նը ընդարձակ թղթակցութիւններ ըրած է:
Այս մասին մանրամասն տեղեկութիւններ
ըստա-
նալ ուղղներուն հետաքրքրութիւնը զո՛հ
ընելու համար՝ Ժողովս իւր երեսունի չափ
նիստերուն ատենագրութեանց տետրակները
Ազգային Դիւանատան մէջ բաց ըլլալը կը

յայտնէ : Ուստի տեղեկագրին մէջ պիտի յիշատակուին միայն այն խնդիրները՝ որոնք Ազգային ընդհանրութեան ուղղակի կամ անուղղակի վերաբերութիւն ունին, եւ որոնք աւելի կամ նուազ կարեւորութեամբ ուշադրութեան արժանի կրնան համարուիլ : Այս խնդիրներուն զատ զատ պատմութիւնը տեսակ մը դասակարգութեամբ ընելու համար՝ Ժողովս իւր նիստերուն մէջ անոնց ծագման առաջնութիւնը կը պահէ, եւ իւրաքանչիւր խնդրոյն ընթացքը մինչեւ վերջը անընդհատ կը շարունակէ հետեւեալ կերպիւ :

Ն Ի Ս Ս Ա .

14 Սեպտեմբեր 1860

Ա . Տեսուչ Խորհուրդք . — Բ . Դիւանապետ . — Գ . Գաւառական հրահանգք . — Դ . Վանցի Պօզոս Վարդապետ . — Ե . Սեբաստոյ Գերեզմանատուն . — Զ . Բարերարութիւն .

Ա . Ժողովս այս առաջին նիստին իւր Դիւանը կազմելէ անմիջապէս ետքը՝ Ուսումնական, Երմտական եւ Տնտեսական Խորհուրդներուն տանական, նաեւ Գաղտնախանական Խորհուրդոյն հինգ աշխարհական անդամոց ընտրութեամբն զրազեցաւ : Իսկ այժմեան պարագայից մէջ ծանրացած անձնական զրազմունքը ամեն ընտրելոց շիներեց որ իրենց առաջարկուած ազգային պաշտօնը ընդունին . այնպէս որ առաջին երեք Խորհուրդները երկու ամիս, եւ Գաղտնախանայն չորս ամիս ետքը դժուարաւ կրցան կազմուիլ եւ կանոնաւորապէս իրենց տեսչութեանը յանձնուած գործերով զրազիլ :

Բ . Նոյն նստին Դիւանապետի հոգը տարաւ Ժողովս, բայց յարմար անձի մը տրութու արագիւտ ըլլալուն պատճառաւ՝ չորս ամիս անցնելով, հազիւ արժանաւոր Դիւանապետ մը կրցաւ ձեռք բերել :

Գ . Ժողովոյս երրորդ գործն եղաւ Գաւառական հրահանգներուն խմբագրութիւնը ապսպրել Սահմանադրութեան Յանձնաժողովոյն : Իսկ խնդրոյն փաստութեանը պատճառաւ՝ նոյն հրահանգները Իրդ . նիստին միայն կրցան ներկայանալ Ժողովոյս, որ անմիջապէս քննութիւնը յատուկ Մասնաժողովի մը յանձնեց, ու երկու նիստ անցնելով՝ տպեալ օրինակները կրցաւ խրկել Առաջնորդներուն Պատրիարքական շրջաբերական նամակներով : Արդէն աւելի մօտ դաւառներէն լուրեր առնուեցան որ ընտրութիւնները սկսեր են . բայց Մայրաքաղաքիս ընտրութեանց դժուարութիւններուն վրայ դատելով, դեռ բաւական ժամանակ համբերել հարկ է մինչեւ որ Ընդհանուր Ժողովը տեսնէ Գաւառական երեսփոխանները :

Դ . Ժողովս Վանցի Պօզոս Վարդապետի դէժ եղած ծանր ամբաստանութեանց քննութիւնը խառն Մասնաժողովի մը յանձնեց, բայց քանի մը նիստ անցնելով, յիշեալ Վարդապետը՝ փոխանակ ներկայանալու Մասնաժողովին, փախաւ դատին վերջնապէն առաջ, եւ կրօնական Ժողովը արգիլեց զնա հոգեւոր պաշտօն կատարելէ, մինչեւ որ զայ զինքը արդարացնէ :

Ե . Նշեալ Վարդապետին կրօնափոխութեան սպառնալեօք Տրսպիզօնէն գրած մէկ նամակը առնուելով, կրօնական Ժողովոյն առաջարկութեամբը՝ Ժողովոյս Թրդ . նստին անոր Պօլիս բերուելուն համար Արքուէի հերամանազիր խնդրուեցաւ . եւ Ժիլդ . նստին մէջ՝ որ է Կ Յունվար, երկու ամիս պայմանաժամ տրուելով՝ դատապարտութեան ըսպառնալիք հրատարակուեցան Միանգամայն Վեհափառ Կաթողիկոսին գրուեցաւ եղելութիւնը, որպէս զի յիշեալ Վարդապետը կերպիւ մը նպիկեպոսութեան աստիճան ձեռք բերելու փորձ ըրէ :

Ե . Ժողովոյս ներկայացաւ Սեբաստոյ ազգային Գերեզմանատան խնդիրը, որ շատ հին վէճ մ'է այն տեղի Հայոց եւ Յունաց մէջ, Հոն ընակող մեր ազինք բազմաթիւ Արքուէի հրովարտակներով ու հրամանադրներով

նոյն Գերեզմանատան վրայ հաստատու եւ ան-
 փխտելի իրաւունք ունին. բայց Յոյնք այն
 կողմերը նոր եկած ու սակաւաթիւ են: Հայոց
 թշուառութեամբը իրենց ննջեցեալները մեր
 Գերեզմանատան մէջ թաղած եւ դարձեալ
 Հայոց եզրայրասիրութեամբը հոն մեր մէկ
 Մատուռը մեռք բերած ըլլալնին առիթ հա-
 մարելով, արտաքին պաշտպանութիւն ալ
 գտնելով, Մատրան արբանաւու շին բաւա-
 կանացեր ու Գերեզմանատան ալ մեռք եր-
 կնցուցեր են: Բ. Դուռն ալ առաջները խա-
 ղաղարար ոգւով որոշեր էր որ Մատուռը
 Յունաց եւ Գերեզմանատունը Հայոց մնայ,
 եւ Մատուռը երթալու համար նեղ ճամբայ
 մը ձգուի շրջապատեալ: Հայք՝ Կայսերական
 հրամանին հնազանդելով, պատ մի քաշեր են,
 իսկ Յոյնք՝ անոր հակառակ քանդեր են զայն
 եւ Գերեզմանատան սեպականութեան դատը
 վարելու սկսեր են նորէն: Բ. Դուռը ասոր
 վրայ՝ միջին ճամբայ մը գտնել ուզելով, որ-
 ոշներ է որ Գերեզմանատունը անգործ մնայ
 բոլորովին ու Հայոց եւ Յունաց դատ գատ
 նոր գերեզմանատան տեղ շտրհուի յ'Արքունե-
 կաց: Այս որոշման ալ Հայք շին համազօր,
 որովհետեւ նախ՝ իրենց սեպականութեան
 հաստատ իրաւունքը կը զոհուի, երկրորդ՝
 իրենց ննջեցեաց գերեզմաններուն վրայ հո-
 գեւոր արարողութեանց արգելք կ'ըլլայ, եւ
 երրորդ՝ Յոյները որ մը նորէն անիկայ
 մեռք ձգելու կը ջանան, անոր մէջ իրենց
 Մատրան գտնուիլը իրաւունք ու զէնք առ-
 նելով:

Ահա այս վիճակի մէջ ներկայացաւ խըն-
 դիրս Քաղաքական Ժողովոյն, որ շատ նիս-
 տերու մէջ երկար խորհրդածութիւններ եւ
 թղթապնդութիւններ ընելէն ետեւ՝ ազգայնոց
 աննարկոր իրաւունքէն հարկադրուեցաւ, Բ.
 Դուռն վերջին որոշման հակառակ, անոնց
 խնդիրը պաշտօնական կերպիւ ներկայացնե-
 լու Արտաքին գործոց Տեսչութեան ասկէ
 մէկ ու կէս ամիս յառաջ:

2. Ժողովս այս առաջին նիստին առիթ
 ունեցաւ յատուկ շնորհակալութիւն մատու-
 ցանելու, ի դիմաց Ազգին, իւր անգիւցոց

մէջէն ազգասէր Միրիճան Ամիրայի, որ առա-
 տաճանութեամբ շնորհեց Ազգային Հիւան-
 դանոցին յետ մատուար ջուր, որուն շատ փա-
 մանակէ հետէ խիստ կարօտ էին խղճալի
 պատասպարեանները:

Ն Ի Ս Տ Բ.

21 Սեպտեմբեր 1860

Ա. Քաղական Խորհուրդք. — Բ. Սահ-
 մանադրութեան մասնաժողով. — Գ. Հաս-
 տատութիւն Ժողովոց ըստ Սահմանադրու-
 թեան:

Ա. Ժողովս որոշեց Պատրիարքական
 հրամանադր իրկել ամեն Եկեղեցեաց Քա-
 ռոզիչներուն, Մայրաքաղաքիս Քաղական
 Խորհուրդները կազմելու համար: Երկար եւ
 բազմադիմի վէճեր ծագեցած շատ Քաղերու
 Ժողովոցոց մէջ, որոնց ոմանք հին Անասա-
 մանադրական ընթացքին Սահմանադրականի
 փոխուելուն արգելք ըլլալու կ'աշխատէին:

Բ. Քաղաքական Ժողովս՝ շատ նիստե-
 րու մէջ՝ երկար ժամեր մտիկ ըրաւ վէճերը,
 եւ տեսնելով որ միւս ազգային տնօրէնու-
 թեանց արգելք կ'ըլլային, ԺԱրզ. Նիստին
 Սահմանադրութեան Մասնաժողով մի կազ-
 մեց որ թէ՛ Մայրաքաղաքիս Քաղերէն եւ
 թէ՛ Գաւառներէն ծագած եւ ծագելիք այս-
 պիտի վէճերը քննէ եւ վերջացնէ Սահմանա-
 դրութեան համաձայն եւ իրաւացի խընդ-
 րոց մտադրութեամբ: Բայց եւ այնպէս
 Մայրաքաղաքիս մէջ մինչեւ ցայսօր քա-
 նի մը թաղական խորհրդոց կազմութիւնը չէ
 կատարուած, որոց մէկ երկուք ալ՝ անո-
 րոշ մնացած է բնական զատ վարչութիւն
 ունենալու կամքին համար: Այս առիթիւ Ժո-
 ղովս շնորհակալութեամբ կը յիշատակէ, որ
 երկու երեւելի թաղերու Խորհուրդները խա-
 ղաղութեամբ կազմուեցան՝ շնորհիւ ազգա-
 սէր Գեորգ Գէ՛յ Մրամեանի:

Գ. Կրօնական եւ Քաղաքական Ժողո-
 վոց ըստ Սահմանադրութեան նորընտիր ան-

գամոց հաստատութիւնը Բ. Դրնէն խընդ-
քելու համար պէտք եղած Թ-տնի խմ-
բագրութիւնը ապապրեց, եւ Դոզ- նիստին
ներկայացուց Արտաքին գործոց Տեսչութեան
ԺԱրդ- նիստին, որ է 25 Նոյեմբեր, Կայսե-
րական հրամանագիրը առնուեցաւ, որով
կրկին ժողովքս օրինաւորապէս հաստատուե-
ցան՝ ըստ նոր Ազգային Կանոնաց:

Ն Ի Ս Տ Գ.

28 Ապտեմբեր 1860

Ա. Նպատահաւոր եկեղեցականք. —
Բ. Շոգեշարժ Զաղացքի առաջարկութիւն.

Ա. Ժողով՝ այս նիստին Ամպսերու
եկեղեցւոյ պարտուց վճարման համար գրա-
ժական նպատակ ժողովելու Գատրիարքական
կոնդակ խնդրուելուն վրայ՝ խորհելով, որ
չառանգամ այսպէս հաւաքուած գումարնե-
րը նպատակին չեն հասնիր, երբեմն պէտք
եղածն աւելի կը գումարուի եւ այլ ստոյգ
նման շարաշար կիրառութիւններ կարելի
կամ հաւանական են, երբեմն ալ հաւաքուած
գրամը հաւաքողին անձնական եւ ճանապար-
հի ծախսոց չի բաւեր, խորհելով միանգա-
ժայն որ գումարն եկողներ շատ անգամ Ե-
կեղեցականք են, եւ զայնք անդերին ազ-
գային ապաստանարաններ չի գրնենելով, ի-
րենց կարգին անվայել օժեւաններ բնակե-
լու կը պարտուարին, եւ որ աւելի ցտաւին
է՝ իրենց ժողովուրդը երկար ժամանակ ա-
տանց քահանայ՝ եւ հետեւաբար հոգեւոր
միտթարութենէ զուրկ կը թողուն, որոշեց
որ այսպիսի նպատակ հաւաքելու համար գա-
ւառներէն թէ՛ եկեղեցականք թէ՛ աշխար-
հականք իրենց երկրէն չ'ելլեն ատախ անդին
թափուելու: Այս որոշման վրայ Առաջնորդ-
ներուն գրուեցաւ, որ ատանկ ճարտարու-
թիւնները արգիւն են, եւ եթէ յիշուի նը-
պաստի կարօտ եկեղեցիներ գումարին, ամեն

պարագայիւք գրեն առ Կեդրոնական Ազգա-
յին Վարչութիւն, եւ այսուհետեւ այսպիսի
նեղութեանց առաջը առնելու համար՝ շի-
նութեանց եւ նորոգութեանց ժամանակ Ազ-
գային Սահմանագրութեան միտ դնեն:

Բ. Այս նիստին՝ ոմանց ազգայնոց կող-
մէն առաջարկութիւն եղաւ որ յօգուտ Հի-
ւանդանոցի շոգեշարժ Զաղացք մի շինուի,
եւ աշխարհի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ կից Ազ-
գային կալուածքին վրայ:

Քաղաքական Ժողովս՝ Տեսեցականին
կարծիքն ալ առնելով, առաջարկութեան
օգտակարութեանը համոզուեցաւ, բայց Ազ-
գային Սնտուկին այժմեան վիճակին նկատ-
մամբ, աւելի յաջող ժամանակի սպասել
հարկ ըլլալը որոշեց:

Ն Ի Ս Տ Գ.

5 Հոկտեմբեր 1860

Ա. Հիւանդանոցի Զէյթիկիք. — Ախրը
-Գարուի հրկիզեալք.

Ա. Քաղաքական Ժողովս տեղեկացած
ըլլալով որ Ազգային հիւանդանոցին Չանաք
Գալէի մօտ Այլվալըն Զէյթիկիք մը ունի, ո-
րուն արդիւնքը քանի մը տարիներէ հետոյ
Հիւանդանոց շինանիր, այն տեղացի անձ մի
գտնելով, Տեսեցական Խորհրդոյ ձեռամբ,
անոր վարձն տուաւ յիշելու ազգային կալ-
ուածքին երկու տարուան վայելումը, այն պայ-
մանաւ որ բոլոր մշակութեան եւ դարմանի
ծախքը վարձողին վրայ ըլլալով տարին իննա-
կան հօխանոց քառասուն աման ձէթ տայ
Հիւանդանոցին, եւ անցեալ տարիներուն
արդեանց ին՛չ ըլլալն ալ քննելով՝ Ազգային
Վարչութեան խմբուեց:

Բ. Ժողովս որոշեց որ, յօգուտ Ազ-
գին՝ գնոյ առնուի 3000 կանգուն տարա-
ձութեամբ գետին մը Ախրը-Գարու, որոյ
վրայ քանի մը տարիէ հետոյ հրկիզեալ Հայ-
ազգի աղքատներ պատասպարուած են, ու

վարձուց կողմէն նեղութիւն կը կրեն: Ուստի այն գետինը ձեռք բերելու համար պէտք եղած երեսուն հազար դր. էն

5000 դր. Յանկի Ամիրային կողակցէն կը տակնալ:

5000 դր. Մազաուտ Ամիրային կողակցէն կը տակնալ:

7000 դր. Միտաք Ամիրայի կողակցէն կտակնալ: Անեկի մը դիգուած վարձքը

2500 դր. Պատրիարքի ձեռք բարեպաշտուհի Տիկնոյմէ մը շնորհուած

Ընդ ամէնը՝ 19,500 դր. պատրաստ ըլլալով, մնացեալն ալ ոմանց ժողովականաց շնորհիւ պիտի դուստրուէր, ու նոյն գետինը պիտի առնուէր:

Բայց ժողովոյս Ինչոյ. նիստին՝ Պալեան կարապետ Ամիրային կողմէն առաջարկուեցաւ, որ եթէ այն գետինն համար նշանակուած գումարը իրեն տուի, ինքը Իսպիրտար Ինստիտէի կողմը ունեցած ընդարձակ գետինին վրայ յիշեալ հրկիզեալները պատրուարելու բաւական տուններ պիտի շինէ ու ձրի նստեցունէ, միայն թէ Եկեղեցիին տարեկան փոքրիկ հողի վարձք վճարեն, ուստի գործը կարս մնայ: (*)

Ն Ի Ս Տ Ե .

42 նոկտեմբեր 1860

Ա. Կրօնական Ժողովն ու Մեղուն. — Բ. Միհրան Պէյ Տիւղեան.

Քաղաքական Ժողովոյս բողոք եղաւ Կրօնականին կողմէն Ազգային լրագրաց դէմ:

(*) Տեղեւորութիւն ընդհանուր Ժողովոյ մասին: Բնագրուած Ժողովոյ մասին: Միհրան Ամիրան Եւ Նոյնի մէջէն յայտնեցին որ նոյնիցս: Իր. որ է վերջին նիստին երեւոյս ետեւ, Կրօնական Ամիրային առաջարկուեցաւ եւ Զարգացող Ժողովոյն մասին որոշում հաստատուեցաւ: Ամիրան զիջեցաւ:

Լրագրագետները հետեւեալ նիստին հրատարակելով, իրենց առաջարկուեցաւ որ Ազգին եւ Վարչութեան վերաբերեալ խնդրաց վրայ առած տեղեկութիւննին հրատարակելէ առաջ անգամ մի Պատրիարքարանէն ստուգեն, որպէսզի անգիտութեամբ կամ դիտմամբ իրենց արուած սխալ լուրերը գայթակղութեան առիթ չըլլան, եւ միանգամայն հասարակութեան համարուած Ազգային Վարչութեան վրայէն չի պակսի, որ Ազգային գործերը դէպի յաջողութիւն ընթանան:

Այս մասին՝ Քաղաքական Ժողովս լրագրագետաց յայտնեց, որ իրենց ազատութեան արգելք ըլլալ չուզեր. միանգամայն իւր անկեղծութեանը ցուցունելու համար իմացուց որ (եթէ խահմութեան սահմանէն դուրս չնլին) իւր ատենագրութեանց տուած ամարները իրենց համար բաց կը թողու Դիւանատան վրայ:

Այս առաջարկութեան ոմանք հաճեցան եւ ոմանք լաւագոյն համարեցին իրենց հաւանած աղբիւրներէն տեղեկութիւն ստանալ, ու ետքէն ուղղել՝ եթէ սխալ ըլլայ:

Ժողովոյս Ժեղք. նիստին՝ Կրօնական Ժողովը բողոքեց Մեղունի մէկ յողումանի դէմ, որով Վանայի Պօղոս Վարդապետը կարգէն լուծելու վճիռ կուտար յիշեալ Հանդէսը, ու ստով Կրօնական Ժողովոյն իրաւասութեանը դէմ կը մեղանշէր. ուստի Խառն Ժողովով առաջարկուեցաւ յիշեալ Հանդէսի խմբագրին որ յետ կողում ընէ, ինչպէս որ այն ալ ետքէն խահմութեամբ ըրաւ:

Բ. Միհրան Պէյ Տիւղեան գրով խըղրեց Սրբազան Պատրիարքէն որ Գուրու-Չէլ մէկ Ազգային Գերեզմանատան մէջ իւր գերեզատանին յատկացեալ թաղին կից կուտ մը տեղ տրուի իրեն, զինք վճարել խօստանալով: Նոյն թաղին ընարութեանց առիթով պատահած երկպառակութեանը համար՝ խըղրեց իր նախաձեռնութեամբ, ժողովս իւր փԱղք. նիստին որոշեց, որ խնդրուած տեղը շնորհուի ի պատիւ յիշեալ Անձին եւ իւր Սրբանախագիւրդատանին, բայց իր նուէր ստանց որ

և և փոխարէնի և տեղւոյն Քաղական Ռորհրդոյն կարծիքն ալ առնելով, ԻՅրդ. Նիստին վերջին որոշում ըրաւ, ու ԻՅրդ. ին զործադրութեան հրաման տուաւ յատուկ պայմաններով:

Ն Ի Ս Տ Զ.

19 Նոյեմբեր 1860

Ազգային Հիւանդանոցի Հոգարարձութիւն.

Ժողովս այս Նիստին մէջ հաստատեց Ազգային Հիւանդանոցի Հոգարարձութիւնը, որ Տնտեսական Ռորհրդոյ տեղեկագրով առաջարկուած է: Ուրիշ Նիստի մը մէջ ընդունեց նոյն Հոգարարձութեան առաջարկութիւնը ի մասին ինչ ինչ բարեկարգութեանց Հիւանդանոցի, ըստ Սահմանադրութեան. և ԻՅրդ. Նիստին մէջ՝ ըստ խնդրոյ Հոգարարձութեան՝ Քաղական Ռորհրդոյն ըստ ծանուցադիր զրկեց, որ Հիւանդանոց տղայք ընդունելու առաջարկութիւն չ'ընեն, մինչև որ նոր կարգադրութիւններ ըլլան, քանզի արդէն որք և անտէրունջ տղայոց թիւը 200ը անցած էր, ու անկէ աւելի պատրասարելու բաւական տեղ չ'ի մնացած:

Ն Ի Ս Տ Թ.

11 Նոյեմբեր 1860

Երուսաղէմայ խնդիր.

Քաղաքական Ժողովս Ընդհանուր Ժողովոյ Նոյեմբերի կին տուած որոշմանը համաձայն՝ Երուսաղէմի Պատրիարքին գրեց 600,000 դր. ի փոխառութեան խնդիրը, ԺՋրդ. Նիստին 30 Դեկտեմբեր, պատասխան տտացաւ, որով յիշեալ գումարը պահսեցունել և մինչև Զատիկ սպասել կը խնդրէր Պատրիարքը: Հետեւեալ Նիստին, և Յունվար, կրկին պատասխան առնուեցաւ նոյն

մտօք, ձեռամբ Սէրգիէն Էֆէնտի, որ այս առթիւ Ժողովոյս նկարագրեց Երուսաղէմայ Վարչութեան և Միաբանութեան վիճակը ի տիրութիւն լրջաց, Մինչդեռ Քաղաքական Ժողովս կը պատրաստուէր Պատրիարքին հասկցնելու որ ինքը չունի իշխանութիւն Ընդհանուր Ժողովոյն որոշումը փոխելու, ԺՋրդ. Նիստին, 11 Յունվար, անոր յանկարծամահ ըլլալը լսեց: Նոյն օրը հարկաւոր դատեց նշանաւոր Արք-Եպիսկոպոս մը՝ իբր առժամանակեայ Նախագահ խրկել յ'Երուսաղէմ երկու աշխարհական բնիշխներու հետ: Հետեւեալ Նիստին, 13 Յունվար, Սէրգիէն Էֆէնտիին ըրած Երուսաղէմայ նըկարագրութիւնը նորէն մտիկ ընելով, Ժողովը երկու օր առաջ տուած որոշումը հաստատեց, և յիշեալ Աթոռոյն Վարչութեան ու Միաբանութեան համար Կանոնադրութեան հիմնադիր մը և Երուսաղէմ խրկուելիք քըննիչներուն համար հրահանգներ պատրաստելու Յանձնաժողով մը կազմեց: Հետեւեալ երկու Նիստանքն մէջ Կրօնական Ժողովոյ հետ քննեց պատրաստուած Կանոնադրութիւնը, և Յանձնաժողովին մէջ հաւասար թիւով Եկեղեցականներ ալ նշանակելու առաւ: Փետրուար 3ին ուղղակի գիրեր առաւ Միաբանութեանց Պատրիարքին մեռնելուն և Աւագ Լուսարարին Պատրիարք ընտրուելուն վրայ: Փետրվար 10ին՝ նոր զիր մ'առաւ, որով Միաբանութիւնը Աւագ Լուսարարին ալ մահը կը ծանուցանէր, Ազգային Սահմանադրութեան հետեւի և անն բան բարեկարգել կը խօստանայր, և Կեդրոնական Վարչութեան կը թողուր միաբաններուն մէկը իրենց Պատրիարք ընտրել: Ժողովը Պատրիարքի ընտրութիւնը Սահմանադրութեան համաձայն ընելու համար՝ ետ ձգելով, նոյն Նիստին մէջ Ռառն Ժողովով որոշեց նորէն Երուսաղէմ իբր առժամեայ Նախագահ խրկել նշանաւոր Եպիսկոպոս մը, որուն ընտրութեանը համար Ընդհանուր Ժողով գումարել հարկ եղաւ: Փետրվար 17ին Ռառն Ժողովը ստորագրեց պատրաստուած Կանոնադրութիւնը զոր Ընդհանուր Ժողովը նոյն

օրը հաստատեց: Փետրվար 24ին եւ Մարտի 3ին երկու նիստերուն մէջ՝ Բաղաքական Ժողովս Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանին նամակը կարգաց, որ կը հրահրէր զինքն պէտք եղած սպահնորութեան միջոցներն անմիջապէս ի գործ դնելու որպէս զի հաստատուած կանոնադրութիւնը կէտ առ կէտ գործադրուի Միարանութեան մէջ, յիշեցունելով միանշանակ թէ այս մասին Ժողովս պատասխանատու է առ Ազգն, եւ թէ ի հակառակ ելլա՝ Ազգային Երեսփոխանութիւնը բողոքելու իրաւունք կունենայ: Բաղաքական Ժողովը՝ իւր Մարտի 3ի նիստին մէջ յայտնեց որ այս ծանր խնդրոյս վրայ իւր ինն նիստերուն մէջ երկար խորհրդածութիւններով ըրած որոշումը (որ միակ սպահնորութիւն էր փոփոխուած բարեկարգութեանց), Ընդհանուր Ժողովոյ կողմէն չընդունուելէն ետեւ այնպիսի պատասխանատուութեան ներքեւ չի կենար իյնալ: Քանզի իրեն ուրիշ միջոց չէր մնացած քան թէ հաստատեալ կանոնադրութիւնը սպիւռ տալով վաւերացեալ օրինակները յատուկ Պատրիարքական նամակաւ խրկել առ Միարանութիւն Երուսղէմի՝ միայն Աստուծոյ եւ խղճի յանձն առնելով գործադրութեան հոգը՝ ի փաստ եւ յօգուտ Ազգին:

Ն Ի Ս Տ Ժ.

18 Նոյեմբեր 1860

Ա. Պատուանշան Պատրիարքի. — Բ. Նուէր Գէորգ Պէյ Երամեան. — Գ. Կնիք Տեսուչ Խորհրդոց:

Ա. Ժողովս ի դիմաց Ազգին շնորհակալութեան նամակ գրեց առ Բ. Դուռն Սրբազան Պատրիարքին շնորհուած առաջին կարգի Մէճնիտիէ պատուանշանին համար, եւ երեւելի Ժողովականաց ձեռք խրկեց:

Բ. Նամնապէս ի դիմաց Ազգին շնորհակալութիւն յայտնեց ազգասէր Գէորգ Պէ-

յի Երամեան, որ ձերբով հանդերձ Փռնմ մը շնորհեց Ազգային Պատրիարքարանին:

Գ. Ժողովը որոշեց որ Ազգային Տեսուչ Խորհրդոց կնիքները ամենն ալ միակերպ ըլլան եւ ըստ այնմ գործադրութիւնը Տեսեսական Խորհրդին յանձնեց:

Ն Ի Ս Տ ԺԱ.

25 Նոյեմբեր 1860

Ա. Խառն Մասնաժողով. — Բ. Երնաս մակալ Տիկնայց Ընկերութիւն. — Գ. Գատը-Գիւղի խուցի եւ դպրոցի շինութեան հաշիւ. — Դ. Պրուսայի Առաջնորդութիւն:

Ա. Ժողովս մասնաւոր գործոց շատութենէն Ընդհանուր գործոց եւ մնալը տեսնելով, հարկաւոր դատեց յանձնել զանոնք Խառն Մասնաժողովի մը, զոր կազմեց Ազգային Ժողովներէն եւ Խորհուրդներէն մէկ մէկ անշամ առնելով:

Բ. Ազգային Հիւանդանոցին այցելութեան եւ նպաստ ընելու նպատակաւ կազմուած բարեպաշտուհեաց Խնամակալ Ընկերութեան ազգովին շնորհակալութիւն մատուցանելու համար Ս. Պատրիարքի կողմէն նամակ գրել որոշուեցաւ:

Գ. Գատը-Գիւղի Եկեղեցւոյ պատերուն, խուցին եւ դպրոցին շինութեան ծախուց հաշիւները քննելու համար Յանձնաժողով մը կազմեց, Յիշեալ շինութիւններն, 1857ին վեց ազգասէր անձինք յանձնառու եղած էին յատուկ պայմանագրութեամբ: Ժողովս իւր ԻՐԸՊ. նիստին մէջ որոշեց որ խնդիրը՝ Յանձնաժողովին կանոնաւոր յայտագրովը՝ Երեսմական Խորհրդոյս քննութեան յանձնէ հին պայմանագրին հետ եւ անոր կարծիքը առնէ ըստ Առհմանագրութեան:

Դ. Բաղաքական Ժողովս կրօնականէն իմացաւ որ Տ. Գէորգ Սրբազան չուզեր Առաջնորդութեան երթալ Պրուսա եւ ոչ ու-

րիչ տեղ: Հետեւեալ նիստին եւ ժԳ ին մէջ դարձեալ խորհեցաւ խնդրոյս վրայ, եւ ԻԲ նիստին մէջ որոշեց որ ըստ Ասհմանադրութեան ուրիշ առաջնորդ կարգուի այն վիճակին, որ շատոնց երեսի վրայ մնացած էր:

Այս որոշումը կրօնական ժողովոյ տեղեկագրին եւ Վեհափառ Կաթողիկոսին եկած հրամանագրին համաձայն տրուեցաւ:

Ն Ի Ս Տ ԺԲ.

2 Գեկտեմբեր 1860

Ա. Կտակաց Հոգաբարձութիւն. — Բ. Բողոք առ Վեհափառ Կաթողիկոսն. — Գ. Ամասիոյ եւ Մարզուանի խնդիր. — Դ. Առաջնորդաց խնդիր:

Ա. Ժողովս հաստատեց Կտակաց Հոգաբարձութիւնը, զոր Տնտեսական Խորհուրդը կազմած էր ըստ Ասհմանադրութեան եւ յատուկ ժողովարան նշանակել տուաւ: Վերջին նստին մէջ ալ յիշեալ Հոգաբարձութեան կողմէն Կտակաց Կանոնադրութիւն մը ներկայանալով, կանոնաց քննութեան Յանձնաժողովոյն խրկուեցաւ:

Բ. Ժողովս լսեց որ Վեհափառ Կաթողիկոսը, առանց գրտութեան Կ. Պօլսոյ Կեդրոնական Վարչութեան, Տաճկաստանի գաւառներէն չորս Առաջնորդ էջմիածին հրաւիրեր է Եպիսկոպոս ձեռնադրելու համար, որն որ ասկէ 40 տարի առաջ Եփրեմ Կաթողիկոսի օրով հաստատուած եւ մինչեւ հիմա անխախտ պահուած յարաբերութեանց հակառակ եւ Ազգային Ասհմանադրութեան անհամաձայն էր. ուստի Խառն Ժողովով որոշուեցաւ բողոք ընել առ Նորին Վեհափառութիւն եւ ժԴրդ. նիստին՝ առ մտօք նամակ մը խմբագրուելով կնքուեցաւ: Միանգամայն Առաջնորդներուն գրուեցաւ որ այսուհետեւ կանոնաւոր ընթացքէն չի խտտորին այսպիսի դիպուածներու մէջ:

Գ. Ամասիոյ եւ Մարզուանի Հայ Ժողովրդէն 200 հոգիի շարժ անձինք Տէրու-

թեան տուրքին ծանրութենէն իրր թէ ազատելու համար՝ յուսահատութեամբ Կաթողիկոսութեան խօսք տուած էին, Պապական վարդապետաց հրապուրիչ խօստմանց խարուելով:

Բաղաքական Ժողովս խնդրոյն այս գլխաւորութեան առաջըք առնելու աշխատեցաւ, ազգու միջոցներ բանեցնելով Բ. Դրան մտա եւ հրամանագիրներ ստանալով յիշեալ ժողովրդեան իրաւացի խնդրանաց համաձայն:

Դ. Տեղւոյն Առաջնորդը այս գործոյն մէջ անվտայ կեցած ըլլալուն, եւ եղելութեան վրայօք Ազգային Վարչութեան տեղեկութիւն անգամ տուած չըլլալուն, Ժողովս իւր ժեղդ. նիստին մէջ՝ Կրօնականին Հետ խորհրդակցելով՝ Խառն Մասնաժողով մը կազմեց որ բոլոր Առաջնորդներուն համար հրահանգներ պատրաստէ: Եւ որովհետեւ Բաղաքական Ժողովը հեղձկեալ չորսով կը տեսնէր որ Գաւառական ազգայնոց կողմէն եկած աղերսագիրներուն մէջ եղելութիւնները չարազանցութեամբ կը պատմուին, որով Ազգային Վարչութեան եւ Բ. Դրան մէջ եղած յարաբերութեանց վնաս կրնայ պատճառիլ, որոշեց որ (Խառն Ժողովին հրահանգները պատրաստուիլը) անմիջապէս Առաջնորդներուն յատուկ նամակներ գրուին, որպէս զի իրենց գրութիւններուն մէջ՝ եղելութեանց ճիշտ պատմութիւնը ընեն, միշտ, եւ չարազանցութեամբ իրաւունքնին վտանգի մէջ չի ձգեն:

Ն Ի Ս Տ ԺԳ.

9 Գեկտեմբեր 1860

Ա. Հին պարտուց Մասնաժողով. — Բ. Ազգային տուրք. — Գ. Աշտեան Ընկերութիւն:

Ա. Ժողովս իւր մէջէն նաեւ Ելմական եւ Տնտեսական Խորհուրդներէն Մասնաժո-

զով մը կազմեց, հին պարտուց հաշիւները քննելու եւ ստորագրելու, եւ անոնց վճարման յատկացեալ նուէրները ընդունելու համար, եւ որչեց որ, մինչեւ 1860 Դեկտեմբերի վերջը եղած Ազգային ծախքն ալ հին պարտուց կարգը կանցնի, նուէրները հաւաքելու մասին Միլիճան Ամիրային ազգասիրական ջանից համար՝ ժողովս իւր Ի. Ե. Ե. նիստին յատուկ ընտրակազմութիւն յայտնեց եւ Ի. Ե. Ե. նիստին մէջ որոշեց, որ յիշեալ Մասնաժողովը՝ նախագահութեամբ Միլիճան Ամիրայի՝ մնայուն ըլլայ, մինչեւ հին պարտուց հաշիւներուն կատարելապէս գոցուիլը:

Բ. Որոշեց որ ներկայ 1861 տարուոյս ազգային տուրքին բաշխման ցուցակները պարտատուին ըստ Մահմանագրութեան եւ անգործագիրները նշմտական խորհրդոյ կընքով կ'ընթին:

Գ. Ժողովս Ուսումական Խորհրդոյ կարծիքը անելէն ետեւ, իւր ժեղք նիստին հաստատեց Աշտոտան Ընկերութիւնը, որ երեւելի-Պարտի աղջկանց դպրոց բանալու գոյնը նպատակաւ կազմուած է:

Ն Ի Ս Ս Ժ Ե .

23 Դեկտեմբեր 1860

Ժառանգաւորաց Դպրոց .

Սրբազան Պատրիարքը իւր հովանաւորութեանը ներքեւ Մայրաքաղաքիս մէջ Ժառանգաւորաց Դպրոց մը հաստատելու կամքը յայտնեց ժողովոյս, որ ընտրակազմութեամբ իւր օգնութիւնը խոստանալով քաջակերութիւն տուաւ: Ժ. Ե. Ե. նիստին՝ ժողովոյս իմացուց Սրբազանը որ այժմ Մայր Եկեղեցոյ մէջի Ուսումնարանը որ հիմա դատարի է, յարմար դատել ժառանգաւորաց դպրոցին, որուն հաւանութիւն տրուելով՝ Պատրիարքին կողմէն ներկայացած ստորագրութեան ցուցակին մէջ ներկայ ժողովականք նոյն նստին 2000 զրէի չափ տարեկան նպաստ խոստացան գրով, Բանի մը նիստ անցնելով Պատրիարքը յայտնեց ժողովոյս որ Պալեան Կարապետ Ամիրայն՝ պատ-

րաստ դրամական նպաստի տեղ՝ Եւլովայի կալուածոց արդիւնքը առ այժմ այս Ժառանգաւորաց Դպրոցին գործածելու թոյլատուութիւն ըրնր է, մինչեւ որ իւր առաջագրեալ մեծ Դպրոցը հաստատէ:

Ն Ի Ս Ս Ժ Զ .

30 Դեկտեմբեր 1860

Տիվանը Զապիխէի անդամութեան խնդիր .

Այս խնդրոյս վրայ երկու նիստ յառաջ երկար խօսակցութիւններ ըլլալէն ետքը, ատենագրութեան մէջ յիշատակուած չըլլալուն համար՝ նոյն նիստին ներկայ յի գլուսնուող ժողովականի մը կողմէն բողոք եղաւ, եւ որոշուեցաւ որ ժողովոյ մէջ եղած խօսքերը անխափան արձանագրուին միշտ:

Ժողովոյս ժ. Թ. Ե. նիստին՝ Բ. Դուռէն հրամանագիր եկաւ որ ժողովը յիշեալ պաշտօնին յարմարագոյն դատած անձը նշանակէ, ընտրելով զայն երկուց անձանց մէջէն, որոց մէկուն համար յոռաջագոյն Պատրիարքը յանձնարարութիւն զրամ էր առ Բ. Դուռն. եւ միւսին համար ուրիշ կողմէ խընդիր եղած էր: Ժողովս այսպէս իրեն ցուցուած մարդոցմէ ընտրելը այս մասին իւր ազատ կամացը արգելք ըլլալը յայտնելով, ուրիշ անգամի համար օրինակ չի բռնուիլը որոշելէն ետքը՝ գաղտնի քուէարկութեամբ երկու առաջարկեցոց մէկը ընտրեց, եւ երկու նիստ ետքը ընտրութեան արդիւնքը Իմացուց Բ. Դրան հրամանագրին պատասխանելով, Իսկ ետքէն յանակնկալս իմացաւ որ Բ. Դուռը միւս անձն է նշանակեր յիշեալ պաշտօնին:

Ն Ի Ս Ս Ժ Է .

4 Յունվար 1861

Առաջնորդներուն Դիւանատան տուրքը .
— Բ. Թաղական կնիք . — Գ. Միւլիզէլէ լիութիւն .

Ա. Ժողովս որոշեց, որ Առաջնորդներէն եւ Վիճակներէն Պատրիարքարանի Դի-

ւանին համար առնուած տարեկան տուրքը՝ ներկայ 1861 տարինն սկսելով, Գրիստոսի Թուականաւ առնուի, փոխանակ Տանկական Թուականի, ինչպէս որ կըլլար մինչեւ ցարդ եւ այս մտօք ամեն տեղ ծանուցագիր զըրկուեցաւ :

Բ. Մայրաքաղաքին բոլոր Թաղական Խորհուրդներուն կնիքը միակերպ ըլլալը սորոշուելով, Տնտեսական Խորհրդոյն յանձնուեցաւ որ պէտք եղած թուով կնիքներ շինել տայ եւ Թաղական Խորհուրդներուն բաժնէ, ծախքը անոնցմէ առնելով :

Գ. Միւթէվէլիտեթիւնը ըստ Սահմանադրութեան վերցած ըլլալով, Լուիշէներուն կալուածագիրերը Թաղական Խորհրդոց տեղեկագրով Տնտեսական Խորհրդոյն խրկուին եւ անոր միջնորդութեամբ Պատրիարքի կրնալով կնքուին :

Ն Ի Ս Տ Ժ Թ .

13 Յունվար 1861

Ա. Պանդուխտ Եկեղեցականք. — Բ. Եկեղեցեաց թապախք :

Ա. Ժողովս խնդրեց Ս. Պատրիարքէն որ Կրօնական Ժողովքը խնամք տանի ժամ առաջ իրենց երկիրը խաւրելու այն պանդուխտ Եկեղեցականները որ Պօլսոյ մէջ յատուկ պաշտօն չունին, ու չունեները եւ խաները կը բնակին :

Բ. Նմանապէս խնդրեց որ Եկեղեցեաց մէջ երկրաշար թապախներ պտօնցնելու անվայել սովորութեան զէժ քանի մը տարի յառաջ եղած Քաղաքական Ժողովոյ մէկ սորոշումը քննելով, վայելու չ անօրէնութիւն մ'ընէ Կրօնական Ժողովը :

Ն Ի Ս Տ Ի Ա .

27 Յունվար 1861

Պաշեան կտակ Ժառանգաւորաց .

Քաղաքական Ժողովոյս Պաշեան Կարապետ Ամիրային կողմէն պայմանագիր մը ներ-

կայացաւ, որով յիշեալ Ամիրայն Ազգային Վարչութեան յանձնել կը խօստանայր Եւրօվայի կալուածները, որոց արդիւնքը իւր առաջադրեալ Ժառանգաւորաց Դպրոցին մատակարարութեանը պիտի գործածուի յատուկ կտակաւ : Ժողովս կտակը տեսած չըլլալով եւ առաջադրեալ Դպրոցը ինչպէս ըլլալիքը չ'գիտնալով, նոյն նիստին մէջ չի կրնալ քեց պայմանագիրը :

Իսկ հետեւեալ նիստին մէջ կնքելով, որոշեց որ երբ փոխադարձաբար կնքեալ պայմանագիրը ստանայ Կտակարար Ամիրայէն, շնորհակալութեան նամակ գրէ, ժողովը ԻԳ. նիստին մէջ ընկալաւ պայմանագիրը եւ կալուածոց օրինակները, Հետեւեալ նիստին մէջ որոշեց երկու գործակալ խրկել հողերը քննելու եւ արդիւնաւորելու եւ գործակալաց մէկը նշանակելով, երկրորդին ընտրութիւնն ալ Տնտեսական Խորհրդոյն յանձնեց : Ժողովոյս ԻԵրդ նիստին մէջ առաջարկուեցաւ ի զիմաց Կտակարարին որ Արմաշու վանքին յանձնուի նոյն կալուածոց վերատեսչութիւնըն ու խնամատարութիւնը : Տնտեսական Խորհուրդն ալ յայտնուց թէ առ այժմ 20,000 զրշ.ի շահ ծախք կը չարկուորի, որն որ Ազգային Սնտուկին այժմեան կարողութենէն վեր դատուեցաւ. ուստի Ժողովոյս ԻԵրդ. նիստին մէջ ըստ կամաց Կտակարարին, որոշուեցաւ որ առ այժմ յիշեալ կալուածոց Հողատարութիւնը նրմաշու վանոց Ստեփան Եպիսկոպոսին յանձնուի, մինչեւ որ Ազգային Սնտուկին վիճակը ներէ Ժողովոյս յատուկ գործակալներ նշանակել :

Ն Ի Ս Տ Ի Բ .

3 Փետրվար 1861

Ա. Աւուսնական հիմնագիր. — Բ. Իւսկիւտարու Գերեզմանատուն .

Ա. Ժողովոյս ներկայացաւ Աւուսնական Խորհրդոյն Ազգային դատարարական վերաբերեալ հիմնագիրը, եւ որոշ-

ուսեցաւ որ առաջարկութեան ձեռով հրատարակուի Լրագրաց մէջ :

Բ. Ժողովէս խնդրուեցաւ ի դիմաց ուսանց բարեպաշտ ազգայնոց որ Իւսկիւտարու Ազգային Գերեզմանատան բոլորութիւնը պատ քաշելու հրաման տրուի, իրենք յանձնառու ըլլալով շինութեան ծախուց շէտուեալ նիւտին այն տեղի Քաղական Խորհուրդներուն կարծիքն ալ աւտուելով, հաճութիւն տրուեցաւ առաջարկութեան, այն պայմանաւ որ խնդիրը ընողները նախ պէտք եղած 60.000 զրծ Ազգային Վարչութեան ձեռքը յանձնեն ու անկէ ետեւ շինութեան հրաման խնդրուի Բ. Դունէն :

Ն Ի Ս Տ Ի Գ .

10 Փետրվար 1861

Միխիթարներու Իւմու խապէր :

Ժողովս տեղեկացած ըլլալով որ Քաղերուն Միխիթարները անգիտութեամբ կամ ջիտութեամբ սխալ Իւմու խապէրներ կուտան՝ ի վիսյութիւն հպատակութեան կամ ճանապարհորդութեան եւ Պատրիարքարանն ալ զանոնք կը վաւերացընէ, եւ խորհելով որ այս կերպիւ Ազգային Վարչութիւնը պատասխանատուութեան ներքեւ կիյնայ, որոշեց որ Միխիթարներուն տանկերէն Իւմու խապէրներուն հետ՝ Քաղական Խորհուրդներէն ալ հայերէն կանոնաւոր վիսյագիր աւուտի, ու Պատրիարքարանի Գիւտանատան մէջ պահուուի Ըստ այնմ Քաղականաց Ծանուցագիր գրուեցաւ :

Ն Ի Ս Տ Ի Գ .

17 Փետրվար 1861

Ներքին Կանոնք Ժողովոց եւ Խորհրդոց .

Քաղաքական Ժողովս որոշեց, որ Ազգային Ժողովներուն եւ Խորհուրդներուն ներքին Կանոններն ուղղուին, ու վերջին ընդ-

հանուր Ժողովով հաստատուած կանոնաց քընտութեան Յանձնաժողովին խրկուին, եւ ըստ այնմ Ծանուցագիր խրկուեցաւ ամենուն, Ժողովոյն Իւրիկ նիւտին մէջ Դատաստանական եւ Բերայի Քաղական Խորհուրդներուն ներքին կանոններն եկած ըլլալով, Քաղաքականին տպեալ կանոնաց հետ յիշեալ Յանձնաժողովին խրկուեցան :

Ն Ի Ս Տ Ի Ե .

24 Փետրվար 1861

Կիրիտի Եկեղեցւոյ տուն .

Ժողովս Կիրիտէն գիր առաւ, որով տեղւոյն ազգայինք կը դանգաւորն թէ իրենց Եկեղեցւոյն ստակովը Մելքիսեդ Աղայի ձեռք առնուած տան մը կալուածագիրերը ձեռքերին չըլլալուն համար, Յոյնք նոյն տան վրայ պահանջմունք կը յարուցանեն, — Ժողովս զոհնացոցիչ տեղեկութիւն չի կրցաւ ստանալ ոչ՝ Մելքիսեդ Աղայէն եւ ոչ՝ Երուսաղէմատունէն, որու վրէժն է կրան տունը, Աւստի Իւրիկ նիւտին մէջ Տնտեսական Խորհրդոյն յանձնեց խնդիրը :

Ն Ի Ս Տ Ի Զ

10 Մարտ 1861

Հին պարտուց նպաստաւոր Ըւտումականաց Ընկերութիւն .

Ժողովս շնորհակալութեամբ հաստատեց Աւտումականաց Ընկերութիւն մը, որ Ազգային հին պարտուց վճարման օգնելու համար՝ Հայագրի երիտասարդներէն նուէր հաւաքելու յանձնառու եղած է, եւ հաճութիւն տուաւ Եւտումական եւ Տնտեսական Խորհուրդներուն որ յիշեալ Ընկերութեան խնդրած 20 ակն զրծ նոց անդորրագիրները կնքեն ու անոր յանձնեն վիսյեալ պայմանաւ :

Ն Ի Ս Տ Ի Է .

17 Մարտ 1861

Բարեբարութիւն . — Բ . Անդորրագիր Ազգային կալուածոց . — Դ . Ընդհանուր ժողով .

Ա . Ժողովօ շնորհակալութիւն յայտնեց Մխարեան Վարդերէս Աղային որ այժմէն 3000 դրշ . շնորհել խօստացաւ վեց տարեկան անտէրունջ որը տրու մը պաշտայն ապահովցնելու համար Հիւանդանոցէն ելլալէն ետքը :

Բ . Ըստ որում ազգային հաստատութեանց համար գնեալ կամ կտակեալ անշարժ կալուածոց (ըստ օրինաց Տէրութեան) հէշէշները մասնաւոր անձանց անուան վերայ կըլլան , ժողովը որոշեց որ այսպիսի անձինքներէ առևուած անդորրագիրներուն միջիտեց որոշոց ստորագրութիւններն ալ գըտնուին , որպէս զի յետ մահուան ծնողաց փառանգութեան պահանջմանք յարուցանելով ազգային հաստատութեանց միտ չի հասցնեն .

Գ . Սահմանադրական տարեգրութիւն տեսնուած ըլլալուն , Տեսուչ Խորհուրդներէն յայտագիր ուզուիլ որոտեցաւ , Ընդհանուր ժողովոյն ներկայացնելու համար , Ագրիլի ղին , նրեքարթի օրը , ժողովօ իւր փափաքը յայտնեց , որ յիշեալ Խորհուրդները չի լուծուին մինչև միտ Սահմանադրական տարեգրութիւն , քանզի ուշ կազմուած ըլլալով , բաւական ժամանակ չունեցան ձեռնարկուած տնօրէնութեանց գործադրութեամբն ալ զբաղելու :

Ն Ի Ս Տ Ի Է .

24 Մարտ 1861

Ա . Մարաշու խնդիր . — Բ . Պանտրոյայի Առաջնորդ . — Դ . Յայտագիր ելմտական Խորհրդոյ .

Ա . Մարաշէն գիրեր առևուեցան , որովք կիմացուի թէ Զէյթունի Հայք զրինուք

ղիմադրութիւն ըրեր են զիրենք հարստահարողներուն : Ժողովօ զրեր խրկել տուաւ տեղւոյն Կառավարութեան որ Հայոց օրւոյն պանուութիւն ընէ , եւ ազգայնոց որ հնազանդութիւն ընեն : Միանգամայն Սրբազանք անձամբ գնաց բարեխօսութեան առ Արտաքին գործոց Տեսուչն :

Բ . Պանտրոյայի Հայք քանի մը տեղացիներէ դժգոհ ըլլալուն՝ միջերինն ներկայաւորութիւն ծագեր է : Խորհելով որ եթէ տեղւոյն Առաջնորդն ալ հոն երթայ , երկպառակութիւնը աւելի պիտի սաստկանայ , որոշուեցաւ որ Կրօնական ժողովը առժամանակեայ կերպիւ ուրիշ վարդապետ մը խրկէ Պանտրոյայ որ Սահմանադրութեան համեմատ գործերը կարգադրելով , երկպառակութիւնը զարդեցնէ :

Գ . Ելմտական Խորհուրդը Սահմանադրական տարեգրութիւն յայտագիր ներկայացուց ժողովոյն , որ ազգային ելմտաց վրայօք տըրուած կարեւոր տեղեկութեանց համար գործութեամբ իւր շնորհակալութիւնը յայտնեց Խորհուրդին : Ժողովօ որոշեց որ յիշեալ յայտագրին մէջ առաջարկուած նոր տարւոյն 400,000 դրշ . Ազգային տուրքին բաշխման կերպը Ընդհանուր ժողովոյն ներկայանայ վասն հաստատութեան : Միանգամայն որոշեց որ նոյն յայտագիրը տարուի ինչ ինչ փոփոխութեամբ եւ Ազգային երեսփոխաններուն բաժնուի Ընդհանուր ժողովոյ գումարումէն առաջ :

Ն Ի Ս Տ Ի Է . ԵՒ ՎԵՐՋՅՆ

31 Մարտ 1861

Յայտագիրք Տեսուչ Խորհրդոց .

Ժողովոյն ներկայացան Դատաստանական , Ուսումնական եւ Տնտեսական Խորհրդոց նաեւ Ազգային Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան յայտագիրները : Վերջնոյն մէջ խնայողութեան եւ բարեկարգութեան մասին խիստ գոհացուցիչ տեղեկութիւններ գտնուելուն

Ժողովու մեծ շնորհակալութիւն յայտնեց թէ՛ Տնտեսական Խորհրդոյն եւ թէ՛ Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան, եւ որոշեց որ ասոնց յայտադիրներն ալ անմիջապէս տարուին եւ Ընդհանուր Ժողովոյ գումարումէն առաջ Ազգային Երեսօխոսաններուն բաժնուին :

Ահա Քաղաքական Ժողովոյս վեցամսեայ վարչութեան շրջանի մէջ ձեռնարկած գլխաւոր գործողութեանց պատմութիւնը, զոր Ընդհանուր Ժողովոյդ արդաբազում քըննութեան կը յանձնէ Տեսուչ Խորհուրդներուն աշխատանայ արդիւնքովը մէկտեղ, որ արդէն իւրաքանչիւրին յայտադիրներէն ծանօթ է Ազգային Երեսօխոսանութեան :

Յիշեալ գործողութեանց մեծ մասը դեռ կիսկատար է, եւ նախապատրաստութիւն պէտք է համարուիլ, քանզի անոնց կարեւորութեան նկատմամբ վերջաւորութիւններն ժամանակի կարօտ է, Բայց եւ այնպէս կը յուսամք որ քիչ ժամանակէն անոնց արդիւնաւոր վախճանը հետզհետէ Ազգիս ցուցուններու պիտի յաղովը մեզ յաճորդող Քաղաքական Ժողովը, որ պատմ է Ազգային Վարչութեան ճիւղերը կազմելու ժամկտորոյս նախապատրաստութեանց զբաղմունքէն. մասնաւոր՝ թէ արդէն կազմուած Տեսուչ Խորհուրդները, Հոգաբարձութիւնները եւ Մասնաժողովները շի լուծելով, անոնց պակած անդամներուն թիւը լրացունելու հոգ տանի :

Քաղաքական Ժողովս իւր վերջաբանութիւնը ընկէն առաջ Մահմանադրութեան ազդեցութեամբ պատուներու աւելի զգալի կերպիւցուցունելու համար, քանի մը խօսք ըսելու կը պարտաւորի Տեսուչ Խորհրդոց յայտադիրներուն վրայ :

Նախ կ'սկսի համառօտել Ուսումնական եւ Դաստաստական Խորհրդոց յայտադիրները որոնք մօտր ինչ ուշ հասած ըլլալով չի կրցան տար իլ միւսներուն պէս, միայն թէ ձեռագիր օրինակները Դիւանին յանձնուեցան :

Առաջինէն կը տեսնենք, որ Ուսումնա-

կան Խորհուրդը շորս ու կէս ամուսան շըրջանին մէջ՝ չորեքտասան կանոնաւոր նիստ ըրած է, եւ կատարած գլխաւոր գործերուն մէջ հետեւեալները աւելի ուշադրութեան արժանի են :

Ա. Ազգային Ընդհանուր դատարարութեան հիմնադրի մը խմբագրութիւնը, որուն նպատակն է ամէն դպրոցներուն միօրինակ ընթացք մը տալ ըստ Մահմանադրութեան, եւ անոնց բարեկարգութիւնը հաստատ հիման վրայ հաստատել :

Բ. Դպրոցական հայերէն դասագիրքեր յօրինելու համար Յանձնաժողովի մը կազմութիւնը :

Գ. Ազգային Ալ-Գէ-Գ- մը հաստատելու որոշումը :

Դաստատանական Խորհրդոյն յայտագրին նայելով՝ տանն եւ վեց կամ տասն եւ ութ նիստերու մէջ երեսնի չափ գործ դատեր, եւ խաղաղութեամբ ու արդարութեամբ վերջացուցեր է :

Տնտեսական Խորհրդոյն յայտագրին ակնարկելով, առաւել բազմատեսակ կը դըտեսեմք անոր գործողութիւնները, որոնց զԸԼ խաւորներն են :

Ա. Խնամակալ Տիկնայց Ընկերութիւնը, որուն պաշտելի անունն եւ գովելի գործերը ամեն ազգայնոց սիրտերը գրաւեր են, եւ Հիւանդանոցի խղճաւեաց բերանները օրհնութեանց աղբիւրներ ըրեր են :

Բ. Կտակի Հոգաբարձութիւնը որ արդէն կանոնադրութիւն մը պատրաստած է, որով կտակական գործողութիւնները օրինաւոր եւ ասպհով հիմանց վրայ կարգադրուելով, Ազգային կտակողներուն մեծ յորդոր եւ քաջալերութիւն լինայ ըլլալ իրենց ջերմեանդն բարեպաշտութիւնը հանգարտ խղճիւ ի դարձ դնելու համար, եւ կարծեմք չեմք սխալի՞ր՝ կ'իլ այժմէն ըսեմք որ ժամանակաւ այս Հոգաբարձութիւնը բարոյական բարիքներէն դատ՝ Ազգային եկամտից ալ երէւելի աղբիւր մը տիտի ըլլայ :

Գ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը, որուն յայտագրին իւրաքանչիւր տողը մէկ մէկ բարեպաշտական գործողութիւն կրնայ համարուիլ: Անոր մէջ նախորդ եւ այժմեան Հոգաբարձութեան տարբերութիւնը աւելի շօշափելի կերպիւ (բայ ի բարեկարգութեանց եւ երջանկագոյն վիճակի խղճալեաց) ի յայտ դան սա հետեւեալ քանի մը բաղադատական թուանշաններէն, որոնք ամենեւին մեկնութեան կարօտ չեն:

Ըստ նին Հոգաբարձութեան

1859 Տարեկան ծախք Հիւանդանոցի	դր. 970.795 20
1860 Իննամսեայ եւս.....	» 813.410 20
Տարեկան վարձք պաշտօնէից »	225,960
Տպարանի վնաս	» 49.800
Օրական ձէթ կանթեղի (5 օխա 200 տրամ) .	

Ըստ նոր Հոգաբարձութեան

1861 Տարեկան ծախք Հիւանդանոցի	դր. 430.000 կամ առ առաւելն	» 450.000
Տարեկան վարձք պաշտօնէից (աւելի պիտանի պաշտօնէիւք)	դր. 412.500	
Տպարանի շահ	» 42.000	
Օրական ձէթ կանթեղի (1 օխա 300 տրամ) .		

Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը Ազգային Մտմարանին վրայ զեռ չի խօսիր, որովհետեւ նոյն գործարանը նոր յանձնուեցաւ իրեն: Բայց հարկաւ անոր գործողութեանցը պիտի սխի մտերս, մանաւանդ երբոր այն ազգային հաստատութեան ազդին անդին գտնուած գրամագլուխին գոնէ մէկ մասը իւր ձեռքը անցնի, եւ այն ատեն կը յուսամք, որ ուշադրութեան արժանի քա-

նի մը թուանշաններ ալ անոր վերաբերեալ յայտագրին մէջ կը տեսնեմք, ինչպէս որ նըշուլ մը կերեւի նմատական Խորհրդոյ յայտագրին ութերորդ երեսը գտնուած ցուցակին մէջ:

Հոգաբարձութիւնը չի յիշատակէր նաեւ այն բարեպաշտ անձանց օրհնեալ անունները, որ Ազգային Հիւանդանոցին օգտակար յիշատակներ ընծայեր են:

Սօսքերնուս կարգը եկաւ նմատական յայտագրին վրայ:

Սօսուն եւ կենդանի նկարագիր ընդհանուր վիճակի Ազգային Ելեւմտոց, Հոն կը տեսնէ Ազգը, թէ իւր բարեպաշտութիւնը մանաւանդ այս վերջին տարիներուս, ի՞նչ է տուեր մշտնջենաւոր եւ ի՞նչ տարեկան, յոգուտ Ազգային հաստատութեանց. բայց երբ որ կը փնտռէ անկախեալ օգուտը, անոր տեղը կը գտնէ... ի՞նչ... պարտք... դարձեալ պարտք:

Ահա այս պարտքն է որ Ազգային կեդրոնական վարչութեան առաջին եւ կիսամնայ շրջանը առաւելագոյն դժուարացուցուտի անոր ծանրութիւնը իւր վրայն վերցընելու առաջին հոգը եղաւ. Ազդին զիմեց. Ազգը նոյնմեր կին՝ Ընդհանուր Ժողովով իրեն երկու աղբիւր ցուցուց. այսինքն երուստութենէն կամաւոր նուէրք:

Առաջնոյն մինչեւ հիմա չի յաջողուին պատճառ եղաւ՝ յանկարծահաս մահ մը երկրորդին՝ յուսացուած յաջողութիւնը կիսկատար մնաց՝ այժմեան նեղ պարագայից պատճառաւ: Բայց եւ այնպէս պարձանօք կըսեմք, որ պարագայից նեղութիւնը չի կըրցաւ ազդասիրութեան արգելք ըլլալու, եւ արդէն հին պարտուց համար 200.000 դր. էն աւելի կամաւոր նուէր հաւաքուած է, որուն ցուցակը մտերս շնորհակալութեամբ պիտի հրատարակուի հետզհետէ հաւաքուած գումարներն իջը մէկտեղ:

Ազգային կեդրոնական վարչութիւնը մտահոսութեամբ կը յուսայ, որ Ազգը՝ յիշեալ փոխառութեան պայմանագրովն չի ըս-

պահելով, ցուցուցած միև ազրիբը աւելի առատահոս պիտի ընէ, որպէս զի ժամ յառաջ պարտք բառը բոլորովին անհետ ըլլայ:

Գործ Բ.—ը Բուրգին անկէտ ըլլայ: քանզի այժմէն կը խօստանանք, որ այսուհետեւ Ազգը՝ Սահմանադրութեան շնորհիւ, պարտք չի՛ պիտի ընէ: որովհետեւ Ազգային Վարչութիւնը արդէն որոշած է որ՝ Ա. Մինչեւ հին պարտքը կատարելագէտ չի վճարուի, կամ լաւ եւս՝ մինչեւ որ վճարելու դրամը կանխաւ պատրաստ չըլլայ, նոր ծախուց դուռ չի բացուի: Բ. Ազգային ամեն հաստատութիւն իրեն յատկացած եկամուտովը բուսկանանայ: 3:

Առաջին որոշման գործադրութիւնը արդէն ապահովուած է՝ Ազգային Ժողովոյ եւ Խորհրդոց առ իրեարս ունեցած համարառութեան եւ համարատուութեան յարաբերութիւններովը, զոր Սահմանադրութիւնը հաստատած է:

Երկրորդ որոշման գործադրութեան համար ալ հետեւեալ ապահովութիւնը ունիմք:

Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը՝ իւր բարեջան խնայողութեան եւ հոգատարութեան վստահանալով, այն ազգային հաստատութեան բարեկարգ եւ երջանիկ վիճակը հաստատ պահելու համար տարեկան միայն 450,000 զրըով բաւականաւոր կը խօստանայ: Այս համետ գումարին փոխարէն՝ Ելմտական Խորհուրդը աւելի զգուշութեան համար՝ անակնկալ եւ պատահական ծախքերըն ալ հաշուելով՝ յիշեալ Հոգաբարձութեան 600,000 զրը՝ եկամտից ազրիւրներ կը բռնցնէ, որով Ազգային Հիւանդանոցին ապագայն բոլորովին ապահոված կրնամք համարել: Նաեւ դիցուք թէ՛ ծախքը ենթադրուածէն աւելի կամ եկամուտը ցուցուած գումարէն պակաս ըլլայ:

Նմանապէս Ազգային Պատրիարքարանի եւ Դիւանատան տարեկան ծախքը 240,000 զրը՝ հաշուելով եւ պատահականներն ալ 80,000 զրը՝ ենթադրելով, ստանց դէմ 320,000 զրը՝ եկամուտ ցուցուած է, որով

այս երկու հաստատութեանց ալ ապագայն ապահովցած է: (1)

Ուստի կեդրոնական Վարչութիւնը այս ապահովութիւնները Ընդհանուր Ժողովոյդ առաջին ետքը՝ կը խնդրէ որ Ազգային Երեսփոխանութիւնը բարեհաճ հաստատուելու ներկայ տարուոյս ազգային տուրքը, որուն բաշխման եւ հաւաքման եղանակը Ելմտական Խորհրդոյն կողմէն առաջարկուելով, Բաղաքական Ժողովոյ վերջին նիստին որոշուեցաւ Սահմանադրութեան 87րդ. յօդուածոյն համաձայն:

Որոշեալ գումարն է 400,000 զրը: զոր կեդրոնական Վարչութեան Բաղաքական Ժողովը կը խնդրէ Ազգէն, կրկնելով իւր խօստումը, թէ՛ Ազգային Սնտուկները պարտք չի պիտի ունենան երբէք Սահմանադրական Վարչութեան օրով, Միանգամայն կը յայտնէ որ յիշեալ ազգային տուրքի գումարէն՝ 100,000 զրը՝ Ազգային կեդրոնական Սընտուկին մէջ պիտի մնայ իւր պահեստի դրամագլուխ, որպէս զի տարուէ տարի աւելնալով, որոշեալ ժամանակի մէջ Ազգային տուրքը մեծապէս թեթեւանայ ըստ Սահմանադրութեան:

240,000 զրը Ազգային Դատարարութեան յառաջադիմութեանը համար պիտի գործածուի, որուն րնականարար կը փոխաքին բոլոր Հայք, որ Ազգին համար երջանիկ ապագայ մի պատրաստել կուզեն:

60,000 զրը՝ Մայրաքաղաքին կարօտեալ Թաղերուն օգնութեան պիտի յատկանայ:

400,000 զրը. Գումար

(1) Ելմտական Խորհրդոյ յարգելին Ֆել մէջ Գործադրութեան Վերջին Ելմտական Խորհուրդին և Պատրիարքարանին վերջին Ֆել ելմտական հաստատութեան Վերջին Ելմտական Խորհուրդին և Պատրիարքարանին միջև ընդհանուր համաձայնութիւն չի տեսնուիր: Արդ զորոքեալ ըստ նոր արարոյս ձեռնարկով Ֆել մէջ ցուցուած է իմաստաւոր

Այս Ազգային տուրքին բաշխման ջու-
ցակները շինուելու վրայ են, անոր հիմ րըս-
նուելով ազգայնեց իրաքանչիւրին կարողու-
թիւնը, Սահմանադրութեան 85րդ. յօդուա-
ծոյն համաձայն, եւ այս նպատակու ազգա-
յիները (բայ ի անկարողներէն) չորս կար-
գի բաժնուած են .

- Ա. Կարգ 20—50 զբ.
- Բ. » 50—60 »
- Գ. » 100—120 »
- Դ. » 120էն վեր, ըստ չափու

կարողութեան եւ ազգասիրութեան :

Ազգային կեդրոնական Վարչութիւնը
շիշեալ տուրքը ամենարդար կերպիւ բաշխե-
լու հօդ տանելով՝ հաստատուն յոյս ունի որ
ազգասէր հայազգիք Սահմանադրութեան
84րդ. յօդուածին եւ հիմնական սկզբանց Դրդ
հատուածին համաձայն սիրով եւ փութով
պիտի վճարեն իւրաքանչիւրն իրեն բաժնին
ինկած դումարը, որով մաս առաջ փափաք-
ուած բարեկարգութեանց ձեւերարութիւն-
ները կ'սկսին ի յառաջադիմութիւն Ազգին :

Վերջուպէս Բաղաքական Ժողովս լուծ-
ուելէն առաջ՝ պարտք կը համարի հրապա-
կալ յայտնել իւր անկեղծ շնորհակալութիւնը
Ազգային Խորհուրդներուն, Հողարարձու-
թիւններուն, Յանձնաժողովներուն եւ Մաս-
նաժողովներուն, որոնց ազգասիրական աշ-
խատակցութիւնը մեծ դերութիւն տուաւ
իւր պաշտօնին կատարման :

Ներք յիշուածն էլեւուրէն անարտաբանելանը համա-
քեւ Բաշխու լուծել Ազգային Մարտի 19-ի 1911-
լուծել, ինչ՝ Հիշանարանից է ինչ՝ Պարտաբարանից
նշել անոց հանդիմարան ինչ որովու ծախսոց ինչ
համը անձոր ծառայութիւն, որ յաջորդ օրերուն ինչ-
մըտից անկանաժողով պիտի գոյութի :

Դարձեալ նշել պարտաւաս է որ Ազգային Դի-
մանարան ինչ իրիւր պատշաճութեանը քեւս վն նըլը-
նակնաժ, եւ արդիւն նշանակաւանդեան անակնները
Ինչպէս որոշուած, ինչ իրիւրից Բաշխու լուծելու հը-
նայած են, Բայց ասով արդայն պարտ վն համար-
անից, ինչպէս որ արդիւն քեւս քեւս անից :

Եթէ Ազգային Վարչութեան այս առա-
ջին Սահմանադրական շրջանին մէջ՝ քանի մը
բարեկարգութեանց նշոյլներ տեսնուին, ան-
որ պարծանքը ամենեւին իրեն չի վերաբե-
րիլը կը խստովանի ժողովը, քանզի միմի-
այն Ազգային Սահմանադրութեան արդիւն-
քըն է այն եւ Սահմանադրութեան հաւա-
տարմութեամբ հետեւելու անխոնջ ջանքը
եւ անկեղծ բաղձանքը միայն՝ իւր խիղճը կը
հանդարտեցնէ պատահած ակամայ թերու-
թեանց մասին, եւ դուցէ՛ արդարացնէ զին-
քը Ազգին առջեւ :

Կ. Պօլիս 4 Սպրիլ 1861

Նախագան

Պատրիարք Կ. Պօլսոյ

ՍԱՐԳԻՍ ԱՐԲԵՊԾՈՒԿՂՈՍ

Ատենապետ	Ատենաղայիր
ԳԻՒԳՈՐ ՄԱՐԿՈՅԻԱՆ	ՄԿՐԻԶ ԱՂԱՅՕՆԵԱՆ
Փոխ Ատենապետ:	Փոխ Ատենաղայիր
ՄԻՆԱՍ ՄԻՆԱՍԵԱՆ	ՅԱՐՈՒ ԻՆՆ ՍԱՐԴՈՒԱՆ

Անդամք

Արուս-Տիւրքիւ Արուսեան
Յովնանէկ Ալիատեան
Եղաղպ Եղաղպեան
Գեորգ Երամեան
Ասապա Համբարձուսեան
Յովնանէկ Մարտիրոսեան
Վարդերիկ Միսրեան
Յակոբ Մուպանէանեան
Յակոբիկ Նորատուցեան
Սիմոնիկ Նորատուցեան
Յովնանէկ Յատեան
Միրիճան Փափազեան
Պօղոս Օտեան
Մկրտիչ Յրհնեան

Բացակայ անդամք

Սամակ Ապրոսեան
Մանուկ Նեկրուզեան

Ընթերցումը ընձայուն՝ ԱՍԵՆԱՊԵՏ Ե-
ՃԷՆՏԻՆ հարցուց Ընդհանուր Ժողովականաց
թէ՛ դիտարութիւն մը ունէ՞ին: Պատասխան
չաւեերով ինքը Դիւանին կողմէն բացատ-
րութիւն ուղեց, Ա. Ախըր-Գարուի կողմը
զնայ աւուելիք եւ հրկիզեալ հայազգի աղ-
քատաց ընտելութեան տրուելիք զեւանի խնդ-
րոյն վրայ. Բ. Գուրու-Չէւմէի Կերեզմանա-
տան գործին վրայ. Գ. Պրուսայի Առաջնոր-
դութեան խնդրոյն վրայ. Դ. Տանկաստանի
Նպիսկոպոսաց ձեւնադրութեան մասին Կ.
Պօլսոյ Պատրիարքին իրաւասութեան եւ
Մայր-Աթոռին հետ ունեցած յարաբերու-
թիւնները ազահոգեւելու խնդրոյն վրայ, եւ
եւ. Ժառանգաւորաց Դպրոցի մը հաստատու-
թեան համար եղած կտակի մը խնդրոյն
վրայ:

Ա. Բ. Գ. խնդիրներուն վրայ Բաղա-
քական Ժողովոյ Ատենապետն՝ Գրիգոր ԷՓ.
Մարիտեան գոհացուցիչ բացատրութիւն-
ներ տուաւ. Դ. ին համար Ատենապետ Աեր-
վիէն ԷՓէնտին առաջարկեց, որ Էթէ Տաճ-
կաստանէն Վարդապետ մը Նպիսկոպոս ձեւ-
նադրուի, առանց Կ. Տօլսոյ Պատրիարքին
եւ Ժողովներուն հաւանութեան ու հրամա-
նէն, այնպիսի եպիսկոպոսները չի կարենան
առաջնորդութիւն ընել Տաճկաստանի մէջ:
Այս առաջարկութեան վրայ Կրօնական Ժո-
ղովոյ անդամներէն ոմանք իրարմէ տարբեր
հարծիքներ յայտնելով, Ընդհանուր Ժողովը
ճրօնական Ժողովին յանձնեց այս առաջար-
կութեան վրայ որոշում մը պատրաստել: Ե.
խնդրոյն՝ այն է Ժառանգաւորաց Դպրոցի
մը հաստատութեան համար եղած կտակի
խնդրոյն վրայ՝ Ատենապետ ԷՓէնտին ըսաւ
թէ՛ այս կտակի խնդիրն յայտադրին մէջ չի
պարզուած: Կրօնի թէ երկու կողմանէ ըս-
տարագրեալ պայմանագիր մը կայ, եւ թէ
այս պայմանագիրն առաջ չուղեց Վարչու-
թիւնն ստորագրել, ի՞նչ պատճառաւ. միթէ
մէջը Ազգին զնասակար կէտեր կային. բայց
նորը ստորագրեց: Ի՞նչ պատճառաւ արդ.
նօք, այն զնասակար կէտերը վերցածն, թէ
որ զնասակար կէտ մը չիկար եւ Ազգին ոչ-

տակար բան մ'էր, ի՞նչու Վարչութիւնը
առջի անգամին չստորագրեց: Ասոր պա-
տասխան տուաւ Բաղաքական Ժողովոյ Ատե-
նապետը, թէ ըստ որում պայմանագիրն մէջ
կտակի խօսք կայ, Վարչութիւնը չուղեց ըս-
տորագրել կտակը չի տեսած. ետքը թէպէտ
կտակը չի տեսաւ, բայց դիտելով որ պայ-
մանագրին մէջ կտակի մը զլրատար կէտերը
բացատրուած են, արժան դատեցաւ ստորա-
գրել, Այն ատեն Ժողովին մէջ քանի մը
վեր ի վերոյ խօսքերը ըլլալով, Ժողովը տե-
նել ուղեց պայմանագրին, եւ կարգացուե-
լէն Էտքը, Ատենապետ ԷՓէնտին ըսաւ թէ՛
պայմանագրին ինքնին կտակ մ'է, թէ Է ու-
րիւ կտակ մ'ալ դոնուի, ասիկայ ետքի սե-
պելով առաջին կտակին մէջ եղած կէտերը
ետքինին կը հպատակին, եւ որովհետեւ ո՛վ
ոք ըլլայ, եւ Ազգին փոքր բարիք մ'ընէ,
Ազգը անոր շնորհակալ ըլլալու է, եւ ըստ ո-
րում այս գործն ալ Ազգին աղեկութիւն
մ'է, հրաւիրեց Ժողովն իւր շնորհակալու-
թիւնը յայտնելու Կտակարար Ամիրային:
Ժողովն ալ շնորհակալութիւն յայտնեց:

4.

Ատենապետ ԷՓէնտին Եւմուսկան Խոր-
հրդոյ յայտագրին մէջ Ե կըքեալ տուճար-
ներու յ խօսք տեսնելով, բացատրութիւն
խնդրեց անոնց վրայ: Եւմուսկան Խորհրդոյ
Ատենապետ ԱՍՄԱՆԵՆ ՍՏԵՓԱՆ ՊԵՅՑ պա-
տասխանեց թէ՛ այն տուճարները հին Տըն-
տեսական Ժողովին օրէն մնացած են եւ հին
հաշիւները քննելու եւ կորզիլ զնելու հա-
մար անոնց բացուիլը հարկաւոր էր: Ատե-
նապետ ԷՓէնտին առաջարկեց եւ Ժողովն ալ
որոշեց որ անոնց բացուելունու քննուելուն
գործը Ազգային հին պարսուց վճարման հա-
մար Մեծապատիւ Միրիճան Ամիրային նա-
խագահութեամբ հաստատեալ Յանձնաժո-
ղովին յանձնուի:

5.

Ատենապետ ԷՓէնտին առաջարկեց եւ

Ժողովն ալ որոշեց որ ազգային անշարժ եւ շարժական կալուածներուն ցուցակը շինուի :

6.

Ելմտական ու Տնտեսական Խորհուրդներն, իրենց իւրաքանչիւրին սեպհական ձեռնհասութեան ամեն պայմաններուն վրայ որոշ կանոն մը չունենալով, անտեսութեան եւ մատակարարութեան կամ լաւ եւս՝ երկու Խորհուրդներուն սեպհական եւ յատուկ պաշտօններն իրարու հետ շփոթելիք որոշումներ ըրած ըլլալով, եւ ըստ որում Սահմանադրութեան տրամադրութեանց համեմատ ստակի մատակարարութիւնը Ելմտական Խորհուրդին եւ մատակարարութեան տընօրէնութիւնը Տնտեսական Խորհուրդին կը վերաբերին, Ատենապետ Էֆէնտին առաջարկեց եւ Ժողովն ալ որոշեց որ այս կէտերուն ճիշդ որոշումը Կանոնադրութեանց Յանձնաժողովին յանձնուի :

7.

Ելմտական Խորհրդին առաջարկած եւ Քաղաքական Ժողովին որոշած ազգային ընդհանուր տուրքին համար Ատենապետ Էֆէնտին զիտողութիւն ըրաւ թէ՛ որոշեալ տարեկան 400,000 զրշ. տուրքը կրնար չափաւորուիլ. եւ ըստ որում նախակրթական դպրոցներուն ծախքը հողաւոր պաշտօնը Քաղաքական Խորհուրդներուն յանձնուած է, դպրոցաց նպաստելու համար որոշուած 240,000 զրշ.ը 120,000 զրշ. ի կրնար իջնել եւ պահեստի համար որոշուած 100,000 զրշ.ի դրամազուխն ալ 50,000ի, Ասկէ զատ առաջարկեց որ 100 զրշ. նն պակաս տուրք վըճարողները միայն Քաղաքական Սնտուկներուն վճարեն եւ 100 ու աւելի վճարողները Կեդրոնական Սնտուկին :

ՏԱՏԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼ Ս. ԷՖԵՆՏԻՆ առաջարկեց որ, Ելմտական ու Տնտեսական Խոր

հուրդները նախ վճարողներուն ցանկը շինեն ու յետոյ ասոր վրայ որոշում ըլլայ :

ԵՐԱՄԵԱՆ ՎՅԵՄԱՇՈՒԹ ԳԵՌԳ ԳԵՏԵ Եւ ԵԱՂՈՒՊ ԷՖԵՆՏԻՆ հաստատեցին որ, կրնայ հիմախուց որոշում ըլլալ. — ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐ ԷՖԵՆՏԻՆ ըստաւ թէ՛ արդէն հաշու եղած է որ 100 էն աւելի տուրք վճարողները չ'են կրնար գոցել պէտք եղած տուրքին գումարը, եւ յայտագրին մէջ ազգային դաստիարակութեան նպաստելու համար որոշուած 240,000 զրշ.ի գումարը չափազանց չըլլալը հաստատելով, առաջարկեց որ յայտագրին առաջարկութիւնը անփոփոխ ընդունուի :

Ատենապետ Էֆէնտին իւր եւ յայտագրին առաջարկութիւնները քուէի դրաւ եւ յայտագրին ընդունուեցաւ :

Ատենապետ Էֆէնտին առաջարկեց որ վերոյիշեալ ազգային տուրքը հիմախուէ հաւաքելու համար պէտք եղած միջոցները տնօրինէ Քաղաքական Ժողովը : Այս առաջարկութիւնը քուէի դրուելով ընդունուեցաւ :

8.

Ատենապետ Էֆէնտին Ժողովոյց համարատուութեան խնդիրը գոցուած հրատարակելով, Ժողովներուն ու Խորհուրդներուն ըրած անձնատուէր ջանքն ու ցուցուցած ազգօգուտ արդէանէր համար շնորհակալութեան քուէ առաջարկեց. — Ժողովը համաձայնութեամբ իւր խորին շնորհակալութիւնը յայտնեց :

9.

Ատենապետ Էֆէնտին Ժողովոյց եւ Խորհրդոց կիսով փոփոխութեան խնդիրը մէջ ղնելով, ըստաւ թէ՛ Ժողովոյց ընտրութեան ժամանակ Ընդհանուր Ժողովը որոշում մը ըրած ըլլալով, պէտք է որ Սահմանադրութեան ցուցուցած պայմանաժամին այս փո

փոխութիւնը կատարուի : Իսկ Տեսուչ Խորհուրդները դեռ նոր կազմուած ըլլալով, եւ անոնց ընտրութիւնն ու փոփոխութիւնը ալ Քաղաքական Ժողովին ձեռքը կատարուելով, առաջարկեց որ անոնց կիսով փոխուելուն խնդիրը Քաղաքական Ժողովին յանձնուի :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ ԱՏԵՓԱՆ ՊԵՅԸ ԸՍՈՒ ԹԷ՝

Սահմանադրութեան այս տրամադրութիւնն ընդհանուր կերպով ժողովոց եւ Խորհրդոց միանգամայն վերաբերելով, ժողովներուն փոխուած ժամանակ Խորհուրդներուն ալ փոխուելը հարկ կ'ըլլայ : ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐ ԷՖԷՆՏԻՆ՝ Ատենապետ էֆէնտին առաջարկութիւնը պաշտպանեց, ՏԱՏԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼ Ս. ԷՖԷՆՏԻՆ հաստատել ուզեց թէ՛ ժողովներն ալ ըստ որում տարի մը ամբողջ պաշտօն մտնած չեն, անոնց ալ անփոփոխ մնալը Սահմանադրութեան դէմ չէ :

Ատենապետ Էֆէնտին քուէի դրաւ այս երեք առաջարկութիւնները, եւ ժողովը Ստեփան Գէյի առաջարկութիւնը ընդունեց : — Հետեւաբար ժողովներուն ու Խորհուրդներուն միանգամայն կիսով փոխուելը որոշուեցաւ :

Քաղաքական Ժողովոյ անդամ Օտեան Պօղոս Աղան իւր անձնական սկարտիթեանը պատճառաւ հրաժարական դրած ըլլալով, կարգացուեցաւ : Ատենապետ Էֆէնտին առաջարկեց որ հրաժարական չընդունուի : ՄԱՐՈՒԻԱՆԵԱՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՂԱՆ հակառակը առաջարկեց, Բաժնուեցան կարծիքները, եւ խնդիրը քուէի դրուելով, վերջին առաջարկութիւնը Օտեան Պօղոս Աղան համար ընդունուեցաւ :

Ատենապետ Էֆէնտին առաջարկեց որ, Ժողովականաց կիսով փոփոխութեան վիճակարկութիւնը կատարուի : Ի գործ դրուեցաւ առաջարկութիւնը, եւ նախ կրօնական ժո.

ղովոյ վիճակարկութիւնն ըլլալով, փոփոխութեան վիճակ ստացան՝

1. Մանուկ Վրդ. Պեյօղլուի
2. Տեր Գեորգ Քնյ. Մայր-եկեղեցւոյ
3. Յովհաննէս Վրդ. Սեբեան
4. Տեր Յովհաննէս Քնյ. Ս. Եաջ Խակիւտարի
5. Տեր Գեորգ Քնյ. Պեյօղլուի
6. Տեր Երեմիա Քնյ. Խասգիւղի
7. Սանակ Վրդ. Փոխ. Ս. Երուսաղէմի

Վիճակարկութեան կարգը Քաղաքական Ժողովին դառնալով՝ Մուպահեանէան Մեծ. Յակոբ աղան գրով հրաժարական տուաւ, Բայց ժողովը որոշեց որ, նախ վիճակարկութիւնը կատարուի — կատարուեցաւ վիճակարկութիւնը եւ փոփոխութեան վիճակն ստացան՝

1. Ասապա Աղա Համբարձումեան
2. Միրիճան Ա. Իրայ ֓ապիպղեան
3. Վարդերես Աղա Միսաբեան
4. Մ Միմաս Էֆենտի
5. Յարութիւն Աղա Սարուխանեան
7. Մկրտիչ Աղա Յրեկկեան
8. Յով սննէս Պէյ Տատեան
9. Արոն Տիւրրի Էֆենտի
10. Օտեան Պօղոս Աղա (Արդւն ճրածարեալ)

Ատենապետ Էֆէնտին՝ նոր ընտրուելիք ժողովականներուն քուէարկութեամբ ընտրութիւնը դիւրացնելու եւ շուտով կատարել տալու համար ըստ սովորութեան ընտրելեաց ջուցակ մը Դիւանին կողմէն առաջարկեց : Ընդհանուր ժողովոյ անդամներէն ուժանք այս առաջարկութիւնը չ'ընդունեցին : Ատենապետ Էֆէնտին Դիւանին առաջարկած ջուցակը ետ առաւ, իմացնելով որ այս պարագայիս մէջ ընտրութիւնը բացարձակ առաւելութեամբ ըլլալ հարկ էր ըստ Սահմանադրութեան, եւ որովհետեւ ժամանակն

ալ ուչ էր, առաջարկեց որ յառաջիկայ Ուրբաթ օրը (Ապրիլ 7) նորէն Ընդհանուր Ժողով գումարի ընտրութեան գործը կատարելու եւ Երուսաղէմէն եկած վերոյիշեալ առաջարկութիւնները քննելու համար:

Քաղաքական Ժողովոյ անդամներն ըսին որ, Երուսաղէմէն եկած առաջարկութիւնները նախ պէտք է Քաղաքական Ժողովէն քըննուին ըստ Սահմանագրութեան, եւ ապա

անոր ձեռք Ընդհանուր Ժողովին ներկայացուին:

Ատեանը գոյուեցաւ Ժամը 11ին:

Պատրիարք Կ. Պօսոյ

ՍԱՐԳԻՍ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Փոխ. Ատենաղայիր

Ատենապետ

Կ. Ս. ԻՌԻՒՆՃԱՆ

Ս. ՎԻՉԷՆՅԱՆ

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

7 ԱՊՐԻԼ. ՕՐ ՈՒՐԱՅ

Ապրիլ կի Ընդհանուր Ժողովոյ որոշման համեմատ միճակաւ հրաժարեալ Ժողովականաց տեղ ընտրուելիք Ժողովականաց քուէարկութեան համար հրաւիրեալ Ընդհանուր Ժողովականաց մեծագոյն մասը անձամբ չեկած եւ միայն քուէնին նամակով զրկած ըլլալով, Ընդհանուր Ժողով չի կրցաւ ըլլալ, եւ միայն քուէարկութեան եւ քուէհամարի զորժողութիւնները կատարուեցան ընդ նախագահութեամբ Ամեն . Ս . Պատրիարքին եւ ի ներկայութեան 60ի շափ Ժողովականաց :

Ապրիլ կի Ընդհանուր Ժողովոյն որոշման համեմատ՝ ընտրութիւնը քուէից բացարձակ առաւելութեամբ ըլլալով, քուէհամարը հետեւեալ արդիւնքն ունեցաւ .

Գուէից թիւն էր 168: Այս թիւին մեծագոյն մասը ստացան Կրօնականներէն՝ Պատրիարքի Բարոզիչ Արժ . Ներսէս Վարդապետ 92 քուէ, եւ Քաղաքականներէն Կէլիէլեան Մեծապատիւ Յովհաննէս Ազան 87 քուէ :

Այս երկուքէն զստ մեծագոյն թիւ ըստացող չգտնուելով, որոշուեցաւ ասոնցմէ ետեւ առաւելագոյն քուէ ստացող 12 Եկեղեցականաց եւ 18 աշխարհականաց, այն է՝ պէտք եղած ընտրելի անդամոց կրկնապատիկ թուով հետեւեալ երկու ցուցակը շինել եւ Ազգային Երեսօխոսանաց եւ Անդամակցաց զրկելով՝ վերստին քուէ խնդրել 6 Եկեղեցականի եւ 9ը աշխարհականի համար, եւ քուէարկութեան ու քուէհամարի համար Ապրիլ 11ին, Երեքշաբթի օրը որոշուելով, 6 քննիչ ընտրուեցան քուէհամարը նոյն օրը Դիւանին հետ կատարելու համար :

ՅՈՒՑԱԿ ԸՆՏՐԵԼԵԱՑ

	Կրօնականք	Գուէ
1. Գէորգ Սրբազան		63
2. Կարապետ Վարդապետ		65
3. Անդրէաս Վարդապետ		60
4. Սերովբէ Վարդապետ		42
5. Պետրոս Վարդապետ		17
6. Տ . Սահակ Օրթագիւղի		82
7. Տ . Յարութիւն Պէյրիւքաէրէյի		74
8. Տ . Գրիգոր Սամաթիոյ		62
9. Տ . Թադէոս Իւսկիւտարու		54
10. Տ . Մարտիրոս Իւսկիւտարու		46
11. Տ . Գարրիէլ Պէյրիւղի		44
12. Տ . Յարութիւն Ղալաթիոյ		29

	Քաղաքականք	Գուէ
1. Մանուկ Ազա Ասլանեան		63
2. Յարութիւն » Երկանեան		61
3. Աւետիս » Պարտիզպանեան		57
4. Մինաս » Թօքաթլեան		53
5. Ստեփան Պէյ Ասլանեան		51
6. Մկրտիչ Ազա Ազաթօն		47
7. Յովհաննէս » Սուրէնեան		45
8. Թովմաճան » Բայաշրլեան		43
9. Մարտիրոս » Միւհէնտիսեան		41
10. Գէորգ » Ոորասանճեան		36
11. Յովհաննէս » Եղիազարեան		36
12. Մկրտիչ » Մոմճեան		35
13. Մանուկ » Մանուկեան		34
14. Գալուստ » Կոստանդեան		30
15. Յակոբ » Պէյլէրեան		29
16. Յակոբ » Պուրուսուզեան		29

17. Գէորգ	Աղա Քարամանեան	Քուէ
18. Սիմօն	Պէյ Տատեան	26
	ՔՆՆԻՆՅ	
Տէր Գէորգ	Մայր-Եկեղեցւոյ	

Տէր Գրիգոր Աճէմեան	
Մկրտիչ Աղա Աղաթօն	
Մինաս » Քօջաթլեան	
Եակոբ » Մօսիկեան	
Ումէտ » Պէչլաս	

ԱՅԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆՅ

11 ԱՊՐԻԼԻ 1861. ՕՐ ԵՐԵՎԱՆԻ

Ի ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ՔՆՆՁԱՅ ԵՒ ԱՆԴԱՄՈՅ ԴԻՒԱՆԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՈՅ

Թիւ քուէից 174

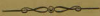
ԱՐԻՒՆԻՔ ՔՈՒՆԷԱՍՄԱՐԻՆ

Կրօնականք		Քուէ
1. Գէորգ Սրբազան		109
2. Կարապետ Վարդապետ		127
3. Տ. Սահակ Օրթագիւղի		121
4. Տ. Գրիգոր Սամաթիոյ		113
5. Տ. Եարութիւն Պէյրուքտէրէյի		111
6. Տ. Եարութիւն Ղալաթիոյ		77

Քաղաքականք		Քուէ
1. Մանուկ	Աղա Ասլանեան	147
2. Մտեփան	Պէյ Ասլանեան	111
3. Սիմօն	» Տատեան	107

4. Մարտիրոս	Աղա Միւհէնտիսեան	Քուէ	93
5. Մկրտիչ	» Աղաթօն		93
6. Գէորգ	» Խօրասանեան		92
7. Եարութիւն	» Երկանեան		91
8. Մինաս	» Քօջաթլեան		88
9. Մկրտիչ	» Մոմեան		86

Հետեւաբար այս 6 Արժ. Եկեղեցականք
 եւ 9 աշխարհական յարգելիք կրօնական
 եւ Քաղաքական ժողովոց անդամ հրատա-
 րակուեցան Արժ. Ներսէս Վարդապետին եւ
 Կէլիկէեան Մեծապատիւ Յովհաննէս Աղային
 հետ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Զ .

25 ՄԱՅԻՍ 1861

Ի ՄԱՅՐ-ԴՊՐՈՑԻ ԳՈՒՄ-ԳԱՐՈՒԻ

Ն Ա Խ Ա Գ Ա Հ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻԻ Տ. ՍԱՐԳԻՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԻ

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ

Ս Է Ր Վ Ի Զ Է Ն Է Ֆ Է Ն Տ Ի

Ժամը 6ին Ատենը բացուեցաւ նախա-
գահութեամբ ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ ՍԱՐԳԻՍ Ս. ՊԱ-
ՏՐԻԱՐԻԻ եւ Ատենապետութեամբ ՍԷՐՎԻՉԷՆ
ԷՖԷՆՏԻԻ, ի ներկայութեան 97 Երեսփո-
խանաց եւ 52 Անդամակցաց :

1

Ատենադպրի Փոխանորդը Ընդհանուր
Ժողովոյ նախընթաց նստին ատենագրու-
թիւնը կարգաց, որ քուէի գրուելով առանց
դիտողութեան ընդունուեցաւ : Կարգաց նա-
եւ Ապրիլ 7 ին եւ 11 ին կատարուած ընա-
րանի գործողութեանց ատենագրութիւն-
ներն, որք ընդունուեցան առանց դիտողու-
թեան :

2

Որովհետեւ Ատենապետի Փոխանորդը
Բաղարանի ժողովին անդամ ընտրուած
էր, անոր տեղը ուրիշի մը ընտրութիւնն ը-
նել առաջարկին Ատենապետ ԷՖԷՆՏԻՆ :

3.

Բայց քուէարկութեան գործողութիւնը
չսկսուած, Ատենապետի Ս. Պատրիարք Հայ-
րը խաղաղութեան եւ միաբանութեան սըր-
առուսչ ճառ մը խօսեցաւ, որուն բոլոր Ժո-
ղովականք ուշի ուշով եւ խորին անխածու-
թեամբ ունկնդրութիւն ըրին :

4.

Այս գեղեցիկ եւ ազգասիրական ճառը
ըննալն ետեւ՝ Ատենապետ ԷՖԷՆՏԻՆ իւր
Փոխանորդին ընտրութեան համար քուէար-
կութեան գործողութիւնն առաջարկեց. բայց
միայն 97 Երեսփոխան ներկայ գտնուելով,
ներկայ Ժողովականաց քուէներն առաւ մաս-
նաւ որ տուիի մը մէջ փակեց, եւ բացակայ
Ժողովականաց քուէները գրով խնդրել ու
քուէհամարին գործողութիւնն ուրիշ օրուան
մը ձգել հարկ կ'ըլլայ ըսաւ : Ատենապետ
ԷՖԷՆՏԻՆ ըրած այս առաջարկութիւնն ըն-
դունուեցաւ :

5

Ատենապետ Էֆէնտին Քաղաքական Ժողովին 5 հրածարեալ առաջին տարուան Ժողովականներուն եւ 2 հրածարեալ նորընտիր Ժողովականներուն տեղ 7 նոր Ժողովականաց ընտրութեան քուէարկութիւնն առաջարկեց եւ այս առթիւ ըսաւ թէ՛ պաշտօնուն պայմանաժամը չի լրացած հրածարական տուող Ժողովականաց վրայ դարձեալ քուէ կարելի է տալ՝ այսինքն դանձոք վերատին ընտրել՝ եթէ կարելի ըլլայ համոզել:

6

Ատր վրայ ՌՆՆԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱՆ՝ յառաջ բերելով թէ՛ Մեծապատիւ Գէորգ Պէյին (որ իւր հրածարականը տուած էր) եւ թէ՛ անոր բազմադիւն Գերդաստանին Ազգերնուս համար ըրած Նիւթական ու բարոյական մեծամեծ բարիքները, սրտառու յորդորանօք եւ անկեղծ յարգանօք աղաչեց ի դիմաց Երեսփոխանաց յիշեալ Պէյին որ իւր հրածարականը ետ առնու եւ մինչեւ տարեգլուխ շարունակէ Քաղաքական Ժողովականութեան պաշտօնն իւր սովորական ազգասիրութեամբ: Ժողովականաց բոլորն ալ մի եւ նոյն խնդիրը ըրին ամենայն յարգանօք, թէ՛ եւ յիշեալ Պէյն աշխատեցաւ իւր հրածարականը ընդունել տալու, բայց վերջապէս Ժողովականաց ցուցըցած ջերմ համակրութեան չի կարենալով դիմանալ, զիջաւ անոնց խնդրանացն ու ետ առաւ հրածարականը ի ծափածայն գոհունակութիւն համար Ժողովականաց:

ՌՆՆԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱՆ եւ անոր հետ բոլոր Ժողովականք մի եւ նոյն խնդիրն ըրին եւ մի եւ նոյն համակրութիւնը ցոյց տուին նաեւ Մուպահեաճեան Յակոբ Աղային, Նորասուենկեան Յակոբիկ Աղային եւ Մարտիրոսեան Յովհաննէս Աղային (որք նոյնպէս հրածարական տուած էին): Ատենք ալ ազգասիրութենէ շարժեալ եւ բոլոր Ժո-

ղովականաց ցուցուցած վստահութեանը փոխարէն ետ առին իրենց հրածարականը թէ՛ եւ Մարտիրոսեան Յովհաննէս Աղան ներկայ չէր, բայց իւր ներկայ բարեկամները յանձնառու եղան զայն համոզել:

7

Ժողովը միաբերան իւր շնորհակալութիւնը յայտնելով հրածարականին ետ առնող 4 ազգասէր Ժողովականաց, եւ մնացեալ երեքին ստիպողական պատճառներ ունենալին իմանալով՝ անոնց տեղը երեք նոր Ժողովական ընտրելու որոշումն ըրաւ:

Աւստի Ատենապետ Էֆէնտին քուարկութեան գործողութիւնը կատարելու համար հինգ վայրկեան միջոց տուաւ, ապագրելով որ քուէթուղթին վրայ գրուելէք 3 անուանց առաջին երկուքը՝ 2 տարուան եւ երրորդը՝ 1 տարուան համար պիտի ըլլան:

8

Ժամը ութ քառորդ անցած էր, երբ Ատենապետ Էֆէնտին ատենը վերստին բացաւ ու քուէները հաւաքել սկսեց. բայց ներկայ Երեսփոխանաց թիւը 111 գոնէ ըլլալու տեղ, միայն 97 ը ըլլալով, հաւաքուած քուէները տուփի մը մէջ փակելով կնքեց զայն եւ քուէներին չի խաւրող բացակայ Ժողովականաց քուէները գրով ուղեւ ու ուրիշ օր մը քուէհամարը ընել առաջարկեց: Ժողովն առաջիկայ Երեքշաբթի օրը (որ է 30 Մայիս) որոշեց քուէհամարը կատարելու համար:

9

Ժողովը Ս. Պատրիարք Հօրմէն խնդրեց որ ութ քննիչ անուանէ, որոց չորսը կրօնական եւ չորսը աշխարհական ըլլան եւ Դիւանին հետ միանալով քուէհամարի գործողութիւնը կատարեն յիշեալ որոշուած օրը:

Սրբազան Պատրիարք Հայրը անուանեց
Կրօնականներէն՝

- 1. Ներսէս Վարդապետ Սասազիւղի
- 2. Յովհաննէս Վարդապետ Կապուտրիկեան
- 3. Տէր Սահակ Միխազիւղի
- 4. Տէր Յարութիւն Ղալաթիոյ

եւ Աշխարհականներէն՝

- 5. Ումէտ Աղա Պէհզատ
- 6. Յակոբ » Պրուեստիգեան
- 7. Գէորգ » Փանոսեան
- 8. Աւետիս » Պէրպէրեան

Բացակայ ժողովականաց ոմանք եօթը ժողովականաց ընտրութեան համար քուէթուղթ խաւրած ըլլալով, Ատենապետ Էֆէնտին ըսաւ որ այս քուէթուղթերը փոխելու հարկ չիկայ, թէ՛ որ յիշեալ քուէթուղթերուն առաջին երկու անունները 2 տարուան եւ երրորդը 1 տարուան համար հաշուելու ըլլանք, ու մնացեալները հարկաւ հաշիւի դրնելու չըլլանք, ժողովն այս որոշումն ալ ընդունեց:

40

Ատենապետն ըսաւ թէ Ասորի կին գումարուած Ընդհանուր ժողովոյն մէջ իմացուցեր էր որ Ս. Երուսաղէմէն առ Ընդհանուր ժողովն ուղղուած բողոք մը կար Մելքեմ եւ Մշնաթէ Լրագրաց դէմ, զոր նախընթաց նիստին մէջ կարդալու ժամանակ չըլլալով, այսօր կը պարտաւորի կարգաւ:

Յիշեալ բողոքին թուականը 46 Մարտ է, ու քսան երեք Միարան Վարդապետաց ստորագրութիւնը կը կրէ: Ատենադպրի Փոխանորդն յիշեալ բողոքը կարդաց, որով Միարանութիւնն Ազգին ու Ս. Երուսաղէմի Եթոսոյն պաշտպանութեան համար ըրած անձնանուէր ջանքերը յառաջ կը բերէ, եւ վերջապէս յիշեալ Լրագրաց Միարանութեան դէմ հրատարակած անհանդի գրուածներուն համար գանգատ կընէ:

41

Ատենապետ Էֆէնտին ուրիշ բողոք մ'աչ երեւան հանեց յիշեալ Լրագրաց դէմ առ Ընդհանուր ժողովն ուղղուած Ասորի 1 թուականով եւ 59 Երեսօրոխանաց ստորագրութեամբ, որք կը բողոքէին յիշեալ Լրագիրներուն՝ Ընդհանուր ժողովոյ մէջ եղած վիճարանութիւնները կէտ առ կէտ չհրատարակելուն դէմ, միանգամայն աւելի պահաս խօսուածները նշանակելուն վրայ դժգոհութիւն յայտնելով, կառաչարկին շնորհ է յետ այսօրիկ Լրագիրները ժողովոց որ եւ իցէ իրողութեանցը եւ կամ Ազգին թէ՛ Կրօնական եւ թէ՛ Բարաքական ժողովոց զամ օրինացը եւ մինչեւ անգամ անհատի զմը վրայ բամբասանաց տեղի տալու ամեւ անեւին բան մը չի գրեն, եւ եթէ դարձեալ զգրելու ըլլան, Ընդհանուր ժողովը անոնց ատրուելու պատիժը հաստատէ:

42

Այս երկրորդ բողոքն ալ կարդացուելէն ետեւ, Ատենապետ Էֆէնտին իւր Աթոռէն կելլայ, իւր փոխանորդութիւնն Ատենադպրին կը յանձնէ, ու իւր Երեսօրխան յետագայ կերպիւ կսկսի խօսիլ Լրագրաց մասին իւր պաշտպանած կարծեաց վրայ:

Ե Կարծեաց ազատութիւնը ուրիշ բան չէ, կըլտէ, բայց միայն կարծեաց մրցում մը եւ հետեւաբար անոնց ազատ քննութիւնը դէշ կարծիքները միտքերը կը լուսաւորեն ու շեն գայթակղեցներ՝ թէ՛ որ դանտեք ըրննողներ գտնուին: Ուրեմն դէշ կարծիքներուն առջեւը առնելու միակ ճամբան՝ կարծեաց ազատութեան ծառայելն է: Քննութիւն չընդունելն ու կարծեաց ազատութիւնը վերցնելը հասարակութիւնը խաւարի մէջ ձգել է եւ ո՛չ լուսաւորել, թէ՛ եւ քու պաշտպանած կարծիքները ուղիղ ըլլան, քանի որ ծուռ կարծիքներուն վրայ քննութիւն չիկայ, ասոնք գիւրաւ արձագանք կը գտնեն հասարակութեան մէջ, կու գնն ծուռ

կարծիրենբունն առաջը առնուլ, զանոնք քննելու միջոցները շատցուր ւ :

ՍԵՐՎԻՉԻՆ ԷՖԵՆՏԻՆ՝ կարծեաց ազատութիւնը ամէն Տէրութիւններէն եւ մինչեւ կայսերական կառավարութիւնէն ընդունուած ըլլալը, նոյն ազատութիւնը ի գործ դնելու արտօնութիւնը Լրագրաց շնորհուած ըլլալը, եւ այս ազատութիւնը միևնա՛յն հայ լրագրաց ձեռքէն առնելու անհնարութիւնը երկար քարակ հասկնելէ ետեւ, խոստովանեցաւ որ հայ լրագիրներէն ոմանք կարծեաց ազատութեան եւ քննութեան օրինաւոր սահմանին մէջ կեցած չեն : Լրագիրները չափը կանցուանն կոր, կըսէ, բայց ո՞ր մասին, չէ՞ թէ կարծիք յայտնելու մասին, ասիկայ մեզի համար բողոքովն ազատ է, այլ այն յարաբերութեանց մէջ՝ որ կը փնտռուին որ եւ է պաշտօնայի մէջ թէ՛ յայտնի ըլլայ թէ՛ դադարնի. մէկը իրաւունք ունի ուրիշ մը ամբաստանելու, բայց պէտք է որ իւր ամբաստանութիւնը ապացուցանէ, ապա թէ՛ ո՛չ զըրպարտիչ կըլլայ : Ինն՛ւ մէկը իրաւունք չունի ուրիշ մը վատահամբուելու, ուրիշի մը պատուոյն դպչելու, թէ՛ ինչ այն ուրիշը ամբաստանութեան տակ ըլլայ : Իրեն համար զրուցուած է թէ Լրագիրները կը պաշտպանէ. յիսու՛ւի կը պաշտպանեմ, կըսէ, բայց ի՞նչ. կարծեաց ազատ քննութիւնը, եւ ոչ թէ՛ ազատութեան օրինաւոր սահմանէն դուրս ելլող լրագիրները. ես ալ, կըսէ, այս մասին, բայց այս մասին միայն, բողոքողներուն հետ կը միանամ, Հարկ կըլլայ, կըսէ, հիմայ գիտնալ՝ որո՞նք են լրագրաց իրաւունքն ու պարտաւորութիւնը վերոյիշեալ ակցրանց համեմատ : Ասոր համար կառաջարկէ որ Ընդհանուր Ժողովը Յանձնաժողով մը կազմէ օրէնսդէտ անձերէ բաղկացեալ, որոյ պաշտօնն ըլլայ ազգային լրագրաց ազատութեան օրինաւոր սահման զնոյզ կանոնադիր մը շինել :

Երբ Սէրվիչէն Էֆէնտին վերջացուց իւր խօսքը, Ժողովականաց գրեթէ ընդհանրու-

թիւնը մեծ գոհութեամբ ընդունեց Սրազբաց վրայ անոր ունեցած կարծիքն ու ըրած առաջարկութիւնը : Բայց բողոքողներէն ոմանք սկսան յետագայ դիտողութիւններն ընել :

Մէկը կը սնդէ որ Մեհ-- Լրագրին Խըմբազիրը պատժուի, իւր յականէ յանուանէ մարդիկ նշաւակելուն ու պարտաւելուն համար : միւսը կ'աղաղակէ թէ՛ Ժողովոյն մէջ շատ օգտակար բաներու վրայ խօսիլ ուզուկայ, բայց Լրագրաց մէջ նշանակուելէն կըրկնչի, ու եթէ ազատութիւն ըլլայ, հիմակուան եղած անտեղութիւնները դարձեալ չե՞ն՝ մի պատահիր կ'ըսէ. ուրիշ մէկն ալ կընդունի կարծեաց ազատութիւնը, բայց ան ուս վատահամբուելու կամբամբասելու իրաւունքը՝ ոչ երբէք ունին լրագիրները, կըսէ :

Անոնեակարը կսկսի ուզել վիճարանութիւնը, եւ ոմանց անկանոնն ու անվայել խօսքերով այնպիսի պատկանելի Ժողովի մը մէջ վարուելուն վրայ եւ առանց խօսք ուղղելու Ատենապետէն՝ պատասխանելուն վրայ դիտողութիւններ կընէ, եւ կըսէ թէ՛ Ընդհանուր Ժողովը Գատատանական Խորհուրդ չէ՞ որ հոն դատատան ըլլայ. պատիժ մը որոշելու համար նախ պէտք է որ դատատան ըլլայ, ուստի ուր որ դատատան չըլլար, հոն պատժոյ խնդիրն անգամ չի յուշուիր : ԱՆԳՐԱՆԻՍ ՊԵՅՏ ալ կըսէ : Որովհետեւ դեռ Լրագրաց համար օրէնք մը չիկայ, անոնց համար ալ հիմա պատիժ չի կրնար որոշուիլ. նոր շինուելիք օրէնք մը ի՞նչպէս անցեալին վրայ զօրութիւն կրնայ ունենալ :

Բողոքողներէն ոմանք այս դրութեան գէ՛մ կը բողոքեն ըսելով թէ՛ : Մինչեւ հիմա : այս լրագիրներուն գէ՛մ օրէնք մը չունինք : տէ՛ի, անպատիժ պիտի թողումք զանոնք : ու մինչեւ որ կանոնադրութիւնը շինուի : նէ՛ մի եւ նոյն ապօրինաւոր եւ պարտաւել : լի ընթացքերն լրագիրները շարունակե՞ն : պիտի առանց պատժոյ ենթակայ ըլլալու :

ՍԵՐՎԻՉԻՆ ԷՖԵՆՏԻՆ խօսք կուզէ Ատենապետէն ու կսկսի նորէն իւր դրութիւնը բացատրել, նաեւ կըսէ : Եթրուի Ազգը յա-

է տուել կանոնադրութիւն մը չէ ունեցեր
 և մինչեւ ցարդ Լրագրաց համար, բայց Տէրու-
 քութիւնը կանոն մ'ունի, որով ամեն անհատի
 և պատիւը երաշխաւորուած է, ո՛վ որ զըր-
 ք պարտեալ է լրագիրէ մը, իրաւունք ունի
 և բողոքելու անոր դէմ առ Բ. Դուռը. ուս-
 ք տի ամէն անհատ բաւական միջոց ունի իւր
 և պատիւը պաշտպանելու Տէրութեան կա-
 ք նստին համեմատ ։

Ատենապետը քուէի կը դնէ առաջար-
 կուած Յանձնաժողովին կազմութիւնը, ժո-
 ղովը գրեթէ միաձայնութեամբ կընդունուի
 զայն ։

Սէրվիլէն Էֆէնտի կ'անցնի իւր Ատենա-
 պետութեան Աթոռ ու կ'սկսի ատենանը կա-
 քաւարել ։

Լրագրաց դէմ բողոքողներէն ոմանք
 վերտաին կը պնդեն որ այսուհետեւ մինչեւ
 որ լրագրաց կանոնադիրը չիւնուի, լրագիր-
 ները մինչեւ հիմա ըրածնուն պէս չի վար-
 ուիւն ։

ԱՍԱԿԱՆԱՆ ՍՏԵՓԱՆ ՊԵՅԸ կառաջարկէ
 որ ազգային պաշտօնական լրագիր մը ճանչ-
 ցուի, և այն միայն կեդրոնական Վարչու-
 թեան որոշումները հրատարակէ, անկից զատ
 ուրիշ լրագրաց Ազգային Վարչութեան վրայ
 հրատարակածները պաշտօնական ու վաւե-
 րական չի համարուին ։

ԲՍՐՈՒՆԱԿ ՊԵՅՆ ալ կ'առաջարկէ որ
 ժողովն աղաչէ լրագրաց Խմբագիրներուն,
 որ մինչեւ լրագրական կանոնադրութիւնը
 չիւնուի նէ, Ազգին մէջ գժտութիւն կամ
 հակառակութիւն հանելու կերպով չգրեն
 Ազգային Վարչութեան վրայ և իրենց զըր-
 չին ու լեզուին սանձ մը դնեն ։

Ատենապետ Էֆէնտին ի դիմաց Դիւա-
 նին կը հերքէ այս վերջին առաջարկութիւնը,
 ըսելով թէ, Ազգային Ընդհանուր Ժողով մը
 չաղաչէր լրագրաց և ո՛չ մէկու, այլ օրէնք
 կը հաստատէ և անոր գործադրութիւնը կը
 հրամայէ որում որ անկ է, և կ'առաջարկէ
 որ պաշտօնական համարուած Մաշի Լրագի-
 րը ծանուցանէ պաշտօնական կերպով լըրա-
 գրաց համար կանոնադիր շինելու Յանձնա-
 ժողովին կազմութիւնը ։

Ժողովը կընդունի այս առաջարկութիւ-
 նըն և կորոշէ որ Յանձնաժողովին անդա-
 մոց թիւը 7 ըլլայ, 2ը կրօնական և 5ը աշ-
 խարհական ։

14

Արովհետեւ ժամանակն ուշ ըլլալով և
 օրինաւոր թիւը ներկայ չըլլալով, ջուէար-
 կութիւնը սոյն օրը անկարելի էր կատարել,
 որոշուեցաւ որ ամէն երեսփոխան ու Անդա-
 մակից ջուէներին պատրաստելով, Մայիս
 30, երեքշաբթի օրը մինչեւ ժամ 5 Գատ-
 րիարքարան դրկեն, ուր պիտի կատարուի
 ի ներկայութեան Դիւանին և 7 կարգեալ
 Գննչաց, թէ՛ սոյն Յանձնաժողովոյն, թէ՛
 Ընդհանուր Ժողովոյն Ատենապետի Փոխա-
 նորդին և թէ՛ Քաղաքական Ժողովոյն երեք
 անդամոց ընտրութեան ջուէհամարը ։

Ժամը 10 ին Ատենանը գոցուեցաւ ։

Ն Ա Ո Ա Գ Ա Հ

Պատրիարք Կ. Պօտոյ
 ՍԱՐԳԻՍ ԱՐԲԵՊԵՍԿՈՊՈՍ

Փոխ. Ատենաղայիր Ատենապետ
 Կ. Ս. ԻՌԻՒՆՅԱՆ Ս. ՎԻՁԷՆՅԱՆ

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆՅ

30 ՄԱՅԻՍ. ՕՐ ԵՐԵՎԱՆԻ

Ժամը 5ին ներկայ էին Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանը ու կարգեալ 7 Բննիչք:

Մայիս 25ի Ընդհանուր Ժողովոյն որոշման համեմատ՝ Դիւանն ի ներկայութեան Քննչաց՝ յետագայ երեք ժուէրիութեանց ժուէհամարն ըրաւ, որոց արդիւնքն եղան:

Ա. Լրագիրներուն Կանոնադիր մը շինելու Յանձնաժողովին ընտրութեան համար ժուէտուփէն 142 քուէ էրկելով, համեմատական առաւելութեամբ ընտրուեցան:

	Քուէ
1. Ներսէս Վրդ. Վարժապետեան	75
2. Տէր Արիստակէս Քնյ. Սամաթիոյ	56
3. Սէրփիլէն Էֆէնտի	108
4. Ստեփան Պէյ Ասլանեան	62
5. Գրիգոր Էֆէնտի Աղաթօնեան	49
6. Գրիգոր Էֆէնտի Օտեան	39
7. Աաբել Ս. Էֆէնտի Տատեան	34

Բ. Բաղաքական Ժողովոյ երեք անդամներուն ընտրութեան համար 491 քուէ ելաւ ժուէտուփէն, ուստի բացարձակ առաւելութեամբ մեծագոյն թիւն էր 96 քուէ: այս թիւը բնաւ մէկն ալ չտաացաւ. առաւելագոյն քուէ ստացողներէն հետեւեալ 6 անձանց ցուցակն ահաւաստիկ:

	Քուէ
1. Յովհաննէս Աղա Եղիազարեան	61
2. Վարդան » Սարրաֆեան	45
3. Ստեփան » Բարսեղեան	33
4. Յովհաննէս » Սիւրէնեան	33

		Քուէ
5. Թովմաճան » Բայսէրլեան		33
6. Պօղոս Պէյ Տատեան		32

Ըստ սովորութեան յիշեալ ցուցակն Ընդհանուր Ժողովոյ Երեսօխոսանաց ու Անդամակցաց զրկել որոշեցին Դիւանն ու Քննիչներն, որպէս զի յիշեալ ցուցակին մէջէն երեք անուն զգրելով առաջիկայ Երեքշաբթի օրը, Յունիս 6, Պատրիարքարան զրկեն: Առաջարկեալ 6 անուններուն մէջէն առաւելագոյն քուէ ստացող առաջին երկու անունները 2 տարուան եւ անոնցմէ անմիջապէս ետքը եկողը 1 տարուան համար ընտրուած պիտի ըլլային:

Գ. Դիւանին Ատենապետի Փոխանորդին ընտրութեան համար ժուէտուփէն ելաւ 154 քուէ, որոնցմէ 21ը Ընդհանուր Ժողովէն դուրս անձի մը արուելուն համար անվաւեր սեպուելով, մնաց 133 քուէ: Եւ որովհետեւ բացարձակ առաւելութեամբ մեծագոյն թիւն էր 68 քուէ, այս թիւը բնաւ մէկն ալ ստացած չըլլաւով, առաւելագոյն քուէ ստացողներէն հետեւեալ երկու անձանց ցուցակը զրկուեցաւ Երեսօխոսանաց ու Անդամակցաց, որպէս զի այս երկուքէն, այսինքն՝

		Քուէ
1. Մկրտիչ Աղա Աղաթօն		58
2. Անդրանիկ Պէյ Կրճիկեան		18

մէկուն անունը զգրելով, քուէնին՝ նոյնպէս առաջիկայ Երեքշաբթի օրը ժամը 5էն առաջ Պատրիարքարան զրկեն:

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՓՈՐՏՈՂՈՒԹԵԱՆՆԵ

6 ՅՈՒՆԻՍ 1861. ՕՐ ԵՐԵՎԱՆԻՆ

Ժամը 5ին՝ Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանն ու Քննիչները ներկայ էին: — Ընդհանուր Ժողովոյ Ատենապետի Փոխանորդին եւ Քաղաքական Ժողովոյ երեք անդամոց ընտրութեան քուէհամարը կատարուեցաւ յիշեալ Դիւանին ձեռք, ի ներկայութեան Քննչաց եւ Ս. Պատրիարքի Փոխանորդին:

Ահաւասիկ քուէհամարին արդիւնքը:

(Քիւ քուէից 147)

Առաւելագոյն քուէ ստացողներն են. — Փոխանորդ Ատենապետի.

Մկրտիչ Աղա Աղաթօն

Քուէ
89

Քաղաքական Ժողովոյ անդամք

	Քուէ
1. Յովհաննէս Աղա Եղիազարեան	97
2. Ստեփան » Բարսեղեան	84
3. Պօղոս Պէյ Տատեան	81

Հետեւաբար Մկրտիչ Աղա Աղաթօն Ընդհանուր Ժողովի Ատենապետի Փոխանորդ, եւ վերոյիշեալ երեք անձերէն՝ Եղիազարեան Յովհաննէս Աղան եւ Բարսեղեան Ստեփան Աղան 2 տարուան եւ Տատեան Պօղոս Պէյը 1 տարուան համար Քաղաքական Ժողովոյ անդամ ընտրուած եղան:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Է .

12 Յ ՈՒ Լ Ի Ս 1864

Ի ՄԱՅՐ-ԴՊՐՈՅԻ ԳՈՒՄ-ԳԱՐՈՒԻ

Ն Ա Խ Ա Գ Ա Հ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻԻ Տ. ՍԱՐԳԻՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿ

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Ց

Ս Է Ր Վ Ի Զ Է Ն Է Ֆ Է Ն Տ Ի

Ժամը 6 ին Ատեանը բացուեցաւ Նախագահութեամբ Ամենապատիւ Տ. Սարգիս Ս. Պատրիարքի եւ Ատենապետութեամբ Սէր-վիշէն Էֆէնտիի , ի ներկայութեան 120 Երես-վորանաց եւ Անդամակցած :

1

Նախընթաց նստին ատենադրութիւնը կարգացուելէ եւ ընդունուելէ յետոյ , Ատենապետ Էֆէնտիին ժողովին գումարման պատճառն ու պարագաները յայտնեց հետեւեալ համառօտ ատենարանութեամբ :

«Մրուսաղէմի խնդիրը՝ որ քանի մը ամիս ի վեր կը տեւէ , կրնար լուծուիլ նոյն օրէն որ ատոր համար Ընդհանուր ժողով գումարուեցաւ : Թէ որ Դուք եւ հետեւարար Ազգը այս խնդիրը երկարելու պէտք տեսաք , այս պէտքը ուրիշ դիտաւորութիւն մը չէր պարունակեր , այլ միայն մինչեւ հիմա անկարգ

վիճակի մէջ գտնուած ազգային մեծ հաստատութիւն մը կարգի գնել եւ հետեւարար նոյն հաստատութեան արգասաւոր ապագայ մը պատրաստել . եւ ահա այս դիտաւորութեան ծառայելու համար Ընդհանուր ժողովը նոյն նստին մէջ օրոշեց Վարչութեան կողմէն պատրաստուած կանոնադիրը քանի մը յաւելուածով վաւերացնել , եւ նոյն կանոնադիրին տրամադրութիւնները ի գործ դրնելու եւ Պատրիարքացուներուն ջուշակը ըստ կանոնադրին շինել տալու եւ ժողովոյդ ներկայացնելու պաշտօնը Վարչութեան յանձնեց :

«Ընդհանուր ժողովոյդ այս որոշման համեմատ՝ Վարչութիւնը առաջին անգամ նամակաւ կանոնադիրը Միարանութեան ներկայացուց եւ անոր տրամադրութեանցը համեմատ գործողութիւններ խնդրեց իրմէն : Վարչութեան այս հրաւերին պատասխան տուաւ Միարանութիւնը . նախ՝ թէ քանի մը դիտաւորութեանց տակ միայն կանոնադիրը կրնայ ընդունիլ . երկրորդ՝ թէ եւ նոյն իսկ

Կանոնադրին տրամադրութեանցը հետեւելու գիտաւորութիւն յայտնելով, բայց էապէս առանց այս տրամադրութեանց հետեւելու Պատրիարքոսներուն ընտրութեան համար քուէարկութիւն կ'ընէ եւ ասոր ստորագրութեալ յայտագիրը Վարչութեան կը դրկէ :

« Վարչութիւնը՝ Միաբանութեան կողմանէ թէ՛ եղած գիտողութիւնները եւ թէ՛ քուէարկութեան գործողութիւնները ապօրինաւ որ դատելով, եւ կարծելով որ ասոր պատճառը Միաբանութեան ձեռքը բաւական հրահանգ չըլլալն է, հարկ սեպեր է իր կողմանէ կրօնական ժողովոյն անդամներէն քահանայ մը պատուիրակ զրկելու՝ բայց ասոր ալ արդիւնքը զժբարզարար նոյնը եղած է, այսինքն Ընդհանուր ժողովին գիտաւորութիւնը Միաբանութեան կողմանէ չի հասկըցուիլ՝ գիտաւորութիւն մը, որ ինչպէս ըսի, ուրիշ բան չէ՛, այլ միայն անկարգ վիճակի մէջ զտնուող հաստատութիւն մը կարգի դնել եւ իրեն արգասաւոր ազադայ մը պարտատել :

« Ահա այս կէտիս մէջ է որ խնդիրը նորէն կը ներկայանայ Ընդհանուր ժողովոյք, Հոս քանի մը գիտողութիւններ հարկ է ընել. պինդ զլիսաւորը սա է որ անկարգ վիճակի մէջ գտնուող հաստատութիւն մը կարգի յարմարութիւն ինքնին չի կրնար ունենալ, այլ պէտք է որ այս յարմարութիւնը սուրիշ մը միջնորդութեամբ իրեն տրուուասի ասկէ յետոյ Միաբանութիւնը համազելու համար մինչեւ հիմա գործածուած միջոցները նորէն բանեցնել ուզելը՝ չէ թէ միայն զուր վատասի կրնայ համարուիլ, այլ նաեւ Ազգի համար չար հետեւանքներու դուռ բանալ ըսել է. եւ քանի որ Աթոռը թափուր մնայ, բարեաց չենք կրնար սպասել. կարելի է որ շարիք ալ պատահին, քէթ եկող դաջող ուխտաւորներուն եւ մասնաւորապէս Հիւնքեարպէյնտեան Տէր Յովհաննէս Քահանային ըսածին նայելով :

« Արեւմտեան ժամանակը հասածէ՛ խնդիրը որ եւ է կերպիւ լուծելու, միշտ Ազգին շահը եւ Հաստատութեան ազադան չի մոռնալով :

խնդիրը այսօր նոյն է ինչպէս առաջի օրը, մինակ, Ընդհանուր ժողովին այս խնդրոյս համար ըրած առաջին նիստին մինչեւ հիմա սա տարբերութիւնը ստացած է, որ այն ժամանակ Ընդհանուր ժողովոյն ուզածը նախ Միաբանութիւնը կարգադրել եւ ետքը Պատրիարքին ընտրութեանը գալ էր. այսօր մեր ընտրելիքը պիտի ըլլայ նախ Պատրիարքը ընտրել եւ անոր ձեռքը Միաբանութիւնը կարգի դնելու պարագիլ :

« Այս գիտողութեան ճշմարտութիւնը եւ խնդրոյս ստիպողականութիւնը ժողովը պիտի դատէ :

« Ժողովը ասանկ որոշում մը թէ՛ որ ընէ, խիոյն ուրիշ խնդիր մը երեւան կ'ելլայ, այն է գիտնալ թէ՛ ո՞վ պիտի ըլլայ Պատրիարք. ժողովը ազկի կը հասկնայ որ իրեն հաստատած Կանոնադրը կատարելագոյն չի գործադրելու սկզբունքէն ծագած քուէարկութիւն մը՝ Կանոնադրին տրամադրութիւնները չի պահող քուէարկութիւն մը՝ ժողովիս համար եւ հետեւաբար Ազգիս համար անկարելի է որ էութիւն ունեցած սեպուրի Արդարեւ թէ՛ որ Միաբանութիւնը Կանոնադիրը չէ ընդունած, ինչպէս որ իր գործողութիւններէն կը տեսնուի, հետեւաբար ըրեալ իրաւունք չունի Կանոնադրին իրեն տուած արտօնութեանը, այսինքն Պատրիարքոսներու ցուցակը չի նեւու. ուրեմն Միաբանութեան քուէարկութիւնը չի կայ :

« Օրինաւորութեան մասին ուրիշ կերպ դատել անկարելի է. եւ եթէ այդպէս է, ի՞նչ բան պիտի առաջնորդէ ժողովոյս նրու ստղծմայ Պատրիարքի ընտրութիւնը ընելու ժողովը իրեն հաստատած Կանոնադրը այսօր չի կարենալով գործադրել, անկայ կը պահէ ուրիշ ժամանակի, եւ գործադրութեանը ձեռնամուխ պիտի ըլլայ այն վայրկեանէն որ Պատրիարքի ընտրութեան գործողութիւնը կատարուի. թէ՛ որ Միաբանութիւնը կանոնադիրը չի ճանչէր, ժողովը իր Սահմանադրութիւնը կը ճանչէ եւ պիտի ճանչէ ժողովը իրաւունք չունի Միաբանութեան

ապօրինաւոր ընթացքը տեսնելով, ինքն ալ ապօրինաւոր ընթացք մը բռնելու. ուրեմն պէտք է որ իր գործողութեանց մէջ Սահմանադրութիւնը իրեն առաջնորդ բռնէ, եւ Սրբաւայտէ մի Պատրիարքի ընտրութեան համար գործածէ բոլոր այն կէտերը որ պիտի գործադրէ կ' Պօլսոյ Պատրիարքի ընտրութեան համար: Նայինք ի՞նչ կրտէ այս մասին Սահմանադրութիւնը: »

Ատե՛նապետ էֆէնտին բացաւ Սահմանադրութիւնը եւ նախ 1294 յօդուածին երրորդ պարբերութիւնը կարդաց որ կրտէ.

«Ընդհանուր ժողով կը գումարուի Երուսաղէմայ եւ Պօլսի Պատրիարքաց ընտրութեան համար: » Եւ 116րդ յօդուածը որ կրտէ. « Կրօնական եւ Քաղաքական ժողովները Խառն ժողով կազմելով՝ ընտրելուութեան պայմանները ունեցող Եպիսկոպոսաց եւ Վարդապետաց արժանիքը կը քննեն՝ թէ՛ Կրօնական եւ թէ՛ Քաղաքական մասին, եւ կ'որոշին երեք ընտրելի, որոց քանակները Ընդհանուր ժողովին կը ներգրկուան: Ընդհանուր ժողովին մէջ՝ այն քերք ընտրելի անձանց վրայ դադտնի քրքէ արկուցիւն ըլլալով, ո՛վ որ մեծագոյն մասին հաւանութիւնը ստանայ, անի կ'ըլլայ օրինաւոր Պատրիարք Ազգին: »

« Ուրեմն, ըսաւ, Ատե՛նապետ էֆէնտին, մեր պաշտօնը պիտի ըլլայ, նախ՝ Սրբաւայտէ մի Պատրիարքին անմիջապէս ընտրութեան սահմանադրութիւնը որոշել. երկրորդ՝ ասոր համար Սահմանադրութեան ցուցուցած ընթացքը բռնել. երրորդ՝ գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրութիւնը ընել: »

« Այս որոշումները քուէի չի դրած, ժողովոյդ մանրամասն տեղեկութիւն տալու համար խօսք կուտամ Քաղաքական ժողովոյ Դիւանին եւ Հիւնքերարպէ յէնտեան Տէր Եովհաննէս Քահանային: »

Քաղաքական ժողովոյ Ատե՛նապետը Ե-

րուսաղէմի խնդրոյն վրայ Վարչութեան ըրած տնօրէնութիւններուն մանրամասն տեղեկագիրը եւ Միարանութեան հետ եղած բոլոր թղթակցութիւնները կարդաւ եւ հետզհետէ կարդաց, Անոր ետեւէն ԼԻՆՔՆԱՐՊԵՏԻՆՏԵԱՆ Տ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔԱՆԱՆԱՆ խօսելով՝ Ազգային Վարչութեան իր ձեռօքը զրկած հրահանգներուն անգործադրելի մընայուն պատճառները ու պարագաները պատմեց:

Ընդհանուր ժողովը այս ամէն տեղեկութիւնները լսելով հանդուգեցաւ որ Ազգային Վարչութիւնն իւր պարտքը խցճի մըտօք կատարեր է եւ արժանի է Ընդհանուրին վստահութեանը. ուստի շնորհակալութեան քուէ տուաւ Ազգային Կրօնական եւ Քաղաքական ժողովներուն, եւ վճռեց որ Միարանութիւնը Կանոնադիրը ընդունած չ'ըլլալուն համար՝ անոր շնորհիւն ստացած արտօնութիւնները կորուսած է:

Վարչութիւնը դիտողութիւն ըրաւ որ Միարանութեան մէջ Պատրիարքութեան փափուկ պաշտօնին արժանաւոր մարդ չ'ըլլալէն դատ, անոնցմէ մէկն ալ ընտրուելու ըլլայ նէ, Վարդապետ ըլլալուն պատճառաւ մինչեւ Եպիսկոպոս ըլլալն սպասել հարկ պիտի ըլլայ, եւ այս ալ հիմակուան պարագայից մէջ մեծամեծ վնասուց առիթ կրնայ ըլլալ:

Այս դիտողութիւններուն վրայ Ընդհանուր ժողովը Սահմանադրութիւնը իրեն առաջնորդ բռնելով Խառն ժողովին յանձնեց անմիջապէս երեք Պատրիարքացու որոշել եւ իրեն ներկայացնել:

Խառն ժողովը Ս. Պատրիարք Հօր Նախագահութեամբ եւ երկու Արքեպիսկոպոսաց ներկայութեամբ 31 անդամներով առանձին սենեակ մը քաշուելով ատեան կազմեց, եւ իրեն յանձնուած պաշտօնը ըստ Սահմանադրութեան կատարելով, երեք Պատրիարքուներու ընտրութեան համար ըրած

գաղտնի քուէարկութեան արդիւնքը ստորագրեալ Ս. Պատրիարքէն եւ բոլոր ժողովականներէն, Ընդհանուր ժողովին բերաւ ներկայացուց, որ էր՝

Քուէ

- 1. Տ. ՊԵՌՐ Ե ԱՐՔԵ. ՆԱԽԿԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ 19
- 2. » ՊՕՂՈՍ » ՋՄԻՈՒՆԻՈՅ 19
- 3. » ԱՐԻՍԱԿԷՍ » ԱԳՐԻԱՆՈՒՊՈԼՍՈՅ 19

Սառն ժողովին այս որոշումը Ընդհանուր ժողովին մէջ կարդացուելուն, քանի մը Նրեափոխաններ բողոքեցին «Իսրայէլ Եղիշէ»-ը եւ «Երուսաղէմ»-ը զուէրէն իւր ընելով:

Ատենապետ Էֆէնտին կրօնական ժողովին հարցուց թէ իրօք նզովք կա՞յ եւ ի՞նչ նզովք է:

Յիշեալ քանի մը անձերը նորէն ազգակ բարձին, եւ երբոր Ատենապետ Էֆէնտին կարդաւ եւ հանդարտութեամբ խօսելու գիրքէն հրաւիրեց, անոնք ոտք ելան եւ «Մէն» ձև շնորհակալ ընելով՝ աւին քալեցին, տասն եւ վեց անձինք՝, մեծ ժառը Փում-Պարուի Նրեափոխանք:

Այս ցաւալի դէպքէն ետեւ, Ատենապետ Էֆէնտին խնդիրը պարզելու համար կրօնական ժողովին հարցուց թէ իրօք նզովք մը կա՞ր եւ թէ ի՞նչ նզովք էր: — Եկեղեցականներէն ոմանք պնդեցին թէ իրօք նզովք մը կար. ոմանք ալ պնդեցին թէ չիկար եւ անվաւեր էր: Վերջապէս Ս. Պատրիարք Հայրը յայտարարութիւն ըրաւ թէ

այդ խնդիրը կրօնական ժողովն յատուկ քուէարկութեամբ լուծած ու որոշած է:

Ասոր վրայ Ատենապետ Էֆէնտին առաջարկեց թէ ըստ որում կրօնական ժողովին կարծիքն ու որոշումը տուած է այս խնդրոյն վրայ, ուրեմն աշխարհականաց խօսելիք չի մնար, Բայց որովհետեւ Սահմանադրութեան պահանջած Նրեափոխանաց օրինաւոր մեծագոյն թիւը չիկար, եւ Սառն ժողովոյ որոշման դէմ բողոք ընողներ եղան, հարկ կ'ըլլար Ընդհանուր ժողովոյ բոլոր անդամաց կարծիքը խնդրել:

Ուստի որոշուեցաւ շրջաբերական նամակ մը դրկել Ընդհանուր ժողովոյ բոլոր անդամոց, եւ խնդրել որ Սառն ժողովոյն որոշումը ընդունելին կամ չ'ընդունելին, եւ եթէ ընդունին, անոր առաջարկած երեք անուններէն մէկուն համար քուէնին գրով Պատրիարքարան գրիկն հետեւեալ Նրեքշարթի օրը, 18 Յունիս, մինչեւ ժամ 4:

Այս քուէարկութեան եւ քուէհամարի գործողութիւններուն համար ալ 12 անձինք քննիչ որոշուեցան, վեց Եկեղեցական եւ վեց աշխարհական, որոնք Նրեքշարթի օրը Պատրիարքարան երթալով Դիւանին գործողութեանցը պիտի հսկէին:

Ասով վերջացաւ ժողովին գործը եւ հետեւաբար Ատենանը վերցաւ ժամը 10ին:

Փոխ Ատենադպիր Ատենապետ
 Կ. Ս. ԻԹԻԻՃԱՆՆ Ս. ՎԻՉԵՆԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Բ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆՅ

18 Յ ՈՒ Լ Ի Ս . 4861 Օ Ր Ե Ր Ե Ք Ե Ա Ր Թ Ի

Յուլիս 12 ի Ընդհանուր Ժողովոյն որոշման համեմատ Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանն ու Քննիչները քուէհամարի գործողութիւնը կատարելու համար Պատրիարքարան երթալով, Ամեն . Ս . Պատրիարքը իմացուց իրենց, որ քանի մը կարեւոր դիտողութիւններ ունենալով Ընդհանուր Ժողովին ներկայացընելու, յառաջիկայ Ուրբաթ օրը վերստին Ընդհանուր Ժողով գումարելու դիտաւորութիւն

ունի . եւ առաջարկեց որ քուէհամարի գործողութիւնը Ուրբաթ աւուր մնայ եւ ՚ի ներկայութեան Ընդհանուր Ժողովին կատարուի Դիւանն ու Քննիչները Ս . Պատրիարք Հօր այս առաջարկութիւնն ընդունելով, զրկուած նամակները համրեցին, որ 13⁴ հատ էին, եւ քուէտուփին մէջ դնելով կնքեցին եւ Սըրբազան Պատրիարք Հօր պահպանութեանը յանձնեցին :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ը .

21 Յ Ո Ւ Լ Ի Ս 1864

Ի ՄԱՅՐ-ԴԳՐՈՅԻ ԳՈՒՄ-ԳԱՐՈՒԻ

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Ց

Ս Է Ր Վ Ի Զ Է Ն Է Ֆ Է Ն Ց Ի

Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հօր
հրաւերին համեմատ՝ 80 էն աւելի Երեսփո-
խանաց եւ 50ի մօտ Անդամակցաց ներկա-
յութեան Ատենապետ Էֆէնտին բացաւ Ընդ-
հանուր Ժողովոյ Ատենանք :

Բայց հազիւ նախընթաց նստին ատե-
նաքութիւնը կարդացուեցաւ , եւ ահա Ժո-
ղովականաց մէկ մասը անվայել խօսքերով
եւ բարձրագոյ աղաղակներով սկսաւ խա-
փանել Ատենանք :

Դրոջն ալ քանի մը հարիւր անձինք
Ժողովարանին դրանը առջին հաւաքուելով
ներսի պառացողներուն ձայնակից կըլլային ,
եւ իրենց հանած աղմուկովն ու որոտացած

սպառնալիքներով ներսի շփոթն աւելի կը
տաստկացնէին :

Դիւանը կէս ժամու չափ ի զուր տեղն
աշխատելէ ետեւ հանդարտութիւնը վերա-
հաստատելու համար , տեսնելով որ ո՛չ ներ-
սի աղաղակները կը լսեն եւ ո՛չ դուրսի բազ-
մութիւնը կը ցրուի , տեսնելով հետեւարար
որ ամենայն վիճարանութիւն եւ խորհրդակ-
ցութիւն անկարելի եւ անանկ արտաքուստ
ձեռման մը ներքեւ որ եւ է որոշում անհը-
նար եւ անվաւեր պիտի ըլլայ , Ատենանք վեր-
ցուց :

Փոյս. Ատենաղոյփր Ատենապետ
Կ. Ս. ԻԻԹԻՃԵԱՆ Ս. ՎԻՉԷՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Թ .

5 ՕԳՈՍՏՈՍ 1861

Ի ՆԱԲԵԿԵԱՆ ՎԱՐՓԱՐԱՆ ՊԵՏՂԼՈՒԻ

ԸՆԴ ԱՌՃԱՄԵԱՅ ՆԱԻԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՄԵՆ՝ Տ՝ ԳԷՈՐԳ՝ ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐԻԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Ա Յ Ե Ն Ա Պ Յ Տ

Ս Է Ր Վ Ի Զ Է Ն Է Ֆ Է Ն Տ Ի

Սահմանադրութեան 13 ըդ. յօդուածին համաձայն ամսոյս 5ին, Շարաթ օրը, Բազմական ժողովոյ Դիւանին հրահրանօք Ընդհանուր ժողովը գումարուեցաւ Պէյօզլուի նարեկեան վարժարանը :

Հրահրանաց տոմսակին մէջ Սահմանադրութեան եւ Ազգային Վարչութեան պատուոյն վտանգի մէջ ըլլալը ծանուցուած ըլլալով, Երեսփոխաններէն եւ Անդամակիցներէն մեծ մաս մը, այսինքն 70 Երեսփոխան եւ 29 Անդամակիցք փութացեր էին ներկայ գտնուելու :

Հանդիսականք տիրութեամբ եւ զարմանօք տեսան որ Սրբազան Նախագահին Աթոռը պարագ էր, եւ Դիւանը յուսալով որ նորին Սրբազնութիւնը կուգայ, Ատեանին բացուիլը բաւական ուշացուց : Վերջապէս որոշեալ ժամանակը քանի մը ժամ անցնելէ ետեւ Ատեանը բացուեցաւ ընդ առժամեայ Նախագահութեամբ Տ. Գէորգ Սրբազան Արքեպիսկոպոսի (նախկին Պատրիարք Կ. Պոլսոյ եւ յետոյ Գաթնոյիկոս Ամենայն Հայոց) :

Ատեանապետ Էֆէնտիխ խօսք տուաւ Բազմական ժողովոյ Դիւանին որ հետեւեալ տեղեկութիւններն հազորդեց ժողովին :

« Յունիս 12ին գումարուած Ընդհանուր ժողովոյը որոշումը ետ ձգել տալու համար, Վարչութեան կամ լաւ եւս Սահմանադրութեան եւ օրինաւորութեան հակաակորդները նոյն իրիկունէն սկսեր են Սրբազան Պատրիարքին բողոքութիւն պաշարելու եւ խռովութեան սպառնալիքներ ընելու :

« Նորին Սրբազնութիւնը, փոխանակ անոնց առկելու դնելու Ընդհանուր ժողովը, Սահմանադրութիւնը, Ազգային Վարչութիւնը եւ իւր Իշխանութիւնը, եւ փոխանակ այս կերպով ցուցունելու անոնց ընթացքին ապօրինաւորութիւնը, անհիմն երկիւղի մը նշաններ ցուցուցեր եւ առաջին զիջում մ'ը բեր է՝ Դիւանին շրջաբերականը ցրուել չի տալով եւ սպառնացողներուն յոյսեր տալով : Բայց միանգամայն օրինաւորութեան շուղէն զարտուղելու պատասխանատուութիւնը մի-

նակ վրան առնուլ չուզելով, Յուլիսի 15ին, այսինքն նոյն Ընդհանուր Ժողովէն երեք օր ետքը Կրօնական եւ Քաղաքական Ժողովները Պատրիարքարան գումարեր է :

Գումարեալ այս Խառն Ժողովին երեք առաջարկութիւն եղեր է. Մէկը Սրբազան Պատրիարքին կողմէն, այսինքն նախորդ Ընդհանուր Ժողովոյ որոշմանը համաձայն՝ Երեսօխոսանաց քուէն կամ կարծիքը ուզելու համար Դիւանին շրջաբերականը չի ցրուել ու նորէն Ընդհանուր Ժողով գումարել :

Երկրորդ առաջարկութիւնը եղեր է Թօգաթլեան Մեծ . Մինաս Աղային կողմէն, այսինքն Յուլիս 12ին Ընդհանուր Ժողովոյն որոշմանը համաձայն՝ Դիւանին շրջաբերականը բաժնել, քուէները հաւաքել, բայց քուէհամարը չի կատարել . կամ թէ քուէհամարն ալ ընել, բայց արդիւնքը չի հրատարակել ու էլ վճարածայ Կաթողիկոսին հրամանին ըստպատէ, այն է՝ Ազգային Երեսօխոսանութեան կարծիքը որ է՝ Երեսօխոսանութեան կողմէն Ժողով գումարելու համար չի կատարելու. Սեպտեմբեր 15ին Մեծ Մարտիրոս Վերջինի կողմէն, այսինքն նոյն Ընդհանուր Ժողովոյն որոշմանը համաձայն՝ Դիւանին շրջաբերականը բաժնել, քուէները հաւաքել, բայց քուէհամարը չի կատարել . կամ թէ քուէհամարն ալ ընել, բայց արդիւնքը չի հրատարակել ու էլ վճարածայ Կաթողիկոսին հրամանին ըստպատէ, այն է՝ Ազգային Երեսօխոսանութեան կարծիքը որ է՝ Երեսօխոսանութեան կողմէն Ժողով գումարելու համար չի կատարելու. Սեպտեմբեր 15ին Մեծ Մարտիրոս Վերջինի կողմէն, այսինքն նոյն Ընդհանուր Ժողովոյն որոշմանը համաձայն՝ Դիւանին շրջաբերականը բաժնել, քուէները հաւաքել, բայց քուէհամարը չի կատարել . կամ թէ քուէհամարն ալ ընել, բայց արդիւնքը չի հրատարակել ու էլ վճարածայ Կաթողիկոսին հրամանին ըստպատէ, այն է՝ Ազգային Երեսօխոսանութեան կարծիքը որ է՝ Երեսօխոսանութեան կողմէն Ժողով գումարելու համար չի կատարելու :

Երրորդ առաջարկութիւնը եղեր է Մուպհեանեան Մեծ . Յակոբ Աղային կողմէն, այսինքն քուէհամարէն առաջ Կրօնական Համագումար Ժողով գումարել, եւ այն Ժողովոյն որոշմանը ենթարկել Ընդհանուր Երեսօխոսանական Ժողովոյն որոշման գործադրութիւնը կամ հերքումը :

Կրօնական եւ Քաղաքական Ժողովները համաձայնութեամբ որոշեր են նոյն օրը թէ այս երեք առաջարկութիւններն ալ անընդունելի են իրրեւ հակառակ Սահմանադրութեան, վնասակար ազգային օգտին եւ Վարչութեան պատուոյն :

Խառն Ժողովին այս երբեակ որոշումը որ Ժողովականներէն եւ Սրբազան Պատրիարքէն ստորագրուած է, առեւելէն ետքը, Սրբազան Պատրիարքը դարձեալ անոր համաձայն չի վարուիր, այլ քուէհամարը ետ ձգելով Ընդհանուր Ժողով կը գումարէ՝ պատասխանատուութիւնը իւր վրան առնելով, եւ Յուլիս 21ի օրուան ծանուցեալ անկարգութիւնը կը պատահի

Նոյն իրիկունը Քաղաքական Ժողովը խորհուրդ ընելով, Սրբազան Պատրիարքին հետ պաշտօնական յարաբերութիւններն ի կախ թողուլ հարկ համարեր է, եւ Սրբազան Պատրիարքին նամակ մը ղրկելով խնդրեր է որ Սահմանադրութեան նկատմամբ բռնելիք ընթացքը Ժողովին խնայուն է :

Նորին Սրբազանութիւնը չէ բարենհաճէր պատասխանելու Ազգային Վարչութեան նամակին եւ նորէն Խառն Ժողով հրահրեր է Երեսօխոսանութեան կողմէն վրայ խորհուրդ ընելու համար :

Կրօնական եւ Քաղաքական Ժողովները, Ազգային Երեսօխոսանաց պատիւը պահելով չեն ուզեր Ընդհանուր Ժողովոյ որոշման ներկայացած խնդրոյ մը վրայ նորէն խորհուրդ ընել, մանաւանդ որ իրենց ալ պատիւը կ'անարգուէր Յուլիս 15ի Խառն Ժողովոյն որոշմանցը հակառակ գործողութիւններով, որոնց պատասխանատուութիւնը Սրբազան Պատրիարքը իւր վրան էր առած :

Սրբազան Պատրիարք Հայր Ազգային կրկին Ժողովոյն բողոքէն աւելի ուշադրութեան արժանի համարեր է քանի մը հակառակախորհուրդ անձանց խրատները եւ Քաղաքական Ժողովին նորէն հրաւիր դերեր է որ կրթիչ շիջուած խել մը ազգային գործերը սնորհէ

Քաղաքական Ժողովը սոյն հրաւերին պատասխան մը գրելով, Սահմանադրութեան եւ Վարչութեան պատուոյն դուրսը կէտերը ցուցուցեր է, եւ Ազգային Պատրիարքարանը անկարգութեանց ասպարէզ դառնալը յիշեցնելով խնդրեր է որ Ընդհանուր Ժո-

ղով գումարուի եւ Երուսաղէմի խնդիրը լուծուի, որպէս զի ուրիշ ազգային գործոց զբաղելու կարելիութիւն չլայ :

« Ասոր ալ հաճութիւն չէ՛ ցուցուցեր Նօրին Սրբազնութիւնը, եւ խնդիրը նորէն օրինաւորութեան շրջանին մէջ մտցնելու աշխատելու տեղ, ինչպէս որ կը պահանջէ Սահմանադրութիւնը, ձգեր է Ազգային Վարչութիւնը, եւ Կրօնական ու Քաղաքական Ժողովներէն դուրս Իւսկիւտար եւ այլ տեղուանք ապօրինաւոր Ժողովներու մէջ գըտնուելէն ետեւ, անցեալ Չորեքշաբթի օրը Համազումար անունով Եկեղեցականաց Ժողով մ'ալ գումարուի եւ խել մը հակառակ որոշումներ ըրեր է : »

Այս տեղեկութիւնները տուաւ Քաղաքական Ժողովը եւ ամենուկ վերաբերեալ ատենադրութիւններն, տեղեկագիրները եւ Թղթակցութիւնները կարգաւով, Ազգային Երեսփոխանութեան կարծիքն ու կամքը հասկընալ ուղեց :

Ժողովականք այս ամէնը լսելէն ետեւ, յայտարարութիւն ըրին թէ՛ Կրօնական եւ Քաղաքական Ժողովները օրինաւորութեան ճամբէն չեն խտրաւոր եւ Սահմանադրութեան համեմատ մարում են : Իսկ Արքայական Պատրիարքը դժբաղդարար Սահմանադրութեան շուղէն զարտուղիբ՝ ապօրինաւոր ընթացքի մէջ ինկեր է :

Իսկ անցեալ Չորեքշաբթի օրը Պատրիարքարան գումարում Համազումար անունով Ժողովին վրայ՝ Ժողովականք հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրին համաձայնութեամբ :

« Որովհետեւ Եկեղեցական Համազումար Ժողովը՝ առանց Վարչութեան գիտութեանը՝ այսինքն առանց գոնէ Կրօնական Ժողովին գիտութեանը՝ Պատրիարքը ինք իր զբոլուսն հրաւիրեր է :

« Որովհետեւ Ընդհանուր Ժողովոյ առջեւ դրուած խնդրոյ մը վրայ վճիռ տալու համար գումարուեր է նոյն Եկեղեցական Ժողովը, որով Ընդհանուր Ժողովոյ իրաւասութիւնն ու իշխանութիւնը արհամարուեր է : Որովհետեւ Սահմանադրութեան որոշած անդամներէն աւելի թուով եւ առանց որ եւ է կանոնի մը հետեւելու կազմուեր է նոյն Համազումար Ժողովը :

« Ուստի յիշեալ Ժողովն ուրիշներէն է եւ որոշումներն ալ չափաւէ կը սեպուին (1) :

Եկեղեցականաց դասն ալ միաբերան յայտարարութիւն ըրին թէ՛ յիշեալ Համազումար ըսուած ապօրինաւոր Ժողովին որոշումներուն մէջ ընդդէմ հաւատոյ որոշում ալ եղած ըլլալով, բացէ ի բաց կը հերքեն թէ՛ այն Ժողովը եւ թէ՛ ըրած որոշումը :

Վերջապէս Ժողովականները համաձայնութեամբ իրենց վստահութիւնն եւ հաւանութիւնը յայտնեցին Ազգային Վարչութեան ամէն գործողութիւններուն վրայ, եւ այս մտքը գիր մը պատրաստուելով ստորագրուեցաւ : Միանգամայն Յանձնաժողով մը կազմուեցաւ ի գիմաց Ընդհանուր Ժողովին, որ այսուհետեւ հարկաւ որ եղած միջոցներուն վրայ խորհրդակցին Քաղաքական Ժողովին հետ եւ ի գործ դնեն :

Փոխ. Ատենաղայիր Ատենապետ
Կ. Ս. ԻԹԻՒՆՅԱՆ Ս. ՎԻՔԷՆԵԱՆ

(1) Ընդհանուր Ժողովոյ այն կէտին կերպով չէ բռնուող Երեսփոխանաց եւ Արքայական Վարչութեան յայտարարութեանց համար ըլլալով եւ Ազգային Վարչութեան վրայ անեղած լսարարութիւններ յայտնելու համար վերջինեւ յայտարարութիւն ստորագրելու գնացին, որով օրինաւորութեան կողմէն բռնուող Երեսփոխանաց կէտը հարկաւ հաստատուեց :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ժ

20 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1862

Ի ՄԵՍ ՍՐԱՀԻՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԱՐԱՐԱՐԱՆԻ

ԸՆԴ ԱՌԺԱՄԵԱՅ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

ՏԵԱՌՆ ԱՏԵՓԱՆՆՈՍԻ ՏԵՂԱՊԱՀ Ս ԱՐԻԵՊԻՆԿՈՊՈՍԻ

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ

Ս Է Ր Վ Ի Չ Է Ն Է Ֆ Է Ն Տ Ի

Ընդ նախագահութեամբ Տեղապահ Տեառն Ստեփաննոսի Ս. Արքեպիսկոպոսի եւ ի ներկայութեան Յ. Ազգային Երեսփոխանաց եւ Եկեղեցական անդամակցաց, Ատենապետ Աէրփիէն Էֆէնտին Ատենաբ բացաւ ժամը 7 1/2ին, Բ. Դրան կազմած Յանձնաժողովէն պատրաստեալ Սահմանադրութեան քննութեանը համար ուզուած 7 անձանց ընտրութիւնը կատարելու համար:

Հրամանագիր Բ. Դրան:

Պ Ա Պ Ը Ա Ս Ի

ՎԶԱՐԺՈՒ ՏԵՂԱՒ ԽԱՐՄՈՅ

Ապրիլ 191

Պատրիզ Գահմազմը

Տիրայէթլու Էֆէնտիյէ

Տիրայէթլու Մէվլետէթլու Էֆէնտի.

Իսլահաթ Ֆէրմանը Ալիաի հիւքովինճէ՝ հէր ճէմա՛թըն պիր մի՛նչի մուա՛յնէն իշին.

տէ իմի իյազաթ վէ մա՛ւֆիյաթը հազըրէլէրինին մուա՛յնէնէ պինէ իպթիտար իլէ, վազթ վէ ասարի մէտէնիյէթ վէ մալումաթը միւքթէնէպէնին իճապ իթտիրտիկի իսլահաթը պիւ միւզաքէրէ արզ էլլէ մէլէրի, վէ բուէնսաի բուհանիյէյէ իթա պուլուրըլըլը օլան բուխաթ վէ իզթիտարըն՝ իշպու ճէմաթլարա թէ մին օլընմըլ օլան հալ՝ վէ մէվզի՛ի ճէտրտ իլէ թէվիթիզ օլընմաը լազըմ կէլտիկինէ մէպնի, միւթէպէրանը Միլլէթտէն միւրէքքէպ պիր գօմիսիօն թէէլլիլ իլէ, էրմէնի Միլլէթի հազըրնտա պիր նիզամնամէ լայիհասը թէրթիպ օլընմըլ իսէ տէ, պուենըն պիր քէրրէտէ Սարգիս Պատրիզ վէմանընտա թէէլլիլ օլընան Մէճիլիսի Ամուսիյէ Բիլիսա ճէմա՛ւաթլարը թարաֆըրնտան ինթիխապ օլընան վէ էհիլ քիլիստտէն օլան ազանըն էքսերիյէթի արա իլէ թէմիթի իսէճէքէրի ետի քիլիտէն միւրէքքէպ գօմիսիօն իր՝ աէտի թէնիպ օլընուղըրնտան, իքի իւշ կիւն զարֆընտա լազըմ օլան տա՛վթ թէ՛զքէրէլէրի պիր՝ իրսալ, իշպու գօմիսիօնըն ինթիխա-

պիլել, Պապը Ալիտէ տիկէր դօմիսիօն վէ մէ՛մուրը մատուար իլէ պրընշտիրիլէրէք, իզթիլարն հային ինրասարնա հիմմէթ օլընմասար, վէ պու վէճնլէ ինթիխապ օլընմազ ետի առէմին էվիլէ էմրտէ էսամիսինի միւպէյեին օլան տէֆթէրինին թարաֆը տասթանէմիզէ իթասը միւլթէմէս տիր :

ԱԼԻ

Յի ԻՎ Շապան 1778

Բ. Դրան հրամանագիրը կարգալէն ուրացատրելէն ետքը, Ատենապետ էֆէնտին ժողովին ուշադրութիւնը հրաւրեց Տէրութեան հրամանագրին ոգւոյն վրայ, ըսելով,

« Բ. Դրան Ձեզմէ ուզածը Ձեր մէջէն քանի մը անձանց վրայ վստահութեան քուէ է, ուրիշ բան չէ : Երեսօրտանական Վարչութիւնը վստահութեան վրայ հիմնեալ է. թէ որ ժողովուրդ մը վստահութիւն ունենալ չգիտի՝ Երեսօրտանական Վարչութեան ալ արժանաւորութիւն չունի. ուրեմն այս սկզբունքը ընդունելով քուէհարկութեան ըսկզբնաւորութիւն պիտի ընենք : »

Ժողովն իր համամտութիւնը ցուցնելով, քուէհարկութիւնը սկսաւ, եւ ներկայ գրտունող ժողովականաց քուէներն առնուելով, բացակայ ժողովականաց զրկած քուէներուն հետ խառնուելէ ետեւ, քուէհամարի գործողութիւնը սկսաւ կատարուիլ Դիւանին եւ 8 յատուկ ֆենիչներու ձեռօք :

Վաւերական քուէներուն թիւն էր 174 : Ասեկէն աւելի ստացողներն եղան՝

	Քուէ
1. Աւառեան Ստեփան Պէյ	92
2. Մինասեան Մինաս Էֆէնտի	88
3. Աղաթօն Մկրտչ Աղա	82
4. Օտեան Գրիգոր Էֆէնտի	79
5. Թուօրեան Նահապետ Էֆէնտի	76
6. Մուրէնեան Յովհաննէս Աղա	74
7. Մանուկեան Մանուկ Աղա	60

Հետեւաբար այս եօթն յարգելի անձինքը Ազգին կողմէն դրուելիք Յանձնաժողովին անդամ հրատարակուեցան :

Ընտրութիւնը ըննալէն ետեւ Ատենապետ էֆէնտին հետեւեալ խօսքերն ըսաւ :

« Ազգը Սահմանադրութիւն մը չիներ՝ ժամանակէ մը ի վեր ի գործ կը դնէր, բայց հպատակ ժողովուրդի մը վերաբերեալ կանոնադրութիւնը պէտք է որ Տէրութեան կողմէն վաւերացած եւ հաստատուած ըլլայ :

« Տէրութիւնը այս պակասութեան պատճառաւ Ազգին մէջ յառաջ եկած երկպառակութիւնը տեսնելով՝ իրեն վստահութիւն ունեցող անձնեցմէ Խառն Յանձնաժողով մը կազմեց, պաշտօն աւարով անոր՝ որ թէ՛ Յունաց Ազգին կանոնագիրը եւ թէ՛ մեր Ազգին գործադրած Սահմանադրութիւնը քննելով՝ Ազգին յարմար եւ Տէրութեան ընդունելի կանոնագիր մը պատրաստէ : Ըսելէ որ Յանձնաժողովին պատրաստած Սահմանադրութիւնը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ Ազգին գործադրած Սահմանադրութեան վերաքննութիւնը : Տէրութիւնը Հայոց Ազգին վրայ ունեցած հայրական խնամքէն շարժեալ՝ ուզեց որ ո՛չ միայն կանոնադրութեան հիմնական սկզբունքը մասին՝ այլ եւ անոր ամեն պարագաներուն մասին ալ Ազգը գոհ ըլլայ, ասոր համար այս Յանձնաժողովը կուզէ Ազգէն, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ՝ Ազգին կողմէն՝ անոր վրայ ունեցած գիտաւորութիւնները Տէրութեան ներկայացնել : »

Ատեք ըսելէն ետեւ, Ատենապետ Էֆէնտին առաջարկեց որ Կայսերական Կառավարութեան Հայոց Ազգիս վրայ ունեցած հայրական խնամոց այս նոր եւ մեծ ապացոյցին համար Ընդհանուր Ազգիս կողմէն շքանշանակալութեան քուէ մը տրուի :

Բոլոր ժողովականք միաբերան երախտագիտութիւննին յայտնեցին Չերմեռանդ բարեմադթութիւնն ըրլ :

Ասկէ ետքը Ատենապետ էֆէնտին հետեւեալ առաջարկութիւնը ըրաւ :

« Ահա Յանձնաժողովը կազմուած է ասիկայ Ձեր կողմանէ Երեսփոխանութիւն մ'է, ինչպէս որ դուք ալ Ազգին Երեսփոխանութիւնն էք : Արդ, ինչպէս որ Ազգը Ձեր վըրայ վստահութիւն ունի, դուք ալ պէտք է որ Ձեր ընտրած Յանձնաժողովին վրայ վըստահութիւն ունենաք : Ասոնք պէտք է որ սա երեք սկզբունքը ապահովելով, այն է՝ « հաւատարմութիւն առ Կայսերական Կառավարութիւն, անխախտ պահպանութիւն աւանդութեանց Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցոյ եւ ապահովութիւն Ազգային Երեսփոխանական իրաւանց », ուրիշ բոլոր պարագաներուն վրայ դիտողութիւն ընելու իրաւունք ունենան. եւ ասոնց ըրած դիտողութիւնները Ձերը պիտի համարուին, ինչպէս որ Ձեր վճիռներն ալ Ազգինը կը համարուին եւ Ազգին են : »

Ժողովը միաձայն հաւանութեամբ ընդունեց Ատենապետին այս առաջարկութիւնը :

Ի վերջոյ, Ատենապետ էֆէնտին ժողովականաց խաղաղասիրական տրամադրութիւնը նկատելով՝ գեղեցիկ եւ ազգու յորդորանք մ'ըրաւ անցեալ զժտութիւններն ու երկպառակութիւնները մոռնալու, առջի պէս եզրայական սիրով միաբանելու, Ազգին բարոյական վերքերը դարմանելու, եւ անոր անդորրութեանն ու յառաջադիմութեանը աշխատելու : Յետոյ խնդրեց Տեղապահ Սրբազանէն որ Առաքելական օրհնութեամբ այս սիրոյ եւ միաբանութեան հոգւոյն Ազգին մէջ հաստատուիլը մաղթէ :

Տեղապահ Սրբազանն ալ քանի մը ազգու յորդորանաց խօսքեր ընելէ ետեւ, ոտք ելաւ եւ հանդիսաւոր պահանջով օրհնեց Ազգն եւ անոր խաղաղասէր ներկայացուցիչները, եւ այսպէս ժողովը վերջացաւ ժամը 11ին :

Փոլս. Ատենաղպիր
Կ. Ս. ԻԻՅԻՃԵԱՆ

Ատենապետ
Ս. ՎԻՉԵՆՅԱՆ

ՍԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ժ Ը .

23 Մ Ա Ր Ց 1863

ԸՆԴ ՆԱԻԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

ՏԵԱՌՆ ԱՏԵՓԱՆՆՈՍԻ ՏԵՂԱՊԱՀ Ս. ՍՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

1

Սրբազան Տեղապահ Հայրը՝ նախորդ Սահմանադրական Ընդհանուր Ժողովոյ 185 Անդամոց հրաւիրանաց գիրեր յուղարկած ըլլալով, այսօր ներկայացան 85ի չափ երեսփոխանք եւ Ատեանը բացուեցաւ ժամը 5½ ին, Տեղապահ Սրբազանին համառօտ մէկ ատենարանութեամբը, որով Սրբազանը ջընձութեամբ սրտի ծանոց, որ անցեալ երեքշաբթի, 1863 Մարտ 11, Բ. Դրան Յանձնաժողովոյն հետ Բարձրապատիւ Ալի ֓աշաին ներկայացեր է եւ Նորին Բարձրութիւնը շնորհեր է ԱՅԳԱՅԻՆ ՍԱՄԱՆԱԿՐՈՒԹԻՒՆԸ Առատագութիւնքնակալին Բարձր հաւանութեամբը վաւերացած, եւ յաւելցուց որ Աղջին ներկայ ազատալի վիճակին այս պիտի ըլլայ միակ գարման մը, եւ յորդորեց որ անոր անմիջական գործադրութեան համար պէտք եղած խոհմական միջոցներն ի գործ դրուին:

2

Յետոյ ՄԵՍԱՊԱՅԻՆ ԱՇԽԱՆԱՆ ՊՕՂՈՍ ԱՂԱՆ հետեւեալ հրամանագիրը Պայըլտան կարգաց, որով Բ. Դուռը՝ Սահմանադրութեան վաւերացումը ծանուցանելով՝ նորին գործադրութիւնը կը պատուիրէ:

ՍՈՒՐԷԹԻ ՊՈՒՅՐԸԼԹԸ՝ Ի ԱԼԻ

Էրմէնի Պատրիզի Գախմագամը
Տիրայէթու էֆէնտի

Էրմէնի Պատրիզխանէսինին խաշը անվալ վէ խտարէսինէ տախիր օլարագ, մուգաւտտէմա Պապը Ալիտէթէքիւ օլընան դամխոնըն գալէմէ ալըղը նիգամնամէնին սըրֆ ումուրը տիւնեկվիէտէն օլան պապը մահալլէրի թասնիհ օլընտոց տան սօնրա, հուղուրը մաալի մէվթուրը Հագրէթի Փատիշա-

հիշէ լէտ'էլ'արզ նէզտի Ալիի ճէնապը Փատիշահնտէրէնի գապուել օլմասըլէ' մէվ-աստը միւնտէրիճէսինին պատէզին նիզամ իթթիթիսազ օլընմար խուտուընըն թարաֆը տասթանէլէրինէ հալալէսինէ էմր ու Ֆէր-մանը Հիւմայունը Հազրէթի Միւլիքեանէ միւթաալիգ վէ շէրէֆուտուր պույրուլմը Վէ մէզքիւր նիզամնամէ լէֆիթէն կէօնտէրիւ-մըլ օլմաղլա, պիր մանթուզը իրատէի սէ-նիէի ճէնապը Փատիշահի նիզամնամէ մէզ-քիւրըն հալի օլտուզը մէվաուտըն պատէմմա տէսթուր ուլ ամէլ թութըլարազ, մուգթա-զլյաթընըն իթասընա հիմմէթ էլլէլէլէր տէյու :

Յի 9 Եէվլալ 1298

3

ԱՂԱԹՈՆ ՄԿՐՏԻՉ ԱՂԱՆ կարճ յորդոր մը ըսելէն ետքը՝ շնորհակալութեան քուէ ա-առջարկեց, նախ կայսերական կառավարու-թեան համար, որ մասնաւոր խնամք կը ցու-ցունէ Հայոց Ազգին. երկրորդ, Բ. Դրան եւ երեսփոխանական քննիչ Յանձնաժողովոց հա-մար որ անխոնջ աշխատութեամբ եւ ազգա-տիրական ոգւով վարուեցան Սահմանադրու-թեան հաստատութեան համար :

4

Ժողովն՝ այս առաջարկութիւնը միաձայն հաւանութեամբ ընդունելէն ետեւ, ԱՍԼԱՆ-ԵԱՆ ԱՏԵԲԱՆ ՊԵՅԸ Սահմանադրութիւնն ըս-կաս կարդալ, լնթերեցման աւարտումէն յե-տոյ, ԱՂԱԹՈՆ ՄԿՐՏԻՉ ԱՂԱՆ առաջարկեց որ Ազգին կողմէն շնորհակալութեան ուղերձ մը գրուի եւ զրկուի առ Բ. Դուռն :

Այս առաջարկութիւնն ընդհանուր հա-ւանութեամբ ընդունելով, շնորհակալու-թեան ուղերձը, որ արդէն պատրաստ էր, կարդացուեցաւ եւ ստորագրուեցաւ :

5

ԱՂԱԹՈՆ ՄԿՐՏԻՉ ԱՂԱՆ առաջարկեց նաեւ որ Սահմանադրութեան գործադրու-

թեան համար տասն բանիբուն եւ ձեռնհաս անձերէ յանձնաժողով մ'ընտրուի, որուն պաշտօնն ըլլայ վաւերացեալ Սահմանադրու-թեան տրամադրութեանց համեմատ Թա-զական Խորհրդոց եւ երեսփոխանաց ընտր-թեան ինչպէս նաեւ ուրիշ ընտրական գոր-ծողութեանց համար պէտք եղածը գոր-ծադրել :

Այս առաջարկութիւնն ընդունուելով, որոշուեցաւ որ ներկայ դառնուող երեսփո-խանք իրենց քուէն ձգեն քուէտուփին մէջ, եւ բացակայ եղողներն ալ յատուկ նամա կաւ զրկեն ՚ի Պատրիարքարան յառաջիկայ երկուշարթի օր :

6

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅԵՆՏԻՆ առաջարկեց որ՝ Ա. տան ընտրելի անձինք Բ. Դրան Յանձ-նաժողովոյ անդամներէն շըլլան : Բ. առա-ջարկեց որ ընտրելի Յանձնաժողովին՝ Սըր-բազան Տեղապահը նախագահ ըլլայ, Գ. ա-ռաջարկեց որ եթէ կազմուելիք յանձնաժո-ղովը Սահմանադրութեան գործադրութեան ատեն կէտի մը վրայ բացատրութիւն կամ տեղեկութիւն խնդրելու համար Բ. Դրան կամ Ազգային Յանձնաժողովին գիմէ՝ իւր խնդիրը շի մերժուի. Եւ Դ. առաջարկեց որ ընտրութեան քուէհամարի արդիւնքը մէկ քանի օր բաց մնայ, որպէս զի եթէ ընտրուող տասն անդամներէն օրինաւոր պատճառաւ հրաժարող դառնուի, անկէ անմիջապէս ետ-քը առաւելագոյն քուէ առնող անձը՝ հրա-ժարողին յաջորդ սահմանուի :

Այս առաջարկութիւնները միաձայն հա-ւանութեամբ ընդունուեցան :

7

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅԵՆՏԻՆ հարցուց թէ ընտ-րութիւնը բացարձակ թէ համեմատական ա-ռաւելութեամբ պիտի ըլլայ : Նոյնպէս հար-ցուեցաւ թէ Եկեղեցականք կրնա՞ն անդամ ընտրուիլ յանձնաժողովին :

Առաջին հարցման համար որոշուեցաւ համեմատական առաւելութեամբ քուէհամարքն ընել . իսկ երկրորդին՝ ժողովը պատասխանեց թէ Եկեղեցական ալ կրնայ դտնուիլ կազմուելիք յանձնաժողովին մէջ :

8

Որոշուեցաւ որ Երկուշաբթի օր քուէհամարը կատարելու եւ անոր հսկելու համար 8 քննիչք ընտրուին , որք են՝

Կրօնականք

1. Երեմիա Վարդապետ Բերայի
2. Տ Թովհաննէս Բ. Հինքեարպէյէնտեան

3. Տ. Երեմիա Քնյ. Խասգիւղի
4. Տ. Գրիգոր Քնյ. Մուզղունճուխի

Աշխարհականք

1. Թորոս Գիտակ Պէյ
2. Նէվրուզեան Յովակիմ Աղա
3. Նորատունկեան Գրիգոր Աղա
4. Մանուէլեան Յարութիւն Աղա

Ժողովը վերջացաւ ժամը 8 1/2 լին :

Ն Ա Խ Ա Գ Ա Հ

Պատրիարքական Տեղապահ

ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ԱՐԲԵՊԵՍԻՈՊՈՍ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

26 ՄԱՐՏ. 1863 ՕՐ ԵՐԿՈՒԵԱԲԹԻ

Մարտ 23ի Ընդհանուր ժողովոյն որոշման համեմատ, վերոյիշեալ երկուշարթի օրը Աղջային Պատրիարքարանի մէջ, ի ներկայութեան Բննչաց եւ ընդ Նախադատութեամբ Տեղապահ Սրբազան Հօր քուէհամար կատարուելով, հետեւեալ 10ը անձինք անգամ ընտրուեցան Սահմանադրութեան դորձադիր Յանձնաժողովոյ, որք են՝ քուէից առ աւելութեան կարգաւ,

1. Աւրանեան Ստեփան Պէյ
2. Աղաթօնեան Մկրտիչ Աղա
3. Միւրէնեան Յովհաննէս Աղա
4. Մխաբեան Վարդերէս Աղա
5. Մարկոսեան Դրիգոր էփէնտի
6. Ալթուն Տիւրրի էփէնտի
7. Նեվրուզեան Յովակիմ Աղա
8. Միւհէնտիսեան Մարտիրոս Աղա
9. Աշնանեան Պօղոս Աղա
10. Դիսաք Թորոս Պէյ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ՅԵՏ ՎԱԻԲՐԱՑՄԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ի Բ. ԴՈՒՆԷ

Ն Ի Ս Տ Ա .

20 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1863

Ի ՄԵՍ ՄՐԱԼԻՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԱՐԱՐԱՆԻ

ԸՆԴ ՆԱԻՂԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

ՏԵԱՌՆ ԱՏԵՓԱՆՆՈՍԻ ՏԵՂԱՊԱՀ Ս. ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Ատենանք բացուեցաւ 80 նորընտիր Ազգային Երեսփոխանաց ներկայութեամբ եւ Տեղապահ Սրբազանի նախադաճութեամբ :

Անմիջապէս առժամանակեայ Ատենապետ որոշուեցաւ Ատենակալաց երիցադոյնը՝ ԵԱՂՈՒՊ ԷՅԵՆՏԻ ԵԱՂՈՒՊԵԱՆ, եւ կրտսերազոյնն՝ Գ. Ս. ՕՏԵԱՆՆ՝ Ատենադպիր :

1

Գործադիր Յանձնաժողովոյ Ատենապետ ՍՏԵՓԱՆ ՊԵՏ ԱՍԼԱՆԵԱՆ կարգաց Յանձնաժողովին տեղեկագիրը՝ Պօլսոյ Թաղական Մորհրդականաց եւ Ազգային Երեսփոխանաց ընտրութեանը վրայ :

Արդէն երկու ժամ յառաջ տեղեկագրին տպեալ օրինակները բաժնուած էին Երեսփոխանաց, որոնք այն ընթացքում ալ մտադրութեամբ լսելէն ետքը՝ ընտրական գործողութեանց օրինաւորութիւնը հաստատեցին, նկատելով միայն որ տեղեկագիրը ըն-

տրելոց հանգամանացը վրայ հարկ եղած խուզարկութեանց որոշ արդիւնքը զլացածէ : Գործադիր Յանձնաժողովը դիտոց որ Սահմանադրութիւնը նիւթական եւ բարոյական հանգամանքներ կը պահանջէ ընտրելոց վրայ : Նիւթական հանգամանքներն են՝ տարիք եւ հպատակութիւն. բարոյական հանգամանքներն են՝ Տէրութեան օրինաց տեղեկութիւն եւ Ազգային գործոց հմտութիւն : Բարոյական հանգամանքները որոշելու համար նիւթական չափ մը չի կրնար ըլլալ, որով եւ դրապէս շէն կրնար հաստատուիլ, հետեւաբար Սահմանադրութեան այս տրամադրութիւնը աւելի հրահանգ մ'է ընտրողներուն համար, քան թէ կանոն մը ընտրելոց վրայ գործադրելու համար :

Ընտրելոց նիւթական հանգամանացը գալով, ՍՏԵՓԱՆ ՊԵՏ ԱՍԼԱՆԵԱՆ դիտոց որ ասոնց համար պէտք եղած ստուգութեան միջոցները այս երկրին մէջ պակասաւոր ըլլալով, մինչեւ հիմա գործածուած պաշտօնական միջոցներն եղած են՝ հպատակու-

թեան համար՝ Պատրիարքարանի վկայութիւնը, տարիքի համար Քաղաքական Խորհրդոց վկայութիւնը, Ամէն թաղի մէջ ընտրութիւնները թաղ. Խորհրդոց առաջնորդութեամբը եղած են, հետեւաբար տարիքի մասին այս վկայութեան կնիքը կը կրեն: Իսկ հպատակութեան մասին ընտրութիւնը Պատրիարքարանի յանձնուած լինելով՝ Տեղապահ Սրբազանին տալիք վկայութեան կը մնայ որոշել խնդիրը: Յանձնաժողովը աւելցուց որ ինք իր առած տեղեկութիւններովը բաւական ապահովութիւն ստացած է, ինչպէս տեղեկագիրն ալ կըսէ, թէ այս մասին ապօրինաւորութեան էական կէտ մը գոյացնելու շարքին ազանցութիւն տեղի ունեցած չէ, եղած Երեսփոխանական ընտրութեանց մէջ:

Ընդհանուր ժողովը՝ ընտրելոց հպատակութեան մասին Պատրիարքարանի կողմէն եղած ստուգութեան վկայութիւնն ալ լր․ սելով Տեղապահ Սրբազանին բերնէն, Գործադիր Յանձնաժողովոյ Ատենապետին դիտողութիւնները հաստատեց եւ հետեւաբար եղած ընտրութիւններն եւ Երեսփոխանաց իշխանութիւնը վաւերացնելով՝ զԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ ըՍՏ ՕՐԻՆԻ ԿԱԵՄՈՒՍԾ ԶՐԱՏԱՐԱՆԵՑ, Ազգային Մահմանադրութեան ճշրոյ յօդուածին համեմատ, Գործադիր Յանձնաժողովէն նսեւ առ Ընդհանուր ժողովը ներկայացուցած տեղեկագիրը կը ըմնար Յանձնաժողովին հրատարական տալովը: Ասոր վերայ Ընդհանուր ժողովին կողմէն ընդգիտութիւն եղաւ, մասնաւորապէս ՍԵՐՎԻՉԷՆ ԵՎ ՖԷՆՏՈՒՆ կողմէն: Է Գործադիր Յանձնաժողովը չի կրնար իր հրատարականը տալ եւ Ընդհանուր ժողովը չի կրնար զանի ընդունիլ, ըսաւ: Այնպիսի է ֆէնտի, որովհետեւ դեռ Գաւառական ընտրութիւնները չեն սկսած, Գործադիր Յանձնաժողովին պատուոյն չիյնար գործը կիսատար ձգել եւ ետ քաշել, գիտնալով որ իրենց տեղը ընտրուելիք անձինք այն գործադրութեան մէջ իրենց փորձառութիւնը չունենալուն համար չեն կրնար նոյն ծառայութիւնը ընել:

Ընդհանուր ժողովը՝ առ հասարակ Այր-

միչէն էֆէնտիին կարծեաց համեմատ խօսելով, բայց Ստեփան Պէյ եւս Յանձնաժողովին կողմէն սնդելով հրատարականին վրայ, խնդիրն անորոշ մնաց այն միջոցին:

2

Անմիջապէս Ընդհանուր ժողովոյ Դիւանին ընտրութեան համար քուէարկութիւն ըլլալով, 80 Երեսփոխան մասնակից եղան քուէարկութեան եւ բացարձակ առաւելութեամբ ընտրուեցան,

- Սերվիլիքն Էմեկետի — Ատենապետ
- Պ. Ս. Օտեան — Ատենադպիր

Ատենապետի եւ Ատենադպրի փոխանորդութեան համար քուէները ցրուելով, ընտրութիւնը երկրորդ քուէարկութեան մընաց:

Այնպիսի էֆէնտիին հրատարեցաւ Ատենապետութեան պաշտօնէն, եւ բազմակեց ստիպելովը յանձնառու եղաւ այն պայմանաւ միայն՝ որ Ազգային Կեդրոնական Վարչութիւնը հաստատուելէն ետքը հրատարեալ սեպուրի:

3

Ընդհանուր ժողովոյ Ատենապետը՝ առժամանակեայ Խառն ժողովոյ պաշտօնը լրացած հրատարակեց, եւ նոյն ժողովոյ կողմէն կարգացուած հակիրճ տեղեկագրէն ետքը, երկու շնորհակալութիւն առաջարկեց․ մէկը՝ առժամեայ Խառն ժողովն ու Տեղապահ Սրբազանը, որ Ազգին անիշխանութեան վիճակին մէջ անձնաւորաբար Ազգային գործոց կարգադրութեան հոգը բարձին, եւ մութ առ Գործադիր Յանձնաժողովը, որ անխոնջ աշխատութեամբ գլուխ հանեց Պօլսոյ թաղական Խորհրդոց եւ Երեսփոխանաց ընտրութիւնները:

Ընդհանուր ժողովը այս շնորհակալութեան պարտքը հատուցանելէն ետքը՝ Այրմիչէն էֆէնտիին առաջարկութեամբ Գործադիր Յանձնաժողովոյ հրատարականին խնդիրը ընտրելի Քաղաքական ժողովին յանձնել որոշեց:

4

Ընդհանուր ժողովը որոշեց՝ ամեն բանէ առաջ իր Դիւանը լրացունելու եւ Կրօնական ու Քաղաքական ժողովոց անդամներն ընտրելու երեք քուէտուփ դրուեցան, մէկը Դիւանին մնացեալ անդամոց համար, մէկը Կրօնական եւ միւսը Քաղաքական ժողովին համար եւ Երեսփոխանք հրաւիրուեցան իրենց քուէները՝ իւրաքանչիւրն իրեն յատուկ տուփին մէջ ձգել:

Քուէարկութիւն ըլլալէն ետքը քուէհամարի գործողութիւնը առաջիկայ Երկուշաբթի օրուան ձգուեցաւ, (Սեպտեմբեր 23) եւ Ընդհանուր ժողովոյ կողմէն՝ Դիւանին անկախութեամբ քուէհամարը կատարելու համար քննիչ որոշուեցան՝

- 1. Տ. Սահակ Արքեպիսկոպոս
- 2. Արիստակէս Բնչ. Մամբրէեան
- 3. Դէորդ Աղա Խոթիմարաճեան
- 4. Սիմօն » Նորատուրկեան
- 5. Յակոբ » Պրուեսուզեան
- 6. Յարութիւն » Սարուխանեան

Ընդհանուր ժողովը որոշեց որ եթէ այս առաջին քուէարկութեամբ բացարձակ առաւելութիւն չ'ստացուի, համեմատական առաւելութիւն ստացողներուն մէջէն ընտրելու կրկնապատիկ թիւով ցուցակը Ազգային Երեսփոխանաց ներկայացնելով, իրենց քուէն ռւրիլ օր մը նորէն ուղարկի:

5

Այս միջոցին՝ խուճ բազմութիւն մը Սալմաթօմրուքի եւ Պալատի բնակչաց, Ընդհանուր ժողովոյ սրահին դուրսը ժողոված՝ Քարակէօմրուկի, Սալմաթօմրուքի եւ Պալատի խնդրոյն կարգադրութիւնը կը խնդրէր:

Ընդհանուր ժողովը այս խնդրոյն վրայ տեղեկութիւն առաւ առժամանակեայ Խառն ժողովէն եւ Գործադիր Յանձնաժողովէն:

Պալատու Ս. Հրեշտակապետ Եկեղեցւոյ Թաղին եւ Քարակէօմրուկի Ս. Յոհան Եկեղեցւոյ Թաղին մէջ տեղ Սալմաթօմրուկ ըսուած Թաղը Եկեղեցի շունենալով՝ երբու ընթերակայ թաղերուն երբեմն միոյն եւ երբեմն միւսին յարեալ եւ երկուքէն ալ միապէս ստանձնեալ, երբ Թաղական Խորհրդոց կազմութեան ժամանակ Գործադիր Յանձնաժողովը այս մասին պարտ ու պատշաճ տնօրէնութիւն ընելու զրազած էր, Թաղեցիք երեք թաղերը միացնելով վէճը վերջացնելու խնդիր մատուցած էին: Խառն ժողովը այս խնդրոյն համեմատ՝ միութիւնը վճէր եւ Գործադիր Յանձնաժողովը ալ երեք միացեալ թաղերուն մէջ Թաղական Խորհուրդ եւ երեքին կողմէն միացեալ քուէարկութեամբ հինգ Երեսփոխան ընտրելու որոշում ըրեր եւ այնպէս ալ գործադրուէր է: Բայց այս միութիւնը Ընդհանուրին կամացը համեմատ չըլլալով, բողբքներ եղած էին թէ՛ առ Պատրիարքարանն եւ թէ՛ առ Բ. Դուռը, որոց միջնորդութեամբ երկու օր առաջ յիշեալ միացեալ թաղերուն բաժանումը որոշուած ընեցած էր:

Ընդհանուր ժողովոյ Առեւնապետը դիտելով որ Ընդհանուր ժողովը չի կրնար այս խնդրոյն վրայ պէտք եղած բոլոր ստուգութիւններն ուրիշ կերպ ընել, բայց միայն Յանձնաժողովը մը ձեռքը, առաջարկեց Յանձնաժողով մը կազմել:

Պ. Ս. ՕՏԵԱՆ ԵՎ ՍԻՒՒԿԵՆԵԱՆ ՑՈՎԱՆՆԵՍ ԷՃԵՆՏԻՒ Խնդրոյն ստիպողական վիճակը յառաջ բերելով՝ այն օրը Ընդհանուր ժողովոյ մէջ որոշելու առաջարկեցին, մանաւանդ որ այս որոշումը Պատրիարքարանի կողմէն արդէն տրուած ալ էր եւ երկու օր առաջ Տեղապահ Սրբազանը Բ. Դրան ծանուցած էր զանի պաշտօնական գրութեամբ:

ՍԵՒՎԻԻԶԻՆ ԷՃԵՆՏԻՒՆ՝ ասանկ խնդիր մը Ընդհանուր ժողովոյ մէջ որոշուելու առաջարկութեան զե՛մ կենալով, առաջարկեց՝ Ընդհանուր ժողովին կողմէն լիազոր իշխանութիւն սու Յանձնաժողովին՝ գործը ինք-

նին տնօրինելու համար, Պատրիարքարանին կողմէն եղած վերջին որոշումները յարգելու սպայանաւ :

Ընդհանուր ժողովը սոյն առաջարկութիւնը ընդունեցաւ, հետեւաբար Յանձնա-ժողովին անդամ ընտրուեցան՝

1. Թովհաննէս Պէյ Տատեան
2. Թակոբիկ Ալա Նորատունկեան
3. Թակոբ » Ծրէնկեան

Ատեանը գոյուեցաւ ժամը ջին :

Ատենադպիր

Պ. Ս. ՕՏԵԱՆ

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐՈՎԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

23 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ. 1863 ՕՐ ԵՐԿՈՒՇԱՐԹԻ

Ժամը 5ին ներկայ էին Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանը եւ կարգեալ 6 Քննիչք:

Սեպտեմբեր 20ի Ընդհանուր Ժողովոյն որոշմանը համեմատ՝ Դիւանը ընդ նախագահութեամբ Տեղապահ Սրբազանին եւ ի ներկայութեան 6 քննչաց յետագայ երեք քուէարկութեանց քուէհամարը ըրաւ, որոց արդիւնքն եղան:

Ա. Ընդհանուր Ժողովոյ Ատենապետի եւ Ատենադպրի Փոխանորդաց ընտրութեան քուէհամարը կատարուելով, քուէտուփէն 76 քուէ ելաւ, որոնցմէ մին՝ Կրօնական Ժողովոյ անդամոց համար արուած ըլլալով, սըխալամբ այս քուէտուփին մէջ էր ձգուած. նոյն քուէն իրեն յատուկ քուէտուփին մէջ նետուելով, մնաց 75 քուէ: Ուստի բացարձակ առաւելութեամբ քուէ ստացողներն եղան՝

Քուէ
Աղաթօն Գրիգոր Էֆ. Փոխ. Ատենապետի 53
Տօք. Մ. Ռաֆայէլեան Փոխ. Ատենադպրի 40

Բ. Կրօնական Ժողովոյ անդամոց համար քուէարկուաց թիւն էր 79, բայց երեք հատը Բաղաքական Ժողովականաց քուէթուղթեր ըլլալուն՝ իրենց յատուկ քուէտուփին մէջ նետուելով, քուէից ճիշտ թիւն 76 եղաւ: Ուստի բացարձակ առաւելութեամբ քուէ ստացող հետեւեալ 9 Եկեղեցականները Կրօնական Ժողովոյ անդամ նրտաարկուեցան, որք են՝

Քուէ
1. Ներսէս Եպսկ. Վարժապետեան 60
2. Յովհաննէս Եպսկ. Կապուտիկեան 45
3. Կարապետ Վ. (Պատրիարք. Փոխ.) 62
4. Մնարկոյ Վ. (ձեռնասուն Սարգիս Ս. Ի) 49

Քուէ
5. Աբրահամ Վ. Բարողիչ Սամաթիոյ 40
6. Տ. Գէորգ Աւագ Քնյ. Խաղաղի 47
7. Տ. Յովհաննէս Աւագ Քնյ. Պալատու 44
8. Տ. Արիստակէս Քնյ. Սամաթիոյ 42
9. Տ. Յովհաննէս Աւագ Բ. Իւսկ. Ս. Խաչի 41

Հետեւաբար Կրօնական Ժողովոյ մնացեալ հինգ անդամոց ընտրութեան համար կրկին քուէարկութիւն ընել որոշուելով, առաւելագոյն քուէ ստացող հետեւեալ տասը Եկեղեցականաց ցուցակը՝ Ընդհանուր Ժողովոյ Երեսփոխանաց զրկուեցաւ, որպէս զի յառաջիկայ Ուրբաթ, (27 Սեպտեմբեր) իրենց քուէները Պատրիարքարան զրկեն մինչեւ ժամը 5ը:

Ահաւաստիկ եոյն ցանկը

1. Սարգիս Սրբազան Եպիսկոպոս
2. Յովհաննէս Վրդ. Սէթեան
3. Գարբիէլ Աւագ Քնյ. Բերայի
4. Սահակ Քնյ. Միջագիւղի
5. Յարութիւն Քնյ. Ղալաթիոյ
6. Փիլիպպոս Քնյ. Սամաթիոյ
7. Բարսեղ Քնյ. Խաղաղի
8. Գրիգոր Քնյ. Աճէմեան Բերայի
9. Յարութիւն Քնյ. Գէօյիւ քուէրէյի
10. Գէորգ Քնյ. Մայր-Եկեղեցոյ

Գ. Բաղաքական Ժողովոյ անդամոց համար քուէարկուաց թիւն էր 77, բայց մէկ հատը Դիւանի անդամոց վերաբերեալ քուէթուղթ ըլլալով եւ պարունակած անունները Դիւանի համար ընտրուած փոխանորդներուն անուանը առաւելութիւն կամ նուազութիւն մը չի բերելուն՝ անոր ընթուիլը ար-

Ժան դատուեցաւ : Նոյնպէս մէկ քուէթուղթ մ'ալ բողբոջին ոչինչ էր ամենեւին անուն մը չի պարունակելուն պատճառաւ : Հետեւ ապէս քուէարկուց թիւը ճիշդ 75 եղաւ : Ուստի բացարձակ առաւելութեամբ քուէ ստացող հետեւեալ Զը աշխարհականները Բաղաքական Ժողովոյ անգամ հրատարակուեցան , որք են՝

	Քուէ
1. Երամեան Գէորգ Պէյ	60
2. Տատեան Յովհաննէս Պէյ	38
3. Մինասեան Մինաս Էֆէնտի	44
4. Աւլանեան Ստեփան Պէյ	44
5. Միսաքեան Վարդերէս Աղա	55
6. Նորատուկեան Յակոբիկ Աղա	52
7. Աշնանեան Պօղոս Աղա	39
8. Պէյլերեան Յակոբ Աղա	43
9. Գրուեսուզեան Յակոբ Աղա	40

Հետեւաբար Բաղաքական Ժողովոյ մընացեալ 11 անդամոց ընտրութեան համար կրկին քուէարկութիւն ընել որոշուելով , առաւելագոյն քուէ ստացող հետեւեալ 22 աշխարհականաց ցուցակը՝ Ընդհանուր Ժողովոյ Երեսփոխանաց ղրկուեցաւ , որպէս զի կրօնական Ժողովի համար տալիք քուէներուն հետ՝ Բաղաքականի համար ալ սոյն ցուցակին մէջէն իրենց քուէները պատրաստելով ,

յառաջիկայ Ուրբաթ (27 Սեպտեմբեր) մինչև Ժամը 5 , ի Պատրիարքարան ղրկեն :

Ահաւասակի սոյն ցուցակն ալ

1. Սարուսանեան Յարութիւն Աղա
2. Մուպահեանեան Յակոբ Աղա
3. Բարունակ Պէյ Յէրուհ
4. Աղաթօն Գրիգոր Էֆէնտի
5. Սիւրէնեան Յովհաննէս Աղա
6. Փափաղեան Գէորգ Ամիրա
7. Մէլլիլէն Էֆէնտի
8. Օտեան Գրիգոր Էֆէնտի
9. Նորատուկեան Սիմօն Աղա
10. Ումէտ Պէհզաւա Աղա
11. Մանուկեան Մանուկ Աղա
12. Ալեանաքեան Խաչիկ Աղա
13. Տատեան Ներսէս Էֆէնտի
14. Կրճիկեան Անդրանիկ Պէյ
15. Նաղուզեան Նաղուզ Էֆէնտի
16. Փափաղեան Յարութիւն Աղա
17. Միւհէնտիւեան Մարտիրոս Աղա
18. Աղաթօնեան Մկրտիչ Աղա
19. Գօլըլեան Աւետիս Աղա
20. Կէլիէլեան Յովհաննէս Աղա
21. Իսթիմարաճեան Գէորգ Աղա
22. Պալեան Կարապետ Ամիրա

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆՏՐԱՆԱՆ ՓՈՐՏՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

27 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1863. ՕՐ ՈՒՐԲԱԹ

Ժամը 5ին ներկայ էին Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանն ու Քննիչները :

(Թիւ քուէից 77)

Կրօնական Ժողովոյ մնացեալ 5 անդամոց եւ Բաղաքական Ժողովոյ մնացեալ 11 անդամոց ընտրութեան քուէհամարը կատարուեցաւ համեմատական առաւելութեամբ յիշեալ Դիւանին ձեռօք ընդ Նախագահութեամբ Տեղապահ Սրբազանի եւ ի ներկայութեան Քննչաց :

Առաւելագոյն քուէ ստացողներն են , Կրօնական Ժողովոյ համար՝

Կրկին քուէարկութեան եւ քուէհամարի արգիւնքը հետեւեալն է :

	Քուէ
1. Յարութիւն Քնյ Ղալաթիոյ	51
2. Գարրիէլ Աւագ Քնյ Բերայի	46
3. Սահակ Քնյ Միջագիւղի	46
4. Յարութիւն Քնյ Պէյլիւքտէրէի	43
5. Փիլիպպոս Քնյ Սամաթիոյ	44

Քաղաքական Ժողովոյ Համար՝			Քուէ
		9.	Բարունակ Պէյ 39
1.	Սարախանեան Յարութիւն Աղա	10.	Միւհէնտիսեան Մարտիրոս Աղա 39
2.	Տատեան Ներսէս Էֆէնտի	11.	Փափազեան Գէորգ Ամիրա 38
3.	Պէհզատ Ումէա Աղա		
4.	Ալեանաքեան Խաչիկ Աղա		Հետեւարար՝ վերոյգրեալ 5 Ծկեղեցա-
5.	Աղաթօն Գրիգոր Էֆէնտի		կանները հրօճական Ժողովոյն եւ 11 Աշխար-
6.	Սիւրէնեան Յովհաննէս Աղա		հականները Քաղաքական Ժողովոյն անդամ
7.	Կրճիկեան Անդրանիկ Պէյ		հրատարակուեցան, եւ ընտրական գործողու-
8.	Քօլօլեան Աւետիս Աղա	44	թիւները վերջացան իրկուան ժամը 8 1/2 ին՝

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Բ .

12 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1863

Ի ՄԵՄ ՍՐԱՀԻՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԱՐԲԱՐԱՆԻ

ԸՆԴ ՆԱԻՆԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

ՏԵԱՌՆ ԱՏԵՓԱՆՆՈՍԻ ՏԵՂԱՊԱՀ Ս. ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ

Ս Է Բ Վ Ի Զ Է Ն Է Ֆ Է Ն Տ Ի

Ատեանը բացուեցաւ ժամը 7ին, 80 Ազգային Երեսփոխանաց ներկայութեամբ, Տեղապահ Սրբազանին Նախագահութեամբ եւ Անդրվիչէն Էֆէնտիի Ատենապետութեամբ :

1

Նախընթաց ատենին ատենադրութիւնը կարդացուեցաւ եւ ընդունուեցաւ, միայն սա՛ դիտողութեամբ Պ. Ատենապետին կողմէն՝ որ կրօնական ժողովոյ ընտրութեան նկարագրութեանը մէջ բաց է բաց յիշուի որ այն ընտրութիւնը Եկեղեցական Համագումար ժողովոյ ներկայացուցած եռապատիկ թուով ընտրելեաց ցանկին հետեւութեամբ եղած է, ըստ արամադրութեան Ազգային Սահմանադրութեան (Յօդուած 25րդ) :

2

Ատենադրութեան էտքը Պ. Ատենապետը կարդաց կրօնական եւ Վարդաբան

ժողովոյ անդամներուն եւ Գիւանին երկու անգամաց համար կատարուած քուէհամարներուն երեք տեղեկագիրները (1) :

3

Պ. Ատենապետը հաղորդոց ժողովին որ վերջընթեր Հինգշաբթի օրուան համար (3 Հոկտեմբեր) Տեղապահ Սրբազանը Ընդհանուր ժողով հրաւիրած էր թէպէտ, բայց նոյն օրը՝ 57 Ազգային Երեսփոխանք միայն ներկայ գտնուելով, եւ որովհետեւ օրինաւոր չիտ ընելու համար ըստ Սահմանադրութեան ամբողջ Երեսփոխանաց թուոյն կէսէն աւելին՝ այսինքն 71 Երեսփոխանաց ներկայութիւնը պէտք է, (Յօդ. 59) Ատեան չէ կրցած բացուիլ :

Ներկայ գտնուող Երեսփոխանները տեղեկացան որ այն օրուան գումարման պատ-

(1) Տե՛ս Սեղաբեմբէր 20, Ա. Նորի արհման-
դրութեան վերջ :

ճառը ուրիշ բան չէր, բայց եթէ Քաղաքական ժողովին անդամներէն 8 հոգի հրատարած էին իրենց պաշտօններէն եւ մնացածներն ալ չկրնալով իրենց պաշտօնը շարունակել, Ընդհանուր ժողովոյ կը դիմէին այս մասին տնօրէնութիւն մը ընդունելու համար: Ուստի Դիւանին կողմէն առաջարկութիւն եղաւ որ այս բանին համար նորէն Ընդհանուր ժողով չի գումարելով, հրատարակել զով նոր սիրած մ'ըլլայ գիրքեք համազերու:

Սոյն առաջարկութիւնը ամենուն հաւանութիւնը ստանալով, գործադրութեանը համար դարձեալ իրենց որոշմամբ ներկայ դրանուող Երեսփոխանաց մէջէն մէկ քանի անձինք՝ ինչպէս Երամեան Գէորգ Պէյ եւ Նորատունկեան Յակոբի Ազան միացան Դիւանին նետ եւ Նախագահութեամբ Ս. Տեղապահին բարեբաղդարար իրենց ջանքը յաջողութեամբ պահուեցաւ: Հրատարակել իրենց հրատարականը ետ առին՝ բաց 'ի Բարուհակ Պէյէն, որ մասնաւոր պատճառով մը՝ որոյ Դիւանը վերահասու եղած էր եւ զոր իրաւացի կը գտնէր, իր հրատարականը ետ չէր առած: Ուստի Պ. Ատենապետը առաջարկեց Ընդհանուր ժողովին, Բարուհակ Պէյին տեղը ուրիշ մը ընտրել Քաղաքական ժողովոյ անդամ, ինչպէս նաեւ Ընդհանուր ժողովոյ Ատենապետի Փոխանորդ մը Ազաթեան Գրիգոր Էֆէնտիի տեղ՝ որ միանգամայն Քաղաքական ժողովոյ ալ անդամ ընտրուած ըլլալով, հրատարած էր:

4

Այս ընտրութիւններէն դուրս ուրիշ մէկ քանի կարեւոր գործեր կան ըսու Պ. Ատենապետը, որոնց համար Ընդհանուր ժողովը գումարուած է այսօր: Քարակիտօրիկի խրնդիլն ու ՊԱՏՐՈՒՄԻՒՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ խնդիրը: Ազգին համար կարեւորագոյն խնդիրը Պատրիարքի ընտրութեան խնդիրը ըլլալով, Պ. Ատենապետը հրաւիրեց գլխահանուր ժողովը ամէն բանէ առաջ սոյն ընտրութիւնն ընելու:

Նախ՝ ժողովականաց պարտաւորութեանը վրայ խօսեցաւ թէ ինչպէ՛ս խոհեմութիւններն ու իրենց խիղճը միայն պէտք է առաջնորդ բունեն իրենց ընելիք ընտրութեան մէջ: « Սահմանադրութիւնը չի սիրողներ կրնան գտնուիլ: Չեր մէջը եւ կան, ըսու, բայց խելագար կը սեպուի այն որ չուզէ զանի յարգել: Ուստի պէտք է որ այն անձը՝ որ Դուրս պիտի ըլլայ Ազգային Վարչութեան, Սահմանադրութիւնը յարգել զիտանայ, որով եւ Ազգին պիտոյիցը կարեւնայ ըստ արժանւոյն ծառայել:»

Այս հրաւերը կարգաւէն ետքը, Պ. Ատենապետը ի ըլլոր Ընդհանուր ժողովոյ կարգաց վերէն ի վար Պատրիարքի ընտրութեան վրայ Սահմանադրութեան շրջ. յօդուածը եւ ներկայացուց Ընդհանուր ժողովին: Աւելոյն յօդուածին Մրդ. պարբերութեան համաձայն՝ Տեղապահ Արարդանին կողմէն կրօնական ժողովոյն ներկայացեալ Օսմանեան հոգին վրայ գտնուող ԶԶ Եպիսկոպոսաց ընդհանուր ցանկը, Բ. Դրդ. պարբերութեան համաձայն՝ Եկեղեցական Համագումար ժողովին կողմէն պատրաստուած 18 Եպիսկոպոսի ներկայացման ցուցակը. Գ. Երդ. պարբերութեան համաձայն՝ Քաղաքական ժողովին կողմէն պատրաստուած 5 ընտրելեաց ցուցակը (այս վերջին երկու ցուցակները քահանին մէջ կախուած էին), եւ յիշեցուց որ երեսփոխանը Քաղաքական ժողովին ներկայացուցած ցուցակէն դուրս անձի վրայ կըրնան բուէ տալ, բայց չեն կրնար Եկեղեցական Համագումար ժողովոյն պատրաստած ցուցակէն դուրս անձի մը վրայ բուէ տալ: Այս վերջին ցուցակէն դուրս մնացած էին մէկ քանի Եպիսկոպոսներ: Պ. Ատենապետը յայտնեց ժողովին որ այս բացառութեան պատճառը յիշեալ չորս Եպիսկոպոսաց վրայ կրօնական մտայն անհաստատութիւն մը չէր Եկեղեցականաց կողմէն, այլ անոնց մէջ միոյն Ս. Երուսաղմի վանուց Լուսարար պետ ըլլալը եւ մի. անբուն ձերութիւնը կամ սկարտութիւնը — Գ. Ս ՕՏԵԱՆ գիտողութիւն ըրաւ որ այն պատճառներու ջըն-

դրութիւնը ուրիշ բան ըսել չուզէր, բայց եթէ երբ Ընդհանուր Ժողովոյ մէջ ասան չի մնայ երկրորդ անգամ քուէարկութիւն եւ քուէհամար ընելու, այն ասան ներկայ չի գտնուողներուն ալ քուէն ուղուի:

Սոյն մեկնութիւնը չի կրցաւ ընդունիլ Ընդհանուր Ժողովը, որ Սահմանադրութեան բառ առ բառ գործադրութեանը նախանձանդրութեամբ որոշեց որ բացակայ անդամաց քուէներն ալ տւուին, բայց քուէարկութիւնը այն օրէն բացուած հրատարակեց այն պայմանաւ որ ներկայ գտնուողներուն մէջէն ուղղը այսօր իր քուէն տայ, եւ չուղղը բացակայ անդամաց հետ մէկ տեղ տայ իր քուէն:

Այս որոշման համեմատ ներկայ գտնուողներուն ամէնն ալ իրենց քուէները տուին եւ քուէտուփը Ընդհանուր Ժողովոյ ներկայութեան կնքուեցաւ Տեղապահ Սըրբազանին եւ Քննիչներուն եւ Դիւանին կը ներկնորովը:

Որոշուեցաւ որ յառաջիկայ երեքշաբթի օրը (15 Հոկտեմբեր), քուէհամարն ըլլայ եւ բացակայ երեսփոխանաց քուէն այն օրուան համար նամակով ուղուի Տեղապահ Սըրբազանին կողմէն:

5

Միանգամայն Ընդհանուր Ժողովոյ Ատենապետի Փոխանորդի համար եւ Քաղաքական Ժողովոյ մէջ անդամի համար քուէարկութիւն եւ քուէհամարը ըլլալով, եւ բա-

ցարձակ առաւելութիւն չըստացուելով, առաջին պաշտօնին համար առաւելագոյն քուէ ստացան՝

Տօքթօր Ռուսինեան Էֆէնաի	Քուէ
Աղաթօնեան Մկրտիչ Աղա	28
Եւ երկրորդ պաշտօնին համար՝	22
Յրէնկեան Յակոբ Աղա	Քուէ
Մանիկեան Մանուկ Աղա	43
	10

Ընդհանուր Ժողովը որոշեց որ սոյն պաշտօններու ընտրութեանը համար երկրորդ անգամ քուէարկութիւն ըլլայ ուրիշ օր մը:

6

Օրը տարածամած եւ երեսփոխանաց մէկ մասը ջրուած ըլլալով, Քարակէտմբուի խնդիրը չի կրցաւ Ընդհանուր Ժողովոյ ներկայանալ:

Պ. Ատենապետը յայտնեց միայն թէ շեռնհաս Յանձնաժողովը տեղեկագիր մը մատուցած է Դիւանին՝ Ընդհանուր Ժողովոյ առջեւ կարգացուելու համար, եւ թէ այն տեղեկագրին մէջ Յանձնաժողովն իր պաշտօնէն հրաժարական տուած է:

Ատենանը գոցուեցաւ ժամը 9 1/2ին:

Ատենաղալիք
Գ. Ս. ՕՏԵԱՆ

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆՅ

15 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1863 ՕՐ ԵՐԵՎԱՆԻ

Այսօր ժամը 7ին՝ Նախագահութեամբ Սրբազան Տեղապահին եւ ներկայութեամբ Ընդհանուր Ժողովոյ Ատենապետին եւ Եկեղեցական ու Աշխարհական քննչաց, Կ. Գօլտայ Գատրխարքի ընտրութեան համար կրկին քուէարկութեան քուէհամարը կատարուեցաւ :

Արդէն քուէնին խնդրուած Ընդհանուր Ժողովոյ բացակայ անդամներէն 8 անձինք նամակաւ քուէնին զրկած էին եւ մէկն ալ անձամբ քուէն մատուցանելով, որով այս Գ քուէներն ալ՝ արդէն քուէտուփին մէջ զըտ-

նուած քուէից յարելով՝ ընդ ամէնը 90 քուէ ելաւ, եւ ստանցմէ 2 քուէ՝ սխալ ըլլալով, մնաց 88 քուէ, եւ քուէհամարը հետեւեալ արդիւնքը տուաւ .

			Քուէ.
1.	ԳՈՂՏՈ	ԱՐԿԵՂՈՍԻՍՏՈՍ	58
2.	ԻԿՆՅՏՈՍ	ՎՅԱՍ	30

Հետեւարար քուէից բացարձակ առաւելութեամբ Զմիւռնիոյ Գօղտայ Արքեպիսկոպոսը Կ. Գօլտայ Գատրխարք հրատարակուեցաւ :

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆՅ

21 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1863. ՕՐ ԵՐԵՎԱՆԻ

Այսօր ժամը 6ին Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանը եւ քննիչները ներկայ ըլլալով, ընդ Նախագահութեամբ Տեղապահ Սրբազանին Հոկտեմբեր 12ին Ընդհանուր Ժողովոյ որոշմանը համեմատ յետագայ երկու քուէարկութեանց քուէհամարները կատարեցան, որոնք հետեւեալ արդիւնքը ունեցան :

Ա. Ընդհանուր Ժողովոյ Ատենապետի Փոխանորդի ընտրութեան քուէհամարը կատարուելով, քուէտուփին ընդ ամէնն 62 քուէ ելաւ եւ քուէարկութեան արդիւնքը եղաւ՝

	Քուէ.
Տօքթօր Ռուսինեան Էֆէնտի	35
Աղաթօն Մկրտիչ Աղա	27

Ուստի Տօքթօր Ռուսինեան Էֆէնտին առաւելագոյն քուէ ստացած ըլլալուն, Ընդհանուր Ժողովոյ Ատենապետի Փոխանորդ անուանեցաւ :

Բ. Քաղաքական Ժողովոյ մէկ անգամի ընտրութեան քուէհամարը կատարուելով, քուէտուփին 63 քուէ ելաւ եւ քուէարկութեան արդիւնքը եղաւ՝

	Քուէ.
Յրէնկեան Թաղբ Աղա	33
Մանուկեան Մանուկ Աղա	30

Ուստի Յրէնկեան Թաղբ Աղան առաւելագոյն քուէ ստացած ըլլալուն, Քաղաքական Ժողովոյ անդամ անուանեցաւ :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Գ

7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1863

Ի ՄԵՍ ՍՐԱՀԻՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆԻ

ԸՆԴ ՆԱԽԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

ՏԵԱՌՆ ԱՏԵՓԱՆՆՈՍԻ ՏԵՂԱՊԱՀ Ս ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Ց

Ս Է Բ Վ Ի Չ Է Ն Է Ֆ Է Ն Տ Ի

Ատենը բացուեցաւ ժամը 7ին Մայր-
եկեղեցւոյ մէջ ի ներկայութեան 78 երես-
փոխանաց, ընդ նախադահութեամբ Տեղա-
պահ Սրբազանի եւ Ատենապետութեամբ
Սերոբէյն Էֆէնտի:

1

Նախընթաց նիստին ատենագրութիւնը
կարդացուելով, առանց դիտողութեան ըն-
դունուելէն ետքը, Ատենապետ Էֆէնտին
կարճաօտ մը նկարագրեց՝ որ ըստ որոշման
Ընդհանուր ժողովոյ, Դիւանը՝ յատկացեալ
քննիչներու ներկայութեան երկու առաւե-
լազոյն քուէ ստացող Տ. Պօղոս եւ Տ. Իգ-
նատիոս Արքեպիսկոպոսներուն համար բացա-
կայ դատուող երեսփոխանաց քուէն առնե-
լով, երկրորդ քուէարկութեան քուէհամարը
կատարեց հետեւեալ երեքշարթի օրը եւ
գտաւ՝

	Քուէ
Տ. ՊՕՂՈՍ ԱՐԲԵՊՈՍԿՈՍ	58
Տ. ԻՂԱՏԻՍ	30
ԻՈՐՏԱՆԵԱՎ ԳՈՐԷ	9
	—
	90
	==

Անմիջապէս Տ. ՊՕՂՈՍ ԱՐԲԵՊՈՍԿՈՍԸ
4. ՊՕԼՍՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐԿ ԼՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵԼՈՎ,
ԵՆԷԷՆՏԻ միջոցաւ նորընտիր Պատրիարքին
եւ լրագրաց միջոցաւ հասարակութեան ծա-
նուցուեցաւ քուէհամարի արդիւնքը: Նախ-
նապէս առ Բ. Դուռն ուղղուած տեղեկագիր
մը բոլոր երեսփոխաններէն ստորագրուելով
Բարձրագատիւ Եպարքոսին ձեռօք Վեհա-
փառ Թերնակալին ներկայանալով Իւստէն
ելաւ մէկ քանի աւուր մէջ եւ թէպէտ ըստ
Սահմանադրութեան բացակայ նորընտիր Պա-
տրիարքին Ընդհանուր ժողովոյ կողմէն հրա-
ւէրի գիր եւ հրաւիրակներ որոշուել հարկ
էր, բայց հետզհետէ երկու անգամ Ընդհա-
նուր ժողովը նիստ չկարենալով ընել, Դի-

ւանը հրաւերի գիրը պատրաստեց եւ Բաղաքական ժողովը հրահրակները ընտրեց, որոնք Զմիւռնիա գացին Սրբազանը հրահրելու եւ Տէրութեան կողմանէ ցուցուցած մասնաւոր շքանով մը Սրբազան Պատրիարքը առ մեզ հասաւ շնորհիւն Աստուծոյ:

Հրահրի գիրը կարդացուեցաւ եւ հրահրակներուն անունները յիշուեցան, որոնք էին՝

- 1 Ներսէս Եպիսկոպոս
- 2 Յովհաննէս Վրդ Ալթեան
- 3 Աբրահամ Վարդապետ
- 4 Յովհաննէս Քնյ Փարագեան
- 5 Գէորգ Աւագ Քնյ Արծրունի
- 6 Անդրանիկ Պէյ Կրճիկեան

Միանգամայն կը յիշեցնէ որ Բաղաքական ժողովէն հրաժարեալ մէկ անդամին տեղ եւ Դիւանէն հրաժարեալ Գրիգոր Աղաթօն էֆէնտիի տեղ ընտրուեցան զատ ջուէարկութեամբ՝ Բաղաքական ժողովոյ համար Տրէնկեան Յակոբ Աղան եւ Դիւանին համար Առսիսեան էֆէնտին:

Յետոյ կը պատմէ որ նախընթաց Նիստին մէջ Բարակտարիի խնդրով զբաղող Մասնաժողովը յայտարար մը ներկայացուցած էր որն որ չի կարդացուեցաւ բազմականաց մէկ մասը ցրուած ըլլալուն: Յիշեալ մասնաժողովը քանի մը պատճառներու համար այս պաշտօնէն հրաժարիլ կ'ուզէր, բայց Ընդհանուր ժողովոյ անդամոց պատկասելի մէկ մասին թախտածանացը զիջանելով՝ չի պնդեց իր հրաժեղին վրայ, եւ որպէսզի Մասնաժողովին աւելի զիւրութիւն ըլլայ որոշուեցաւ որ ԳԵՌՈՎ ՊԵՑ ԵՐԱՄԵԱՆ, ՍԵՐՎԻՅԷՆ ԷՃԷՆՏԷՍ եւ ՍԵՐԻԷՆՅԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՂԱՆ Մասնաժողովին աշակցին գործը ժամ յառաջ գլուխ տանելու համար:

Ատենապետ էֆէնտին խօսքը շարունակելով, ցաւօք որով կը յայտնէ որ երկու անգամ Ընդհանուր ժողով զուարթուելու համար հրահր գրուեցաւ եւ մեծազոյն մաս չ'գտնուելով նիստ չեղաւ. յուսալու է, կը-

սէ, որ Վարչութիւնը պէտք կզած տնօրէնութիւնը ընէ առանց պատճառի չ'եկող Երեսփոխանաց համար:

2

Անմիջապէս ետքը՝ Ատենապետ էֆէնտին կառավարիչ որ Ընդհանուր ժողովոյ Դիւանն ու Տեղապահ Սրբազանը երթան Սըրբազան Պատրիարքը հրահրին, որպէս զի Նորին Սրբազնութիւնը Ընդհանուր ժողովոյ ներկայութեանը հրապարակաւ ուխտէ ըստ Դրդ. յոգուածոյ Ազգային Սահմանադրութեան, եւ այս առթիւ կը յիշեցնէ որ այս ուխտը միայն Սրբազան Պատրիարքին չի վերաբերիր, այլ նաեւ բոլոր Երեսփոխանաց՝ որոց առաջին պարտաւորութիւնն է Սահմանադրութեան անթերի դործադրութեանը հսկել. ուստի մեզ ամենքնիս ալ, կըսէ, ինքզինքնիս ուխտակից համարելու ենք Սըրբազան Պատրիարքին:

Ատենապետին առաջարկութիւնը ժողովէն կընդունուի եւ Դիւանն ու Տեղապահ Սրբազանը Պատրիարքարան կեղան եւ անմիջապէս Սրբազան Պատրիարքը կուգայ Մայր-Եկեղեցին եւ ոտքի վրայ կանգնած երկու կարգ Երեսփոխանաց մէջէն անցնելով կերթայ իրեն յատկացեալ Աթոռին առջին կը կանգնի:

Հոն Տեղապահ Սրբազանը համառօտ բայց ազգու առեմաբանութեամբ մը նոյն բարենշան աւուր մէջ իր գգացած ուրախութիւնը յայտնելէն ետքը՝ կը գոհանայ Նախախնամութեանէն որ Հայ Ազգին այցելութիւն ընելով՝ իրեն հոգեւոր Գլուխ պարգեւեց Տ. Պօղոս Սրբազանը, ապա Վեհափառ Սուլթանին կինացն ու բարբութեանը համար ջերմ բարեմաղթութիւններ կընէ որ հաճեցաւ վաւերացնել Ազգային Սահմանադրութիւնը:

Այս ընելով Սահմանադրութեան տեսարակը ձեռքն առած կը յաւելու. « Այս պատուաւ կան Օրինագիրը Ազգը ունէր երեք տարի « յառաջ եւ կը դործադրէր, ու երբ Սահ-

« Սահմանադրական բարեկարգութիւնները
 « ամէն տեղ կը տարածուէին, կրից արդիւն-
 « քով ամէնքն ալ խափանեցան եւ Ազգը
 « անիշխանութեան վտանգին մէջ ինկաւ :
 « մեծ յոյս ունիմ, կըսէ որ անցեալը մեզի
 « խրատ համարելով՝ ներկային մէջ Երեսփո-
 « խանական Պատկառելի Ժողովք իր հո-
 « գեւոր Գլխոյն հետ միարանելով պիտի ջա-
 « նայ Ազգին վիճակը բարոյցելու եւ ապա-
 « գան անդորրելու ։ »

Յետոյ մասնանագրութեան տևտրակը
 Սրբազան Պատրիարքին կը մատուցանէ հը-
 բուիրելով՝ որ հրապարակական Ուխտը ընէ ։

Նոյն միջոցին **ՍԵՐԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԻՔԸ**
 Սահմանադրութեան տևտրակը ձեռքն առած
 գէտի՛ր Սեղանը կը դառնայ, վարդաոյրը կը
 բացուի եւ բարձր ձայնով կ'ուխտէ Տէր-
 ինն և Ագիւն հաւորի՛ն հաւու և Սահման-
 դրութեան անկեղծ իրաւունքն ինչպէս ։

Յետոյ Բաղմականաց դառնալով հետեւե-
 եալ նշանակութեան արժանի խօսքերը կըսէ ։

« Տէրութեան եւ Ազգիս հաւատարիմ
 մնալու եւ Սահմանադրութիւնը անխեղ
 գործադրելու համար ուխտեցի, չէթէ մին-
 չեւ ցարդ անհաւատարիմ գտնուած ըլլամ
 առ Տէրութիւնն, առ Ազգն եւ առ Ազգա-
 յին Սահմանադրութիւն, այլ որպէս զի օրի-
 նակ ըլլամ իմ յաջորդացս սոյն օրինակ
 ուխտելու ։ »

« Այս բարձր պաշտօնին համար անձիս
 անբաւականութիւնը կը ճանչնամ, բայց Ազ-
 գիս ընդհանրութեան կամքն ու փափաքը
 յարգելով յանձն առի, եւ առանց զարհու-
 րելու այս բարձր պաշտօնին ծանր զբաղ-
 մունքներէ՝ յօժարակամ ուխտեցի, վստահ
 ըլլալով՝ որ Դուք ալ, Պատուելի Երեսփո-
 խանք, ինձ հետ լռելեայն ուխտադիր կըլ-
 Լաք Սահմանադրութեան անխեղ գործա-
 դրութեանը համար ինձ աջակցելու ։ »

« Ազգը զիս իրեն զլուխ կամ նաւ-
 պետ կանուանէ, բայց նաու մը բարոյք
 կառավարութեանը համար հմուտ ղէկավարի
 եւ աշաւուրջ գործակիցներու կը կարօտի նա-

ւապետը, ուստի այս Ազգային նաւը մերկ-
 ներէ զերծ պահելու եւ անհրաւ շաւահան-
 դիտար հասցնելու համար Պատկառելի Ժողո-
 վոյք զօնդակութեանը կը զիմեմ : Մեք
 Ընդհանուր Ազգին օրինակ ըլլալու ենք եւ
 Հայը մեզէն պիտի սովոր անձնուիրութեան
 դասերը : Ազգին բարօք վարչութիւնն ու
 յառաջադիմութիւնը՝ Սահմանադրութեան
 անխեղ գործադրութեանն կախեալ են եւ
 առանց անխեղ գործադրութեան Սահմա-
 նադրութիւնը մեռեալ տառ մը համարե-
 լու է ։ »

« Գաւառաբնակ ազգայինք Սահմանա-
 դրութեան գործադրութեանը անհամբերու-
 թեամբ կ'պաւսեն, ինչպէս զանազան դա-
 ւառներ մասնաւոր գրութեամբ ինձ յայտ-
 նած են, անով միայն խաղաղութիւնն ու
 բարեկարգութիւնը պիտի հաստատուին հա-
 յարնակ գաւառաց մէջ : Ջանանք ուրեմն
 ժամ յառաջ սոյն պատուական կանոնադր-
 քին գործադրութիւնը յառաջ մղելու, մեր
 անձնական գործերէն առաջ ջանանք ազգա-
 տաց գործերը կարգադրելու, եկեղեցեաց
 պայծառութեանը եւ դպրոցաց զարգացմա-
 նը հոգ տանելու ։ »

Այս քաջակերական խօսքերէն ետքը,
 Նորին Սրբազնութիւնը իր ատենախօսութիւ-
 նը կը վերջացնէ սրտազին բարեմաղթ ու-
 թիւններ ընելով Վեհափառ Սուլթանին կե-
 նաց բարօրութեանը համար, ապա կ'օրհնէ
 բոլոր Ազգն ու Երեսփոխանական Ժողովք ։

Նոյն միջոցին Եկեղեցական Երեսփոխանք
 կարգու Սրբազանին աջը կ'առնեն եւ Ընդ-
 հանուր Ժողովոյ աշխարհական մասին կողմէն
 Դիւանը աջամարտի կը զիմէ ։

Յետոյ Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանին
 կողմէն հետեւեալ Ուղերձը կարդաց Ատե-
 նաղպիր **ԳՐԻԳՈՐ ՕՏԵԱՆ ԷՅԵԼՆՏԻ** ։

« Սրբազան Հայր ։

« Ձեր Սրբազնութեան կատարած հան-
 դիսաւոր Ուխտը ընդունելով, եւ Ձեր քա-

րողած յառաջադիմական սկզբունքները լսելով, Ընդհանուր Ժողովը կողմունք է Ձեռք Հայ Ազգին արժանընտիր Պատրիարքը, Ձեր պաշտօնը թեթեւ ու միանգամայն ծանր պաշտօն մ'է։ Սահմանադրութիւնը Ազգային դործոց նիւթական պատասխանատուութիւնը ժողովներուն միանգամայն եւ Ձեր վրայ բեռուցած է․ իսկ ս'ի կրնայ խել Ձեռնէ բարոյական պատասխանատուութիւնը, Դո՛ւք որ Գլուխ էք Ազգին։

« Ազգային պառակտմանց ու անիշխանութեան ժամանակի մը կը յաջորդէք, Սբրբազան Հայր, եւ Ձեր ախքն ու փորձառութիւնը երաշխաւորութիւն մ'է մեզի ապագային համար։ Ձեր Սրբազնութիւնը լաւ գիտէ որ ամէն ազգի եւ ընկերութեան մէջ կողմնակցութիւններ կան եւ պիտի ըլլան, վասն զի ամէն ընկերութեան վիճակի մէջ երկու էական պիտոյք կան․ պահպանութեան պիտոյքն ու յառաջադիմութեան պիտոյքը։

« Այս կրկին պիտոյքն ծագած կուսակցութիւնները իրենց օգտակար եւ իրաւացի կողմը ունին․ երկուքն ալ չափազանցութիւններ կրնան ունենալ։

« Կառավարութեան գլուխ եղողներուն կը վերաբերի չափազանցութիւնները ամօքել, կիրքերը հանդարտեցնել եւ ճշմարտութեան ծառայել․ չ'վիսնալ կողմնակցութիւններէն, այլ յարգել ինչ որ իրաւացի

է իրենց պահանջմանցը մէջ, եւ մերժել միայն ինչ որ նախապաշարմունք եւ կիրք է։

« Ձեր Սրբազնութեան հարկ չէ ըսել որ տասն եւ իններորդ դարուս մէջ՝ ազգ մը որ զարգանալու ընդունակութիւն ունի եւ չը զարգանար, հրէ՛չ մ'է եւ իր վասմանը կորուստ է անխուսափելի։

« Այս վիճակին մէջ ահա՛ Ձեզի կը դիմէ Ազգը եւ անձնութիւններ կը խնդրէ Ձեռնէ, եւ խօսք կուտայ Ձեզի սոյն Ընդհանուր Ժողովն, որ ըստ ամենայնի մասնակից ըլլայ Ձեր անձնութիւնները, Ուրեմն ընդհանուրին դործակցութեամբ զորանալով, առաջնորդեցէք Ազգին դէպ ի յառաջադիմութիւն, Ձեզի աջակից ունենալով ազգային Սահմանադրութիւնը, որուն ուղիղ դործադրութիւնը Ձեր անդուլ հսկողութեան կը յանձնէ Ընդհանուր Ժողովս ։

Այս համառօտ Ուղերձէն ետքը Ատենապետ Էֆէնտին հարցուց Սրբազանին թէ ուրիշ առաջարկութիւն մը ունի՞ ներկայացընելու։

Սրբազան Հայրը սիրոյ եւ միաբանութեան վրայ համառօտ յորդոր մ'ընելով, Ատենանը վերջացու ժամը 8 1/2 ին։

Առնետպիլի

Գ. Ս. ՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Դ .

8 Մ Ա Յ Ի Մ 1864

Ի ՍՈՒՐԱ ԼՈՒՍԱՆՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՏԻ ՂԱՒԱԹԻՈՑ

Ն Ա Խ Ա Գ Ա Հ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻԻ Տ. ՊՕՂՈՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԲ

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ

Ս Է Բ Վ Ի Զ Է Ն Է Ֆ Է Ն Տ Ի

Ատենանը բացուեցաւ ժամը 6 ին Ղալա-
թիոյ Ա. Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյն մէջ, ի ներ-
կայութեան 76 Երեսփոխանաց, ընդ Նախա-
գահութեամբ Ս. Պատրիարքի եւ Ատենա-
պետութեամբ Սերովյէն ԼՖիւտիի:

1

Նախընթաց օրինաւոր նիստին ատենա-
գրութիւնը կարդացուելով, ատանց դիտո-
ղութեան ընդունուելէն յետոյ, Ատենապետը
կը յ'չեցնէ որ Գրդ. նիստէն ի վեր Ընդհա-
նուր ժողով գումարելու հրաւէր եղաւ մի-
անգամ, բայց դժբաղդարար մեծագոյն
մաս չի գտնուեցաւ: Այս թերի նիստին ատ-
ենապետութիւնը, կըսէ, եթէ ժողովը կու-
զէ, կը կարդացուի, իսկ թէ որ չուզէ, այս
թերի նիստը չեղածի պէս կը համարինք:

Ժողովոյ մեծագոյն մասը հարկ չի ան-
ներ որ նոյն ատենապետութիւնը կարդացուի:

2

Ատենապետը կաւելցնէ որ նոյն օրը
ստիպողական դործոյ մը համար որչափ
եղան, այն է Ս. Երուսաղէմի Պատրիարքի
ընտրութեան խնդրոյն վրայ եղած երեք ո-
րչափները՝ որք են:

1. Ս. Երուսաղէմի Պատրիարքը նախ
ընտրել եւ ապա նոյն վանքին Կանոնադր-
ութիւնը շինել, կամ նախ Կանոնադրու-
թիւնը շինել եւ ապա Պատրիարքի ընտրու-
թիւնը ընել:

Ներկայ անդամոց մեծագոյն մասը հա-
ւանութիւն տուաւ որ նախ Երուսաղէմի
Պատրիարքի ընտրութիւնն ըլլայ եւ ետքը
Կանոնադրութիւնը շինուի:

2. Սահմանադրութեան Չարդ յօդու-
մին մէջ գտնուած « Մխարանից Ընդհանուր
Ժողով » բաւերովը ի՞նչ հասկնալու է:

Եկեղեցական Երեսփոխանաց խորհրդովը
որոշուեցաւ որ Մխարանից Ընդհանուր Ժո-

ղովը Վանքին եկեղեցականներէն պէտք է բարկանայ, Վանքին մէջ գտնուած աշխարհականք իրաւունք չունին Միաբանից Ընդհանուր ժողովոյն մասնակցելու: Նոյնպէս որոշուեցաւ որ եկեղեցական ընելով պիտի հասկցուի կրտսարկաւազէն աստիճանաւ վեր եղողները, կրտսարկաւազն ալ մէջը իմանալով, հետեւաբար չորս աստիճան առնողներու ու հրամանաւ սարկաւազները եկեղեցական չեն համարուիր, վասն զի այս վերջինները կրնան աշխարհական կարգի դառնալ առանց ուխտագրութեւ ըլլալու:

3. Երուսաղէմայ Վանուց Գանձապետ Վրթամէլս Վարդապետը Տեղապահութեան պաշտօն կը վարէ, այս Տեղապահը Միաբանութիւնը կընդ որոշէ թէ ոչ:

Այս մասին պէտք եղածը Միաբանութեան գրելու համար ժողովը Ս. Գարիբարքին խնամութեանը կը յանձնէ:

Ատենապետը կը յիշեցնէ որ նոյն նիստին մէջ որոշուեցաւ նաեւ որ Երուսաղէմի Միաբանութեան ընտրողական Ժողովը կազմուելու եւ ներկայացման ցանկը պատրաստելու համար պէտք եղած հրահանգները Քաղաքական Ժողովը պիտի պատրաստէ ու զրկէ:

Նոյն օրը, կըսէ, Ատենապետը, մեծագոյն մասն չունենալով, Պօլսոյ Երեսփոխանաց միայն մեծագոյն մասը՝ այսինքն 51 թիւը Ընդհանուր Ժողովը իրրեւ մէկ պատկանելի մասը համարելով՝ այս որոշումները եղան անանկ խնդրոյ մը մէջ՝ որ ըստ ինքեան Քաղաքական Ժողովոյ ձեռնհասութեան ներքեւ կիցնար, որով եղած որոշմանց գործադրութեան մասին ալ սոյն Ժողովը պատասխանատուութիւնը իր վրայ առած էր: Ընդհանուր Ժողովը գիտողութիւն մը չընկերով յիշեալ որոշումները կընդունուին:

3

Յետոյ Ատենապետը Ս. Աղարէկեան էֆ. Ի Մարաշէն գրած մէկ նամակը կը կարդայ: Այս նամակին մէջ Ս. Աղարէկեան էֆ. ցաւօք արտի կը յայտնէ Պէլէնի, Հալէպի, Բիլսիսի, Անթապի, Մարաշու, Ուրֆայու, Պրիշնիկի

եւ Անթաքիայի հարիւր հազարէն աւելի հայոց տառապելի վիճակը, յիշեալ քաղաքաց Հայ ժողովուրդը բնաւին անխնամ թողուած կոյր եւ ազէտ Առաջնորդաց ձեռքը խաղաղիկ եղած է, կըսէ. հոն՝ հայն ազգային ըզրացումներէ բոլորովին զուրկ, ազիտութեան եւ աղքատութեան մէջ ընկղմած, հաւատափոխութիւնը իրեն արհեստ է ըրած, վէճն ու պատակտումները մէջերին անպակաս է, եւ այս ամէն շարեաց պատճառն է, կըսէ, Սոյ Սթոռն անհոգութիւնը: Ս. Աղարէկեան այս տխուր նկարագրութիւնը ընելէն ետքը Ընդհանուր Ժողովոյ ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ այս տարաբաղդ ժողովողեան վրայ, վասն զի, կըսէ, 100.000էն աւելի հայեր բնաջինջ ըլլաւու վտանգին մէջն են, եւ եթէ Ազգը չճանապարհէ այս աղէտից առաջը առնելու կամ քննիչներ զրկելով կամ լաւ եւս Սոյ Սթոռը բարեկարգելով:

Յետոյ Հայէպէն եկած նամակ մը կը կարդայ որ նոյնպէս Առաջնորդաց անուշոյ պարբէն եւ Ժողովուրդը կեղեքեծուն վրայ կը բողբէ եւ իրրեւ զարման քննիչներ կը խնդրէ:

Այս նամակին կարդացուելէն ետքը, Ատենապետը կը հարցնէ թէ վերոյիշեալ քաղաքաց Հայ ժողովողեան ողբալի վիճակին դարման տանելու համար ի՞նչ տնօրէնութիւններ ըրած է Քաղաքական Ժողովը:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Քաղաքական

Ժողովը երկու տնօրէնութեան ձեռք գարկաւ, որք են. Առաջին՝ Սահմանադրութեան գործադրութիւնը Ժամ յառաջ գրուիս հանել Հայաբնակ զաւառաց մէջ. այս մասին խիստ մեծ դժուարութեանց հանդիպած է Քաղաքական Ժողովը, անանկ որ իր բոլոր ջանիցն հակառակ Սահմանադրութիւնը գեռ չի գործադրուիր ամէն գաւառներու մէջ: Երկրորդ՝ բանիրուն Առաջնորդներ զրկել յիշեալ Քաղաքները. այս մասին ալ գրելի է անհնարութիւն կը գտնայ Քաղաքական Ժողովը. թէպէտ կրօնական Ժողովոյ աջակցութեան զիմեցինք, ռոյց գարձեալ բանիրուն

Առաջնորդներ գտնելու չի յաջողեցանք. միայն Սոյ գաւառին համար Արիստակէս Եպիսկոպոսը իրրեւ քննիչ որոշեցինք եւ միակզամայն Սոյ Ա. Կաթողիկոսին օգնական կը յուսայինք որ յիշեալ Եպիսկոպոսը մինչեւ ցարդ իր պաշտօնին զացած ըլլար, սակայն զարմանօք լսեցի որ դեռ Կ. Պօլիս կը գտնուի :

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ. — Ի՞նչ օգուտ ունի Արիստակէս Եպիսկոպոսը Սոյ Թեմին քննիչ եւ Կաթողիկոսին օգնական կարգելնիդ, երբ յիշեալ Եպիսկոպոսը իր համրու ծախք, 4000 զրէ. չը կրնալով հայթայթել, հոս մնացած է : Ստակ չիկայ, ստակ չունինք ըսելով նստիլը խղճի դէմ է, երբ գաւառաբնակ հայ ժողովուրդը կորստեան վտանգի մէջ կը գտնուի :

ԱՅՆԵԱՊԵՏ — Բաղաքական ժողովոյ Ատենապետ՝ Ստեփան Պէյը կը գանգատի որ բանիրուն առաջնորդներ չի գտնար. բայց ես կրեմ որ այս տարուան չի գտածը գալ տարի ամենեւեկն չպիտի գտնայ : Հետեւաբար հիմակու հիմայ Բնիշներ լրիկելու է. այս քննիչները եկեղեցական ալ կրնան ըլլալ :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՖ. — Ստեփան Պէյին խօսքին նայելով եթէ Բաղաքական ժողովը չէ կրցած օգտակար տնօրինութիւններ ընել Գաւառաբնակ հայոց վիճակը լուցնելու համար, պատճառը գրամ՝ պակասութիւնն է : Ուրեմն ըստուրդ Գրոյ խնդիրը քննադատելու ատենին այս կէտին վրայ օգտակար կերպով կրնանք խօսիլ :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԷՅ — Միայն ստակի պակասութեան խնդիր չէ՞, այլ ժանաւառք բանիրուն Առաջնորդներ կը պակսին, եւ որովհետեւ հմուտ եկեղեցականներ հասցնելու համար կրօնական ժողովը կրօնական Դպրոց մը հաստատելու առաջարկութիւն պիտի ընէ, ուստի այս խնդիրը կրնա՞ք լուծել կրօնական Դպրոցի առաջարկութեան վրայ խօսելու ատեններս :

Այս միջոցին Գ. Ատենապետը Մուշի Առաջնորդին մէկ նամակը էր ներկայացնէ, որ նոյն քաղաքի հայ ժողովրդեան եւ Եկեղեցական դատուն որդալի նկարագրութիւնը կընէ :

ՔՕ1,01,ԵԱՆ Ա. ԱՂԱ — Աւելորդ կը համարիմ որ այս տեսակ նամակներով ժողովը ժամանակ անցունէ. այս տեսակ բողոքագրեր մեր քով խիստ շատ կան եւ ամեն շարժու նորեր կընդունի Քաղաքական ժողովը :

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ — Այս տեսակ նամակները պէտք է որ Ընդհանուր ժողովոյ ներկայութեան կարդացուին, որպէս զի Ազգը եւ Երեսօրհանք գիտնան եւ հասկնան Հայաստանի տարաբաղք ժողովրդեան վիճակը : Քաղաքական ժողովոյ այս տեսակ բողոքագրեր շատ ընդունելը մեզի անծանօթ չէր :

ՍԻՌԷՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Այս նամակները մեր ատենագրութեանց մէջ գրուած են եւ ամեն մարդ կրնայ կարդալ. մի՞ջ Ձեզնէ ծածկած է մեր ատենագրութիւնները :

ԱՅՆԵԱՊԵՏ — Փանոսեան կարապետ Ազան ատենագրութիւնները կը ծածկէք, չըսէր, բայց գիտնալու էք որ Մուշին եկած նամակը Առաջնորդէ գանգատ չընէր :

4

Այս ըսելին ետքը Գ. Ատենապետը կը յայտնէ որ ըստ 85րդ յօդուածոյ Ազգային Սահմանադրութեան՝ ժողովոց Դիւանները ամէն տարի նորագուելու են. ուստի Ընդհանուր ժողովոյ Դիւանն ալ այսօր պէտք է նորագուի : Դիւանին անդամները անմիջապէս վերընտրելի են բացի Ատենապետէն՝ որ կանխաւ հրաժարեալ է :

Այսօր ժամանակը ուշ է եւ քուէարկութեամբ օրը չ'անցնելու համար ժամանակ կուտամք նրեպոխանաց որ այս ընտրութեան վրայօք մտածեն եւ քուէարկութիւնը

Հինգշաբթի օրը կատարուի Երկրորդ խըն-
դիրն է, կըսէ, Քաղաքական Ժողովէն հրա-
ժարելոց խնդիրը եւ այս հրատարումներուն
համար Ստեփան Պէլէն տեղեկութիւն կուզէ :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Ընդհանուր
Ժողովը լաւ գիտէ որ Գրիգոր Աղաթօն
եւ Մինասեան Մինաս էֆէնտիները Քա-
ղաքական Ժողովոյն անդամ ընտրուելուն
ի վեր ամենեւին նխտերուն ներկայ չի գլտ-
նուեցան, թէեւ մասնաւոր գործերու մէջ
Ազգին ծառայութիւններ մատուցին՝ որոնց
համար դարձեալ իրենցմէ շնորհակալ է Քա-
ղաքական Ժողովն, Եւրքը Դէրոզ Պէյ
երամեան եւ Սարուխանեան Յարութիւն Աղա
կրկին գրով հրատարեցան, առաջինը իւր
ծանր զբաղմունքն եւ երկրորդը անձնական
տկարութիւնը պատճառ բերելով, կը մնայ
Տատեան ներսէս էֆէնտին՝ որ ծանր ու եր-
կարատեւ հիւանդութենէ մը ետքը օշափո-
խութեան համար Եւրոպա զնաց եւ կարե-
լի է երկար ատեն տեւէ իւր ճանապարհոր-
դութիւնը, եւ որ մեկնելու ատեն առ Սըր-
բազան Պատրիարքն գրած մէկ նամակաւ
իւր ճանապարհորդութիւնը յայտնելով կըսէ
թէ՛ իր երկար քայակայութեանը համար իր
տեղը ուրիշ մ'ընտրել հարկ ըլլայ նէ՛ ինքը
շնորհակալ կըլլայ: Քաղաքական Ժողովը չի
կրցաւ որոշել թէ է այս նամակը հրատարա-
կան է թէ ո՛չ, եւ գործը Ընդհանուր Ժողո-
վոյ գործմանը կը յանձնէ:

Այս միջոցին Պ. Ատենապետը կը յայտնէ
որ Մխարեան Վարդերէս Աղայի մէկ նամա-
կը ընդունց, որով Քաղաքական Ժողովոյ
անդամակցութենէն կը հրատարի, եթէ հրա-
ժարեալ անդամք իրենց հրատարականին
վրայ պնդեն եւ եթէ քուէարկութիւն ըլլայ:

Ատենապետը կը յայտնէ որ խնդիրը
քուէի պիտի դնէ եթէ զխոսողութիւն չըլլայ:

ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Հրատարելոց ցու-
ցուցած պատճառները ստոյգ համարելու ենք:

Մենք կը փոփոխենք որ Ընդհանուր Ժողովը
ամեն ջանք ի գործ դնէ հրատարեաները
համոզելու:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Հրատարելոց յառաջ րե-
րած պատճառները անուշառ ճամբիա հա-
ժարելու ենք. բայց Ընդհանուր Ժողովը կըր-
նայ իրեն յանձն առնուլ հրատարեաները
համոզելու կամ Ս. Պատրիարքին զիմել որ
հրատարեաները համոզէ, որպէս զի չի պըն-
դեն իրենց հրատեղտին վրայ, եթէ կարելի է:

ԵՐԱՄԵԱՆ Պ. ՊԵՏ — Եթէ կարելի ըլ-
լար, չէին հրատարէր. մասնաւորապէս ինձ
համար խօսիլն անգամ աւելորդ է:

Ս. ՊԱԵՐԻԱՐԿ — Իմ ու Քաղաքական
Ժողովոյ ջանիցը ու յորդորանացը հակա-
ռակ՝ հրատարեաները իրենց որոշմանը վրայ
հաստատ կեցան:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Տարակոյս լուծիմք որ
թէ՛ Զեր Սրբազնութիւնը եւ թէ Քաղաքա-
կան Ժողովը ամէն ջանք ի գործ դրած է
հրատարեաները համոզելու, այսու ամենայ-
նիւ պատահած է որ Քաղաքական Ժողովոյ
անդամներէն մէկը հրատարելէն ետքը եւ Զեր
Սրբազնութեան եւ Քաղաքական Ժողովոյ
աղաշանցան ու յորդորանացը չի զիջանելով
բաւական ժամանակ իր հրատեղտին վրայ
պնդելէն ետքը՝ ինքնին գոյ ու իր պաշտօնը
չարունակէ. անանկ որ այս պարագան մեզ
կը պարտաւորէ կրկին համոզելու ջանալ հը-
րատարեաները:

ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Կարելի է թէ
Սէրվիլէն էֆէնտին յանձն առնու հրատա-
րելոց խօսելու եւ համոզելու:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Դիւանը նորէն առաջար-
կելու պէտք մը չի գտնար, այսու ամենայ-
նիւ դարձեալ կը խնդրենք հրատարեանե-
րէն որ չի պնդեն իրենց հրատեղտին վրայ.
Ես ալ Դիւանին կողմէն շնորհակալութեան
քուէ մը կը պատրաստեմ:

ԵՐԱՄԵԱՆ Գ. ՊԷՑ — Ինձ անհնար է հրաժարեալանս ետ առնել:

ՍՍԵՐՈՒԹԱՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Հիւանդութեանս համար ալ անհնար է ինձ հրաժարեալանս ետ առնելը:

ՄԻՍԱՔԵԱՆ Վ. ԱՂԱ — Եթէ քուէարկութիւն պիտի ըլլայ, այն ատեն անպատճառ հրաժարեալ եմ:

ԱՂԱՅՕՆ Մ. ԱՂԱ — Բանի մը անգամ Քաղաքական ժողովոյ անդամ դըտնուած ըլլալով, փորձով գիտեմ որ հրաժարելոց բուն պատճառը այն է որ ժողովականք նիստերուն շին դար, մեծագոյն մաս չի գոյանար եւ ներկայ եղող անդամք պարտալ տեղը կ'սպասեն, սասնկով կը ծանձրանան ու կը հրաժարին:

ԱՍԻԱՆԵԱՆ Ս. ՊԷՑ — Աղաթօն Մկրտիչ Աղային ըսածը մասամբ իրաւացի է, բայց վերջապէս այս խօսքով խնայել կուզէ որ Քաղաքական ժողովը կանոնաւոր կերպով իր նիստերը չի շարունակէր եւ իր պարտքը չի ձանշար: Ասիկայ մեծ սխալ մ'է. մեր ատենագրութիւնները կը վկայեն որ մենք օրինաւոր նիստերնիս շարունակած ենք: Ուստի կը խնդրեմ որ Աղաթօն Մկրտիչ Աղան խօսքը ետ առնէ:

ԱՂԱՅՕՆ Մ. ԱՂԱ — Ես Ձեր ատենագրութեանց նայելով չեմ խօսիր, այլ լըսելով:

ՆԵՎԵՐՈՒՅԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Ստեփան Պէյին խօսքին նայելով՝ հրաժարելոց բուն պատճառը մեծ մաս չի գոյանալը չէ՛, այլ ուրիշ պատճառներ կան: Ուրեմն ի՞նչու ժամանակ կանգունենք այս խօսքերով, մասնաւոր այսօր Աղայային տրոց կարեւոր խնդրոյն վրայ պիտի խօսիմք:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Ուրեմն քուէարկութիւն պիտի ընեմք, բայց նախ պէտք է գիտնալ թէ Տատեան ներսէս էֆէնտիին հրաժարեալ համարելուն եմք թէ ոչ:

ԱՍԻԱՆԵԱՆ Ս. ՊԷՑ — Տատեան ներսէս էֆէնտիին նամակը ընդունելէն ետքը Քաղաքական ժողովը մէկը խրկեց իրեն հասկնալու համար միտքը թէ հրաժարեալ է կամ ոչ: Բայց խրկուած անձը չի կրցաւ այս նիւթի վրայօք Տատեան էֆէնտիին հետ խօսիլ, որով Քաղաքական ժողովը չը գիտեր թէ այս նամակը հրաժարալա՞ն է թէ ոչ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Այս գործը հասկնալն ու որոշելը Քաղաքական ժողովին կիցնար եւ ո՛չ թէ Ընդհանուր ժողովին:

Ատենապետը Տատեան Յովհաննէս Պէյին կը հարցնէ թէ՛ ներսէս էֆէնտիին միտքը հրաժարի՞լ էր մեկնելու ատենը, — Տատեան Յովհաննէս Պէյ որոշողական պատասխան մը չի տար:

Ատենապետը կը հարցնէ թէ Տատեան ներսէս էֆէնտիին հրաժարեալ չի համարելով, տեղը ուրիշ մը չընտրուի նէ, Քաղաքական ժողովը նիստ ընելու դժուարութիւն կուենենա՞յ մի:

Հոս Քաղաքական ժողովոյ անդամաց մէկ մասը կը պնդէ թէ՛ դժուարութիւն կըլլայ, մանաւանդ որ Նորատուենկեան Յակոբիկ Աղան ալ Եւրոպա գացած է եւ երբ գալը յայտնի չէ: Միւս կողմէն կրճիկեան Անդրանիկ Պէյ կը հաստատէ որ ամենեւին դժուարութիւն չըլլար, քանի որ հինգ հրաժարեալ անդամաց համար քուէարկութիւն պիտի ըլլայ:

ՁԷՐՈՒՆ Բ. ՊԷՑ — Կուզեմք գիտնալ որ Քաղաքական ժողովոյ անդամներէն մէկը երբ երկար ժամանակ ծանր հիւանդութեամբ մը տաղնապի եւ յետոյ օգտախնայութեան համար Եւրոպա նամարդելու ըլլայ, անի-

կայ հրատարեալ համարելու է : Տատեան ներսու է ֆէնտին անձնական առողութեանը համար Եւրոպա գնաց եւ իր գրած նամակին մէջ կը յայտնէ որ վերադարձին ագիտային գործոց մէջ յօժարակամ ծառայելու պատրաստ է . ուրեմն ի՞նչպէս կուզէք զինքը հրատարեալ սեպել ու տեղը ուրիշ մը ընտրել :

ԱՅՏՆԱՊԵՏ — Ընդիրը քուէի պիտի դընեմ : Ո՛վ որ Տատեան ներսէս էֆէնտին նամակը հրատարական կը համարի, ձեռքը վեր առնէ :

Ձեռքերը անշարժ կը մնան :

ԱՅՏՆԱՊԵՏ — Ո՛վ որ այս նամակը հրատարական չի համարիր, ձեռքը վեր առնէ :

Դարձեալ ձեռքերն զրպաններէն դուրս չեն ելլար :

ՖԵՐՈՒՆԷ Բ. ՊԵՏ — Ընդիրը սկզբան վերայ է . դարձեալ կը հարցնեմ որ Քաղաքական ժողովոյ անդամներէն մէկը երկար ատեն հիւանդ ըլլայ նէ՛ հրատարեալ համարելու է :

ԱՅՏՆԱՊԵՏ — Այսօր ուրիշ կարեւոր գործեր ունիմք . ուստի այս խնդիրը քուէի պիտի դնեմ որ վերջանայ :

ՕՏԱՆ Պ. ԷՖ. — Տատեան էֆէնտին նամակը հրատարական է ու չէ՛ . նամակին երկդիմի գրութեան պատճառաւն է որ այսօրան երկար վէճեր տեղի ունեցան, եւ որովհետեւ նամակը բացէ ի բաց հրատարական չի յայտնէր, ուրեմն քուէի գնելու ալ հարկ չիկայ :

Բաղմականաց մեծ մասը Գ. Օտեան էֆէնտին համախո գտնուելով, Տատեան ներսէս էֆէնտին հրատարեալ չի համարուիր, եւ

կ'որոշուի որ Քաղաքական ժողովէ հրատարեալ հինգ անդամոց տեղ ուրիշ հինգ հոգի ընտրելու համար, նոյնպէս նաեւ Դիւանին նորագութեան համար քուէարկութիւն ըլլայ յառաջիկայ Հինգշաբթի, 14 Մայիս, եւ քընտրելու ընտրուին, երեք Եկեղեցականք , որք են՝

1. Յովհաննէս Եպիսկոպոս Կապուտիկեան
2. Արիստակէս Քնյ . Սամաթիոյ
3. Գրիգոր Քնյ . Աճէմեան

Եւ չորս աշխարհականք որք են ,

1. Յովակիմ Աղա Նէվրուզ
2. Սիմոնիկ , Նորատունկեան
3. Յովհաննէս , Պալքարանեան եւ
4. Թորոս Պէյ Գիսակ

Կորոշուի նաեւ որ սոյն նիստին ներկայ եղող Երեսփոխանաց քուէն միայն պիտի ընդունուի . հետեւաբար 76 Երեսփոխանաց քուէնամակ պիտի երթայ :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Եթէ այսօր քուէարկութիւն ըլլար եւ բացարձակ քուէ չելլար նէ, երկրորդ քուէարկութեան համար ի՞նչ պիտի ընէինք :

ԱՅՏՆԱՊԵՏ — Այն ատեն բոլոր Երեսփոխանաց պիտի գրէինք . բայց գիտնալու է որ մենք այսօր պէտք էր որ քուէարկութիւն ընէինք . ժամանակին չի ներելուն համար Հինգշաբթիի ձգեցինք . կարծեմ այսօր ընէինք նէ՛ ներկայ չեղողները զրկած չէինք ըլլար :

ՆԵՎՐՈՒՆՔ Յ. ԱՂԱ — Քանի որ մտածելու ժամանակ կուտայ քուէարկութեան համար, բոլոր Երեսփոխանք ալ քուէ տալու իրաւունք ունին :

ԱՅՏՆԱՊԵՏ — Սեպեցէք որ քուէարկութիւնը այսօր կընենք, որով մարդ զրկած չենք ըլլար :

5

ԱՍԵՆԱՊԵՏ — Հիմայ, Ազգային ընդհանուր արոց խնդրովը պիտի գրադիմք: — Աստուծոյ Աստուծան Ստեփան Պէշիմն է:

ԱՍԻԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Քաղաքական ժողովը շատ բան չունի խօսելու: Ազգային արոց համար կազմած Մասնաժողովոյն տեղեկագիրը ընդունելէն ետքը՝ Քաղաքական ժողովը Տեսուչ Խորհրդոց հետ համագումար ժողով կազմեց եւ Յանձնաժողովոյն տեղեկագիրը քննելով քանի մը մանր դիտողութիւններ ըրաւ: Եւստի Յանձնաժողովը Տրեստեական Խորհրդոց հաշուեկաշարոյն հետեւեալով 300,000 զրշ: բաց պարտք գտած էր: արդ ուրիշ պարտքեր ալ կան որ չեն դրուած եւ օրէ օր երեւան կելլան: հետեւաբար բաց պարտքը 400,000 զրշ-ի վերածել հարկ դատուեցաւ: 300,000 զրշ: պարտքը վճարելու համար Յանձնաժողովոյ ցուցուցած միջոցներէն չորրորդը մեզի շատ դժուար եւ գրեթէ անգործադրելի երեւաց, բայց մենք լաւագոյն միջոց մը չունիմք առաջարկելու:

Ետեւ Յանձնաժողովը Պատրիարքարանի տարեկան ծախք՝ 400,000 զրշ: եւ հասոյթն ալ գրեթէ նոյն չափ կը գտնայ: Բայց Հիւանդանոցին դալով՝ 600,000 զրշ: տարեկան ծախք եւ 277,996 զրշ: միայն հասոյթ կը գտնայ եւ 322,000 զրշ: բաց: ասիկայ սխալ է: Ինչ որ՝ Պարզեւորութիւնը ըսուեր է տեղեկագրին մէջ, անոր մեծ մասը Հիւանդանոցին անուամբ կառնուի, ինչպէս են՝ Նշարութիւն եւ Բեղութիւնի իրաւունքներուն մեծ մասը, նոյնպէս ալ հրամայի մէկ մասը: Հետեւաբար ասոնք Հիւանդանոցի հասոյթ համարուելու են:

Յանձնաժողովը ստակ հաւաքելու համար քանի մը միջոցներ մտածեր է. վարչութիւնը կընդունի քանոնք:

ԱՍԵՆԱՊԵՏ — Ընդհանուր ժողովը գիտէ որ վարչութեան ընտրած արոց Յանձնաժողովը

անդամ էինք՝ Աղաթան Գրիգոր Էֆէնտին, Մուսահանեան Յակոբ Աղան ու եւ: ուստի մեր պարտքն է մեր տեղեկագիրը պաշտպանել եւ Քաղաքական ժողովոյ դիտողութիւններուն պատասխանել:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Քաղաքական ժողովին ու իր Յանձնաժողովին մէջ հոս վիճարանութիւն չի կրնար ընդունիլ Ընդհանուր ժողովը: Ընդհանուր ժողովը տեղեկագիրը Քաղաքական ժողովոյ կողմէն կընդունի եւ քանի կը ճանչնայ պատասխանաւոր: Եթէ Քաղաքական ժողովը դիտողութիւն ունէր տեղեկագրին վրայ, պէտք էր Յանձնաժողովին հաղորդէր նոյն դիտողութիւնները եւ իրենց համամտութեան արդիւնքը միայն մեզի ներկայացնէր:

ԱՍԵՆԱՊԵՏ — Դիւանք Քաղաքական ժողովին խնդրեց՝ որ Յանձնաժողովոյ տեղեկագրին հետ մէկ տեղ Քաղաքական ժողովոյ դիտողութիւններն տպեալ նրեւտոխանաց զրկուին:

ԱՍԻԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Մեր դիտողութիւններն մանր բաներ ըլլալուն՝ տպելու ու զրկելու կարեւորութիւն չի տեսանք:

ՌՈՍՍՈՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Ե Տեղեկագիրը քանի մը դիտողութեամբ ընդունեցինք: Ըսուեր է հրաւերին մէջ. անշուշտ այդ դիտողութիւններով մէկ տեղ տպուած է:

ԱՍԻԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Մենք հրաւիրագրերուն մէջ ըսած ենք որ մեր դիտողութիւնները յատենի Ընդհանուր ժողովոյ պիտի յայտնենք:

ՆԵՎՐՈՒՅ Ե. ԱՂԱ — Պարտք կը համարիմ Քաղաքական ժողովին յիշեցնելու որ Սահմանադրութեան 92րդ. յօդուածին արժանադրութեանց համաձայն վարուած չէ՛:

այս յօղուածին մէջ ըսուած է որ տուրքի բաշխման ու հաւաքման եղանակը Քաղաքական ժողովը պէտք է որոշէ եւ Ընդհանուր ժողովն ալ հաստատէ: Ըսել է որ այս տեղեկագիրը Քաղաքական ժողովոյ կողմէն պէտք էր մեղի ներկայանար:

ԱԼՔՈՒՆ-ՏԻՐՐԻ ԷՑ. — Մենք այս տեղեկագիրը կընդունինք:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ — Մենք արդէն պէտք եղածը Երեսփոխանաց զրկած ենք ի տեղեկութիւն:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Գ. ԱՄԻՐԱՅ — Ի՞նչ հարկ կայ տեղեկագիր չինելու: Մենք Ձեր տեղեկագրին վրայ խիստ մանր դիտողութիւններ ըրինք:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Եթէ Քաղաքական ժողովը այս տեղեկագիրը իբր իբր կողմէն ներկայացուած կընդունի, այն ատեն անոր վրայ կրնանք խորհիլ:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ — Ասիկա իբր վըճուական տեղեկագիր մը չեմք համարիր, մենք միայն քանի մը դիտողութիւններ ենք ըրած:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Քանի որ դուք Սահմանադրապէս բան մը չէք որոշած, ի՞նչ կուզէք որ մենք ընենք:

ՍԻՐԻԷՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Քանի որ Յանձնաժողովը մենք ենք ընտրած, անոր տեղեկագիրն ալ մերն է: Ամէնը մէկէն ասիկա այսպէս կընդունինք:

ԱՅՆՆԱՊԵՏ — Այս տեղեկագիրը ո՞վ պիտի պաշտպանէ:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ — Ես չեմ պաշտպանէր:

ՅԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՑ — Մեզի զրկուած տեղեկագիրը Յանձնաժողովոյ ստորագրու-

թեամբն է. ուրեմն Յանձնաժողովը պէտք է պաշտպանէ զանի:

ՍԱՐՈՒՆԱՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Տեղեկագիրը Յանձնաժողովէն ընդունեցինք եւ անկէ պատասխան կուղենք:

ՊԵՏԼԷՐԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Կուզէք զիտողութեամբ ընդունիմք տեղեկագիրը, կուզէք առանց դիտողութեան:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ — Ի՞նչպէս առանց դիտողութեան կրնանք ընդունիլ, քանի որ այս դիտողութիւնները ժողովով որոշուած են:

ԱՅՆՆԱՊԵՏ — Ստեփան Պէյը այս դիտողութիւնը պիտի պաշտպանէ թէ ոչ:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ — Քաղաքական ժողովոյ միւս անդամք թող պաշտպանեն, եթէ կուղեն. բայց ես չեմ կրնար պաշտպանել:

ԱՅՆՆԱՊԵՏ — (Քաղաքական ժողովոյ անդամոց դառնալով) Տեղեկագիրը կարդացիք, Տրոց հաւաքման եւ պարտուց վըճարման համար Յանձնաժողովոյ ցըցուցած միջոցները տեսակ. դիտողութիւն մը ունի՞ք ընելու:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՑ — Քաղաքական ժողովոյ կողմէն ո՞վ պիտի խօսի:

ՍԻՐԻԷՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Բօլշեւեան Աւետիս Աղան: Բայց իբրեւ Երեսփոխան՝ ամենքնիս ալ կրնանք խօսիլ:

Ուստի որոշուեցաւ որ Քաղաքական ժողովը պատասխանատու ճանչցուելով, իւր կողմէն տեղեկագիրը պիտի պաշտպանէ Սեփեմի Էֆէնդի:

ՆՈՐԱՏՈՒՆՆԱՆ Ս. ԱՂԱ — Ես կը կածեմ որ 10,000 հոգի չի գտնուիր տուրք տուող:

եւ դարձեալ տասը կարգի համար հինգ զըջ տարեկան տուրքը խիստ քիչ կը համարիմ:

ԱՅՆԵԱՊԵՏ — Բաշխման ժամանակ մը-տածեցինք որ Երեսօթխանական քուէարկութեան ատեն 3000 հոգի գտնուեցաւ 75 զըջ տուրք տալու կարող: մենք ուզեցինք որ այս 3000 հոգիէն ժողովներ ազգային ընդհանուր տուրքը, բայց որովհետեւ ըստ Սահմանադրութեան ամէն անհատ զազային տրոց մասնակցելու է, ուստի կարգաւ բաժանումն աւելցուցինք եւ վերջին կարգին 5 զըջ: միայն տուրք սահմանեցինք, կըսէ որ 1000 հոգի չենք կրնար գտնալ տուրք տրուող: Երեսօթխանական քուէարկութեան ժամանակ 3000 հոգի գտանք միայն Պօլսէն: մենք ընդհանուր տուրքը պանդուխտներէն ալ պիտի առնենք:

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ Ս. ԱՂԱ — Ըսելիք չունիմ:

ՆԵՎՐՈՒՅ Յ. ԱՂԱ — Պանդուխտներն իրենց երկիրն ալ տուրք պիտի տա՞ն:

ԱՅՆԵԱՊԵՏ — Այո՛:

ՆԵՎՐՈՒՅ Յ. ԱՂԱ — Ինչպէս կուզէք որ պանդուխտները երկու տեղ տուրք տան, ասի պանդուխտներուն զրկանք չէ՞ մի:

ԱՏԵԱՊԵՏ — Պանդուխտներէն բռնի տուրք չի պիտի առնենք, այլ իրեւ կամաւոր նուէր:

ՍՈՒԲԵՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — 10,000 հոգի տասը կարգ բաժնելու համար անոնց կարողութիւնը քննելն ու գիտնալը դժուար է: ըստ իս տասը կարգը շատ է:

ԱՏԵԱՊԵՏ — Տասը կարգի բաժնելուս՝ քսանի բաժնէինք աւելի դիւրին կըլլար: Բայց երեք կարգի բաժնելու բողոքովին գէ՛մ է Յանձնաժողովը:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Ընդհանուր դիտողութիւն մը ունիմ ներկայացնելու: Յանձնաժողովը տեղեկագրին մէջ երկու բան կայ: մէկ մը Ազգին ներկայ ելժտական վիճակը, մէկ մ'ալ Ազգային հասութից եւ ծախուց վիճակը, որմէ կը ծագի Ազգային ընդհանուր տուրքի խնդիրը: Առաջինը Սահմանադրութեան նախատեսած պարագաներէն դուրս պարագայ մ'է: Տեղեկագիրը շորս միջոց կը ցուցունէ Ազգին բաց պարտքը գոցելու համար, երկուքը ինքն արդէն անկարելի կը դատէ: միւս երկուքն ալ կամ Քաղաքական ժողովը եւ կամ Ընդհանուր ժողովը կարելի է անգործադրելի դատէ եւ հինգերորդ միջոց մը փնտուկ հարկ ըլլայ: Անցնինք ատե՛ք: բուն խնդիրը ընդհանուր տրոց խնդիրն է, Յանձնաժողովը այս խնդիրը որոշեր բայց չէ լուծեր: տուրքը ծախքի մը պէտք է պատասխանէ եւ ծախքն ալ պիտոյքի մը: Յանձնաժողովը մինչեւ հիմա եղած Ազգին տարեկան ծախքը հիմն առէր եւ անոր հետեւեւով տուրքը որոշեր, բաշխումն ըրեր է: Ինձի կերպւոյ որ ասի սխալ դրութիւն մ'է: հիմա Ազգին պէտքերը փոխուած են, նմանապէս գաղափարներն ալ փոխուած են: ինչ բան որ առաջ իրեւ ամենակարեւոր ճանչցուած էր, հիմա երկրորդական կարգի կարեւորութիւն մը ունի, եւ ինչ որ առաջ խօսքն անգամ չէր ըլլար Ազգին մէջ, զոր օրինակ Հոգեւորականութիւնն, անի հիմա իրեւ ամենամեծ պիտոյք մը ճանչցուած է: Նոյն իսկ Ազգային գործոց Վարչութիւնը հիմա ուրիշ կերպով հասկցուած է եւ պէտք է հասկցուի քան թէ յառաջ: ինչ ծախքով որ Վարչութիւնը կրնար իր գործերը շարունակել մինչեւ ց'արդ, ալ այն ծախքերը բաւական չեն: քիչ մը առաջ տեսաք որ ամէն տեղ ըննիչներ զրկելու եւ Քաւաւաներու մէջ Սահմանադրութիւնը գործադրելու համար Վարչութիւնը կարգէ դուրս ծախքեր ընելու պարտաւորուած է: Ինձի կուզայ որ անցեալ ժամանակին մէջ եղած ծախքերը հիմ առնելը սխալ դրութիւն մ'է: Ուստի նախ պէտք է ազգային

պիտոյքները որոշել եւ ետքը նոյն պիտոյիցը համեմատ որոշել տուրքի խնդիրը :

ԱՅՆԱՊԵՏ — Օտեան էֆէնտին ըսածը իրաւացի է . մենք ասոր վրայ մտածեցինք , բայց Վարչութեան մեզի յանձնած հաշուեկշռոյն համեմատ վարուեցանք եւ այս հաշուեկշռոյն վրայ հիմնեցինք տրոց դումարը : Ազգին պէտքերը որոշելը Քաղաքական Ժողովոյ գործն է :

ՍԻՐԷՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Ստակ հաւաքելու միջոցներուն վրայ նախ մտածենք :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ — Ստակը հաւաքելու միջոցներէն առաջ Ազգին պիտոյքն եւ ծախքը որոշելու է :

ԱՅՆԱՊԵՏ — Մենք ալ այդ մտածեցինք , բայց ջանացինք նախ Պատրիարքարանը պարտքէն ազատել , որպէս զի այս գործարանը շարժի եւ ուրիշ բաներու վրայ խորհելու ժամանակ ունենայ :

ՍԻՐԷՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Վարչութիւնը Պատրիարքարանի նեղ վիճակը տեսնելով կը ջանայ նախ զանի ազատել եւ չուզէր ծախք աւելցնել :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Դարձեալ կըսեմ . նախ պէտքերը որոշելու է : Ես կուզեմ որ Վարչութիւնը երբ տուրք հաւաքելու ըլլայ , նախ ինքզինքը առաջ տանելու համար ծառայեցնէ այն տուրքը . ասի Ազգին գլխաւոր պէտքն է եւ Վարչութիւնը ասիկայ ընելէն ետքը միայն պէտք է որ ուրիշ կարևոր պիտոյքները հոգայ ինչպէս դաստիարակութիւն եւ այլն : Ասոնք մտածելով կառավարիկեմ որ տրոց որոշումը Ազգին պիտոյքն հիմ բռնելով ընէ Թանձնաժողովը Քաղաքական Ժողովոյ հետ մէկտեղ :

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ — Սահմանադրութիւնը ազգայնոց խաղաղութիւն եւ երջան-

կութիւն կը խոստանայ . Սահմանադրական վարութիւն մը այսօր անկարող է Հայաստանի Ժողովրդեան տառապանոցը դարման մը գտնելու եւ ասոր ալ պատճառը Վարչութեան նեղ վիճակն է : Ուստի ես ալ Օտեան էֆէնտինի հետ կը համաձայնիմ առաջարկելով որ նախ պէտքերը որոշուին :

ԱՅՆԱՊԵՏ — Օտեան էֆէնտին կառավարիչ որ Ազգին պէտքերը նախ քննուին որոշուին եւ տուրքը անոր հետեւելով որոշուի , եթէ Ժողովը կը հասնի , այս գործը Մասնաժողովի մը յանձնենք :

ՍԻՐԷՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Քառասներորդիւնք քննիչներուն ծախքը պատահական ծախսոց կարգը զեննք են չըլլա՞ր մի :

ԱՅՆԱՊԵՏ — Հիմա Վարչութիւնը նեղն է . ուստի կառավարիկեմ որ Թանձնաժողովոյ առաջարկութեան համեմատ հիմնադրոց տուրքը հաւաքուի այս տարուան համար , եւ նոյն միջոցին մասնաժողով մը Օտեան էֆէնտինի առաջարկութիւնը քննէ :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ. — 400,000 զրշ . տուրք որոշելը՝ այսքանի միայն պէտք ունենք ըսել է , քանի որ ինչի պէտք ունենալիդ դեռ չէք զիտեր : Թանձնաժողովը էն հարուստին 500 զրշ . տարիկան տուրք որոշած է եւ եթէ աւելի տայ , կըսէ , անի նուէր պիտի համարի . ասի աղէկ բան չէ , 10,000 զրշ . տուրք տալու կարողութիւն ունեցողը այնքան տալու է :

ԱՅՆԱՊԵՏ — Օտեան էֆէնտին ըսածը Ազգը քանի մը անգամ փորձեց , այն է չուի վրայ բաժնէլ տուրքը . բայց այս կերպով մեծ բան մը չկրցայ դումարել . մենք մտածեցինք թէ , ինչ որ ալ ընենք , 400,000 զրշ . էն աւելի չենք կրնար հաւաքել , տուրք

մը որչափ ծանր ըլլայ, հաւաքումն ալ այն-
քան դժուար կըլլայ:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Եթէ 500 զըշ. առ-
նուելու տեղ 10,000 զըշ. առնուի նէ, մի-
թէ աւելի քի՞չ կը հաւաքուի:

ՄՈՒՊԱԼԵՍԱՅԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Կարծեմ
400,000 զըշ.էն աւելի չեմք կրնար հաւա-
քել:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Հիմա երկու առաջար-
կութիւն կայ. մէկ մը՝ նախ Ազգիւն պէտքե-
րը քննել ու որոշել եւ անոր վրայ հիմնել
արոց չափը. երկրորդ՝ պէտքերը որոշելը
Յանձնաժողովի մը յանձնել, բայց Ազգիւն
նեղ վիճակին համար հիմաիւց արոց հաւա-
քումը սկսիլ:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Ատենապետ Էֆէն-
տիին երկու առաջարկութիւնները իրար կը
ջրեն: Թէ որ ծախքը որոշելու հարկ կայ,
տուրքը որոշելու համար է. եթէ տուրքը
որոշուելէն ետքը ծախքը պիտի որոշուի,
այն ատեն անխնայութեան մը եղած կըլլայ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Օտեան Էֆէնտիին կը
կարծէ որ եթէ պէտքերը որոշուին, այն ա-
տեն ստակը պատրաստ պիտի գտնայ:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Կարելի է ձեռքս
պատրաստ միջոցներ ունենամ:

ՆԵՎԵՐԻՔ Յ. ԱՂԱ — Տարւոյն մէկ մա-
սը անցած է, հաւաքուելիք ստակը մնացեալ
6-7 ամիսներուն համար պիտի ըլլայ: Վար-
չութիւնը ներքն ըլլալով կարծեմ հիմաիւց
այս տարուան տուրքը հաւաքելու է:

ՊԱՆՏՄԱԼԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Ազգիւն պէտ-
քերը քննելու համար արդէն Յանձնաժողով

մը կայ, այն է՝ Տնտեսական Խորհուրդը. ան
ալ որոշած է որ ազգային պարտքը հիմա
անմիջապէս վճարելու հարկ չիկայ:

ՔՈՂԱԵԱՆ Ա. ԱՂԱ — Տնտեսական
Խորհուրդը խօսք կուտայ որ հաւաքումս
ստակին խնայողութիւն ընելով պարտքը քիչ
քիչ տայ:

Ատենապետը խնդիրը քուէի կը դնէ եւ
կոչուի որ 400,000 զըշ. տուրք ժողովուրդ
1863 թուականին համար եւ նոյն միջոցին
Քաղաքական ժողովոյ կողմանէ ընտրուած
Յանձնաժողով մը Ազգիւն պէտքերը քննէ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Ազգային պարտուց հա-
մար ի՞նչ դիրողութիւն կայ:

Քաղաքական ժողովոյ անդամները կը
պնդեն որ պարտուց վճարումը ստիպողա-
կան չէ:

Ատենապետը եւ ուրիշ Երեսօրհանք
կը պնդեն որ պարտքերը հիմաիւց վճար-
ուին:

ՍԻՐԵՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Կառաջարկեմ
որ տուրքը հաւաքելու ժամանակ իւրաքան-
չիւր անձէ մասնաւոր տուրք մը առնուի
ազգային պարտուց համար:

Հոս բազմականաց մէջ անհամաձայնու-
թիւն կը ծագի: Ոմանք՝ պարտքերը տալու
ստիպողական պէտք չիկայ կ'ըսեն, եւ ոմանք՝
նախ Վարչութիւնը պարտքէն ազատելու է
կ'ըսեն:

Օտեան Գրիգոր Էֆէնտիին եւ Աղաթօն
Մկրտիչ Աղան կառաջարկեն որ պարտքերը
վճարելու համար փոխառութիւն մը ըլլայ,
փոխ առնուած դրամը տարուէ տարի վճա-
րելու պայմանաւ, վճարելի մասը ազգային
տարեկան ծախուց վրայ աւելցնելով մինչեւ
որ պարտքը վերջանայ:

ԱՏԵՆԱԳՐՏ — (Ս. Պատրիարքին դաս-
նայով) Սրբազան Հայր , եթէ կը բարեհա-
նիք , այս խնդիրը քննելու համար արտաքոյ
կարգի նիստ մը ընէ Քաղաքական Ժողովը
եւ պէտք եղածը խորհի մինչեւ հիմա եղած
պարտքերը վճարելու համար :

Ատենապետ Էֆէնտիին այս առաջարկու-
թիւնը չընդունաւ :

Ատենանը կը վերջանայ ժամը 10 ին :

Ատենաղպիք

Պ. Ս. ՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ե .

26 ՅՈՒՆԻՍ 1864

Ն Ա Խ Ա Գ Ա Հ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻԻ Տ. ՊՈՂՈՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿ

ԸՆԴ ԱՏԵՆԱԳԵՏՈՒԹԵԱՄԲ

ՓՈՒԱՆՈՐԴ ԱՏԵՆԱԳԵՏ ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՖԷՆՏԻ

Ատենը բացուեցա ժամը 5 ին — Նախընթաց երկու նիստերու ատենադրութիւնները կարգացուեցան եւ ընդունուեցան առանց դիտողութեան :

1

Օրուան խնդրոց կարգը չանցած, ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՖԷՆՏԻՆ Հետեւեալ առաջարկութիւնը ըրաւ :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ Ն. ԷՖ. -- Այսօրուան խնդրոց կարգն չանցած՝ առաջարկութիւն մը կայ, զոր կը ցանկեամ ժողովիչ հաղորդել եւ անոր կ'ըծիքն առնել : Առաջարկութիւն մը՝ որ Սահմանադրութեան անցեալին, ներկային եւ ապագային կը վերաբերի, Ազգային ժողովներուն ամեն օրուան խնդիրներուն կը վերաբերի, Առաջարկութիւն մը վերջապէս՝ որ հինգ բուլէի մէջ կը լիննայ եւ զոր ժողովը այժմ կամ ա՛յլ բաւերով կրնայ ընդունիլ

կամ մերժել առանց զինարանութեան և Ահաւասիկ այս առաջարկութիւնը :

Ընդհանուր ժողովին ամէն մէկ նիստը քայլ մ'է Սահմանադրութեան գործադրութեանը մէջ, նոյնպէս Ազգային Վարչական ժողովներուն ամէն նիստերը այնքան քայլեր են Սահմանադրութեան գործադրութեանը մէջ զոր կառնեն իւրաքանչիւրն իրեն ինկած մասին մէջ : Արդէն այս ժողովները քանի մը քայլ առած են եւ ասիէ ետքն ալ առնելու վրայ են : արդեօք խոչընդոտներու չե՞ն մի հանդիպած իրենց քայլերուն մէջ եւ չլիտի՞ հանդիպին ասիէ ետքն ալ, ինչպէս նախընթաց նիստերուն մէջ պատահեցաւ եւ կարելի է այսօր ալ պատահի : Վերաբնութեան յօդուածը կը պատուիրէ թէ Սահմանադրութեան հիմնական սկզբունքներն անփոփոխելի են, քայց երբ փորձառութեամբ ինչ ինչ տրամադրութեանց փոփոխութիւնը հարկաւոր դատուի, հինգ տարին անգամ մը վերաբնութեան ձեռք զարնուի : Բայց մինչևս հինգ տարի այնքան

փորձառու ժողովականք մեկնած կրնան ըլլալ այս ժողովներէն, կամ այս նրկրէն, կամ այս աշխարհէն եւ կամ իրենք մնալով՝ փորձառութիւնները մեկնած կրնան ըլլալ իրենց յիշողութիւններէն, որով այն մեծագիւն փորձառութիւնները անօգուտ կը կորսուին Ազգին եւ Սահմանադրութեան համար: Սոյն նկատումներէն ստիպեալ կիշխեմ առաջարկել թէ՛ Ընդհանուր ժողովը հեղինակութիւն տայ իւր Դիւանին զիտողութեանց տեսք մը ունենալու, որոյ մ'ջ նըշանակուին վերաքննելի դատուած յօդուածներն ու յօդուածոց տրամադրութիւնները, նմանապէս եւ պատուէր տայ Սրբազան Նախագահին միջնորդութեամբը ազգային ամէն ժողովներուն թէ՛ թաղական եւ թէ՛ Գաւառական, որ իւրաքանչիւրն իրենց Դիւանին մէջ նոյն տրամադրութեանը հետեւին: Երբ վերաքննութեան Յանձնաժողով մը կազմուի, Սրբազան Նախագահը նոյն տեսերբը բերել տայ ամէն ժողովներէն եւ ամէնը մէկէն կնքեալ ծրարով աւանդէ վերաքննութեան Յանձնաժողովին:

Դիտողութեանց տեսքին մէջ յօդուած մը նշանակելը սա պայմանը պէտք է ունենայ: Եթէ ժողովականի մը կողմէն առաջարկուի այն վերաքննելի մասը, ժողովը զանի նկատողութեան աստեղու համար պէտք է քոնէ երկու ժողովական ալ հաստատեն նոյն առաջարկութիւնը: Այն ատեն զանի ժողովը քննութեան կանոն է եւ եթէ վերաքննելի քստէ, դիտողութեանց տեսքին մէջ անցնելը կորոշէ ու կը յանձնէ իր Դիւանին: Դիւանին պարտաւորութիւնը պիտի ըլլայ նոյն զիտողութեան վերաբերեալ կարելոր պարագաները զանց չընել, յօդուածին զործադրութիւնը ինչ կերպ դժուարութիւններ յարուցած ըլլալը եւ ինչ կերպով փոփոխուիլը որոշուած ըլլալը՝ տրուած պատճառաբանութիւններովը մէկտեղ նշանակել, դիտողութեան տիրոջ եւ հաստատողներուն նուենովը, նիստին թուականովը եւ այլն, որպէսզի ժամանակին վերաքննիչը վերաքննեն նոյն նստին ներկայ եղածի պէս եւ փորձա-

ռութիւնը իրենց գլխէն անցածի պէս կարենան առաջնորդել իրենց զիտողութիւնը: Այսպէս երթալով երթալով Սահմանադրութիւնը կը կատարելագործի իր գործադրութեան շրջաններուն մէջ, Ազգին պիտոյնն եւ ժամանակին բերմանցը համաձայն:

Մեզի կերեւայ թէ այս առաջարկութիւնը վիճարանութիւն չի վերցնէր. Սահմանադրութեան ԳՅԻԳ, այսինքն վերաքննութեան յօդուածին պատուէրին համաձայն եւ անոր գործադրական տրամադրութիւնն է: Ուստի ժողովը կրնայ -յ' կամ -չ' բառով ընդունիլ կամ մերժել, իսկ եթէ կարծէ թէ վիճարանութեան տեղի կայ, ասոր վրայ ժամանակ չանցունելու համար ետքի կը ձեռքնք այս խնդիրն եւ կանցնիչք այս օրուան խնդրոց կարգին:

ՍԵՐՂԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Ռուսիեան Էֆէնտի կառաջարկէ որ ժողովը -յ' կամ -չ' քուէով ընդունի կամ մերժէ իր առաջարկութիւնը առանց վիճարանութեան, եթէ ժողովը կարծիք պիտի տայ, ուրեմն վիճարանութեան տեղի կայ:

ՌՈՒՍԻԵՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Ես ալ միեւնոյն բանը հարցի ժողովոյն. եթէ ժողովը վիճարանիլ կուզէ, ետքի ձգելք խնդիրը. իսկ եթէ հարկ չի տեսնէր վիճարանութեան, հիմակուց կրնայ որոշել, Դարձեալ կը հարցընեմ ժողովին, ի՞նչպէս կուզէ ընել:

Ընդհանուր ժողովը առանց վիճարանութեան կը ընդունուած է. անցնիչք օրուան խնդրոց կարգին:

ՌՈՒՍԻԵՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Այս առաջարկութիւնը ընդունուած է. անցնիչք օրուան խնդրոց կարգին:

Այս օրուան խնդրոց առաջինը Ազգայնորոց հարցաբանութիւնն է: — Տրոց խնդրոց վը-

բայ երկու անգամ է նրա կընէ Ընդհանուր Ժողովը ու չի կրնար դժբաղդար գոհացուցիչ արդիւնք մը ձեռք բերել: Ատոր պատճառները չենք ուզեր քննել: Դիւանը պարտք կը համարի իրեն սա միայն յայտնել Ժողովին թէ՛ մինչև ցարդ մատուցուած կրկին տեղեկագրաց ընթացքին հետեւելով, անկաբեւի պիտի ըլլայ Ժողովին այս խնդիրը լուծել եւ թէ՛ ուրիշ կատարեալ տեղեկագրի մը սպասելու, ուրիշ որ կսպասէր, յոյսը կտրելով՝ Դիւանը ինքնին յանձն առաւ ոչ թէ՛ նոր տեղեկագիր մը պարտաստել, այլ խնդրոյն լուծմանը հասնելու փափաքով, Ժողովին աշխատութիւնը շիւրացնելու եւ վեճաբանութեանց բնական կարգ մը տալու գիտաւորութեամբ խնդրոյն գլխաւոր կէտերը սերտելով զանոնք մի առ մի Ժողովին քննութեանը մատուցանել: Կը կրկնեմ դարձեալ, Դիւանը հոս ո՛չ թէ՛ իրր յանձնաժողով կամ մասնաժողով կամ տեղեկագրերի գէլմբով կը ներկայանայ, տեղեկագիր մը կամ ծրագիր մը ձեռք առնալ: Այսպիսի պաշտօն մը Ժողովին կողմէն յանձնուած չէ իրեն, այլ իրրու երեսփոխան՝ վէճի տակ եղող խնդրին վրայ Դիւանին անդամները իրենց գիտողութիւնները կը ներկայացնեն, եւ ըստ հարկին կը պաշտպանեն նոյն գիտողութիւնները Երեսփոխանի գէլմբով:

Այս հարկաւոր ծանօթութիւնը Ժողովին տալի ետքը, անցնինք խնդրոյն քննութեան որուն վրայ Ժողովին ներողամտ ուշադրութիւնը կը խնդրեմ:

Տրոց տեղեկագիրները աչքէ անցունելէն ետքը՝ Դիւանը գիտեց որ, տարբին ինչ ըլլալը հասկնալու համար՝ նախ քանի մը ըսկզբունք պէտք է ընդունիլ, առանց որոց անկաբեւի պիտի ըլլայ տրոց խնդիրը լուծել: Աւտոր ողջամտ անտեսազրկումով ընդունուած քանի մը գլխաւոր սկզբունքը հիմքունեց իր քննութեանը ու անով ճամբայ ելլաւ իր գիտողութեանց մէջ: Ահաւասիկ այն սկզբունքներն:

պիտոյից պահանջած ծախքն է. ծախքն հանգանակութեամբ կը վճարէ ընդհանուրը: Աւտոր ընդհանուրին վրայ հարկադրեալ պարտք մնէ, եւ ոչ թէ՛ կամաւոր նուէր: (Ասկէ կը ծագին պահանջման իրաւունք եւ վճարման պարտաւորութիւն):

Բացարդիւն. — Այս սկզբունքը մեկնութեան կարօտ չէ, բայց ճշմարիտ ըլլալը աւելի աչից կը դարձէ հանգանակով հացկերոյթի մը օրինակին մէջ: Ենթադրենք թէ՛ բոլոր սա տեսեանին մէջ ժողոված բազմականքս հացկերոյթ մը կազմել ուզենք մենք մեզի սեզանատան մը մէջ եւ մեր կարողութեանը համեմատ այսքան զուրուշի սեղան մը ապսպրենք: Երբոր ճաշին վերջը սեղանապետը ծախուց ցուցակը մեզի ներկայացընէ, մենք հանգանակով այդ գումարը կը վճարենք որ մեր կերած հացին գինն է. ո՛վ մեր մէջէն կիշխէ ըսել թէ՛՝ այդ գումարը պարտքս չէ՛, այլ նուէր մ'է կամ պարգև զոր կընեմ սեղանապետին: Ահա ճիշտ այս օրինակին նման է Ազգային ընդհանուր տուրքը: Ընդհանուրին համար ծախք մը կայ, ընդհանուրին պարտքն է զանի վճարել: Ահա այս սկզբունքն կը ծագին պահանջելու իրաւունք Ազգային Վարչութեան որ սեղանապետին պէս ցուցակը ձեռքը կը ներկայանայ, եւ վճարելու պարտաւորութիւն ազգայնոց, որոնք հանգանակողները կը ներկայացնեն: Տուրքին էութիւնը այս սկզբունքն է. զուրս նկատելլ՝ անել հետեւանքներու հանդիպիլ ուղի է:

Բ. ՍԱՋԱՌԱՆՔ. — Տուրքը արդար եւ օրինաւոր ըլլալու համար պէտք է վճարողին կարողութեանը վրայ չափուած ըլլայ եւ ոչ թէ՛ պահանջողին պիտոյիցը վրայ: Հետեւաբար ծախքը սահման պիտի ունենայ վճարողին կարողութիւնը: (Այս սկզբունքն կը ծագին տրոց բաշխումն եւ ծախուց սահմանումը):

Բացարդիւն. — Այս սկզբունքը երեք պարագայ կենթադրէ վճարողին ու պահանջողին մէջ: Կարողութեան վեր, կարողութեան վեր,

« Ա. ՍԱՋԱՌԱՆՔ. — Տուրքը ընդհանուրին

եւ անհարաւ Կարողութենէն վեր տուրք վճարող չըլլար եւ պահանջելը իրաւունք չի ճանչել է՝ ուր պահանջելու իրաւունք չիկայ, հոն վճարելու ալ պարտաորութիւն չըլլար: Իսկ կարողութենէն վար վճարելու ուղղող պիտի գտնայ որ իւր հանգանակին մէկ մասը ուրիշները պիտի վճարեն՝ այնպիսին իր խիղճէն դատաւարտեալ է: Դրամական մասին անկարող անձինք կրնան ըլլալ: անոնցմէ տուրք պահանջելու իրաւունք չիկայ, որովհետեւ կարողութիւնը այն զետեմն է որոյ վրայ պիտի սահմանուի արոց բաշխումը: արդ՝ ուր կարողութիւն չիկայ՝ հոն զետեմն չիկայ, ի՞նչ բանի վրայ պիտի հիմնուի տուրքը: ուստի հոն տուրք ալ չիկայ, ուստի անկարողը օրինաւորապէս ազատ է տուրքէն: Աօի աղքատին հանգանակն է՝ այսինքն կերած հացը զոր կարող անձինք իրենց հանգանակին վրայ բաշխելով կը վճարեն եւ այս ալ բարոյական պարտք մ'է ընկերսիրական օրէնքէ հարկադրեալ:

Գ. ԾԱԶԱՌՈՒ Ք — Տուրքը ծանր չըլլալու համար պէտք է որ ըստ կտրի դիւրութիւն արուի վճարողին, ուրկէ կը ծագի եւ փոխադարձ դիւրութիւն առնողին: (Ասկէ կը ծագին վճարման կամ հաւաքման եղանակը:)

Բ-դարձում — Անկարօտ, բայց իւր տեղը կը բացատրեմք:

Դ. ԾԱԶԱՌՈՒՆԲ — Տուրքը արդարացեալ ըլլալու համար պէտք է որ անոր արդիւնքը իմաստուն խնայութեամբ իր յատկացեալ նպատակին ծառայէ, եւ ոչ ոք կարենայ զանի անկէ խոտորել: (Ասկէ կը ծագի եւ մտական մատակարարութիւն):

Այս սկզբունքն ալ զիւր բացատրութիւնը իր տեղը կը գտնէ:

Ահա ասոնք են այն սկզբունքները՝ որոց վրայ հիմնել կարծեցինք մենք մեր դիտողութիւնը արոց խնդրոյն մէջ, եւ զանոնք արժան դասեցինք յառաջագոյն բացատրել ժողովին, որպէս զի ժողովն ալ եթէ ընդու-

նի սոյն սկզբունքը, այն սկզբունց փորձաբարին զարնելով դատէ մեր դիտողութիւնը:

Սկզբունքը ընդունելէն ետքը արոց անզեկագիրները դարձեալ աչքէ անցունելով դիտեցինք որ քննելու կէտերը քանի որ անսակ էին: Նախ այն կէտերը որոնք ուղղակի կերպով ընդհանուր տուրքի մը հաստատութեանը կը վերաբերին: Երկրորդ, այն կէտերը որ անուղղակի արոց կը վերաբերին եւ երրորդ, այն կէտերն որ ծախսոց քննութեանը կը վերաբերին: Այս կէտերէն որը՞ յառաջ պէտք է քննել, որը՞ ետք պէտք է որոշէ ժողովը: Ետքինները երկրորդական կէտեր են եւ առաջիններէն պիտի րդխին: Իսկ առաջինները՝ այսինքն օրինաւոր տուրքի մը հաստատութեան վերաբերեալներն իրենց տրամաբանական առաջնութենէն զատ՝ իրենց կարեւորութիւնը բոլոր ազգայնոց ունն ու անկարեւորութիւնը գրուած են այսօր:

Այս կէտերը խնդրին մէջ արոց բաշխումն ու հաւաքումն են, որոնցմով կը հաստատուի տուրքը: Երբ Ընդհանուր ժողովը կուզէ այսօր տուրքին հաստատութեան խընդիրը լինցունել, մեզի կը թուի որ պէտք է նախ այս կէտերուն քննութենէն սկսի ու այս կէտերն որոշէ եւ ահաւաստի ի՞նչ պատճառներով:

Երբ որ ընկերութեան կամ Ազգի մը մէջ օրինաւորապէս հաստատուած տուրքի մը յառաջագոյն օրինակը չիկայ եւ առաջին անգամ է որ տուրք պիտի հաստատուի, այն Ազգին համար որոշելու առաջին կէտ արոց խնդրին մէջ Ազգին դրամական կարողութիւնը զխոնաւն է: Սոյն կարողութեան վերայ պիտի շարի իր պիտոյքը եւ բոտ այնժ պիտի ընդարձակէ կամ սեղմէ իւր ծախսը, վերջապէս նոյն կարողութեան ներածին չափ պիտի բանայ իւր Պէտքն:

Ահա այս պարագային մէջ կը գտնուի այսօր մեր Ազգը: Եթէ այս կարողութիւնը արդէն գիտցուած ըլլար, եթէ տուրքն ալ արդիւնքը անցեալ տարուէն ցուցուցած ըլլար թէ քանի հարիւրի կը հասնի ազգային կարողութիւնը, ներքէի էր այսօր ենթադրել

կը դնեմ վիճարանութեան. Երեսփոխան է-
ֆէնտիներէն ցուցակին վրայ խօսք ուզողնե-
րը թող հրամանն:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՃ. — Նախ եւ առաջ
դիտել կուտամ թէ անկանոն է որ Ատենա-
պետը առաջարկութիւն մ'ընէ եւ այն առա-
ջարկութեան վրայ ինքն ալ խօսի առանց
աթոռէն վար իջնելու: Երկրորդ, այսպիսի
առաջարկութիւն մը պէտք է տպուած եւ
շարքի մ'առաջ Երեսփոխանաց զրկուած
ըլլայ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Ուրիշ խօսք ուզող կայ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՃ. — Ես չի ընցուցի
իմ գիտողութիւններս. — Գանք հիմա նոյն
խկ Դիւանին ներկայացուցած գրութեան
վրայ. իրաւ է որ աղէկ մ'ալ չի հասկցայ,
բայց ինչ որ կրցայ հասկնալ նէ անոր վրայ
պիտի խօսիմ:

Ինձի կուղայ թէ ասանկ գրութեան մը
վրայ վիճարանելէն առաջ Ընդհանուր Ժողո-
վը պէտք է որ տուրքը հաստատէ Ազգին
ստիպողական վիճակը նկատելով, Նախ՝ այս
տարուան տուրքը դալ տարի ժողովուրի եւ
այս տարուելէ միայն թերհաշիւ առնուի.
ասոր համար ալ Սրբազանին Նախագահու-
թեամբը Յանձնաժողով մը կազմուի, որ թա-
ղական ցուցակները առջեւը առնելով ըստ
այնմ եւ իւրաքանչիւրին նեխադրեալ կա-
րողութեանը համեմատ թերհաշիւ ժողովէ:
Միանգամայն Քաղաքական Ժողովը Յանձնա-
ժողով մը պիտի կազմէր Ազգին պիտոյքը ո-
րոշելու համար. այն Յանձնաժողովը պէտք
է կազմէ, որուն աշխատութիւնը պիտի ա-
ռաջնորդէ Ազգային օրինաւոր տուրքին
հաստատութեանը: Կառավարկեմ որ իմ ա-
ռաջարկութիւնս անմիջապէս քուէի դրուի:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Ուրիշ խօսք ուզող կայ:

ՕՏԱՆ Գ. ԷՃ. — (Ատենադպիր) Իբրեւ
Ատենադպիր մէկ քանի բացատրութիւններ

պիտի ուզեմ Ահրովչէն էֆէնտինէն, Իր ը-
սածները աղէկ մը չի հասկցայ, բայց թէ որ
իմ հասկցածիս պէս են, հակառակին մը
կը գիտեմ:

Ատենապետ Ռուսինեան էֆէնտինին վե-
րաքննութեան համար ըրած առաջարկու-
թեան վրայ ըսաւ թէ՛ որովհետեւ Ժողովը
կարծիք տալու հրաւիրուած է, պէտք է որ
վիճարանութիւն ըլլայ. հիմա շատ աւելի
ծանր խնդրի մը համար, Տուրքի խնդրին
համար կըսէ թէ՛ Ազգին ստիպողական վի-
ճակը նկատելով, պէտք է որոշել առանց
վիճարանութեան: Ասկէ զատ Յանձնաժողով
մը կառավարկէ Սրբազանին Նախագահու-
թեամբը, որ իւրաքանչիւրին կարողութեա-
նը համեմատ թերհաշիւ պիտի ժողովէ այս
տարուան տուրքին՝ որն որ դալ տարի պի-
տի հաստատուի:

Կարծեմ երբ իւրաքանչիւրին կարողու-
թիւնը որոշուած ըլլայ, ազգային տուրքն
ալ գրեթէ որոշուած կըլլայ. այն ատեն ինչ
հարկ կայ կրկին գործողութեան, նախ թեր-
հաշիւ առնել եւ ետքը լրացնել տուրքը:
Այս կէտերը մութ երեւցան ինձի Ահրովչէն
էֆէնտինի ըսածներուն մէջ եւ որպէս զի սը-
խալ հասկցած չըլլամ եւ սխալ շարձանա-
գրեմ, կը խնդրեմ որ բացատրէ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՃ. — Իմ գրութիւնս
խնդրոյն օրինաւորապէս լուծմանը կը նը-
պաստէ: Մէկ կողմէն Յանձնաժողով մը կա-
ռավարկեմ որ Ազգին պիտոյքը որոշէ, միւս
կողմէն ուրիշ Յանձնաժողով մը՝ որ Ազգին
կարողութիւնը որոշէ եւ միանգամայն Ազգին
ներկայ պիտոյքը դո՛ւ ընելու համար իւրա-
քանչիւրին կարողութեանը համեմատ թեր-
հաշիւ առնէ ազգային տուրքին: Առանկող
մէկ քանի բան մէկտեղ ձեռք բերած կ'ըլլամ.
Նախ՝ օրինաւոր տուրքի հաստատութիւնը
որ ժամանակի եւ ուսման կարօտ է, երկ-
րորդ՝ Ազգին ստիպողական վիճակին դար-
մանը, Ուստի՛լ կը խնդրեմ որ իմ առաջար-
կութիւնս քուէի դրուի:

ԱՅԵՆԱՊԵՏ — Ուրիշ խօսք ուզող կա՞յ :

ՊԵՆԱՆՔԱՆ Յ. ԱՂԱ — Երբ ազգային մը որոյ կարողութեան չափը որոշուի Ազգին կողմէն , բայց ետքը տալ չուզէ նէ , իրեն համար որոշուած տուրքը , այնպիսոյն համար ի՞նչ պիտի ընէ Ընդհանուր Ժողովը :

ՍԻՐԻՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Տուրքը որոշելու համար էն առաջ պէտք ըլլալիք բանը Ազգին կարողութիւնը որոշելն է . ասոր համար ալ Քաղաքական Ժողովին կողմէն կազմուած Յանձնաժողովը արդէն հաշիւ մը ցոյց տուած է որ բաւական պէտք է համարուի իրրեւ ձեռնհաս անձանց կողմէն եղած եւ Ընդհանուր Ժողովով ընդունուած :

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ — Յանձնաժողովին տեղեկագիրը Ընդհանուր Ժողովով ընդունուած չէ , ընդհակառակն Ընդհանուր Ժողովը ամէն բան ենթադրութեան վրայ հիմնուած դառելով այն տեղեկագրին մէջ եւ նոյն ենթադրութիւնքն ալ առանց քննութեան եւ առանց պատճառի ենթադրութիւններ ըլլալով , անբաւական դատեց տեղեկագիրը եւ վերաքննութեան յանձնեց :

ՍԻՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Սիրլնեան Յովհաննէս աղային ըսածն ալ շիտակ է , Նէվրուճ Յովակիմ Աղայինն ալ , Յանձնաժողովի տեղեկագրին մէջ Ընդհանուր Ժողովը մէկ պակաս մը գտաւ . Ազգին պիտոյքը օրինաւորապէս քննութեան առնուած չէր , եւ ասոր քննութիւնը յաւանց Յանձնաժողովի մը զոր պիտի ընտրէր Քաղաքական Ժողովը . Իսկ այս տարուան տուրքին օրինաւորապէս հաստատութիւնը դալ տարուան ձգեց :

ԱՍԻԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Սուրլնեան Յովհաննէս աղային ըսածը շիտակ է ըստ բացատրութեան Այրովիչն էֆէնտին : Քաղաքական Ժողովը եթէ ուշացուց Ազգին պիտոյքը քննելու եւ որոշելու նոր Յանձնաժողովոյ մը

կազմութիւնը , պատճառը այն է որ մինչեւ հիմայ չի կրցաւ իր ամբողջութիւնը գտնել . եթէ երբէք ամբողջանայ , այն ատեն այս պարտաւորութիւնն ալ պիտի կատարէ :

ՌՈՒՍՈՒՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Այրովիչն էֆէնտինն պատասխան պիտի տամ . — Այրովիչն էֆէնտինն բոլոր զխողութիւնները մեր առաջարկութեան առջեւ առնելու եւ արոց խնդիրը Դիւանին զխողութեանցը առջեւէն խուսափել տալու համար էր , թէեւ ըստաներուն մէջ միակ մէկ բան էր կայ ընդունելի , այն է՝ Ատենապետութիւն ընելու եւ միանգամայն վիճարանութեան մէջ մտնել . ասի միշտ անկանոն է օրինաւոր Ժողովի մը մէջ , Ուստի կը հրաւիրեմ Երեսօխանաց երիցագոյնը՝ Եաղուպ էֆէնտին՝ որ զայ Ատենապետ բազմի , վասն զի ես չեմ ուզեր խօսելու իրաւունքս Ատենապետութեան պաշտօնին զօհել :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Քո՛ղ Օտեան էֆէնտին կամ Ռափայէլեան էֆէնտին Ատենապետ բազմի , Ես ձեռնէ աղկ զիտեմ Դիւանական կանոնները . կանոն է որ Դիւանին որ եւ է մէկ անդամը կրնայ Ատենապետութիւն ընել երբ որ եւ է պատճառաւ թափուր մնայ Աթոռը :

ՌՈՒՍՈՒՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Ատենապարտները Ատենապետութիւն չեն կրնար ընել , ասի ամէն կանոնի դէմ է . Օտեան էֆէնտին ալ , Ռափայէլեան էֆէնտին ալ զորո՞ւնք իրաւանին մէջ . մէկը՝ ըսուած խօսքերը պիտի արձանագրէ , միւսը՝ խօսք ուզողները իրենց կարգաւը պիտի նշանակէ եւ այս պաշտօնին որն ալ չի կատարուի , անկարելի կըլլայ Ատենանը շարունակել : Ուստի կը հրաւիրեմ Եաղուպ էֆէնտին՝ որ զայ Ատենապետութիւն ընէ եւ ես ի՛նչամ Աթոռէն :

Եաղուպ էֆէնտին չի դար . Այրովիչն էֆէնտին իր ըսածին վրայ կը պնդէ : Ռու-

սինեան էֆէնտին կը պարտաւորի իր պաշտօնը շարունակել, միանգամայն կը շարունակէ իր պատասխանն առ Աէրվիչէն էֆէնտին :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Աէրվիչէն էֆէն-

տին երկրորդ դիտողութիւնը նոյն իսկ մեր դիտողութեանց վրայ է եւ կուզէ որ, որպէս զի ժողովը կարենայ մտիկ ընել, առաջուց տպուած ըլլան մեր ըսելիքներն եւ Երեսփոխանաց շարաթ մը առաջ զրկուած : Ասոր կը գարմանանք եւ շգիտենք թէ ո՞ր ատենէ ի վեր եւ ո՞ր տեսակ ժողովներու մէջ կանոն է որ արդէն բացուած եւ երկու երեք նիստի մէջ վիճարանութիւնը շարունակուած ինչքի մը վրայ ժողովականք իրաւունք չուենեան բերնով կամ գրով դիտողութիւն ընելու բայց միայն երբ տգեալ ըլլայ ու առաջուց բոլոր ժողովականաց զրկուած : Ուստի շեմ կրնար հաւատալ որ Աէրվիչէն էֆէնտին անկեղծութեամբ բրած ըլլայ այս դիտողութիւնը : Գանք բուն խնդրին վրայ ըրած դիտողութեանը :

Աէրվիչէն էֆէնտին կառավարիչ գալ տարի հաստատել այս տարուան տուրք եւ ասանկ որոշած է : կըսէ, Ընդհանուր ժողովը : Ընդհանուր ժողովին ատենագրութիւնները կարգապահեցան, ասանկ որոշում մը չի տեսնուեցաւ մէջը - եթէ մտնուած էր, պէտք էր դիտողութիւն ըլլար ներսփոխանաց կողմէն : Դիտողութիւն չեղաւ, ուրեմն իրաւունք ունիմք հաւատալու որ ատանկ որոշում մը չէ եղած :

Ես կը կարծեմ որ այսօր տուրքի խնդիրը որոշել կարելի է : Արդէն երկու տեղեկագիր կան մատուցուած այս խնդրոյն վրայ Ընդհանուր ժողովին, երկու տեղեկագիրներն ալ պակասաւոր գտնուած են : խնդիր մը ոչ քոշելու համար, մանաւանդ այսպիսի կառուար խնդրի մը համար, նախ ընդհանուր ներկող սկզբունքները պէտք է ընդունիլ եւ այն սկզբունքը համեմատ լուծել խնդիրը : Այս հոգը Դիւանը իր վրայ առաւ եւ ցուցուց այն սկզբունքները, այն ատեն զիւրին

կըլլայ նաեւ ընդունիլ բայխման եւ հաւաքման դրութիւնները զոր հետզհետէ պիտի առաջարկեմ ժողովին : Ուստի պէտք է այս կէտերը վիճարանութեան ներքեւ ձգել եւ անոնք որ խօսիլ կուզեն, այս կէտին վրայ պէտք է որ խօսին :

ՍԵՐՎԻՉԷՆ Ս. ԷՅ. — Ատենագրեալ է-

ֆէնտին անանկ դրութիւն մը հաստատել կուզէ որ եթէ ընդունուի, շատ վնասակար կրնայ ըլլալ. ինչ որ ատենագրութեան մէջ յիշատակուած չէ, իրրեւ չեղած կուզէ ընդառնել. կրնայ ըլլալ որ ատենագրութեան մէջ բան մը մտնուած ըլլայ, ատիկայ ըսել չէ որ չէ եղած, երբ Ընդհանուր ժողովին մեծադոյն մասը եղած ըլլալը կը հաստատէ, անիկայ իրրեւ եղած կընդունուի : Ես կը պնդեմ թէ տուրքի հաստատութիւնը գալ տարուան թողած է Ընդհանուր ժողովը :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Ինչի համար

ատենագրութիւն մը Ընդհանուր ժողովով ընդունուելէն ետքը ո՞չ ոք իրաւունք ունի զանի սրբագրելու. բնա՛ւ ժողով մը չիկայ ուր այս դրութիւնը ընդունուած ըլլայ, երբ տարակոյս մ'ըլլայ, ատենագրութիւնը կը լուծէ նոյն տարակոյսը. — Ես հիմա ժողովին կը հարցնեմ, այս տարուան տուրքը այս տարունէ կուզէ՞ հաստատել. այո՛ կամ ո՛չ :

ՍԵՐՎԻՉԷՆ Ս. ԷՅ. — Կը պնդեմ որ այս

խնդիրը որոշուած է :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Ի՞նչ, տուրքի

խնդիրը լուծուած է :

ՍԵՐՎԻՉԷՆ Ս. ԷՅ. — Մէկ մասը լուծուած է,

մէկ մասը չէ լուծուած : Ընդհանուր ժողովը որոշած է որ այս տարի հին պարագը տրուի եւ Յանձնաժողով մը կազմուի 1865ին այս տարուան տուրքը հաստատելու համար :

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ — Տուրքի խնդիրը բացուելէն ի վեր երեք նիստ ըրաւ Ընդհանուր ժողովը. առաջին նիստին մէջ, ուր մեծազոյն մաս կար, Յանձնաժողովին տեղեկագիրը ներկայացաւ եւ պահասաւոր դրտնուելով դարձեալ Քաղաքական ժողովին ղրկուեցաւ. երկրորդ եւ երրորդ նիստերուն մէջ Քաղաքական ժողովին տեղեկագիրը ներկայացաւ, բայց այս երկու նիստերն ալ թերի եւ անբաւական նիստեր էին, ինչպէս կրնայ տուրքի վրայ օրինաւոր որոշում եղած ըլլալ: Ուստի այն երկու տեղեկագիրներն ալ եւ բոլոր տուրքի խնդիրը դեռ վիճարանութեան տակ է եւ անհնար է բան մը օրինաւորապէս որոշուած սեպուի:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Որովհետեւ Քաղաքական ժողովին կը վերաբերի տուրքի վերայ տեղեկագիր տալ, պէտք է որ Քաղաքական ժողովին տեղեկագիրը վիճարանութեան դրուի:

ԱՂԱՅՈՆ Գ. ԷՅ. — Երեք անգամ է որ Ընդհանուր ժողով կը հրատարուի եւ հազիւ այսօր կրցաւ օրինաւոր թուով զուամարուի. ժամանակնիս սուղ է, վիճարանութեամբ պէտք չէ որ անցնինք: Երկու տեղեկագիր կայ Ընդհանուր ժողովին մատուցուած՝ մէկը մեր Յանձնաժողովին տեղեկագիրը, միւսը Քաղաքական ժողովին տեղեկագիրը, այս երկու տեղեկագիրները իրարու հետ բազմաթիւ կը գտնենք որ մէկը ազգային ծախուց ու հասուցից մէջ տարեկան բաց կը դնէ 350,000 զրդ. եւ այս զուամարին կը վերածէ ազգային տարեկան տուրքը, միւսը 800,000 զրդ. է կը հանէ: Ես իմ խիղճովս կը վկայեմ որ 400,000 զրդ. էն աւելի ստակ ժողովել Ազգէն անկարելի է. նախ պէտք է որ այս կէտին վրայ Ընդհանուր ժողովը իր կարծիքը յայտնէ. 400,000 զրդ. տարեկան տուրք կընդունին, չէ՛նէ 800,000 զրդ. երկրորդ, տարբերութիւնը երկու տեղեկագրաց մէջ բաշխման ջուցակին վրայ է: Քաղաքական

ժողովին տեղեկագիրը մեր զուամարները կրկնապատկած է. այս բաշխման ջուցակներուն որը՞ պէտք է ընդունել :

Այս միջոցին Ք-է՛ կը պտտան վերի կողմէն:

ՌՈՒՍԵՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Հաւարելի զուամարը հոս վճուելով չի յայտնուիր, ջուցակները գործադրուելէն ետքը յայտնի կըլլայ. տուրքը չի հաստատուած բան մը չ'ըլլար: Ընդհանուր ժողովին վերջը ազգային յարողութիւնը ոչ կրնայ աւելցնել եւ ոչ կրնայ պակսեցնել: Ուստի Ընդհանուր ժողովին այսօրուան ընելիքը աստիճանաբար ցակը որոշելն է:

Երթալով ազգուկը կը շտանայ. Երեսօր-խաններէն ոմանք Ս. Նախագահին բան մը կըսեն որ անլուին կը մնայ Դիւանին համար:

ՍԷՐՂԻՋԵՆ Ս. ԷՅ. — Կառավարիկեմ որ իմ առաջարկութիւնս բուէի դրուի:

ՋԱՆԱՋԱՆ ՋԱՏԵՐ — (Առ. Սերվիրէն ԷՅԷՆՍԻ) Բայց Ռուսիեան Էֆէնտին իւր խօսքը չի ըմբոց, թո՛ղէք որ խօսի:

ՅԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՏ — Ռուսիեան Էֆէնտին խօսքն արգելելով Երեսօրխանի իրաւունքը կը բռնաբարէք:

ՌՈՒՍԵՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Կազմեմ, ժողովը վայրկեան մը ունկնդրութիւն ընէ որ խօսքս ըմբոցեմ. անկարելի է ասանկ կարեւոր խնդիր մը հասցնեալով լուծել:

Նորէն աղազակներ կը բարձրանան. Վերի կողմէն Ք-է՛ կը պտտան:

ՍԷՐՂԻՋԵՆ Ս. ԷՅ. — Երբ՛ մեծազոյն մարը բուէ կուզէ, պէտք է որ քուէի դնես, Ասանկ պետ է Էֆէնտի:

ՌՈՒՍՈՒՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Մեծագոյն մասին քուէ ուղելը դեռ յայտնի չէ: — Ընդհանուր ժողովը կուզէ՞ օրինաւոր տուրք հաստատել, այո՛ կամ ո՛չ:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ — Չէտք եղած գումարը օրինաւոր տուրքով կրնայ ժողովը. գիտցած ըլլաք որ եթէ օրինաւոր տուրք չի հաստատէք, ոչ թէ 400,000 դր. այլ 400,000 դր. ալ չէք կրնար գտնել:

ՅԲԵՆԿԵԱՆ Ա. ԱՂԱ — Օրը կը տարածամի եւ աւելորդ վէճերով ժամադանառ կըլլամք. այս ընթացքը շարունակել կարենալու համար Յէսուին զօրութիւնը պէտք է մեզի որ արեւին ընթացքը դատարեցնենք ու իրիկուէ շեղած խնդիրը լննուենք:

ԱՂԱԹՕՆ Գ. ԷՅ. — Ազգին սա վիճակին մէջ ամենէն աւելի պէտք եղած բանը տուրքն հաստատելն է: Ընդհանուր ժողովին մէջ ճաներ կարդալով, դիտողութիւններ ներկայացնելով վուճ տեղը ժամանակ կանցնի, եթէ ճառ խօսիլ պէտք ըլլար, մենք ալ կը գրէինք կամ կը թարգմանէինք, շըրքատուններու մէջ ասոր վերաբերեալ գիրքեր շատ. ասոնք բոլորը ունայն վիճարանութիւններ են, պէտք է անմիջապէս քուէի գնել իմ առաջարկածս: Ով որ կուզէ քուէի գրուիլը, թող ոտքի կըլայ:

Ժողովականաց մեծ մասը ոտքի կելլայ առաջակաւ:

ԱՏԵՆԱԳԵՏ — Շատ ազէկ, քուէի պիտի դնեմ: Բայց ի՞նչ բան կուզէք որ քուէի դնեմ:

ԱՂԱԹՕՆ Գ. ԷՅ. — Երկու տեղեկագիրները քուէի դիր. ժողովը կամ մէկը կընդունի կամ միւսը:

ԱՏԵՆԱԳԵՏ — Իրա՞ւ, ա՞տ է ուզածինդ. երկու տեղեկագիրներն ալ ամբողջապէս քուէի՞ դնեմ:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Անանկ ընես նէ, գիտարանութիւնը բոլորովին կարճ կըլլայ:

ԱՂԱԹՕՆ Գ. ԷՅ. — Կուզեմ իմանալ թէ Ատենապետ էֆէնտին ի՞նչ իրաւամբ իմ առաջարկութիւնս քուէի չի դնէր:

ՎԱՐԻ ԿՈՂՄԷՆ ՄԵԿ ՔԱՆԻ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆՔ — (Առ Աղաթօն Գ. ԷՅ.) Ի՞նչ իրաւամբ կուզէք որ Խուսիեան էֆէնտին չի խօսի, թողէք որ քուէի չի դրած իր դիտողութիւնները ընցնէ, Անկանոն է խնդիր մը քուէի դնել առանց անոր վրայ եղած դիտողութիւնները լսելու:

ՎԵՐԻ ԿՈՂՄԷՆ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆՔ. — Դիտողութիւն չնք ուղեր, քուէի՞ գիր, քուէի՞ դիր:

ԱՏԵՆԱԳԵՏ — Աղաթօն Գրիգոր էֆէնտին կուզէ իմանալ թէ՛ ինչ իրաւամբ իր առաջարկութիւնը քուէի չեմ դներ: Սա պատճառով որ կուզեմ նախ իմանալ թէ ինչ է քուէի դրուելիք առաջարկութիւնը: Եթէ Աղաթօն էֆէնտին ինքն է առաջարկութեան տէրը, թող հրամայէ իր ձեռագրով խմբագրէ իր առաջարկութիւնը, զի իրրեւհեղինակ տեղեկագրի, ամենէն ազէկ կրնայ գիտնալ ուղածը:

Աղաթօն Գրիգոր էֆէնտին Դիւանին մօտ կուգայ եւ կը գրէ իր առաջարկութիւնը:

Վերջապէս կորոշուի սա երկու կէտերը զատ զատ քուէի դնել:

Ա. Ազգային տարեկան տուրքին զուտարք 400,000 զուրուշ, չէնէ 800,000 դր. պիտի ըլլայ:

Բ. Բայխման եւ հաւաքման եղանակները ո՞ր տեղեկագրին համեմատ կ'ընդունի ժողովը: Բաղաքակն ժողովին թէ Յանանա՞ ժողովին:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Հաւաքման եղանակ կայ՝ մի տեղեկագրաց մէջ. եւ փնտուեցի բայց չի գտայ :

ԱՂԱՅՕՐ Գ. ԷՑ. — Եթէ բաշխման եղանակ կայ, հաւաքման եղանակ ալ կայ, կը ցաւիմ որ Ընդհանուր Ժողովին Ատենապետը մեր տեղեկագրին պարունակած բաշխման եւ հաւաքման եղանակները չգիտէր իրարմէ որոշել :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Յաւարին այն է որ տեղեկագրին հաւաքման եղանակ կարծածը ինչ ըլլայր եւ մանաւանդ հաւաքման եղանակին վրայ բառ մ'անգամ չպարունակելը Ձեզի ապացուցանելու համար ըրած դիտողութիւններ մտիկ ընել շուղողները եւ տեղեկագրիները Դիւանին դատաքննութեանը տակէն փախցնել ուղղողները նոյն իսկ տեղեկագրին հեղինակներն են : Սճա՛ այս է ցաւալին :

ՁԱՅՆԵՐ — Քուէի զիբ, քուէի զիբ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — (Լուսփունը հաստատելով) Աճա քուէի պիտի դնեմ եւ քուէի չի գրած՝ տեսնելով Ժողովիդ ցուցուցած տրամադրութիւնը, յանուն Դիւանին ետ կառնեմ մեր կողմն առաջարկեալ դիտողութիւնները : (Այս ընելէ Արեւոյնքը, Գործը չը յետքը Բառն էր, ինչ ըլլէ -- Ժոյք ինչ է :)

Առաջին կէտը քուէի կը գրուի եւ Կուշտի մեծագոյն մասով որ հաւաքելի գումարը 400,000 դր. ըլլայ :

Երկրորդականներէն ոմանք ոչ մէկ գումարին համար քուէ կուտան եւ ոչ միւսին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Հիմա երկրորդ կէտը քուէի պիտի դնեմ, այսինքն տեղեկագրաց բաշխման եւ հաւաքման եղանակներուն վերաբերեալ կէտը, Բայց գարձեալ դիտել

կուտամ Ժողովին որ հաւաքման եղանակին բառն անգամ չիկայ տեղեկագրիներուն մէջ :

ՔՕԼՕԵՍԱՆ Ա. ԱՂԱ — Մեր տեղեկագրին մէջ կայ. առէ՞ք կարգադէք սա կտորը եւ նայեցէք թէ հաւաքման եղանակը սա՞ չէ :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Այո՛, այո՛ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — (Կարդալի յետոյ ցոյց տրուած տողերը) Փա՛ռք Աստուծոյ. մէկին մէջ գտնէ մէկ բառը կայ. կըցողը թող միւսինակ բառովը գո՛հ ըլլայ. իսկ բանը ոչ մէկին մէջ կայ եւ ոչ միւսին մէջ, եւ կը պնդեմ եւ կրնամ ապացուցանել չըլլալը, իսկ Ժողովը շուղէր զիս խօսեցնել. կերեւայ թէ միւսինակ բառովը գո՛հ չեղողները խիստ քիչ են հոս :

ՁԱՅՆԵՐ — Քուէ, քուէ :

ՕՏԵԱՎ Գ. ԷՑ. — Բայց քուէի չի գրած պէտք է գիտնալ թէ՛ Ժողովը կու՛զէ այս կէտն ալ համեմատական առաւելութեամբ որոշել :

ԱՂԱՅՕՐ Գ. ԷՑ. — (Առ Օտեան Գ. ԷՑ.) Ի՛նչ ըսել կուզէք :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Ըսել կուզեմ որ առաջին կէտին համար երբ քուէարկութիւն եղաւ, երկու առաջարկութեանց վրայ միայն եղաւ. Ժողովը հրաւիրուեցաւ 400,000 կամ 800,000 դր. ընդունելու եւ չփնտուեցաւ թէ այս երկու գումարներէն զուրս ուրիշ գումար մը կընդունի արդեօք. կը հարցնեմ թէ երկրորդ կէտին վրայ ալ համեմատական քուէարկութիւն պիտի ընէ՞ք, այսինքն Ժողովը պարտաւորեալ է արդեօք երկու տեղեկագրաց մէկին կամ միւսին կարծիքն ընդունելու, առանց փնտուելու թէ արդեօք երրորդ կարծիք մ'ալ կայ :

Երկրորդ կէտը քուէի կը դրուի եւ կը-
թանձնածողոյ տեղեկագրին հա-
մեմատ :

ՄՌՈՒԱԷԱՃԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — (Առ Առե-
նապետն ուղղելով խօսքը) Մենք ամենքս
ոտքի վրայ ենք , դուն նստած :

ԱՏՆԱՊԵՏ — Որովհետեւ ես այդ ա-
ռաջարկութեանց ոչ մէկը կընդունիմ եւ ոչ
միւսը , անոր համար տեղէս չեմ շարժիր :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՃ. — Մենք ալ սոյն պատ-
ճառով շնչանք տեղերնուս :

ԱՏՆԱՊԵՏ — Հիմա կը կարծէք թէ
տուրքի խնդիրը որո՞շուեցաւ , լինցա՞ւ :

(Այս խօսքին վրայ մեծ ազմուկ կը բրդի
Ընդհանուր Ժողովին մէջ . շատ մը Երեսփո-
խաններ տեղերնուն կեկնեն եւ Դիւանին ուղ-
ղուելով կաղաչակեն , ոտանք ալ կը հրաւի-
րեն Ատենապետը որ ձգէ Աթոռը եւ Մէր-
վիչէն Էֆէնտին տեղը անցնի : — Ատենա-
պետը զանգակը զարնելով լռութիւնը կը
հաստատէ :)

ԱՏՆԱՊԵՏ — Հիմա խնդրոց կարգը կը
պահանջէ՞ Քաղաքական Ժողովին հրատարեալ
անդամոց տեղ նոր անդամոց ընտրութիւնը ,
Բայց եթէ Մրրազան Նախագահը կը հանի ,
կառաջարկեմ որ քառորդ մը հանդիստ ընէ
Ժողովը , ետքը շարունակենք Ատենան :

Մէկ քառորդ դադար կըլայ եւ ասպ
Ատենան կը շարունակուի :

3

ԱՏՆԱՊԵՏ — Քաղաքական Ժողովոյ
հինգ հրատարեալ անդամոց տեղ նորոգ
ընտրուած Ժողովականք , բացի մէկէն , իրենց
հրատարականը տուած են : Նմանապէս Քա-
ղաքական Ժողովը ծանուցած է Դիւանիս՝
Տատեան Յովհաննէս Պէյի եւ Միւհէնտիս-

եան Մարտիրոս Աղայի հրատարականները ,
որով ընդամենը վեց անձինք կըլան հրա-
տարեալ :

Ընդհանուր Ժողովը պիտի որոշէ թէ
ասոնց հրատարականը կ'ընդունի թէ ոչ , եւ
եթէ կ'ընդունի , այսօրունէ կ'ուզէ քուէար-
կութիւն ընել կամ շարժուս մէջ ուրիշ մէկ
օրուան ձգել :

ՆԵՎՐՈՌՁ Յ. ԱՂԱ — Այսօր կամ ու-
րիշ օր մը՝ հոգ չէ . հերիք է որ սկսած օրը
լիննայ քուէարկութիւնը ըստ Սահմանադը-
րութեան :

ՍԻՒԲԵՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Ամենէն առաջ
որոշուելու բանը այն է թէ՛ Ընդհանուր Ժո-
ղովը պիտի ընդունի տրուած հրատարա-
կանները :

ՄՌՈՒԱԷԱՃԵԱՆ Յ. ԱՂԱ ԵՒ ԱՅԻՔ Ի
ԼՐԱՍԱՐԵՒՈՅ — Կը ցաւինք ըսելու , բայց
պարտք կը սեպենք բացէ ի բաց յայտնել
անկարելի է մեզի ընդունիլ Քաղաքական
Ժողովականութեան պաշտօնը :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Գ. ԱՄԻՍԵ — Ես ալ կը
հրատարիմ Ժողովականութենէ եւ կը խընդ-
րեմ որ իմ հրատարականս ալ միւսներուն
հետ միանայ :

ՊԵՅԼԷՐԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Դո՛ւք հրատա-
րեցաք , բայց ետքը խօսք տուիք շարունա-
կելու . այժտք է Ձեր հրատարականը ետ առ-
նէք :

ԵԱՂՈՒՊԵԱՆ Ե. ԷՃ. — Ես Ամիրային
ընութիւնը լու գիտեմ . անկարելի է որ իր
դիտաւորութիւնը փոխէ . որովհետեւ միան-
գամ ըսած է թէ կը հրատարի , անկարելի է
որ հիմա նորէն ընդունի :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՅ — Ամիրան եւ Միւ-
հէնտիսեան Մարտիրոս Աղան իրենց հրատա-
րականը չի տուած երեք անգամ առանց բա-

նաև որ պատճառ մը գրով յայտնելու, Ժողովին չեն ներկայացած: Այս զանցառութեան վրայ Արքայան Պատրիարքը մէկ մէկ նամակ գրեց իրենց ըստ Սահմանադրութեան չի դաշխուն պատճառը հարցնելու եւ գալու յորդորելու համար: Այս նամակին վրայ հրատարական տուին. բայց Արքայան Պատրիարքը նորէն յորդորական մէկ մէկ գիր գրեց իրենց, որուն չի պատասխանեցին:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Միւհէնտիսեան Մարտիրոս Աղային համար այս ենթացութիւնը սխալ է. Արքայան Պատրիարքին նամակը չէր առած անի երբ հրատարականը գրեց, նամակը ետքը ձեռքն հասաւ, իսկ հրատարականը ես աղէկ գիտեմ որ ես առնելու միտք չունի եւ անկարելի է զինքը համոզել ետ առնելու:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Ես ալ գիտեմ որ անկարելի է եւ պէտք է այս վեց անդամոց տեղ ընտրութիւն ընել, բայց արդեօք նոր ընտրութիւնն ալ առջի ընտրութեանց արդիւնքը պիտի չունենանք մի, եւ ո՞վ պիտի երաշխաւորէ մեզի թէ ասիկէ ետքը հրատարականները պիտի դադրին, եթէ մինչեւ հիմա արեւած հրատարականներուն պատճառը անձնական են հրատարական համար, այս կէտին վրայ խորհիլն ակելորդ է. բայց եթէ իրաւունք ունինք կարծելու որ անձնական են զստ պատճառներ ունենան, կարծեմ թէ պարտաւորութիւն կայ մեր վրայ այս պատճառները քննելու եւ զանոնք վերցնելու, ապա թէ ոչ մեր ընելիք բոլոր ջանքերը ապարդիւն պիտի մնան: Երբ կերպարանք ունեցած է Քաղաքական Ժողովը իւր հաստատութենէն ի վեր: Առաջին, իր հաստատութենէն մինչեւ առաջին Սահմանադրութեան տեւողութեան ժամանակը, եւ երրորդ, այս Սահմանադրութեան հաստատութենէն մինչեւ այսօր: Ի-

տելու արժանի բան. քնալ ասանկ վիճակի մը մէջ գտնուած չէ Քաղաքական Ժողովը, բնաւ լուծած չէ որ ասանկ իրարու ետեւ հրատարական տան Ժողովականք, անանկ որ կամաց կամաց առջի օրը ընտրուածներէն մարդ չի մնայ Ժողովին մէջ...

ՊԵՏԻԵՐԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Կերեայ թէ Սէրվիչէն էֆէնտին մտացած է իր ատենի Քաղաքական Ժողովին պարագայ ձեռնները եւ Օրացիրներու մէջ հրատարակուած Քաղաքականները:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — (Խօսքը կը շարունակէ) Քաղաքական Ժողովին այս վիճակը պատճառ մ'ունի անտարակոյս. Ի՞նչ է այս պատճառը. Քաղաքական Ժողովը ինքն այս մասին չի կրնար անտարբեր եղած ըլլալ, հարկաւ հետազոտութիւններ ըրած է, կը խնդրեմք որ իր խուզարկութեան արդիւնքը հաղորդէ Ընդհանուր Ժողովին:

Քաղաքական Ժողովին ոչ ոք կը խօսի:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Պէտք է պատճառը իմանալ, որպէս զի Ընդհանուր Ժողովը դեռ մը ընելու կարող ըլլայ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Քաղաքական Ժողովը Ատենապետին կիցնայ պատասխանել:

Քաղաքական Ժողովը զարձեւալ չի պատասխանէր:

ՍԻՐԵՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Պատճառը կուղեւ, հրատարակներուն հարցուր:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Մինք կուզենք պատճառը իմանալ, հրատարակը ըսնի թէ Քաղաքական Ժողովը ըսէ, փոյթ չէ:

ՍՈՐԵՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — (Սերվիչէնէ Էֆէնտիին ուղղելով) Պատճառը կուզեն իմանալ, պատճառը զո՞ւն են:

ՌՈՒՍՈՒՆԱՆ Ն. ԷՖ. — Պատճառը ո՛ր է նե՛ գեղն ալ հոն պէտք է ըլլայ :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՖ. — Ինձի համար պատճառը միտտելը աւելորդ աշխատութիւն մ'է՛ս հրաժարողք չնն ըսէր, ուրեմն գուշակելու է. բայց Ընդհանուր Ժողովին կարողութեանէն վեր է գուշակելը, Ուստի աւելի աղէկ կըլլայ եթէ անմիջապէս հրաժարողաց տեղ նոր ընտրութեան ձեւնարկենք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Որովհետեւ Քաղաքական Ժողովականաց հրաժարման վրայ է խնդիրը, ժամանակ է հիմա կարգաւ նամակ մը որ Ապրո իֆէնտին գրած է Ս. Պատրիարքին :

ԱՏԵՆԱԳՐԻՐ Կը կարգայ նամակը, — Այս նամակին մէջ Ապրո իֆէնտին հրաժարողաց պատճառը Ժողովոյն կազմութեան կը վերագրէ ըսելով թէ՛ ամէն ազգի եւ ընկերութեան մէջ, անանկ ալ մեր Ազգին մէջ զանազան կարծիքներ ու կողմնակցութիւններ կան եւ պիտի ըլլան. կանոնի տակ մը տած ազգերու մէջ անանկ է որ Վարչութիւնը անարդարապէս այս կամ այն կարծիքը կը ներկայացնէ : Մեր մէջ խաղաղասիրական ֆանքով ամէն կարծիքէ մարդիկ ընտրուեր են : Ասոր հետեւանքը խռովութիւն է պէտք է որ Քաղաքական Ժողովոյ տեղամտերը ամենքն ալ մէկ կողմնակցութեան մը մարդիկ ըլլան, որպէս զի մէկ կարծիք ունենան, իրարու խօսք հասկնան ու պատրաստ դրութիւն մ'ունենան Ազգը կառավարելու համար : Ուստի փոխանակ նորանոր ընտրութեանց, պէտք է որ Ընդհանուր Ժողովը այս կէտին վրայ դարձունէ իր ուշադրութիւնը ու միջոց մը գտնէ այս դրութիւնը ի գործ դնելու :

ՍՈՒՐԵՆՆԱՆ Յ. ԱՂԱ — Եթէ Ապրո էֆէնտին գրութիւնը ընդունինք, այն ատեն Ընդհանուր Ժողովն ալ վերանորոգել պէտք է. իր ըսածը ուրիշ ազգերու մէջ կըլլայ :

Վասն զի հոն Երեսփոխաններն ալ մի եւ նոյն կարծիքի ծառայող անձինքներ են :

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ Ս. ԱՂԱ — Այդ դրութիւնը Սահմանադրութեան դէմ է :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՖ. — Սիւրէնեան Էֆէնտին ըսածը սխալ է. Երեսփոխանական Ժողովներու մէջ ամէն կարծիք եւ կողմնակցութիւն իր ներկայացուցիչն ունի եւ պէտք է որ ունենայ : Իսկ Վարչութիւնը որ գործադիր իշխանութիւն է, պէտք է որ համաձայն տարերքներէ բաղկացած ըլլայ, որ կարենայ գործ տեսնել : Ամէն տեղ Եւրոպայի մէջ ասանկ է, եւ ա՛յս ատր համար ըսի թէ Սիւրէնեան Յովհաննէս Աղային ըսածը սխալ է :

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ Ս. ԱՂԱ — Իմ ըսածս ալ սխալ է :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՖ. — Ձեր ըսածին ապացոյց մը առաջ չի բերիք, երբ Ձեր ապացոյցները ներկայացնէք, ու ես չի համոզուիմ, այն ատեն կրնամ կարծիքս յայտնել :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՖ. — Ապրո էֆէնտինն առաջարկութիւնը իրաւացի է, եւ միակ դարման Վարչութեան կաղ ի կաղ ընթացքին : Խնդիրը այս առաջարկութեան գործադրութեան վրայ է : Ես երբեմն Ընդհանուր Ժողովին առաջարկեցի որ Իււանը ընտրելուց ցուցակ մը շինէ եւ այն ցուցակին վրայ ընտրուին Քաղաքական Ժողովականք : Ընդհանուր Ժողովը վստահութիւն չունենալով իր Իււանին վրայ, չընդունեց առաջարկութիւնը : Հիմա կատարեցիմ որ Ընդհանուր Ժողովը մէկն ընտրէ իր վստահութեանը արժանի, ընտրելուց ցուցակ մը շինելու համար :

ԿԻՃԻՆԱՆ Ա. ՊԵՏ — Ես կատարեցիմ որ Ընդհանուր Ժողովը Քաղաքական Ժողովին Դիւանն ընտրէ, ու ետքը Դիւանը եռապատիկ թուով ընտրելուց ցանկ մը ներսյակայանէ Ընդհանուր Ժողովին :

ՁՅՅԵՐ — Այդ առաջարկութիւնները Սահմանադրութեան հակառակ են, անընդունելի են :

ԱՊՐՈ Ս. ԷՅ. — Ես իմ առաջարկութիւնս ըրած եմ ասե՛նայն անկեղծութեամբ, ցատելով Քաղաքական Ժողովին եւ հետեւաբար Ազգին վիճակին վրայ: Ազգին այս վիճակը նոր չէ՛, հին է, եւ ամենուս յոյսը այն էր որ գործերը կարգին պիտի մտնեն երբ որ Սահմանադրութիւնը հաստատուի: Այս յուսով ամէն ջանք ըրինք Սահմանադրութեան հաստատութեանը համար. Ահա տարի մ'է եւ աւելի որ Սահմանադրութիւնը հաստատուած է եւ ազգային օրինաւոր ժողովները ընտրուած են, տակաւին չ'սկըտանք գործ տեսնելու. տարի մ'է որ ընտրութեամբ գրադեցանք: Եթէ չեմ սխալիր, այս շորրորդ անգամն է որ մենէ՛ բռնէ կուզեն հրաժարեալ հինգ անգամոց համար, վասն զի ետեւէ՛ ընտրուողները հետզհետէ կը հրաժարին, Իսկ Քաղաքական Ժողովը այս միջոցին առանց մեծագոյն մասի ատեան կը կազմէ՛ ու ազգային անօրէնութիւններ կըսէ: Ո՛ր է Սահմանադրութիւնը. եթէ Սահմանադրութիւնը առանց գործադրութեան սոսկ չ'իր մը պիտի մնայ, ոչ որ սոսկ գոհ կրնայ ըլլալ, իսկ եթէ խղճի մտօք գործադրել կուզենք, պէտք է փնտտել գործադրութեան եղանակները:

Արդ յայտելի կը տեսնենք որ մինչեւ հիմա սխալ ճամբու մէջ կը գտնուինք եղեր. Ընդհանուր Ժողովին կամբէն կարեալ է ուղիղ ճամբու մէջ մտնել. եւ ըսել չեմ ուզեր որ Ժողովականք հարկու այս կամ այն կողմնակցութենէն ըլլան, հերիք է որ միեւնոյն կողմնակցութեան մարդիկ ըլլան, որ կողմնակցութիւն կըլլայ ըլլայ, Երբ ասանկով երկու կողմնակցութեան մարդիկն ալ գործին զլուխը անցնին, Ազգը այն ատեն փորձատութեամբ կը հասնիայ թէ՛ որո՛ւն իր ղէկը յանձնել պէտք է. կը տեսնենք որ Քաղաքական Ժողովը համամիտ մարդիկներէ ըստըացեալ չէ, եւ հերիք է ճանչեալ իր

անդամները համոզուելու համար թէ՛ մի եւնոյն պաշտօնի մէջ չեն կրնար շարունակել: Ամէնն ալ պատուաւոր անձինք են, իրենց ազգասիրութեան վրայ ըսելիք մը չունիմ, բայց տարբեր կարծիքներու կը ծառայեն. միթէ՞ անկարելի է 20 հոգի գտնել միեւնոյն կարծեաց տէր եւ ատենմով օրինաւոր ու ընդունելի Քաղաքական Ժողով մը կազմել: Եթէ 20 հոգի չենք կրնար գտնել մեր օգածին պէս, պէտք է Ազգէն յուսահատիք կարելի է խիստ կուգան այս իմ ըսածներս: Բայց ես սովորութիւն ունիմ համարձակ խօսելու, ինչ որ ինձի ճմարտութիւն կերեւայ, չեմ կրնար մտնուանդ ծածկել մտածումս, երբ Ազգին օգտին կը վերաբերի:

ՊԵՆՏԱՍ Ո՛ՒՂԱ — Ազէկ կը հասկնամ որ խնդիրը մեր օւննուս հրաժարմանը վերայ է. մենք սոյն պաշտօնը ընդունեցանք եւ մինչեւ հիմա վարեցինք իրրեւ ազգային պարտաւորութիւն մը: Մեզի համար էական կտորն այն է որ մենք մենէ՛ խոյս տուած չ'ըլլանք այս պարտաւորութեան առջին, վասն զի կերպով մը ուխտեալ կը գտնուինք: Հիմա որ ուրիշները մեզ կը հրաւիրեն հրաժարելու եւ մտածելով թէ՛ շարունակելով թերեւս արգելք կըլլանք ազգային գործոց լուսագոյն ընթացքի մը մէջ մտնելուն, ես ինձի համար կը զրուցեմ, կրնամ հրաժարիլ առանց խղճմամտքիս դաշնելու: Այս վայրկեանէն հրաժարած եմ:

Այս ըսելով Պէնտաս Ումէտ Ազան Ս. Պատրիարքին աջը կը համբուրէ: — Եոյն միջոցին կը հրաժարին նաեւ Պէյլէրեան Յակոբ, Գրուճուզեան Յակոբ, Սիւրէնեան Յովհաննէս, Ալեանաբեան Խաչիկ Աղաները եւ Կրճիկեան Անդրանիկ Պէյը:

Կը մնան Այալանեան Ստեփան Պէյ եւ Քօլօլեան Աւետիս ու Յրէնկեան Յակոբ Աղաներն, որոնք կը յայտնեն թէ իրենք չեն հատարիր:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Ընդհանուր ժողովը կընդունի այս մէկ քանի ժողովականաց հրատարականները: — Բուէի կը դնեմ, ո՛վ որ կընդունի, ձեռքը վերցնէ:

Ընդհանուր ժողովը շնորհունիր սոյն հրատարականները:

ՊԵՅԼԷՐԵԱՆ ՅԱԿՈԲ ԵՒ ՊԵՆՁԱՏ ՈՒՄԵՏ ԱՂԱՅԲ — Մեզի համար անկարելի է որ ասկէ ետքը շարունակենք Քաղաքական ժողովականութեան պաշտօնը:

ՊՐՈՒՆՈՒՋԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Ինձի համար ալ նմանապէս անկարելի է եւ կը խընդրեմ որ ատենագրութեան մէջ իմ կրկին հրատարականս յիշատակուի:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Ընդհանուր ժողովը շնորհունեց Ձեր հրատարականը, Ուստի իմ պարտքս է ընտրութեան ներկայացնել վեց անձինք միայն, ինչպէս առաջ որոշուեցաւ:

Ընդհանուր ժողովը կուգէ այսօր ընել քուէարկութիւնը չէ նէ ուրիշ որ մը Երեսփոխանք նամակով իրենց քուէն դրկեն:

Կորոշուի յառաջիկայ Երեքշաբթի որ քուէարկութիւն եւ քուէհամար ընել Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ Եկեղեցին:

Ընդհանուր ժողովին կողմէն քուէհամարի քննիչ կորոշուին՝

- 1. Տէր Թարութիւն Քնյ. Ղալաթիոյ
- 2. » Բարսեղ » Սառգիւղի
- 3. » Արիստակէս » Մամբրէեան
- 4. Գրասէրեան Գարբիէլ Աղա
- 5. Ֆրէնկեան Թակոր »
- 6. Եւսուֆեան Յովհաննէս »

ԱՅՆԱՊԵՏ — Ժողովը գիտէ թէ Սէրվիշն էֆէնտին արդէն հրատարած է Ընդհանուր ժողովոյ Ատենագրութեան պաշտօնէն: Պէտք է իր տեղը ուրիշ մը ընտրել:

Դիւանին միւս անդամներն ալ արդէն որոշած էին հրատարիլ, եւ մինչեւ սոյն կէտը իրենց պարտքը կատարելէն ետքը իրենք ալ կը հրատարին: Պէտք է ուրեմն Դիւանին ամբողջ նորոգման համար ընտրութիւն ըլլայ:

ՄՈՒՊԱԶԵԱՃԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Դիւանին անդամոց հրատարականն ի՞նչ ըսել է այս միջոցիս. անոնք ինչո՞ւ կը հրատարին:

ՕՏԵԱՆ Ք. ԷՅ. — Որովհետեւ անանկ արժան կը տեսնեն, Թակոր Աղա:

Ընդհանուր ժողովը շնորհունեց Դիւանին հրատարականը, բայց Դիւանն ալ կը կրկնէ եւ կը յայտնէ թէ՛ Դիւանին մնացեալ անդամոց համար, որք են՝ Ռուսիեան, Օտեան ու Ռափայէլեան, անկարելի է շարունակել իրենց պաշտօնը Ընդհանուր ժողովին մէջ:

Ատենանը կը գոցուի ժամը 10ին:

Ատենագրայիր
Ք. Ս. ՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Զ.

17 ՅՈՒԼԻՍ 1864

Ն Ա Ռ Ա Գ Ա Հ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻ Ը. ՊՅՂՈՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿ

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ

Ս Է Ր Վ Ի Զ Է Ն Է Ֆ Է Ն Տ Ի. — (Առժամանակեայ)

Ատեանը չի բացուած, Ս. Պատրիարքը համատու ու ազգու ստեղծարանութեամբ մը ազգային գործոց անյաջող վիճակը, գաւառարեակ հայոց տառապանքն ու Քաղաքական ժողովոյ ցրուումը յիշելով, Երեսփոխանաց յորդոր կը կարգայ որ յանուն ազդասիրութեան միաբանին իրեն հետ ժամ յառաջ Ազգին ներկայ վիճակին դարձան մըննելու: Ապա կը հրաւիրէ Դիւանը որ գայ Ատեանը բանայ:

ՍԷՐՎԻԶԷՆ ԷՖԷՆՏԻՆ կը յայտնէ որ ինքը հրատարեալ է, բայց բաղձականաց թախանձանացը զիջանելով կը հասնի Ատեանը բանալ, Մէկ քանի Երեսփոխանաց խնդրանօք Ս. Նախագահ Հայրը կը յորդորէ զՍԷՐՎԻԶԷՆ ԷՖԷՆՏԻՆ որ ի սէր Ազգին չի պնդէ իր հրատարականին վրայ եւ շարունակէ Ատենապետի պաշտօնը ՍԷՐՎԻԶԷՆ ԷՖԷՆՏԻՆ կը պատասխանէ որ հրատարականը ետ կառնու այս ինը ամսուան միջոցին համար, եթէ Դիւանին միւս երեք անդամներն ալ չի պնդեն իրենց հրատարակո-

նին վրայ: Ատենադպիր ՅՏԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐ ԷՖԷՆՏԻՆ Դիւանի միւս երեք անդամոց կողմէն կը յայտնէ որ Դիւանի երեք անդամները բանիւ եւ գրով հրատարած են եւ ալ չեն կրնար շարունակել իրենց պաշտօնը Ընդհանուր ժողովոյ մէջ: Այս ատենելով ՍԷՐՎԻԶԷՆ ԷՖԷՆՏԻՆ ալ կը պնդէ իր հրատարականին վրայ, բայց Ս. Պատրիարքին եւ բազմականաց թախանձանացը զիջանելով ՍԷՐՎԻԶԷՆ ԷՖԷՆՏԻՆ ինչպէս նաեւ Դիւանի միւս անդամները յանձն կառնուն իրենց պաշտօնը շարունակել առժամանակեայ կերպիւ մինչեւ նոր Դիւանի ընտրութիւնը, եւ Ատեանը կը բացուի:

1

Նախընթաց յիստին ստեղծագործիւնը չի կարողացուելու կամ նիստին վերջը կարողացուելու առաջարկութիւն կընեն մէկ քանի Երեսփոխանօք, պատճառելով որ խիստ ոտխալողական եւ կարեւոր գուժերը նոյն

նիստին լինցնելու համար ժամանակ չի կործնուցուցնէն. բայց մեծագոյն մասը՝ ատենագրութիւնը չի կարգացուցիլը օրինաւորութեան դէմ համարելով, շքեղունիք այս առաջարկութիւնը: Ուստի ատենագրութիւնը կը կարգացուի ծայրէ ի ծայր:

Ատենագրայիր Էֆէնտին կը հարցնէ թէ զիտողութիւն ընող կայ մի ատենագրութեան վրայ:

ԱՂԱԹՕՆ Գ. ԷՑ. — Յանձնաժողովոյ ցոյց տուած բաշխման եւ հաւաքման եղանակներուն վրայ ըսած խօսքս, իմ ըսած կերպովս գրուած չէ ատենագրութեան մէջ:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՑ. — (Ատենագրայիր) կը հաստատում որ ատենագրութեան մէջ ճիշդ այնպէս գրուած է, ինչպէս որ ըսած է Աղաթօն Էֆէնտին. թերեւս կարդացած ատենալու չի հասկցաւ:

Աղաթօն Գրիգոր Էֆէնտին ատենագրութեան այն վերտախն մասը կը կարդայ եւ կ'ընդունի որ իր ըսածին պէս արձանագրուած է:

ՍԵՐՎԻՁԵՆ Ս. ԷՑ. — (Ատենագրետ) Եթէ ուրիշ զիտողութիւն ընող չիկայ, ես ընդհանուր զիտողութիւն մ'ունիմ. Ատենագրութեան ոգւոյն դէմ կը բողոքեմ ընդհանուր կերպով եւ կը հաստատում թէ ատենագրութեան մէջ շատ սխալներ կան:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՑ. — (Ատենագրայիր) Սէրվիձեն Էֆէնտին բողոքին աւելի սաստիկ բողոքով մը կը պատասխանեմ. ասի իմ անձին եւ քնաւորութեանս դէմ ամբաստանութիւն մ'է, որուն դէմ պիտի պաշտպանեմ զիս երբոր վիճարանութիւն բացուի. ես խղճիւս կը վկայեմ որ իմ տուած ծանօթութեանցս եւ յիշողութեանս համաձայն արձանագրած եմ ինչ որ ըսուած է Ընդհանուր ժողովին մէջ, եւ ի հարկին

պատրաստ եմ ապացուցանելու. ատենագրութիւնը յերկրելու, այսինքն ետքէն բան աւելցնելու կամ պակսեցնելու գրութիւնը մերը չէ՛. Կառաջարկեմ որ եթէ ժողովը չի պիտի ներքէ անմիջապէս սոյն վիճարանութեան բացուիլը, այս բողոքս արձանագրուի Սէրվիձեն Էֆէնտինի բողոքէն ետքը:

Ժողովը կորոշէ՝ սոյն վիճարանութիւնը ուրիշ օրուան ձգել:

4

Ատենագրետը խնդրոց կարգին կանցնի:

ԱՏԵՆԱԳՐՅՆ — Այսօրուան խնդրոց կարգն է, առաջին՝ Քաղաքական ժողովոյ ընտրութիւնը, երկրորդ՝ Գիւանի ընտրութիւնը:

Ինչպէս ժողովը գիտէ, Ընդհանուր ժողովոյ Յունիս շէփ նիստին որոշմանը համեմատ, Քաղաքական ժողովէն հրատարեալ վեց անդամոց համար քուէարկութիւն եղաւ Ղալաթիա, Յունիս 30ին, Երեքշաբթի օրը: Ահաւաստիկ Բենիշ, անձնաժողովոյ անդակագիրը. եթէ ժողովը կը համարի, կարգացուի:

Ժողովը աւելորդ կը համարի անդակագրին ընթերցումը:

ԱՏԵՆԱԳՐՅՆ — (Կը շարունակի) Քուէարկութեան ժամանակ քսան երկու Երեւինսանք քուէի տեղ զիտողութիւն զրկեցին, ամէնքն ալ Քաղաքական ժողովոյ նորագումը խնդրելով. Բենիշ Յանձնաժողովը այս անակնկալ դէպքին վրայ խնդրոյն վերջին որոշումը Ս. Պատրիարքին ձգեց եւ միայն քուէհամարի ցուցակները ու քուէները ն. Սրբազնութեան զրկեց տեղեկագրով մը: Այս տեսնելով, Քաղաքական ժողովոյ մեկնացեալ անդամք ալ գրով կամ բանի հրատարեցան, անանկ որ այսօր Քաղաքական ժողովը լուծեալ է, միայն Նորատունկեան Յակոբիկ Աղան եւ Տատեան Ներսէս Էֆէնտին գրով շնն հրատարած:

ՆՈՐԱՏՈՒՆԵԱՆ ՅԱՆՈՐԻԿ ԱՂԱՆ ԿԸ
 յայտնէ որ ճանապարհորդութենէն վերա-
 զառանալուն, տեսնելով Քաղաքական Ժողովոյ
 հրատարիլը, ինքն ալ բանկո հրատարած է :
 Նայնպէս կը յայտնէ որ Տատեան Ներսէս
 Էֆէնտին ալ Փարիզ տեսած ու իր կամբը
 հասկցած է : Ուստի անոր կողմէն կը յայտնէ
 որ Տատեան Ներսէս Էֆէնտինն միտքն ալ
 հրատարիլ է :

Ատենապետը հրատարականի նամակները
 համբնելով կըսէ որ Աթիմարածեան Գէորգ
 Էֆէնտին գրով չէ հրատարած :

ՈՒՄԵՏ ԱՂԱՅԻՆ Գ. ԷՅ. — Կանխաւ չի
 հրատարելուս պատճառը, ընտրութեանս
 ժամանակ Պօլիս չի գտնուիլն է եւ երբ
 եկայ, տեսայ որ կրկին քուէարկութիւն մը
 եղեր ու քսան երկու զիտողութիւն գտնուե-
 ՚ր է : Ասոր վրայ կուղիք Ընդհանուր Ժողովոյ
 որոշումը հասկնալ եւ այն ատեն հրատարա-
 կանս տալ . այսու ամենայնիւ այս օրուան
 Ետպատելով, գրով Ս. Գատրիարքին յայտնեցի
 իմ հրատարիլս քանի մը զիտողութեամբ :
 Նախ՝ սա կէտնս վրայ . ըստ իս Քննիչ Յանձ-
 նաժողովը լիազօր իշխանութիւն ունենալով
 քուէհամարը օրինաւորապէս կատարելու,
 երբ քանի մը զիտողութեանց հանգիպելով
 խնդիրը կախ թողեր է, կա՛րծեմ օրինաւորա-
 պէս իր պարտքը կատարած չի սեպուիր :

ԱՏՆԱՊԵՏ. — Ուրեմն գո՛ւք ալ կը հրա-
 տարիք, Գէորգ Էֆէնտի, Ըսել է Քաղաքա-
 կան Ժողովոյ բոլոր անդամները հրատարած
 են : Աւստի կառաջարկեմ որ կէս ժամ միջոց
 տրուի երեսփոխանաց որ խորհին, խորհըր-
 դակցին եւ քուէինն պատրաստեն . կը խընդ-
 բնմ որ Երեսփոխանք իրենց ընտրութեան
 վրայ լաւ մը մտածեն, օրպէս զի հրատա-
 րականները կրկին չ'սկսին :

ՕՏԱՐ Գ. ԷՅ. — (Ատենադպիր) Նախ
 Դիւանի ընտրութիւն ընելու է :

ԱՏՆԱՊԵՏ. — Երկու քուէարկութիւն.
 ները միանգամայն պետք է ըլլան, երկու

տուփի մէջ առանձին առանձին : Քաղաքա-
 կան Ժողովոյ շրջանը չի լրացած հրատարիլը
 տեսնելով պէտք չէ կարծել որ Քաղաքական
 Ժողովը իր պարտքը չէ կատարած կամ
 ամբաստանութեան տակ եղած ըլլալ ընդհա-
 կառան կարելուր ծառայութիւններ ըրաւ
 Ազգին . քուէարկութեան ժամանակ եղած
 քսան երկու զիտողութիւնները Քաղաքական
 Ժողովոյ անդամաց դէմ չ'ին բողոքեր, այլ
 միայն անոր ներկայ դրութեան վրայ, վասն
 զի հետզհետէ հրատարականները կը շարունա-
 կէին եւ ամբողջութիւն երբէկ չի գտնուե-
 ցաւ, եւ զիտողութիւն ընողներուն բողոքը
 Ժողովոյ այս տարտամ վիճակին դէմ էր .
 եթէ կուղիք, կրնաք տեսնալ իմ քուէս,
 ես նախկին ժողովականաց մեծ մասին վրայ
 դարձեալ քուէ կուտամ : Ուստի Քաղաքա-
 կան Ժողովոյ մատուցած կարեւոր ծառա-
 յութեանցը համար շնորհակալութեան քուէ
 կառաջարկեմ : Ո՞վ որ կը հաւատայ որ Քա-
 ղաքական Ժողովը Ազգին ու Սահմանադրու-
 թեան օգտակար ծառայութիւններ ըրաւ,
 ձեռքը վեր առնէ :

Գրեթէ բոլոր Բազմականք ձեռքերինն
 վեր առին :

ՈՒՄԵՏ ՊԷԼՁԱՏ ԵՒ ՅԵՆԿԵԱՆԱՆ ԱՐԲԱՆԱՄ
ԱՂԱՆԵՐԸ Ս. Գատրիարքէն կը խնդրեն որ
 կարելի եղած միջոցները գործադրէ քուէ-
 արկութիւնն առաջ, որպէս զի նոր ընտրելի
 ժողովականք չի հրատարին :

Ս. Գատրիարքը կը խնդրէ որ ո՞վ ոք
 քուէ ստանայ, յանձն առնու իր վրայ եղած
 որոշումը ու չի հրատարի ի սէր Ազգին :

Անմէջապէս Դիւանին կողմէն քննիչ
 կընտրուին՝

- Քարունակ Գէյ Յէրուհ
- Գրիգոր Էֆ. Մարկոսեան
- Անդրանիկ Գէյ Կրճիկեան
- Քաշիկ Ա. զա Ալեանաքեան

Նորատունկեան Յակոբիկ Աղան Բաղա-
քական Ժողովոյ կողմէն Հնորհակալութեան
քուէ կառավարիչ Դիւանին: — Ժողովը մի-
արան հաւանութեամբ կընդունի:

Կէս ժամ դադարումէն ետքը քուէար-
կութիւնը կակոխ: — Երեսօրօրանք իրենց ա-
նուններովը կոչուելով քուէնին զատ զատ
տուփերու մէջ կը ձգեն:

Դիւանի քուէհամարը կը լիննայ եւ բա-
ցարձակ առաւելութիւն չի գոյանար: Բազ-
մականաց մեծագոյն մասը կը խնդրէ որ հա-
մեմատական քուէարկութիւն ըլլայ, քանի
որ ժամանակը կը ներէ: Ուստի Դիւանի իւ-
րաքանչիւր անդամոց համար առաւելագոյն
քուէ ստացող երկերկու անձանց վրայ, որք են:

Ատենապետութեան հա մր

Սանակ ԷՖ. Ապրո
Գրիգոր ԷՖ. Աղաբոն

Ատենապետի փոխանորդութեան համար

Նանապետ ԷՖ. Ռուսինեան
Գրիգոր » Մարկոսեան

Ատենադպրութեան համար

Գրիգոր ԷՖ. Օսեան
Մկրտիչ Աղա Աղաբոն

Ատենադպրի փոխանորդութեան համար

Տօրր. Միրայէլ Ռամայիկեան
Գաբրիէլ Աղա Գրասերեան

Համեմատական քուէարկութիւն կըլլայ:

Քուէարկուք 57 — մեծագոյն մասը 28

Քուէհամարի արդիւնք

Ատենապետութեան համար

Սանակ ԷՖ. Ապրո քուէ 40
Գրիգոր » Աղաբոն » 46

Ատենապետի փոխանորդութեան համար

Նանապետ ԷՖ. Ռուսինեան քուէ 32
Գրիգոր » Մարկոսեան » 26

Ատենադպրութեան համար

Գրիգոր ԷՖ. Օսեան քուէ 50
Մկրտիչ Աղա Աղաբոն » 7

Ատենադպրի փոխանորդութեան համար

Տօրր. Միրայէլ Ռամայիկեան քուէ 46
Գաբրիէլ Աղա Գրասերեան » 41

Հետեւաբար օրինաւորապէս կընտրուին

Ատենապետ ՍԱՀԱԿ ԷՖ. ԱՂՐՕ

Փոխանորդ ՆԱՀԱՊԵՏ » ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ

Ատենադպիր ԳՐԻԳՐ » ՕՏԵԱՆ

Փոխանորդ ՏՕԳԹ. ՌԱՅԱՏԷԼԵԱՆ

Բաղաքական Ժողովոյ քուէհամարը
կատարելով, հետեւեալ վեց անձինք միայն
բացարձակ առաւելութեամբ կընտրուին:

1. Գեորգ Պէյ Երամեան
2. Վարդէրես Աղա Միսաբեան
3. Յակոբիկ » Նորատունկեան
4. Բարունակ Պէյ Յերոմ
5. Եաղուպ ԷՖեկնտի
6. Գեորգ » Սրիմարածեան

Եւ կորչուի որ մնացեալ անդամոց ընտրու-
թեան համեմատական քուէարկութեան հա-
մար նորէն հրաւիր զրուի Երեսօրօրանոց
ու քուէարկութիւն եւ քուէհամարն ըլլայ
յառաջիկայ Երեկարթի օր, Ղայաթին
Խորհրդարանը:

Ատենը կը գոցուի ժամը 10 1/2ին:

Ատենադպիր

Գ. ՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Է .

14 ՕԳՈՍՏՈՍ 1864

Ն Ա Խ Ա Գ Ա Հ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻԻ Տ. ՊՕՂՈՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿ

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ

Ս Ա Հ Ա Կ Է Ֆ Է Ն Տ Ի Ա Պ Ր Օ

(Ներկայ Երեսփոխանք 80)

Ատենապետ ԱՊՐՕ ՍԱԼԱԿ ԵՅԵՆՏԻՆ ԿԸ յայտնէ որ ժողովականաց մեծադոյն մաս գոյացած է, եւ ժողովը կը բանայ ժամը 6ին :

4

Սրբազան Նախագահ Հայրը համառօտիւ կը յայտնէ որ ժողովոյ առաջին գործն է՝ Ս. Երուսաղէմի վանուց Նախագահ մը ընտրել: Այս ընտրութեան մէջ, կրտէ, Երեսփոխանք պէտք է ամենայն ուշադրութեամբ եւ խորհրդով վարուին, առանց կրից եւ առանց կողմնակցութեան ոգւոյ: Իրենց ընտրութիւնը իրենց խղճին համամայն պէտք է ըլլայ, վասն զի, կրտէ, այս ընտրութեանէն կախումն ունի Ս. Աթոռին բարեկարգութիւնն եւ խաղաղութիւնը:

2

ԱՏԵՆԱՊԵՏ.— Ինչորոց կարգն շանցած, երկու պարտք ունիմ կատարելու. նախ՝ ը-

նորհակալ կըլլամ Ընդհանուր ժողովէն որ զիս իրեն Ատենապետ կարգելու պատիւն ըրաւ ինձ. այս պաշտօնը պարտ ու պատշաճ եղանակաւ կատարելու համար ժողովոյդ օժանդակութիւնը կը խնդրեմ, վասն զի այս պաշտօնը ծանր եւ տաժանելի կըլլայ, երբ Երեսփոխանք իրենց օգնականութիւնը ինձմէ զլանան: Երկրորդ պարտքս է, իմ նախորդիս, Մեծապատիւ Սերվիլէն Էֆէնտիին, մատուցած ազգօգուտ ծառայութեանցը համար շնորհակալութեան քուէ առաջարկել: Ո՛վ որ կընդունի այս առաջարկութիւնը, ոտքի վրայ ելլայ:

Բոլոր Բազմականք ոտքի վրայ ելլալով կընդունին շնորհակալութեան քուէն:

3

ԱՏԵՆԱՊԵՏ.— Այսօրուան խնդրոց առաջինն է՝ Երուսաղէմի Պատրիարքի ընտրութիւնը, որուն վրայ մասնաւորապէս կը հը-

բաւերեմ Երեսփոխան էֆէնտիներուն ուշադրութիւնը : Այս ընտրութիւնը խորհրդով, առանց կրից եւ աղքատիքական ոգւով պէտք է ըլլայ, որպէս զի ազգայնոց ակնկալութեանցը պատասխանէ : Բայց նախ Երուսաղէմի Միաբանութեան կողմէն եկած մէկ քանի զրութեանց վրայ ժողովոյդ տեղեկութիւն տալ հարկ կը համարիմ : Ուստի խօսքը Ատենադպիր էֆէնտիինն է :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՑ. — (Ատենադպիր) Երուսաղէմէն եկած զրութիւններն են, մէկ մը՝ ներկայացման ցուցակը պատրաստելու համար Միաբանից Համագումար ժողովոյ գործողութեանց յայտագիրը, եւ մէկ մ'ալ՝ ներկայացման ցուցակը : Կրօնական եւ Քաղաքական ժողովները Խառն ժողով կազմելով, Միաբանութեան յայտագրին վրայ պէտք եղած քննութիւնները ըրնաւոր եւ Սահմանադրութեան տրամադրութեանցը համաձայն գտեր են : Խառն ժողովը իւր կողմէն երեք անձի վրայ ընտրութիւն ըրեր է ըստ Սահմանադրութեան : Ահաւասիկ Խառն ժողովոյ տեղեկագիրը : (Կընքեցնու)

Անմիջապէս Ընդհանուր ժողովոյ արահին մէջ կը կատարին թէ՛ Երուսաղէմէն եկած եօթն ընտրելաց ցուցակը եւ թէ՛ Խառն ժողովոյ ընտրած երեք ընտրելիներուն ցուցակը :

ԱՏԵՆԱԳԵՑ. — Եթէ Սրբազան Նախագահը հաճի, անմիջապէս քուէարկութիւնը ըսկըսի :

Ս. ՆԱԽԱԳԱՀ. — Ժամանակ չանցունելով, թող քուէարկութիւն ըլլայ :

ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ Ց. ԱՂԱ — Սահմանադրութեան մէջ գրուած է երեք ընտրելի որոշել, բայց դադանի քուէարկութեան խօսք ամենեւին չիկայ : Ապօրինաւոր չէ՞ մի

արդեօք որ Խառն ժողովը երեք ընտրելիները դադանի քուէարկութեամբ ընտրէ :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՑ. — (Ատենադպիր) Գրատիկը որ այս խօսքերը դուրսը կը պտտան, բայց չէի կարծէր որ գառնուի Երեսփոխան մը որ համարձակի այս տեսակ արտառոց առարկութիւն մը ընել հոս, Ընդհանուր ժողովին մէջ, Գաղտնի քուէարկութիւնը օրէնք մ'է, բայց անանկ պարագաներ կան, ուր յայտնի քուէարկութիւն ալ կրնայ գործանուիլ : Անուրանալի է որ՝ ուր որ գաղտնի քուէարկութիւնը օրինադրեալ է, հոն յայտնի քուէարկութիւնը Սահմանադրութեան դէմ եւ ապօրինաւոր կըլլայ, իսկ ուր որ օրինադրեալ չէ, հոն դադանի քուէարկութիւնը միշտ օրինաւոր է : Մանաւանդ որ այս պարագային մէջ կրօնական ժողովն ալ հրահրեալ է քուէ տալու եւ կրօնական ժողովին համար յայտնի կերպով արտադրեալ է որ Կրօնական ժողովոյ մէջ ամեն տեսակ ընտրութիւն գաղտնի քուէարկութեամբ կըլլայ : Եւ հոս խնդիրը ընտրութեան վրայ է : Ուստի դադանի քուէարկութիւնն է միայն օրինաւոր, եւ Խառն ժողովը իրաւունք եւ պարտաւորութիւն ունէր դադանի քուէարկութիւն ընելու :

ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ Ց. ԱՂԱ — Կը ցաւիմ ըսելու որ երբ Երեսփոխան մը տարակոյտ մը կամ կարծիք մը կը յայտնէ, Իրանին պարտքն անոր պատասխանել կամ համոզել է եւ ոչ թէ յանդիմանել : Միթէ իրաւունք չ'ունի՞նք որեւէ խնդրոյ վրայ մեր տարակոյտը յայտնելու եւ ասիկայ ընելով արդեօք դատապարտելի համարձակութիւն մը՞ ըրած կըլլանք :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՑ. — (Ատենադպիր) Յովհաննէս սղային արտունջը իրաւացի է : Երեք ընտրելիներն այնքան յայտնի է ըստ իս, որ ասանկ խնդրոյ մը մէջ տարակոյտ յայտնելը կամ ընդգիտութիւն ընելը ինձի արտառոց ե-

րեւցաւ : Սակայն կը խոստովանիմ թէ Երեւոյթիսանք իրարու ասանկ խստութեամբ պէտք չէ պատասխանեն, վիճարանութեան մէջ անդամ քաղաքավարութեան օրէնքները պէտք է յարգել, եւ գործածած բառս համարձակութիւն ըստն է, եւ որովհետեւ այս բառս խիստ կերեւայ Յովհաննէս աղային, կը փութամ հրապարակաւ ետ կոչել ու ներում խնդրել :

Մերէնեան Յովհաննէս Աղան իր գոհունակութիւնը կը յայտնէ եւ քանի մը Երեւոյթիսաններ Օտեան էֆէնտիին քով կուգան զինքը շնորհաւորելու :

Ատենապետն քառորդ ժամ միջոց կուտայ Երեւոյթիսանաց որպէս զի քուէնին պատրաստեն :

Յետոյ քուէարկութեան եւ քուէհամարի գործողութեանց համար Դիւանը ութ քննիչներ կը կարգէ, որք են՝

Եկեղեցական Երեսփոխանք

- 1. Ներսէս Եպիսկոպոս Վարժապետեան
- 2. Յովհաննէս Եպիսկոպոս Կապուտիկեան
- 3. Յովհաննէս Վարդապետ Սեթեան
- 4. Յովհաննէս Քահնյ. Հիւնքեարպէյէնտեան

Աշխարհական Երեսփոխանք

- 1. Յովհաննէս Պէյ Տատեան
- 2. Դէորդ Պէյ Երամեան
- 3. Յակոբ Աղա Մուսախանեան
- 4. Սիմեոնիկ աղա Նորատուկեան

Քուէարկութեան 80 — Քացարձակ առաւելութիւն 41 :

Քառորդ մը ետքը քուէարկութիւն կըլայ եւ նոյն հետայն քուէհամարը կը կատարուի որոշեալ քննիչներուն ձեռք եւ հետեւեալ արդիւնքը կուտայ :

1. Ծայի Վարդապետ	քուէ	48
2. Սահակ Եպիսկոպոս	»	30
3. Սիմոն Վարդապետ	»	1
4. Յակոբ Եպիսկոպոս	»	1

Քուէհամարի արդեանց ջուրկը Բննիչներէն ստորագրուելէ ետքը, քուէները տուփի մը մէջ կամփոփուին եւ տուփը կը կնքուի :

ԱՅՆԱՊԵՏ — (Քուէհամարի արդիւնքը կարդալի յետոյ) : Ուրեմն Ընդհանուր Ժողովոյ Ս. Երուսաղէմի Աթոռին օրհնաւոր ՊԱՏՐԱՐԳ ԿԸ ԶՈՋԱԿԷ ԱՐԺ. Տ. ԵՍԱՅԻ ՎԱՐԿԱՅԵՏԸ :

Սոյն միջոցին Ս. Պատրիարք Հայրը կը շնորհաւորէ զնորընտիր Պատրիարքը եւ Բ. Դրան մատուցանելի Մազպարան պատրաստուելով, կատարազրուի ներկայ Երեսփոխաններէն :

4

ԱՅՆԱՊԵՏ — Ժողովը արձակուելէ առաջ կարեւոր առաջարկութիւն մ'ունիմ ընելու, այն է՝ Վանական կանոնադրութիւնները խմբագրելու համար կառաջարկեմ որ Յանձնաժողով մը կազմուի :

Չայս ըսելով Ատենապետը կարդալ կուտայ Սահմանադրութեան 48 դր. յօդուածը :

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ — Ըստ իս պէտք է օրէնսդիր Յանձնաժողով մը կատարուել որ թէ՛ վանական կանոնադրութիւնը եւ թէ՛ ուրիշ կանոնները խմբագրէ :

ԱՅՆԱՊԵՏ — Իմ առաջարկածս Վանական ընդհանուր կանոնադրութիւն մ'է : Ուստի կառաջարկեմ որ Քաղաքական Ժողովը յանձնաժողով մը կազմէ այս ընդհանուր կանոնադրութեանը աշխատելու համար :

Ատենայտին այս առաջարկութիւնը կ'ընդունուի :

ԿՐՃԻԿԵԱՆ Ա. ՊԷՑ — Օրէնսդիր Յանձնա-
ժողովի մը խօսք կայ . ստիկայ պէտք է հաս-
տատուի որ բոլոր վանքերուն վերաբերեալ
կանոնները խմբագրէ : Նոյն օրէնսդիր Յանձ-
նաժողովը նաեւ պատրաստէ Բաղաբահան
ժողովոյ, Պատրիարքարանի եւ ուրիշ ժողո-
վոց ու խորհրդոց ներքին կանոնները :

ԱՂԱՔՈՆ Գ. ԷՅ. — Անդրանիկ Պէյի ա-
ռաջարկութիւնը Ընդհանուր ժողովոյ ձեռն-
հասութենէն դուրս է . ամեն ժողով իրեն
վերաբերեալ ներքին կանոնները ինքը պիտի
շինէ :

ԿՐՃԻԿԵԱՆ Ա. ՊԷՑ — Նախորդ Բաղա-
քական ժողովը այսպէս մտածած է ասկէ ա-
ռաջ, եւ այս կանոնագրութիւնները խմբ-
ագրելու համար յանձնաժողով մ'ալ կազ-
մած էր . ասոր վրայ այն ատեն Ընդհանուր
ժողովոյ կողմէն բողոք եղած է թէ՛ ասի
Ընդհանուր ժողովոյ գործն է եւ ո՛չ Բաղա-
քական ժողովին : Ինձի համար ով ըլլայ
կազմողը հոգ չէ, միայն օրէնսդիր Յանձնա-
ժողով մը կազմել պէտք է :

ՕՏՅԱՆ Գ. ԷՅ. — (Ատենայտի) Անդ-
րանիկ Պէյի ըսածին մէջ բան մը կայ որ
Ընդհանուր ժողովոյ ատենագրութեան կը
վերաբերի : Ընդհանուր ժողովը երբէք չէ
բողոքած ասանկ բանի մը համար :

ՆԷՎԸՌՈՒՋ Յ. ԱՂԱ — Տասն եւ չորս ա-
միսէ ի վեր Սահմանադրութեան հրամայած
կանոններուն եւ ոչ մէկը դրի առնուած ու
Ընդհանուր ժողովոյ մատուցած է : Բաղա-
քական ժողովը ժամանակ չունի այս կանոն-
ներուն խմբագրութեանը աշխատելու : Աս-
ի կես ալ Անդրանիկ Պէյին հետ կառաջար-
կեմ որ օրէնսդիր Յանձնաժողով մը կազմուի
Այս ժողովը կանոնները կը պատրաստէ :

Բաղաքական ժողովոյ կը ներկայացնէ, այն
ալ քննելէն եւ պէտք եղած սրբագրութիւն-
ները ընելէն ետքը Ընդհանուր ժողովոյ կը
ներկայացնէ եւ Ընդհանուր ժողովը այն
կանոնները կը քննէ ու կը վաւերացնէ :

ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Ազաթեան Գրի-
գոր էֆէնտիին ըսածը շիտակ է : կանոնա-
գրութիւն շինելու պաշտօնը Բաղաքական
ժողովոյ յանձնած է Սահմանադրութիւնը :

ՆՈՐԱՏՈՆԻԿԵԱՆ Ս. ԱՂԱ — Սահմանադ-
րութեան մէջ իւրաքանչիւր ժողովոյ կամ
խորհրդոյ կանոններն ալ տակը գրուած են,
անանկ որ օրէնսդիր Յանձնաժողովոյ մը
հարկ չիկայ ամենեւին :

ՆԷՎԸՌՈՒՋ Յ. ԱՂԱ — Բաղաքական ժո-
ղովը չ'հրնար այս կանոններովը զրադիլ .
վասն զի իր գործերը խիստ շատ են եւ իւր
ժամանակը հազիւ կը բաւէ անոնց :

ԱՂԱՔՈՆ Գ. ԷՅ. — Ամեն ժողով իր
ներքին կանոնը ինքն պատրաստելու է . Բա-
ղաքական ժողովը իր պարտքը գիտէ ու կը
կատարէ :

ՆԷՎԸՌՈՒՋ Յ. ԱՂԱ — Բաղաքական ժո-
ղովը մինչեւ ցարդ այս կանոններուն եւ ոչ
մէկը պատրաստեց . մեր պարտքն է ասի ի-
րեն յիշեցնել . դեռ Պատրիարքարանը եւ
Թաղական Խորհուրդները օրինաւոր ազգա-
համար չունին, անանկ որ երբ վաղը քուէ-
արկութիւն մը ընել հարկ ըլլայ, մեռածնե-
րուն անգամ քուէնամակ պիտի զրկուի,
ինչպէս առիթ անգամ եղաւ :

ԱՂԱՔՈՆ Գ. ԷՅ. — Դարձեալ կըսեմ,
Բաղաքական ժողովը իր պարտքը կը ճանչ-
նայ եւ կը կատարէ չէ, թէ որ կը կարծէք
որ Բաղաքական ժողովը իր պարտքը չի
ճանչնար եւ միտքերնիդ իր պարտքը իրեն
յիշեցնելէ նէ, ես հիմայ հրաժարականս
կուտամ :

ԱՅՆՆԱՊԵՏ — Երկու երեսօրեան զէժ առ զէժ անցնելով մասնաւոր խօսակցութեան պէս խօսելը ատենական կանոնաց զէժ է եւ դարձեալ Սահմանադրութեան ամեն յղուածները զեռ չեն գործադրուած, ասկէ ետքը պիտի գործադրուին հիմակու հիմա քանի մը կարելու ժողովոց կանոնները պէտք է գրուին. օրինակի համար Բազմազական Ժողովը ներքին կանոնի պէտք ունի զոր ինքն պիտի պարտատէ: Ընդհանուր Ժողովը ալ ներքին կանոնադրութեան մը պէտք ունի, եւ եթէ Ժողովը կը հաճի, Դիւանը յանձն կառու պատրաստել Ընդհանուր Ժողովոյ ներքին կանոնադրութիւնը:

Ժողովը հաւանութիւն կուտայ որ Դիւանը գրի առնէ Ընդհանուր Ժողովոյ կանոնադրութիւնը:

ԱՅՆՆԱՊԵՏ ԷՑ. — Սա եւս կը յայտնեմ որ ասկէ ետքը խնդրոց կարգէն դուրս որ եւ է նիւթի վրայ խնդիր յարուցանելը անընդունելի է եւ Ժողովը պէտք է ասի զիտնայ այս օրուանէ:

5

ՍԷՐՎԻՅԵՆ Ս. ԷՑ.— Ասկէ առջի նիստին մէջ ատենադրութեան զէժ ըողջըցիկ, այս օր Ժողովոյն ուշադրութիւնը չի հրատարակեալ անցեալ նիստի ատենադրութեան վրայ, թէ որ միակ ինձի վերաբերեալ խնդիր մը ըլլաւ ասիկայ: Մեր ատենական կրթութիւնը դեռ անբանական է, ուրեմն այն կէտերը որ արդաւային մէջ իր ատենադրութիւն բխչ շատ ազդեցութիւն կրնան ունենալ մեր ատենական ընթացքին վրայ, ընդհանուրին շահը կուզէ որ այն կէտերը օրինաւոր սահմանի մը մէջ պահուին: Անա միակ այս ողբով էր որ նախընթաց ատենադրութեան ողբոյն զէժ, միանգամայն մէջը պարունակած քանի մը սխալներուն զէժ ըողջըցիկ:

Քողջքի իրականի ըլլալը արդարացանելու համար՝ նախ սա կը հարցնեմ 9. Ատենադարին թէ՛ ի՞նչ պատճառաւ իր ասիկէ առջի խնդարած ատենադրութիւններուն բողբը կործ, եւ միակ այս ետքիւր երկար է. խնդիրը հոս աւելի բացատրութիւններուն կարտ էր եւ մանրամանը խօսաւաններուն բողբին ալ վերջին ատենանի կարելուութիւն ունէին արդեօք: պիտի ներէ ինձ անշուշտ 9. Ատենադարը թէ՛ որ կարծեմ թէ՛ այս երկար դրուիլը զիտամար է, Երկրորդ՝ ատենադրութիւնը թէ՛ որ ծայրէ ի ծայր մէկը կորդայ, սա ազդեցութիւնը կ'ունենայ որ Ժողովականներուն մեծ մասը խօսքերին չեն գիտցեր, եւ միակ Դիւանը խօսքը գիտցեր է: Կարճ խօսքով քանեմ. ատենադրութիւնը դատ մ'է՛ բացումս ծայրէ ի ծայր Դիւանին կողմանէ Ժողովոյ մեծագոյն մասին զէժ. Դիւանը Ժողովոյ մեծագոյն մասէն զո՛ր ըլլալով՝ դատ կրնայ բանալ անոր զէժ, իր Նստադրութիւնը կրնայ գրել, բայց Ժողովին ատենադրութեանը մէջ չէ՛. որովհետեւ ատենադրութիւնը իրեն չէ՛, Ժողովինն է թէ՛ որ ասանկ ըլլաւ, ատենադրութիւնը զօրծիք մը կըլլար Դիւանին ձեռքը. ասոր ալ Ժողովը հաճութիւն չի կրնար տալ եւ ոչ մէկ ատեն: Անա վերջին ատենադրութեան խօսքը ըստ ըստ ազդեցութիւնը. կարելի է որ կը սխալիմ. Ժողովոյն կիշնայ այս մասին իր կարծիքը յայտնել:

Գանը մէջը պարունակած սխալներուն: Ես միակ ինձի վերաբերեալները յառաջ կը բերեմ, թէպէտ կը տեսնեմ միանգամայն որ ուրիշներուն ալ զրուցածները ճիշդ գրուած չեն. կարելի է որ Դիւանը միակ կը զրուցածը մտիկ ընելու գրազեղով, իմ եւ ինձի պէս ուրիշ քանի մը անձանց ըսածները աղէկ չէ լսեր:

Նախ գիտել կուտամ ատենադրութեան սա կէտին վրայ: — Ատենադրութիւնը Ռուսիան եփէնտրին խօսքին սա կէտը կը յիշէ՛՛՛՛ մը կրկնեմ զարձեալ, Դիւանը հոս ո՛չ թէ իր Գանձաժողով կամ Մասնաժողով

կամ տեղեկարբերի գէճքով կը ներկայանայ: Բայց անանկ խօսք չեղաւ ընտւ. ետքէն մը-տեր է ատենագրութեան մէջ: Դարձեալ գի-տողութեանց տետրի մը առաջարկութեան վրայ իմ խօսքս ըսածիս պէս ճիշդ չէ արձա-նագրուած, ես ըսի, «Ձեր առաջարկութիւ-նը Սահմանագրութեան մէկ յօդուածին և պատրաստութիւնն է, ուրեմն, քուի դը-նել կարելի չէ, ուրեմն վեճարանութեան և տեղի չիկար, միայն Ս. Պատրիարք Հայրը և ձեր առաջարկութիւնը պէտք եղած տեղը և կը հազարդէ. խնդրոց կարգին անցէք: » Ատենագրութեան մէջ գրուածը ասկէ շատ տարբեր է:

Տրոց խնդրոյն համար Դիւանին ներկա-յացուցած գրութեան վրայ ատենագրու-թեան մէջ իմ ընթանս զրուած պարբերու-թիւնը ես չի հասկցայ, եւ կարծեմ որ Պ. Ա-տենագրպիւրն ալ ուրիշներն ալ չի հասկնալու համար հոս գրեր է, բայց ահա իմ գրուցածս, և Ազգին վիճակը խիստ ստիպողական է, և ասնկ ծանր խնդիր մը՝ ինչպէս աուրքի և խնդիրը, Դիւանին առաջարկութեան հա-մեմատ իր ամէն պարագաներովը քննուե-լու համար շատ ծանօթութիւններ ձեռք և բերելու կարօտ է. մինչև հիմայ տուրքի և վրայ խօսուածը՝ Ընդհանուր ժողովը ար-գէն կիսկատար դատած է եւ այս պակտ-ստութիւնները լցնելու եւ խնդիրը լաւ մը քննելու համար որոշած է արդէն Քաղա-քական ժողովին ձեռք Յանձնաժողովի մը և կազմուիլը եւ մինչև գալ տարի այս Յանձ-նաժողովը Դիւանին ուղածին պէս տեղե-կ կազիր մը կրնայ պատրաստել: Ուրեմն և կառաջարկեմ որ Դիւանին բոլոր դիտո-ւողութիւնները սոյն Յանձնաժողովին հա-զորդուին. հիմակու հիմայ մեր ընելիքը՝ և ըստ որում՝ վարչութիւնը ստիկ կարօտ է և երկամ բարակ վիճարանութեանց վերջը և ասնելու չի կրնար սպասել, մեր ընելիքը և պիտի ըլլայ արտաքոյ կարգի Յանձնաժո-ղով մը ընտրել Սրբազանին նախագահու-թեամբը եւ արտօնել որ սոյն Յանձնաժո-

ւղովը Ազգէն ժողովէ այսօր Ընդհանուր ժո-ղովին որոշած գումարը կամ, իբր թերհա-ւ չիւ՝ գալ տարուան մէջ որոշելու տուրքին և վրայ, կամ աահմանեալ գումար մը այս և տարուան համար մինակ: »

Այս տարուան տուրքը գալ տարի որոշ-ուելուն եւ Յանձնաժողով կազմուելուն հա-մար երբ ատենագրութեան մէջ աքի չիկայ ըսին, ես սա պատասխանը տուի. եւ ոչ թէ ատենագրութեան յիշածին պէս խօսեցայ: Ահաւասիկ իմ ըսածս. «Եւր Քաղաքական և ժողովը Ընդհանուր ժողովոյ որոշմանը հա-մեմատ վերայիշեալ Յանձնաժողովը հաս-տատած ըլլար՝ ատենագրութեան մէջ նը-ւանակուտծ չըլլալուն համար արդեօք այս և գործողութիւնը իբր չեղած պիտի սեպ-ուէր. նսանկ արտառոց կարծիք մը ինչ-պէս մէկը կրնայ պաշտպանել, ես կը պըն-դեմ որ քննութեան պաշտօնը սոյն Յանձ-նաժողովին յանձնուած է, ինձի համար և խնդիրը պարզուած է: » — Հիմա Ընդհա-նուր ժողովոյ կը մնայ իւր կարծիքը յայտ-նել:

ՕՏՆԱՆ Գ. ԷՅ. — (Ատենադպիր) Պիտի ջանամ կարճ խօսքով պատասխանել Սէրվի-չէն էֆէնտիին ամբաստանութեանը, Եւ նախ թող ներէ Սէրվիչէն էֆէնտին սա դիտողու-թիւնը ընելու թէ՛ ես օր առաջ եւ ինքնա-յորդօր հաղորդեցի իրեն ատենագրութեան օրինակը, որպէս զի ժամանակ եւ դիւրու-թեան ունենայ իր ամբաստանութիւնը պատ-րաստելու եւ ինք չի հաղորդէ ինձի զամ-բաստանութիւնը որ ես ալ իմ պաշտպանու-թիւնս առաջուց պատրաստելու կարող ըլլա-լի: Ուստի կը տեսնէք որ, ինչպէս ամէն մասամբ, այս մասին ալ ահա՛ տկար գիրքի մը մէջ կը գտնուիմ Սէրվիչէն էֆէնտիին առջև: Անմիջապէս ձեռք կառնում ամբաս-տանութիւնը:

Երկու գլխաւոր կէտ կը պարունակէ ամբաստանութիւնը. մէկ մը նյութական սը-խալներ կը նշանակէ, մէկ մ'ալ ընդհանրա-

այն ատենագրութեան ոգին ամբաստանութեան ներքեւ կը ձգէ :

Նրաթական սխալ կրնայ օպորդիլ նոյն իսկ համաուսաագրութեան դրութեամբ դըրուած ատենագրութեանց մէջ, հապա որչա՞մ աւելի մեր ատենագրութեան մէջ, մանաւանդ աղմկալից նիստի մը ատենագրութեան մէջ, որ յատենի առնուած հակիրճ ծանօթութեանց եւ յիշողութեան ոյժովը կը խըմբագրուի . ասանկ նրաթական սխալները՝ Երեսփոխանք իրաւունք ունին զիտեղու եւ Ատենագրչիքը միշտ պատրաստ են ուղղելու երբ կ'ապացուցուին : Ասանկ եղած է մինչեւ այսօր : Սէրվիլէն էֆէնտիին ալ ջուրցած այս ատենի սխալները, յետ քննութեան, կրնան ուղղուիլ, բայց միաւմի հիմա քննելու անկարող եմ, որովհետեւ եւ ոչ իսկ ամբողջը լսեցի կամ աղեկ մը կրցի հասկնալ իր ըսածները : Բայց ամբաստանութեան ծանր կէտը այս չէ . դառք այն կէտին որ ուղղակի իմ պատուոյս կը դայչի իրրու Ատենագրու եւ իրրու մարդ, այն կէտին՝ որ ատենագրութեան ոգին կ'ամբաստանէ : Սէրվիլէն էֆէնտիին ըսել կուզէ թէ ես մասնաւոր դիտաւորութեամբ ասանկ մը յերկրած յարմարցուցած եմ ատենագրութիւնը որ Դիւանը արգարանայ եւ՝ Դիւանին դէմ խօսողները խոչտառակին . այս նպատակու կամուս եւ գիտնալով խարդաւանած եմ ատենագրութիւնը : Ահա՛ այս ամբաստանութեան դէմ բողոքեցի անցած անգամ եւ այսօր ալ կը բողոքեմ բոլոր ուժովս : Եւ ասանկ ամբաստանութիւն մը անանկ անձի մը կողմէն կուզայ ինձի որուն իմ վրայ ունեցած սէրն ու համարուել իմ կենացս նի զօրաւոր միւլթարութիւններէն մէկն է Եւ ասանկ ամբաստանութեան մը մէջ ի՞նչ առաջ կը բերէ Սէրվիլէն էֆէնտիին — զլիաւորապէս մէկ բան մը : կըսէ թէ մինչեւ հիմա ատենագրութիւնները կարճատև կըլլային եւ իրրու միակ բացառութիւն՝ այս ատենագրութիւնը մանրապատուս ոճով գրուած է : Ասկէ կը նետուցնէ մասնաւոր դիտաւորութիւնը . այս

ենթագրութիւնը բոլորովին սխալ է : Երկու տեսակ զօրքի համար կը զուտարուի Ընդհանուր Ժողով, մէկ մը ընտրութեանց համար, մէկ մ'ալ ընդհանրական շանուց վերարեբեալ խնդրոց համար . ընտրութիւնները զաղտնի քուէարկութեամբ կը կատարուին՝ որ նրաթական զործողութիւն մ'է, եւ այն ատեն ատենագրութիւնը այս նրաթական զօրծողութեան նկարագրութիւնը կըլլայ միայն . իսկ խնդր մը վիճարանութեամբ կորոշուի եւ այն ատեն ատենագրութիւնը այն վիճարանութեան արձանագրութիւնը կըլլայ : Ատենագրութիւնները կեցած են եւ այս ըսածս կը հաստատեն : Ընդհանուր ատրքի խնդրոյն համար երկու անգամ նիստ ըրաւ Ընդհանուր Ժողովը, երկու նիստին ատենագրութիւնքն ալ մանրապատուս ոճով գրուած են, եւ անտարակոյս առաջինին մէջ ետքի գալիքը զուշակելով մասնաւոր դիտաւորութիւն ունեցած շէր կրնար ըլլալ Դիւանը : Ահա՛ Սէրվիլէն էֆէնտիին յառաջ բերած միակ զօրաւոր փաստին բոլոր զօրութիւնը : Հիմա Ձեզի կը զիմեմ, Երեսփոխան էֆէնտիներ, ձեզի որ զիս ձեզ Ատենագրչիք ընդունած էք, ձեզի որ երրեւի ընտրութեամբ պատուեցիք զիս, ձեզի՛ որ նոյն իսկ Սէրվիլէն էֆէնտիին առաջին անգամ իր ամբաստանութիւնը ընեցին կէս ժամ ետքը զիս նորէն Ատենագրչիք ընտրելով, յայտնեցիք թէ ձեր համարմունքն ու վստահութիւնը միշտ նոյն է իմ վրաս, եւ կազաչեմ որ ամեն մէկերնիդ ձեր խղճմտանքին մէջ ինչեղով ազատութեամբ եւ անջառութեամբ վճիռ մը տաք այս ամբաստանութեան վրայ : Այն որ այս խօսքերը ձեզի կուզիլ, իրրու մարդ եւ իրրու Ատենագրչիք ուրիշ արժանիք մը չունի բայց սա միայն որ իրրեւ յանձնուած պաշտօնը ամենայն ուղղութեամբ կը կատարէ եւ սըտաւթիւն ու խարդախութիւն իր բոլոր կենաքին մէջ ո՛չ երբէք ընդունած է : Դուս արդէն ձեր քուէովը լռելեայն մէրժեցիք ամբաստանութիւնը . ձեզի կը լնայ կը լնայ հիմա զիս ու ձեր քուէն միանգամայն պաշտպանել :

ՍԵՐՎՈՅԵՆ Ս. ԷՖ. — Ատենադպիր էֆէնտիրին խօսքերուն մէկ քանի կէտերուն վրայ կուզեմ խօսիլ, բայց նախ սա կը յայտնեմ որ ես Օտեան էֆէնտիրին ձեռով չի պիտի պատասխանեմ: Օտեան էֆէնտիրին կըսէ թէ՛ ինքը ատենագրութիւնը կանխաւ ինձ տուեր է որ ամբաստանութիւնս պատրասեմ, բայց զիտնալու էր՝ որ առի իմ իրաւունքս է, վասն զի, ինչպէս ըսած եմ, արեւագրութիւնը Ընդհանուր Ժողովինն է եւ ոչ թէ Դիւանինն: Կըսէ դարձեալ որ ես ամբաստանութիւնս իրեն չեմ հաղորդած, ասիկայ իմ պարտքս չէ:

Օտեան էֆէնտիրին իմ վրաս ցուցուցած սիրոյն համար շնորհակալ եմ եւ սա ալ կը յայտնեմ որ այս տեսակ վէճերը մեր բարեկամութեան չեն դաշիր, քանզի վէճը անձնական չէ, եւ ընդհանուրին շահը կը պահանջէ որ ատենական գրութիւնները կատարեալ ճշգրութիւն ունենան, որպէս զի ազգային մէջ գէշ տպագրութիւն մը չընեն: Ատենագրութիւնը ուշ ուշով կարողացնաւ ետքը՝ սա տպագրութիւնը ըբաւ իմ վրաս որ Ատենադպիրը աւելի կրգին է հարցուցեր քան թէ ուղղութեան. եթէ, ինչպէս կըսէ Ատենադպիր էֆէնտիրին, բողոքէս կէս ժամ ետքը Ընդհանուր Ժողովը զինքը Ատենադպիր վերընտրելով իմ բողոքս մերժած է, առի թո՛ղ յայտնէ ժողովը:

Ժողովը կը ցաւի այս վէճին երկարելուն վրայ եւ բնաւ կարծիք մը չի յայտներ:

ՍԱՐՈՒՆԱՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Այս վէճերը շատ երկար կրնան տեսել, ուստի կուսաջարկեմ որ Յանձնաժողով մը կազմուի այս գործը երկարօրէն քննելու համար:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Այս խնդիրը Ազգային ստիպողական գործոց ամենեւին չ'օգնէր. ուստի եթէ ժողովը կը հանի, խնդրոց կարգը անցնիք: Միայն ժողովոյն կը հարցնեմ թէ այս ատենագրութիւնը ընդունած է թէ ոչ:

ՍԵՐՎՈՅԵՆ Ս. ԷՖ. — Ամբաստանութեան տակ եղած ատենագրութիւն մը ընդունուած չի կրնար ըլլալ երբէք:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Օտեան էֆէնտիրին մինչեւ հիմա Սէրվիլէն էֆէնտիրին հետ էր եւ ասանկ վէճ մը պատահած չէր. ի՞նչպէս կըլլայ որ այսօր ասանկ վէճ մը երեւան կըլլայ:

ՍԵՐՎՈՅԵՆ Ս. ԷՖ. — Կարծեմ Ատենադպիրը իրաւունք չունի ասանկ հարցում մ'ընելու:

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՖ. — Ատենագրութեան մէջ միշտ նիւթական սխալներ կրնան պատահիլ եւ երբ գիտողութիւն ըլլայ, կուգըլուն: Ուստի կուսաջարկեմ որ այս վէճին համար Ապրո էֆէնտիրին իրաւարար գրուի:

Սէրվիլէն էֆէնտիրին, ինչպէս նաեւ ժողովը մեծազոյն մասը կընդունին Ատենապետ Ապրո էֆէնտիրին իրաւարարութիւնը:

6

Ատենապետ էֆէնտիրին Գաւառական Երեսօխոսանաց յապաղելուն վրայ տեղեկութիւն կուղէ Քաղաքական Ժողովէն, եւ ի՞նչ ընել հարկ է, կըսէ, որ այս ընտրութիւնները որ առաջ կատարուին:

ՅԷՐՈՒՆ ԱՐՐՈՒԱԿ ՊԵՏ. — Սահմանագրութեան գործադրութեան ուր տեղուանք ըլլալը հստակաւ համար Գործադիր Յանձնաժողովէն տեղեկութիւն ուղեցնիք եւ առած տեղեկութեանցս նայելով մէկ կողմէն Գաւառները հրահանգներ ղրկուելու վրայ են եւ մօտ օրերս Երեսօխոսանական ընտրութեանց հրահանգները պիտի ղրկուին:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Քաղաքական Ժողովը պէտք է ամապարէ որ օր առաջ Գաւառական Երեսօխոսանները ընտրուին:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ. — Եթէ նախ Ա. առջնորդութիւնները կարգի չի գրուին, անհրեար է որ Սահմանադրութիւնը Գաւառներուն մէջ գործադրուի, իսկ զի ո՞վ պիտի հսկէ գործադրութեան միջոցներուն եթէ բանիբուն Առաջնորդներ չըլլան:

ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Քանի մը վարդապետներ զանազան պաշտօններով երուսաղէմէն դուրս կը գտնուին, բայց Միարանութենէն չեն գատուած, Միարանութիւնը ասոնց անուններն անգամ իր ցանկե-

րուն մէջ չէ դրած, Ի՞նչ կը մտածէ ասոր վրայօք Ընդհանուր Ժողովը:

Ատենապետ էֆէնտին կը պատասխանէ որ այս խնդիրը Քաղաքական Ժողովոյ կը վերաբերի:

Ատենաք կը վերնայ ժամ Գին:

Ատենաղպիր

Պ. ՕՅԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ը .

19 ՓԵՑՐՈՒԱՐ 1865

Ն Ա Ն Ա Գ Ա Հ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ Տ . ՊՈՂՈՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԻՔ

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ

Ս Ա Հ Ա Կ Է Ֆ Է Ն Տ Ի Ա Պ Ր Օ

(Ներկայ Երեսփոխանք 71)

Ատենապետ էֆէնտի ժամը 6ին կը բանայ ժողովը ի ներկայութեան 71 ժողովականաց :

1

Նախընթաց նիստի ատենագրութիւնը կը կարդացուի եւ կընդունուի առանց դիտողութեան :

2

Ատենապետ ԱՊՐՕ ՍԱՀԱԿ ԷՖԷՆՏԻՆ կը յայտնէ որ Ա . Ատենադպիր Օտեան Գրիգոր էֆէնտին Տէրութեան պաշտօնով Մայրաքաղաքէս հեռացած ըլլալով, գրով կը հրատարի Ատենադպրութեան պաշտօնէն : Նոյն հետայն կը կարդացուի Օտեան Գրիգոր էֆէնտիին հետեւեալ նամակը :

Վսեմափայլ Ատենապետ էֆէնտի

Տէրութեան պաշտօնով այլուր կոչեալ կը մեկնիմ այս Բաղաքէն եւ կը պարտաւոր

րիմ հրատարիլ Ընդհանուր Ժողովոյ Ատենադպրութեան պաշտօնէն՝ զոր անխափան վարեցի առաջին օրէն մինչեւ այսօր : Երջանիկ՝ եթէ կրցի գոհ ընել զԸնդհանուր Ժողովը . երջանկագոյն պիտի համարիմ զիս եթէ ակամայ թերութեանցս համար հանգիպեցայ ներողամտութեան :

27 Նոյեմբեր 1884

Գ . ՕՏԵԱՆ

Կ . ՊՈՐԻՍ

Ապա Ատենապետ էֆէնտին Օտեան Գրգորի գոր էֆէնտիի առ Ընդհանուր Ժողովը մատուցած ծառայութիւնները յիշելով, ընդորհակալութեան քուէ կառաջարկէ :

Բոլոր բազմականք ուտքի վրայ ելլալով կընդունին ընորհակալութեան քուէն :

Եւ որովհետեւ այսօր գարծերնիս շատ է, կըսէ Ատենապետ էֆէնտին, ուստի կառաջարկէ ուրիշ նիստի մը ձգել Ա . Ատենադպրի ընտրութիւնը :

Ժողովը այս առաջարկութիւնը կընդունի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Այսօրուան խնդրոց առաջինն է Երուսաղէմայ Վանքին կանոնադրութիւնը, որմէ իւրաքանչիւր Երեսփոխան օր առաջ մէկ մէկ օրինակ ընդունեց, Ո՛վ որ այս կանոնադրութեան վրայ դիտողութիւն ունի, կարգաւ եւ կանխաւ խօսից կարգը գրուելու է :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ — Ընդհանուր Ժողովոյ նիստերը ազգային գործոց շարունակութիւն է հետեւաւարը Ընդհանուր Ժողովոյ մէկ նիստէն մինչեւ յետագայ նիստը ինչ որ եղած է, պէտք է Ժողովը գիտնայ, Աւստի վերջին նիստէն ի վեր ինչ որ եղաւ, պէտք է որ Ատենապետ էֆէնտին Ժողովին համառօտէ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Սէրվիչընն էֆէնտինի ուզած տեղեկութիւնները ամէն մարդ գիտէ եւ լրագիրներն ալ հրատարակեցին: միայն թէ՛ աւելի առէկ կըլլայ որ Քաղաքական Ժողովը այս մեջ այդ տեղեկութիւնները, որովհետեւ ինքն էր Ընդհանուր Ժողովոյ որոշումները գարծաղորդը եւ ինքն ստէպ յարարեութիւններ ունեցաւ Երուսաղէմայ Պատրիարքին հետ :

ԱՂԱՍՕՆ Մ. ԱՂԱ — (Փոխ-Ատենապետ Քաղաքական Ժողովոյ.) Երկարօրէն նշկարագրելու բան մը չիկայ, որովհետեւ Քաղաքական Ժողովը որոշում մը չէ ըրած: Միայն սա ըստ որ Երուսաղէմայ Ս. Պատրիարքը ինքնաբերական գնաց եւ անտի Կ. Պօլիս վերադարձաւ :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Քայց կարծեմ էջմիածին երթալէն առաջ Երուսաղէմէն Կ. Պօլիս եկաւ :

ԱՂԱՍՕՆ Մ. ԱՂԱ — Այո՛, Ընդհանուր Ժողովը Եսայի Վարդապետը Պատրիարք ընտրելէն ետքը Երուսաղէմ հրաւիրակ-

ներ գնացին, նորընտիր Պատրիարքը Կ. Պօլիս եկաւ, սակէց էջմիածին գնաց Եպիսկոպոս պոս ձեռնադրեցաւ եւ ապա Կ. Պօլիս վերադարձաւ ու քանի մը անգամ ալ Քաղաքական Ժողովոյ հետ տեսուեցաւ :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Վերջին նիստէն ի վեր բոլոր եղածը այն է մի :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Եսայի Վարդապետը Պատրիարք ընտրուեցաւ, Կ. Պօլիս եկաւ, սակէց էջմիածին գնաց Եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ եւ կրկին Կ. Պօլիս դարձաւ. ասոր վրայ սակէց աւելի խօսք ընելը Ժամավաճառ ըլլալ է :

Այս միջոցին Ս. Երուսաղէմայ Պատրիարքին մէկ նամակը Դիւանին կը ներկայանայ: Նորին Սրբազնութիւնը այս նամակը առ Ս. Նախագահն եւ առ Երեսփոխանն ուղղելով կը յայտնէ թէ՛ Քաղաքական Ժողովը իւր (այսինքն Ժողովին) կողմէն խմբագրուած Երուսաղէմի կանոնադիրը տպեալ Երեսփոխանաց հաղորդք է առանց իւր գիտողութիւնները միանգամայն տպելու: Աւստի կը խնդրէ որ կանոնադրութեան քննութիւնը յառաջիկայ նիստին ձգուի մինչեւ որ ինքն ալ իւր դիտողութիւնները տպեալ Երեսփոխանաց հաղորդէ :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Ընդհանուր Ժողովը ի՞նչ կը խորհի այս նամակին վրայ, կուզե՞ս արդեօք քանի նկատողութեան առնուլ, թէ՛ կը պնդէ դարձեալ այսօր կանոնադրութեան քննութիւնը ընելու :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Ինչո՞ւ համար Երուսաղէմայ Պատրիարքը այսօր Ընդհանուր Ժողովոյ չի ներկայացաւ, պէտք էր որ Ժողովը մէկ մը գինքը տեսնար եւ իւր դիտողութիւնները բերանացի իրմէն առնէր :

ՅՕԳԹ. ՌԱՅԱՏԵԼԻԱՆ ԷՅ. — (Ք-Ատենապետ) Ս. Նախագահն Հայրը Ընդհա-

նոր ժողովոյ Դիւանին կարծիքը ուզեր էր գիտնալ՝ թէ արդեօք Տ. Նայի Ս. Պատրիարքը այսօրուան նիստին հրաւիրել կ'արդ է։ Ընդհանուր ժողովոյ Դիւանը մտածելով որ այսօր Նրուսաղէմի կանոնադրութիւնը պիտի քննուի եւ կրնայ ըլլալ որ այս քըննութիւնը սաստիկ վէճի մը դասնայ եւ ժողովը ազմիկ, ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ պատահած է դժբաղդարար, մանաւանդ որ սասնկ ազմկախառն վիճարանութեանց մէջ անձնակառուութիւն ալ կրնայ մտնել, այս մտածելով Դիւանը աւելի յարմար դասեց որ այսօր կանոնադրութեան քննութիւնը ըլլայ լիննայ եւ յառաջիկայ նիստին Ս. Պատրիարքը հրաւիրուի որ զայ ժողովին ներկայանայ։

ՆԵՎՐՈՒՅ Ց. ԱՂԱ. — Երուսաղէմայ Պատրիարքը շէր կրնար այսօր Ընդհանուր ժողովին ներկայանալ, վասն զի քանի որ զեւ կանոնադրութիւնը չէ ընդունած եւ չէ ուխտած տակաւին, Նրուսաղէմի Պատրիարք չէ. երբ կանոնադրութեան խնդիրը լուծուի եւ ինքն ուխտէ, այն ատեն միայն Ընդհանուր ժողովը վեճը Պատրիարք ճանչնալու է։

ՏԱՏՅԱՆ Ն. ԷՑ. — Սահմանադրութեան կճրդ յօդուածին տրամադրութեանը հետեւելով նախ Նրուսաղէմի Միարանութեան կարծիքն առնելու եւ ապա կանոնադրութիւնը խմբադիւրու էր։

ՑՕԲԹ. ՌԱՅԱՅԵԼԵԱՆ ԷՑ. — (Ք. Ա. տեսնողիք) եթէ Տատեան Ներսէս էֆէնտին իրջ մը համբերէք, պիտի տեսնար որ կանոնադրութեան խմբադրութեանն առաջ թէ՛ Միարանութեան եւ թէ՛ Ս. Պատրիարքին կործիքն առնուած են։ Նախ գիտնալու է թէ Քաղաքական ժողովը այս կանոնադրութիւնը խմբադրելէն առաջ ի՞նչ գործողութիւններ ըրաւ։ Ահաւասիկ ի՞նչու ժողովոյ մէջ տեղեկագիրը սրուն մէջ յայտնի կը տեսնուի որ Միարանութեան կարծիքն առնը-

ուած է ժամանակին. նոյնպէս Ս. Պատրիարքին դիտողութիւններն ալ հոն նշանակուած են. առից զսա ահա կանոնադրութեան ձևադիր օրինակը՝ զոր Քաղաքական ժողովը Պատրիարքին ներկայացուցեր եւ Նորին Սրբազնութիւնը իւր դիտողութիւնները իր ձեռքի գրովը իւրաքանչիւր յօդուածի դէմը գրած է, եւ Սրբազանին դիտողութիւնները Միարանութեան դիտողութիւնները ըսել են, վասն զի Սրբազանը յանուն Միարանութեան կը խօսի. եթէ ժողովը հաճի սասնքը լսելու, տարապարտ վէճերու տեղի չի մնար։

ՍԵՐՎՈՒՅԵՆ Ս ԷՑ — Նէվրուզ Յովակիմ Աղային պիտի սլտաստասնեմ. — Յովակիմ աղան կրնէ թէ մնչեւ որ Պատրիարքը կանոնադրութիւնը չընդունի ու չուխտէ, զեւ Պատրիարք չէ. Ասիկայ մեծ սխալ մ'է, որովհետեւ Ընդհանուր ժողովը զանի Պատրիարք ընտրեց, սենք Պատրիարք կը ձանշանք, միայն թէ երբ կանոնադրութիւնը չընդունի, այն ատեն ամբաստանութեան տակ կիյնայ։

Տատեան Ներսէս էֆէնտինի գալով, կըսեսմ թէ՛ արդարեւ Սահմանադրութիւնը կը հրաժայէ որ վանականաց կարծիքն առնուի. Վարչութիւնը ստի կը յարգէ եւ անտարակոյս կատարած է։ Նրուսաղէմի Պատրիարքը իւր գրովը կը յայտնէ որ իւր դիտողութիւնները տպեալ Նրեստիոսանաց հաղորդելու կուզէ, Ընդհանուր ժողովը կուզենի կը յարգէ այս որոշումը, բայց այս նամակը բուսկան չէ որ կանոնադրութեան քննութիւնը ուրիշ նիստի մը ձգելու պարտաւորէ զմզ։

ՏԱՏՅԱՆ Ն. ԷՑ. — Միարանութեան կարծիքը նախկին Ընդհանուր ժողովին օրովը առնուած է. այս անգամ ալ Միարանութեան կարծիքը հարցուցի՞ն արդեօք։

ԱՂԱԲԵԿԱՆ Ս. ԷՑ. — Ներսէս էֆէնտին կուզէ որ երկրորդ անգամ Միարանութեան կարծիքն առնուէր. ստոր ամենեւին

հարկ չիկար, որովհետեւ նոյն Միաբանութիւնն է, նոյն մարդիկներն են որոնց կարծիքն այն ատեն առնուեցաւ . այժմու Երուսաղէմի Պատրիարքն ալ այն ատեն Վանքն էր եւ ինքն ալ Միաբանութեան հետ իւր գիտողութիւնները ըրաւ, եւ այսօր ալ իւր բոլոր գիտողութիւնները յանուն Միաբանութեան կընէ :

ՌՈՒՍԻՆԱՆ Ն. ԷՅ — Երուսաղէմի Պատրիարքը իւր նամակաւը կը բողոքէ որ իւր գիտողութիւնները Ընդհանուր Ժողովոյ չեն հաղորդուած, թէ իւր գիտողութիւնները թերատ են: Ընդհանուր Ժողովը կուղէ արդեօք որ Պատրիարքին նամակը նկատողութեան շաննելով կանոնադրութեան քննութեանը անցնի:

ԱԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԵՆ — Եթէ Պատրիարքը կանոնադրութեան վրայ իւր գիտողութիւնները ըրած չըլլար, այն ատեն հարկաւ քննութիւնը գալ նստին կը ձգուէր իւր գիտողութիւնները անենու համար . բայց քանի որ կանոնադրութիւնը տեսէր եւ իւր գիտողութիւնները ըրեր է, մենք կրնանք այսօր կանոնադրութեան քննութիւնը ընել:

ՌՈՒՍԻՆԱՆ Ն. ԷՅ . — Պատրիարքին գիտողութիւնները պակասօր են, վասն զի կանոնադրութիւնը իրեն ներկայանալէն եւ իր գիտողութիւնները առնուելէն ետքը, Քաղաքական Ժողովը քանի մը յօդուած աւելցուցեր է կանոնադրութեան մէջ . զանոնք Պատրիարքին չեն ներկայացուցած եւ անոնց վրայ Պատրիարքը իր գիտողութիւնները գեւ չէ ըրած: Ուստի Ժողովը կուղէ՞ թէ ոչ Պատրիարքին բողոքին պատասխանել:

ԱԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ . — Ժողովին կարծիքը հարցնելէ առաջ պէտք է գիտնալ թէ Վարչութիւնը կանոնադրութիւնը պարտաւելու համար ի՞նչ միջոց բռնեց:

ԱՂԱԹՅՈՒ Մ. ԱՂԱ — Նախկին Ընդհանուր Ժողովոյ օրովը խմբագրուած կանոնադրութիւնը եւ անոր վրայ այն ատեն Միաբանութեան ըրած բոլոր գիտողութիւնները Վանքից Հոգաբարձութեան յանձնուեցաւ, այս վերջինը պէտք եղած քննութիւնը ըրաւ, եւ հին կանոնադրութեան որ մէկ տեղը փոխեց եւ վերջապէս նորէն կանոնադրութիւն մը խմբագրեց եւ Քաղաքական Ժողովը զանի քննելէն ետքը Երուսաղէմի Պատրիարքին ներկայացուց, ան ալ ժամանակ ուղեց իր գիտողութիւնները պարտաւելու: Քաղաքական եւ կրօնական Ժողովները իսպառ Ժողով կազմելով Պատրիարքին գիտողութիւնները քննեցին, որ մէկը իրաւացի դատելով ընդունեցին եւ որ մէկը չը կրցին ընդունիլ. ասկէ ետքը կանոնադրութեան վերջնական խմբագրութիւնը եղաւ:

ՄՈՒՊԱՆԱՃԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Մենք թէ՛ Միաբանութեան եւ թէ՛ Պատրիարքին կարծիքներն ու գիտողութիւնները առինք եւ աստիցմէ ետքը կանոնադրութիւնը խմբագրեցինք:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ, Կ. ԱՂԱ — Քաղաքական Ժողովը պէտք եղածը ըրեր է, միայն ետքէն աւելցուած յօդուածներուն համար ըլլաւ է Պատրիարքին բողոքը:

ԱԼԹՈՒՆ-ՏՈՒՐՐԻ ԷՅ . — Պատրիարքը իւր գիտողութիւնները ըրաւ, տասը անգամ գիտողութիւն չըլլար:

ԱԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ . — Վարչութիւնը Միաբանութեան գիտողութիւնը առնելէն ետքը կրնայ խմբագրութեան մէջ գիտողութեան ենթակայ եղած յօդուածները անփոփոխ պահել: Ասոր դէմ ո՛չ Միաբանութիւնը բողոքելու իրաւունք ունի եւ ո՛չ Պատրիարքը:

ՏԱՏԵԱՆ Ն. ԷՅ . — Միշտ Միաբանութեան հանութիւնը առնուելու է, քանի որ Վանք

քին մատակարարութիւնը Միաբանութեան յանձնած է Սահմանադրութիւնը:

ՆԵՎՐՈՒՅ Յ. ԱՂԱ. — Ներսէս էֆէնտին գիտեալու է որ Սահմանադրութիւնը վանքերուն ընդհանուր տեսութիւնն ալ կեցրտնական վարչութեան յանձնած է, հետեւաբար վարչութեան կը մնայ խմբագրել կանոնադրութիւնը, ինչպէս որ պէտք է եւ Միաբանութիւնն ալ զանի ընդունելու է:

ՍԵՐՎՈՅԵՆ Ս. ԷՅ. — Միաբանութիւնը Ազգը կը ներկայացնէ Երուսաղէմի մէջ: Միաբանութիւնը Ազգին կամացը պարտաւոր է հպատակելու: միայն իրաւունք ունի կարծիք յայտնելու այն բաներուն համար որք վանքին վնասակար կրնան ըլլալ:

ԱՏՆԱՊԵՏ ԷՅ. — Նիստը բացուելէն ի վեր ժամամանառ կըլլանք եւ այս կերպով մ'չ այսօր եւ մ'չ ալ յետագայ նիստերուն մէջ կրնանք կանոնադրութեան քննութեանը սկսիլ: Ընդհանուր ժողովը կարենոր եւ ըստիպողական գործեր ունի, ինչպէս տեսաք ինչքոց կարգէն: Երուսաղէմի վանքը քանի տարի է ի վեր առանց Պատրիարքի է մնացած: անոր նիւթական եւ բարոյական շահերը մեծ վնասներ սկսած են կրել, խել մը կալուածներ ձեռքէ ելլելու վտանգին պիտի մտանուին եթէ Պատրիարքը օր առաջ իր տեղը չի դառնայ, մասաւանդ որ Ս. Զատիկի տողաւարն ալ մօտ է: Երուսաղէմի մէջ ամէն ազգեր իրենց Պատրիարքներն ունին, մեր վանքը միայն առանց գլխու է մնացեր: Վանքին անդորրութիւնը ու օգուտը կը պահանջեն որ Պատրիարքը օր առաջ Երուսաղէմ հասնի: Ուստի երկրորդական խնդիրներն մէկ կողմ թողլով, անմիջապէս կանոնադրութեան քննութեան անցնինք:

Այս ըսելէն վերջը Ատենապետ էֆէնտին տեսելով որ Երեսփոխանը յօգնած են, կառավարիչ որ քառօրը մը հանգիստ տրուի:

Բաւորք մը վերջը ժողովարանը վերջտին կը բացուի եւ Ատենապետի առաջարկութեամբ Ատենադպիրը երկու նամակ կը կարդայ:

Առաջին նամակը Կ. Պօլսոյ նախկին Պատրիարք Տ. Սարգիս Արքեպիսկոպոսինն է որով կը յայտնէ թէ իւր անձնական տկարութեան պատճառաւ չի կրնար Ընդհանուր ժողովոյ ներկայանալ:

Երկրորդ նամակն Պալեան Կարապետ Ամիրայէնն է, յորում անձնական քրաղմանը պատճառաւ Ընդհանուր ժողովոյ չկրնար ներկայ գտնուիլը յայտնելէն ետքը, Երուսաղէմի Կանոնադրութեան վրայ իր կարծիքը կը յայտնէ թէ Միաբանութեան ընդունելիք կանոնադրութիւնը ինքն ալ կընդունի:

Բաղմականաց առաջարկութեամբը Ատենադպիրը կը կարդայ նաեւ Կանոնագրին ձեռագրի օրինակը եւ Երուսաղէմայ նորընտիր Ս. Պատրիարքին դիտողութիւնները: Նոյնպէս կը կարդացուի Սառն ժողովոյ տեղեկագիրը՝ որուն մէջ ծայրէ ի ծայր նշանակուած են Կանոնադրութեան 13, 18, 20, 21, եւ 25րդ յօդուածներուն վրայ Ս. Պատրիարքին դիտողութիւնները:

Անմիջապէս ետքը ժողովը կսկսի Երուսաղէմի Միաբանութեան կանոնագրի քննութեան:

Ա. յօդուածը կը կարդացուի եւ առանց դիտողութեան կընդունուի միաբան հաւանութեամբ:

Բ. յօդուածը կը կարդացուի: Սոյն յօդուածին առաջին պարբերութեան վրայ Այթուն աղա դիտել կուտայ որ ամբաստանութիւնը տարտամ բառ մ'է եւ պէտք է բացատրուի ամբաստանութեան ինչ ըլլալը:

Սոյն յօդուածի առաջին պարբերութեան վրայ նոյնպէս Ս. Գատրիարք Հայրը կը հարցնէ ժողովին թէ՛ «նր պիտի ուխտե՞րուսադեմը Գատրիարքը, ի՞նչօրէն թէ յերուսադեմը»

ՏԱՅԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Սահմանադրութեան մէջ ուխտելու խօսք չի կայ :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Եթէ նորընտիր Գատրիարքը Կ. Գօլիս գտնուի, հոս կ'ուխտէ, բայց երբ վանքին մէջ գտնուած Եպիսկոպոսներէն մէկը Գատրիարք ընտրուի, ուխտելու համար ծախքեր ընել եւ Կ. Գօլիս գալու հարկ չի կայ, վանքին մէջ կ'ուխտէ :

ՆԵՎՐՈՒՅ Յ. ԱՂԱ. — Պէտք է որ Գատրիարքը գայ եւ Ընդհանուր ժողովոյ ներկայութեան ուխտէ :

ԱՅՆԱՊԵՏ. — Երուսաղէմի Գատրիարքը ուր որ ալ ըլլայ, պարտաւորուած է Կ. Գօլիս գալ, նախ՝ ըստ որում Ազգի՛ն ընդհանրութեան կողմէ Գատրիարք ընտրուած է եւ պէտք է Ազգը ներկայացնող Ընդհանուր ժողովոյ ատենին մէջ ուխտէ, Երկրորդ՝ իւր ընտրութիւնը հոս Բ. Դուռը կը վաւերանայ եւ Ֆերմանը հոս կ'աւանդի. ուստի պէտք է Բ. Դուռն ալ ներկայանայ, մանաւանդ որ իրրեւ Գատրիարք Մեծիտիչի առաջին կարգի նշանն ալ պիտի ընդունի :

Բուհարութիւն կատարուելով, մեծամասնութեամբ կորսուի որ Երուսաղէմի Ս. Գատրիարքը Կ. Գօլիս գայ եւ Ընդհանուր ժողովոյ ներկայութեան ուխտէ :

Սոյն յօդուածի երկրորդ պարբերութեան առթիւ հետեւեալ դիտողութիւնները ակզի կուենան :

ԱՂԱՅՈՒ Մ. ԱՂԱ. — Կանոնադրութեան խմբագրութիւնը ընդօրի եւ յստա-

կութեան կողմէ պահատութիւն ունի, Ուստի կառաջարկեմ որ խմբատը միայն քննուի եւ քուէի դրուի եւ ետքը խմբագրութիւնը նորէն ըլլայ առանց խմբատը այլապէս :

ՍԱՐՈՒՆԱՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Վերստին խմբագրութիւնը կասկածի տեղի կուտայ, Պէտք է կամ Ընդհանուր ժողովոյ մէջ վերջնական խմբագրութիւն ըլլայ եւ կամ ձեռնհաս մասնաժողովի մը յանձնուի որ նորէն խմբագրէ եւ առաջիկայ նիստին ձգուի քննութիւնը :

ՆԵՎՐՈՒՅ Յ. ԱՂԱ. — Ընդհանուր ժողովը միակ տրամադրութիւն երբ կը հաստատէ, սակայն պէտք է որ ձեռնհաս մասնաժողովի մը յանձնուի խմբագրութիւնը :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Երբ կանոնադրութիւն մը Ընդհանուր ժողովոյ կը ներկայանայ ժողովի մը կողմէ, պէտք է կատարելագործեալ վիճակի մէջ ներկայանայ եւ այն ատեն միայն անոր վրայ քննութիւն կ'ընէ Ընդհանուր ժողովը, չէ՛, թէ՛նոր իրր անկատար կը ներկայացնէք, այն ատեն պէտք է ետ դարձնենք որ կատարելագործի եւ ապա Ընդհանուր ժողովոյ ներկայանայ :

ՄՈՒՊԱՆԵՅԱՅԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Քաղաքական ժողովը ասկէ աւելին չկրնար ընել :

ՆԵՎՐՈՒՅ Յ. ԱՂԱ. — Ըս դարձեալ այս երկրորդ պարբերութեան վրայ դիտողութիւն ունիմ :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Նկրուղ Յովակիմ աղան թող գրով տայ իր դիտողութիւնը :

ՆԵՎՐՈՒՅ Յ. ԱՂԱ. — Իմ դիտողութիւններս արդէն յայտնի գրուած են Սահմանադրութեան մէջ :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — (Առ Նիկրուղ Յո-

վակիմ աղան) Ո՛չ, գրով տուր գիտողութիւններդ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Դիտողութիւնները կանխաւ գրուած ըլլալու էին որպէս զի ժամափճառ չըլլայինք, եւ արդէն շատ երեսփոխաններ պատրաստած են: Արդեօք նչվրուզ Յովակիմ աղան ալ գրած է :

ՆԵՎԸՈՒՋ Յ. ՈՂԱ. — Ո՛չ, դեռ չեմ գրած, բայց ահաւասիկ կը գրեմ :

ՈՄՍՆՔ ԲԱԶՄԱԿԱՆՍ. — (Կանոնադրութեան երկրորդ պարբերութեանց առթիւ) Եթէ Տնօրէն Խորհուրդին որոշումները Պատրիարքը չի գործադրէ, ի՞նչ ընելու է, վասն զի կանոնադրութիւնը «Պատրիարքը ի գործ կը դնէ» կըսէ, առանց պարտաւորութիւն գնելու վրան :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Յայտնի է որ երբ Տնօրէն Խորհուրդին որոշումները չի գործադրէ Պատրիարքը, ամբաստանութեան տակ կիյնայ: Այս կանոնադրութեան մէջ ամէն կատարելութիւն մէկէն փնտռելու չէ, ամէն կանոն ի սկզբան քիչ շատ պակասաւոր կըլլայ, ետքը փորձով կը կատարելագործուինոյն իսկ Սահմանադրութիւննիս պակասաւոր է եւ վերաքննութեան ժամանակ խել մը փոփոխութիւններ պիտի կրէ: Զափազանց կանոնապաշտ չըլլանք, այլ քիչ մ'ալ գործնականին զբաղինք: աչքերնուս առաջքը եղածը լուս մը չի քննելով հետուն եղածին ետեւէն կը վազենք :

ՍԵՎԸՈՒՋԵՆ Ս. ԷՅ. — Այս կէտը պարզելու համար սա խօսքը աւելցնելու է երկրորդ պարբերութեան մէջ. «Այս մասին Կ. Պոլսոյ Պատրիարքին համար Սահմանադրութեան յայտնած արամադրութեանցը հետեւելով» :

ՄԻՆԱՍԵԱՆ Մ. ԱՂԱ. — Ըստ իս այս

երկրորդ պարբերութիւնը ամենեւին փոխելու չէ :

Քուէի կը դրուի երկրորդ պարբերութիւնը եւ առանց փոփոխութեան մեծացոյն մասամբ կընդունուի :

Երրորդ պարբերութեան վրայ՝ ԵԱՂՈՒՅ ԷՅԵՆՏԻՆ կառավարիկ աւելցնել «Երկ ինքն ալ սիրով եւ յօծարութեամբ օժտեալ ըլլայ» :

ՄՈՒՊԱՅԵԱՃԵԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Կը գործանամ որ այս դիտողութիւնը ընողը Քաղաքական Ժողովոյ անդամ գտնուելով՝ խմբագրութեան ատեն իր դիտողութիւնը չէ ներկայացուցած :

ՍԵՎԸՈՒՋԵՆ Ս. ԷՅ. — Ասանկ խօսք մը աւելցնելը ենթադրել է որ երբնն բռնի մէկը կեկղեցական կը ձեռնադրուի. մեր եկեղեցական օրինաց մէջ բռնութեամբ կեկղեցական ընել չիկայ, ուստի եւ այս դիտողութեան ալ տեղի չի կայ :

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ. — Շատ օրինակներ տեսնուած են, մանաւանդ Հոռովակական եկեղեցւոյ մէջ :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Ժառանգաւորաց դպրոցի յօդուածին մէջ յայտնի գործուած է որ յարմարութիւն եւ կոյուն ունեցողն միայն կեկղեցական պիտի ըլլայ :

Զորրորդ պարբերութեան վրայ ԵԱՂՈՒՅ ԷՅԵՆՏԻՆ գրով հետեւեալ դիտողութիւնը կը ներկայացնէ :

«Եպիսկոպոս ըլլալու վարդապետին վաւարակը նախ պէտք է Կ. Պոլսոյ Կրօնական Ժողովին գոյ, եւ Ժողովն առանց որոշումն քննելու պէտք է որ Վանօրէից եւ Տնտեսական Ժողովներուն յանձնէ, վասն զի Եպիսկոպոս ըլլալու վարդապետին ծախար Ս. Ալեքոսին կողմէն պիտի տրուի, այն ատեն

վերահան ժողովին հաստատութեամբն
 Արարատեան Աթոռը երթայ, եւ բացի
 Պատրիարքէն, չորս նպահողոսներէն աւելի
 չըլլայ, վասն զի նպահողոսներուն առաւե-
 ւելութիւնը Ս. Աթոռին ծախսին առաւելու-
 թեան պատճառ կըլլայ:

ՍԵՐՎԻՉԷՆ Ս. ԷՑ. — Վարդապետի մը
 նպահողոսութեան համար վկայագիր տալը
 Միաբանութեան իրաւունքն է, ասոր վրայ
 զանազան նկատմամբ բան աւելցնելը Միա-
 բանութեան իրաւասութեանը դպչիլ է, մա-
 նաւանդ ծախսի համար արժանաւար Վար-
 դապետի մը նպահողոսութենէ արգիլելը
 անտեղի է:

ՆԵՎՐՈՒՅ Յ. ԱՂԱ. — Ամէն տեղ ժո-
 ղովոյեան վկայագրովը Վարդապետ մը ն-
 պահողոս կըլլայ. վանքին ժողովուրդը Մի-
 րաբանութեան, ուստի կառաջարկեմ որ
 բոլոր Միաբանութեան որոշմամբը Վարդա-
 պետի մը նպահողոսութեան վկայագիր տայ
 Պատրիարքը, կամ լաւ եւս Միաբանութեան
 Ընդհանուր ժողովը որոշէ Վարդապետի մը
 նպահողոսս ձեռնադրուիլը:

Ժողովը մեծագոյն մասամբ կընդունի որ
 չորրորդ պարբերութեան մէջ փոխանակ
 ՅՏՈՐԿՆ ԽՈՐՈՒՐԴԸ գրուելու, գրուի՛ Միա-
 բանից ընդհանուր ժողովը:

Երրորդ եւ չորրորդ յօդուածներուն
 վրայ ՅԵՆԿԵԱՆ ԱՐՐԱՆԱՐ ԱՂԱՆ կառաջար-
 կէ որ Վանքէն բացակայ եղող Միաբաններն
 ալ Ընդհանուր ժողովոյ որոշմանցը մաս-
 նակցին, վասն զի, կրտսէ, Վանքին բանիւրուն
 եւ վստահութեան արժանի Միաբանները
 կամ պաշտօնով եւ կամ դիտմամբ Վանքէն
 հեռացած կրնան գտնուիլ: Պէտք է որ Ընդ-
 հանուր ժողովը անոնց կամ ներկայութիւնը
 պահանջէ եւ կամ քուէներն ուզէ:

ՍԵՐՎԻՉԷՆ Ս. ԷՑ. — Ինչպէս որ մեր

Ընդհանուր ժողովներուն ներկայ չեղողը
 քուէ տալու իրաւունք չունի, պնակել ալ
 Միաբանութեան Ընդհանուր ժողովին ներ-
 կայ չեղողը չկրնար քուէ տալ:

Յովակիմեան Յովակիմ ազան սոյն եր-
 րորդ եւ չորրորդ յօդուածներուն վրայ հե-
 տեւելալը կառաջարկէ:

Ս. Երուսաղէմայ համար Ազգային կեդ-
 րոնական Վարչութեան Դիւանը զատ տեսք
 մը ունենայ, որուն մէջ արձանագրուին այժ-
 մու Միաբանից թիւը, այսինքնհմա քանի՛
 ընտրուածն, քանի՛ Վարդապետ, որքան
 ընտրուած կամ կիսատարկուած ու քանի՛
 սպասուոր ունենալն եւ այլն: Անոնց ծնըն-
 դեան տեղերը, անունին եւ մականունին,
 ընտրուածն, քանի՛ ի վեր Միաբանութեան
 շարքը են, ի՞նչ պաշտօն կը վարեն եւ ի՞նչ
 աստիճան ունին, անոնց հանդերձները կամ
 սմտակարարութիւններն ի՞նչպէս է. ասիկէ
 ետքաւ ամէն տարեգլուխ անոնց թիւը աւել-
 ցած կամ պակաս ըլլալը, Ազգային կեդ-
 րոնական Վարչութեան մանրամասնաբար
 պետեցալը զրկուի:

Երեսփոխաններէն ոմանք կը յայտենն
 որ Պատրիարքի ընտրութեան ատեն բոլոր
 բացակայ Միաբանից կարծիքը անտեղի
 պէտք է:

ՍԵՐՎԻՉԷՆ Ս. ԷՑ. — Պատրիարքի ըն-
 տրութեան հրահանգ չի կայ Կանոնագրու-
 թեան մէջ: Միաբանութիւնը չէ՛ Պատրիար-
 քը ընտրուել, Միաբանութիւնը ընտրուեաց
 արժանիքին վրայ իւր կարծիքը կուտայ եւ
 ներկայացման ցանկը կը պատրաստէ: Այժ
 վերջին պարագայիս մէջ բացակայ Միաբա-
 նները կարելի՞ է որ Ընդհանուր ժողովոյ ներ-
 կայ գտնուին:

ՅԵՆԿԵԱՆ Ա. ԱՂԱ. — Գոնէ բացակայ
 Միաբանը քուէներն զրկեն:

ՆԵՎՐՈՒՅ Ե. ԱՂԱ. — Ես կառաջարկեմ որ Պատրիարքացուներու ներկայացման ցանկը պատրաստուելու ատեն բացակայ Միաբանք կամ անձամբ ներկայանան կամ քուէնքին զրկեն. սաի կանոնադրութեան մէջ աւելցնելու է: Որովհետեւ ներկայացման ցանկը մեծ ազդեցութիւն ունի Պատրիարքի ընտրութեան վրայ, վասն զի նոյն ցանկէն զուրս եղող անձի վրայ քուէ չի տրուիր:

ՊԵՅԼԵՐԵԱՆ Ե. ԱՂԱ. — Ընդհանուր ժողովոյ ներկայ չեղող Երեսփոխան մը քուէ կրնայ մի զրկել:

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Երկու կողմէն ալ իրաւունք կերեւի. Սահայն Միաբանութեան Ընդհանուր ժողովը մեր Ընդհանուր ժողովոյ հետ բաղդատելու անտեղի է, վասն զի ո՞վ կրնայ արգիլել որ Երեսփոխան մը մեր Ընդհանուր ժողովներուն չի կարենայ ներկայ գտնուիլ. բայց երուսաղէսի համար Տեղապահը կրնայ դիտամբ վանքէն հեռացնել որն որ ուզէ: Աւստի Պատրիարքացուներու ներկայացման ցանկը պատրաստուելու ժամանակ պէտք է բացակայ Միաբանները հրաւիրել կամ անոնց քուէները խնդրել, Հետեւաբար Ֆրէնկեան Աբրահամ աղայի դիտողութիւնը նկատողութեան առնել հարկ է:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Բոլոր Միաբանից ներկայ գտնուիլը դժուար բան է, ուստի կրցողը անձամբ կուգայ եւ չկրցողը նամակաւ քուէ կը զրկէ: Բայց այս վերջին պարագայիս մէջ կրնայ խարդախութիւն մտնել:

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Խարդախութեան բան չեմ տեսնէր ամենեւին: Ճիշդ Ընդհանուր ժողովին մէջ եղած ընտրութիւններուն պէս կըլլայ, եթէ նամակով քուէ ուղեղուն մէջ խարդախութիւն կրնայ մտնել, ըսել է հոս ալ խարդախութիւն կրնայ ըլլալ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Ըստ իս այս յօդուածը փոխելու պէտք չի կայ, որովհետեւ ներկայութիւն կամ նամակաւ քուէ ուղեղը գործը աւելի դժուարացնել է:

ՅՐԵՆԿԵԱՆ Ա. ԱՂԱ. — Ուրեմն կուգենք որ ասանկ կարելու խնդրոյ մը մէջ Միաբանութեան մէկ մասը եւ կարելի է մէկ բանիբուն մասը ամենեւին հաղորդակցութիւն չուեննայ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Եթէ Ֆրէնկեան Աբրահամ աղայի առաջարկութիւնը ընդունուի, այն ատեն ամէն խնդրոց որոշման համար պէտք պիտի ըլլայ Միաբանութեանէն բացակայ գտնուողները հրաւիրել:

Ենդիրը քուէի կը դրուի եւ մեծագոյն մասամբ կորոյսի որ չորրորդ յօդուածին վեցերորդ պարբերութեան ցուցուցած պարագայէն զուրս մնացած վեց պարբերութեանց յայտնած պարագայներուն համար բոլոր բացակայ Միաբանից քուէն ուզուի նամակաւ:

Երդ յօդուածը կը կարգացուի եւ ասանց փոփոխութեան կընդունուի մեծագոյն մասամբ:

Զ. րդ յօդուածը կը կարգացուի:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Այս վեցերորդ յօդուածը առաջի որոշումը կը ըլլէ, ըստ որում Ընդհանուր ժողովոյ բոլոր անդամոց երկու երրորդ մասը կը պահանջուի, որպէս զի որոշումները վաւերական համարուին: Ուրեմն բացակայից քուէն ուղեղը աւելորդ է:

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Թէ որ Միաբանները ամէնն ալ ներկայ ըլլան վանքին մէջ, այն ատեն այս յօդուածը ազէ է, սակայն Միաբաններէն շատերը կամ դիտամբ կամ պաշտօնով բացակայ կըլլան եւ

որինաւոր նիստ չի կրնար ըլլալ, եւ օրէն է որ Ընդհանուր Ժողովները մեծագոյն մասամբ գործ աեանեն, եւ այս դրութեամբ մեծագոյն մասն չի գոյանար :

ԱՂԱԲԻԿԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Այս վեցերորդ յօդուածը բոլորովն աւելորդ է :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՑ. — Նամակաւ քուէ ուղեւուն մէջ շատ խարդախութիւն կրնայ մտնել, օրինակի համար նամակները դիտմամբ ժամանակին տեղերնին չեն հասնիր : Ասոր համար ինծի աւելի ազէկ կ'երեւայ որ ներկայից երկու երրորդ մասովը գործ աեանուի առանց բացակայից դիմելու :

ՌԴԻՍԻՆԵԱՆ Ն. ԷՑ. — Մենք կուզենք որ Միաբանութեան Ընդհանուր Ժողովոյ մեծագոյն մասովն ըլլան որոշումները :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՑ. — Բացակայներէն քուէ ուղեւը տնկանոն է, տեղ մը չի կայ այս սովորութիւնը :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ Ն. ԷՑ. — Ամէն տեղ գործադրելի է ասիկայ :

ՄՈՒՊԱԼԵՍՏԵԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Եթէ այսպէս շարունակենք, Պատրիարքը Զատիկն ալ հոս, է Մեռնողին ալ :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ Ն. ԷՑ. — Բայց մենք Պատրիարքին երթալը ուշանալուն համար աչքերնիս չենք կրնար գոցել, մենք պարտաւորութիւն առած ենք ամէն բանի համար հասուն քննութիւն ընել :

ԱՂԱԹՈՆ Մ. ԱՂԱ. — Վեցերորդ յօդուածին մէջ եթէ մենք մեծագոյն մասն չի գրեցինք, պատճառը դժուարութիւնները բառնալու համար էր :

Քուէարկութիւն կը կատարուի եւ մեծագոյն մասով կորոշուի որ վեցերորդ յօդուածին մէջ մեծագոյն մասն գրուի փոխանակ երկու երրորդ մասն գրելու :

Ատեանը կը վերնայ ժամը 10 1/2 ին :

Փոխ-Ատենագլխի

Մ. ՌԱՓԱԵԼԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Թ

25 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1865

Ղ Ա Լ Ա Ք Ի Ա

Ն Ա Խ Ա Գ Ա Հ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻ Տ. ՊՈՂՈՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԲ

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ

Ս Ա Հ Ա Կ Է Ֆ Է Ն Տ Ի Ա Պ Ր Օ

(Ներկայ Երեսփոխանք 72)

Ատենապետ էֆէնտին ժամը 6ին կը բա-
նայ Ատենանը 72 Ժողովականաց ներկայու-
թեամբ:

1

Նախընթաց փետրվար 19 նստի ատե-
նադրութիւնը կարդացուեցաւ:

ՏԱՏԵԱՆ ՆԵՐՍԷՍ ԷՑ. Ղիտողութիւն
կընէ որ ինքը սոյն նստին մէջ սապա ըսած
է. Պատրիարքը ուրիշ Ղիտողութիւններ
տունի ետքէն յաւելուած յօդուածներուն
պիտայ: Եւ թէ ատենադրութեան մէջ այս-
պէս չէ արձանագրուած իւր խօսքը Գարձ-
եալ երկրորդ անգամ խօսք առնելու այս-
պէս ըսի, կըսէ. «Սառն Ժողովը Սահմանա-
դրութեան 48րդ յօդուածին կետեւելով
Միաբանութեան եւ Վանորէից Հոգաբար-
եմութեան կարծիքը առնելէն ետքը պէտք
էր Կանոնադրութիւնը խմբագրէր. քանի
որ սաի չէ ըրած, Սառն Ժողովը օրինաւո-
րապէս չէ ըրած խմբագրութիւնը: Դարձ-
դաւ Ղիտողութիւն կընէ որ ինքը ըսեր է՝

«Քանի որ այս Միաբանութիւնը քակելու
պարտը չենք եւ Վանքին մատակարարու-
թիւնը անոր յանձնուած է, պէտք է որ
Կանոնադրութիւնը շինուի եւ գործադրու-
թիւնը Միաբանութեան յանձնուի:»

ՏՕՔԹ. ՌԱՅԱՏԵԼԵԱՆ ԷՑ. — (Փոխ Ա-
տենադպիր) Այս վերջին Ղիտողութեան ան-
ղի չի կայ:

Այս Ղիտողութենէն ետքը ատենադրու-
թիւնը քուէի կը դրուի եւ մեծագոյն մասով
կընդունուի:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Ատենադրութեան
վրայ ուրիշ խօսք ուզող ալ եղաւ, բայց
Դիւանը առանց անոր ալ խօսք տալու ատե-
նադրութիւնը քուէի դրաւ, սակայ անկա-
նոն է:

ՓՈՒՓԱԶԵԱՆ Գ. ԱՄԻՐԱՅ — Ես անցեալ
նիստին մէջ քանի մը անգամ խօսք տուի եւ
խօսեցայ. կը զարմանամ որ իմ խօսքերս ա-

մեծեւի շնն յիշուած : Ի՞նչպէս կըլլայ որ ուրիշներուն խօսքը կը լսուի եւ իմ շիշուուի :

ՏՕԲԹ. ՌԱՓԱՏԷԼԵԱՆ ԷՅ. — (Փոյլն Ատենաղայիր) Արդ (ն անցեալ նիտան մէջ ռազաքեցի որ եթէ տաւը Երեսփոխան մէկէն խօսին, անհնար է ատենագրութիւնը ընել. կերեւայ որ Ամիրան ալ այս միջոցներուն խօսեր է եւ հետեւարար չէի կրնար ընել իւր խօսածը :

ՓԱՓԱՏԵԱՆ ԳԵՌԳ ՍՄԻՐԱՆ ՎԵՐՋԻՆ նիտան մէջ Դիւանէն խօսք ուզէր եւ խօսքը Երկիցս ուրիշի տրուէր է, ստոր համար ՌՈՒՍՈՒՆԵԱՆ ՆԱՀԱՊԵՏ ԷՃԵՆՏԻՆԻ հասնալով կը հարցնէ թէ ինչո՞ւ իրեն խօսք չէ տրուէր եւ երբ Թուսինեան էֆէնտին կը պատասխանէ որ չէ լսած եւ չի լսելուս պատճառները կան, **ԳԵՌԳ ՍՄԻՐԱՆ** կը յաւելու. «Ամենուն զխօսքը կը լսէք, իմս միայն չէք լսիր ամէն ամառից իր նստարը ճանչնալու է. քիչ մը պատեփեռ ունի՞նք, այն ալ այս ժողովին մէջ զնորանցնելու վրայ ենք, Ի՞նչ ըսել ուզեցիր զի՞ն լսելուս պատճառները կան ըսելովդ :

ՌՈՒՍՈՒՆԵԱՆ Ն. ԷՃԵՆՏԻՆ կը հաստատէ որ ինքն ընել ուզեց թէ. շատը մէկէն խօսք ուզելուն, երբեմն խօսք ուզողները չի կըրնար լսել :

ՍԷՐՎԱՅԵՆ Ս. ԷՅ. — Այս ժողովոյս մէջ ամէն Երեսփոխանք հաւատար են, ուրեմն պէտք չէ որ Գէորգ Ամիրան ուրիշներէն աւելի պատու պահանջէ :

Ատենագրետ էֆէնտին կը յայտնէ որ ԵՐՈՒՍԱԼԵՄ ԳԱՏԻՆԱՐԷԸ եկեր եւ կը խնդրէ որ ժողովին ներկանայ եւ կանոնագրութեան վրայ ըլլալիք վիճարանութիւններէն լուսաւորուի, զիտողութիւններն ալ ներկայացնէ. Եթէ ժողովը կը հանի, կըսէ, հիմա հրաւիրենք, եւ եթէ չուզեր, կանոնագրութեան

քննութեանէն ետքը, երբ ժողովին հանգիստ արուի, այն ատեն հրաւիրենք :

Հոս ժողովը քանի մը կարծիք կը յայտնէ : — Մէկ կողմէն **ԲԱՐՈՒՆԱԿ ՊԵՏ, ՄՈՒՊԱՀԵԱՃԵԱՆ ՅԱՄՈՒ ԱՂԱՅ** եւ Բաղաքական ժողովոյ անդամներէն ոմանք կը յայտնեն թէ քանի որ Երուսաղէմի Գատրիարքը կանխա իւր զիտողութիւնները ըրած է, ալ զիտողութիւն չի կրնար ընել, միայն վիճարանութեանց ներկայ կըլլայ եւ կը լուսաւորի, ինչպէս ինք կը խնդրէ : **ԲԱՐՈՒՆԱԿ ՊԵՏ** կը յաւելու նաեւ թէ՛ նոյն իսկ կանոնագրութեան մէկ քանի յօդուածները զորս Գատրիարքը չէ տեսած, անոնց վրայ անգամ Գատրիարքը զիտողութիւն ընելու իրաւունք չունի, վասն զի, կըսէ, Բաղաքական ժողովոյ պարտքը չէ իր խմբագրած կանոնագրութիւնը հատրիարքին ներկայացնելու, եւ եթէ ներկայացուցի՞նք, պաշտօնական կերպով չէր :

Միւս կողմէն **ՍԷՐՎԱՅԵՆ ԷՃԵՆՏԻ** կը յայտնէ որ Գատրիարքը կրնայ զիտողութիւն ընել, ինչպէս որ ամէն մարդ իրաւունք ունի զիտողութիւն ընելու, միայն թէ գրով կուտայ իր զիտողութիւնները. վիճարանութեան մասնակցելու իրաւունք ալ չունի քանի որ Երեսփոխան չէ, եւ միւս կողմէն իր պատուոյն ալ չինար, կըսէ, որ վիճարանութեանց հարող ըլլալ. խնդիրը Գատրիարքին անձնական չ'է, ալ անգային է, պէտք է քանի քննեմք ամենայն ազատութեամբ Եթէ Գատրիարքը զիտողութիւն ունի, կը յաւելու, թող Տ. Սահակ Եպիսկոպոսը, որ Երեսփոխան է, յանուն Միաբանութեան այդ զիտողութիւնները ներկայացնէ եւ վիճարանութեան մասնակցի. ինքն, կըսէ, Գատրիարքին չափ ծանօթութիւն ունի վանքին եւ Միաբանութեան վրայ : Հետեւարար **ՍԷՐՎԱՅԵՆ ԷՃԵՆՏԻ** կուտաւարկէ որ Երուսաղիմայ Գատրիարքը ժողովին գայ, յայց միայն ունկէջիր ըլլալ վիճարանութեանց ատեն մասնակցելու, եւ եթէ ունի զիտողութիւն, գրով այց :

ՍԷՐՎԱՅԵՆ ԷՃԵՆՏԻ այս առաջարկու-

Թիւնը կը պաշտպանեն բազմաթիւ Երեսփոխանք եւ մասնաւորապէս փԱՆՈՍԵԱՆ ԿԱՐԱԳԵՏ, ՍԱՐՈՒԱՆԵԱՆ ԵԱՐՈՒԹԻՒՆ եւ ՆԷՎՐՈՒՋ ՅՈՎԱԿԻՄ աղաները :

ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ ՅՈՎԱՆՆԵՍ ԱՂԱՆ կը պնդէ որ Պատրիարքը գայ եւ վիճարանութեանց մասնակցի, վասն զի, կրտէ, ինքը մեզնէ աւելի լաւ գիտէ թէ ի՛նչ բան օգտակար եւ ո՛ր բան վնասակար կրնայ ըլլալ Միարանութեան :

Վերջապէս մեծագոյն մասով կարողութիւն որ Երուսաղէմայ Պատրիարքը ժողովոյն ներկայ ըլլայ, բայց վիճարանութեանց չի մասնակցի, միայն թէ, եթէ Դիւանը յարմար դատէ, տեղեկութիւն ուզէ Ն. Սրբազնութենէն ինչ ինչ կէտերու վրայ :

Մեծագոյն մասին այս որոշման վրայ՝ Դիւանը, երկու նպիսկոյտու եւ չորս ֆահանայ կերթեան նորընտիր Պատրիարք Սրբազանը կը հրաւիրեն եւ Ընդհանուր Ժողովոյ կը ներկայացնեն :

Ժողովը անմիջապէս Կանոնադրութեան քննութեանը կը նկնարիկէ :

Է. Յօդուածն կը կարգացուի :

ՆԷՎՐՈՒՋԵԱՆ Ա. ԷՅ — Տնօրէն Խորհրդին պաշտօնը որչափ ժամանակ տեսելը յայտնի չէ այս յօդուածին մէջ, կարծես թէ ցկեանս պիտի տեսէ պաշտօններն : Ուստի կառավարիեմ որ երկու տարի միայն տեսէ աւեր պաշտօնն եւ երկու տարի ետքը փոխուելով անդամները վերընտրելի ըլլան :

Սոյն առաջարկութիւնը կը պաշտպանեն ՅՐԵՆԿԵԱՆ ԱՐԲԱՆԱՄ եւ ՓԱՆՈՍԵԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏ աղաները, ՍԵՐՎԱԶԵՆ ՍԵՐՈՎԱԵ ԷՅԵՆՏԻ ալ նոյն կարծիքը ունին, եւ կը յաւելու որ, եթէ Տնօրէն Խորհրդին մէջ անյարմար մարդիկ գտնուին, այս կերպով առանց կոնիկ կրնան փոխուիլ երկամեայ շրջանին վերջը :

Ժողովը ՆԷՎՐՈՒՋԵԱՆ ԱՐԹԻՒԿ ԷՅԵՆՏԻՍԻ առաջարկութիւնը նկատողութեան կառնու եւ կողոյն մեծագոյն մասամբ իրք. յօդուածին վրայ յաւելուլ, «Տնօրէն Խորհրդոյ անդամաց պաշտօնը երկու տարի միայն կը տեսէ եւ անդամները վերընտրելի են » :

Սոյն էլք. յօդուածին վրայ ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ ՅՈՎԱՆՆԵՍ ԱՂԱՆ կը գիտէ որ տասը հոգի շատ է Տնօրէն Խորհուրդին համար, եւ ՆԷՎՐՈՒՋ ԱՐԹԻՒԿ ԷՅԵՆՏԻՍԻ կը յաւելու որ Միարանութեան 49 եկեղեցականներէն միայն 36ը տեղեկագրոց տակը ստորագրած են, ըսել է այս 36ը ներկայ են Վանքին մէջ, եւ այս թուոյն մէջն 10 հոգի Տնօրէն Խորհուրդին մէջ գնելը շատ է, 8. ՍԱՆԱԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԵՆ ալ 10 հոգին շատ կը գտնայ, նոյնպէս նաեւ ուրիշ Երեսփոխանք, — ՍԵՐՎԱԶԵՆ ՍԵՐՈՎԱԵ ԷՅԵՆՏԻՍԻ կառավարիկէ որ բացի Պատրիարքէն եւ Լուսարարագետէն 5 անդամէ բաղկանայ Տնօրէն Խորհուրդը :

Վերջապէս խնդիրը քուէի կը գրուի եւ մեծագոյն մասամբ ԿՈՐՈՏՈՒԻՒՍ Է՛. յօդուածին վրայ աւելցուի նաեւ, «Բացի Պատրիարքէն եւ Լուսարարագետէն՝ Տնօրէն Խորհուրդը պիտի բաղկանայ 5 անդամներէն» :

ՍԵՐՎԱԶԵՆ Ս. ԷՅ. — Երբ Կանոնադրութիւն մը Ընդհանուր Ժողովոյ կը ներկայանայ, պէտք է անոր վերաբերեալ ըսող զիտողութիւններն ալ մէկտեղ ներկայանան. ո՛ր է այս Կանոնադրութեան վերաբերեալ ստոյիկն Դարձեալ այս տեսակ Կանոնադրութեան մը մէջ ամէն բան պէտք էր պարզութեամբ ըլլար. ի՛նչ է նախագահին պարտքն ու իրաւունքները, ո՛րն է Տնօրէն Խորհուրդինը. եթէ Տնօրէն Խորհուրդը իւր մեծագոյն մասամբ որոշում ժողով, եւ Պատրիարքը փոքրագոյն մասը կտող ունենալով չուզէ այն որոշումը գործադրել կամ գործադրութիւնը Վանքին վնասակար գտնայ եւ չգործադրէ, պատասխանատուութեան տակ է Պատրիարքը, ասանկ պարագայներու մէջ դժուարութիւններ կը ծագին, ի՛նչ պէտք է ընէ Պատրիարքը. ասոնք ամենեւին չեն յիշուած, այսու ամենայնիւ ասոնք ապագային մէջ դժուարութիւններ կրնան յարուցանել :

ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Երբ ասանկ

պարագայի մը մէջ Գաորիարքին և Տնօրէն Խորհրդոյ մէջ անհամաձայնութիւն ծագի, Գաորիարքը Միաբանութեան Ընդհանուր Ժողովին կը դիմէ:

ՅԱՂՈՒՊԵՍԱՆ Յ. ԷՅ. — Երբ Ընդհանուր Ժողովը չկրնայ խնդիրը լուծել, որո՞ւ պիտի դիմէ Գաորիարքը:

ԱՅՆԱՊԵՏ — (Պատասխանելով) Այն ատեն կեդրոնական Վարչութեան կը դիմէ:

Շատ մը Երեսփոխաններ Ասենապետին կարծիքը կը պաշտպանեն:

ՅԵՐՈՆՆ Բ. ՊԵՏ — Այդպիսին էֆէնտի-ին ըսածը սա է. երբ Տնօրէն Խորհուրդը որոշում մ'ընէ, և Գաորիարքը զանի մնասկար դատելով զործադրել շուղէ, և Տնօրէն Խորհուրդը պնդէ որ իր որոշումը զործադրուի, Գաորիարքը ի՞նչ կրնայ ընել. Բաղաբական Ժողովը ամէն բան Տնօրէն Խորհուրդին յանձնեց սա նպատակու որ Խորհուրդ մը աւելի ազէկ կը մտածէ քան թէ մէկ հոգի մը և հետեւարար սխալի ալ նէ, աւելի քիչ կը սխալի քան թէ մէկ անձ մը, միայն թէ երբ զործադրութեան մէջ մնաս տեսնայ, Գաորիարքը կեդրոնական Վարչութեան կը դիմէ:

ՍԵՐԱՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Ասանկ պարագայի մը մէջ Կ. Պօլսոյ Գաորիարքին ինչ ընելիքը գործած է յայտնի Սահմանադրութեան մէջ, բայց կանոնադրութեան մէջ բան մը չէ միշտուած: Երկու կէտ կայ նկատելու, մէկ մը Տնօրէն Խորհրդոյ որոշումները կրնան անզործադրելի կամ մնասկար ըլլալ, երկրորդ՝ Գաորիարքը զործադրութեանը մէջ դժուարութիւններ կրնայ գտնալ և պատասխանատուութիւնը իր վրայ է. Գիտե՞ք որ Սահմանադրութիւնը ամէն բան Խորհրդոյ յանձնած է, բայց անանկ կէտեր կան՝ որոյ համար Գաորիարքին հեղինակութիւնը պէտք

է. ասոնք անանկ բաներ են որ կանոնադրութեան մէջ բացատրուելու էին: Սուրբն. ևս Յովհաննէս ազան կուզէ որ երբ Գաորիարքին և Տնօրէն Խորհրդոյ մէջ անհամաձայնութիւն ծագի, Միաբանից Ընդհանուր Ժողովոյն դիմէ: Բարունակ պէ՞ք կուզէ որ ասանկ պարագայի մէջ Գաորիարքը կեդրոնական Վարչութեան դիմէ: Ասոնց երկուքն ալ դժուարութիւններ ունին. Գաորիարքը զործադրելու պարտաւորուած է, և թէ չի զործադրէ առնառնառութեան ասկ կրնայ, Ասոնք նկատելով կառավարիկ մը որ Գաորիարքին քիչ մը հեղինակութիւն տըրուի և մասնաւոր յօդուած մը խորագրուի որուն մէջ Գաորիարքին իրաւասութիւնները ճշգիւ բացատրուին:

ՅԵՐՈՆՆ Բ. ՊԵՏ — Ես կը կարծեմ որ Տնօրէն Խորհրդոյ որոշումները զործադրելու պարտաւոր է Գաորիարքը, և եթէ ասիկայ վերջնեք, Գաորիարքը կրնայ Տնօրէն Խորհրդոյ որոշումները մնասկար կամ անզործադրելի դառնալ և ասանկով զործերը աւելի կը դժուարանան:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Եթէ ամորիարքի ու Տնօրէն Խորհրդոյ մէջ անհամաձայնութիւն ծագի, Գաորիարքը Միաբանից Ընդհանուր Ժողովոյն կը դիմէ և եթէ ասով ալ խնդիրը չի լուծուի, կեդրոնական Վարչութեան կը դիմէ:

ՍԵՐԱՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Ըսածս չի կրնի Բարունակ Պէյին հասկնել. կան անանկ գարծեր որ Տնօրէն Խորհրդէն պիտի անջնին, բայց կրօնական զործերու համար Գաորիարքը Տնօրէն Խորհրդէն աւելի իրաւասութիւն պէտք է ունենայ:

ՌՈՒՌՈՒՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Այս կանոնադրութեան մէջ Գաորիարքի իրաւասութեան խօսքն անգամ չի կայ:

Վերջապէս քուէի կը դրուի խնդիրը և կորսուի որ Եթէ Գաորիարքին և Տնօրէն Խորհրդոյ մէջ անհամաձայնութիւն ծագի,

«Պատրիարքը Միաբանից Ընդհանուր Ժողովոյն վեր դիմէ ձեռն ալ բուսական չըլլայ, այն ատենն կեդրոնական Վարչութեան կը դիմէ :»

ԵՐՈՍԱՂԵՄԱՑ Ս. ՊԱՅՏԻԱՐՔԸ կը հարցնէ Առնեակոտին թէ՛՝ այս Կանոնագրութիւնը վերաքննելի՞ է : — Առնեակոտ էֆէնտին՝ կը պատասխանէ թէ՛ երկրորդ ընթացքման ատեն կրկին պիտի բնուի :

Երուսաղէմայ Ս. Պատրիարքը կուզէ գիտնալ թէ՛ նախընթաց նստին իւր գրած նամակին ի՞նչ պատասխան տուաւ Ժողովը :

ՌՈՒՍՈՒՆԱՆ Ն. ԷՅ. — Կարծեմ Սրբազանը վերաքննութեան վրայ կը խօսի. արդարեւ Կանոնագրութեան մէջ յօդուած մը անկցնելու է որ երկու կամ երեք տարիէն ետքը Կանոնագրութեան վրայ վերաքննութիւն ըլլայ :

Ս. ՊԱՅՏԻԱՐՔ (Երուսաղիմի) Այս չէ՛ ըսածս. ես իմ նամակաւս յայտնած էի որ Բաղաքական Ժողովը Կանոնագրութիւնը տպագրել տալով Երեսօրհանաց զրկած է առանց իմ դիտողութիւններս ալ միտան տպելու, եւ զարմանալին այն է որ կան անանկ յօդուածներ զորս չեմ ընդունած ու ետքէն մտած են Կանոնագրութեան մէջ :

ԱՅՆԱՂՅՈՐ — Անցեալ նիստին մէջ Սրբազան Պատրիարքին իր ձեռքը գրած դիտողութիւնները Ժողովոյն մէջ կարդացուեցաւ :

ՍԵՒՎԻՏԵՆ Ս. ԷՅ. — Վարչութիւնը Միաբանութեան կարծիքն առնելէն ետքը Կանոնագրութիւնը կը խմբագրէ եւ Ընդհանուր Ժողովոյ կը ներկայացնէ, Սահմանագրութիւնը այսպէս տարմադրած է. բայց Ձեր Սրբազնութեան եւ Միաբանութեան դիտողութիւնները Ընդհանուր Ժողովոյ ներկայացնել իր պարտքը չէ՛, ընթէ Սրբազան Պատրիարքը ուրիշ դիտողութիւն ունի, կըրնայ գրով յայտնել :

ԱՂԱԲԿԿԱՆ Ս. ԷՅ. — Երուսաղէմայ նորընտիր Ս. Պատրիարք Հայրը ի՞նչ իրաւամբ Դիւանը կը հարցասպնդէ եւ ի՞նչ իրաւամբ կուզէ որ իւր դիտողութիւնները տըպնալ Երեսօրհանաց հաղորդուին :

ՕՏԱՆ Գ. ԷՅ. Ս. Պատրիարքը կը հարցնէ թէ՛ իր բողոքը ի՞նչ ազդեցութիւն ըրաւ եւ ինչու իր դիտողութիւնները չի տպուեցան : Ուրեմն պէտք է որ Դիւանն Ն. Սըրբազնութեան յայտնէ թէ՛ Ընդհանուր Ժողովը ի՞նչ ընդունելութիւն ըրաւ իւր նամակին եւ թէ՛ Սրբազանը իրաւունք ունի՞ իւր դիտողութեանց տպուիլը խնդրելու :

ՌՈՒՍՈՒՆԱՆ Ն. ԷՅ. — Սրբազանին նամակին պատասխանը ատենագրութեան մէջ կարդացուեցաւ, ըսել է Ժողովը տեղեկութիւն ունի : Այսօր Սրբազանը իր նամակին պատասխանը առնելու համար չէ՛ որ հոս ներկայացած է, այլ իր Պատրիարք Երուսաղէմի, եւ երբ Դիւանը յարմար դատէ, իրմէ տեղեկութիւն պիտի ուզէ :

ՕՏԱՆ Գ. ԷՅ. — Սրբազանը իրաւունք ունի դարձեալ կարծելու որ իրեն զրկանք եղած է. ուստի իրեն պատասխանելու համար կը կարդամ անուստիկ Սահմանագրութեան 48դ յօդուածը, որուն մէջ ըսուած է թէ՛ Կրօնական եւ Բաղաքական Ժողովները իւրաքանչիւր վանքի Միաբանութեան եւ վանօրէից Սորհրդոյն կարծիքը առնելէն ետքը պէտք եղած Կանոնագրութիւնը կը պատրաստեն եւ Ընդհանուր Ժողովոյ հաստատել կուտան :

ՍԵՒՎԻՏԵՆ Ս. ԷՅԵՆՏԻՆ ալ կը յայտնէ թէ՛ Վարչութեան պարտքը չէ Պատրիարքին դիտողութիւնները ղպելու. եւ ԱՄՌՈՒՆԱՆ ՊԵՅ կըսէ թէ՛ Պատրիարքին բողոքը Բաղաքական Ժողովոյ դէմ է, ինքը ասոր դէմ կը բողոքէ եւ կըսէ թէ՛ Բաղաքական Ժողովոյ պարտքը չէ Սրբազանին դիտողութիւնները տպել : —

ԵՐՈՍԱՂԵՄԱՑ Ս. ՊԱՅՏԻԱՐՔԸ Բաղաքական

Ժողովը պակասութիւն չըած չէ՛, կըսէ, միայն ի՞մ դիտողութիւններս առնելէն ետքը նորէն յօշուած աւելցնելու իրաւունք չունէր :

Ասենապետ էֆէնտին Ս. Պատրիարքին դիտել կուտայ թէ վիճարանութեան մասնակցելու իրաւունք չունի, եթէ նոր դիտողութիւններ ունի, ժողովը զանոնք նկատողութեան կրնայ առնել քանի որ կանոնադրութիւնը դեռ քննութեան տակ է :

Բառորդ մը ժողովին դադար կը տըրուի եւ այսպէս վերատին կը բացուի :

Ասենապետի առաջարկութեամբը ԿՈՂՏՈՒՒ որ Պատրիարքի իրաւասութեան վրայ յօշուած մը խմբագրուի եւ յառաիկայ նիստին ներկայանայ :

Ը. Թօղուածը կը կարգացուի :

Ա. պարբերութեան վրայ ԱՂԱՅԵԿԵԱՆ ՍՍԲԳԻՍ ԷՃԵՆՏԻՆ կառավարկէ որ փոխանակ «Տեօրէն Խորհուրդը կը հսկէ» ըսելու, ըսուի «Պատրիարքը կը հսկէ» : — ՍԵՎԻՂՅԵՆ ԷՃԵՆՏԻՆ կառավարկէ որ այս պարբերութիւնը բոլորովին վերնայ, բայց ԲԱՂՈՒԱԿ ԳԵՅ անհնար է կըսէ որ Պատրիարքը այս ամէն բաներուն վրայ կարենայ հսկել :

Վերջապէս քուէի գրուելով կորոյն ի որ փոխանակ «Տեօրէն Խորհուրդը կը հսկէ» ըսելու, ըսուի «Տեօրէն Խորհուրդը կը հոգայ Պատրիարքին հսկողութեանը տակ» :

ՆԵՎՐՈՒՅ Ա. ԷՃ. — Այս առաջին պարբերութեան մէջ բան մը կը պակսի. Վանքին մէջ ամէն բան հսկողութեան տակ է, նոյն իսկ Պատրիարքը, միայն Աւագ Լուսարարապետը հսկողութեանէ ազատ է, որպէս Աւագ Լուսարարապետը Պատրիարքէն մեծ ըլլար, եւ կառավարկեմ որ Աւագ Լուսարարապետը յիսուն տարեկան ըլլայ եւ գոնէ քսան տարիէ ի վեր միարան ըլլայ երուօսէի :

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿԸ ու ՍԱՀԱԿ ԵՊԱՊՈՊՈՒԸ կը յայտնեն որ Լուսարարապետը մինչեւ հի. մա Պատրիարքին անմիջական իշխանութեանը տակն էր, եւ ամէն բանի համար Պատրիարքէն հրահանգ կառնէր, բայց հի. մա Տեօրէն Խորհրդէն հրահանգ պիտի առնէ :

Ը. պարբերութիւնը քուէի կը դրուի եւ առանց փոփոխութեան կընդունուի :

Թ. Ժ. ԺԱ. եւ ԺԲ. Թօղուածները կը կարգացուին եւ առանց դիտողութեան կընդունուին :

ԺԲ. յօշուածին վրայ ՆԵՎՐՈՒՅ ԱՅԵԹԻՎ ԷՃԵՆՏԻՆ կառավարկէ որ Տեօրէն Խորհրդոյ ընթացքը Մահմանադրապէս կազմուած ժողովոյ պէս ըլլայ :

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿԸ չի կարծէր որ այս կանոնագրութիւնը կէտ առ կէտ կարենայ գործադրուիլ երուօսադէմի վանքին մէջ, Ն. Սրբազնութիւնը դիտել կուտայ նաեւ թէ Միարանութեան՝ Գեղարնական Վարչութեան հետ ունեցած յարաբերութիւնները ամենեւին չեն յիշուած կանոնագրութեան մէջ :

ԺԳ. Թօղուածը կը կարգացուի :

ՍԵՎԻՂՅԵՆ Ս. ԷՃԵՆՏԻՆ կառավարկէ որ ժառանգաւորաց դպրոցին հիմնադրին ծրագիրը Միարանութիւնը պատրաստէ եւ Ազգային Վարչութեան ղրկէ եւ Վարչութեան կրօնական ժողովոյ եւ Ուսումնական Խորհրդոյ ձեռօք նոյն ծրագիրը քննուի եւ վաւերանայ :

Այս առաջարկութիւնը քուէի կը դրուի եւ կընդունուի :

ԺԴ. Թօղուածը կը կարգացուի :

ՍՍԲԳԻՍ ԷՃԵՆՏԻՆ ԱՂԱՅԵԿԵԱՆ կառավարկէ որ այս յօշուածին մէջ աւելցուի եւ

սա բառերը եււ այլ որ եւ է ազգային հը-
ւնութիւններս :

ԺԴ. յօդուածը այս յանելուածով քուէի
կը դրուի եւ մեծագոյն մասով կընդունուի :

ԵՐՈՒՍԱՂ Ե ՄԻՍ. ՊԱՏՐԱՐՔԸ կը հար-
ցնէ թէ՛ հրը այս տեսակ ազգային հնու-
թիւններ ձեռք բերելու ատեն Տնօրէն Խոր-
հուրդը դէմ կենայ նէ, ի՞նչ ընելու է :

Ժօղովը կորոյի որ ասանկ պարագայի
մէջ կեդրոնական Վարչութեան դիմէ :

ԺԵ. ԅօդուածը կը կարգացուի :

ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ ՍԱՐԳԻՍ ԷՅԵՆՏԻԻ առա-
ջարկութեամբ կորոյուի որ ԺԴ. ԺԵ. եւ
ԺԶ. յօդուածներուն մէջ փոխանակ Վիար-
բանութիւնը պիտի ունենայ, բառերուն
տեղ գրուի, Վանքը պիտի ունենայ :

ԺԵ. յօդուածը քուէի դրուեցաւ եւ
մեծագոյն մասով ընդունուեցաւ :

ԺԶ. ԅօդուածը կը կարգացուի :

ՄԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅԵՆՏԻ Կառավարկէ որ այս
յօդուածին մէջ փոխանակ Վիարանութեան
պիտոյիցը գրուելու, գրուի Վիարանու-
թեան եւ հիւտնդ ազգայնոց պիտոյիցը հա-
մարս :

Ս. ՊԱՏՐԱՐՔ (Երուսաղիմայ) Եթէ
ազգայնոց իրաւունք տանք Հիւանդանոցին
մէջ խնամուելու, այն ատեն տեսակ մը ուխ-
տաւորներ հիւանդութիւն պատճառելով
կրնան տարիներ անցնել Վանքին մէջ, նոյն-
պէս Երուսաղիմայ մէջ բնակող ազգայինք,
որ Վանքին տուններուն մէջ ձրիապէս կը
բնակին եւ միշտ Վանքին վրայ ծանրանալը
կը սիրեն, կրնան հիւանդանոցը լեցնել :

Երուսաղիմայ Ս. Պատրիարքին այս կար-

ծիքը կը պաշտպանեն Տ. ՍԱՀԱԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ,
ԱՊՐՈ ՍԱՀԱԿ ԷՅԵՆՏԻ, (Ատենապետ) ՕՏԵԱՆ
ԳՐԻԳՈՐ ԷՅԵՆՏԻ եւ ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ ՅՈՎՀԱՆ-
ՆԵՍ ԱՂԱՆ :

Վերջնապէս Ընդհանուր Ժողովն ալ իրա-
ւացի դատելով Ս. Պատրիարքին այս կար-
ծիքը, ԺԶ. յօդուածը առանց փոփոխու-
թեան կընդունի :

ԺԷ. ԅօդուածը կը կարգացուի :

Ս. ՊԱՏՐԱՐՔ (Երուսաղիմայ) Միաբա-
նութեան բոլոր հասոյթները ժապախեալ
տուժարի մէջ արձանագրուելէ եւ Սնտուկը
դրուելէ ետեւ, բանային կնքելով Տնօրէն
Խորհրդոյ քով մնալու ի՞նչ հարկ կայ, եւ
եթէ Պատրիարքը ստիպողական պարտք մը
վճարելու պարտաւորի, ի՞նչ ընելու է :

ՄԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅԵՆՏԻ. — Ժամանակաւ մեր
Գերագոյն Ժողովն կնքը երեք կտորէ էր,
երեք կտոր ալ զատ զատ անձանց քով, Ա-
սիկայ անվտանգութեան պատուէն է որ չէին
կրնար մէկ անձ մը գտնել եւ կնքը անոր
յանձնել. ասանկ անվտանգութեամբ շինուած
կանոնագրութիւն մը չի քաշու :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ Ն. ԷՅԵՆՏԻ. — Սնտուկին բա-
նային Տնօրէն Խորհրդին յանձներ է Կանո-
նագրութիւնը, բայց պատասխանատուու-
թիւնը Պատրիարքին տուէր է. Արդ ի՞նչպէս
պատասխանատու կրնայ ըլլալ Պատրիարքը
անանկ Սնտուկի մը որուն բանային ուրիշի
յանձնուած է :

Տ. ՍԱՀԱԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ — Պատրիարքը
Վանքին ամենէն հաւատարիմ անձն է, բա-
նային իրեն պէտք է յանձնուի եւ եթէ պա-
կասութիւն մ'ըլլայ, իրմէն պէտք է հարցը-
ուի :

ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ Ս. ԷՅԵՆՏԻ. — Կրօնականք
պէտք չէ որ ասակի խոսքի խտնուին, Վան-

գին դրամական գործերը պէտք է աշխարհակառայ յանձնուին, ինչպէս որ մեր Եկեղեցիներուն դրամական գործերը եկեղեցւոյանց յանձնուած են:

ՍԵՐՎԻՏԵՆ Ս. ԵՅ. — Ըստ որում Սընտուկին վրայ հսկողը Պատրիարքն է, եթէ Սնտուկին ստակ վերցնէ, այն ատեն ինքը պիտի ըլլայ դատարագ եւ միանգամայն համարատու: Ասոր համար կառավարկեմ որ Տնօրէն Խորհրդոյ անդամներէն մէկը Գանձապետ դրուի:

ՍՈՐԻԵՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Գանձապետի հարկատուութիւն չի կայ, քանի որ Պատրիարքը ինքն է պատասխանատու: պէտք է ինքը հսկէ, մանաւանդ որ ինչ հարկ կայ մէն ընելու քանի որ Տնօրէն Խորհրդոյ գիտութեամբ ծախս պիտի ըլլայ:

ՍԵՐՎԻՏԵՆ Ս. ԵՅ. — Ինչպէս որ առեւտրական գործոց մէջ գանձապետ մը կայ որ պատասխանատու է եւ հրամանաւ կը շարժի, անանկ ալ գանձապետը Պատրիարքին պատասխանատու ըլլայ եւ Պատրիարքն ալ Ազգին:

ՊԵՆԵՐԵԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Գանձապետի հարկ չի կայ. իմ սնտուկս ես կը բանամ, ես կը գոյնեմ:

Խնդիրը կերկորի. — մէկ կողմէն ՍԵՐՎԻՏԵՆ ՍԵՐՎԻՏԵՆ ԵՎ ԱՊՕ ՍԱԱԿ ԷՃԵՆՅՈՒՆԵՐԸ Գանձապետ մ'ըլլաւ անհրաժեշտ է կրանն, եւ այս Գանձապետին ընտրութիւնը Պատրիարքին յանձնել կառավարկեն: Միւս կողմէն Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿԸ կըսէ թէ՛ եթէ հաւատարիմ գանձապետ մը չի գտնեմ ի՞նչ ընեմ, կամ թէ՛ Գանձապետը ստակները առնէ քուլէ նէ ի՞նչ ընելու է:

Վերջապէս ԺԼ. յօդուածը կընդունուի անոր մէջէն քրանային Տնօրէն Խորհուրդը

պիտի պահէ իր կնքովը եւ իր հսկողութեանը տակ քտուրը մէջէն բաշխուին վերցուելով:

ԺԼ. յօդուածը կը կարգացուի:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ (ԵՐԱՍԱՊԻՄԻ) ԿԱՌԱՋԱՐԿԻՆ՝ որ այդ 18րդ յօդուածը սա կերպով շարադրուի:

Պատրիարքը իրաւունք չունի ազգային եւ ոչ մէկ կալուած ձեռքէ հանելու, մինչեւ որ թէ՛ Միաբանութեան եւ թէ՛ Կ Պօլսոյ կեդրոնական Վարչութեան հանութիւնը շտատանայ, Նոյնպէս կալուած գնելու ամասին՝ բացի ստիպողական պարագայներէ՝ որ հանութիւն ստանալու առթիւ մնաց Վերջոյ պատահիլ, Բայց ասանկ պարագայներու մէջ գնելէն ետքը պէտք է իմաց տայ:

Այս առաջարկութենէ վերը Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿԸ կըսէ թէ՛ կրնայ պատահիլ որ կալուածներու փոխանակութիւն ըլլայ ստիպողական պարագայներու մէջ եւ այսպիսի կալուածներ ունի Վանքը զորս այս մտքով առած է: Նոյնպէս կը յայտնէ թէ՛ Հայոց Վանքը տուներ ունի Յունաց թաղին մէջ եւ Յոյներն ալ Հայոց թաղի մէջ եւ այս վերջին տուները առնելը ոչ թէ՛ գրասով ալ փոխանակութեամբ կրնայ:

Ընդհանուր Ժողովը Ս. Պատրիարքի այս առաջարկութիւնը կընդունի եւ մեծազոյն մասամբ կորոշուի որ ԺԼ. յօդուածը իւր առաջարկութեան պէս խմբագրուի:

ՅՈՎԱՆՄԱՆԵՆ ՅՈՎԱՆՆԵՍ ԱՂԱՆ ԿԱՌԱՋԱՐԿԷՆ որ Երեսուցէմայ Վանքին բոլոր կալուածոց կալուածագրերուն՝ նոյնպէս անեցած բոլոր արտօնագրերուն ու հրովորակներուն պատնէնները Ազգային Վարչութեան զրկուին. նոյնը կառավարկէ միւս վանքերուն համար ալ:

ՕՏԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐ ԷՃԵՆՅՈՒՆ կը պատասխան

ե՛ք որ այս առաջարկութիւնը յայտնապէս տրամադրեալ է Սահմանադրութեան մէջ, հետեւաբար կանոնադրութեան մէջ աւելցնելու հարկ չիկայ:

ԺԹ. ԅօդուածը կը կարգացուի:

Ս. ՊԱՅՐԻԱՐԹ (Երուսաղէմ) Ս. Երուսաղէմայ Աթոռը իրրեւ Առաքելական Աթոռ Կ. Պոլսոյ Կրօնական Ժողովին կախում կըրնայ ունենալ եւ պէ՛տք է ունենայ եւ իր Տնօրէն Խորհուրդը որ Եպիսկոպոսներէ եւ Վարդապետներէ կը բաղկանայ, միանգամայն Կրօնական Ժողով մը չէ՞ մի, եւ գիրք մը տպելու համար Կ. Պոլսոյ Կրօնական Ժողովին իրաւասութեան կրնայ ենթարկուիլ. ուրիշ բան է՝ եթէ Ս. Էջմիածնայ Սինոդին հաւանութեանը դիմէ իրրեւ Ազգիս Կրօնական Կեդրացոյն իրաւասութեան, որուն ենթակայ է նաեւ Կ. Պոլսոյ Կրօնական Ժողովը:

ԱՅՆԱԳՅՏ. — Խնդրոյն Կրօնական մասը Կրօնականաց Թողով, քաղաքական մասին վրայ կուգեմ խօսիլ: Հայոց Պատրիարքարանը ուղղակի յարաբերութիւն կրնայ ունենալ Էջմիածնայ հետ միայն, ուրիշ որ եւ է վաճաք եւ Միաբանութիւն ուղղակի յարաբերութիւն չի կրնար ունենալ անոր հետ, այլ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանի միջոցաւ. եւ երբ վաճաք մը կամ միաբանութիւն մը ուղղակի յարաբերութիւն ունենալ կուզէ, ըսել է Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանին անկախ է, քանի որ Կանոնադրութիւնը կը ցուցնէ որ Երուսաղէմայ Միաբանութիւնը Պոլսոյ Պատրիարքարանին կախումն ունի եւ անով միայն Բ. Դրան յետ յարաբերութիւն կրնայ ունենալ: Ասկէ զատ, Տէրութիւնը Կրօնական Ժողով մը կը ճանչնայ հոս եւ անոր առած է Տանկաստանի Հայոց վրայ իրաւասութիւն մը:

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ Ն. ԵՃ. — Երբ որ տրագումա՞ գիրքը Կրօնական չէ, ի՞նչ հարկ կայ

Կրօնական Ժողովին դիմելու, միայն Կրօնական գիրքերուն համար որոշելու է թէ՛ որ՞ու պիտի դիմէ Միաբանութիւնը: Հատ իս Երուսաղէմայ Պատրիարքութիւնը Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեանն է նախապատիւ ըլլալով, Կրօնական գիրքերու տպագրութեան համար Կ. Պոլսոյ Կրօնական Ժողովին դիմելու կարեւորութիւն չերեւնար: Աթոռին իրաւասութեան կէտը ա՛հա հոս է ըստ իս, եւ այս խնդիրը մեր ձեռ՛ հասութեանն է վեր է. Կրօնական Ժողովին անկ է ասոր պատասխանը:

ՅԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՏ. — Տանկաստանի մէջ բոլոր գիրքերը Մեծիւսի Մուարիճի մէջ կը քննուին, մինակ Կրօնական գիրքերը Պատրիարքարան Կրօնական Ժողովոյ կը շարկուին. ըսել է ամէն Կրօնական գիրք պէ՛տք է Կրօնական Ժողովին անցնի:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ. — Եպիսկոպոսութիւնը ազատ է, Տէրութիւնը տպագրութեան վրայ որչինքն ունի, իրեն կիցայ տպեալ գիրքերը քննելը: Ուստի Միաբանութիւնն ալ ուզած գիրքը կրնայ տպել, բաւական է որ Տէրութեան օրինաց հակառակ չըլլայ:

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ Ն. ԵՃ. — Տէրութիւնը Կրօնական գիրքերը չի քննէր, այլ միայն քաղաքական գիրքերն:

ՅԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՏ. — Սահմանադրութիւնը Կրօնական բոլոր իրաւասութիւններն Կ. Պոլսոյ Կրօնական Ժողովին տուած է. այս մտածմամբ էր որ ԺԹ. յօդուածը հոս զբրինք:

Յ. ՆԵՐՍԵՍ ԵՊՍԿ. ՎՍՐՈՒԱՊԵՏԵԱՆ. — Ըս այս յօդուածը ամենեւին չեմ ընդունիր. այն վաճաքը որ ուղղակի յարաբերութիւն կրնայ ունենալ Էջմիածնայ հետ Վարդապետի մը Եպիսկոպոսական վկայագիր տալով, կրնայ նաեւ առանց Պատրիարքարանի գի-

մելու Ս. Սիւսդին Հետ յարարերութիւն ունենալ եւ ուզած գիրքը տպել, այս յօդուածը ինձի հակասական կերեւայ: Ուստի կամ այս յօդուածը վերցնելու է եւ կամ յարարերութեանց սահմանը որոշելու է:

Գալով Ռուսիոնեան էֆէնտի, որ Երուսաղէմայ Պատրիարքութիւնը Կ. Պօլսոյ Պատրիարքութենէն նախապատիւ կը կարծէ, կը պատասխանեմ թէ իր տեղեկութիւնները սխալ են. մեր Պատրիարքութիւնները ժողովներով Հաստատուած չեն, այլ վերջէն Հաստատուած են: Երուսաղէմայ Պատրիարքութիւնը Եղիստոսի Սուլթանաց շնորհիւր եւ Կ. Պօլսոյ Պատրիարքութիւնը Ֆաթիխ Սուլթանի պաշտպանութեամբը. Պատրիարքութիւն մը իւր իշխանութեանը տակ գոնէ տասներկու Եպիսկոպոսութիւն պէտք է ունենայ. այս նկատմամբ ահա Կ. Պօլսոյ Պատրիարքութիւնը նախապատիւ սեպուելու էր: Հետ իս խնդիրը հոս չէ, պէտք է որ, ինչպէս քաղաքական իշխանութիւնը, անակն ալ կրօնականը մէկ աղբիւրէ բղխի, եւ եթէ ասանկ չըլլայ, կրօնական խնդրոց մէջ անհամաձայնութիւններ կրնան ծագիլ, ինչպէս որ Երուսաղէմ գործածուած Տնայցոյցը հոս մեր ընդունած Տնայցոյցը չէ: Ուստի դարձեալ կրտսմ որ Կանոնադրութեան մէջ այս յարարերութիւնները յայտնի չեն գրուած:

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒՄ — Ծաւալին այն է որ Վարդապետի մը Եղիսկոզոս ձեռնադրուելու համար վկայագիր արուելու յօդուածին վրայ ներքէս Սրբազանը ամենեւին բան մը չի փոսեցաւ:

Յ. ՆԵՐՍԷՍ ԵՊՍԿ. ՎԱՐՁԱՊԵՏԵՍԻԱՆ — Այդ յօդուածը վիճարանութեան դրուած ժամանակը ժողովին ներկայ չէի:

ՄՈՒՊԱԼԷՆԱՅՍԻԱՆ Յ. ԱՂԱ — Ասիկայ զուտ կրօնական խնդիր մ'է եւ մեր գիտելիք բանը չէ:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԷ — (Երուսաղէմայ) Մա-

նաւանդ որ այս ժժ. յօդուածը ետքէն մը տած է:

ՁԷՐՈՒՆԷ Ռ. ՊԵՏ — Այս յօդուածը ետքէն մանր է ըսուելուն զէմ կը բողբուիմ, վասն զի պէտք է գիտնալ որ Բողաքական ժողովը այս խմբագրութեան մէջ յամենայն Սահմանադրութեան արամադրութեանցը հետեւեցաւ:

ՌՈՒՍԻՆԵՍԻԱՆ Ն. ԷՅ. — Կառավարկեմ որ այս ժժ. յօդուածը բոլորովին վերնայ:

ՌՈՒՍԻՆԵՍԻԱՆ Ն. ԷՅ. ի այս Կառավարկութիւնը քուէի դրուելով կորոշուի որ այս ժժ. յօդուածը բոլորովին վերնայ:

Ի. ՅԵՐԱԿԱՆԻ ԿՐ ԿԱՐՊԱՅՈՒՄԻ:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԷ — (Երուսաղէմայ) Արդէն ես յայտնած եմ որ այս յօդուածին գործադրութիւնը անհնարին է:

ՓԱՆՈՍԵՍԻԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱ կը յայտնէ որ Միարանութիւնը տուրկ տալու պարտաւոր չէ: Միւս կողմէն ՅՈՒԱԿԻՄԵՍԻԱՆ ՅՈՎ. ՀԻՆՆԷՍ ԱՂԱն կը պնդէ թէ՛ Միարանութիւնը կանոնադրութեան այս ինչ մասը կընդունիմ եւ այն ինչ մասը չեմ ընդունիր ըսելու իրաւունք չ'ունի, եւ ինչպէս որ Սահմանադրութիւնը կը պահանջէ որ ամէն վանք որոշեալ տուրք մը տայ, անանկ ալ Երուսաղէմ տալու է:

ՄՈՒՊԱԼԷՆԱՅՍԻԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Ի վաղուց անտի Երուսաղէմայ վանքը 48,000 դրուշ տարեկան տուրք կուտար. ետքէն 120,000 դրուշ տարեկան տուրք կապուեցաւ ձեռնարանի համար եւ ձեռնարանին գոցուելէն ի վեր այդ տուրք Ազգ. Հիւանդանոցին կադուեցաւ:

ՆԵՎՐՈՒՆ Ա. ԷՅ. — Մինչեւ այսօր տարեկան 120,000 դրուշէն ինչ որ մնացորդ

կայ, Միաբանութիւնը կեդրոնական Վարչութեան հաստցանկերու պարտաւոր է, բայց այս օրուընէ անդին Վանքը պարտաւոր չէ այս վճարումը շարունակելու:

ՅԵՐՈՒՆՆԻ Ա. ՊԵՏ. — Մինչև Գաւառական տրոց հաստատուիլը, Միաբանութիւնը 48,000 դրուշ տուրքը շարունակելու է, զի մեր կանոնադրութեան մէջ սովորական տուրք զբերով, տարեկան 46,000 դրուշի տուրքը կը հասկնանք եւ ո՛չ թէ 120,000 դրուշը:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Սահմանադրութիւնը Վանքերուն համար տուրք չէ սահմանած, այլ Առաջնորդութեանց համար, եւ երբ այս տուրքը որոշուի, յայնժամ Երուսաղէմ ալ իբր Առաջնորդութիւն մը՝ իրեն ինկած րաժինը կուտայ: Այսու ամենայնիւ եթէ այսօր Ընդհանուր Ժողովը վճիռ տայ որ ա՛լ սակէ ետքը Երուսաղէմայ Վանքը տուրքէ ազատ է, Միաբանութիւնը պարտաւոր է իւր անցեալ պարտքը վճարելու:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ. — Գարտը մը չէ՛ Վանքին տուածը, այլ իբր շնորհ մը:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Վանքը մինչև ցարդ այս ստակը իրեն պարտք ճանչցած է, եւ ո՛չ թէ իբր շնորհ: Միաբանութիւնը բարոյական օգուտ մը ցոյց տուած չըլլալով, իբր նիւթական օգուտ այս տարեկան գումարը կուտար, միայն թէ սակէ ետքը ազատ է չի ապուլու քանի որ Երուսաղէմայ մէջ դպրոց եւ տպարան պիտի հաստատէ, անանկ որ եթէ այսօր 120,000 դրուշի տարեկան տուրքին շարունակուիլը չենք ուզեր նէ, բարոյական օգտի մը ակնկալութեամբ է:

Ժողովոյ մեծագոյն մասը հասանութիւն կուտայ ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅԻՆՅԻԻ խօսքին:

Ս. ՉԱՏԻԱՐԳ. — (Երուսաղիմայ) Այն տտեկ այս 120,000 դրուշը կապուեցաւ նէ, տարին քսան աշակերտ ապուլու խոստման վրայ էր. քսան եւ վեց տարի է ի վեր Վան-

քը այս շնորհը շարունակեց, բայց Ազգը ի՞նչ ցուցուց անոր փոխարէն եւ երեսուն տարի է ի վեր Վանքին կողմէն Ազգին տըրուած ստակները ի՞նչ եղան...

Յ. ՍԱԼԱԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ. — Կը ձայնակցիմ Երուսաղէմայ Ս. Գատրիարքի այս խօսքերուն:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Կ'երեւայ որ իմ դիտողութեան առթիւ Ազգէն հաշիւ կը պահանջէ Ս. Գատրիարքը. եթէ փոփոխակի հաշիւ ուզենք, փոփոխակի իրար կրնանք նեղել, եւ եթէ այս հաշիւները քննուին նէ Միաբանութեան շահաւէտ չըլլար, եթէ Ազգը տարին քսան տղայ խոստացեր է եւ չէ կատարէր իր խոստումը, ինչո՞ւ Միաբանութիւնը չէ բողոքէր. Ազգը իւր իրաւունքը ճանչցեր է, բայց Միաբանութիւնը իրենք չէ ճանչցեր: Ինչ եւ է, մինչև հիմա եղած պարտքը վճարելու է, իսկ սակէ վերջը ո՛չ մեք կուզենք եւ ո՛չ ալ դուք վճարեցէք:

ՄՈՌՊԱԷԼԵԱՅԵԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Ս. Գատրիարքը կըսէ թէ Վանքը կարողութիւն չունի վճարելու այս մնացորդ պարտքը:

ԳԵՐԳԵԱՆ Ա. ԱՂԱ. — Նախկին Ընդհանուր Ժողովոյ մէջ տարեկան 120,000 դրուշ տուրք որոշուած էր:

ՅԵՐՈՒՆՆԻ Ա. ՊԵՏ. — Ես դարձեալ կը պնդեմ որ մեր դրած սովորական տուրքը 48,000 դրուշ է:

Օրը տարածմամբ ըլլալով, Կանոնադրութեան իրդ. յօդուածին վրայ վերջնական որոշումը յաջորդ Ժողովին կը մնայ:

Ատեանը կը վերնայ ժամը 11ին:

Փոխ-Ատենագլխի
Մ. ՌԱՅՔՅԵԼԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ժ.

5 Մ Ա Ր Տ 1865

Ղ Ա Լ Ա Ք Ի Ա

Ն Ա Ե Ա Գ Ա Հ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻԻ Տ. ՊՈՂՈՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԲ

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ

Ս Ա Հ Ա Կ Է Ֆ Է Ն Տ Ի Ա Պ Ր Օ

(Ներկայ Երեւոյիսանք 75)

Ատեանք բացուեցաւ ժամը 6 1/2 ին 75
ժողովականաց ներկայութեամբ:

1

Նախորդ նստի ատենագրութիւնը կարգացուելով, ԱՂԱԲԷԿԵԱՆ ՍԱՐԳԻՍ ԷՖԷՆՏԻ ստ զխտորութիւնը կընէ. Ատենագրութիւնը կըսէ թէ՛ Օտեան Գրիգոր էֆէնտին անպեղծ ժողովին մէջ Միաբանութեան վրայ պատշաճ ատենը ստպէս ըսած ըլլայ. Միաբանութիւնը մինչեւ ճիշտ բաւական օգուտ մը ցոյց չի տուած, թէ՛ եւ ինքը, Օտեան է. էֆէնտի՛ հոս չէ՛, բայց եւ կրնամ հաստատանել թէ՛ սա խօսքն ալաւելցուց, բայցի ս. անդեաց պանպանութեանն: Ուստի այս ալ աւելնալու է ատենագրութեան մէջ:

Գարձեալ զխտել կուտայ թէ՛ «Վանքին Ամսուկին բանալին նրուսադէմայ Պատրիարքին յանձնուելու համար որոշում եղած ատենը ինքը առաջարկած է որ երկրորդ զընթերցանութեան ատեն այս կէտը նորէն

զքննուի, եւ խնդրած է որ ներքոց կարգը անցնի այս»:

ՆՎՐՈՒՅ Ա. ԷՖԷՆՏԻ զխտել կուտայ որ նախընթաց նիստին մէջ որոշուած էր որ «Տնօրէն Խորհուրդը Սահմանագրութեան 85, 86 եւ 87րդ յօդուածներուն տրամադրութեանցը պիտի հետեւի իր ատենական զգործողութեանցը մէջ»: Ասի ատենագրութեան մէջ յիշուած չէ՛, կըսէ:

Ժողովը թէ՛ Աղաբէկեան Սարգիս էֆէնտի եւ թէ՛ Նէվրուզ Արիթիկ էֆէնտիի այս զխտորութիւնները իրաւացի կը դատէ: Եւ այս մէկ քանի զխտորութիւններէն ետքը քուէի կը դրուի եւ մեծագոյն մասամբ կընդունուի:

12

ԱՅՆԱՊԱՏՅՈՒՆ. — Նախընթաց նիստին մէջ Իրդ. յօդուածին վրայ որոշում մը չըբու ժողովը: Ուստի այսօր նոյն յօդուածին քըն-

նութիւնը վերջացնելով, որոշում Եւ պիտի տանք :

ՅԵՐԵՎԱՆ ԱՐԱՆԱՄ ԱՂԱՆ Կանոնա- նագրութեան Իրգ. յօդուածին վրայ ստ զխոտուութիւնը կընէ, — Սովորական տուրքն բառերը բացատրութեան կարօտ են, կըսէ, եւ ստոր վրայ կը բացատրէ թէ Վանքը Աղ- զինն է եւ ո՛չ Միարանութեան, եւ թէ Վանքին բոլոր հարստութիւնները ու եկա- մուտները Աղզին են եւ թէ Միարանութեան պաշտօնը՝ Վանքին եկամուտը՝ տուողին, այսինքն՝ Աղզին բաղձանացը համեմատ արն- տանել եւ մատակարարել եւ ժամանակին իւր հաւատարիմ մատակարարութեան հա- շիւր տալէ. առնուլ եւ տալը Միարանու- թեան պաշտօնական պարտքն է, կըսէ, եւ ո՛չ թէ շնորհ մը, ինչպէս ոմանք կարծեցին: Աղբը, կըսէ, Վանքին նիւթական պաշտ- աութեանը համար ամէն միջոց չէ խնայած մինչև ցարգ, եւ կը հարցնէ թէ արդեօք Միարանութիւնն ալ փոխադարձ առ Աղզն ունեցած պարտաւորութիւնը կատարած է մինչև Կիմս, եւ կը զարմանայ թէ ի՞նչպէ՞ս՝ փոխանակ զանձուց ճոխութեան՝ այստէ՛ր Մի- արանութիւնը կաղաղակէ թէ՛ անտուկը թանկ մը չիկայ. Վանքին մէջ գետեզած զանձը, կըսէ, վայրապար սպտեր է, Աղբը իր արգար իրաւունքը փնտելու զանցա- ութիւն ըրած ըլլալուն համար, Աղբը, կըսէ, իր պարտքը վճարելէն ետքը պահան- ճելու ալ իրաւունք ո՛ւնի: ՅԵՐԵՎԱՆ ԱՐԱՆԱՄ ԱՂԱՆ իր քննադատութիւնը շա- րունակելով Աղզին երկու պահանջումները արգարացի կը գտնայ, նախ Վանքին առ կեղքոնական վարչութիւնն ունեցած պար- տուց մնացորդը Աղզին արդար տանելիքն է, կ'ըսէ, եւ տարեկան տրոց զաւրով կըսէ թէ, եթէ Բաղաբական Ժողովոյ Ատենապետ Պէյը սովորական տուրք ընելով 18,000 դրու- ըը կիմանայ, առ իւր անձնական կարծիքն ըլլալու է, զի եթէ Բաղաբական Ժողովոյ կարծիքն ըլլար, հարկու այն տանն 18,000ը Ղ.Ը բացորոշ կը գրէին Կանոնագրութեան

մէջ, Ատր վրայ Արբահամ աղա կառաւարկն որ տարեկան տուրքը Վանքին կարտու- թեանը համեմատ որոշուի որպէս զի աղա- գային մէջ ընելիք նոր կարգադրութեանց արգելք չըլլայ:

Սոյն կարծիքը կը պաշտպանէ նաև Եովակիմեան Եովհաննէս Աղան:

ՅԵՐՈՒՀ Բ. ՊԵՏ — Յրէնկեան Արբա- համ աղան կը սխալի երբ կը կարծէ որ 18, 000 Ղ.Ը իմ անձնական կարծիքս է, առ Բաղաբական Ժողովոյ մեծագոյն մասին որո- շու մն է. եթէ Սահմանագրութեան 93դ. յօդ- ուածը չըլլար, այս քալ ըսալէր անունով տուրքն ալ չէինք կրնար դնել Կանոնագրու- թեան մէջ, բայց Սահմանագրութեան տրա- մագրութեանցը հետեւելով 120,000 Ղ. տարեկան տուրք ամենեւին չէինք կրնար գրել Կանոնագրութեանը մէջ:

Ատենադպիր Էֆէնտին այս յօդուածին վրայ Ս. Պատրիարքին գրուող գիտողու- թիւնը կարչալուն առթիւ դիտել կուտայ թէ Բաղաբական Ժողովը այս դիտողութիւնը ստացած ժամանակ 120,000 Ղ. գրուած էր եւ ոչ թէ 18,000 Ղ:

ՅԵՐՈՒՀ ԲԱՐՈՒԱԿ ՊԵՏ Եւ ՄՈՒՊԵՆԱՅ- ձԵԱՆ ԵԱՎՈՐ ԱՂԱ կը յայտնեն որ Բաղա- րական Ժողովը իր նիստերուն մէջ շատ բա- ներ կրնայ խօսիլ, բայց անոց ամենագրու- թիւնը Ընդհանուր Ժողովոյ մէջ կարողութե- ոչ որ իրաւունք ունի Ընդհանուր Ժողովը, կրնն Կա՛նոնագրութեան վերջնական խնդ- րութեանը նայելու է:

ՅԵՐԵՎԱՆ Ա. ԱՂԱ — Երբ Բաղաբա- կան Ժողովը 18,000 Ղ. որոշած է իր մեծ- գոյն մասովը, պէտք էր յայտնապէս գրել. քանի որ ասն չէ ըրէր, մենք կրնանք զԸ՛ դնել գարձեալ թէ սովորական տուրք ըս- աւածը միւս տուրքն ալ կրնայ հասկցուիլ:

ԱՅՆԱԳՅՑ — Քաղաքական Ժողովը Սահմանադրութեան 93րդ. յօդուածին հետեւելով սովորական տուրք համարեր է 18, 000 ռ. ք. Իրաւ, աղէկ կըւար այս կէտն յայտնապէս գրել, բայց ինչ որ է, Այժմ Ընդհանուր Ժողովին կը մնայ որոշել թէ՛ ըստ Սահմանադրութեան՝ Վանքը տուրք տարու է թէ ոչ:

ՅԵՐՈՒՆ Բ. ԳԵՑ — Սահմանադրութեան 93րդ յօդուածին տրամադրութեանցը հետեւելով Վանքը տուրքի մը ենթակայ է, բայց տուրքին քանակութիւնը որոշելը Ընդհանուր Ժողովին գործն է: Ուստի Քաղաքական Ժողովը որոշ չի գրեց, եւ որովհետեւ կանոնադրութիւն մը ապագային համար կը չիտուի, մենք չէինք կրնար անցեալին մէջ մնացորդ պահանջքը կանոնադրութեան մէջ յիշել:

ԱՅՆԱԳՅՑ — 120,000 ռ. տուրքի վերայ պիտի ըլլայ այսուհետեւ ապօրինաւոր է: միայն կը հարցնեմ թէ 18,000 ռ. տարեկան տուրք տալու պարտաւոր է Միարանութիւնը:

ՅԵՐՈՒՆ Բ. ԳԵՑ. — Մինչեւ Գաւառական տրոց հաստատութիւնը՝ Վանքը պարտաւոր է քանիցայն տեւեռով տարեկան 18000 զրուշ տուրքն վճարել:

ՅՅՂԱԿՈՄԵՏԱՆ Յ. ԱՂԱ. — 18,000 ռ. քուշ տուրքը շատ հին է. աղէկ կը յիշեմ որ երկար ժամանակէ ի վեր 120,000 զրուշ տարեկան տուրք որոշուած է Ժողովներով:

ՍԱՆԿԵԱՆ Մ. ԱՂԱ. — Հին ըլլայ, նոր ըլլայ, հոգ չէ՛, բաւական է որ Միարանութիւնը այս տուրքը կը վճարէ իրր մուգարս:

ՆԵՎՐՈՒՅ Յ. ԱՂԱ. — Խօսքերը չեն հասցնալիր կոր. խնդիրը արդեօք առջի

տուրքը տալու վրայ է չէ՛ նէ բնաւ տուրք չի տալու:

ԱՅՆԱԳՅՑ. — Ըստ Սահմանադրութեան՝ Միարանութիւնը պարտաւորաւ է տուրք տալ թէ ոչ. այս է ահա խնդիրը:

ՆԵՎՐՈՒՅ Յ. ԱՂԱ. — Տարակոյս չիկայ թէ, ինչպէս որ ըստ Սահմանադրութեան իւրաքանչիւր Առաջնորդութիւն տուրք մը պիտի վճարէ, Երուսաղէմ ալ իրր Առաջնորդութիւն մը պիտի վճարէ իւր տուրքը:

ՈՌՈՍԻՆԵԱՆ Ն. ԷՃ. — Կանոնադրութեան 20րդ. յօդուածը երկու երես ունի. մէկը անցեալը կը ըստի եւ միւսը ապագան: Կանոն մը ապագային համար կը չիտուի եւ ո՛չ թէ անցեալին համար. կանոնադրութեան մէջ միայն գալիք տուրքը որոշուու էր եւ անցեալին վրայ բնաւ խօսք ընելու չէր: Ուստի կառաջարկեմ որ 20րդ. յօդուածին այն մասը որ անցեալին կը վերաբերի, բոլորովին վերնայ, իսկ գալով մնացորդ պահանջքին, կըսեմ թէ սիւրբ Ընդհանուր Ժողովոյ գործը չէ, այլ քաղաքական Ժողովոյ եւ Ս. Գաւարիարքին մէջ լինեալիք բան մ'է:

ՅԵՐՈՒՆ ԲԱՐՈՒՆԱԿ ԳԵՑ Իրաւացի կը գտնէ Ռուսիսեան էֆէնտիի զխողովութիւնը, միայն թէ 20րդ. յօդուածին մէջ անցեալին վրայ բան մը չիկայ, կըսէ, Կընդունեմ, կըսէ, որ մնացորդ պահանջքի խնդիրը Քաղաքական Ժողովոյ եւ Ս. Գաւարիարքին մէջ լինեայ: — Ռուսիսեան էֆէնտիի կարծիքը կը պատպանեն բազմաթիւ Սրեպիտանք, մասնաւորապէս ԱՅՌՈՒՆ-ՅԵՐՈՒՆ ԵՅԵՆՍԻ եւ ՊԷՅԼԻՐԵԱՆ ՅԱԿՈՑ եւ ՍԱՐՈՒՆԱՆԵԱՆ ՅԱՐՈՒԹՈՒՆ ԱՂԱՆԵՐԸ:

ՆԵՎՐՈՒՅ Յ. ԱՂԱ. — Ինչ կերեւայ որ անցեալ պահանջքին գործն ալ Ընդհանուր Ժողովին մէջ պէտք է լուծուի. Ասկէ առջի

Քաղաքական ժողովը Վանքին տալիք տարեկան տուրքը 120,000 զրուշ որոշած եւ իր սեղեկագրին մէջ գրած էր, բայց արդէ Քաղաքական ժողովը 18,000 զրուշ է կրօն, նախ որոշելու է թէ ո՞րն է ստոյգը. երկու Քաղաքական ժողովոց Ատենապետներն ալ ներկայ են, թո՛ղ յայտենն:

ՅԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՏ. — Իրաւցնէ սակէ առաջ 120,000 զրուշ տարեկան որոշուած էր, բայց մենք սովորական տուրք ըսելով՝ 18000 զրուշը կրմանանք:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — (Քաղաքական ժողովոց Ատենապետ Յերոն Բ. Պէյի գառնալով) Ինչո՞ւ ուրեմն 18,000 զը ը յայտնի չի գրեցիք:

ՄՈՒՊԱԼԵԱՅԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Մենք գոց անցանք, թող Ընդհանուր ժողովը խնդիրը պարզէ ու վճիռ տայ. ինչո՞ւ այդքան վրանիս կը քալէք:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԲ — (Երուսաղիմայ) Ես ալ մէկ երկու խօսք ընել կուզեմ:

Մէկ քանի Երեսփոխանք դիտողութիւն կընեն որ Երուսաղէմայ Ս. Պատրիարքը վիճարանութեանց մասնակցելու իրաւունք չունի:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԲ — (Երուսաղիմայ) կը զարմանամ որ Ձեր ժողովին մէջ խօսելու իրաւունք չունեցող մէկ վարդապետի մը քուէ կուտար Պատրիարք ընելու, ո՞ղ կեցիք, հոգ չէ: Ազգը իրաւունք ունի Վանքին վրայ, անոր լաւութեանը կը փոխաքի, բայց Մխարանութիւնն ալ վարձկան համարելու չէ. անոնք ալ Ազգին զուակները են, անոնք Ազգին վրայ կը ցուին. ես որ երեք պարսաւորութիւն վրաս աւած եմ, ի՞նչ պէս կուզէք որ Ազգին վրայ չի ցաւիմ, Գիտցէք որ Պատրիարքութիւնը իմ աչքս չէ՛, ես Վանքին վրայ ցաւելուս եւ Ս. Աթոռին

պայծառութեանը փոխաքելուս համար այս պաշտօնը յանձն առի: Մենք մեր ցաւերը Ձեզի յայտնեցինք, բայց դուք չէք հարցնէք թէ՛ կարողութիւն ունի՞նք մի ստակ տալու, ի՞նչ, կուզէք որ Վանքը քանդի՞նք ու զած ստակնիդ տալու համար, արդէն 1500 քսակ պարտք կայ որուն համար տոկոս կուտանք եւ գիտէք որ մինչեւ տեղս երթամ նստեմ, այս պարտքը կուեկեայ. դատարկ սեռուկի համար ի՞նչ կեր կը վիճիք. եւ ի՞նչ իրաւամբ 120,000 զը տարեկան տուրք կուզէք քանի որ Սահմանադրութեան մէջ այս ստակն բառ մ'անգամ գրուած չի կայ, Իրաւ է որ Մխարանութիւնը այդ ստակը մինչեւ հիմայ կուտար, բայց փոխարէն՝ Ճէմարանէն տարին հինգ տղայ առնելու համար էր. կը հարցնեմ, ո՞ր է այդ ստակին արդիւնքը:

ՆԵՎՐՈՒՅ Ա. ԵՃ. — Անցեալ նստին Սրբազանը տարին 20 տղայ ըսաւ: Հիմա այդ քսանը հինգի՞ իջաւ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Ինչիրը անպատճառ 120 հազար զը վճարելու վրայ չէ, վասն զի սփկայ ժամանակին եղած բան մ'է: Հիմա մեր վիճարանութիւններէն կը կտուել որ սովորական տուրքը 18,000 զը է եւ այս պիտի շարունակուի. (Ս. Պատրիարքին գառնալով) Եւ կը յուսամ թէ Ձեր Սրբապետութիւնն ալ յանձն կառնու Վանքի քանի որ մեծ գումար մը չէ, իսկ եթէ Վանքը դրամական նեղութիւն ունենայ, Ազգը իր օգնութիւնը չի դնանար, քանի որ մենք ամենքնիս ալ այդ Վանքին պայծառութեանը կը պարտինք: Ուստի կառաջարկեմ որ Կանոնադրութեան 20դ. յորուածին մէջ յայտնապէս ըսուի. «Տարեկան 18,000 զը. քանիցէկէի թուրքը պիտի շարունակէ»:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԲ — (Երուսաղիմայ) Վանքը այս տուրքը իրր մուխարա՞ պիտի տայ, եւ ի՞նչ է այս մուխարա բառը, կուզեմ գիտնալ, թողէք, կը խնդրեմ, ժամ առաջ տեղս երթամ. սիրոս կտոր կտոր կըլլայ երբ

կը մտածեմ որ եթէ այս միջոցիս Երուսաղէմ չի հասնիմ, մեծ շնասնէր պիտի կրէ վանքը:

Քաղաքական Ժողովոյ Ատենապետ, ԲԱՐՈՒԱԿ ՊԵՏ ՅԵՐՈՆՆ, կուզէ բացատրել մուխարա բառին նշանակութիւնը: Բայց Ատենապետ էֆէնտի անմիջապէս քուէի կը շնէ եւ մեծագոյն մասով կորոշուի որ՝ տարեկան 1500 ՂԵ՝ տուրք ըլլայ մինչեւ Գաւառական տրոց հաստատուիլը:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Կառաջարկեմ որ փոխանակ մուխարս կամ քանդիլը ըսուելու, Կանոնագրութեան մէջ ըսուի: 18000 զրուշ Դիւանական տուրքը, վասն զի պէտք է գիտնալ որ այս գումարը Պատրիարքարանի Դիւանատան յատկացեալ է:

Այս առաջարկութիւնն եւս ժողովն կընդունի մեծագոյն մասով:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ. — Մենք հոս չորս հոգի խօսք էինք ուզած այս յօդուածին վրայ գիտողութիւն ընելու համար, բայց Ատենապետ էֆէնտի առանց մեզի խօսք տալու խնդիրը քուէի դրու: Արդեօք խնդիրը բողոքովին պարզուած կը կարծէ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Երբ մեծագոյն մասը քուէ կուզէ, իմ պարտաւորութիւնս է խընդիրը քուէի դնել:

ԱՍԼԱՆԱՔԵԱՆ Խ. ԱՂԱ. -- Հին առեւիթները ի՞նչ պիտի ըլլան:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Կանոնագրութիւնը տպագային համար կը շինուի, ուստի այդ հին առեւիթներուն խօսքը անոր մէջ չի դրուիր: Սակայն Ժողովին կը հարցնեմ թէ այդ հին հաշիւը հո՞ն պիտի քննուի թէ ոչ:

ՊՈԼՈՒՅԱՆ ԱԻՅԵՏԻԱ ԵՎ ՓԱՆՈՍԵԱՆ ԿԱ-

ԲԱՊԵՏ ԱՂԱՆԵՐԸ. Կառաջարկեմ որ այդ հին հաշիւը Քաղաքական Ժողովին յանձնուի:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ. — Ասկէ առջի Քաղաքական Ժողովոյ ներկայացուցած տեղեկագրին մէջ 120 000 զրուշ տարեկան տուրք գրուած էր. ներկայ Քաղաքական Ժողովը ուրիշ կերպ կը բացատրէ խնդիրը: Ընդհանուր Ժողովը խաղալիք չէ՛, պէտք է ասի բացատրել:

ՅԵՐՈՆՆ Յ. ՊԵՏ. — Այդ կէտը բացատրութեան կարօտ չէ, իսկ թէ որ մնացորդ պահանջքին համար կը խօսիք, Քաղաքական Ժողովին յանձնելէք եւ մենք ասոր վրայ խորհելով յառաջիկայ նիստին տեղեկագիրը կը ներկայացնենք: Ժողովիդ:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — (Ատենապետ նախորդ Քաղաքական Ժողովոյ) Մեր տեղեկագրին մէջ 120 000 զրուշ խօսք եղած է, բայց տուրք չէ ըսուած, այլ երբեմն շնորհ, երբեմն նուէր ճանչցուած էր այս գումարը: Տարբ բառը երբէք գործածուած չէ եւ ոչ մէկ վանքի համար. դարձեալ այս նուէրը ամէն տանն 120 000 զրուշ չէր, այլ երբեմն առեւի երբեմն պակաս, որուն առեւի շնորհ ըսելու է քան թէ տուրք: Բայց 18 000 զրուշ Դիւանական տուրքը պարտք մ'է որ պէտք է հաստուցուի. միայն Ընդհանուր Ժողովը կրնայ նոր տուրք մը որոշել, ասի ուրիշ խնդիր է: Փախով մնացորդ պահանջքին, ես ալ կառաջարկեմ Քաղաքական Ժողովին յանձնել գայն որպէս զի քննելով այս հին հաշիւները, տեղեկագիր մը ներկայացնէ Ընդհանուր Ժողովին:

ՏՈՎԱԿԻՄԵԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Տեսնական իրերդոյ ցոյց տուած հաշուեկշիւին մէջ այս 12 000 զրուշը իր տուրք նշանակուած է, եւ որովհետեւ Ազգը այս օտակը եկամուտ մը ճանչնալով ծախքը անոր համեմատ բա-

ցած է, ուստի անպատճառ պէտք է այս մնացորդ պահանջքը առնել :

ՄՈՒՊԱԼԵՍՏԻԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Խնդիրը քուէի դրուելէ եւ որոշուելէ ետքը դարձեալ անոր վրայ վիճարակիրը ապօրինաւոր է :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Խնդիրը մնացորդ պահանջքին վրայ է, եւ այս Քաղաքական Ժողովին պիտի յանձնուի :

ՄԱՆԻԿԵԱՆ Մ. ԱՂԱ. — Ընժարանը շատոյն ի վեր գոցուած է, ի՛նչ իրաւամբ աւրեմն այս հաստատութեան համար որոշուած դումարը կը պահանջէք :

ՅԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՏ. — Ասոր վրայ բացատրութիւն տալու պատրաստութիւն չունինք. եթէ կուզէք, մնացորդ պահանջքին համար պէտք եղած քննութիւնը ընենք եւ տեղեկագիր մը ներկայացնենք :

Ժողովը կանոնադրին 20րդ յօդուածը կլնդուի սա փոփոխութեամբ. փոխանակ աստղարկան տուրքը գրուելու, գրուի աստղարկան 18 000 դրուշ տարեկան Դիւանական տուրքը :

ԻԱ. Յօդուածը կը կարգացուի :

Այս յօդուածին վրայ հետեւեալ գրաւոր դիտողութիւնը կը ներկայացնէ Երուսաղէմայ Ս. Պատրիարքը :

Վերոջեանեւ Երուսաղէմայ Աթոռը կամ Վանքը ուրիշ Վանօրէից կամ Առաջնորդութեանց պէս գաւառի մը կամ վիճակի մը չի վերաբերիր, այլ ընդհանուր Ազգին կը վերաբերի : որովհետեւ Առաքելական անկախ Աթոռ ք'է հոգեւոր անկախ իրաւասութեամբ. որովհետեւ այն Աթոռին Քահակաւք նախ Միաբանութիւնը կընտրէ իր մէջէն եւ ապա ընդհանուր Ազգէն կընտրուի ըստ նախնի սովորութեան եւ ըստ Սահմանա-

դրութեան, եւ ոչ կրօնական եւ Քաղաքական Ժողովներէն, հետեւաբար ուրիշ Առաջնորդական Աթոռոց եւ Վանօրէից կարգը չկրնար դասուիլ եւ ոչ Վանօրէից Խորհրդին իրաւասութեանը ներքեւ իյնալ, այլ բնականաբար Ազգին ընդհանուրութենէն կամ որ նոյնն է՝ Երեսփոխանական Ընդհանուր Ժողովէն միայն կրնայ կախումն ունենալ եւ անոր միայն համաձայտու ըլլալ : Այսպէս կը պահանջէ իր զիրքը, նաեւ իր պատուոյն ապահովութիւնը որ ընդհանուր Ազգիս պատիւն է : այսպէս կը պահանջէ նաեւ Սահմանադրութիւնը՝ որ այս Աթոռին եւ Վանքին համար յատուկ տրամադրութիւններ ընկելով միւս Առաջնորդութեանց եւ Վանօրէից կարգէն հանած է, այնպէս որ սոյն Աթոռոց եւ Վանքին համար եղած տրամադրութիւնը Վանօրէից Խորհրդին վերաբերեալ տրամադրութիւններէն բոլորովին զատ եւ տարբեր են, ինչպէս նաեւ իր կանոնադրութիւնը զատ եւ տարբեր է :

ԱՂԱՐԵԿԵԱՆ Ս. ԵՃ. — Սրբազանին դիտողութեանց պատասխանը Ժողովի՛ն քիտի ուզուինք թէ չէ Երուսաղէմայ Պատրիարքին, վիճարանութեան ձեւով թէ չէ դիտողութեան ձեւով :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Տարեկոյս չի կայ որ Ժողովին պիտի ուզուի Ձեր պատասխանը :

ԱՂԱՐԵԿԵԱՆ Ս. ԵՃ. — Երեսփոխան զանուելով շեմ կրնար հանդուսժեմ որ Երեսփոխանական իրաւանցս դայի մէկը, թող ներէ ուրեմն Սրբազանը իրեն երկու խոջ ըսելու, Սրբազանը կը ցուի որ այս Ժողովին մէջ ձայն ու քուէ չունենցող մէկը Պատրիարք ընտրեր ենք, բայց զիտնալու էր որ քանի որ Երեսփոխան չէ, Սահմանադրապէս ո՛չ քուէ ունի եւ ո՛չ ձայն այս Ժողովին մէջ, Երկրորդ, Սրբազանը կըսէ որ Պատրիարքիւնը իր պէժը չէ. ցաւալի է ասիկայ լսել, մինչքան Պատրիարքութիւնը իր պատիւն է եւ այնպէս պէտք էր ցուցնել :

ԱՍԼԱՆՃԱՆ Ս. ՊԵՏ — Գաորիարք Սըր-
բազանի այս խօսքին վրայ կը ցուէնք, ար-
դարեւ այս խօսքերը ծանրակշիռ են եւ իւր
միանգամայն եւ մեր արժանապատու-
թեան կը դպչին : Ասկայն աւելի ցուալի
չ'արգեօք տեսնել որ Ընդհանուր Ժողովը
առաջ քրթնելու Միարանութեան ու ա-
նոր Գլխուն դէմ սպառնալեօք չի երկար
ծառ մը մտիկ ըրաւ : Սըրբազանը լինպատ-
րաստից խօսեցաւ, բայց միւսը գրով եւ դիտ-
մամբ : Գաղով ՁԱԳ. յօդուածին, մեծ ան-
տեղութիւն կը տեսնեմ, ըստ որում Սահ-
մանադրութիւնը յայտնապէս արամադրած
է թէ Վարչութիւնը Վանօրէից վրայ տես-
չութիւն պիտի ընէ եւ Միարանութիւնը չի
կրնար Սահմանադրութեան չի հնազանդիլ :
Ուստի այս յօդուածին ալ ամենեւեմ հար-
կաւորութիւն չի կայ :

ՖԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՏ — Ստեփան Պէյին
գիտողութիւնը խիտ իրաւացի է, սակայն
այս ՁԱԳ. յօդուածը զնկնուս պատճառը
ուրիշ է : Եթէ Նրուսաղէմայ Վանքը ուրիշ
Վանաց պէս կ'ընդ. յօդուածին արամա-
դրութեանը ենթակայ ըլլար, այն ստեն
կանանադրութեան մէջ ՁԱԳ. յօդուածը ա-
ւելորդ էր, բայց քանի որ Նրուսաղէմայ
Վանքը քանի մը բացառութիւններ ունի,
կարեւոր սեպեցիք Սահմանադրութեան
կ'ընդ. յօդուածը յիշեցնել : Ս. Գաորիարքին
գիտողութիւնները մէկ նայուածքով ստոյգ
կերեւին, բայց գիտակու է որ Ընդհանուր
Ժողովը ամէն բան չկրնայով ինքն գործա-
դրել, գործադրութեան մասը Ժողովներուն
յանձնած է եւ այս Ժողովները ու Սոր-
հուրդները Վարչութեան մասունքն են, ա-
նանկ որ Վանօրէից Սորհուրդին ենթարկը-
ւորել գարձեալ Ընդհանուր Ժողովոյ անմի-
ջական տեսչութեան ենթարկուիլ ըսել է :

Այս միջոցին քառորդ մը հանգիստ կը
արուի Երեսփոխանայ, Բաւարդ մը ետքը
Ժողովարանը բացուելով, Դիւանին առաջար-

կութեամբը Բաւարական Ժողովոյ Ատենա-
պետ ՖԵՐՈՒՆ ԲԱՐՈՒՆԱԿ ՊԵՏ կը համառուէ
սուպէս :

ՖԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՏ — Նրուսաղէմայ Միա-
րանութիւնը Ազգին մարմինն է, Ազգը Սահ-
մանադրապէս Վանքին վրայ կը հսկէ, եւ
ինչպէս որ ըսի թէ՛ Վարչութիւնը ճիւղերու
բաժնուած է Վանօրէից Սորհուրդը Վարչու-
թեան կողմէն տեսչութիւն կընէ ընդհանուր
Վանաց վրայ, այս ալ մի եւ նոյն բանն է
եթէ նոյն իսկ Ընդհանուր Ժողովը ընէր այս
տեսչութիւնը : Այս ՁԱԳ. յօդուածը ա-
ւելցուցինք նէ, Սըրբազանին գիտողութեամբ
վրայ էր :

ԱՍԼԱՆՃԱՆ Ս. ՊԵՏ — Ինձ կերեւայ թէ
բոլորովին աւելորդ է ըսել կանանադրու-
թեան մէջ թէ՛ Սահմանադրութիւնը այսպէս
արամադրած է եւ Միարանութիւնն պէտք
է հնազանդիլ : Կերեւայ թէ Բաղաքական
Ժողովը Ս. Գաորիարքին գիտողութիւնը
տեսնելով, այս ՁԱԳ. յօդուածը դեր է իր-
րեւ անը պատասխան : Այս յօդուածը պէտք
է վերնայ եւ ուրիշ մը տեղը գրուի քանի որ
Գաորիարքը Սըրբազանը հաս է, նոյն իսկ այս
քննիչ զրկելու խնդիրն էր որ ցուալի վէճեր
յարոյց քանի մը տարի առաջ : Այս խնդրոյն
լուծման համար սա կառավարիկեմ՝ Բանի որ
Վանքն Ազգինն է եւ Գաորիարքն ալ անոր
Վանահայրը, իբր Վանահայր՝ Սահմանա-
դրութեանն չի կրնար շեղիլ եւ Վանօրէից
Սորհուրդին հսկողութեանը ներքեւ է, Սակայն
Վանահայրը միանգամայն եւ Գաորիարք է-
իրրեւ Գաորիարք կարելի է այս յօդուածին
մէջ ուրիշ արամադրութիւններ աւելցնել
կամ այս յօդուածը քիչ մը բարեփոխել,
Վանքին ելից եւ մտից խնդիրն է որ այս
վէճերը կը յարուցանէ, վասն զի ներքին կա-
ռավարութիւնը բոլորովին Միարանութեան
յանձնուած է եւ ելից ու մտից խնդիր մի-
այն Վարչութեան յանձնուած է, եթէ Վար-
չութիւնը այս տեսչութիւնն ալ չունենար :

այն ատեն Կանոնադրութեան ալ հարկ չի կար: Ուրեմն ամբողջելով կառավարիւմ որ Կանոնադրութեան մէջ կՅգ. յօդուածը յիշելով ըսի որ Միաբանութիւնը այս յօդուածին տրամադրութեանցը հետեւելով շարժի եւ պէտք եղած ժամանակը հաշիւ տայ: Ալ եւ մտից մատակարարութեան կէտը Ընդհանուր ժողովով պէտք է որոշել:

ՊԵՏԼԵՐՍԱՆ Յ. ԱՂԱ — Ստեփան Պէյը խիտ աղէկ խօսեցաւ: Երուսաղէմ ուրիշ վանքերու պէս Խորհուրդի մը իշխանութեան տակ չի ձգուիր, զի Երուսաղէմ Աթոռ է, հասարակ վանք մը չէ:

ՅԵՒԼԵԿԱՆ Ա. ԱՂԱ — Ստեփան Պէյին պատասխան մ'ուներ՝ տալու: Ի՞մ դիտողութեան մէջ ամենեւին սպառնալիք չի կար, ի՞մ միտքս ամենեւին ներկայից վրայ յարձակիլ չէր, այլ անցեալը յիշեցնել կուզեմ որ Միաբանութիւնը իր ապագայ ընթացքը բարւոքէ: Ես հշմարտութիւնը յայտնել ջանացի, չէ թէ որ շողորթութիւն կուզէք, խօսքս ետ առնելու պատրաստ եմ:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ — Ես Պէյերեան Յակոբ աղայի պատասխանելով կըսեմ թէ Երուսաղէմ ալ միւս վանքերուն պէս վանօրէից Խորհուրդին տեսութեանը ենթարկուած է:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Կանոնադրութեան Չիդ. յօդուածին նայելով, Երուսաղէմայ Միաբանութիւնը Սահմանադրութեան կՅՐդ. յօդուածին երրորդ պարբերութեան հետեւելով վանօրէից Հոգաբարձութեան ենթարկուած է: Ենդիրը մութ է, ուստի նախ պարզելու է թէ վանօրէից Խորհուրդը ի՞նչ յարաբերութիւն ունի Երուսաղէմայ հետ, վասն զի այս յօդուածէն կը հասկցուի որ վանօրէից Խորհուրդը հաշիւ պիտի ուզէ Միաբանութեան եւ կանոնաց գործադրութեան պիտի հսկէ, ինչպէս միւս վանքերուն: Պատրիարքը կըսէ թէ՛ Երուսաղէմ ուրիշ վանքերէ տարբերութիւն մ'ունի եւ վանօրէից Խորհուրդին չկրնար ենթարկուիլ. բուն խնդրը վանօրէից Խորհուրդին եւ Միաբանութեան մէջ եղած յարաբերութիւնը որոշել է, ըստ որում վանօրէից Խորհուրդը իր մէկ քանի հոգիով կանոնական բունօրին մը կրնայ բանեցնել Միաբանութեան վրայ: ասոք սահմանի մը առկան է. դարձեալ, վանօրէից Խորհուրդը ուղղակի յարաբերութիւն կրնայ մի ունենալ Երուսաղէմայ հետ, ասոր, ալ խելքս չի հասնիր:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Ենդիրը կը պարզուի եթէ ժողովը նկատէ որ վանքը Տեօրէն Խորհուրդ մ'ունի որ վանօրէից Խորհուրդին հետ յարաբերութիւն կրնայ ունենալ, ինչպէս որ Երուսաղէմայ Պատրիարքը Պօսոյ Պատրիարքին հետ յարաբերութիւն ունի, ասիկայ Պատրիարքին համար պզտիկութիւն մը չէ: Ընդհանուր ժողովը չկրնալով ամեն բան ինքը տնօրինել, քաղաքական գործերը Քաղաքական ժողովին եւ կրօնական գործերը կրօնական ժողովին յանձնած է: Քաղաքական ժողովը չկրնալով բաւել, գործերը Խորհուրդներու եւ Հոգաբարձութիւններու յանձնած է, անանկ որ վանօրէից Խորհուրդին հաշիւ տալը Ընդհանուր ժողովոյ հաշիւ տալ ըսել է: միայն խնդիրը հաս է թէ վանօրէից Խորհուրդը ի՞նչպէս պիտի գործադրէ այս տեսութիւնը, վասն զի զեւ կանոն մը յունի: Ուստի այս կանոն ալ պէտք է շինուի եւ այս Կանոնադրութեան մէջ պէտք է յօդուած մ'աւելցնել Միաբանութեան իրեն հետ ունեցած յարաբերութեանցը վրայ: Ուստի դարձեալ կը կրկնեմ որ Չիդ. յօդուածը բոլորովին աւելորդ է եւ պէտք է վերնայ:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ — Ըստ իս Չիդ. յօդուածին վրայ աւելնալու է որ՝ վանօրէից Խորհուրդը Սահմանադրութեան կՅՐդ. յօդուածին տրամադրութեանը հետեւելով պիտի կատարէ իր հսկողութեան պաշտօնը, բայց

...

ԶԻՐԴ. յօդուածը սկզբան վրայ հիմնեալ է եւ պէտք չէ՛ որ վերցուի :

ԱՅՆԱՊԵՏ — Այս կէտը պարզուեցաւ . երեսուցէմայ Գատրիարքը կուզէ նրեւոյն-թանական ժողովին դիմել , բայց հասկցուեցաւ որ նոյն բանն է եթէ Վանօրէից Խորհրդին դիմէ , վասն զի այս ալ Քաղաքական ժողովին կը դիմէ եւ եթէ Քաղաքական ժողովը ինքն չի կրնայ որոշել , Ընդհանուր ժողովին կը դիմէ , Հետեւապէս այս ԶԻՐԴ. յօդուածը աւելորդ է :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Այո՛ , քանի որ Սահմանադրութիւնը կանգուն կեցեր է , ԶԻՐԴ. յօդուածը բոլորովին աւելորդ է :

ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Եթէ Սահմանադրութեան կանգուն կենալովը ԶԻՐԴ. յօդուածը բոլորովին աւելորդ կը համարուիք , ապա ուրեմն ամբողջ կանոնադրութիւնն ալ աւելորդ է : Թող Գատրիարքը երդուած ընէ Սահմանադրութեան վրայ եւ ամէն բան լինայ :

ՅԱՐՈՒԱՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Կանոնադրութեան մէջ ուրիշ յօդուածներ ալ կան որոնք Սահմանադրութեան այս կամ այն յօդուածին վրայ հիմնուած են , ինչու՞ անոնք ալ չէք վերցնէր : Ըստ իս ԶԻՐԴ. յօդուածը պահելու է :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Միտքս չի կրցի հասկնել , այս յօդուածը աւելորդ է , ըսի , վասն զի պարզապէս ճՅՐԳ. յօդուածին կրկնութիւնն է :

ՆԵՎՐՈՒՅ Յ. ԱՂԱ — Քանի որ այս յօդուածը Գատրիարքը կը մերժէ , եւս առաւել յիշելու է անիկայ , վասն զի անգիրութեամբ շատ բաներ պատահած են :

ԱԹՈՒՆԵԱՆ Ա. ԷՖ. — Ես ալ կը մայնակցիմ Յովակիմ աղայի :

ՅԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՏ — Քաղաքական ժողովը

Սահմանադրութեան համեմատ իբր կանոն դրած է այս ԶԻՐԴ. յօդուածը , խնդիրը սա է . — կը հարցնեմ նախ թէ՛ Վարչութիւնը Միաբանութեան վրայ հսկողութիւն ընելու իրաւունք ունի՞ թէ՛ ոչ

ԱՅՆԱՆԵՐ — Այո՛ , ունի :

ՅԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՏ — Քանի որ իրաւունք ունի , ինչպէս որ Ս. Գատրիարքը ինքն ալ կը խոստովանի , այս յօդուածը Վարչութեան իրաւաստութիւնն է , ուրիշ բան չէ : Եթէ ժողովը կուզէ , թող այսպէս խմբագրուի . «Վարչութիւնը Վանօրէից Խորհրդին միջոցաւ տեսչութեան պաշտօնը կը վարէ» , ինչպէս որ Գատրիարքն ալ Վարչութեան պատասխանատու ըլլալ կուզէ : Ըստ իս նորընտիր Գատրիարքը աւելի ազիկ կը խօսի քան թէ այն երեսփոխանները որ ԶԻՐԴ. յօդուածին բոլորովին վերնալը կառավարկեն :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Պէտք չէ կարծել որ ԶԻՐԴ. յօդուածը վերնալով Վարչութեան տեսչութիւնն ալ կը վերնայ , քանի որ Սահմանադրութիւնը կանգուն կեցեր է , մեք վստահութեամբ պէտք է վարուինք Միաբանութեան հետ : Այս յօդուածը Վանքին կանոնադրութեան մէջ դնելու չէ , այլ Վանօրէից կանոնադրութեան մէջ , եւ ինչպէս որ Գատրիարքի ընտրութեան համար Սահմանադրութեանն աւելուած յօդուածները մեր գրով գրուած են , անանկ ալ ճՅՐԳ. յօդուածը պէտք է գրուի :

Վերջապէս Դիւանը սա կերպով կը խմբագրէ կանոնադրութեան ԶԻՐԴ. յօդուածը . «Կեդրոնական Վարչութեան Վանօրէից Խորհրդին հետ նրուապէմայ Վանքին յարաբերութիւնը Սահմանադրութեան ճՅՐԳ. յօդուածին տրամադրութեանց համաձայն պիտի ըլլան» : — ճՅՐԳ. յօդուածն ալ մանրագրով պիտի աւելցուի :

Այս կերպով ԶԻՐԴ. յօդուածը քուէի կը գրուի եւ մեծ մասով կընդունուի :

ԻՔ. Յօդուածը կը կարգացուի :

Երուսաղէմայ Ս. Գաորիարքը հետեւեալ զբաւոր դիտողութիւնը կընէ այս յօդուածին վրայ :

ԻՔ. յօդուածին ամենեւին պէտք չի լիցայ, քանի որ արդէն Միաբանութեան բոցոր տունարները ժապաւիճեալ պիտի ըլլան եւ ել ու մտից ընդհանուր հաշուեկշիւտը ամէն տարի պիտի ներկայանայ Կեդրոնական Վարչութեանն :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՅ — Ս. Գաորիարքին գիտողութիւնը ծանր է. իրաւ է որ Տնօրէն Խորհուրդը տարուէ տարի հաշիւ պիտի տայ, բայց չկրնա՞ր ըլլալ որ պակասութիւն ալ պատահի նոյն իսկ կնքեալ անգորրագրերու գրութեամբն ալ, միայն եկամուտը նայելու չէ՞, ծախքն ալ նայելու է թէ ի՞նչ կերպով կըլլայ: Ես կասա՞մարկեմ որ այս կէտը բացատրուի Ընդհանուր Վանուց համար շինուելիք կանոնադրութեան մէջ. հիմակու հիմա անգորրագրի հարկաւորութիւն չեմ տեսներ :

ՆԵՎՐՈՒՅ Ե. ԱՂԱ — Ամէն հաստատութիւն ուր առևտուր կայ, այս տեսակ անգորրագրեր ունին, ուստի, պէտք է որ Երուսաղէմի մէջն ալ ել ու մուտքը անգորրագրի վրայ ըլլայ եւ ասիկայ անվտանգութեան նշան մը չի կրնար սեպուիլ :

ԵՍԼՈՒՊԵԱՆ Ե. ԷՖ. Ստեփան Պէյը կուզէ որ ուրիշ վանքերու համար ինչ միջոց պիտի գործածուի նէ, նոյնը ըլլայ Երուսաղէմի համար ալ: Ըստ իս ուրիշ վանքերու զբամական գործերը պզտիկ բաներ ըլլալով կրնան առանց անգորրագրի վարուիլ, բայց Երուսաղէմի վանքին համար անխափան պէտք է որ անգորրագիր ըլլայ :

ԱՍՐՈՒՍԱՆԵԱՆ Ե. ԱՂԱ — Կանոնը

անվտանգութեան նշան համարելու չէ, ամէն մարդ իր ընտանեաց մէջ անգամ կանոն կը դնէ, ուստի քանի որ կանոնադրութիւն մը կը զրկենք, պէտք է այս տրամադրութիւնն ալ յիշուի :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՅ — Յօդուածը վերնայ ըւելով տրամադրութիւնն ալ վերնայ ըսել չուզեցի, եթէ մնայ ալ, պակասաւոր է. ի՞նչ օգուտ կըլլայ անգորրագիր շինելն երբ այդ անգորրագիրը Միաբանութեան պիտի յանձնենք: Եկամուտը գիտնալը բաւական չէ, պէտք է ծախքն ալ գիտնանք, եկամուտը պակասովը բաւական չէ, ծախսն ալ չափաւորելու է. պէտք է ծախքն ալ անգորրագրի գրութեամբ ըլլայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Քաղաքական ժողովոյ Ատենակիւտ Պէյըն բացատրութիւն կուզենք կանոնադրութեան ԶԶրդ. յօդուածին վրայ :

ՅԵՐՈՒՅ Բ. ՊԵՅ. — Այս յօդուածն անտեղի է, Քաղաքական ժողովը իր մեծագոյն մասովը որոշեց այդ յօդուածին խմբագրութիւնը, բայց ես բոլորովին դէմ էի: Օրինաւոր տոմարակալութեան խօսքը նշանակութիւն մը չունի, Վարչութիւնը միեակ օրինաւոր հաշիւ կրնայ պահանջել, իսկ տոմարակալութիւնը Վանքին ներքին կանոնադրութեան կը վերաբերի :

ՆԵՎՐՈՒՅ Ե. ԱՂԱ — Սահմանադրութեան համարակալութիւնն ալ Դիւանական կանոնաց մէկ մասն է, եթէ Գանձապետէն հաշիւ առևուրի, պէտք է քօլեմնի վրայ ըլլայ այս հաշիւը, Երուսաղէմայ վանքն ալ պէտք է իր ելքն ու մուտքը օրինաւոր համարակալութեան ձեւով բռնէ :

ՅԵՐՈՒՅ Բ. ՊԵՅ. — Ասիկայ Միաբանութեան պարտքն է, թող իր ներքին կանոնադրութեան մէջ անցնէ :

ԱՏԵՆԱԳԵՑ. — (Երուսաղիմայ Պատրիարքին դատուելով) Մինչև հիմայ ի՞նչպէս հալի կը բռնուէր Վանքին մէջ Սրբազան Հայր:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ — (Երուսաղիմայ) Դարպաս ընկալը երեք տուժարի մէջ իրեն եկած ստակը կը գրէ, հաւաքուած ստակը Պատրիարքին կը շանձնէ եւ փոխադարձ անգործագիր կ'առնէ. միւս պաշտօնեաներն ալ տարին անգամ մը հաշի կուտան Պատրիարքին: Նոյնպէս մատակարարն ալ մանր մուրը ծախքերը կ'ընէր եւ տարեգլխուն հաշի կուտար. միւս պաշտօնեաներն ալ ծախքն իրենք կ'ընէն եւ ապա հաշի կուտան: Մի կարծէք որ մեք քօզնի գրութեան դէմ ենք, Յովհաննէս Պատրիարքին մահուանէն վերջը մենք հնարեցինք քօզնը:

ՆԵՎԵՐԻՉ Ե. ԱՂԱ — Ամէն տեղ քօզնի գրութիւնը ընդունուած է, բայց քօզնին վրայ առնողը կը ստորագրէ, տուողը ստորագրելու ի՞նչ հարկ կայ:

Դիւանը պատահան կուտայ թէ՛ ինչպէս առնողը յոյսովէս ալ տուողը պէտք է ստորագրէ:

ԱՏԵՆԱԳԵՑ — Այս յօդուածը երկու կերպով կը բացատրեն ոմանք, ուստի աւելի աղկ կ'ըլլայ որ միայն սկզբունքը գրուի եւ Պատրիարքն ալ միայն այն սկզբան հետեւի:

ԱՍԷԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Այս կերպով Պատրիարքը իբր միլիթեզիմ կը նկատուի, եւ քանի որ քօզնները ասկէց պիտի զրկուին, քննիչի ալ հարկ չի մնար, իսկ եթէ քօզնները վերցնեն, Վանքէից Խորհուրդը ի՞նչպէս հաշի պիտի առնէ:

ԱՏԵՆԱԳԵՑ — Այս, եթէ քօզնը ընդունուի, ա՛լ քննիչի հարկ չի մնար, իսկ եթէ տարկայ վերցնենք, այն ատեն հարկ կ'ըլլայ քննիչներ զրկել ու հաշի առնել:

Երուսաղիմայ Ս. Պատրիարքը զիսեւ կուտայ որ ուխտաւորներէն շատերը քօզն չեն ուղեր առնել, ըսելով թէ՛ մենք նուէր է որ կուտանք, այս թուղթերուն պէտք չունինք:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ — Մենք Պատրիարքին վրայ վաստակութիւն ունինք, միայն պաշտօնեաներէն է կասկածներս. ուստի թող Սրբազանը մեզի ցոյց տայ ինչ միջոց որ ըրանել պէտք է:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ — (Երուսաղիմայ) Ինչ միջոց բռնել պէտք է նէ, ես ալ շեմ գիտեր, վասն զի սակաւին փորձառութիւն չունիմ:

ՅԵՐՈՆԷ Բ. ՊԵՏ — Ատենք Վանքին ներքին մատակարարութեանը կը վերաբերին, ուստի ներքին կանոնադրութիւնը գրուելու ատեն սխալն այս պարագայները քննելու է:

ՅԵՐԵՆԵԱՆ Ա. ԱՂԱ — Կանոնը անըտատակութեան նշան չէ՛, կանոնը ապագային համար կը գրուի. եղբայր եղբոր մուհակ կուտայ առեւտուրի մէջ, ասկէ ի՞նչ վնաս կրնայ զալ: Դարձեալ նոյն ինքն նորընտիք Սրբազան Պատրիարքը անցեալ նիստի մէջ չի յայտնեց միթէ՛ Գանձապետութեան հաւատարիմ մարդ չունի Վանքին մէջ:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ — (Երուսաղիմայ) Ես չըսի թէ՛ Վանքին մէջ Գանձապետութեան համար հաւատարիմ մարդ չունիմ, այլ թէ՛ ութեամբ խօսեցայ:

Վերջապէս Ատենապետ է ֆէնտին քուէի կը դնէ կանոնադրութեան ԶԶրդ յօդուածը Դիւանին կողմէն հետեւեալ կերպով խորագրուած.

«Վանքին բոլոր հաշիները օրինաւոր աւտուարակալութեան կանոնով պիտի ըրու-

«նուրի», եւ ոչինչ եւ ու մուտք ընդունելի
էջպիտի ըլլայ առանց ընկալագրութեան:

ՄԱՆԻԿԱՆ Մ. ԱՂԱ — Ալ աւելորդ է
վիճիլ: օրինաւոր տուժարակալութիւն գըրու-
ուած է, տեսնանք մինչև երկու տարի ի՞նչ
պէս պիտի ընեն այս տուժարակալութիւնը
եւ այն ատեն վերաքննութեան առթիւ ա-
մէն բան նորէն կը տնօրինուի:

ԳԵՅԼԵՐԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Մանր մունք
գործերու համար ընկալագիր գործածել
անհնար է: Սեպտեմբ Թէ վանքին մէջ պա-
տուհան մը բանալու համար Պատրիարքը
Քայմարամին տուրք մը պիտի տայ, արդեօք
այս պարագային Քայմարամին քօսան կրնայ
տալ:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ — Արտաքոյ կարգի
պարագայներու մէջ Պատրիարքը կրնայ զանց
տանել այս ընկալագիրը:

Ատենապետ էֆէնտի կրկին քուէի կը
գնէ խմբագրուած 22րդ. յօդուածը:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ — (Երուսաղէմայ) Եթէ
քուէն այո՛՛ ելլայ նէ, ի՞նչ պիտի ընէ Ժո-
ղովք:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Եթէ այո՛՛ ելլայ, հարկա-
ւորապէս պիտի ընգուրի:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ — (Երուսաղէմայ) Դար-
ձեալ կըսեմ թէ՛ ընկալագիրը անգործա-
գրելի է Երուսաղէմայ վանքին մէջ:

Ատենապետ էֆէնտի քուէի կը գնէ,
նախ 22րդ. յօդուածին առ տառնին պար-
բերութիւնը:

Վանքին բոլոր հաշիւները օրինաւոր
տուժարակալութեան եղանակու պիտի
բանուի:

Բուէ-րկութեան մէջ մեծագոյն մաս
չի գոյանար:

Ատենապետ էֆէնտի 22րդ. յօդուածը
ամբողջապէս քուէի կը գնէ: Դարձեալ մե-
ծագոյն մաս չի գոյանար:

ՅԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՏ — Մեր պարտքը օրի-
նաւոր հաշիւ պահանջել է, մնացեալը Միա-
բանութեան գործն է:

ՅԵՐԵՆԻԱՆ Ա. ԱՂԱ — Ի՞նչ դժուա-
րութիւն կայ արդեօք անդորրագիրը ուխ-
տաւորներուն ստորագրել տալուն մէջ, Ա-
նոնք որ հեռուաւոր երկիրներէ Երուսաղէմ
գալու համար ամէն դժուարութեանց կը
յաղթեն, արդեօք պիտի դժկամակի՞ն ան-
դորրագրոց վրայ իրենց անունը գրելու:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Եթէ ընկալագրութեան
կէտը այս յօդուածին մէջ գնենք, այն ա-
տեն ամէն բան այս ձեւով ըլլալու է: մեզի
հիմնական սկզբունք մը միայն պէտք է,
միւս պարագայները Պատրիարքին թողելու
ենք: Արդարեւ եթէ ընկալագրութեան գոր-
ծագրութիւնը չյաջողի, Պատրիարքը ամ-
բաստանութեան տակ ինչպիսի է, ասիկայ
ալ անիրաւ է, զի մենք Սահմանագրութեան
օրինաւոր տուժարակալութիւն միայն կրնանք
պահանջել: Ուստի նորէն քուէի կը գնեմ
22րդ. յօդուածը սա կերպով:

Վանքին բոլոր հաշիւները օրինաւոր
տուժարակալութեան ձեւով պիտի բանը-
ուուին:

Այսպէս խմբագրեալ քուէի կը գրուի
հանձնագրութեան 22րդ. յօդուածը որ
կընդունուի մեծագոյն մասով:

Կը կարգացուի ի՞ր. Յօդուածը:

Այս յօդուածն քուէի կը գրուի եւ ա-
ռանց գիտողութեան կընդունուի մեծագոյն
մասով:

Կը կարգացուի ի՞ր. Յօդուածը:

Այս յօդուածի վրայ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ ՅՈՒՂԱՆԵՆԷՍ ԱՂԱՆ կ'առաջարկէ որ Վանքին Գանձատան մէջ զտնուած ածեթներուն թիւը, ածեսկը, Վանքին մէջ որչափ գոհարեղէն, որչափ մարդարիտ, որչափ արծաթ եւ որչափ ոսկի ըլլալը զատ տուամարի մը մէջ առնուած՝ կեդրոնական Վարչութեան ղըրկուի:

ՆԵՎՐՈՒՋ ԱՐԵԹԻՎ ԷՃԵՆՏԻ կ'առաջարկէ որ Լուսարարապետը 45 տարեկան ըլլայ եւ 45 տարի պաշտօն վարած ըլլայ Վանքին մէջ:

Ս. ՊԱՅՐԻԱՐՔ — (Երուսաղիմայ) Մեր վաղեմի սովորութիւնը այս է որ Միաբանութեան Ընդհանուր Ժողովը հաւատարիմ եւ վստահութեան արժանի մէկը Լուսարարապետ կընտրէ եւ Գանձատան բանալին անոր կը յանձնէ Եկեղեցւոյ մէջ. հոն նորընտիր Լուսարարապետը հաւատարմութեան երդումը կընէ:

ՆԵՎՐՈՒՋ Ա. ԷՃ. — Այս կերպով ամէն Միաբան իրաւունք ունի ընտրուելու ուրեմն ընտրելի անձին պայմանները որոշելու է:

Ս. ՊԱՅՐԻԱՐՔ — (Երուսաղիմայ) Կառաջարկեմ նաեւ որ Վանքին կառուածադրերը, արտօնագրերը եւ Ծերմանները Գատրիարքարանի մէջ պահուին:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Այս պարագայները Վանքին ներքին կանոնագրութեանը կը վերաբերին եւ հոն բացատրուելու են:

Ատենապետ էֆէնտի ջուէի կը դնէ կանոնագրութեան Ի՚րդ. յօդուածը եւ մեծագոյն մասով կընդունուի:

Կը կարդացուի Ի՚րդ. Յօդուածը եւ կընդունուի առանց դիտողութեան:

Կը կարդացուի Ի՚Ջրդ. Յօդուածը:

Թէեւ Երուսաղէմայ Գատրիարքը կուզէ որ այս յօդուածին մէջ փոխանակ Ուսումնապետի Ուսումնական Խորհուրդը ըսուի, սակայն եւ այնպէս ժողովը մեծագոյն մասով կընդունի այս յօդուածը առանց փոփոխութեան:

Կը կարդացուին Ի՛Է. ԻԸ. ԻԹ. եւ Լ. Յօդուածները եւ առանց փոփոխութեան մեծագոյն մասով կընդունուին:

Կը կարդացուի Լ՛Իրդ. յօդուածը:

Այս յօդուածին վրայ, առաջարկութեամբ Երուսաղէմայ նորընտիր Ս. Գատրիարքին, կորոշուի աւելցնել «Գատրիարքին իրաւասութեան շահմանաւ խօսքը»:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ — Սահմանագրութեան 48րդ յօդուածին վերջի պարբերութեան նայելով՝ Վանքերուն մատակարարները Վանքէից Խորհուրդը պիտի ընտրէ. ասի ամենեւին չէ յիշուած կանոնագրութեան մէջ. Ես կ'առաջարկեմ որ այս յօդուածը կանոնագրութեան մէջ անցնի:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Ինչպէս ժողովը զիտէ, այս կանոնագրութեան մէջ Գատրիարքի իրաւասութեան վրայ ամենեւին խօսք չիկայ, եւ Գատրիարքը առանց հեղինակութեան չի կրնար Միաբանութիւնը կառավարել: Այս տեսնելով ժողովը նախընթաց յիստին մէջ որոշեց Գատրիարքի իրաւասութեան վրայ մասնաւոր յօդուած մը խմբագրել: Ահաւասիկ նոյն յօդուածը մասնաժողովի մը ձեռագրատրաստուած՝ ժողովին կը ներկայացնեմ:

Ատենադպիր էֆէնտին կը կարդայ:

Երուսաղէմայ Գատրիարքին իրաւասութիւնը

Ա. — Ս. Երուսաղէմայ Գատրիարքը Վանքին պաշտօնական Գլուխն ըլլաով, Մի-

արանութեան վերաբերեալ գործերը կը տնօրինել, եւ տեղական կառավարութեան հետ ինքը միայն ուղղակի յարաբերութիւն ունենալով՝ բոլոր քաղրիքները իւր կնքովը կըլլան ։

Այս առաջին պարբերութիւնը մեծագոյն մասամբ եւ առանց փոփոխութեան կընդունուի ։

Բ. Վարտիարքը կրնայ Միաբանութեան մէջէն որ եւ իցէ անհատաբար գործակալ մը իր պաշտօնէն հանելու եւ ուրիշ մը աւոր տեղը դնելու, յանցանքի տէր եղողը ըստ վանական օրինաց պատժելու եւ վարձատրութեան արժանի եղող միաբանը թէ՛ նիւթապէս եւ թէ՛ բարոյապէս վարձատրելու ։

ԱԼՔՈՒՆ ՏՈՒՐՈՒ Ա. ԵՑ. — Այս երկրորդ յօդուածը մութ կերեւայ ինծի. արդեօք Պատրիարքը առանց Տնօրէն Խորհրդին հարցնելու, պաշտօնեայ մը իր գործէն պիտի հանէ՞. Ըստ իս, քանի որ Տնօրէն Խորհուրդը կընտրէ պաշտօնեայները, ինքը զանոնք փոխելու է ։

ՆԵՎՐՈՒԹ Յ. ԱՂԱ. — Այդ պարագայները ներքին կանոնադրութեան կը վերաբերին ։

ՃԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՅ. — Քայքայ հիմնական սկզբունքները հիմնադրուին որոշելու է ։

ԱՅՏԵԼԱՊԵՏ. — Օրինակի համար վարդապետ մը թեմերը զրկուած է. եթէ՛ հոն իր պաշտօնին մէջ ծանր պակասութիւն մ'ըրուանիկայ փոխելու համար Պատրիարքը Տնօրէն Խորհրդին դիմելու է. դարձեալ Տնօրէն Խորհուրդը կրնայ միաբանիլ եւ այն վարդապետը պաշտպանել Պատրիարքին դէմ ։

ԱԼՔՈՒՆ ՏՈՒՐՈՒ Ա. ԵՑ. Տարակոյս չի

կայ որ Պատրիարքը Տնօրէն Խորհրդին պէտք է դիմէ, որովհետեւ ընտրողը Տնօրէն Խորհուրդն է, փոխելն ալ Տնօրէն Խորհուրդին ձեռքը պէտք է ըլլայ ։

ԱՂԱԲԵՎԵԱՆ Ս. ԵՑ. — Կը տեսնեմ որ բառի վրայ է այս վէճը, ուստի կը փութամ բացատրելու ։

Երկրորդ պարբերութեան մէջ «գործակալ» ըսուած է եւ ոչ թէ պաշտօնեայ, եւ գործակալ բառով կը հասկնուի ժամկող, լուսարար, դոնապան եւն. եւ ասոնք ալ հանելու համար Տնօրէն Խորհրդին դիմելու հարկ չի կայ կարծեմ ։

Փողովը այս բացատրութեան վրայ կընդունի Բ. յօդուածը առանց փոփոխութեան ։

Գ. — Ե՛րբ որ քաղաքական ստիպողական գործ մը պատահի, Պատրիարքը կրնայ ինքնին տնօրինել, եւսքէն Տնօրէն Խորհրդին հաղորդելու պայմանաւ ։

Այս Գրդ. յօդուածը մեծագոյն մասով եւ առանց փոփոխութեան կընդունուի ։

Դ. — ՎՄիաբանութեան մէջէն որեւիցէ մէկը չի կրնար փոքրուոր մը կամ սպասուոր մը իր քովը առնել առանց Պատրիարքին հրամանը առնելու ։

Այս յօդուածին մէջէն «փոքրուոր» բառին վերնալը կառավարիչ ֓ԱՂԱՍԵԱ ՆԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱՆ, սակայն ԱՂԱԲԵՎԵԱՆ ՍԱՐԳՍԸ ԵՑԵՆՏԻ կը բացատրէ որ «փոքրուոր» բառը սպասուոր կը նշանակէ եւ ո՛չ թէ քահանայացու ։

Այս Դրդ. յօդուածն ալ առանց փոփոխութեան կընդունուի ։

Ե. — ՎՄանքէն մերժեալ կամ արտաքսեալ միաբան մը առանց Պատրիարքի վկայութեան չի կրնար ուրիշ ազգային գործոց մէջ մտնել ։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ — (Երուսաղիմայ) Այդ յոգուածը խիստ է, ասիկայ սխալման մէջ քանոնով միտքանի մը ուրքը ձեռքը կապել եւ յուսահատութեան ծայրը հասցնել է, եւ գիւրին է մակարերել թէ ի՞նչ շար հեռեանքներ կրնայ ունենալ, եւ դարձեալ միթէ՞ յանցաւոր միտքան մը չկրնար զնշալ ու ապաշխարել. իբր քրիստոնեայ եւ իբր եկեղեցական՝ ներողամտութեան դրութենէն պէտք չէ հեռանալ:

ՅԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՑ — Երբ Երուսաղէմի մէջ վարդապետ մը ծանր յանցանքի տակ գտնուի, Երուսաղէմայ Պատրիարքը կրնայ գտնի արտաքսել, այս իր իրաւասութիւնն է. յայտ երբ նոյն արտաքսեալ վարդապետը Կ. Պօլիս գայ, Պօլսոյ Պատրիարքին անմիջական իրաւասութեան ենթակայ է: Ես կառաջարկեմ որ Երուսաղէմէն արտաքսեալ միտքան մը երբ Կ. Պօլիս գայ, Կրօնական ժողովը քննէ նոյն միտքանը եւ վանքին Տնօրէն Խորհուրդն ալ տեղեկագիր մը զրկէ անոր վրայօք, ասոր վրայ Կրօնական ժողովը պէտք եղած քննութիւնը կրնէ եւ ըստ այնմ կը վարուի:

Տ. ՍԱՀԱԿ ԵՊՍԿ. Ի՞նչ ընելու է այն արտաքսեալ միտքանին համար որ Կ. Պօլիս կուգայ եւ Ազգին մէջ խռովութիւն կը ձգէ:

ԱԹՈՒՆ ՏՈՒՐԻՒՒ Ա. ԵՅ. — (Տ. Սահակ Եպիսկոպոսին դառնալով) Իբր եկեղեցական Ձեր պարաքը ներողամտութիւն քարոզել եւ ներողամտութեամբ վարուիլ է:

Այս Երգ. պարբերութիւնը կը մերժի ժողովը եւ կորուզէ որ Կանոնադրութեան մէջ չանցնի:

Ատենապետէֆէնտի առաջարկութեամբ ժողովը կորուզի Կանոնադրութեան մէջ յոգուած մը աւելցնել որ երկու տարիէն ետքը Երուսաղէմայ Կանոնադրութիւնը վերաքննուի:

Ատենը կը վերնայ ժամը 10¹/₂ ին:

Փոխ-Ատենադպիր

Մ. ՌԱՅԱՅԷԼԻԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ժ Ե .

12 Մ Ա Ր Տ 1865

Ղ Ա Լ Ա Խ Ի Ա

(ՓՈՒ . ԱՏՆԱԳԵՏ)

Ն Ա Հ Ա Գ Ե Ց Է Յ Է Ն Ց Ի Ռ Ո Ւ Ս Ի Ն Ե Ա Ն

(Ներկայ Երեսփոխանք 59)

Փոխանորդ Ատենագետ ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ
ՆԱՀԱԳԵՏ ԷՅ . Ատենը կը բանայ ժամը
7ին, ի ներկայութեան 59 Ազգային Երեսփո-
խանաց :

1

Նախորդ ժրդ . Նիստի Ատենագրու-
թիւնը կարդացուելով, անոր վրայ հետեւ-
եալ զխտորութիւնները տեղի կունենան :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս . ԳԵՏ — Ես ընդհանրա-
պէս ընկալազրի դրութեան դէմ չեմ խո-
սած, որ միշտ ընդունելի է, այլ ընկալա-
զրերը Վարչութեան կողմէն պատրաստու-
ելու եւ կնքուելու առաջարկութեան դէմ
բողոքած եմ անտեղի ըլլալուն համար :

ՆԵՎՐՈՒՅ Յ . ԱՂԱ — Ատենագրութեան
մէջ ինձի տրուած խօսքը թէ՛ գործակալաց
վերաբերեալ խնդիրը Վանքին ներքին կա-
նոնագրութեանը կը վերաբերի, սխալ ար-
ձանագրուած է . ես այդպէս բան մը ըսած
չեմ :

Այս զխտորութիւններէն ետքը Ատենա-
գրութիւնը քուէի կը դուրս եւ կընդունուի :

2

Ատենագետ էֆէնտի յայտնելով թէ Ե-
րեսփոխանը ատենագրութենէն իմացան որ
Ս . Երուսաղէմայ Վանուց կանոնագրութեան
քննութիւնը ընցած, մաքուր օրինակուած
եւ երկրորդ ընթերցման համար պատրաստ
է, թէ այս խնդրէն ետքը կարգն է Ընդհա-
նուր ժողովին ներքին կանոնագրութիւնը,
որ նոյնպէս պատրաստ է, եւ արոց խնդիրը՝
որուն համար կանխաւ պատրաստութիւն
պէտք է, թէ արոց խնդրոյն համար Քաղա-
քական ժողովը մասնաժողով մը կազմած
էր, որոյ անդամք են՝ Սահակ Ապրօ, Գրի-
գոր Աղաթօն էֆէնտիներն եւ ինք, թէ ինք
չէ ընդունած այս պաշտօնը, եւ թէ Աղա-
թօն էֆէնտին զուրան է եւ Ապրօ էֆէնտին
մինակ մնացած է, կառաջարկէ որ Դիւանը
Մասնաժողով մը կազմէ :

ՎԻՉԷՆԵԱՆ ՍԵՐՈՎԱԵ ԵՅԵՆՅԻ պատաս-
խանելով որ Դիւանը իրաւունք չունի ինք-

նին Մասնաժողով կազմելու, և Թէ այս պարագային մէջ այս իրաւունքը Բաղաքական Ժողովին տրուած է, ՌՈՒՍՄԱՆՍԱՆ ՆԱԶԱՊՅՑ ԷՅԵՆՏՅԻՆ պնդեց որ արոց խնդիրը Ընդհանուր Ժողովին կը վերաբերի:

ՅԵՐՈՒՆՉ Բ. ՊԵՑ — Դիւանը խնդրոց կարգին մէջ արոց խնդիրը տեսնելով կը կարծէ Թէ այս խնդիրը 1865 տարուոյ արոց կը վերաբերի, բայց կը սխալի: Ընդրոց կարգին մէջ արոց խնդիրը 1864ի տուրքն է, որուն գործադրութիւնը Ընդհանուր Ժողովը Բաղաքականին յանձնեց, և Քաղաքական Ժողովը ինչ որ ըրած է այս գործադրութեան համար, Ընդհանուր Ժողովին պիտի ներկայացնէ, և արդէն ասոր վրայ տեղեկագիր մը պատրաստած է և և երբ արոց կարգը գայ նէ, պիտի ներկայացնէ Ժողովին, Իսկ Ռուսներն էՖէլնախին յիշած Մասնաժողովը այս տարուան որոշելի արոց համար է և Ընդհանուր Ժողովին հետ վերաբերութիւն չունի:

ՌՈՒՍՄԱՆՍԱՆ ՆԱԶԱՊՅՑ ԷՅԵՆՏՅԻՆ պնդելով որ Դիւանը այնպիսի տեղեկագիր մը ընդունած չէ, Գաորիարքարանի Դիւանապետը տեղեկագիրը ներկայացուց:

ՍԵՐՎՈՂԷՆ Ս. ԷՅ. — Ընդիրը՝ տեղեկագիրը ուր ըլլալուն վրայ չէ՝ երուսազէմայ Կանոնադրութենէն ետքը՝ Ընդհանուր Ժողովին ներքին Կանոնադրութեան և արոց խնդրոցն է կարգը: Ըստ իս կարեւոր կէտը այն է Թէ՛ այս երկու խնդիրներն ո՞րն է ստիպողականը: Երուսազէմի Կանոնադրութիւնը արդէն յօդուած առ յօդուած ժընճուած ըլլալով, ամէնուն միտքը բաւական լուսաւորուած է: Հիմա ներելի է անոր ոգւոյն վրայ ընդհանուր քննութիւն մ'ընել: Կանոնադրութիւնը այսքան կարճ կամ այսքան երկար ըլլալու չէր, կամ Վանքին Ալազային Վարչութեան նկատ ունեցած յարաբերութիւնները արամազերելու էր, ասի կը

հասկնամ, կամ Վարչութեան՝ Միտքանութեան վրայ մտահոսութիւն չունենայլ պատճառելով ներքին Կանոնադրութիւնն ոչ ինքը խնդրաբերու էր: Ես առաջին կէտը կրնայուիմ, սակայն ներկայ Կանոնադրութիւնը չիօթ է, Երուսազէմայ Վանքը ուրիշ վանքերէ տարրեր նկատելու չէր, Գաորիարքութեան խնդիրը բոլորովին զատ բան է, Աթոռին իրաւասութիւնը Վանքին Կանոնադրութեանը հետ չիօթելը անտեղի է, ժամանակաւ Կանոնադրութիւն մը շինուցաւ ճնշման տակ, այս Կանոնադրութիւնը անոր ոգւոյն հետեւելով շինուած է: Ուստի պէտք է որ Մասնաժողովի մը յանձնուի որ քննէ ներկայ Կանոնադրութիւնը և իմատը պիտիօրիս պահելով նորէն շարադրէ, Վանք զի ասոր մէջ անանկ բաւեր կան որ հայերէն չեն, և անոնադրութեան մէջն Երեսօրիսանաց կարծիքն քննելով անակ Կանոնադրութիւն մը խմբագրէ որ Վանքին և Ընդհանուր Ժողովոյն արժանի բան մը ըլլայ, ներքին Կանոնաց վերաբերեալ կէտերը զատուին և միայն Վարչութեան հետ ունենալիք յարաբերութեանց կէտերը պահուին:

ԱՅՏՆԱՊՅՑ — Թուալի էր որ Աէրվիլէն էՖէլնախին կարճ միջոց մը ցուցներ Կանոնադրութիւնը աւարտելու համար: Կսաքը սուրբքէն սկսաւ, Կանոնադրութեամբ ըլինցուց, Առաջնոյն վրայ Բարուճակ Պէլին պատասխանը գոհացուցիչ է, սակայն միւսին վրայ Աէրվիլէն էՖէլնախի կանխաւ ընել պէտք էր իր զիտողութիւնները:

ՍԵՐՎՈՂԷՆ Ս. ԷՅ. — Իրա՛ւ առաջոց չըրի, սպասելի որ կարծիքները լուսաւորուին, բայց հիմա ասուն է անոր ոգւոյն վրայ ընդհանրապէս խոսելու: Առաջարկած միջոցը երկար կերեւի, բայց ըստ իս շատ կարճ է, ըստ որում յօդուածները զատ զատ այս տեսնին մէջ քննելը աւելի երկար ճամբանն է:

ՄՈՒՊԱԼՆԱՅԵԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Արդէն ար

մէն բան նայուած եւ քննուած է. երեք նիստ կըլու որ կանոնադրութեան քննութեամբը կըրազինք. նոր առաջարկութիւնը ժամանակին ընելու էր, արդէն եղած սրբազրութիւններովը չիքնուածը շտեմած ինչպէս կարելի է Մասնաժողովին յանձնել:

ՆԵՐՎՈՒՅ Ե. ԱՂԱ. — Երկու կողմն ալ իրաւունք ունի, բայց որովհետեւ այսօր ժողովը մեծագոյն մաս չունի, եւ կանոնադրութիւնը օրինաւոր կերպով կարելի չէ վաւերացնել, Սէրվիլէն էֆէնտիին առաջարկութեան շամաձայն կանոնադրութիւնը քըննելու անպատեհութիւն չեմ տեսներ:

ՍԵՐՎՈՒՅԵՆ Ս. ԷՅ. — Մուպահեանեան Յակոբ աղային առաջարկութիւնը Ընդհանուր Ժողովին կը վերաբերի. Ընդհանուր Ժողովը ուզէ նէ կընդունի, ուզէ նէ կանոնադրութիւնը կը կարգացուի: Իսկ եւ կանոնադրիւմ որ իմ դիտողութիւններս արձանագրուին:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Յուսարիւն այն է որ Ձեր դիտողութիւնները՝ որ հարկու պիտի արձանագրուին, շատ ուշ կը ներկայանան. եթէ կանխաւ ընէիք, թերեւս ժողովը օգուտ մը քաղէր:

ՍԵՐՎՈՒՅԵՆ Ս. ԷՅ. — Կրնայի միտքս երկարորէն բացատրել եւ կը յուսամ որ ուշ մնացած չեմ. Կը խնդրեմ որ իմ դիտողութիւններս արձանագրուին:

ՅԵՐՈՒՂ Բ. ՊԵՅ. — Երկու կարծիք կայ հոս, մէկը Սէրվիլէն էֆէնտիին եւ միւսը Մուպահեանեան Յակոբ աղային: Ուրեմն Դիւանը թող ժողովին կարծիքը հարցնէ եւ ամէն բան կարճ կըլլայ:

ՅՈՒՍԵՒՄԵԱՆ Ե. ԱՂԱ. — Իմ առաջարկութիւններս վէճի չի գրուեցան եւ լուսութեամբ անցան, ուրիշ առաջարկութիւն մ'ալ ունիմ,

այն է թէ Վանքին մէջ օրինաւոր տուժարակալութիւն ո՞վ պիտի բռնէ, վասն զի տուժարակալութիւն գիտցող չիկայ հոն:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Ձեր դիտողութիւնն օտար է մեր ներկայ խնդիրին. խնդիրը՝ մասնաժողով մը կազմելու եւ կանոնադրութիւնը սրբազրելու կամ երկրորդ ընթերցանութեան ձեռնարկելու վրայ է: Ասոր վրայ կրնաք կարծիք յայտնել:

ՍԵՐՎՈՒՅԵՆ Ս. ԷՅ. — Այս երկրորդ ընթերցանութիւնը առանց քննութեան պիտի ըլլայ, կամ թէ կարգացուելով պարզապէս քուէի պիտ, դրուի:

ԱՂԱՅԵՎԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Երկրորդ ընթերցանութեան ժամանակ հարկու դիտողութիւններ պիտի ըլլան. արդէն այս կէտը որոշուած է:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Յօշուածները զատ զատ կարգացուելու ատեն ուզողը կրնայ ամէն մէկ յօշուածին վրայ դիտողութիւնն ընել եւ ապա քուէի գրուի:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ՆԻ ԱԼՔՈՒՆ-ՏԻՐԻՒՆ Ա. ԱՂԱՅԲ. — Բանի որ մեծագոյն մաս չիկայ եւ վաւերացում չի կրնար ըլլալ, կրկին քննութեամբ երկարաձգել է գործը:

ՈՒՄԷՏ ՊԵՂԱՍ ԱՂԱՅ. — Ընդհանուր Ժողովը երեք նիստի մէջ կանոնադրութիւնը քննեց լիմուց եւ խմբագրութեան գործը Դիւանին յանձնեց. ուրեմն ինչ հարկ կայ նորէն քննութիւն ընելու, մանաւանդ որ Պատրիարքն ալ պարտաւորուած է մօտ օրերս երթալու:

ՅԵՐՈՒՂ Բ. ՊԵՅ. — Ընդհանուր Ժողովը մեծագոյն մասամբ կանոնադրութեան քըննութիւնը աւարտեց, որոշելու բան չի մնաց:

մինակ երկրորդ ընթերցանութիւն մ'ընել հարկ է այսօր :

ԱՂԱՅԵԿԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Բարունակ Պ՛. յը կը կարծէ որ կանոնագրութեան քննութիւնը լմնացած է կը սխալի, վասն զի մտացած է որ բողոքի տակ եղած կէտերը նորէն քննութեան պիտի առնուին եւ լոկ ընթերցանութեամբ չեն կրնար ընդունուիլ :

ՍԵՂՎԻՉԵՆ Ս. ԷՖ. — Ըրեմն երեք խնդիր կայ : Ա. ընթերցանութիւն առանց գիտողութեան, Բ. ընթերցանութիւն հանգիւրձ գիտողութեամբ, Գ. իմ առաջարկութիւնս :

ՅԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՏ. — Կանոնագրութիւնը սրբագրուած է եւ մեծ մասամբ ընդունուած եւ այսօր պիտի կարգացուի, եղած որոշումները օրինաւոր են, կարծեմ որ եթէ ժողովը կուզէ, կրնայ կարողալ կանոնագրութիւնը եւ միայն խմբագրութիւնը սրբագրել : Բայց ամէն յօդուածի վրայ գիտողութիւնը չկրնար ընդունուիլ :

ՆԵՎԵՐՈՒՅ Յ. ԱՂԱ. — Խնդիրը պարզ է. անցեալ նիստին Դիւանը երկրորդ ընթերցման ժամանակ մեր գիտողութիւնները՝ որ արգէն նշանակուած են, մտիկ ընելու մեզի խօսք տուաւ : Բարունակ Պ՛. յը Դիւանին այս խոստմունքը եւ մեր իրաւունքը ոչ միայն չընել կուզէ, այլ եւ Ընդհանուր ժողովին խմբագրութեան պաշտօն կըծայէ, մինչդեռ Բաղաճական ժողովը խոստովանած է նաեւ որ կանոնագրին խմբագրութիւնը թերի եւ մէկ քանի յօդուածներն ալ անհիմն են : Բաղաճական ժողովին կիյնար կանոնագրին խմբագրութեան գործը կատարելագործել եւ անտեղի տրամագրութիւններէ ազատ ներկայացնել, որով այսպէս Ընդհանուր ժողովին վաւերացուցման գործն ալ չէր զժուարանար :

Այս միջոցիս Աղարէկեան Սարգիս էֆէնտին տեսնելով որ կանոնագրից չէ կարելի վաւերացնել այսօր, քանի որ մեծագոյն մաս չիկայ : Ալբովիէն էֆէնտին խմբագիր Մասնաժողովի մը կազմութեան համար իր առաջարկութիւնը երկրորդեց եւ վաւերացման համար միայն Ընդհանուր ժողով գումարել եւ չեկողնելուն նամակաւ կարծիք խնդրել առաջարկեց : Իսկ Աղարէկեան Սարգիս էֆէնտին առարկութեան պատասխանելով ըսաւ թէ՛ իր այս ցոյց առած միջոցաւ ինչ ինչ յօդուածի վրայ նորէն ըլլալիք գիտողութիւնները չեն ոչնչանար, եւ ինչպէս Ատենապետ Ռուսինեան էֆէնտին գիտեց, մեծագոյն մասի կարօտութիւն չիկայ որ այսօր այս գիտողութիւնները ներկայանան եւ իմրագիր Մասնաժողովին յանձնուին ասեւ նագրութեամբ, որպէս զի եղած որոշմանց ոգին պահելով կանոնագիրը յօրինէ :

Ալթուն-Տիրրի էֆէնտին առաջարկելով որ եթէ Ընդհանուր ժողովը՝ որ միակ երկու անգամ մեծագոյն մաս ունեցած է, ինչպէս որ Դիւանը կը յայտնէ, դարձեալ յառաջիկայ Ուրբաթ օրը մեծագոյն մասամբ չի գումարուի կամ նամակաւ կարծիք չի յայտնէ, գործը դարձեալ կախ պիտի մնայ :

Օտեան Գրիգոր էֆէնտին կը պատասխանէ որ Ալթուն-Տիրրի էֆէնտին առաջի գժուարութեան վրայ նոր գժուարութիւն մը կը յարուցանէ, եւ պնդեց որ խնդիրը՝ կանոնագրութիւնը քուէի դնելու կամ չի դնելու վրայ է :

Բառորդ մը հանգիստ տրուելէ ետքը ժողովարանը վերստին բացուելով, Փոխ-Ատենապետ էֆէնտին քուէի կը դնէ հետեւեալ առաջարկութիւնը :

« Այսօր երեսփոխանաց գիտողութիւնները միայն առնուին եւ կանոնագրութիւնը մասնաժողովի մը յանձնուի որ խմբագրէ եւ վաւերացման համար հրատէր կարգացուի որ ուղղորդ անձամբ եւ չի կ՛ԵՐ »

ե ցողը նամակաւ այս՛ կամ ո՛չ բաւերով իր
և կարծիքը յայտնէ ։

Դիւանը Քօլոքեան Աւետիս ազայի հարց-
ման պատասխանելով թէ, ի նորոյ խմբագ-
րուած կանոնագիրը Երեսփոխանաց պիտի
զրկուի, եւ Ազգաթօն Մկրտիչ աղան առա-
ջարկելով որ՝ եթէ եկած քուէի նամակներէն
բացարձակ առաւելութիւն չի գոյանայ, ի՛նչ
ընելու է, Սէօփիչէն էֆէնտի պատասխանեց
թէ՛ կանոն է՛ միակ եկած գիրերուն մեծ
մասը փնտռել եւ դիտողութիւն չընդունիլ-
իսկ Ատենակապա Ռուսինեան էֆէնտիի առա-
ջարկութեան զէջ՛ ըսաւ որ կանոնագրի
խմբութիւնն Նոր մասնաժողովի մը կամ
Դիւանին յանձնուի ։

Ուստի Փոխ-Ատենակապա էֆէնտին քը-
ուէի կը դնէ .

« Ա . Այսօր Նորէն ըլլալիք դիտողու-
թիւնները մտիկ ընել եւ այսուհետեւ ու-
րիշ դիտողութիւն բնաւ չընդունիլ ։ »

Այս առաջարկութիւնը մեծագոյն մա-
սամբ ԿԸՆԴՈՒՆՈՒԻ ։

« Բ . Խմբագրութեան գործը յանձնել
մասնաժողովի մը՝ զոր Դիւանը պիտի ան-
ուանէ ։ »

Այս առաջարկութիւնն ալ մեծագոյն
մասամբ ԿԸՆԴՈՒՆՈՒԻ ։

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս . ՊԵՏ — Դիւանը իրա-
ւունք չունի մասնաժողով մը անուանել .
ինքը կառավարիչ, ժողովը կանուանէ, ապա
թէ ոչ Ընդհանուր ժողովին իրաւունքը
բռնաբարած կըլլայ ։

ՆԵՎՐՈՒՆ Յ . ԱՂԱ — Դիւանին միջնոր-
դութեամբ ժողովին վերաբերեալ խնդրոյ
մը քննութեան տեղեկագիրը պարտասելու
պաշտօն ունեցող ձեռնհաս մասնաժողովի

մը ընտրութիւնը Դիւանին կը պատկանի .
այսպիսի մասնաժողովներ Դիւանը կանուանէ
առանց քուէարկութեան ։

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս . ՊԵՏ — Ինչպէ՞ս կարելի
է որ Ընդհանուր ժողովը անկարող սեպուի
ձեռնհաս անձինքը ձանչալ եւ միայն Դի-
ւանը զանոնք ձանչալու յատկութիւն ու-
նենայ ։

Վերջապէս ժողովը ԿԸՆԴՈՒՆՈՒՆ օր Դի-
ւանը առաջարկէ եւ ժողովը անուանէ ։

Երրորդ առաջարկութիւն մ՛ալ եղաւ
որ յառաջիկայ Լւրրաթ օրն Երուսաղիմայ
Ս . Պատրիարքը Հանգիստար ուխտ կատա-
րէ ի ներկայութեան Ընդհանուր ժողովոյ
եւ բոլոր Երեսփոխանք պարտաւոր ըլլան
անձամբ դալ ու իրենց քուէն տալ, իսկ
բանաւոր պատճառաւ բացակայ գտնուողնե-
րը քուէնին զրկեն ։

Ս . ՊԱՏՐՈՒՐԳ — (Երուսաղիմայ) Խընդ-
րեմ, ինձի գալ ուրբաթի մի՛ ձգէք, ես
անպատճառ պէտք է շորեքշաբթի ճամբայ
ելեմ, զի եթէ ժամանակին Երուսաղէմ չի
հասնիմ, Վանքը մեծ ֆրասներ պիտի կրէ ։
Արդէն առն մը գործին համար միարաննե-
րէն ոմանք շատ նեղութիւններ կը քաշեն ։
Ուստի ինչ որ պիտի ընէք, այսօր ըրէք
լմնցուցէք, վասն զի այս ճամբով ես այս
ամիս ալ հոս եմ, գալ ամիս ալ ։

ՍԵՒՎՊԵՆ Ս . ԷՅ . — Հիմայ երկու կար-
ծիք երեւան կելնեն, մէկը՝ որովհետեւ յօդ-
ուածները զատ զատ քուէի դրուած են,
բոլորը մէկէն քուէի դնել հարկ չիկայ կրսէ .
միւսը՝ որովհետեւ յօդուածները զատ զատ
ընդունուած են, բոլորը մէկէն քուէի դնե-
լու է կրսէ ։

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս . ՊԵՏ — Ժողովը որչեղ
որ այսօր Երեսփոխանաց դիտողութիւնները

առնուին. այս որոշումը պիտի շրուի՞. բայց աստորութիւն է որ մաս առ մաս ընդունուած բան մը նորէն կրնայ բոլորը մէկէն քուէի գրուիլ :

ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ Ն. ԵՊԻՍԿ. — Կառաջարկեմ որ ժողովին քառորդ մը դադարմանէն առաջ քուէի դրուած կէտերը միայն նկատողութեան առնուին, որոնք Սէրվիլէն էֆէնտիին առաջարկութեան մէջ ամփոփուած են. այսինքն՝ այսօր ըլլալիք դիտողութիւնները մտիկ ընել, անոնցով նոր խմբագրութեան ձեւնարկել մասնաժողովի մը ձեռքք եւ Երեսփոխաններէն քուէ խնդրել անձամբ կամ նամակաւ :

ՍԵՐՎԻԼԵՆ Ս. ԷՃ. — Բայց ուրիշ խընդիր մը երեւան ելաւ, այն է թէ՛ որովհետեւ կանոնագրութիւնը մասն մասն ընդունուած է, ա՛լ քուէ ուզելու հարկ չկայ. այսօրուան որոշումը վերջնական է, սակայն ըստ իս բոլորին մէկէն քուէ ուզելու է :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Ըսել է թէ՛ երկու կարծիք կայ. բայց որո՞նք են այս երկու կարծիքը պաշտպանողները :

Ոչ որ կը պատասխանէ :

ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ Ն. ԵՊԻՍԿ. — Անձեռքնահաս նիստի մը մէջ եղած որոշումները ձեռքընհաս նիստի մը մէջ կը վաւերանան, վիճարանութեան ենթակայ մնացած կէտերն ալ այսօր պարզուելով Երեսփոխանաց հաւանութեան կրնան ներկայանալ :

ՊԵՏԼԵՐԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Անցեալ Ընդհանուր ժողովին մէջ եղած որոշումները վերջնական չի՞ն մի. ապա ինչո՞ւ մինչեւ ժամը 11 նստանք հոս : Ինձի համար ամէն բան որոշուած ըմաց է, կը ձգեմ կերթամ, նորէն քուէ տալ չեմ ընդունիր :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Խնդրեմ, չ'դացած սախաքս ալ մտիկ ըրէք :

Արդէն որոշեալ կէտերը միւտ որոշեալ պիտի մնան եւ անոնց վրայ դիտողութիւն չի կրնար ըլլալ, իսկ քննութեան ենթակայ մնացած յօդուածներուն վրայ միայն Երեսփոխանաց դիտողութիւնները կընդունուին :

Ատենապետ էֆէնտի քուէի կը դնէ որ Կանոնագրութիւնը նորէն խմբագրուելէն ետքը Երեսփոխանաց զրկուի վաւերացման քուէ խնդրելու համար :

Ժողովը այս առաջարկութիւնը կցնղունի :

ՊԵՏԼԵՐԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Ձեմ կարծեր որ լոկ քուէ զրկեն, դիտողութիւն ընող ալ պիտի ըլլայ, որով խնդիրը չպիտի վերջանայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Վաւերացման քուէ միայն պիտի խնդրուի եւ ո՛չ թէ՛ դիտողութիւն : Դո՛ւք, Յակոբ աղա, կրնաք մի այն՛ ըսելէն ետքը ո՛չ ըսել : Ասի անհնար է :

ՊԵՏԼԵՐԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Կարելի է որ ըսեմ, ըսեմ նէ ի՞նչ պիտի ընէք :

ՃՈՂՈՎԱԿԱՆՔ — Բուէի՛ գրէք, քուէի՛ գրէք :

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԳ (Երեսնադիւնայ). — Պատրաստուած եմ այս չորեքշաբթի նամոյ ելնելու. Ս. Աթոռոյն վնասները եւ անկարգութիւնները զիս կը պարտաւորեն փութալու. Չեր այս գործերը ըմնալիք չունին. ես Պատրիարք ըլլալու համար Չեզմէ մէկուն նամակ մը, առջանք մը կամ խօստմունք մը ուղղելի մի՞. եթէ վստահութիւն չունիք իմ վրաս, յայտնեցէք, եթէ այսօր իմ գործս չի մնցունէք, պատասխանատու չեմ : անչա առաջի Աստուծոյ կըսեմ, ես աստիկ Պատրիարքութիւն չեմ ընդունիր :

Այս ըսելով, Ս. Պատրիարքը Աթոռէն կրնէ եւ մեկնել կուզէ:

ՆԵՎՐՈՒՋԵԱՆ Յ. ԵՒ ՄԻՆԱՍԵԱՆ Մ. ԱՂԱՅՔ. — (Ս. Պատրիարքին դառնալով) կեցէ՛ք Սրբազան, պատարհան առէ՛ք եւ ապա դաջէ՛ք:

ՔԵՑԼԷՐԵԱՆ Յ. ԱՂԱ. — (Նեվրոյզ Յովակիմ աղային դառնալով) Դո՛ւն Պատրիարքին կեցիր ըսելու իրաւունք չունիս:

Զայս ըսելով Պէյլէրեան Յակոբ ազան օրինաւոր վիճարանութեան սահմանէն դուրս կ'ենէ: — Երեսփոխաններէն ոմանք կը բողոքեն Պէյլէր Յակոբ աղայի խօսքերուն դէմ, եւ Նէվրոյզ Յովակիմ ազան ոտք ելնելով կը պահանջէ Դիւանէն՝ որ ի կարգ եւ ի կանոնապահութիւն հրաւիրէ զՊէյլէր Յակոբ ազան որ առանց սպասելու կը ձգէ կերթայ:

Ս. Նախագահը այս յուզմունքը կը հանգարանցնէ եւ Երուսաղէմի Պատրիարքն ալ վերստին իր Աթոռը կը բազմի:

ՍԵՐՎՈՋԵՆ Ս. ԷՅ. — Երուսաղէմի Պատրիարքին համար որչա՛մի կարեւոր են նէ Աթոռին շահերը, նոյնչա՛մ են նաեւ Երեսփոխանական Ժողովին համար: Եթէ Սրբազանը ուրիշ կերպ կը կարծէ, կը սխալի: Եթէ միայն կանոնադրութեան ուշանալուն համար կը զանգատի, ասոր պատճառը Ընդհանուր Ժողովը չէ՛, Եթէ կանոնադրութիւնը կատարելագործեալ ներկայանար այս Ժողովին, վիճարանութեան եւ մանր քննութեան տեղի չէր մնար եւ չուտով կը լինար: Պատրիարքը սպասելու պարտաւոր չէ, կրնայ ուխտէն ետեւ ճամբայ ելնել, եւ ապա կանոնադրը իրեն կը զրկուի:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ. — (Երուսաղէմայ) Եթէ Զատին հոն չի գտնուիմ, ի՞նչ օգուտ կրնէ իմ երթալս:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ. — Պատրիարքին հոս մնալը հարկ չէ. յառաջիկայ Զորեքշարթի ճամբայ ելնելու համար կամ այսօր իւր ուխտը կը կատարէ կամ կիրառկէ որ նորէն Երեսփոխանական Ժողով հրաւիրելով իւր պարտաւորութիւնը կը կատարէ Ազգին տալիք կանոնադրութեան հաւատարմարար ծառայել ուխտելով:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ. — (Երուսաղէմայ) Ի՞նչ կելլայ ատկէ. ես արդէն ուխտեր եմ եւ իմ անձս Ազգիս համար դերք եմ:

ԱԼԵԱՆԱՔԵԱՆ Ի. ԱՂԱ ԵՒ ԱՅԼՔ. — Այս խօսքէն կերեւի թէ նորընտիր Ս. Պատրիարքը ուխտել չուզէր:

Երեսփոխանաց շատերը Ս. Պատրիարքին ուխտելը կը խնդրեն:

ՓՈՒ. ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Երկու առաջարկութիւններ կան: Առաջին, յառաջիկայ կիրակէ ուխտել. երկրորդ, այսօր ուխտել եւ Զորեքշարթի երթալ:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ. — Աւելի լաւ կըլլայ որ կիրակէ օրը Երեսփոխանաց մեծագոյն մասին ներկայութեանը ուխտ ընէ, որպէս զի կանոնադրութեան համեմատ ըլլայ:

ՍԵՐՎՈՋԵՆ Ս. ԷՅ. — Այսօր ուխտէ, կիրակէ ուխտէ, մի եւ նոյն բանն է. մէկ կամ հարիւր Երեսփոխանի առջեւ ուխտելն նոյնն է: Եւ այսօր քանի որ Ընդհանուր Ժողով գումարուած է, Սրբազան Պատրիարքը կրնայ իւր պարտաւորութիւնը կատարել:

Ընդհանուր հաւանութեամբ կրնողունոյի որ այսօր ուխտէ:

Առաջարկութիւն կըլլայ թէ կախ մնացած խնդիրները առաջ պարզուին եւ ապա ուխտը կատարուի:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԳ. — (Երուսաղեմայ) Դրամական առաջարկութիւն մ'ունիմ, իս այսօր հոս գտնուէր եմ, հոս կուխտեմ. մարդըս մահկանացու է, կրնայ ըլլալ որ քանի մը ամիսէն մեռնիմ եւ վանքին մէջ գըտնուած Եպիսկոպոսներէն մէկը Պատրիարք ընտրուի. ի՞նչ հարկ կայ ուրեմն ստակ մըս խելով Պոլիս գալ եւ ուխտել. հոս գալ երթալու համար քիչէն քիչ երկու հարիւր հազար դրուշի կարտ է, իմ այս առաջարկութիւն ապագային համար է, հոս կամ հոն ուխտելը նոյնն է, Պատրիարքը ուխտելու համար եթէ հոս գայ՝ թէ՛ փուճ տեղը շատ մը ծախք կըլլայ, թէ՛ գործերը հոն կը զբժուարանան:

ԱՅՆԱՊԵՏ. — Սրբազան Հայր, Դուք արդէն Ձեր դիտողութիւններն ըրած էք, ատի դրամական խնդիր մ'է որ կանոնադրութեան վերաքննութեան ժամանակ կըրնայ փոխուիլ:

ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Երուսաղէմէն Պոլիս գալու եւ երթալու համար 25.000 դրուշը բաւական է Սրբազան. ի՛նչ հարկ կայ ուխտի մը համար եկող Պատրիարքի մը 200.000 դրուշ ճամբու ծախք ընել:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Դիտողութիւն ունեցողները կրնան ընել:

ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Կանոնագրութեան երկրորդ ընթերցանութեան ժամանակ վանքին գանձուց բանալին Պատրիարքին քով մնալու խնդրոյն վրայ դիտողութիւն ընելու խօսք ուղած էի. ահաւասիկ իմ առաջարկութիւնս:

Վանքին Սնտուկին բանալին Տեօրէն Խորհուրդին քով մնալը աւելի օրինաւոր է, փասն զի Պատրիարքին Գանձապետութեան պաշտօն վարելը իր արժանապատուութեան կը դալնի եւ գանձատանաց տեղի կուտայ, ինչպէս որ նախորդ Յովհաննէս Պատրիար-

քին օրով Երուսաղէմ գտնուած ժամանակս լսած եմ ոչ միայն Միաբանից բերնէն, այլ նոյն իսկ ներկայ Ս. Պատրիարքին բերնէն թէ Սնտուկին բանալին Պատրիարքին քովն է եւ ուղածին պէս ստակները կը գործածէ, այս բանս ալ Միաբանական կանոնաց հակառակ է. ի՛նչ կառնէ, ի՛նչ կուտայ մարդ չգիտէ: Այնպէս չէ՛ Սրբազան Հայր, Դուք չէ՛իք այս գանձատները ինծի ընողը:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԳ. — (Երուսաղեմայ) Այ՛, այդ գանձատն ըրած եմ, բայց այն ժամանակ օրինաւոր տուժարակալութիւն եւ ժապաւինեալ տուժար չկային:

ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Գը պատասխանեմ Սրբազանին որ նախորդ նիստերուն մէջ օրինաւոր տուժարակալութիւն վանքին մէջ գործածելը անկարելի է ըսած է, եւ հիմա որ բանալին Տեօրէն Խորհրդին յանձնելու առաջարկութիւն կըլլայ, օրինաւոր տուժարակալութեան կանոնը իբր փաստ մէջ կը բերէ, որ ընդունելի չի կրնար ըլլալ:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԳ. — (Երուսաղեմայ) Ես օրինաւոր տուժարակալութեան գործադրութիւնը անհնար է, չըսի, միայն կողմնցեալս համար էր խօսքս: Թէ որ բանալին Տեօրէն Խորհուրդին կը յանձնէք, ես Սնտուկին համար պատասխանատու չեմ կրնար ըլլալ:

ՍԵՎԴՂԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Թանալին պահով է Սնտուկին պատասխանատուն, իսկ Ս. Հայրը՝ ոչ, վանքին Ընդհանուր գործոց վրայ կը հսկէ, ընդհանուր պատասխանատուութիւնը իրն է, Պատրիարքը Տեօրէն Խորհրդին հետ խորհրդակցելով կրնայ բանալին մէկուէն յանձնել, բայց ինքն ալ պահելով վստահութեան միջոցը աւելցուցած չըլլար, քանի որ ինքն ալ Տեօրէն Խորհրդոյ մէջն է:

ՆԵՎԴՐԵՂ Յ. ԱՂԱ. — Ամէն հաստատութեանց մէջ դրամական գործողութիւն-

ները երկու անտուկի բաժնուած են. մասնաւոր եւ ընդհանուր: Մասնաւորը որոշեալ զանաքով մը Գանձապետի մը յանձնուած է. իսկ ընդհանուրն, այսինքն Գանձը՝ Ընկերութեան տեսութեան յանձնուած է. Ուստի կառավարիկեմ որ մասնաւոր անտուկը զանձապետի մը յանձնուի, բայց գանձը Տնօրէն Խորհրդոյ անմիջական հսկողութեան տակ դրուի:

ՅԵՐԿԻԿԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Միեակ Երուսաղմի Գատրիարքին համար է այս խառութիւնները:

ԱՂԱՔՕՆ Մ. ԱՂԱ. — Նէվրուզեան Յովակիմ ազային առաջարկութիւնը խիստ օրինաւոր է, քան զի դրամական գործողութիւնը Գատրիարքի մը չի վերաբերիր, քանի որ Տնօրէն Խորհուրդ կայ, բանալին անոր քով պէտք է որ մնայ:

ՄԱՆԻԿԱՆ Մ. ԱՂԱ. — Կարծեմ արգէն որոշուեցաւ որ Սնտուկը Գատրիարքին հսկողութեան տակ ըլլայ. նորէն ասոր վրայ ինչու կը դառնար:

ԱՂԱՔԻԿԱՆ Ս. ԷՅ. — Մանուկ ազան կը ժողովայ կարծեմ թէ արդէն գիտողութիւն եղած եւ որոշուած է որ երկրորդ ընթերցանութեան ժամանակ բանալին խնդրոյն վրայ վերստին քննութիւն պիտի ըլլայ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս ԷՅ. — Կամ Գատրիարքը ըստ կանոնի պիտի վարուի կամ ոչ, Եթէ Գատրիարքը ըստ կանոնի պիտի վարուի, Սնտուկին բանալին թէ՛ Տնօրէն Խորհրդին եւ թէ՛ իր ձեռքը ըլլայ, նոյն է. Եթէ ըստ կանոնագրութեան չի վարուի, բնականապէս ամբաստանութեան տակ կիյնայ, կը հարցընեմ Ձեզ, Սրբազան Հայր, որք աղէկ կըլլայ. բանալին Ձեր քով մնալը՝ աղէկ կըլլայ չէ նէ Տնօրէն Խորհրդին քով մնալը:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԻ. — (Երուսաղիմայ) Պէտք է նկատել որ Վանքին գրամական ծախքերը որոշուած չեն:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Մեր հարցուցածը այդ չէ՛. բանալին Ձեր քովը մնայ աղէկ է, չէ նէ Տնօրէն Խորհրդին:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԻ. — (Երուսաղիմայ) Ձեմ գիտեր, այդ խնդիրը արգէն որոշուած է:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Ձեր վրայ վստահութիւն ունինք, Սրբազան Հայր, բայց ըստ որում աննքնիս ալ մահկանացու ենք, ենթադրենք ընտրուած Գատրիարքը անարժան մէկը ըլլայ, կամ մեռնող Յովհաննէս Գատրիարքը ըլլար, Ձեր խղճին կը հարցնեմ, բանալին որուն քով մնալ կարկ է:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԻ. — (Երուսաղիմայ) Ձեմ գիտեր:

ՄԱՆԻԿԱՆ Մ. ԱՂԱ. — Թէ որ Բանալին Գատրիարքին յանձնելու վստահութիւն չունիք, ինչու Գատրիարքը ընտրեցիք:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ Ս. ԷՅ. — Աղարէկեան Սարգիս էֆէնտին հաստատեց թէ՛ Սնտուկին խնդրոյն վրայ եղած որոշումը բողոքի տակ էր, եւ ասոր վրայ նորէն ըլլալիք գիտողութիւնները մոտիկ պիտի ըլլուէր:

ՄԱՆԻԿԱՆ Մ. ԱՂԱ. — Կարծեմ թէ վերաքննութեան ժամանակ գիտողութիւնները պիտի ըլլային:

ԱՅԵՆԱՊԵՏ. — Սնտուկին որոշումը թէ՛ տկան էր, ուստի այս երկու կարծիքները քուէի պիտի դնեմ:

Այս ըսելով Ատենապետ էֆէնտին կանոնագրութեան 17րդ. յօդուածը կտեսեալ

կերպով խմբագրեալ քուէի դրոււ : Այսինքն՝
 « Մխարանու թիւնը պիտի ունենայ սնտուկ
 « մը , ուր պիտի գումարուին թէ՛ Պատրի-
 « արքին եւ թէ՛ Տեսուչ գործակալաց ձե-
 « ւ ուր եկած բոլոր հասոյթները յատուկ ժա-
 « պաւինեալ տուամբներու մէջ արձանագրե-
 « լով : Այս սնտուկին բանալին Տնօրէն Խոր-
 « հրդին ձեռքը պիտի ըլլայ »

Ժողովականաց մեծագոյն մասը այս կեր-
 պով կրնդունի նոյն յօդուածը :

ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ Ս. ԷՏ. — Կառավարիւմ
 որ սա հետեւեալ յօդուածն ալ աւելնայ
 կանոնագրութեան մէջ :

« Երուսաղէմայ Վանքը տարին որչափ
 « զուտ մը միայն փոխառութիւն կրնայ
 « ընել , եւ այս զուտարէն զուր փոխա-
 « րութիւն չի կրնար ընել առանց կեդրոնա-
 « կան Վարչութեան հաւանութիւնը ստանա-
 « լու : »

ՍԵՐԱԻՉԵՆ Ս. ԷՏ. — Այսպիսի կանոն
 մը գործադրութեան մէջ դժուարութիւններ
 կրնայ յարուցանել :

ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ Ս. ԷՏ. — Եթէ Քաղա-
 կան Խորհուրդները կը պարտաւորին կեդրո-
 նական Վարչութեան դիմել ըստ Սահմա-
 նագրութեան երբ Եկեղեցւոյն եւ դպրոցին
 շինութեան համար արտաքոյ կարգի պիտոյք
 մը տեսնեն , եւս առաւել Վանք մը եւ մա-
 նանակ եւ դպրոց ունի , պարտական է կեդ-
 րոնական Վարչութեան հաւանութիւնը խնդ-
 րել անակ պարագայներու մէջ ուր ո՛չ
 Պատրիարքը եւ ո՛չ Տնօրէն Խորհուրդը յա-
 նուն Ազգին կրնան դրամական մեծ գործո-
 ջութիւններու ձեռնարկել : մանաւանդ իմ
 առաջարկութեան օրինակարութիւնը աւելի
 կզգամ երբ ստոյգ աղբիւրէ կիմանամ որ
 մօտ աստե՛ններս 200,000 դրու՛ի փոխառու-

թիւն եղած է Վանքին հաշուին , եւ նոյն
 իսկ Ս. Պատրիարքը ըսած է ինձի որ Վանքը
 1,500 քսակ պարտք ունի : Այս տեսակ փո-
 փառութիւններէ եւ պարտքերէ Ազգը տե-
 ղնկու թիւն մ'ունի՛ մի :

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ (Երուսաղիմայ) . — Վան-
 քը 1,500 քսակ պարտական է ըսի , քայց
 նոր փոխառութիւնը 200,000 դրու՛չ չէ , ա-
 ւելի քիչ է , եւ իմ էջմիածին երթալ զա-
 լու ծախուց զուտարը 60,000 դրու՛չ է , թէեւ
 աւելի է կրնել :

ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ Ս. ԷՏ. — Այս պարտքե-
 րը , փոխառութիւնները եւ ծախքերը ու ըն-
 ծայները ըրած ժամանակնիդ Ազգին գի-
 տութեա՞մբը ըրէք : Խօսքս շերկարեմ , իմ
 առաջարկութիւնս Երեսփոխանաց դատար-
 փեանը կը յանձնեմ եւ աւելորդ կը համար-
 րիմ Սրբազան Պատրիարքին հետ վիճարա-
 նիլ :

ՆԵՎՐՈՒՅ Զ. ԱՂԱ. — Վանքերը Ազգին
 սեպհական ստացուածքն են ըստ Սահմանա-
 դրութեան . Վանահօր եւ Պատրիարքին ստա-
 րագրութիւնը իրը չէ՛ , այլ Ազգէն իրեն ա-
 ւանդ արուած է . երբ Վանքը պարտքի տակ
 ի յնայ կամ փոխառութիւն ընէ , պարտքը
 Ազգինն է եւ պարտապահանջը Ազգէն վճա-
 րում կը պահանջեն . չիկայ ընկերութիւն մը
 որ իր ստորագրութիւնը անսահման իշխա-
 նութեամբ ուրիշի ձեռքը յանձնէ . Ուստի
 պէտք է որ Վանքին ընկիւթ փոխառութեան
 սահման մը որոշուի ազգոյին եւ այն սահ-
 մանէն զուրս ըլլալիքը կեդրոնական Վար-
 չութեան հաւանութեամբ ըլլայ :

ՍԵՐԱԻՉԵՆ Ս. ԷՏ. — Ուրեմն Վանքին
 մէկ տարուան մէջ ընելիք փոխառութեան
 չօտիք 50,000 դրու՛չ ըլլալ կառավարիւմ , եւ
 անկէ աւելիին համար Վարչութեան դիմէ :

Ինչ իրը քուէի դրուելով , մեծագոյն մա-

սամբ կընդունուի որ մէկ տարուան մէջ Երուսաղէմայ Վանքը յիսուն հազար (50,000) զրուշ միայն փոխառութիւն կրնայ ընել, եւ այս գումարէն աւելի փոխառութիւն ընելու համար կեդրոնական Վարչութեան հաւանութիւնը պիտի ստանայ:

ԱՂԱԲԷԿԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Կ'առաջարկեմ նաև որ երբ Վանքին Միաբաններէն մէկը մեռնի, անմիջապէս անոր խուցը կնքուի Պատրիարքին կնքով, եւ քսան ու չորս ժամ վերջը Տնօրէն Խորհուրդը նոյն խուցը բանայ եւ ինչ որ կայ, գրի առնելով, Վանքին ստացուածոց կարգը անցունէ:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԳ — (Երուսաղէմայ) Արդէն Վանքին մէջ այդ սովորութիւնը կայ:

ԱՂԱԲԷԿԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Կը յիշէք Հայր Արքազան, որ Երուսաղէմ եղած ժամանակս գանգատ ըրէք որ Տ. Գաւթիք Եպիսկոպոսին ունեցած գոյքը Տ. Յովհաննէս Պատրիարքը առաւ իւրացուց: Ուրեմն քանի որ սովորութիւն կայ, ըայց զորոտարութիւն չիկայ, աւելի լաւ կըլլայ որ նոյն սովորութիւնը հաստատուն կանոն ըլլայ:

Ազարէկեան Սարգիս էֆէնտիի այս առաջարկութիւնն ալ քուէի կը դրուի եւ մեծապոյն մասամբ կընդունուի:

Ազարէկեան Սարգիս էֆէնտիի սա հետեւեալ առաջարկութիւնն եւս կընէ:

«Տնօրէն Խորհրդիս ձեռամբ Վանքին Երուր շարժական եւ անշարժ ստացուածոց Ե կանոնաւոր ցանկը շինուելով, պիտի արեւ ձեռնագրուին յատուկ տումարի մէջ»:

Այս առաջարկութիւնն ալ քուէի դըրուելով, առանց գիտազեղութեան կընդունուի:

Ազարէկեան Սարգիս էֆէնտիի սա առաջարկութիւնն ալ կը ներկայացնէ:

«Երբ Երուսաղէմայ Միաբան վարչաւ պիտի մը Միաբանութեան կողմէն Եպիսկոպոսութեան վկայագիր ստանայ, պէտք է որ նոյն վկայագիրը Կ. Պոլսոյ կեդրոնական Ե Վարչութեան կողմէն վաւերանայ»:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԳ — (Երուսաղէմայ) Երուսաղէմ Պատրիարքութիւն է', Առաքելական Աթոռ է', չիմար ուրիշ իրաւասութեան ենթարկուիլ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Խօսքը Տ. Ներսէս Արքազանինն է:

Տ. ՆԵՐՍԷՍ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐՃԱՊԵՏԵԱ. — Թող ներքէ Արքազան Հայրը իրեն պատասխանելու թէ' Գաղատիոյ Աթոռն ալ Առաքելական Աթոռ է, եւ ի՛նչ իրաւամբ որ Երուսաղէմի Աթոռը ուղղակի յարաբերութիւն կուզէ ունենալ էջմիածնայ հետ, նոյն իրաւամբ պէտք է որ Գաղատիոյ Աթոռն ալ ուղղակի յարաբերութիւն ունենայ: Բայց քանի որ կը տեսնենք թէ Գաղատիոյ Աթոռին վրայ այսօրուան օրս լոկ Առաջնորդ մը կայ, եւ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան ենթակայ, ըսել է թէ Ս. Պատրիարքին մէջ բերած Առաքելական իրաւունքը հիմնական պատճառ մը չէ: Երուսաղէմի մեր Պատրիարքութիւնը 1314 թուականին Սարգիս Եպիսկոպոսը հաստատեց Եպիսկոպոսի Սուլթանին հրամանաւը: Այս թուականէն առաջ Արքայ Յակոբեանց Վանահայրը Ե Եպիսկոպոս կամ Արքեպիսկոպոս Երուսաղէմի կանուանուէին եւ կատարագրէին: Կ. Պոլսոյ մեր Պատրիարքութիւնն ալ Յովակիմ Եպիսկոպոսէն սկսուա Յաթիհ Սուլթանի Մէհմէտի հրամանաւը:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԳ. — (Երուսաղէմայ) Այս քննարկը կրօնական է Համազումար Ժողովին

կը վերաբերի. Չեր միտքը երուսաղէմի Աթոռը պղտփեցնել է. Միթէ Կ. Պօլսոյ Չատրիարքական Աթոռը Սուլթան Ֆաթիհի մի ջոցաւ հաստատուելուն համար նախապատիւ է:

Յ. ՆԵՐՍԵՍ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐՃԱՊԵՏԵԱՆ. — Տանկատանի Հայաստանեայց Եկեղեցին Կ. Պօլսոյ Պատրիարքը իրեն գլուխ ընդունած է. այս Պատրիարքութիւնը մանաւանդ անոր համար նախապատիւ է որ իւր իրաւասութեան տակ յՕջն աւելի Առաջնորդութիւններ, այսինքն Արքեպիսկոպոսներ եւ Եպիսկոպոսներ ունի, որք Կ. Պօլսոյ կրօնական Ժողովոյն կը գիտեն միշտ:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԳ. — (Երուսաղիմայ) Աստուծով պիտի հրատարակեմ, կը տեսնէք, որ Երուսաղէմի Աթոռը Առաքելականն է թէ Մանսետական:

Ազնուկ եւ դժգոհութեան ձայներ կը լսուին ամէն կողմէ:

Յ. ՆԵՐՍԵՍ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐՃԱՊԵՏԵԱՆ. — Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը 1311ին այս ինչ Եպիսկոպոսով եւ այս ինչ Սուլթանին հրամանաւը հաստատուած է ըսելը, Երուսաղէմայ Աթոռը Մանսետական է ըսել չէ'. հարկաւ երբ որ Սորոց Յակոբեանց Վանք կըտուի, կը հասկցուի որ Առաքելոյ մը Աթոռն է այն. ուստի Վանք մը, մինչեւ անգամ քաղաք մը եւ վիճակ մը Առաքելական Աթոռ ալ ըլլայ, գարձեալ անկախ չկրնար ըլլալ. Ես ամենէն աւելի կընդունինք որ Առաքելական ըլլանք, սակայն այս ալ իմ առաջարկած կեդրոնացուցման կամ յարաբերութեանց ամփոփման արգելք չկրնար ըլլալ, ինչպէս Գաղատիոյ վիճակը Պօլսոյ Առաքելաւի վիճակ, Ուրֆայի վիճակը Թաղէսոյ Առաքելաւի եւ միւսն ալ Թարթուզիմէսոյ Աթոռ կը յիշուին մինչեւ ցայսօր, բայց ինք:

Նապուխ, անկախ եւ յարաբերութեանց կեդրոնէն դուրս ելած չեն, ինչպէս Երուսաղէմն ալ հին ատենը այսպէս էր, վասն զի եթէ սասնկ չըլլար, բազմազխեան կըլլար մեր Ս. Եկեղեցին եւ միաձեռութիւն պահելը անկարելի կըլլար եւ յարածամ գժտութեան տեղի կուտար, ինչպէս փորձով տեսանք: Մեր Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցին Բրիտանի Հնդկանուր Եկեղեցւոյն մէկ մասն է անկախ Հայրապետութեամբ, ուստի աղէկ չէ երբ որ այս մասն իր մէջ ուրիշ անկախ մասունքներ ունենայ: Ես ըսած եմ թէ Երուսաղէմայ մէջ Պօլսոյ ընդունած Տօնացոյցը չի գործաւորի . . .

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԳ. — (Երուսաղիմայ) Այդ ո՞վ ըսաւ. մենք Պօլսոյ ընդունած Տօնացոյցը կընդունինք:

Յ. ՆԵՐՍԵՍ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐՃԱՊԵՏԵԱՆ. — Հիւնքերաբլայէնտեան Տ. Յովհաննէս Բահնայն որ Երուսաղէմ գացած է, այն ինձի ըսաւ, նոյնպէս ուրիշ անձիք:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԳ. — (Երուսաղիմայ) Այս յարաբերութեանց խնդիրը Եկեղեցական Ժողովը միայն կր'այ լուծել:

Յ. ՆԵՐՍԵՍ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐՃԱՊԵՏԵԱՆ. — Վճիռները Եպիսկոպոսները կուտան, բայց ամէն Լուսաորչական Հայ՝ մանաւանդ այս պատկառելի մեծ Ժողովը՝ որ Ազգը կը ներկայացնէ, այս նիւթին վրայ խորհելու, խսեալու եւ առաջարկելու իրաւունք ունի: Ի՞նչ է Հայաստանեայց Եկեղեցին. Հայերու եկեղեցի ըսել է. ո՛ւր Հայ չիկայ, հո՞ն Հայաստանեայց եկեղեցի ալ չիկայ, բայց կրօնական խնդրոց մէջ մինակ եկեղեցականք ձայն ունի ըսելը Պապական գրութիւն է եւ մեր Եկեղեցին չընդունի՛ր այս:

ԺՈՂՈՎԱԿԱՆՔ. — (Մ արեբամ) Կեցէ՛ Ներսէս Եպիսկոպոս:

Յ. ՍԱԱԿ ԵՊԻՍԿՈՍՈՍ. — Կը հարցնեմ Ներսէս Արքայանին թէ՛ կրնա՞յ այն վիճակին մէջ նուիրակութիւն ընել եւ անոնց բանին խառնուիլ, Կը հարցնեմ Ներսէս Աբրահամեանին թէ՛ կրնա՞յ Ազթամարայ մէջ նուիրակութիւն ընել եւ անոնց բանին խառնուիլ: Կը հարցնեմ Ներսէս Արքայանին թէ՛ կրնա՞յ էջմիածնայ թեմերը պտըտիլ. . . .

Յ. ԿԵՐԵՍ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐՅԱՊԵՏԵԱՆ — Կը պատասխանեմ Սահակ Արքայանին հարցումներուն թէ՛ կրնամ Պօլսոյ Պատրիարքին հրամանաւ Սոյ վիճակները պտըտիլ եւ մինչէս անգամ բարեկարգութիւններ ընել, ինչպէս որ եղած ալ է: Կը պատասխանեմ Սահակ Արքայանին թէ՛ կրնամ Ազթամարայ վիճակին մէջ ամէն տեսակ բարեկարգութիւն ընել Պօլսոյ Պատրիարքին հրամանաւ: Կը պատասխանեմ Սահակ Արքայանին թէ՛ կրնամ էջմիածնայ մէջ Պօլսոյ Պատրիարքին վկայականաւ երթալ ազգային եւ եկեղեցական զանազան գործերու համար, եւ առանց այս Պատրիարքական վկայականին էջմիածնայ Ս կաթողիկոսը գրեթէ ոչ զօք չընդունիր եւ օրինակները շատ են:

ՓՆԱՍՏԵԱՆ. Կ. ԱՂԱ — Կը փափաքիմ որ մեր կրօնական եւ աշխարհական իրաւասութիւնները յատուկ կեդրոններ ունենան, ինչ որ հիմա չունին: Եթէ այս խնդիրը կը բռնական է, թո՛ղ Եկեղեցական Համագումար ժողովը որոշէ:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Խնդիրը աշխարհական կէտ մ'ունի, այն է վաւերացման կէտը, որ Ընդհանուր Ժողովին կը վերաբերի:

ՍԷՐԱԻՉԵՆ Ս. ԷՖ. — Վկայագրերը վաւերացնելը զուտ քաղաքական գործողութիւն մ'է: Ճիշդ այն գործողութեան կը նմանի երբ Կ. Պօլսոյ Պատրիարքին վկայագիրը Գաղղիոյ Հիւպատոսարանը կը ներկայանայ վաւերացման համար: Միթէ այս

գործողութիւնը Պատրիարքին իրաւասութեանը կը դաշի՞:

ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ամենեւին չի դաշիր: Ուստի այս առաջարկութիւնս կրօնական չէ, այլ քաղաքական. հետեւապէս կառավարկեմ որ խնդիրը քուէի դրուի:

Խնդիրը քուէի կը դրուի եւ Ազարէկեան Սարգիս էֆէնտիի առաջարկութիւնը մեծազոյն մասամբ կրնողունի:

Նոյնպէս Սլովիէն էֆէնտիի առաջարկութեամբ կորոշէ Մանածողով մը կազմել, որպէս զի Կանոնադրութիւնը եղած սրբազրութիւններովը խմբագրէ, որոշմանց իմաստը անայլայլելի պահելով:

Այս Մանածողովը կը կազմուի հետեւեալ անձինքներէ:

- 1. Մկրտիչ աղա Աղաթօն
- 2. Ալթուն : Ալթուն-Տիրաբի
- 3. Աբրահամ : Յրէնկեան

ՆԵՎՐՈՒՅ Յ. ԱՂԱ — Անցեալ նիստերուն մէջ քանիցս անգամ յիշեցի որ ըստ Սահմանադրութեան՝ Երուսաղէմի վանքին մատակարարը Վանօրէից Խորհուրդին կողմէն ընտրուի: Այս առաջարկութիւնս ժողովը ո՛չ նկատողութեան առաւ եւ մ՛շ գործադրեց: Ասոր դէմ կը բողոքեմ բոլոր ուժով:

Կանոնադրութեան քննութիւնը աւարտած եւ օրը սկսած էր տարածամիլ արդէն, երբ Ատենապետ էֆէնտի յանուն Ընդհանուր Ժողովոյ հրաւիրեց զնորընտիր Պատրիարքն Երուսաղիմայ որ հանդիսաւոր ուխտը կատարէ:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԳ — (Երուսաղիմայ) Կուզէի գիտեալ թէ Կանոնադրութեան այս վերջին քննութենէն ետքը ինչպէս որ է այնպէս պիտի մնա՞յ թէ ոչ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Անտարակոյս եղիք, Հայր Սրբազան, որ Կանոնագրութիւնը անփոփոխ պիտի մնայ, ժողովը իր որոշած կէտերն չէ կարող այտուհետեւ փոխել, ըստ որում վերջնական քննութիւնը եղաւ ըմպաւ: Մինչև Կանոնագրութիւնը մասնաժողովի մը պիտի յանձնուի որ շարադրութիւնը սըրբագրէ, կանոնագրութեան իմաստը ու ոգին ամփոփոխ պահելով: Բայց աւելի վըստան ըլլալու համար, եթէ կողմէք, այսօրուան ատենագրութեան մէկ օրինակը՝ չի գացած Ձեր Սրբազնութեան կը յանձնուի եւ վերջը Կանոնագրութիւնը ամբողջ կը զրկենք:

Այս ըսելով Ատենապետ էֆէնտին դարձեալ կը հրաւիրէ Սրուսաղէմայ Ս. Պատրիարքը Կանոնագրութեան վրայ ուխտելու:

Անմիջապէս Աւագ Աթոռին վարադոյրը կը բացուի, եւ բազմականք ոտք ելած կըսպասեն Ուխտը լսելու: — Ատենադպիր էֆէնտին երգման եղանակը՝ որ է՝ Ազգին և եւ Տէրութեան հաւատարմի մնայ եւ Կառնոնագրութիւնը անթիւր գործադրել, յ, Սրուսաղէմայ Ս. Պատրիարքին կը ներկայացնէ:

ՍՆԱՊԱՏՐԻՍԵՐԲԵ — (Սրուսաղէմայ) Ե՛ս Ազգային Սահմանագրութեան վրայ միայն կուխտեմ, Կանոնագրութիւնը չե՛մ ընդունիր եւ անոր վրայ չե՛մ կրնար ուխտել:

Այս միջոցին ժողովը կազմի, վիճարանութիւնները դարձեալ կսկսին որք հետ զհետէ ծանր կերպարանք մը կառնուն: — Ի զո՛ւր Սրբազան Նախագահը ամէն ճիգ ի գործ դնելով յորդոր կը կարգայ Սրուսաղէմայ Ս. Պատրիարքին որ ի սէր Ազգին եւ ի սէր խաղաղութեան չ՛ընդգիծանայ Ուխտը կատարելու եւ միանգամայն կը յայտնէ թէ՛ Սահմանագրութեան վրայ ուխտ ընելը իւր վրայ միայն պարտք գրուած է իրեւ Պատրիարք Կ. Պօլոյ եւ իրրեւ Նախագահ Կեղ-

րնական Վարչութեան: — Ի զո՛ւր Դիւանը աղաչանք կը յիշեցնէ Տ. Եսայի Սրբազանին՝ թէ Կանոնագրութեան վրայ ուխտելու պարտաւորութիւն առած է իւր վրայ, վասն զի Կանոնագրութեան մէջ ուխտագրութիւնը յայտնապէս գրուած է եւ ինք բնա՛ւ դիտողութիւն չէ քրած: — Ի զո՛ւր շատ մը Եկեղեցական եւ աշխարհական Երեսփոխանք նորընտիր Պատրիարքին քովը գալով կը ըսնան զինքը համոզելու: — Տ. Եսայի Սրբազան բնաւ յանձն չառնուր Կանոնագրութեան վրայ ուխտելու: — Ազգուկը երթալով կը սաստկանայ եւ ձայներ կը բարձրանան ամեն կողմէ, այնպէս որ ժողովն կըսուոյ ստպարէզ մը դառնալու կ'սպառնայ:

Ատենապետ էֆէնտի տեսնելով որ իր խաղաղասիրական ջանքերը ապարդիւն ելան, եւ եթէ թողու նիստն շարունակել, կարելի է անտեղութիւններ պատահին, կաշխատի լուծիւն հաստատելու եւ ապա կըսէ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Վերջին առաջարկութիւն մ'ալ ունիմ Տ. Եսայի Սրբազանին եւ յետոյ ստանալը կը բառնամ:

Սրբազան Հայր, պահ մ'առաջ ըսիք որ եթէ յառաջիկայ Չորեքշաբթի ճամբայ շնչէք եւ Չատիկէն առաջ Սրուսաղէմ չ'հասնիք, մեծ վնասներ պիտի կրէ Աթոռն եւ Միարանութիւնը եւ տրտունջ կընէիք որ Ընդհանուր ժողովը փոյթ չի տանիր Ձեր գործը շուտով աւարտելու:

Ընդհանուր ժողովը կը հաւատայ որ Ձեր Սրբազնութեան բացակայութեան պատճառաւ ակնարկած վնասները ծագին, որովհետեւ դուք էիք ըսողը: Ուստի ժողովը ջանաց այսօր Կանոնագրութիւնը ի գլուխ տանելու եւ յաջողեցաւ: Կը մնայ այժմ Ձեր Սրբազնութեան իւր հանգիստէն ուխտը կատարել Չորեքշաբթի օրն ճամբայ ելնելու համար: Եթէ ասիկայ չընելով Չատիկն Ձեր Աթոռը չի հասնիք եւ սակէ Ձեր կանխաւ յիշած վնասները ծագին, դուք կըլլաք պատասխանատու առաջի Աստուծոյ եւ առաջի

Ազգին, Բնահանուր ժողովը իւր պարտքը
հատարեց, կը մնայ որ Ձեր Սրբազնութիւնն
ալ իրը կատարէ :

Ասոնք յիշեցնելով կրկին կը հրաւիրեմ
զՁեզ, Հայր Սրբազան, որ Կանոնադրու-
թեան վրայ այսօր ուխտէք: Ի՞նչ կըսէք,
Սրբազան :

Ս. ՉԱՏՐԻԱՐՔ — (տրուտողեմայ) Ձե՛՛ք
կրնար Կանոնադրութեան վրայ ուխտել :

ԱՅՆՆԱՊԵՑ — Ո՛ւրեմն կը փակեմ Աս-
եանը :

Այս ըսելով Ատենապետ էֆէնտի կը
փակէ ատենը ժամ 41 ին :

Փոխ-Ատենադպիր

Մ. ՌԱՅՏԱԵԼԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ժ Բ .

19 Մ Ա Ր Տ 1865

(Թ Ո Ւ . Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ)

Ն Ա Հ Ա Պ Ե Տ Է Ֆ Է Ն Տ Ի Ռ Ո Ւ Ս Ի Ն Ե Ա Ն

(Ներկայ Երեսփոխանք 72)

Ատեանը կը բացուի ժամը 7ին , ի ներկայութեան 72 Երեսփոխանաց :

1

Կը կարդացուի նախորդ ԺԱ . նիստի Ատենագրութիւնն , որոյ վրայ հետեւեալ դիտողութիւնները տեղի կունենան :

Տ . ՍԱՀԱԿ ԵՊՍԿ . — Այդ նիստին մէջ ես ըսած եմ՝ « Սոյ իւ Աղթամարայ Աթոռ » ներք իրենց գաւառներուն մէջ ինչ արեւտեութիւն որ ունին , նոյնք ունի եւ Երուսաղէմայ Աթոռը :

Ս . ՊԱՏՐԻԱՐԿ . — (Երուսաղէմայ) Ես նոյն օրը ըսի թէ՝ « Տէրութեան եւ Ազգիին » ընդունածը կընդունիմ եւ անկից աւելին « չեմ ընդունիր » :

ԱՂԱԹՕՆ Մ . ԱՂԱ — Ես թէ եւ խմբագիր Յաննատողովոյ անդամ կարգուեցայ այդ նստին մէջ , բայց ըսի թէ կը հրատարիմ : Սակայն կը տեսնեմ որ իմ հրատարիչս ամենեւին յիշատակուած չէ ատենագրութեան մէջ :

Ուրիշ դիտողութիւն տեղի չունենար եւ ատենագրութիւնը քուէի գրուելով մեծագոյն մասամբ կընդունուի :

2

Ատենագրու է ֆէնտի համառօտիւ կը յայտնէ թէ Կանոնագրութեան քննութեան համար եղած նիստերը մեծագոյն մաս չունեցան , հետեւաբար եղած որոշումները վերջնական չեն համարուիր : Բայց այսօր մեծագոյն մաս ունենալով , եղած որոշումները պիտի կարդացուին եւ պիտի վաւերանան , կըսէ :

Ուստի անմիջապէս կը կարգացուի սրբազգրեալ Կանոնագրութիւնը :

Ա . ՅՕՂՈՒԱԾՔ — Կը կարդացուի եւ կընդունուի մեծագոյն մասամբ :

Բ . ՅՕՂՈՒԱԾՔ կը կարդացուի :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս . ՊԵՑ — Այդ յօդուածին մէջ ամբաստանութեան վերաբերեալ պարբերութիւնը զատ յօդուած մ'ընելու է :

Ժողովը կորոշէ որ այս պարբերութիւնը զատ յօդուած մ'ըլլայ :

Նրուսաղէմայ Ս. Պատրիարքը նորէն կարգաւ կուտայ Ա. յօդուածը եւ կառաւարկէ որ Սահմանադրութեան 17 եւ 18րդ յօդուածները կարգացուին եւ երբ Ատենադպիր էֆէնտին այս երկու յօդուածները կը կարգայ, նորին Սրբազնութիւնը կառավարկէ որ անոնց տանկերէն ալ կարգացուի : Եւ ապա կը հարցնէ Ժողովին թէ՛ ի՞նչ կը նշանակեն այս յօդուածները, եւ երբ Ատենապետ էֆէնտին կը պատասխանէ որ ինքը տայ բացատրութիւնը, յայնժամ Նրուսաղէմայ Պատրիարքը կը բացատրէ թէ 17 եւ 18րդ յօդուածներուն մէջ յիշուած Կանոնագրութիւնը արդէն Վանքին ունեցած Կանոնագրութիւնն է, նորէն Կանոնագրութիւն չիկերա թօսք չիկայ :

ՕՏԵՆԱ Պ. ԷՅ. — Կարծեցի որ Սրբազան Պատրիարքը հայերէնին եւ տանկերէնին մէջ բարդատութիւն մը կըկեր, իբր առաւարկածը վերաքննութեան ժամանակ միայն կրնայ ըլլալ : Սահմանադրութիւնն, ինչպէս որ է, Տէրութիւն եւ Ազգընդունած են, ո՛չ ոք կրնայ անիկայ վտարիսել :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Սրբազանը նախընթաց նիստերուն ներկայ էր, եւ եթէ ասանկ զիտողութիւն մ'ունէր, այն ատեն հաղորդելու էր : Ընդհանուր Ժողովը Կանոնագրութիւն մը խմբագրեց եւ այսօր կը վաւերացնէ զայն, եւ այդպէս ընելով Սահմանադրութեան կատարելագոյն համաձայն վարուած է Ժողովը :

ԱՍԱՆԵՆԱՆ Ս. ՊԵՏ — Նրուսաղէմայ Վանքը հուզէ ուրիւ վանորէից նման վանք մ'ըլլայ : Կուզէ ասորբեր վանք մ'ըլլայ, միշտ Կանոնագրութիւն պէտք է ունենայ Ազգային վարչութեան կողմէն վաւերացած :

ՕՏԵՆԱ Պ. ԷՅ. — Նրբ Կանոնագրութիւնը Ընդհանուր Ժողովոյ ներկայացաւ, Սրբազանին գրաւոր զիտողութիւններն ալ մէկտեղ էին եւ Սրբազանը այս տեսակ զիտողութիւն մը չէր ըրած, պէտք էր գրով եւ ժամանակին այս զիտողութիւնը ներկայացնէր :

Բաղմականաց մեծազոյն մասը կը յայտնէ թէ Պատրիարքը իրաւունք չունի Կանոնագրութիւնը մերժելու եւ թէ՛ Նրուսաղէմայ հին Կանոնագրութիւնն ալ չի կրնար գործադրուիլ :

ՃԵՐՈՆՆ Բ. ՊԵՏ — Կարծեմ Սրբազան Պատրիարքը մտցեր է որ այն Կանոնագրութիւնը երեք տարի առաջ շինուեցաւ եւ այն ժամանակ Միաբանութեան կողմէն թնաւ զիտողութիւն չեղաւ թէ՛ Վանքը Կանոնագրութիւն ունի եւ նոր Կանոնագրութիւն չընդունիր, Ասկէ կը հետեց, եմ որ Սրբազանին զիտողութիւնը իբր անձնական կարծիքը համարելու է եւ ո՛չ թէ՛ Միաբանութեան կողմէ ելած զիտողութիւն մը :

Մուսահեանեան Յակոբ աղայի առաւարկութեան վրայ Ա. Յօդուածը նորէն թուի՛ր կը դրուի եւ մեծազոյն մասամբ կրնալ ականուի :

Բ. Յօդուածը մեծազոյն մասամբ կրնորենուի :

Գ. Յօդուածը կը կարգացուի :

ԱՍԱՆԵՆԱՆ Ս. ՊԵՏ — Սահմանագրութեան պահանջած տարիքը ըսելով ի՞նչ հասկընալու է :

Ժողովը կորոշէ որ 25 տարի պարզապէս գրուի, հետեւաբար պիտի ըլլուի որ Միաբանութեան Ընդհանուր Ժողովոյ անդամ

կողմերը 25 տարին լրացուցած պիտի ըլլան :

Նոյնպէս Դ. Ծ. Զ. Է. եւ Ը. ըզ յօդուածները կը կարգացունին եւ կը ընդունուին մեծագոյն մասամբ :

Թ. Յօդուածը կը կարգացուի :

ՆԵՎՐՈՒՅ Ծ. ԱՂԱ — Ես արդէն ժողովիդ յայտնած եմ որ Վանքին մատակարարը պէտք է Վանօրէից Խորհրդին կողմէն ընտրուի : ասիկայ յայտնապէս արամադրուած է Սահմանագրութեան մէջ : Աւստի կտուալարկեմ որ այս պարբերութիւնը զրուի սապէս, « Տնօրէն Խորհուրդը բաց ի Աւագ Էւսե սարարէն եւ Մատակարարէն » :

Քէնե Սիւրէնեան Յօդանունէս ազան այս առաջարկութեան դէմ կը կենայ, այսուամենայնիւ ժողովոյ մեծագոյն մասը Նէվրուզ Յօվակիմ աղայի առաջարկութիւնը կը ընդունի եւ քուէով կորոշուի որ Վանքին մատակարարը Վանօրէից Խորհուրդը պիտի ընտրէ :

Ժ. ԺԱ. ԺԲ. ԺԴ. ԺԵ. ԺԶ. ԺԸ. ԺԹ. Ի. ԻԱ. եւ ԻԲ. Յօդուածները կը կարգացունին եւ առանց փոփոխութեան մեծագոյն մասամբ կը ընդունուին :

ԻԳ. Յօդուածին վրայ Նէվրուզ Արեթիկ ազան դիտողութիւն կընէ թէ՛ Կ. Պօլիս կեցող Երուսաղէմայ Փոխանորդը ո՛վ պիտի ընտրէ : Եւ կորոշուի որ Տնօրէն Խորհուրդը ընտրէ այս Փոխանորդը եւ Պատրիարքը հաստատէ Ընդհանուր ժողովով :

ԻԴ. Յօդուածը կը կարգացուի :

ԱՍՍԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Կառավարիւմ որ Տիրմանները, արտօնագրերը եւ կալուածագրերը Տնօրէն Խորհուրդին հսկողութեան տակ զրուին :

Ստեփան Պէյի այս առաջարկութիւնը քուէի կը դրուի եւ մեծագոյն մասամբ կը ընդունուի :

ԻԵ. Յօդուածը կը կարգացուի եւ կորոշուի որ սա կերպով խմբագրուի, « Երուսաղէմ նստող Պատրիարքական Փոխանորդին պաշտօնն է եւայլն » :

ԻԶ. ԻԷ. եւ ԻԸ. Յօդուածները կը կարգացունին եւ ամբողջովին կը ընդունուին :

ԻԹ. Յօդուածը կը կարգացուի եւ կորոշուի որ աւելցուի թէ՛ « Մատակարարը Վանօրէից Հոգարարութեան կողմէն պիտի ընտրուի » :

Լ. ԼԱ. եւ ԼԲ. Յօդուածները կը կարգացունին եւ ամբողջապէս կը ընդունուին :

ԼԳ. Յօդուածին վրայ՝ մէկ կողմէն փոխառութեան չար դէմն աւելորդ է կրօնի, քանի որ հեռագիր կայ եւ Պատրիարքը Վարչութեան հաւանութիւնն կրնայ ստանալ ստիպողական պարագաներու մէջ, եւ միւս կողմանէ կը պնդուի թէ՛ փոխառութիւնը սահմանի մը տակ դնելու է :

Քուէարկութիւն կը կատարուի եւ մեծագոյն մասով կը ընդունուի որ ԼԳ. յօդուածը այս վերջին սրբագրութեամբը անփոփոխ մնայ :

ԼԴ. եւ ԼԵ. Յօդուածները ամբողջապէս կը ընդունուին :

ԼԶ. Յօդուածին վրայ բաւական վիճարանութիւն տեղի կունենայ եւ վերջապէս Օտեան Դրիզ որ էՖիլեոնին կառավարիչ որ ԼԶ. Յօդուածը սա կերպով խմբագրուի :

« Երբ Երուսաղէմայ Միաբան վարդապետ մը Եսիսկոպոս ձեռնադրուելու հաւասար Երուսաղէմայ Պատրիարքին կողմէն « վկայագիր ստանայ, պէտք է որ նոյն վկայագիրը Պօլսոյ Պատրիարքին միջնորդուի » :

« Թեամբը զրկուի առ Սրբազան Կաթողիկոսը
« առանց արգելելի » :

Այս ԼԶ. Յոզուածը Օտեան Գրիգոր
Էֆէնտիի առաջարկած խմբագրութեամբը
քուէի կը դրուի եւ մեծագոյն մասով կըն-
դունուի :

3

ԱՏԵՆԱԳՐՅՏ — Կանոնագրութեան քըն-
նութիւնը աւարտեցաւ եւ ժողովոյ մեծա-
գոյն մասամբը ընդունուեցաւ : Ուստի կը
հրատարակուի զՍրբազան Պատրիարքն Երուսա-
ղէմայ որ իր հանգիստաւոր ուխտը կատարէ :

Դիւանը Ուխտի մեւը Ս. Պատրիարքին
կը մատուցանէ :

Երուսաղէմայ նորընտիր Պատրիարք Տէր
Սայի Սրբազան անցեալին վրայօք ժողովին
ներողամտութիւնը խնդրելով, Երուսաղէմայ
աղղի վիճակը համառօտիւ կը նկարագրէ եւ
կը խնդրէ ժողովին որ Սուրբ Տեղեաց պայ-
ծառութեանը համար ամէն ջանք ի գործ
դնէ, եւ ինչպէս, կըսէ, Դուք ինձ ուխտել
կուտաք, ես ալ զՁեզ ուխտել կուտամ ա-
ռաջի Աստուծոյ որ ինձ հետ աշխատիք Տը-
նորինական տեղեաց պայծառութեանն ու
յառաջադիմութեանը, եւ եթէ այս պաշ-
տանիս մէջ յակամայս պահասաւոր գտնուիմ,
կը խնդրեմ, կըսէ, որ ներողամիտ ըլլաք :

Օտեան Գրիգոր Էֆէնտի Դիւանին կող-
մէն հետեւեալ պատասխանը կուտայ :

ՕՏԵՆԱ Գ. ԷՆ. — Սրբազան Պատրի-
արքին խօսքերուն կը պատասխանեմ ի դի-
մաց Ընդհանուր ժողովին եւ հրամանաւ Դի-
ւանին :

Ընդհանուր ժողովը բողոքով սրտով կըն-
դունի Սրբազանին առաջարկութիւնը միա-
նալու իրեն ջանքովը Ս. Երուսաղէմայ Վա-

նուց մէջ կանոնադրեալ հաստատութեանց
պայծառութեանը համար : Իսկ իր ըսածին
երկրորդ մասին գալով, տկարութիւնը
մարդկային բնութեան հանգամանքներէն
մէկն է եւ երբ մարդս պարտք մը վրան
կառնէ, ուխտ մը կընէ, այն պարտքը եւ
այն ուխտը կատարելու համար զգրութիւնը
Աստուծմէ միայն կը խնդրէ առ որ ըրած է
արդէն իր ուխտը : Եւ ամենէն աւելի՛ ըր-
բազանք պէտք է դիմէ Աստուածային ան-
նահարողութեան, որպէս զի կարենայ իր
ուխտը անթերի կատարել :

Ապա նորընտիր Պատրիարքն Ս. Երու-
սաղէմայ կորնէ Երեսօրհանական ժողովը,
կը դառնայ Աւագ ինքանը եւ բարձր մայ-
նով հետեւեալ ուխտը կը կատարէ :

« Առաջի Աստուծոյ եւ ի ներկայութեան
« Ազգիս, որ Սահմանագրապէս ներկայացած
« է այս ժողովիս մէջ, ուխտեմ հաւատարիմ
« մնալ Տէրութեան եւ Ազգիս, եւ հսկել
« բողոքով սրտիւ Ս. Երուսաղէմի Կանոնա-
« գրութեան անթերի դործադրութեանը :

Գաւորը մը դադար կըլլայ :

Ժողովոյ մեծագոյն մասին որոշմամբը
Կանոնադրին վերջնական խմբագրութիւնը
մասնաժողովի մը կը յանձնուի որոյ անդամ
կընտրուին :

- 1. Ներսէս Եպսկ. Վարժապետեան
- 2. Բարունակ Գէյ Յէրուհ
- 3. Նահապետ Էֆ. Ռուսինեան

4

ԱՏԵՆԱԳՐՅՏ — Ընդրոց կարգին մէջ եր-
կու կարեւոր խնդիրներ ունինք : Առաջինն է
Ընդհանուր ժողովոյս ներքին Կանոնագրու-
թիւնը եւ երկրորդն՝ Տրոց խնդիրը :

Ընդհանուր տրոց համար անցեալ տարի Ընդհանուր Ժողովը տնօրէնութիւններ ըրաւ եւ գործադրութիւնը Քաղաքական ժողովոյ յանձնեց: Քաղաքական ժողովը չը յաջողեցաւ տրոց բաշխումն ու հաւաքումը ընել, այս տեսնելով Խառն ժողով կազմեց եւ ներկայ 1865 թուականին տրոց վրայ տորհելու համար մասնաժողով մը կազմեց, որոյ անդամ էին՝ Ապրտ էֆէնտի, Աղաթօն էֆէնտի եւ ես Ապրտ եւ Աղաթօն էֆէնտիները հոս չէին ու ես ոչ այս պաշտօնը չեմ կրնար ընդունիլ, հետեւաբար Մասնաժողովը լուծուած է: Ուստի Դիւանը կառաւարդի է որ այս Մասնաժողովը նորէն կազմուի եւ անոր անդամ ընտրուին՝ Աղաթօն Մկրտաթիչ, Պրուեսուզեան Մինաս աղաները եւ Աղաթէկեան Սարգիս էֆէնտին:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՅ — Անցեալ տարի Ընդհանուր ժողովը որոշեց որ 400,000 զՐԶ տուրք հաւաքուի 1864 թուականին համար. սակ զատ որոշեց որ 1865 ի տրոց խնդրոյն աշխատելու համար Մասնաժողով մը կազմուի:

Աղաթօն Մկրտիչ աղան շընդունի որ մասնաժողովոյ անդամ ըլլալ, պատճառելով որ մօտ օրերս Պօլսն պիտի մեկնի: — Ուստի Աղաթօն Մկրտիչ աղային տեղ կընտրուի Նէվրուզ Բնվակիմ աղան:

Բազմականներէն ոմանք կառաւարդին որ Ֆելուհ Բարունակ Պէյը, իրրեւ Քաղա-

քական ժողովոյ Ատենապետ, նոյն մասնաժողովոյ անդամ ըլլայ:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՅ — Օրինաւոր չէ՛ որ Քաղաքական ժողովոյ Ատենապետը այս Թանձնաժողովին անդամ ըլլայ, որովհետեւ Քաղաքական ժողովը տրոց վրայ տեղեկագիր մը պիտի ներկայացնէ զոր մասնաժողովը պիտը է ազատորէն քննէ: Հետեւաբար ես աղէկ չեմ տեսներ որ Բարունակ Պէյը թէ՛ Տեղեկարբը ըլլայ, թէ՛ Մասնաժողովոյ անդամ:

Ատենապետ էֆէնտի եւ Ֆելուհ Բարունակ Պէյ կը յայտենն որ Ասլանեան Ատենական Պէյը կը սիւսի, վասն զի, կըսեն, Քաղաքական ժողովոյ ներկայացուցած տեղեկագիրը անցեալ տարուան տրոց համար էր որ չի յաջողեցաւ, քանի որ այսօրուան կազմուելիք մասնաժողովը 1865 ի տրոց պիտի գրադի:

Վերջապէս 1865 ի տրոց համար Մասնաժողովոյ անդամ կընտրուին, Նէվրուզ Թովակիմ, Պրուեսուզ Մինաս աղայը եւ Աղաթէկեան Սարգիս էֆէնտի:

Անմիջապէս Քաղաքական ժողովոյ 1864 ի տրոց վրայ ներկայացուցած տեղեկագիրը կը կարդացուի եւ ապա Ատենանը կը զոցուի ժամը 11 ին:

Փոխ-Ատենագլխի

Ս. ՌԱՅԱՏԵԼԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Ց Ժ Գ .

23 Ա Պ Ր Ի Լ 1865

(Թ ՈՒ . Ա Ս Ե Ն Ա Պ Ե Տ)

Ն Ա Հ Ա Պ Ե Ց Է Ֆ Է Ն Ց Ի Ռ ՈՒ Ս Ի Ն Ե Ա Ն

(Ներկայ Երեսփոխանք 57)

Ի ներկայութեան 57 Երեսփոխանաց ,
Ատենապետ Ռուսինեան Նահապետ Էֆէնտի
Ատեանը կը բանայ :

1

Նախորդ ժ.Ւ. նստի Ատենագրութիւնը
կը կարգացուի , որուն վրայ հետեւեալ զի-
տողութիւնը կըլլայ :

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ . ԱՂԱ . — Այդ նստի Ատե-
նագրութեան եւ Սրբազան Նախագահին առ
Տրոց Յանձնաժողովն գրած հրաւերին մէջ
անհամաձայնութիւն կայ , վասն զի մինչչեւ
Ատենագրութիւնը Տրոց Յանձնաժողովոյ
պաշտօն կուտայ միայն 1865 թուականին
արոց տեղեկագիրը պատրաստելը , Սրբազան
Նախագահին հրաւերը սակէ զատ կը պա-
րունակէ 1861 թուականին արոց անյաջող-
ութեան պատճառները քննել , եւ ինձ այն-
պէս կը թուի որ Սրբազան Հօր հրաւիրա-
գիրը Ընդհանուր ժողովոյ որոշմանցը համա-
ձայն է :

Ատենապետ Էֆէնտի այս զիտողու-
թիւնը կընդունի եւ արձանագրել կուտայ :

Ապա Ատենագրութիւնը քուէի կը դըր-
ուի եւ մեծագոյն մասամբ կընդունուի :

2

Ատենապետը խնդրոց կարգը անցնելով ,
Տրոց Յանձնաժողովոյ Տեղեկարբը կը հրա-
ւիրէ որ պատրաստուած տեղեկագիրը ժո-
ղովին ներկայացնէ :

ԱՂԱՔԵՎԵԱՆ Ս . ԷՖ . — (Տեղեկաբեր)
Վերջին նստին մէջ կազմուած Տրոց Յանձ-
նաժողովը իր տեղեկագիրը պատրաստեց ,
բայց որպէս զի Երեսփոխանաց միտքը լու-
սաւորուի եւ իւրաքանչիւր ոք իր զիտո-
ղութիւնը կանխաւ պատրաստէ , Յանձնա-
ժողովս արժան կը համարի որ իր տեղեկա-
գիրը տպեալ շարաթ մ'առաջ Երեսփոխա-
նաց խրկուի , ինչպէս մինչեւ հիմա սովորու-
թիւն ալ եղած է . մեր տեղեկագիրը Ռու-
սինեան Էֆէնտիի հրատարակած հանգանա-
կութեան սկզբանցը հետեւեալով գրուած ԸԼ-
լալուն , Յանձնաժողովս կարեւոր կը համարի
իւր խնդրած տեղեկագրին հետ Ռուսին-
եան Էֆէնտիին հանգանակութենէն ալ մէկ
մէկ օրինակ Երեսփոխանաց զրկել :

Ժողովը այս առաջարկութիւնը կընդունի:

3

ԱՅՆԱՊԵՏ. — Տրոյ խնդրէն ետքը Ընդհանուր Ժողովոյ ներքին Կանոնադրութիւնը կուգայ: Եթէ Ժողովը կը հասնի, այդ Կանոնադրութեան քննութեանը անցնինք:

Ո՛վ որ խօսք կուզէ, կրնայ աննել:

ՄՈՒՊԱԼԱՅԱՅԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Էս կառավարիմ որ այս Կանոնադրութիւնը յօդուած առ յօդուած կարդացուի եւ քննուի, ինչպէս որ եղաւ Երուսաղէմայ Կանոնադրութեան համար:

Ժողովը կընդունի այս առաջարկութիւնը, Ուստի կը կարգացուի Ա. յօդուածը:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Յ. ԷՖ. — (Սամսնաղորութեան 85րդ. յօդուածը կարդալով) Ժողովոյ Դիւանը ընդ ամէնը չորս անգամէ պէտք է րազկանայ, ուստի երեք Ատենապետ դները Սահմանադրութեան դէմ է:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ. — Սահմանադրութեան մէջ Ատենապետի եւ Ատենադպրի փոխանորդներ ըսուած է, Ըսել է մէկէն աւելի փոխանորդներ կրնայ դրուիլ, եթէ հարկ ըլլայ:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Առլանեան Յովհաննէս էֆէնտի խօսքէն սա հասկցայ թէ՛ երեք Ատենապետ չընդունիր, այլ մէկ Ատենապետ եւ երկու փոխանորդ:

Ատենապետի առաջարկութեամբ Առլանեան Յովհաննէս էֆէնտի կը բացատրէ որ ինքը մէկ Ատենապետ եւ մէկ փոխանորդ կրնդունի, հետեւաբար Դիւանը չորս հոգիէ պէտք է ըրազկանայ, կըսէ: — Նոյնը կը կրկնէ Յովակիմեան Յովհաննէս աղան:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ. — Արովհեռե կանոնադրութիւնը Դիւանին կողմէն խմբադուած է, թող Դիւանը այս առաջին յօդուածը բացատրէ:

ԱՅՆԱՊԵՏ. — Առաջին յօդուածին մէջ երեք Ատենապետ դրուած է, բայց մէկը միայն Ատենապետ է եւ երկուքը փոխանորդ են. Սահմանադրութեան մէջ փոխանորդներուն թիւը չէ որոշուած, անանկ որ, եթէ պէտք ըլլայ, մէկէ աւելի փոխանորդ կրնայ դրուիլ:

ՕՏԵԱՆ Պ. ԷՖ. — Եթէ Ատենապետ էֆէնտի յիշած պարբերութեանէն զատ պարբերութիւն մը չիկայ Սահմանադրութեան մէջ, այս պարբերութիւնը շարքիւեր որ մէկէ աւելի փոխանորդ դրուի:

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Պ. ԷՖ. — Սահմանադրութեան 49րդ. յօդուածին տանկերէնը խնդիր լուծած է, ուր տիրեր վերջ ըսած է:

Խնդիրը երկարելով Օտեան Գրիգոր էֆէնտի կառավարիչ որ Ա. յօդուածը քուէի դրուի, Իսկ Առլանեան Ստեփան Պէյը կուզէ որ Առլանեան Յովհաննէս էֆէնտի դիտադրութիւնը քուէի դրուի:

Յ. ՊԵՏՐՈՎ ՔԱՅ. ԱՐՄԵՐՈՒՆ. — Ազգին ներկայ վիճակը, Ազգային հաստատութեանց վիճակը կը յիշեցնեմ Ձեզ, էֆէնտիներ, ես կը խնդրեմ որ այս բառի վէճը մէկդէ ձեռք ուի եւ կարեւոր գործերով պատի Ժողովը:

ՕՏԵԱՆ Պ. ԷՖ. — Ընդհանուր Ժողովով լուծուելու խնդիրներուն մէջ առաջնութեան կարգն ունի Ընդհանուր Ժողովոյ ներքին Կանոնադրութիւնը, Ընդհանուր Ժողովը առաջին անգամ նիստ ըրած ատեն այս կանոնադրութեան վրայ պէտք էր խորհրդ եւ Կանոնադրութիւնը պատրաստէր, եւ այն ատեն այդպէս ամէն նիստի մէջ աւելորդ խօսքերու եւ վէճերու տեղի չէր մնար:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ. — Հաս իս, խըն-
գիրը այնպէս բացայայտ գրուած է Սահմա-
նադրութեան մէջ որ վէճի տեղի չի մնար:
Սահմանադրութիւնը կը պահանջէ որ Դիւա-
նը շորս հոգիէ բաղկանայ, ինչ որ ասոր հա-
կառակ է, քուէի չի կրնար դրուիլ:

Ա. Յօդուածը չընդունիր ժողովը:

Բ. Յօդուածը կը կարգացուի եւ առանց
գիտադութեան մեծագոյն մասով կընդուն-
նի:

Գ. Յօդուածը կը կարգացուի եւ կըն-
դունուի սա արագրութեամբ: Եթէ որ Ատե-
ւ նապետի փոխանորդն ալ ներկայ չըլլայ,
է բաղմանկանաց երիցագոյնին կը մնայ Ատե-
ւ նապետութիւնը և:

Դ. Յօդուածը կը կարգացուի եւ առանց
գիտադութեան մեծագոյն մասով կընդուն-
նի:

ՄԻՍԱԲԵԱՆ Կ. ԱՂԱ. — Այսօր մեծա-
գոյն մաս չիկայ, ինչպէ՞ս քուէի կը զնէք եւ
որոշում կուտայ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Այս հարցմունքը պէտք
էր առաջ ընկիւր, արդէն խնդիրը սկսած է,
ուստի բացուած խնդրոյն վրայ միտակ կըը-
նանք խօսիլ:

Տ. ՓԻՆԻՊՈՍ ՔՆՅ. — Ես ալ կըսեմ թէ
այսօր քանի որ մեծագոյն մաս չունինք, որ-
որոշում չենք կրնար տալ:

ՍԱՐՈՒՆԵԱՆ Ե. ԱՂԱ. — Ես ալ կը
ձայնակցիմ՝ վարդերէս աղային եւ Տ. Փի-
լիպոս քահանային:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Դարձեալ կըսեմ թէ՛
ձեր այդ գիտադութիւնները պէտք էր ա-

ռաջ ընկիւր: Ինչիրը արդէն ձեռք առնուած
է եւ այդ տեսակ գիտադութեանց ժամանա-
կըն ալ անցած է:

ՆԵՎՐՈՒՋ Ե. ԱՂԱ. — Երուսաղէմայ կա-
նոնադրութեան վրայ մեծագոյն մաս չեղած
նիտերու մէջ վիճարանութիւններ եւ որո-
շումներ եղան եւ ետքը այն որոշումները
մեծագոյն մաս ունեցող նիտի մը մէջ վա-
ւերացան: Այժմ ալ նոյնպէս կրնանք ընել
առանց օրինաւորութեան հետեանալու:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՖ. — Ընդհանուր ժողովը
ասկէ առաջ անբաւական նիտերու մէջ կա-
րեւոր խնդրոց վրայ վիճած, քուէարկու-
թիւն եւ որոշումն ըրած է, այս որոշումնե-
րը վերջնական չեն սեպուիր, այլ մեծագոյն
մաս ունեցող ատենախմբի կը ներկայանան
եւ այն ժամանակ միայն վաւերականութեան
կնիքը կը կրնն. եթէ այսպէս չընենք, բնաւ
գործ առաջ չերթար:

ՍԱՐՈՒՆԵԱՆ Ե. ԱՂԱ. — Այս օրուան
բացակայ եղողները գիտադութիւն ընելու ի-
բաւուրք ունին եւ իրենց գիտադութիւնները
պիտի ընդունուի՞ մի:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՖ. — Քանի որ քուէարկու-
թիւն կայ, հարկաւ գիտադութիւն ալ կըլ-
լայ. բայց այսօր ներկայ գտնուողները կրկին
ուրիշ գիտադութիւն չեն կրնար ընել: Բայց
կուզի՞ հասկնալ թէ՛ ի՞նչ է Սարտիսանեան
Յարութիւն աղային միտքը:

ՍԱՐՈՒՆԵԱՆ Ե. ԱՂԱ. — Ես ալ ը-
սել կուզեմ թէ՛ քանի որ այսօր բացակայ
եղող Նրեստիսանները կրնան այս անբաւա-
կան նիտիին որոշումները ըրել, ի՞նչ հարկ
ուրեմն այսօր վէճ ու որոշում ընելու:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՖ. — Ուրեմն ի՞նչ հարկ
կար այսօր մեզ հոս գալ եւ ժողովը ընելու:

Արքայան նախագահ Հայրը կը հարցնէ Դիւանին թէ՛ քանի որ մեծագոյն մասն ներկայ է, վիճարանութիւն եւ որոշում կրնայ մի ըլլալ :

ԱՅՆԱՊԵՏ. — Ասկէ առաջ Երուսաղէմայ կանոնադրութեան վրայ վիճարանութիւններ եւ որոշումներ ալ եղան, ապա այն որոշումները մեծագոյն մասով վաւերացան : Այս կերպը զործին դիւրութիւն կուտայ, անակ որ այսօր վիճարանութիւն եւ որոշումն կրնանք ընել, բայց որոշումներն վերջնական չեն եւ ետքը մեծագոյն մաս ունեցող նիստի մը մէջ այն որոշումները քուէի կը դրուին, կը վաւերանան, եւ այն ատեն միայն վերջնական որոշում կը սեպուին :

Զ. Յօդուածը կը կարգացուի :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Այս յօդուածը Դիւանին երկու տարի չըջան կուտայ, քանի որ Սահմանադրութեան մէջ բացէ ի բաց տըրամադրեալ է որ Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանը ամէն տարի պիտի փոխուի :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Արգարեւ Սահմանադրութեան մէջ այս տրամադրութիւնը կայ, բայց անգործագրելի է. Ընդհանուր Ժողովոյ կանոնաւոր նիստերը երկու տարին անգամ մը կըլլան, ասոնք պատահական են եւ կրնայ ըլլալ որ ընա՛ւ պէտք չըլլայ Ընդհանուր Ժողով գումարել, ասանկ պարագայի մէջ մինակ Դիւանի ընտրութեան համար Ժողով գումարել հարկ պիտի ըլլայ :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Ուրիշ պարագայներու մէջ տեսնեք որ ասկէ աւելի անգործագրելի կէտերու համար ըստեցաւ թէ՛ որովհետեւ Սահմանադրութիւնը այսպէս տրամադրած է, պէտք է այսպէս ըլլայ. ասոր համար կառավարիւմ որ մինչեւ վերաքննութեան ժամանակ Դիւանը ամէն տարի փոխուի. Դարձեալ անհնար կերեւայ ինձի

որ երկու տարուան միջոցի մէջ Ընդհանուր Ժողով գումարելու ասիթներ չը պատահին :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Ես չըտի որ երկու տարուան միջոց Ընդհանուր Ժողով չըլլար, այլ կարելի է ըտի որ չըլլայ, եւ ասանկ պարագայի մէջ արտառոց կըլլայ Դիւանին նորոգութեան համար միայն Ընդհանուր Ժողով գումարել, Դարձեալ Ստեփան Պէյ փոխանակ ուրիշին ըսածը առաջ բերելու, աւելի ազէկ կընէր եթէ իր կարծիքն ալ յայտնէր :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Ըստ իս խնդրը այնքան պարզ է որ երկարօրէն խօսելու եւ Ժողովը ձանձրացնելու հարկ չեմ տեսներ :

Նկարագ Թովակիմ աղան կը յայտնէ թէ՛ քանի որ Ընդհանուր Ժողովոյ չըջանք երկու տարի կը տեւէ, Դիւանն ալ երկու տարի տեւելու է, եւ միւս կողմէն Ալթուն-Տիւրքի եւ Փանոսեան կարապետ աղայք կը պնդեն թէ մինչեւ վերաքննութեան ժամանակ Սահմանադրութեան տրամադրութեան համեմատ պէտք է վարուիլ :

ԱՅՆԱՊԵՏ. — Այս Զրդ. յօդուածը քուէի դնելէ առաջ կուզեմ Դիւանին կողմէն խօսիլ :

Սահմանադրութեան առաջի խմբագրութեան ատեն այնպէս գրուած էր որ ամէն տարի Ընդհանուր Ժողովը օրինաւոր նիստեր պիտի ունենար եւ այն ժամանակը Դիւանին չըջանն ալ մէկ տարի կը տեւեր, երբ Ընդհանուր Ժողովոյ նիստերը երկու տարուայ փոխուեցան եւ սխալմամբ Դիւանին չըջանք մի եւ նոյնը մնաց, քանի որ անոր չըջանն ալ երկու տարուայ վերածելու էր եւ ասիկայ սխալ մ'է, Ընդհանուր Ժողովը երկու տարուան վերջը իւր նիստերը կը բանայ եւ պատահական զործերու համար միայն ուրիշ ատեններ նիստ կընէ. ասոնք ալ ամէն ատեն չեն պատահիր, եթէ այս միջոցներուս որոշ

եալ ժամանակէն դուրս նիստեր եղան, ասոնք Սահմանադրութեան գործադրութեան համար էին: Այս ըսելով քուէի կը դնեմ Ձեզ. յադուածը:

ԱԼԹՈՒՆ-ՏՆՈՐԻՒ Ա. ԱՂԱ. — Սահմանադրութեան այս կէտը սխալ ըլլայ, անիմաստ ըլլայ, բայց մենք մէկ կէտէն չենք անցնիր:

ՄՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Ասանկ խնդիր մը քուէի չի դրուիր, եւ ասկէ առաջ ասանկ կէտ մը քուէի դրուելու առաջարկութեան վրայ ըսուեցաւ որ Սահմանադրութիւնը քրուէի չի դրուիր:

ՅԵՐՈՂԻ Բ. ՊԵՏ. — Քանի որ Սահմանադրութիւնը այսպէս տրամադրած է, մենք չենք կրնար փոխել. գործադրութեան մասին ալ դժուարութիւն մը չեմ տեսներ, զի Ընդհանուր Ժողովը կրնայ տարին մէկ նիստ մ'ընել Դիւանի ընտրութեան համար:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Դիւանը Երեսփոխանաց այս միտումը տեսնելով կուզէ մի՞ այս յօդուածը փոխել. եթէ փոխել ուզէ, այն ատեն խնդիրը կը լիննայ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Քուէի կը դնեմ, մեծ մասը որը ուզէ, ան կ'ըլլայ:

ՉՈԼՈՒԵԱՆ Ա. ԱՂԱ. — Թէեւ մեծազոյն մասը ներկայ ըլլայ եւ քուէի դնել ուզէ, ես դարձեալ կը պնդեմ որ չկրնար ըլլալ, Սահմանադրութեան եւ ս'չ մէկ յօդուածին վրայ քուէ չի կրնար ուզուիլ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Այս յօդուածը քուէի չի դնել ու զողները ձեռքերնին վեր տանեն:

ՅԵՐՈՂԻ Բ. ՊԵՏ. — Այս յօդուածը Սահմանադրութեան հակառակ է՞ թէ ոչ, այն միայն քուէի դիր:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Բարունակ Պէյը դարձեալ իր կարծիքը ըսաւ, բայց ուրիշներուն ալ կարծիքը հասկնալու է, եւ քուէն ուրիշ բան չէ եթէ ոչ կարծիք հասկնալ:

ԱԼԹՈՒՆ-ՏՆՈՐԻՒ Ա. ԱՂԱ. — Մենք Ազգին կողմէն հոս եկեր ենք Սահմանադրութեան անթերի գործադրութեանը համար եւ ոչ թէ անոր տրամադրութիւնները փոխելու:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Այթուէ՛՛ Տիւրքիւ ասանկ կրնայ ապահով ըլլալ, զի յօդուածը չէ որ քուէի կը դրուի, այլ քուէի դնել պէտք է՞ թէ չէ, այս է որ կը հարցուի:

Ղերջապէս մեծազոյն մասը չընդունիր քուէի դրուիլը, հետեւաբար Ձեզ. յօդուածըն ալ կը մերժուի:

Էրդ յօդուածը կը կարգացուի:

ՄՈՒՊԵԼԵԱՃԵԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Ընդհանուր Ժողովը գումարելու համար Դիւանին հետ խորհրդակցելու հարկ չի կայ, երբ Քաղաքական Ժողովը Ընդհանուր Ժողովը գումարելու պէտք տեսնայ, Սրբազանը հրաւերի գրեթով Դիւանին կիմացնէ, ինչպէս ուրիշ Երեսփոխաններու ալ կիմացնէ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Դիւանին հետ խորհրդակցել պէտք է ըսելէն չհետեւիր որ Դիւանը իրաւունք ունինայ մերժելու կամ ընդունելու: Դիւանին հետ խորհրդակցելու է Ընդհանուր Ժողովը գումարման ժամանակին, տեղոյն եւ առաջարկուելիք խնդրոց վրայ, զասն զի Դիւանն ալ աշխատութիւններ ունի որ պէտք է պատրաստէ, զի կրնայ ըլլալ որ որոշեալ օրը պատրաստ չի կրնայ գտնուիլ եւ այն ատեն կը հանձնցնէ որ Ընդհանուր Ժողովը քանի մ'օր ետ մզուի:

ՄՈՒՊԵԼԵԱՃԵԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Ես այդ իրաւունքն ալ չեմ տեսներ, որովհետեւ

Դիւանը պատճառ կամ կարծիք յայտնելով կրնայ ութը որ ետ ձգել Արշազանին եւ կրտսեպան ու Քաղաքական ժողովոց Ընդհանուր ժողովոյ գումարածն որոշուիք այս ալ մերժել ըսել չէ տէ ի՛նչ է :

ԱՏԵՆԱԳՅԵ . — Սոք պատճառ յառաջ բերելով համոզել է եւ ո՛չ մերժել :

ՅԵՐՈՒՆ Բ . ՊԵՅ . — (Սանմանադրութեան մեջ Ը դժանուր ժողով նրա իրելու տրամադրութիւնն կարդալով) Ընդհանուր ժողովոյ նիստերը քանի մ'որ ետ ձգելու համար ամէն Արեւստիսան կրնայ պատճառներ յառաջ բերել , Դիւանն ալ իր դիտողութիւնը կրնայ յայտնել . բայց ասոր համար Վարչութիւնը պէտք չունի Դիւանին խորհրդակցութեան դիմելու , մինակ իրր պարզ Արեւստիսան Ընդհանուր ժողովոյ գումարուիք կը յայտնէ հրաւերի գրեցով :

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Ք . ԷՅ . — Դիւանը իրր պարզ Արեւստիսան համարելու չէ , այլ Ընդհանուր ժողով գումարուիք որոշուուն պէս անմիջապէս Դիւանին իմացնելու է :

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ . ԱՂԱ . — Վարչութիւնը նախ Դիւանին կարծիքը ատնելու եւ ապա Ընդհանուր ժողով գումարելու որոշումն քննելու է :

ԱՏԵՆԱԳՅԵ . — Կը զարմանամ որ Դիւանը ուրիշ մարմին մը կը համարուի , երբ Դիւանը ժողովին բերանն է , անոր աշխատութիւններուն օգնողն ու պատրաստողը :

ՄՈՒՊԱԼԵՆԱՃԵԱՆ Յ . ԱՂԱ . — Դիւանը Ընդհանուր ժողովոյ բերանը ըլլալը չեմ գիտեր :

ԱՏԵՆԱԳՅԵ . — Երբ Դիւանը ժողովին կողմէն կը խօսի , Արեւստիսանայ խօսք կուտայ , միշտ ժողովոյ կողմէն է եւ ո՛չ թէ իր կողմէն :

ՕՏԵԱՆ Ք . ԷՅ . — Միշտէ հիմա երբ Ընդհանուր ժողով հրաւիրել հարկ եղած է , միշտ Դիւանին գրուած եւ անոր կարծիքն առնուած է , ըսել է այս Դրդ . յողուածը միշտ գործ աղբուր է :

ԱԼՓՈՒՆ-ՏՒԻՐՐՈՒ Ա . ԱՂԱ . — Մենք Սահմանադրութեան խօսքերուն հակառակ բան չենք կրնար ընդունիլ :

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ . ԱՂԱ . — Ասկէ առաջ Քաղաքական ժողովը քանի քանի անգամ Ընդհանուր ժողովոյ Դիւանին հետ խորհրդակցեցու եւ ապա Ընդհանուր ժողովն գումարելու որոշումն ըրաւ , Ըսել է որ Քաղաքական ժողովը լուելեայն ասի իրր պարտադրութիւն ընդունած եւ կատարած է :

ՄՈՒՊԱԼԵՆԱՃԵԱՆ Յ . ԱՂԱ . — Իրր պարտադրութիւն չէ . ուղած ատենը Դիւանին կարծիքը կը հարցնէ , շուքած ատենը չի հարցնէր :

ԱՏԵՆԱԳՅԵ . — Եթէ իրր ժամակոյ նը կատել կուգէք Դիւանը որ ուղած ատեննիդ կանչէք եւ շուքած ատեննիդ չի կանչէք , Դիւանին անդամները երբ'ք չեն ընդունիք ասի :

ՕՏԵԱՆ Ք . ԷՅ . — Նոյն իսկ Մուպանեանն է քէնտի խօսքին նայելով կերեայ որ երբեմն Դիւանին հետ խորհրդակցելու կարեւորութիւն կայ , Այս Դրդ . յողուածը Դիւանին իրաւանցը կը վերաբերի , ինչպէս նաեւ քանի մը ուրիշ յողուածներ ալ կան , որք նոյնպէս Դիւանին իրաւանցը վերաբերելով մի եւ նոյն վէճերը պիտի ըլլան անոնց վրայ , Աւստի կատաճարկեմ որ այս քանի մը յողուածները մէկդի մնան հիմա եւ ետքը անոնց վրայ ընդհանուր կերպով քննութիւն ըլլայ :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս . ՊԵՅ . — Քանի որ այսօր մեծադոյն մաս չիկայ , որոշում չի պիտի ըլլ

լայ, այլ միայն միևարանութիւն, պէտք է որ ամէն մէկ յօգուած կարգաւ միեւրանութեան տակ ձգուի :

ՄՈՒՊԱԵՆԱՅԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Մահմա-նադրութեան հետեւելով Դիւանին պաշտօնը Ատեանը բանալ գոցել, խնդրոց կարգը որոշել, խօսք տալ եւ անել եւ գործերը կարգի դնել է միայն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Կարծեմ գործերը կարգին դնելն ալ բաւական բան մ'է :

ԱՍԼԱՆԵՆ Ս. ՊԵՏ. — Մարկոսեան էֆէնտիին պէս ես ալ կառավարեմ որ Էնդհանուր ժողով գումարուիլը որոշուածին պէս Դիւանին հազորդուի, որպէսզի նախապարտատուութիւն ընելու ժամանակ ունենայ իսկ Արեւոտխանաց մէկ երկու օր ետքն ալ կրնայ գրուիլ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Արեւմտեան Մարկոսեան էֆէնտիին առաջարկութիւնը քուէի կը դնեմ :

ՅԵՐՈՌԶ Ա. ՊԵՏ. — Այդ առաջարկութիւնը նախ ես ըրի, իմ սկզբունքս սա է. Դիւանին հետ խորհրդակցելու հարկ չիկայ, ինչպէս ուրիշ Արեւոտխաններ կը հրաւիրուին, անանկ ալ Դիւանը հրաւիրելու է, միակ քանի մ'օր առաջ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Բարունակ Պէյը կրնայ իր եւ Մարկոսեան էֆէնտիին մէջ որոշել այդ առաջարկութեան գործը, ման գի քուէի դնելէ առաջ պէտք է գիտնանք թէ Բարունակ Պէյի'նն է ոչ ոչ առաջարկութիւն չէ նէ Մարկոսեան էֆէնտիինը :

Բարունակ Պէյ Տէրուն կը կրկնէ դարձեալ որ Արեւոտխանները ինչպէս կը հրաւիրուին նէ այնպէս ալ հրաւիրելու է Դիւանը :

ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Այս յօգուածը սապէս խմբագրելու է. շէնդհանուր ժողովով գումարելու հարկաւորութիւնը Մահ-

մանադրութեան ՅՁրդ. յօդուածին համեմատ Դիւանին հազորդուելու է :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Ատիկայ Մահմանադրութեան մէջ գրուած է, նորէն կրկնելու հարկ չիկայ :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Արեւոտխաններէն սմանք կրկնեցին թէ այս յօդուածը Մահմանադրութեան մէջ չիկայ, հետեւարար չընդունուիր, այս ճամբով բնա կանոն պէտք չէ. ըստ իս ինչ որ ուղղակի Մահմանադրութեան մէջ չիկայ ըսելով ես ձգելը անտեղի է :

ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Այս կանոնադրութեան նախորդ ներքին կանոն գրուած է եւ պէտք էր ժողովոյ ներքին կանոնադրութիւնը պարունակէր, ինչպէս ատեան բանայն ու գոցելը, կանխաւ խօսք տանելը եւ ժողովոյ մէջ ինչպէս վարուիլը, Բայց ես կը տեսնեմ որ արտաքին բաներու վրայ է հոս գրուած կանոնները. մենք պէտք չէ որ արտաքին խնդիրներ յուշենք, ներքին կանոնադրութեանը զուրս բան դնելը ապօրինակ է եւ այս մասին Ստեան էֆէնտիին ըսածը թէ Մահմանադրութեան չի դաշխր, ինձի ծանր կերեալ :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Իմ ըսածս սա էր. — Մահմանադրութեան մէջ չի յիշուած բան մը կանոն դնելը Մահմանադրութեան չի դաշխր, ինչ որ յայտնի կերպով արգիւտու է Մահմանադրութեան մէջ, անոր վրայ դառնալն անհնար է, բայց ինչ որ չէ արգիւտած յայտնապէս, անիկայ կանոն կրնայ ըլլալ առանց Մահմանադրութեան դաշխրու, ման գի անանկ պարագաներ կան որք բնաւ չեն յիշուած Մահմանադրութեան մէջ :

ՄԲԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Բայց այս էրդ, յօդուածը վարչութեան իրաւանցը կը զբաղի :

ԱՏՆԱՊՅՑ. — Ըսել կուզէք թէ որոշե-
լէն ետքը անմիջապէս Դիւանին շիմացնեն
նէ՛ Ընդհանուր Ժողով չի պիտի ըլլայ :

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Ատիկայ բանի
բացատրութիւն մ'է :

ՖԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՏ. — Ընդհանուր Ժողո-
վոյ Դիւանին պաշտօնը ուրիշ Ժողովներուն
եւ Տեսուչ Խորհուրդներուն Դիւանաց պէս
ատենագրութիւնը գրել եւ յաջորդ նիստին
ներկայացնել է. Դիւանը Ժողովէն դուրս
գործ մը չունի :

ԱՏՆԱՊՅՑ. — Կարծեմ Բարունակ Պէյը
չգիտեր թէ ինչպէ՞ս կը գրուի ատենագրու-
թիւն մը, եւ կը կարծէ թէ ատենագրու-
թիւնը Ժողովոյ մէջ կը գրուի կը լինիայ եւ
Ժողովէն դուրս գործ մը չի մնար Դիւանին :

ՖԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՏ. — Խիստ աղէկ գիտեմ
ատենագրութիւն մը ինչպէս գրուիլը, Քա-
ղաքական Ժողովոյ Դիւանին մէջ գտնուե-
լոյն :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Ընդհանուր Ժո-
ղովոյ երկամեայ նիստերն Սահմանագրու-
թեան մէջ տրամադրուած են, ուստի այս
կէտը ո՛չ որոշելու հարկատրութիւն ունի
եւ ո՛չ Դիւանին խորհրդակցութեանը գիմե-
լու :

ԱՅՎԱՏԵԱՆ Մ. ԱՂԱ. — Եթէ այս յօդ-
ուածը պիտի փոխուի նէ, կառավարիկեմ որ
ես կերպով խմագրուի. Ե քաղաքական Ժո-
ղովը Ընդհանուր Ժողով գումարուիլը որո-
ւ շեղէն ետքը անմիջապէս Դիւանին իմացնէ :

ԱՏՆԱՊՅՑ. — Այդ առաջարկութիւնը
արդէն ըրաւ Մարկոսեան էֆէնտին, ուստի
կը հրաւիրեմ որ իր առաջարկութիւնը խըմ-
բագրէ եւ տայ :

Մարկոսեան Գրիգոր էֆէնտի հետեւեալ
առաջարկութիւնը կընէ գրով :

Ե Ընդհանուր Ժողովոյ գումարումը ըստ
Սահմանագրութեան որոշուելէն անմիջ-
ապէս ետքը, նոյն Ժողովոյ Դիւանին իմաց
ու տալ, որպէս զի գումարման օրին համար
պէտք եղած պատրաստութիւնը կատարէ :

ՖԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՏ. — Ատիկայ Դիւանական
կանոնաց մէջ մտնելու անգամ հարկաւորու-
թիւն չունի, Վարչութեան պարտքն է, որ
արդէն գիտէ :

ՓՈՒ-ԱՏՆՆԱԿՐՈՒ. — Չա՛ն մ'առաջ Բա-
րունակ Պէյը կը պաշտպանէր Մարկոսեան
Գրիգոր էֆէնտիին առաջարկութիւնը, իսկ
հիմա Դիւանական կանոնաց մէջ անգամ ան-
ցընելու հարկաւորութիւն չիկայ կըսէ :

Այս միջոցին Երեսփոխանաց մեծ մասը
ատենանէն հետացած ըլլալով, մնացորդ փոք-
րագոյն մասը քառորդ մը հանգիստ կուզէ
եւ հանգիստը ապա դադարման կը փոխ-
ուի :

Ատեանը կը վերնայ ժամը 9 ին :

Փոխ-Ատենագրիք

Մ. ՌԱՅԱՅԵԼԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ժ Գ .

30 Ա Պ Ր Ի Լ 1865

(Փ Ո Ւ . Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ)

Ն Ա Հ Ա Պ Ե Տ Է Յ Է Ն Տ Ի Ռ Ո Ւ Ս Ի Ն Ե Ա Ն

(Ներկայ Երեսփոխանք 51)

Ատենապետ էֆէնտի Ատենը կը բանայ ժամ 7¹/₂ին ի ներկայութեան 53 Երեսփոխանաց :

1

Երեսփոխաններէն ոմանք Դիւանին կը հարցնեն թէ՛ քանի որ մեծագոյն մաս չի կայ , նիստ կրնա՞ մի ըլլալ :

Ատենապետ էֆէնտի կը պատասխանէ թէ արդէն անցեալ նիստին մէջ երկարօրէն խօսուեցաւ այս նիւթին վրայ եւ ժողովը համաձայնութեամբ ընդունեց որ նիստ կըրնայ ըլլալ , բայց վերջնական որոշում չըլլար :

2

Ապա Ատենապետ էֆէնտին Ս . Նախագահ Հօր հանութիւնը առնելով խօսք կուտայ Ատենադպրին որ նախընթաց նիստի ատենագրութիւնը կարգայ , Բայց Ատենադպր էֆէնտին վերջին նիստէն ի վեր շատ զբաղումներ ունենալուն եւ ատենագրութեան

պաշտօնին մէջ ալ մինակ ըլլալուն , ատենագրութիւնը պատրաստած չըլլալը կը յայտնէ , ժողովոյ ներողամտութիւնը խնդրելով եւ կառաջարկէ որ թէ՛ անցեալ նիստին եւ թէ՛ ներկայ նիստին ատենագրութիւնները պատրաստէ եւ երկուքը մէկէն յաջորդ նիստին ներկայացնէ :

Ժողովը կընդունի Ատենադպր էֆէնտիին այս առաջարկութիւնը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ . — Խնդրոց կարգին մէջ ամենէն ստիպողական կէտը կրօնական եւ Բաղաքական ժողովոց ընտրութիւնն է , Բաղաքական ժողովոյ համար ընտրութիւնը Ընդհանուր ժողովով ըլլալուն՝ եթէ ժողովը ուզէ՛ ներկայ անդամները այսօր քուէնին կուտան , բացակայից ալ քուէն կուզուի եւ շարքու մէջ քուէհամարը կը կատարուի : Բայց կրօնական ժողովոյ ընտրութեան համար նախ կրօնական Համազումար ժողով կազմելու եւ 42 ընտրելաց ցանկը պատրաստելու է . այս նախապատաստութիւնը Սրբազան Նախագահը կը կատարէ :

Ստեփան Պէյ Ասլանեան կ'առաջարկէ չ'սկսիլ այսօր Քաղաքական Ժողովոյ ընտրութիւնը:

Ժողովը կորոշէ որ նախ կ'ընտրուին Համագումար Ժողով կազմուի, 42 ընտրելոց ցանկը պատրաստուի, եւ ապա թէ՛ Քաղաքական եւ թէ՛ կրօնական Ժողովոց ընտրութիւնը ըլլայ որոշեալ օր մը:

4

ՊԵՂԱՅ Յ. ԱՂԱ. — Ընդհանուր Ժողովը մեծ մաս գտնալու համար ի՞նչ միջոց բանեցնելու է:

ՈՍԶՄԱԿԱՆՔ. — Ընդհանուր Ժողովոյ հինգերորդ մասին փոփոխութիւնը ինչպէ՞ն պիտի ըլլայ, Ատենապետ էֆէնտի:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Այս փոփոխութիւնը Փետրվարի մէջ պէտք էր ըլլար, բայց ետ մնացած է: Այս ալ խիստ ստիպողական գործ մըն է, որուն զրազիլ պէտք է ժամանակ չ'անցնելով:

Երեսփոխաններէն մէկ մասը կուզէ որ Քաղաքական եւ կրօնական Ժողովոց ընտրութիւնը յառաջիկայ Ընդհանուր Ժողովոյ նիստին մէջ կատարուի, մէկ մասն ալ կը յայտնէ որ եթէ դարձեալ մեծագոյն մաս չըլլայ, ի՞նչ ընելու է:

Ատենապետ էֆէնտի կը պատասխանէ թէ՛ քուէարկութիւնը լոկ գործողութիւն մ'ըլլալով, մեծագոյն մասին կարեւորութիւն չիկայ. չեկողները նամակաւ կը շրկեն իրենց քուէնին, ինչպէս սակէ առաջ ալ եղած է:

Ասլանեան Ստեփան Պէյ կը յայտնէ թէ՛ հարկ չիկայ այս ընտրութիւնը Ընդհանուր Ժողովոյ մէջ կատարելու, Սրբազան Պատրիարքը քուէնամակները կը շրկէ եւ քուէարկութիւնը որոշեալ օր մը կը կատարուի:

Ժողովը կընդունի Ասլանեան Ստեփան

Պէյի առաջարկութիւնը եւ կորոշէ որ միեւեալ երկու Ժողովոց քուէարկութիւնն ու քուէհամարը կատարուի շարաթ, 8 Մայիս, Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ ի ներկայութեան Դիւանին եւ Քենիէ Յանձնաժողովոյ, որուն անդամ կընտրուին՝

1. Տ. Գէորգ Քհչյ. Պատգիւղի
2. Ազարէկեան Սարգիս Էֆէնտի
3. Նէվրուզ Յովակիմ Ազայ

Հրահրագրերուն մէջ պիտի յիշուի վերջին անգամ երկու տարի պայմանաժամաւ Քաղաքական Ժողովոյ անդամակցութիւն ընողներուն անունները, եւ պիտի յայտնուի որ այս անձինքը վերընտրելի չեն, Նոյնպէս պիտի ըլլայ կրօնական Ժողովոյ անդամոց համար:

Կրճիկեան Անդրանիկ Պէյ եւ Ազաթեմ Մկրտիչ ապա կը յայտնեն որ Քաղաքական Ժողովոյ անդամներէն ոմանք ութը ամիս ի վեր միայն նոյն Ժողովոյ անդամ են, եւ թէ անոնք պէտք է վերընտրելի ըլլան, եւ միւս կողմէ Ասլանեան Ստեփան Պէյ կը յայտնէ թէ վերընտրելի ըլլալու չեն:

Ժողովը անփոփոխ կը պահէ իր որոշումը, որ է վերջին Քաղաքական Ժողովոյ անդամոց վերընտրելի չըլլալը:

ՄՈՒՊԱԼԵՆԱՅԵԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Դիւանը ե՞րբ պիտի նորոգուի:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Դիւանին պայմանաժամը լրացած է եւ եթէ չէ հրաժարած, կարեւոր պատճառ մ'ունի. եթէ Ընդհանուր Ժողովը այն պատճառը նկատողութեան առնել չուզէ, Դիւանը հիմակուց կը հրաժարի: Ահաւաստի այն պատճառը. — Ընդհանուր Ժողովոյ մէկ հինգերորդ մասը մօտ օրերս քուէով պիտի փոխուի, եւ ելողներուն հասարակութեամբ Երեսփոխաններ նորէն պիտի ընտրուին. եթէ այսօր Ընդհանուր Ժողովը

Դիւանը նորոգենք, կարելի է որ հինգերորդ մասը փոխուած ժամանակը նոր ընտրուած Դիւանն ալ, կամ գոնէ մէկ մասը, ելլող նրբափոխանաց մէջ գտնուին եւ այն ատեն նորէն Դիւանի ընտրութիւն ընել հարկ չ'ըլլայ: Ասկէ զատ նոր ընտրուելիք նրբափոխանաց մէջ Դիւանի անգամ ըլլալու յարմար մարդիկ կրնան գտնուիլ, որոց զրկանք ըրած կըլլանք այս օրուրնէ Դիւանը նորոգելով: Այս նկատմամբ էր որ Դիւանը մինչեւ ցարդ չի հրատարեցաւ. եթէ ժողովը այս կէտերը նկատողութեան առնել չուզէր, այն ատեն Դիւանը այսօր կը հրատարի:

Ներկայ անդամոց մեծագոյն մասը կը խնդրէ որ մինչեւ Ընդհանուր ժողովոյ հինգերորդ մասին ընտրութիւնը Դիւանը իր պաշտօնը շարունակէ:

Ատենադպիր էֆէնտի այս միջոցին Ատենէն հետանալու սրատաւորած ըլլալով, առժամանակեայ կերպով Ատենադպիր կընտրուի Գրասէրեան Գարբիէլ ազան:

Քաղաքական ժողովոյ անդամոց վերընտրելի ըլլալուն կամ չըլլալուն վրայ նորէն վիճարանութիւնը կոկոխ:

Մէկ կողմէն Այլատեան Մատթէոս ազան կը պնդէ որ ետքէն Քաղաքական ժողովոյ անդամ ընտրուողները վերընտրելի ըլլան եւ առջի անգամ ընտրուողները միայն վերընտրելի չըլլան:

Այլանեան Ստեփան Պէյ կը պնդէ որ ասով Քաղաքական ժողովականաց մէկ մասին զրկանք եւ անիրաւութիւն ըրած կըլլանք:

Ֆէրուհ Բարունակ Պէյը կուզէ՝ որ երկրորդ անգամ ընտրուած Քաղաքական ժողովոյ անդամները վերընտրելի ըլլան, ըստ որում, կըսէ, Սահմանադրապէս իրենց երկու տարին չեն լրացուցած:

Տ. Ներսէս Նյախաճոյան Վարժպետեան կը յայտնէ որ ո՛չ առաջինները եւ ո՛չ ետքիները վերընտրելի կրնան ըլլալ:

Ֆէրուհ Բարունակ Պէյը կրկին կը պնդէ որ առաջին Քաղաքական ժողովոյ անդամները հրատարակուին իրենց իրաւունքը զոհեցին, բայց երկրորդին անդամները վերընտրելի են, իրաւունք ունին երկու տարին լրացնելու, Ընդհանուր ժողովը զանոնք չի կրնար լուծել:

Մարկոսեան Գրիգոր էֆէնտին կը յայտնէ որ վերջին Քաղաքական ժողովոյ անդամները փոխանորդաբար վարեցին իրենց պաշտօնը, ըսել է առաջիններուն պաշտօնը շարունակեցին, եւ ասիկայ, կըսէ, իմ անձնական կարծիքս է:

Նէվրուզ Յովակիմ ազան կըսէ թէ՛ նոր ընտրուողները նկատողութեան առնելու չէ՛:

Ստեփան Պէյ Այլանեան Մարկոսեան Գրիգոր էֆէնտին առաջ ընտրած փաստը չընդունին, առաջի ժողովը ամբողջ լուծուեցաւ, կըսէ, եւ նորէն ամբողջ ժողով կազմուեցաւ:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ. — Եթէ ներկայ Քաղաքական ժողովոյ անդամները երկու տարի պաշտօննին շարունակելու իրաւունք ունին, նոյն իրաւունքը ունենալու են առաջին ժողովոյ անդամներն ալ: Եւ որովհետեւ ամբաստանութեան տակ չեն ինկած, աստի եթէ վերջինները վերընտրելի համարինք, առաջիններն ալ վերընտրելի ըլլալու են:

Ատենապետ էֆէնտի խնդիրը բաւական լուսարանուած գտնելով, քուէի կը զնէ եւ մեծագոյն մասամբ կ'ընդունի որ թէ՛ առաջին եւ թէ՛ երկրորդ Քաղաքական ժողովոյ անդամները վերընտրելի չըլլան:

5

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Խնդրոց կարգին մէջ կուգայ Տրոց խնդիրն եւ Ներքին կանոնադրութեան քննութեան շարունակութիւնը: Ո՛վ որ Տրոց խնդրոյն անցնիլ կուզէ, ձեռքը վեր առնէ:

Ժողովը մեծազոյն մասամբ կընդունի որ նախ Տրոյ խնդրոյն տեղումն է:

Հետեւաբար Գանձնաժողովոյ Տեղեկաբերը Սարգիս էֆէնտի Աղարէկեան Ընդհանուր Տրոյ տեղեկագիրը կը կարդայ յօդուած առ յօդուած:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ. — Ընդհանուր Ժողովը անցեալ տարուան Տրոյ խնդրոյն քըննութիւնն ալ այս Գանձնաժողովին յանձնեց, բայց տեղեկագրին մէջ բնաւ բան մը չի տեսնուիր անոր վրայօք:

ԱՂԱՐԵԿԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Անցեալ տարուան տուրքին անյաշտութեան վրայ խօսած ենք մեր տեղեկագրին մէջ եւ ըսած ենք որ չի յաջողելուս պատճառը սխալ գրութիւնըն է:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ. — Պէտք էր այդ սխալ գրութիւնը բացատրէիք մեզի, որպէս զի կրկին անգամ այդ սխալ գրութեան մէջ չի գտնուիմք:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ. — Անցեալ տարուան տուրքին չը յաջողելը Ձեր գրութեան սխալ ըլլալուն ապացոյցն է. թէ որ մեր առաջարկած գրութիւնը ընդունուի եւ այս տարուան տուրքը յաջողի, նոր ապացոյց մը պիտի ըլլայ առաջինին սխալ գրութեան:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ. — Կը ցաւիմ որ նորէն խօսելու կը պարտաւորիմ: Առաջինը չէլ է եղեր կըսէք, վասն զի չէ յաջողէր, ասիկայ ապացոյց մը չէ՛:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ. — Քաղաքական Ժողովոյ մօտ օրերս ներկայացուցած տեղեկագիրն ալ մեր ըսածը կը հաստատէ:

Տեղեկագրի յառաջարանին վրայ ալ խօսք ուղղ չըլլալուն, Ժողովը բուն տեղեկագրի կանցնին:

Ա. Յօդուածը կը կարդացուի:

Ժողովն առանց դիտողութեան եւ մեծազոյն մասով կընդունի զայն:

Բ. Յօդուածը կը կարդացուի:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ. — Աւելի ազէկ կըլլար այդ երկրորդ յօդուածին մէջ Սահմանադրութեան գործածած տուրք բառը գործածել քան թէ հանգանակութիւն բառը: Սահմանադրութեան մէջ՝ տուրքը ընդմտոր եւ քաղական ըսուած է. հաս ընդմտոր եւ մասնաւոր ըսուած է: Եթէ մասնաւոր ըսելով թաղական տուրքը կի՞մտաք, պէտք էր բացայայտ գրէիք:

ԱՂԱՐԵԿԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Թաղական տուրքըն ալ մասնաւոր հանգանակութեան կը վերաբերի:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ. — Թէ որ ատանկ է, մասնաւորին տրուած բացատրութիւնը փոխել պէտք է, եւ այսպէս ըսելու է. «Տուրքը երկու տեսակ է, ընդհանուր եւ թաղական կամ մասնաւոր», կամ ըսելու է, «Ընդհանուր հանգանակութիւնը երկու տեսակ է, մէկը ուղղակի եւ միւսը անուղղակի»: Ի՞մ այս առաջարկածս փոքր սրբազրուութիւն մ'է:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ. — Սահմանադրութեան մէջ գրուածը ճիշդ է, բայց թաղական տուրքը մեզի ամենեւին չի վերաբերիր, կեդրոնական Վարչութիւնն ալ մասնաւոր տուրքեր ունի, եւ մասնաւոր ըսելով ասոնք յիշեցնել ուղեցինք:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ. — Բանի որ Սահմանադրութեան մէջ յայտնի ցուցուցած է թէ երկու տեսակ տուրք կայ, մէկը ընդհանուր եւ միւսը թաղական, պէտք էր տեղեկագրին մէջ ըսուեր որ՝ հանգանակու-

թիւնը երկու տեսակ է, մէկը ընդհանուր եւ միւսը թաղական: Բայց երբ կը տեսնեմ որ առժամանակեայ պիտոյք մը լինցնելու համար այս մասնաւոր հանգանակութիւնը կը սահմանէք, թաղական տուրքը չեմ իմանար: Գարձեալ այդ անուղղակի տուրքը ո՞վ պիտի առնէ, ասոնք բացատրուելու էին:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ. — Թաղական Խորհուրդները մասնաւոր տուրք պահանջելու իրաւունք չունին ինք իր գլխուն, այս մասնաւոր տուրքը թաղական տուրքին հետ վերաբերութիւն չունի ամենեւին:

ՅԻՆԿԵՆԱՆ Ա. ԱՂԱ. — Ստեփան Պէյն կարծիքն է եւ կուզէ որ տեղեկագրին մէջ ըսուի թէ Ազգային Ընդհանուր հանգանակութիւնը երկու տեսակ է, մէկը ուղղակի եւ միւսը անուղղակի:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ. — Թաղական խորհրդոց սահմանած մասնաւոր տուրքն ալ տեղեկագրին յայտնած մասնաւոր հանգանակութեան կը վերաբերի, բայց թաղական տուրքը մեր մասնաւոր հանգանակութենէն դուրս է եւ հոս չի կրնար դուրսիլ:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՅ. — Ես չեմ առաջարկեր որ թաղական տուրքը հոս դրուի, բայց երբ կը տեսնեմ որ հանգանակութիւնը ընդհանուրի եւ մասնաւորի է բաժնուած, կրնամ հարցնել թէ՛ թաղական տուրքը ո՞ւր մնաց: Ուստի կրկին կառաջարկեմ որ ըսուի, «Ընդհանուր հանգանակութիւնը երկու տեսակ է»:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ. — Ընդիրը լուծուած է եւ ընդհանուր բառը պարզապէս աւելցնելու է:

ՄՈՒՊԱՆԵԱՅԵԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Ես կը խնդրեմ որ բառի վրայ վէճ չըսայ:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՅ. — Ամեն բան բառով կը ճանչցուի: Ազգին Ընդհանուր տուրքի կանոն կը դնենք կոր, պէտք է որ ընդհանուր ըսենք:

Թաղականք քու՛, քու՛ կը պահանջ:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՅ. — Արդեօք թաղական տուրքը վերջացնել է մտքերնիդ:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ. — Ամենե՛ւին, բայց մեր տեղեկագիրը թաղական տուրքի հետ վերաբերութիւն չունի:

ԱՂԱՔԵՆԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Տուրքը երկու տեսակ է, ուղղակի եւ անուղղակի: Թաղական տուրքը ուրիշ է, զի Սահմանադրապէս ամէն թաղ իր պէտքը ինք պիտի հոգայ:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՅ. — Ինչ համար այդ երկրորդ յոշուածին մէջէն կամ ազգային բառը վերցնելու է, կամ ընդհանուր բառը աւելցնելու է:

ԱՏՎԱՏԵԱՆ Մ. ԱՂԱ. — Կանոնագրութեան այս տրամադրութենէն կը հետեւի որ թաղերը երբ կարօտութեան մէջ գտնուին, կեդրոնական Սետուկին դիմեն. ասոր համար որոշելու է եւ ազգային ընդհանուր մանգանակութիւն ըսելու է:

ՖԵՐՈՒՋ Բ. ՊԵՅ. — Պարզապէս ազգային մանգանակութիւն ըսելով կեդրոնական Սընտուկին վերաբերեալ տուրքը չի հասկցուիր, ասոր համար պէտք է որ որոշուի ու ըսուի ազգային ընդհանուր մանգանակութիւն:

Ընդիրը կերկարի եւ Առեւնապետ էֆէն-աին տեսնելով որ երկու կողմէն իրենց կարծեսցը վրայ կը պնդեն, Առեւնը վերցնել կառաջարկէ:

Նիստը կը գոցուի ժամը 9¹/₂ին:

Փոխ-Ատենագրար
Մ. ՌԱՖԱԵԼԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Բ]

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆՆԵՐ

ՔՈՒՆԵԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՔՈՒՆԷԼԱՄԱՐ

ԿԻՓՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՂԱՆՆԵՐ

Տ Մայիս 1865 ի Ղապարիս

Այսօր, Տ Մայիս, Ղալաթիոյ Ս. Լուսուորիչ Եկեղեցոյ Խորհրդարանին մէջ, ի ներկայութեան Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանին եւ քննիչ կարգեալ անձանց, Կրօնական եւ Քաղաքական Ժողովականաց Նորոգ կազմութեան համար քուէարկութիւն եւ քուէհամար ըլլալով, հետեւեալ արդիւնքն երեւան ելաւ .

Թիւ քուէից 73

Բացարձակ առաւելութեամբ Ժողովական ընտրուեցան .

Կրօնական Ժողովոյ նամար

		Քուէ
1.	Տ. Սարգիս Արք-Եպիսկոպոս	44
2.	Արիստակէս Արք-Եպիսկոպոս	60
3.	Խորէն Վրդ. Գայֆաբեան	61
4.	Գարեգին » Թաթարեան	41
5.	Յովհաննէս » Ղալաթիոյ	35
6.	Իգնատիոս Քհնյ. Միլադադի	38
7.	Գրիգոր » Աճէմեան	37
8.	Սուքիաս » Մայր-Եկեղեց. 36	
9.	Երեմիա » Խազարադի	33

Քաղաքական Ժողովոյ նամար

		Քուէ
1.	Միրիճան Ամիրայ Փափաղեան	52
2.	Սարգիս Էֆէնտի Աղաբէկեան	45
3.	Սեբուրէ » Աչրովիչէն	43
4.	Յովակիմ Աղայ Նէվրուզեան	39

		Քուէ
5.	Գէորգ Աղայ Չարդարեան	36
6.	Յակոբ Էֆէնտի Քաղաքեան	34

Հետեւաբար թէ՛ Կրօնական Ժողովոյ մնացեալ 5 անդամոց եւ թէ՛ Քաղաքական Ժողովոյ մնացեալ 14 անդամոց ընտրութեանց համար կրկին քուէարկութիւն եւ քուէհամար ընել պէտք ըլլալով, որչափեցաւ համեմատական առաւելութիւն ստացողաց ցուցակը կրկնապատիկ թուով զրկել բոլոր Երեսփոխանաց եւ խնդրել որ Կրօնական 5 Ժողովականաց եւ Քաղաքական 14 Ժողովականաց համար իրենց քուէները կամ անձամբ եւ կամ նամակաւ զրկեն յառաջիկայ Չորեքշաբթի օր, 12 Մայիս, դարձեալ Ղալաթիոյ Խորհրդարանը .

Կրօնական Ժողովոյ նամար

Համեմատական քուէ ստացողաց ցուցակը

		Քուէ
1.	Տ. Յովհաննէս Վրդ. Չպուքճեան	32
2.	Յովհաննէս » Սէթեան	31
3.	Յովհաննէս Քհնյ. (փոքր) Մ. Ե.	32
4.	Մկրտիչ » Խազարադի	27
5.	Բարսեղ » »	27
6.	Գրիգոր » Սամաթիոյ	26
7.	Գրիգոր » Պէշիկիմաշի	26
8.	Մարտիրոս » Իսկիւտաորի	25
9.	Պաղտասար » »	21
10.	Աթանաս » Մայր-Եկեղ. 20	

Քաղաքական ժողովոյ համար
Համեմատական քուէ ստացողաց ցուցակը

Քուէ

1. Տօքթէօր	Ռաֆայէլեան	31
2. Սիժօն	Էֆ. Մաքսուտեան	28
3. Յակօր	Աղա Սիրունեան	28
4. Յովհաննէս	» Ասլանեան	24
5. Մանուկ	» Մանուկեան	24
6. Յարութիւն	» Գարամանեան	22
7. Ալթուն	» Ալթուն-Տիւրքիւ	21
8. Աւետիս	» Ծագմանեան	21
9. Սիժօն	Պէյ Տատեան	20
10. Նշան	Աղա Նորիկեան	20
11. Վահան	Էֆ. Վահանեան	20
12. Կարապետ	Աղա Փանոսեան	19
13. Մկրտիչ	» Մինասեան	18
14. Սիժօն	» Նորատունկեան	18
15. Յարութիւն Էֆ.	Սարաֆեան	17
16. Յովհաննէս Աղա	Պոյանեան	17
17. Տօքթէօր	Բեաթիլեան	16
18. Գրիգօր	Աղա Թորոսեան	16
19. Արրահամ	» Հարենց	15
20. Յովհաննէս	» Թագօրեան	15
21. Սինեքերիմ	» Մանուկեան	15
22. Յովհաննէս	» Յովակիմեան	15
23. Յովհաննէս	» Գարրիէլեան	14
24. Թորոս	Պէյ Գիսակ	14
25. Տօքթէօր	Օհանեան	14
26. Աւետիս Աղա	Պարտիզպանեան	14
27. Տիգրան	» Կիւմուչկէրտան	13
28. Գէորգ	» Փանոսեան	12

Քուէարկութիւն և քուէհամար

Մնացեալ անդամոց Կրօն. և Քաղ. ժողովոց

12 Մայիս 1865. օր Յարէրաբքի

Այսօր, 12 Մայիս, Հնդհանուր ժողովոյ Դիւանին և որոշեալ քննչաց ներկայութեամբը Կրօնական և Բաղադրական ժողովոց մնացորդ անդամներուն քուէարկութիւնն և քուէհամարը կատարուեցաւ հա-

մեմատական առաւելութեամբ, Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ.

Այս կրկին քուէարկութեան և քուէհամարի գործողութիւնը հետեւեալ արդիւնքըն ունեցաւ.

Թիւ քուէից 76

սուսակագոյն քուէ ստացան

Կրօնական ժողովոյ համար

1. Տ.	Յովհաննէս Վրդ.	Չպուքճեան
2. »	Գրիգօր	Բհնյ. Սամաթիոյ
3. »	Գրիգօր	» Պէշիկիթաշի
3. »	Յովհաննէս	» Մայր-Նիկողոսեոյ
5. »	Մկրտիչ	» Ծագբիւղի

Քաղաքական ժողովոյ համար

1. Տօքթէօր	Ռաֆայէլեան
2. Սիժօն	Էֆ. Մաքսուտեան
3. Թորոս	Պէյ Գիսակ
4. Յովհաննէս Աղա	Ասլանեան
5. Յակօր	» Սիրունեան
6. Ալթուն	» Ալթուն-Տիւրքիւ
7. Յովհաննէս	» Պոյանեան
8. Յարութիւն	» Գարամանեան
9. Նշան	» Նորիկեան
10. Յարութիւն Էֆ.	Սարաֆեան
11. Յովհաննէս Աղա	Թագօրեան
12. Սիժօն	Պէյ Տատեան
13. Աւետիս Աղա	Պարտիզպանեան
14. Սինեքերիմ	» Մանուկեան

Հետեւաբար վերոգրեալ 5 Նիկողոսեականները Կրօնական ժողովոյն և 1½ Ալիարհականները Բաղադրական ժողովոյն անդամ հրատարակուեցան և ընտրական գործառութիւնները վերջացան իրիկուան ժամը 10½ ին:

Main body of handwritten text, appearing as a list or series of entries, spanning most of the page. The text is very faint and difficult to read.

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ժ Ե .

21 Մ Ա Յ Ի Մ 1865

(Փ Ո Ւ . Ա Յ Ե Ն Ա Պ Ե Ց)

Ն Ա Հ Ա Պ Ե Ց Է Ֆ Է Ն Տ Ի Ռ Ո Ւ Ս Ի Ն Ե Ա Ն

(Ներկայ Երեսփոխանք 73)

Ատեանը կը բացուի ժամը 7ին ի ներկայութեան 73 Երեսփոխանաց :

1

Գործողութեան շնչուած, ԳՐԱՄԵՐԵԱՆ ԳԱՅՐԻՒԷ ԱՂԱՆ Սրբազան Նախագահէն արածութիւն առնելով, Ընդհանուր Ժողովոյ ներկայ վիճակին վրայ բազմականաց ուշադրութիւնը կը հրահրէ, եւ 71 թիւը մեծագոյն մասն համարելով, օրինաւոր նիստեր ունենայլու դժուարութիւններն եւ դժուարութեանց պատճառները յայտնելով կառավարիէ որ ներկայ նստի մէջ, ամէն բանէ առաջ մտածուի միջոց մը գտնել, անանկ ո՞ր առանց 71ի սպասելու Ժողովս օրինաւոր նիստեր կարենայ ունենալ եւ ազգային իրաց այս դժբաղդ կացութեանը դարման տարուի :

ՍԵՐՈՎԱԷ ԷՖԷՆՏԻ ՎԻՋԵՆԵԱՆ խօսք կառնէ եւ Երեսփոխանական Ժողովոյ արդի վիճակին պատճառներն են, կըսէ, Երեսփոխանաց ոմանց մահը, ոմանց Մայրաքաղաքէս հեռի գտնուիլը, ոմանց բնաւ չի գայլը, եւ մանաւանդ, կըսէ, Գաւառական Երեսփոխանաց ընտրութեան մինչեւ ցարդ յապաղումը :

ՍԷՐՎԻԷՆ ԷՖԷՆՏԻ այս զարտուղի ընթացքին առաջին առնելու համար երեք միջոց կառաջարկէ, որոց վրայ ի վերջոյ խօսիլ կը խօստանայ :

2

Նախընթաց երկու ատենագրութիւններէն առաջինը, այսինքն՝ Ապրիլ 23 ի ատենագրութիւնը կը կարդացուի :

ՍԵՐՎԻՋԵՆ ԷՖ . — Այդ նիստին մէջ առանց մեծագոյն մասի վիճարանութիւն եւ որոշումներ եղեր են . թէ որ մեծ մաս ունինք այսօր, պէտք է որ նոյն որոշումները քուէի դրուի եւ հաստատուին . բայց ատենագրութիւնը չկրնար քուէի դրուիլ, որովհետեւ մեծագոյն մասն շեղած ատենագրութիւն չի կրնար ըլլալ, միայն թէ այն անբաւական նիստին մէջ եղածները Ատենագրութեան պէտք է համառօտէ :

ԱՅԵՆԱՊԵՑ . — Ատենագրութիւնը ընդունելը մէջի որոշումը ընդունել ըսել չէ :

անոնք նորէն յօգուած առ յօգուած պիտի կարգացուին եւ դարձեալ այսպէս կըլլար Ձեր Ատենապետութեան օրովը, Այլովիչէն է-Ֆէնտի:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Ի՞մ Ատենապետութեան օրովս այսպէս ըլլալը չեմ յիշեր, բայց ինձ այնպէս կերեւայ որ օրինաւոր չեղած նիստի մը մէջ խմբագրուած ատենագրութիւնը Ընդհանուր Ժողովինը չէ:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ. — (ԱՌ. Ս. Նախագահին) Սրբազան Հայր, այսօր հագիւ մեծագոյն մասն ունեցանք, եւ ահաւասիկ առան. ձին խօսակցութիւններ սկսան եւ կարեւոր գործերը ետ կը մնան. ասիկայ ապօրինաւոր է:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Մեր խօսակցութիւնը մեր անձնական գործոց վրայ չէ՛, ասոնք ալ կարեւոր գործեր են:

ԱՅՆԱՊԵՏ. — Թովակիմ ազան օրինաւորութիւն կը փնտռէ, բայց նոյն ինքն ապօրինաւորութեան մէջ կը գտնուի առանց խօսք ուզելու խօսելովը:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Ինձ համար անտեղի է թերի նիստի մը ատենագրութիւնը կարգալ եւ առանց քննութեան վաւերացնելը:

ԱՅՆԱՊԵՏ. — Մէկ բառով կը պատասխանեմ: Թերի նիստի մը ատենագրութիւնը կարգալն ու ընդունիլը վերջնական որոշումն տալ ըսել չէ՛ եւ այս Ընդհանուր Ժողովը ատենագրութիւնը կրնայ ընդունիլ, վերջնական չէ՛ ըսելով:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Ասիկայ Ընդհանուր Ժողովին ատենագրութիւնը չէ՛, Յանձնաժողով մ'ալ նոյնը կրնար ընել. ասոր համար այս գրութիւնը անտեղի է կրնամ:

ՅՐԵՆԿԵԱՆ Ա. ԱՂԱ. — Ատենագրութիւնը ամէն անգամ կարգացուած է՛ եւ կը կարգացուի, եւ քուէ ուզելը ուրիշ պատճառի համար չէ՛ եթէ ոչ գիտեմալ թէ արդեօք Ատենագրութիւնը ամէն բան հաւատարմութեամբ գրած է:

Ատենապետ էֆէնտի քուէի կը դնէ ատենագրութիւնը որ մեծագոյն մասամբ կրնդունուի:

Այլովիչէն էֆէնտի այս քուէարկութեան դէմ կը բողոքէ ապօրինաւոր է ըսելով, եւ իւր առաջարկութեան համեմատ իւր բողոքն ալ կը յիշուի ատենագրութեան մէջ:

ԱՅՆԱՊԵՏ. — Այլովի 30-ի վերջի նիստի ատենագրութիւնն ալ կայ ո՛ր պէտք է կարգացուի. Բայց կը տեսնեմ որ Ժողովը արամագրութիւն չի ցուցնէր զանի լսելու, ասիկայ անկանոն ընթացք մ'է որուն զուտը գտնուիլ չեմ ուզեր:

ՄՈՒՊԱԼՆՍԱՃԱՆ Յ. ԱՂԱ. — Ի՞նչ այդ ատենագրութիւնը առաջիկայ նիստին մնայ, եւ ասիպաշական գործերնուս նայինք:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Առանց ատենագրութիւնը կարգալու գործ տեսնելը կանոնաւորութեան դէմ չէ՛, եթէ այդպէս կարգի ստիպողական գործեր կան, անմիջապէս գործի կ'սկսուի, միայն Ատենապետը համառօտիւ կը յայտնէ այն թերի նիստերու մէջ տեսնուած գործերը:

Հոս Լիբրազան Նախագահն եւ Տատեան Թովաննէս Պէյը կը խնդրեն որ այս երկրորդ ատենագրութիւնը ուրիշ նիստի մէջ կարգացուի եւ հիմա կարեւոր խնդրոց քննութիւնը սկսի:

Ժողովը կրնդունի այս առաջարկութիւնը եւ կորօչէ որ անմիջապէս ներկայ վիճակին խնդիրը յուշուի: Ուստի Այլովիչէն էֆէնտի, բազմականայ առաջարկութեամբը, կը կրկնէ իր առաջարկած միջոցները:

3

ՍԵՐՎԻՃԵՆ ԷՑ. — Ըստ որում Պօլսոյ 400 Երեսփոխանաց մէկ քանին մեռած, մէկ քանին հեռու տեղեր գացած եւ մէկ քանին ալ առաջին նիստէն ի վեր բնաւ չեն եկած, անանկ որ Պօլսոյ Երեսփոխաններէն հազիւ 80 հատ կրնանք գտնել, եւ այս 80էն միշտ 71 գտնելը խիստ դժուար է, եւ 71ը մեծ մասն համարելով օրինաւոր նիստ չկրնար ըլլալուն համար ազգային գործերը մեծ վընասներ կը կրեն, ստոր համար երեք միջոց առաջարկեցի :

Ա. — Գաւառական 40 Երեսփոխանները առժամս մէկդէ թողով, Ընդհանուր Ժողովը 100 հոգիէ մինակ բաղկանայ եւ հարիւրին մեծագոյն մատուցը օրինաւոր նիստ ըլլայ եւ արկայ հանրագրով մը Բարձրագոյն Գրան իմացնել եւ հանութիւնը առնելու է :

Բ. — Ընդհանուր Ժողովոյ անդամոց թիւը 140 պահել միշտ եւ Գաւառական Երեսփոխանաց թիւը 20ի իջեցնել, Պօլսոյ Երեսփոխանաց թիւը 120ի վերածելով, եւ ինչպէս որ մտերս Պօլսոյ Երեսփոխանաց մէկ հինգերորդ մասին համար քուէարկութիւն պիտի ըլլայ, ընտրելաց թիւին վրայ 20 աւելցնելու է. կարճ ըսելով՝ Գաւառական Երեսփոխանաց թիւը 20, եւ Պօլսոյ Երեսփոխանաց թիւը 120 ըլլայ եւ այն ատեն 71ը միշտ մեծագոյն մասն համարելով, օրինաւոր նիստ ընելն կարելի է :

Գ. — Գաւառական Երեսփոխանաց թիւը միշտ 40 պահել, բայց ըստ որում այս ընտրութեանց յապաղումէն Ազգային գործերը ետ կը մնան կոր, կառաջարկեմ որ Ընդհանուր Ժողովը իր մէջէն ետքը հոգիով Գանձակաժողով մը կազմէ, եւ խնդրոց կարգն անոր յանձնելով լիազոր իշխանութիւն տայ Երեսփոխանաց թիւը տեսնելու առժամանակեայ կերպով, մինչեւ Գաւառական Երեսփոխանաց ընտրութիւնը :

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Սէրվիճէն էֆէնտիին երեք առաջարկութեանցը վրայ քանի մը դիտողութիւններ ունիմ. Ապա չորրորդ միջոց մը պիտի առաջարկեմ իմ կողմէս :

Նախ կառաջարկէ որ Գաւառական 40 Երեսփոխանները զեղչունին : Ասիկայ Գաւառական հայոց մեծ զրկանք մ'է, որուն դէմ ամէն կողմէ բողոք պիտի ըլլայ : Երկրորդ, կառաջարկէ որ Գաւառական 40 Երեսփոխանաց թիւը 20ի իջեցնենք. Այս փոփոխութիւնը ընելու ամենեւին հարկ չիկայ, քանի որ 40ին ընտրութիւնը ընելու որչափ դժուարութիւն որ կայնէ, 20ի ընտրութեան ալ նոյն դժուարութիւնը կայ : Գալով երրորդ առաջարկութեան, ինձ ծանր կուգայ Ընդհանուր Ժողովոյ պաշտօնը 7 հոգիի յանձնել. Երբեմն Պօլսոյ Երեսփոխանաց մեծագոյն մատուցը օրինաւոր նիստ ընելու կընդդիմանար Սէրվիճէն էֆէնտիին, արդեօք այսօր այդ 7 հոգին 51էն վեր կը սեպէ :

Իմ չորրորդ առաջարկութիւնս սա է, ի միջեւ Գաւառական Երեսփոխանաց ընտրութիւնը, Պօլսոյ Երեսփոխանաց մեծագոյն մատուցը, այսինքն 51 հոգիով նիստ ընել է :

ՆԵՎՐՈՒՅ Զ. ԱՂԱ. — Մարկոսեան էֆէնտիին ըսածը արդէն շատերն ըսին, պէտք է այս չորրորդ առաջարկութիւնը ընդունենք եւ Բ. Գրան վաւերացնել տանք :

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ. — Սէրվիճէն էֆէնտիին առաջին եւ երկրորդ առաջարկութեանցը դէմ կը բողոքեմ, որ զրկանք մ'է գաւառական հայոց :

ՌՍԵՑ Գ. ԱՂԱ. — Սէրվիճէն եւ Մարկոսեան էֆէնտիներու առաջարկութիւնները զատ զատ քուէի դրուի եւ ըմնայ :

ՍԵՐՎԻՃԵՆ ԷՑ. — Բուէի չի դրած կը յայտնեմ որ Մարկոսեան էֆէնտիին առաջարկութիւնը՝ այսինքն 51 հոգիով օրինա-

ւոր նիստ ընելը՝ գործը օրինաւորութենէն կը հանէ, Կառավարութիւնն ալ կրնայ ասոր ընդդիմանալ, գարձեալ տակից բողոքի եւ կռուի դուռ բանալ է: Ընդհանուր ժողովոյ պարտքն է օրինաւորութեան մէջ մնալ եւ Սահմանադրութենէն չի շեղիլ, քանի որ իմ առաջարկութիւններս օրինաւորութենէն դուրս չեն, նախ՝ առժամանակեայ կերպով ըլլալուն եւ երկրորդ՝ Ընդհանուր ժողովոյ մեծագոյն մասը միշտ 71 պահելուն:

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Սէնվիչէն էֆէն-տին օրինաւորութիւն չի գտնար 51 հոգիով նիստ ընելուն, երբ ինքը օրինաւորութիւն կենթադէ ընդհանուրին գործերը եօթը հոգիէ բաղկացեալ Յանձնաժողովի մը յանձնելը:

ՍԷՐՎԻՉԷՆ ԷՅ. — Ազգային բոլոր գործոց համար Ընդհանուր ժողովը պատասխանատու է Աստուծոյ եւ Ազգին առջև, բայց Ընդհանուր ժողովը ամէն գործերը ինք չի տեսնար, այլ իւր կողմէ յանձնաժողովներ կազմած է ազգային գործերը տնօրինելու համար, ինչպէս են՝ Կրօնական եւ Քաղաքական ժողովները, որոց ըրած տնօրինութիւնները միշտ օրինաւոր եւ ընդունելի դատուած են, մի եւ նոյն բանն է եթէ Ընդհանուր ժողովը իր գործերը եօթը հոգիէ բաղկացեալ յանձնաժողովի մը յանձնէ, հոս օրինաւորութեան դէմ բնաւ բան մը չիկայ:

ԱՐՄԵՐՈՒԿ Ե. ԳԵՐԳ ԳՅԵ. — Հսուած է մի՞ արդեօք որ խօսք մը առանց պատասխանի մնայ եւ չէ մի՞ որ մէկ կողմէն խօսուելով մը միւս կողմէն պատասխանուելով ժամամահառ կըլլանք:

ՅԲԷՆԿԵԱՆ Ա. ԱՂԱ — Մեծ մաս չի գտնուած ատենը գործ չտեսնուիր, քանի որ այսօր մեծագոյն մաս կայ, ի՞նչ հարկ կայ եօթը հոգիէ յանձնաժողով մը կազմել կամ 51ը մեծագոյն մասն համարիլ:

ՆԵՎՐՈՒՋ Ե. ԱՂԱ — Երկու առաջարկութիւն կայ հոս, մէկը Սէրվիչէն էֆէնտին առաջարկութիւնը, միւսը Մարկոսեան էֆէնտին առաջարկութիւնը, որոց երկուքն ալ յանձնաժողով մը կը ներկայացնեն. մէկը 7 հոգիէ բաղկացեալ եւ միւսը 51 հոգիէ, կը մնայ գիտնալ թէ եթէ 51 հոգի բան մը որոշեն նէ, վերջնական որոշում պիտի սեպուի:

ՍԷՐՎԻՉԷՆ ԷՅ. — Կը ցաւիմ որ խօսքս ամենեւին չէ հասկցուէր. երբ Յանձնաժողով կըսենք, կիմանամ որ Ընդհանուր ժողովը այդ Յանձնաժողովին լիւ զոր իրիտանութիւն կուտայ տնօրինութիւններ ընելու եւ անոր որոշումները վերջնական են: Ես 7 հոգիէ յանձնաժողով մը առաջարկեցի, վասն զի 7 հոգի ժողովը դիւրին է եւ ասով մէկու մը իրաւունքը չենք բռնաբարէր եւ օրինաւորութեան դէմ չէ, վասն զի Ընդհանուր ժողովը ազատ է իր գործերը յանձնաժողովի մը յանձնել, բայց 51ը մեծագոյն մաս սեպել 100ը յանձնաժողով մը համարել ըսել է եւ ասով շնորուած Երեսփոխանաց իրաւունքները կը բռնաբարուին:

SUSԵԱՆ Ե. ՊԵՅ — Բուէ՛, քուէ՛:

ԱՂԱԲԷԿԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Պէտք է այս երկու առաջարկութիւնները գրուին եւ ապա քուէի դրուին:

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ Ս. ԱՂԱ — Ազգին գործերը 7 կամ 20 հոգիի չեն յանձնուիր, Սահմանադրութեան դէմ է:

ԵՈՒՍՏՈՒՅԵԱՆ Ե. ԱՂԱ — Պօլոյ 100 Երեսփոխաններէն կան որ մեռած են, որ մէկն դուրսն են, եւ կան ալ որ բնաւ ժողովն չեն ներկայացած: Քանի որ հիմա Երեսփոխանաց մէկ հինգերրորդ մասին ընտրութիւնը պիտի ըլլայ, այս անձանց տեղն ալ նոր ընտրութիւններ ընելու է եւ երբ ՊԵՆ

այ Երեսփոխանաց թիւը 100ի լրանայ, անշուշտ 71 հոգիով այն ատեն կրանք նիստ ընել:

ԱՅՁՄԱԿԱՆՔ — Բուէ՛, քուէ՛:

Ատենապետ էֆէնտի քուէի կը դնէ Սէրփիէն էֆէնտիի երեք առաջարկութիւնները: Ժողովը ըրնդունիր զանոնք:

Մարիոսեան Գրիգոր էֆէնտիի առաջարկութիւնը, այսինքն « 51 հոգիով օրինաւոր ճիստ ընելը միայն առժամանակեայ կերպով » քուէի կը դրուի եւ կընդունուի մեծացոյն մասով:

ՍէրՎիճէն էֆ. — Այս որոշումը օրինաւորութեան դէմ է, Բ. Դուռն ալ ասիկայ ընդունիր, ասոր դէմ կը բողոքեմ եւ կառավարիկեմ որ իմ բողոքս արձանագրուի:

4

Այս միջոյն քառորդ մը հանգիստ կը տրուի Երեսփոխանաց: — Յետոյ Ատեանը վերաբացուելով, կրօնական ու Բաղաքական ժողովոց ընտրութեան տեղեկագրերը կը կարդացուին եւ ասանց զիտողութեան կընդունուին:

Նորընտիր Ժողովականաց կողմէ եկած նամակները Դիւանը աչքէ անցնելով կը տեսնէ որ կրօնական ժողովէն կը հրատարին Տ. Սարգիս Արքեպիսկոպոս եւ Տ. Սուքիաս Քահ Մայր Եկեղեցոյ: Բայց պահ մը ետքը Սրբազան Նախագահին եւ բաղամթիւ Երեսփոխանաց թախանձանացը զիջանելով հրատարականը ետ կառնու Տ. Սարգիս Սրբազանը, Նոյնպէս կը խոստանայ որ Տ. Սուքիաս Քահանային ալ ետ առնուլ տայ իւր հրատարականը:

Բաղաքական ժողովէն զրոյզ կը հրատարին Սէրփիէն էֆէնտի, Միրիան Ամիրայ Փափազեան, Տօքթօր Ռաֆայէլեան, Սիմօն

էֆէնտի Մաքսուտեան, Նշան Աղա Նորիկեան, Թարութիւն Աղա Գափամանեան, Աւետարա Աղա Պարտիզպանեան եւ Սենեքերիմ Աղա Մանուկեան:

ԶԱՐԿԱՐԵԱՆ Գ. ԱՂԱ — Քանի որ պաշտօնական կերպիւ ընտրութիւննրս մեզ ծանուցուած չէ, ինչպէ՞ս կրնայ հրատարական տրուիլ: Եթէ պաշտօնական կերպով ընտրուած ըլլալս գիտնայի, պատրաստ էի հրատարելու եւ ահաւասիկ հրատարակուտամ:

ԳՆՍԱԿ Ք. ՊԵՅ — Ե՛ս ալ կը հրատարիմ Բաղաքական ժողովոյ անդամակցութեան:

Ս. ՆԱԽԱ ԱՆԷ — Այս հրատարելոց համար ի՞նչ անօրէնութիւն պիտի ընէ ժողովը:

ՆԵՎՐՈՒՅՑ Յ. ԱՂԱ — Երբ հրատարելոց թիւը 10ի կը հասնի, ի հարկէ պատճառ մը կայ. կը փախաբէի նախ այս պատճառը գիտնալ եւ ապա հրատարիլ:

ՍէրՎիճէն էֆ. — Նամակները չի կարդացուեցան, հրատարական տուողները կըրօնան օրինաւոր պատճառներ ունենալ: Նէվրուզ Յովակիմ աղան կ'սպասէ որ ուրիշները պատճառներ յայտնեն եւ ապա ինքը իր որոշումը ընէ. իմ հրատարականս պատճառը զրոյս մէջ խմացուած եմ, իմ գործերս ծանր են եւ ժամանակ չունիմ եւ երբեմն լնդհանուր ժողովոյ Ատենապետութեան ալ այս պատճառաւ հրատարեցայ: Բաղաքական ժողովոյ զործք աւելի ծանր է, ինչպէ՞ս կարելի է որ կարենամ յանձն առնել, ձեռքս եկած ազգագուտ ծառայութիւնները չեմ պլանար, բայց այս պաշտօնը յանձն առնելու համար նիւթապէս ժամանակ չունիմ. Ազգային գործերը խիստ ծանր վիճակի մէջ են եւ այս վիճակին դարման տանելու համար անանկ ժողով մը կազմելու է սորուն անդամները բոլորն ալ համախոս ըլլան:

այս նպատակաւ էր որ ասկէ առաջ Ընդհանուր ժողովոյ առաջարկեցի որ իւր մէջէն իր վստահութիւնը վայելող մէկը ընտրէ եւ անոր պաշտօն տայ Քաղաքական ժողովոյ ընտրելեաց ցանկ մը պատրաստել համարիտ անձերէ: Ժողովը իմ այս առաջարկութիւնն շնորհունեց ալն ատեն, ասիկայ անվստահութեան նշան մ'է եւ ազգային գործոց մէջ այս անվստահութիւնը բնութիւն եղեր է: Ժամանակաւ Գերագոյն ժողով մը կար որուն կնիքը երեք կտորէ էր եւ զատ զատ անձանց քով. ըսել է ժողովոյն մէջ մէկ հոգի չէին գտնար վստահութեան արժանի:

ԱՏՆԱՊՈՑ. — Ամեն հրատարագներու մէջ ալ զբաղմունք պատճառ ընտրուած է, ուրեմն անգրազ մարդիկ փնտռելու է:

ՆԵՎՐՈՒՅ Յ. ԱՂԱ. — Սէրվիչէն էֆէնտիին սա վերջին խօսքին նայելով, կերեւայ որ իր հրատարագի պատճառներէն մէկն ալ նորընտիր ժողովականաց համարիտ չըլլալէն անհամաձայնութիւն ծագելու վտան է:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Իմ յայտնած կարծիքս ներկայ ժողովին համար չէ, այս կարծիքը ասկէ առաջ եղած ընտրութեանց ժամանակը յայտնեցի. եթէ նէվրուզ Յովակիմ աղան զիս կը ճանչնայ, գիտնալու է որ ազգային գործոց մէջ անձնական նկատմունք չունիմ, գիտէ նաեւ որ նորընտիր ժողովականաց շատին հետ խիստ ազէկ կրնամ համաձայնիլ:

Միտքեան վարդերէս եւ Ումէս Պէհ. զատ Աղաները կը յայտնեն որ ասկէ առջի Քաղաքական ժողովոյ ընտրութեան ժամանակը որոշուեցաւ որ հրատարական չի պիտի ընդունուի, ինչպէս հիմա հրատարական ընդունելու կելլաք:

ՆՈՐԱՍՏՈՒԿԵԱՆ Ս. ԱՂԱ. — Սէրվիչէն էֆէնտիին առաջարկը Սահմանադրութեան գէժ է, մէկ հոգի մը ընտրելեաց ցանկ

պատրաստէ եւ ընտրութիւնը անոր հետ. ւելով ըլլայ, ասիկայ ներքին չէ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Նորատունկեան Սիմոնի աղան կարծեմ կատարելապէս համոզուած չէ իմ առաջարկութեան Սահմանադրութեան գէժ ըլլալուն եւ միայն խօսելու փափաքն է որ այսպէս ըսել կուտայ իրեն:

ՄՆԱՍՍԵԱՆ Մ. ԷՅ. — Սէրվիչէն էֆէնտիին առաջարկածը խիստ Սահմանադրական է, երբ Ընդհանուր ժողովը իր վստահութեան արժանի մէկուն ձեռօքը ընտրելեաց ցանկ մը պատրաստել կուտայ եւ այն ցանկին վրայ քուէարկութիւն կընէ, ըսել է իր վստահութեանը արժանի անձանց վրայ քուէ կուտայ:

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Այս խօսուած խօսքերը շատ օրինաւոր են, բայց նախ պէտք է գիտնալ թէ այս եղած ընտրութիւնները օրինաւոր են, ուստի եղած ընտրութիւնները ժողովով հաստատելու է:

ԱՏՆԱՊՈՑ. — Եթէ Մարկոսեան էֆէնտիին ներկայ էր, լսեց անշուշտ որ ընտրութեանց սեղեկագրերը կարգացուելէն ետքը ժողովին հարցուցի թէ՛ գիտողութիւն ունի՞, ժողովը գիտողութիւն չըբաւ եւ հետեւաբար ընտրութիւնները օրինաւոր սեպեց եւ վաւերացուց: Հիմա խնդիրը հրատարակաց վրայ է:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Ես ընտրութեանց վերայ գիտողութիւն չունիմ, միայն անձնական զբաղմունքս չի ներկուեն պատճառաւ է որ կը հրատարիմ, միանգամայն ընտրելեաց ցանկին վրայ ասկէ առաջ յայտնած կարծիքս կը կրկնեմ, որպէս զի անհամաձայնութեան տեղի չի տրուի:

ԱՂԱՐԵԿԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Եթէ հրատարակելու տասն եւ մէկի կամ տասնեկուսի հասնի, այն ատեն համոզելը աւելորդ

է, քանի որ հիմա այս թիւը չէ հասած, ժողովը ջանալու է հրաժարեալները համոզելու, եթէ չի յաջողի եւ նորէն քուէարկութիւն ընել հարկ ըլլայ, այն ատեն Աէրվիչէն էֆէնտիի առաջարկութիւնը ի գործ դնել կառավարկեմ:

ՆԵՎՐՈՒՅ Ե. ԱՂԱ — Կարծես թէ Սահմանադրութեան վերաքննութեան սկսանք այսօր, եւ Քաղաքական Ժողովոյ ընտրութեան համար նոր կանոններ կառավարկուի, Ըստ Սահմանադրութեան ամէն անհատ առ Ազգն պարտաւորութիւններ ունի, ասի անձնութեան գործ մ'է: Ուստի կառավարկեմ որ Սրբազան Նախագահը բոլոր հրաժարեալները գրով հրաւիրէ եւ համոզէ, ատրակոյս չունիմ որ այս միջոցով հրաժարելոց թիւը պիտի պակսի:

Ս. ՆԱՍԻՊՅԱԼ — Այդ առաջարկած մի ջոցելոյ երկար ժամանակի կարօտ է, Ազգին գործերը երեսի վրայ մնացեր են, սպասելու ժամանակ չիկայ: պէտք է ժողովը այսօր հրաժարեալները համոզելու աշխատի:

Նոյն կարծիքը կը պաշտպանէ Մուպահեանեան Յակոբ ազան, բայց Սարուխանեան Յարութիւն ազան Նէվրուզ Յովակիմ ազախն կարծիքէն է եւ կուզէ որ Ս. Պատրիարքը հրաժարեալները հրաւիրէ եւ համոզէ:

ԱՏԵՆԱՂՅՏ — Թէ որ ուրիշ առաջարկութիւն ընող չկայ, Աէրվիչէն էֆէնտիի առաջարկութիւնը քուէի կը դնեմ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՖ. — Ըստ իմ հրաժարականէս զատ ուրիշ առաջարկութիւն մը չեմ ըրած:

ՄՈՒՊԱԼԵՍԱՃԵԱՆ Ե. ԱՂԱ. — Կառավարկեմ որ ժողովը ջանայ հրաժարեալները համոզելու եւ Աէրվիչէն էֆէնտիի առաջարկութիւնը Սահմանադրութեան վերաքննութեան ժամանակին մնայ:

ՄԻՍՍՔԵԱՆ Վ. ԱՂԱ — Եթէ Աէրվիչէն էֆէնտին ետ առնէ իր հրաժարականը, միւս հրաժարեալներն ալ նոյնը կընեն:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՖ. — Հրաժարականիս վերայ կը պնդեմ:

ՅՈՒՆԿԵԱՆ Ա. ԱՂԱ — Աէրվիչէն էֆէնտին իբր բժիշկ հիւանդաց այցելութիւն ընելու պարտաւոր է. համարենք թէ Վարչութեան մարմինն ալ այսօր ծանր հիւանդութեամբ կը տաղանայի եւ իրեն նման ճարտար բժիշկի մը խնամոց կը կարօտի. ուստի յանուն այս բարոյապէս հիւանդին կը խնդրենք որ Աէրվիչէն էֆէնտին ետ առնէ իր հրաժարականը:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՖ. — (Պատասխանելով) Եթէ իմ դարմանովս պիտի բժշկուի այդ հիւանդը

ԱՂԱՐԵԿԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կերեւայ որ Աէրվիչէն էֆէնտին անբուժելի կը կարծէ մեր հիւանդը. ըսել է Վարչութիւնն յուսահատ վիճակի մէջ է, ուրեմն ես ալ կը հրաժարիմ:

ԱՏԵՆԱՂՅՏ — Ժողովն արդէն որոշեց որ Սրբազան Նախագահն հրաւիրէ հրաժարեալները եւ զանոնք համոզելու ջանայ, ըսել է խնդիրը վերջացած է:

Ս. ՆԱՍԻՊՅԱԼ — Ըստ յոյս չունիմ զանոնք համոզելու:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ. — Ըստ իս աւելորդ է ալ աւելի պնդելը, բռնի պաշտօն տալ չըլլար եւ մինչեւ հիմա բռնի պաշտօն ընդունողները ակամայ կը գործէին, ասոր համար է ազգային իրաց գորտուղի ճամբու մէջ գտնուելը: Ըստ կառավարկեմ անանկ անձանց տրուի պաշտօն որք աշխատելու համար պատեհութիւն եւ եռանդ ունին:

Այս միջոցիս բազմաթիւ նրեւփոխանք մասնաւորապէս Խաչատուրեան Չասպար ազան կը թախանձեն զՍէրվիչէն էֆէնտին, եւ վերջապէս թախանձանքն այն աստիճանի կը հասցնեն որով Սէրվիչէն էֆէնտի կը պարտաւորի իւր հրաժարականը ետ առնել :

Ժողովը շնորհակալութիւն կը մատուցանէ առ Սէրվիչէն էֆէնտին եւ Լորդէնան եւ որ հրաժարողներէն ներկայ եզոզները իրենց հրաժարականը ետ առնեն եւ բացակայ եզոզներն ալ Սրբազան Նախագահը կանչէ համոզել :

Ատենապետ էֆէնտին կը յայտնէ որ հրաժարողներէն Տօքթօր Ռաֆայէլեանը միայն ներկայ է որուն հրաժարականը յետս կոչուած է կրտսէ : — Այս միջոցին Տօքթօր Ռաֆայէլեան ներկայ չէր նիստին :

5

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Այս խնդիրը վերջացած ըլլալով, կառավարիկեմ որ նրեւփոխանաց հինգերորդը մասին վիճակահանութիւնը ըլլայ, Ինչպէս գիտէք, 80 նրեւփոխան թաղերէն ընտրուած են եւ քսան կրօնական :

Նախ աշխարհական նրեւփոխանաց ընտրութիւնը ընենք թաղի վրայ եւ առաջին վիճակաւ ելած թաղերուն նրեւփոխանները այս տարի կը փոխուին, երկրորդ վիճակաւ ելածները երկու տարի ետքը, նոյնպէս կըլլայ երրորդ, չորրորդ եւ հինգերորդ վիճակներուն համար, Պօլսոյ թաղերը հինգ վիճակի բաժնուած են եւ իւրաքանչիւր վիճակի համար տասն վեց նրեւփոխան կայ, նոյնպէս Եկեղեցական քսան նրեւփոխանները հինգ վիճակի են բաժնուած եւ իւրաքանչիւր վիճակ չորս նրեւփոխան կը պարունակէ. այսօր ամբողջ վիճակահանութիւնն ընելով, իւրաքանչիւր թաղի նրեւփոխանք կրնան գիտնալ թէ ե՛րբ կուզայ իրենց հրաժարելու կարգը, Առաջին վիճակաւ ելող թէ՛ աշխարհական եւ թէ՛ եկեղեցական նրեւփոխանները այս տարի կը հրաժարին :

Ժողովը Ատենապետի առաջարկութիւնը մեծ մասով կընդունի եւ կորոշի որ անմիջապէս վիճակահանութիւն կատարուի :

Վիճակահանութիւնը ըլլալով հետեւեալ արդիւնքը կուտայ :

Վիճակահանութիւն աշխարհական Երեսփոխանաց

Ա. ՎԻՃԱԿ

Մայր-Եկեղեցի եւ Պէշիկթաշ

Բ. ՎԻՃԱԿ

Ելնի-Փարու

Կէտիկ-Փաշա

Իւսկիւտար Ս. Կարապետ

Իւսկիւտար Ս. Պաշ

Գ. ՎԻՃԱԿ

Բերա

Փասըմ-Փաշա

Միջագիւղ

Ղաւթիա եւ Պէշիկթաշ

Դ. ՎԻՃԱԿ

Պալատ

Գուզուլունճուք եւ Իճատիէ

Քաղկեդոն

Նարլը-գարու եւ Ելնի-Մահալլէ

Թօփ-գարու

Էյուսպ

Բուրու-չէլմէ

Հիսար եւ Պոյաճը-գիւղ

Նոր-գիւղ եւ Սթէնեա

Ե. ՎԻՃԱԿ

Սամաթիա

Պապիւղ

Վիճակահանութիւն կրօնական Երեսփոխանաց

Ա. ՎԻՃԱԿ

Յովհաննէս Վրդ. Սէթեան

Յովհաննէս Բնյ. Հիւնքեարապէ յէնտեան

Դրիգոր ԲՆՅ. Աճէմեան
Յարութիւն ԲՆՅ. Պալատու.

Բ. ՎԻՃԱԿ

Բարեղ ԲՆՅ. Ասադիդի
Արքայամ Վրդ. Ամաթիոյ
ԳարրիէԼ ԲՆՅ. Բերայի
Մեարոյ Վարդապետ

Գ. ՎԻՃԱԿ

Յովհաննէս ԲՆՅ. Փափազեան
Փիլիպպոս ԲՆՅ. Սամաթիոյ
Գէորգ ԲՆՅ. Ասադիդի
Ներսէս Ազգի Վարժապետեան

Դ. ՎԻՃԱԿ

Յովհաննէս ԲՆՅ. Մայր-Եկեղեցւոյ
Սարգիս Արք-Ապիսկոպոս
Յովհաննէս Ազգի. Կապուտիեան
Գաղտասար ԲՆՅ. Իւսկիւտարու.

Ե. ՎԻՃԱԿ

Կարապետ Վրդ. Գատ. Փոխանորդ
Սահակ Ապիսկոպոս
Արիստակէս ԲՆՅ. Սամաթիոյ
Գէորգ ԲՆՅ. Մայր-Եկեղեցւոյ

Առաջին վճակաւ ելնող թէ՛ աշխարհական եւ թէ՛ կրօնական երեսփոխանաց անունները ժողովոյ մէջ կարգացուեցան, որոնք այսօրու ընէ թէ՛ պէտ ն հրատարակեն, բայց մինչև նորոգ ընտրութեանց աւարտումը պարտաւոր են պաշտօնէին շարունակելու :

Հրատարակւ երեսփոխանները Սահմանադրապէս անմիապէս վերընտրելի են :

Որովհետեւ երեսփոխանաց ընտրութեան համար քուէարկութիւն պիտի ըլլայ, որչառնցաւ որ մեանող կամ բացակայ Երեսփոխանաց տեղն ալ քուէարկութեամբ ուրիշները ընտրուին :

Մեանող երեսփոխաններն են՝ Տ. Գէորգ ԲՆՅ. Մայր-Եկեղեցւոյ, Եկեղեցական

դասէն եւ բացակայ գտնուողներն են, Սահակ Ապիսկոպոս, Արքայամ Վարդապետ եւ Մեարոյ Վարդապետ :

Զորս Եկեղեցական երեսփոխան վիճակաւ ելան, յորս ալ կը պակօին. ուրեմն նոր ընտրութեան ժամանակ ութը Եկեղեցական երեսփոխանի վրայ պիտի ըլլայ ընտրութիւնը :

Աշխարհական երեսփոխաններէն մեանողներն են՝ Յարութիւն Գասեան եւ Յակոբ Պէյլէրեան, Հրատարողներն են՝ Յովհաննէս Աղիազարեան, Մինաս Մերունեան, Բացակայ գտնուողներն են՝ Պետրոս Գրիգորեան եւ Գէորգ Սթիմարաճեան :

Որչառնցաւ որ այս անձանց տեղ նորէն ընտրութիւններ ըլլան :

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ. — Ի՞նչ տնօրէնութիւն պիտի ընէ Հնդկանոր ժողովը այն երեսփոխանաց համար՝ որոնք թէ՛ Ե. Պալատ մէջ են, բայց ընտ՛ ժողովոյ չեն ներկայացած եւ ներկայանալու ալ միտում չեն ցուցուներ :

Այս կէտին վրայ բաւական խորհրդակցութիւններ ըլլալէն ետքը, կորչուի որ Արքայան նախագահը ժողովոյ չեկող երեսփոխանաց գրէ եւ հրատարականնին ուզէ :

ԱՅՎԱՍԵԱՆ Մ. ԱՂԱ. — Կառավարիկն որ երեսփոխանաց ընտրութեան համար օրինաւոր հրահանգներ դրուի թաղերուն, վասն զի դեռ այսօր ո՛չ տրոյ խնդիրը որոշուած է եւ ո՛չ ազգահամար կայ :

Ժողովականներէն ոմանք կը հարցնեն թէ երեսփոխանական ընտրողները նախկին քուէարկութեան ժամանակին պէս միայն 75 դըռ տուողները պիտի ըլլան :

Ժողովը բաւական խորհրդակցելէն վերջը կորսի որ անցեալ տարուան 75 թերհաշիւ տուողներէն քուէ պիտի ուզուի : Եւ

Նէվրուզ Յովակիմ աղան կառավարկէ որ այս մասին նախկին գործադիր Յանձնաժողովոյ տուած հրահանգներուն հետեւի :

6

Ս. ՆԱԽԱԳԱՀ — Ժողովոյդ բոլոր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ փափուկ խնդրոյ մը վրայ :

Քանի մը ժամանակէ ի վեր է Սրբազան Մատթէոս կաթողիկոսին վրայօք զանազան ցաւալի լուրեր կառնէինք . թէպէտ պաշտօնական կերպով տեղեկութիւն մը չունիմ եւ քաղաքականութիւնը այնպէս կը պահանջէ որ մեզ պաշտօնական կերպով տեղեկութիւն չի արուի , բայց մտտ ատեններս Մասիս լրագրի միջոցաւ հրատարակուած նամակէ մը բաւական տեղեկութիւններ առինք , անանկ որ մեր վրայ պարտաւորութիւն գրուած է այս գործին ուշի ուշով զրադիլ , վասն զի մեր պարտքն է մեր Հայրապետը պաշտպանել նոյնպէս Ս . Աթոռին իրաւասութիւնները :

Ժողովականք կուզեն գիտնալ թէ Մասիսի միջոցաւ հրատարակուած նամակը ստոյգ ազրիւրէ՞ մի կուգայ եւ Մասիսի Խմբագրապետէն պատասխան կառնուի թէ ինքը այն նամակը ստացած է Կ . Պօլիս բնակող Ռուսիացի հայ վաճառականի մը ձեռքէ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Այս խնդիրը Ընդհանուր Ժողովոյ մէջ բացուելէ առաջ պէտք է Խառն Ժողովով քննուի , եւ ապա ամէն պարագաներովը հոս ներկայանայ . խնդիրը հիմայ խակ է :

7

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ — Այս նիստին մէջ որոշուեցաւ որ ասկէ ետքը Ընդհանուր Ժողովը 51 հոգիով օրինաւոր նիստ պիտի ընէ , բայց կարծեմ չորոշուեցաւ թէ այս կէտը Բ . Դրան պիտի հաղորդուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Այո՛ , այս կէտը Բ . Դրան պիտի հաղորդուի եւ արդէն ատենագրութեան մէջ ալ արձանագրուեցաւ :

8

ՄՈՒՊԱԼԵԱՅԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Տուրքի խղճրոյն վրայ տեղեկագիր մը չի նուած է , այս տեղեկագիրը պէտք է նախ Քաղաքական Ժողովին ղրկուի , որպէսզի իր դիտողութիւնները ընէ այն տեղեկագրին վրայ եւ ետքը Ընդհանուր Ժողովին դայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Տրոց Յանձնաժողովը Ընդհանուր Ժողովին պիտի ներկայացնէ իր տեղեկագիրը . առջի Քաղաքական Ժողովները իրենց տեղեկագիրը ու դիտողութիւնները տուին . Հիմա տուրքի խնդիրը Ընդհանուր Ժողովոյ ձեռքն է :

Ատենը կը վերնայ ժամը 10ին :

Փոխ-Ատենադպիր

Մ. ՌԱՖԱԵԼԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ժ Ջ .

4 Յ Ո Ւ Ն Ի Ս 1865

(Փ Ո Ւ . Ա Ց Ն Ա Պ Շ Տ)

Ն Ա Հ Ա Պ Ե Ց Է Ֆ Է Ն Տ Ի Ռ Ո Ւ Ս Ի Ն Ե Ա Ն

(Ներկայ Երեսփոխանք 51)

1

Ատենապետ Էֆէնտին ատենը կը բանայ ժամը 7ին, ներկայութեամբ 51 Երեսփոխանաց:

Կը կարդացուի նախորդ նիստի ատենագրութիւնը որուն վրայ հետեւեալ դիտողութիւնները տեղի կունենան:

8. ՍԱՐԳԻՍ ԱՐՔ-ԵՊԻՍԿՈՍ. — Ես կրօնական ժողովէն հրատարականս ետ առած շեմ, ինչպէս գրուած է ատենագրութեան մէջ, թէ եւ անցեալ նիստին մէջ խոհեմութիւն համարեցի լուրթիւն պահել, որպէս զի միւս հրատարոգաց պատճառ մը տուած չըլլամ: Անձնական տկարութիւնս չի ներէր ինձ պաշտօնս շարունակ վարել, եւ ինչպէս այս մասին ի պաշտօնէ պնդած եմ Ս. Պատրիարք Հօր, նոյնը կերկրորդեմ եւ Ընդհանուր Ժողովոյ մէջ:

ՆԵՎՐՈՒՅ 8. ԱՂԱ.—Նախ՝ ատենագրութեան մէջ գրուած է թէ ժողովին բնա շեկող Երեսփոխանաց գրուի որ կամ ներկայանան եւ կամ հրատարին: Սակայն իմ առաջարկութիւնս մինակ անոնց համար չէր:

այլ եւ մէկ անգամ միայն գտնուողներուն համար ալ եւ ասոնց անունները զատ զատ յիշեցի:

Երկրորդ՝ վիճակաւ հրատարեալ Երեսփոխանաց մասին ըլլալիք նոր ընտրութեանց համար որոշուեցաւ նախորդ Գործադիր Յանձնաժողովին հրահանգաց համեմատ վարուիլ, այսինքն 75 զըլ տալու կարողութիւն ունեցողները որոշել Թաղական Խորհրդոց վկայութեամբը:

Ատենագրութիւնը բուէի կը դրուի եւ միաձայն հաւանութեամբ կընդունուի:

2

Յետոյ Ատենապետ Էֆէնտին խնդրոց կարգը աչքէ անցնելով, կը հրաւիրէ կրօնական ժողովին Ատենապետը որ իրենց երկամեայ համարատուութեան տեղեկագիրը ներկայացնէ, Ներսէս Սրբազան կը պատասխանէ թէ տեղեկագիրը պատրաստուած, բայց մաքուրը օրինակած չէ:

Ատենապետ Էֆէնտին կը հրաւիրէ նոյնպէս Թաղաբական ժողովոյ Ատենապետ Էֆէնտին որ իրենց տեղեկագիրն ներկայեն: Սակայն մի եւ նոյն պատասխանն ընդունելով այս վեր-

ջինն ալ, կը յանձնարարէ այս երկու ժողովոց Ասեմակետներուն որ իրենց տեղեկագիրն յաջորդ նստին պատրաստեն, եւ կանցին հանգանակութեան խնդրոյն:

3

Ասեմակետ էֆէնտի խօսք կուտայ Հանգանակութեան Յանձնաժողովոյ Տեղեկարարին:

ԱՂԱԲԿԵԱՆ Ս. ԷՅ. — (Տեղեկարար) Տեղեկագիրը կարգալէ առաջ ժողովին ուշադրութիւնը կը հրահարեմ Քաղաքական ժողովին անցեալ տարուան տրոց փոխարէն յատուկ շըջարեականաւ նուէր հաւաքելու որոշման վրայ եւ իրր հանգանակութեան Յանձնաժողովոյ անգամ կը բողոքեմ այս որոշման դէմ, որով Քաղաքական ժողովը Ընդհանուրին կողմէն սահմանուած տրոց Յանձնաժողովին պաշտօնին մէկ մասը գրաւած եւ Ընդհանուր ժողովոյն իրաւասութեանը տակ դրած է:

Նէվրուզ Յովակիմ եւ Զորդարեան Գէորդ ազաներն Աղարէկեան Արարի էֆէնտի կարծիքը կը պաշտպանեն:

ԳԱՋԱՋԵԱՆ Յ. ԷՅ. — Աղարէկեան էֆէնտին Քաղաքական ժողովը ամբաստանութեան տակ կը ձգէ, թէ եւ կրնար նոյն ժողովին մէջ իր բողոքը ընել: ցու եւ զարմանք է ինչ որ անոր Բ. նստին մէջ այսպիսի անհամաձայնութիւն մը ծագած է: Ուստի կառաջարկեմ որ այս զիտողութիւնս խնդրոց կարգը անցնին:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ — Ասի կարծեաց տարբերութիւն է եւ ոչ անհամաձայնութիւն կամ հակառակութիւն:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Այս խնդիրը երկրորդական է, կարելոր խնդիրը հանգանակութիւնը օրինաւորապէս հաստատելն է. անցեալ տարիներու սուրբին անօրէնութեան վրայ

եւրջն կը խօսուի երբ տրոց կանոնները հաստատուին: Առ այժմ հարկ չիկայ Քաղաքական ժողովին որոշումը քննել, քանի որ նոյն որոշումը ի պաշտօնէ ժողովոյն առջեւ եկած չէ եւ միայն անցեալ տարուան տրոց խնդիրը խնդրոց կարգը անցած է եւ ժամանակին անոր վրայ պիտի խօսուի: Ուստի խօսքը Տեղեկարար էֆէնտիինն է:

Տեղեկարար Աղարէկեան Արարի էֆէնտի հանգանակութեան Ա. յօդուածէն մինչեւ Զ. դէ յօդուածը մի առմի կրկին կը կարդայ:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Այս յօդուածները վարդապետական են որ գիրքի մը գլուխը կը վայելեն. բայց քանի որ սկզբունքներ են, հարկ չիկայ այս տեղը յիշելու: այլ միայն անոնց գործադրութեան մէջ եթէ դժուարութիւն յարուցանող կէտեր կան, կրնանք անոնց վրայ խօսիլ:

ԳԱՋԱՋԵԱՆ Յ. ԷՅ. — Քաղաքական ժողովականներէն Երեսփոխան չեղողները, ինչպէս ես, այս տեղեկագիրը չիկար ընդունած, ուստի պատրաստութիւն չունինք այս մասին բան մը խօսելու: Թերեւս օրինաւոր զիտողութիւններ կրնային ընել: Իմ մասին եւ զիտողութիւն չպիտի ընեմ եւ կը խնդրեմ որ այս զիտողութիւնս յիշուի:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Քաղաքական այն ժողովականները որ Երեսփոխան չեն, Ընդհանուր ժողովոյ մէջ քուէ չունին, ասի յայտնի է: Բայց կրնային կարգալ տեղեկագիրը որ տեղուած է եւ իրենց զիտողութիւնները ընել, թէ որ այս անգամ պատրաստութիւն չունին զիտողութիւն ընելու, կրնան գալ անգամ ընել: Ես իրր Երեսփոխան Դ. դ. յօդուածին վրայ զիտողութիւն ունիմ, եւ որպէսզի ազատօրէն խօսիմ, կուտարկեմ որ Սրբազան Պատրիարքը Ասեմակետութեան Աթոռը նստնելու համար ժողովականաց երիցագոյնը կրուիրէ:

Սրբազան Գառնիարքին հաւանութեամբ
նստգիւղի Տ. Գէորգ Բանանայն առ ժամա-
մանակեայ Ատենապետ կը բազմի:

ՈՌՈՍԻՆՅԱՆ Ն. ԷՃ. — Այս Դ. դ յօդ-
ուածը որ հանգանակողաց կարողութիւնը
գտնելու վրայ, աւելորդ է եւ գործադրու-
թեան մէջ արգելքներ պիտի հանէ:

ԱՂԱՌԵԿՅԱՆ Ս. ԷՃ. — (Տեղեկաբեր)
Ըստ որում Սահմանադրութիւնը կը պահան-
ջէ որ տուրքը ըստ կարողութեան սահման-
ուի, Յանձնաժողովը նոյն սկզբունքի հետե-
ւութիւնը գրած է կարողութիւնը գտնել ը-
սելով:

ՈՌՈՍԻՆՅԱՆ Ն. ԷՃ. — Որովհետեւ այդ
կէտը գրուած է Սահմանադրութեան մէջ,
այս անգ զրիւ աւելորդ է, մանաւանդ ար-
դէն Դ. դ յօդուածին մէջն ալ յիշած է կա-
րողութեան չափը գտնել. երրորդ, չորրորդ
անգամ ինչո՞ւ կը յիշուի:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ — Ռուսիեան էֆ.
կը սխալի ըսելով թէ՛ նոյն բանը երկու ան-
գամ կրկնուած է, ըստ որում Դ. դ յօդուա-
ծին մէջ կարողութիւնը չափ րանել ըսուած
է, եւ ասոնք նոյն բանը չեն, այլ իրարու
հետեւութիւններ են, զոր Դ. դ յօդուածին
չարտահանութիւնը կը հասնուտի:

ՈՌՈՍԻՆՅԱՆ Ն. ԷՃ. — Աւելորդ կը հա-
մարիմ երկար խօսիլ. Դ դ յօդուածը ո՛չ
միայն աւելորդ է այլ եւ վնասակար եւ ան-
գործադրելի, ըստ որում Տէրութիւնները
անգամ չեն գտած հանգանակողաց կարո-
ղութեան չափը, ո՛ւր մնաց մեր Ազգը:

ՅԵՐՈՒՋ Բ. ՊԵՅ — Ըստ որում դժուար-
ութիւններ կրնան ծագիլ կարողութիւնը
գտնելու գործադրութեան մէջ, կառավար-
կեմ որ կարելի եղածին չուի խօսքը գրուի
նոյն յօդուածին մէջ:

ՅԵՆԿՅԱՆ Ա. ԱՂԱ — Կառավարկեմ
քուէ դնել այս երկու կարծիքները:

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՃ. — Բուէի չի դըր-
ուած, կառավարկեմ որ դիտողութիւն ու-
նեցողները ու Տեղեկաբերը իրարու հետ մի-
անան, զիրար համոզեն եւ իրենց դիտողու-
թեանց արդիւնքը ժողովին ներկայացնեն,
որպէսզի մէկ նիստով այս կարեւոր գործը
լմննայ եւ երկար վիճարանութիւններով ժո-
ղովը չի ձանձրանայ, ինչպէս որ արդէն պա-
տահած է եւ Սրեախոխաններէն շատերը
ցրուած են:

ԱՂԱՌԵԿՅԱՆ Ս. ԷՃ. — Վիճարանութիւ-
նը Ընդհանուր Ժողովին իրաւունքն է. եթէ
ժողովը կընդունի, Բարունակ Պէյին առա-
ջարկութիւնը Դ. դ յօդուածին մէջ կանցնի,
բայց պէտք է գիտնալ թէ սկզբունքը թէ-
ութիւն չի վերցնել. Յանձնաժողովը թէ՛ կը
Ռուսիեան էֆէնտիի հանգանակութեան
հետեւած է, սակայն կարողութեան չափը
որոշելու կերպին մէջ անորմէ կը տարբերի
եւ չի կրնար խղճի գիտնելու դրութիւնը ըն-
դուելի, ուստի խնդիրը բառի վրայ չէ այլ
սկզբունքի:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ — Յանձնաժողովը
Ռուսիեան էֆէնտիին խղճի գիտնելու սկզբ-
բունքը չընդունեց եւ Ռուսիեան էֆէնտիին
Յանձնաժողովին հիմնական սկզբունքը չըն-
դունելի եւ Դ. դ յօդուածը ջրկէ կուզէ, որ-
պէսզի իւր խղճի գրութիւնը ընդունելի նայ-
բայց կանոնները բաւական չեն, պէտք է որ
սկզբունքի մը վրայ հիմնուած ըլլան անոնք:
Ռուսիեան էֆէնտիին կը վստահայ որ գոր-
ծադրութեան մէջ դժուարութիւններ կը
ծագին, բայց յետագայ կանոնները կը ցու-
ցնեն որ դժուարութիւն չիկայ:

ՈՌՈՍԻՆՅԱՆ Ն. ԷՃ. — Եթէ համոզե
որ գործադրութեան մէջ դժուարութիւն չի
պիտի ելնէ, այն յօդուածը կընդունին:

ՊՈԼՈՒՆԱՆ Ա. ԱՂԱ — Տարիէ մը աւելի է որ տուրք հաստատելու վրայ ենք եւ ժողովս դեռ քայլ մը առած չէ։ Ուստի կառավարկեմ որ Քաղաքական ժողովին յանձնուի այս գործը, եւ վերջը Ընդհանուր ժողովին ներկայանայ հաստատութեան համար, որպէսզի տաղտկալի վիճարանութեանց վերջ տրուի։

ՃԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՅ — Ի՞նչ պատճառաւ Ընդհանուր ժողովը կազմեց զՏրոց Յանձնաժողովը, անոր համար որ առջի Քաղաքական ժողովը դժուարութիւններ տեսնելով օրինաւոր բաշխման եւ հաւաքման տեղեկագիրք մը չկրցաւ ներկայացնել եւ Ընդհանուր ժողովը պարտաւորուեցաւ գործը իր վրայ առնուլ եւ այս Յանձնաժողովին յանձնեց իւր կողմէն։ Ուստի խնդիրը թէ՛ Քաղաքական ժողովին եւ թէ՛ Յանձնաժողովին կողմէն գայ, մ'ըլտ վիճարանութիւն պիտի ըլլայ։ Չարմանալի է որ առանց վիճարանութեան գործ տեսնել կուզուի, սաի անկարելի է, նոր տեղեկագիրք մեր առջեւն է, անոր էական յանձնարուն վրայ լուսիրք, բառական վէճերը դադրեցնենք։

Ի. ԽՈՒՆՆԱՆ Կ. ԷՖ. — Կը կարծուի թէ Քաղաքական ժողովէն յափշտակուած է այս իրաւունքը, բայց այնպէս չէ՛։ Ընդհանուր ժողովը Քաղաքականին արոց տեղեկագիրքը անբաւական դատեց եւ նոր Յանձնաժողով մը կազմեց այս պաշտանին համար։

ՃԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՅ — Ես կը կրկնեմ իմ առաջարկութիւնս։

ՎԱՐՃԱՊԵՏԵԱՆ Տ. Ն. ԵՊՈՒԿ. — Կառաջարկեմ որ կանոնները կարդացուին եւ եթէ սկզբունց հակառակ կէտեր կան, այն ժամանակ անոնց անգործագրելի ըլլալը երեւան կընեն։

Ժողովը կը հրաւիրէ Ռուսինեան նահապետ էֆէնտին որ իր Առեւնապետութեան

աթուր անցնի, որպէս զի վիճարանութիւնները օրինաւոր կերպով շարունակուին։

Առեւնապետ էֆէնտին թէ եւ իւր տեղը կանցնի բայց գիտել կուտայ թէ ժողովականաց մէկ մասը արդէն ցրուած ըլլալով, չէ կարելի որոշում ընել։

ԱՂԱՔԻՎԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Վիճարանութեան համար հարկ չէ՛ որ 51 Երեսօրհան ներկայ ըլլան, բաւական է որ ներկայ ժողովականները իրենց գիտողութիւնները ներկայացնեն եւ օրինաւոր նիստի մը մէջ մի եւ նոյն յօդուածները կարդացուին ու վաւերանան։

Ժողովը Վարժապետեան Տ. Ներսէս Ե. պիտկապետ արդէն ըրած գիտողութեան հաւանելով, Տեղեկարեր էֆէնտին կարդաց Ե. Զ. եւ Է. գ յօդուածները որք առանց գիտողութեան անցան։

Ի. գ յօդուածը կարդացուեցաւ։

ՃԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՅ — Կուզեմ իմանալ թէ որո՞նք են հարուստ գաւառները, որոց գաւառական ամրոզը հասոյթին վրայ 0/10 ին 10 առեւլ կառաջարկուի։ Իթիք իրաւունք է չափաւոր ծախք ունեցող գաւառական օրնտուկէ մը հանդանակութեան մեծ գումար մը ուզել։ որովհետեւ գաւառը հարուստ է, ուստի նախ պէտք է քննել թէ՛ գաւառաց արոց եւ ծախուց աղբիւրները որո՞նք են։

ԱՂԱՔԻՎԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Հինգերորդ եւ վեցերորդ յօդուածները Բարուանկ Գէյին առաջարկութեան կը պատասխանեն, ըստ որում մէկ կողմէն 0/10 կարողութեան շափը շարժական է, միւս կողմէ կարտեսալ գաւառաց Կեդրոնական Մետաղը պիտի նպաստէ, իսկ ծախուց գէժ արոց հաւաքուելիք գումարին գալով, ի հարկէ միշտ ծախքը պիտի համեմատենք արոց քանակութեան։

ԱՅԵՆԱՊԵՏ — Է. զ. յօդուածին մէջ նշանակութեան արժանի կէտ մը կայ որմէ շօշափելի վնաս կը ծագի. նոյն յօդուածին մէջ ըսուած է թէ Գաւառական Սնտուկին յատկացած բոլոր հասութից վրայ կեդրոնական Սնտուկը $\frac{1}{10}$ 10 իրաւունք ունենայ. իսկ Դ զ. յօդուածոյն մէջ Կ. Պօլտի համար $\frac{1}{10}$ 1 կը սուրի եւ ասի սարսափելի հարուած մ'է գաւառաց զէմ'.

ԳԱԶԱԶԵԱՆ Յ. ԷՃ. — Սխալ սկզբունք է եկամտից համեմատ ծախք բանալ. եթէ Ազգը 800,000 զբշի շափ տուրք տալու կարողութիւն ունենայ, անտեղի է նոյնչափ ծախք ընել:

ՆԵՎՐՈՒՋ Յ. ԱՂԱ — Ռուսիներն էֆէնտին սխալ ըմբռնած է Դ. զ. եւ Թ. զ. յօդուածները, ըստ որում առաջինին մէջ $\frac{1}{10}$ 1Ը իւրաքանչիւր հանգանակողին կարողութիւնը չափելու ծանօթ թիւն է. իսկ երկրորդին մէջ գաւառական ամբողջ հասութից $\frac{1}{10}$ 10 կեդրոնական Սնտուկին յատկացնել գրուած է, որով բնաւ դաւառներու զրկանք եղած չլլար, մանաւանդ քանի որ կեդրոնական

Սնտուկը, եթէ Գաւառական սնտուկներուն ելքն ու մուտքը հաւասար չի գտնէ, ըստ այնմ նպաստ պիտի տայ կամ առնելիք տուրքը պիտի ներէ. Այս Թ. զ. յօդուածը բոլոր գաւառաց համար միօրինակ գործադրելի համարուելու է տուժարակալութեան հաշիւներուն մէջ շիտթութեան տեղի չտալու համար:

ԱՌՈՒՆՏԻՐԻՐԻ Ա. ԱՂԱ — Պօլտոյ տուրքը Գաւառներու տրոց հետ խառնելու չէ՛. զատ զատ կաններու տակ դնելու է որ շիտթութիւն չի պատահի:

Թ. զ. յօդուածը ընդունուելով Ժ. զ. յօդուածը կարգացուեցաւ, երկրորդ ընթերցանութեան ժամանակ նորէն դիտողութիւն ընդունելու պայմանաւ:

Ժողովը վերցաւ ժամը Չին:

Փոյս-Ատենադպիր

ՏՕԳԹ. Մ. ՌԱՅԱՏԵԼԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ժ Է

3 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1865

ԱՌԺԱՄԵՆԱՑ ԱՅՆԱԳԵՏ

Տ. ԳԷՈՐԳ ԳԱՀԱՆԱԾ ԽԱՍԳԻՒՂԻ

(Ներկայ Երեսփոխանք 51)

Ատենապետի Փոխանորդ Ռուսինեան նահապետ էֆէնտի բացակայ եւ Ատենապետի Ծօրթ. Ռաֆայէլեան էֆէնտի հիւանդ ըլլալով, երկրագոյն Երեսփոխան Տ. Գէորգ Գահանայի Ատենապետութեամբ եւ Ազգայնական Սարգիս էֆէնտիի Փոխ-Ատենապետութեամբ ատենանք կը բացուի ժամը 7 ին 'ի ներկայութեան 51 Երեսփոխանաց:

1

Նախորդ նստի ատենագրութիւնը կը կարդացուի եւ կընդունուի առանց դիտողութեան:

2

Ս. ՆԱԽԱԳԱՀ — Այս օրուան ժողովին գումարման բուն նպատակը, ինչպէս որ հրահրի նամակներն ալ բացատրած են, Ազգին գրամական նեղ վիճակն է:

Ազգը Սնտուկ մ'ունի որ այսօր բոլորովին պարապ է: այն Սնտուկը պիտի հոգայ Հիւանդանոցի, Պատրիարքարանի եւ ուրիշ այլ եւ այլ ծախքերը՝ որոնք անհրաժեշտ են, շորս տարիէ ի վեր տուրք հաւաքուած չէ: Քաղաքական ժողովը շատ խորհնցաւ

ասոր դարմանը գտնալու, բայց չը յաջողուին Ընդհանուր ժողով գումարելու պէտքը զգաց: Աւստի կը խնդրեմ որ ժողովը այս ծախքերը հոգալու համար այսօր մեզի միջոց մը ցուցունէ:

ԱՂԱԲԷՆՍԱՆ Ս. ԷՑ. — Թէպէտ Ս. Նախազահը համառօտ տեղեկութիւն տուաւ Սնտուկին վրայ, բայց մեզի կիկնայ երկար աշուտութիւն մ'ընել 'ի դիմաց Քաղաքական ժողովոյ, թէ՛ Ազգին, թէ՛ ժողովին եւ թէ՛ կեդրոնական Սնտուկին վիճակին վրայ:

Քաղաքական ժողովը ընտրուելէն ետեւ հազիւ թէ քանի մը նիստ ըրաւ եւ դրամական մեծ նեղութեան հանդիպեցաւ: Իր ամեն մէկ գործողութեանց համար ստակի կարօտութիւն ունէր: երեք շորս տարուան տուրքի փոխարէն նուէր հաւաքելու որոշումն ըրաւ եւ ասոր գործադրութիւնը շեղած, Քսիլիան վրայ հասաւ, որուն հետեւեցաւ մեծ հրդեհ մը: Քաղաքական ժողովը իր նիստերը շարունակեց, արոց շրջապատականները սկսաւ գործադրել, բայց դրամի նեղութիւնը օրէ օր սաստկանալով իր քայլերը սկսաւ շփոթիլ: Մէկ կողմէն Պատրիարքարանի պաշտօնէիցի գիղղուած ամսականաց

համար ստակ, Հիւանդանոցի համար ստակ, պատահական ծախուց համար ստակ պէտք է եւ կեդրոնական Անտուկը նամակ մը զըրկելու համար ստակ չուելի: Ժողովին անդամները չ'էին համարձակեր Պատրիարքարան երթալու, որովհետեւ մինակ պարտատէրներու բողոքներէն գլուխ չ'էին առներ ազգային գործոց նայելու, որոնք շատ անգամ գրամի կարօտ են:

Քաղաքական ժողովը կը յուսար արոց շրջաբերականներէն արդիւնք մը, բայց այն որոշումն ալ ապարդիւն մնաց, որովհետեւ պատասխան եկաւ թէ ոչ ոք ստակ չպիտի վճարէ մինչեւ որ Ազգային ընդհանուր տուրքը չհաստատուի: Միւս կողմէն ժողովին ճիւղերը թէ՛ եւ ընտրուեցան, բայց իրենց պաշտօնը չի վարելին, բայց ի Հիւանդանոցի Հոգաբարձութենէն, որմէ շնորհակալ ենք հրաժարուողներ ալ եղան, սակայն անոնց հրաժարականը չընդունուեցաւ հրաժարական չընդունելու որոշման համաձայն: Արբէ՛ք Ազգային Անտուկը ասակէ ծանր վիճակի մէջ ինկած չէր: Վերջին ցաւոյի անցքերուն պատճառաւ թէ՛ Անցազգրատան եւ թէ՛ Հրամանի սովորական հասցիները դադարեցան, մինչեւ անգամ աւանդ կեցած գումարները սպառեցան, որ մեծ անպատուութիւն է Պատրիարքարանի անուան: Կ'ամշնամ ամենրան շտելու: Անտուկին պարտքը, Հիւանդանոցի ալ մէկտեղ առնելով, մէկ միլիոն զրոյի կը հասնի: Թէ՛ եւ կէս միլիոն առնելիք ալ կայ, սակայն այս առնելիքն լոկ անուանական է: որովհետեւ Առաջնորդական տուրքերը չեն վճարուիր: Մուշ մտ 40,000 զըջ պարտք ունի: Կեսարիա 20,000, Սերաստիա 10,000, Արմաշ 10,000: Ս. Երուզէմի քանի մը տարուան պարտքը որ 30,000ի կը հասնի, այնպէս տարուած կը մնայ: Մայրաքաղաքիս Եկեղեցիներէն գաղթ թէ՛ Քանդիլիք եւ թէ՛ Մոմազիկն անուամբ պահանջը՝ ոչ 50,000 զըջն աւելի է, վճարող չիկայ: Այսպէս երբ հին պահանջները անհաստատ են, եւ նոր տուրքը՝ որ Սահմա-

նադրութեան գործադրութեան ոգին է, դեռ հաստատուած չէ, եւ Անտուկը հազիւ թէ պատահական ծախքերը հոգալու կարող է, Քաղաքական ժողովը ի՞նչպէս գործէ ասակ ծանր նեղութեան մէջ գտնուած ժամանակը, եւ ո՞վ կրնայ վարել ազլային պաշտօն մը մինչդեռ կեդրոնական Անտուկը ստակ չիկայ:

Ահա այս ծանր վիճակին միջոց մը խընդրելու համար Քաղաքական ժողովը Ընդհանուր ժողովին կը դիմէ սյսօր, եւ եթէ Պատրիարքարանի անմիջական պիտոյից հասնելու համար րաւական մեծ գումար մը չսպահովուի, ժողովը իր պաշտօնը չի պիտի կրնայ շարունակել:

ԳԱԶԱԶԵՆԱՆ Թ. ԷՑ — Իս ալ քանի մը խօսք ունիմ:

Քաղաքական ժողովին կողմէն չպիտի խօսիմ, այլ մասնաւորապէս պիտի դիտեմ որ արոց շրջաբերականները իմ վրաս առած էի տպել եւ ցրուել տալ: Հիւանդութենէն եւ կրակէն ետեւ ստիպուեցանք Քաղաքական ժողովին որոշման համեմատ 200 հատ մը նշանաւոր ազգայնոց զրկել, որպէս զի դիրբաւ գումար մը ձեռք բերուի եւ նետըզնտէ ըլլոր ազգայնոց զրկուի խնդրուած նուէրը անվճար մնաց, որովհետեւ շրջաբերականները ընդունողները ըսին որ հարկ է Ազգի ընդհանրութիւնն ալ մասնակցի այս տուրքին եւ Ընդհանուր ժողովն ալ կանխաւ հաստատէ: Ասկէ զատ վարչութեան ծախքերը շտացած են, պէտք է Դիւանատան գործակալները քիչցուեն եւ ծախքը հասցիները հաւասարեցնել:

ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ Թ. ԱՂԱ — Ազգը մինակ 200 հոգիէ չի բաղկանար, այլ շատ ազգայիններէ: Ի՞նչ իրաւամբ 75 զըջ տալու կարողութիւննին ստուգուած ազգայիններն՝ որ 4000 էն աւելի են, իրենց տուրքը չեն վճարէր եւ քուէարկութեան մասնակից եղած են. ասի մեծ անիրաւութիւն եւ ասորինա-

ւորութիւն մ'է որուն դէմ ասկէ առաջ ալ բողոքած եմ:

Ս. ՆԱԽԱԳԱՆ— Տրոց շրջաբերականները մինակ 200 հոգիի զրկելու դիմամբ ցրուած էինք: այլ ամենուն ալ պիտի զրկէինք:

ԱՂԱԲԷԿԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Կը պատասխանեմ, առաջին փորձ մը ուղեցինք ընել 200 հոգիի զրկելով, որպէս զի ստիպողական պիտայից հասնինք:

ՄՈՒՊԱԷԼԵԱՃԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Որովհետեւ խնդիրը տուրքի վրայ է, կը հարցնեմ թէ Ընդհանուր Ժողովը առկի դրութեամբ տուրք պիտի հաւաքէ՞ թէ ոչ նոր հաստատուած Տրոց Յանձնաժողովին տեղեկագիրը պիտի քննէ եւ հաստատու: Տեղեկագրին ցուցած գրութիւնն ալ պիտի քալէ՞ մի թէ ոչ:

ԱՂԱԲԷԿԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Անցած անգամ Մարկոսեան էֆէնտին առաջարկեց որ այն տեղեկագիրը քննելու համար Յանձնաժողով մը կազմուի եւ անոր ընկիթ դիտողութիւններովը Ընդհանուր Ժողովին ներկայանայ, որպէս զի այստեղ երկար բարակ վիճարանութեանց վերջ տրուի:

ՄՈՒՊԱԷԼԵԱՃԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Կարծեմ այդ առաջարկութիւնը չընդունուեցաւ եւ գործը առ կախ մնաց:

***ՕԼՈՒԱՆ Ա. ԱՂԱ** — Ինձի կերեւայ որ Ազգային սուրբը շի հաստատած պէտք է վարչութեան ծախքերը շարժադուրել եւ ապա տուրքի հաւաքման սկսիլ: Այս վիճակին մէջ ստակ հաւաքել դժուար բան է. ո՛չ շրջաբերականը կարգիւնարի եւ ո՛չ որեւիցէ տրոց հաստատութիւնը:

ԳԱՋԱՋԵԱՆ Յ. ԷՑ. — Ես պատրաստ եմ շրջաբերականին սկզբունքը պաշտպանելու:

ՄՈՒՊԱԷԼԵԱՃԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Մարկոսեան էֆէնտինն առաջարկութիւնը օրինուոր էր:

Ընդհանուր Ժողովը առաջի նիստին որոշածը յաջորդ նիստին կարող է աւրել կամ հաստատել. տեղեկագիրը կարելի չէ երկար բարակ քննել այստեղ. ամեն նրեւտիտան այն տեղեկագիրը կարգացած է անշուշտ. ամենքը կրնան իրենց կարծիքը յայտնել, կրնան ըսել թէ այնպիսի գրութիւն մը գործադրելի՞ է թէ ոչ, մեր Ազգին ընթացքին յարմարութիւն ունի՞ թէ ոչ:

***ՕԼՈՒԱՆ Ա. ԱՂԱ** — Ուրեմն թող զատ զատ հարցուի երեստիտանաց թէ այն տեղեկագիրը գործադրելի՞ է թէ ոչ:

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ Ս. ԱՂԱ — Որովհետեւ քսան եւ հինգ կերպ տուրք կուզուի անոր մէջ, շատ արդեքներ պիտի յարուցանէ: Ինձի համար 5-6 աստիճան ըլլայ նէ, կարելի է տեղեկագրին եղանակը քալէ:

ՄՈՒՊԱԷԼԵԱՃԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Ի՞մ անձնական կարծիքս է որ այն տեղեկագիրը անընդունելի է: Ընդհանուր տուրքը պէտք է որ հաստատարապէս հաստատուի, պէտք է որ միտրինակ ըլլայ որպէս զի արդիւնք բերէ:

ԱՂԱԹՅՈ Ք. ԷՑ. — Ազգային տուրքի խնդրոյն մէջ երկու բան կը նշմարեմ. մէկն է ստիպողականութիւնը, միւսը անանկ մէկ օրինուորութիւն մը, որ ժամանակի եւ քննութեան կարտու է: Ընդհանուր Ժողովը օրինուոր կերպով տուրք հաստատելու օրոշում ըրեր է, Յանձնաժողով մը կազմեր է որուն տեղեկագիրը իւր քննութեան ներկայացեր է: Այս տեղեկագիրը օրինուոր կամ գործադրելի ըլլալը կամ չըլլալը հիմա չենք կրնար լուծել: Ասկէ առաջ Մարկոսեան էֆէնտինն առաջարկութիւն մը ըրեր է եւ չէ ընդունուէր, թէ որ այսօր սկսինք տրոց խնդրոյն քննութիւնը, ո՛չ միայն քանի մը նիստերու պիտի կարտինք, այլ եւ սնտուկին ներկայ վիճակին դարման մը չըլլար. ուրիշ անգամի թողունք այս խնդիրը, թէ եւ քանի մը ամսով ըմնայ եւ այժմ

ստիպողականը նայինք, Քայց ստիպողականն էլ օրինաւորութենէ դուրս չեղնելով պէտք է կատարենք որ յաջողի, Իսկ տրոց շրջաբերականներն ալ չենք կրնար ընդունիլ եւ զրկել տալ օրինաւոր դրութեան մը վրայ որոշուած չըլլալուն, Եւ որովհետեւ ազգային տրոց բաշխման եւ հաւաքման եղանակն ալ հաստատուած չէ, ինձի համար ամենէն կարճ եւ օրինաւոր ճամբան կը թուի 75 զրէի տուրքը խնդրել այն ամէն ազգայիններէն որ ընտրողութեան իրաւունքը այս պայմանաւ ալ վայելած են եւ կը վայելին: Աւստի երեք տարուան 75 զրէի տուրքը պէտք է հաւաքել, Քաղաքական ժողովը կրնար այս 75 զրէի թերհաշիւ տուրքը հաւաքել առանց Լեռհանուր ժողովին զիմելու, քանի որ սակմանագրապէս որոշուած է արդէն մինչեւ որ ազգային ընդհանուր տուրքը հաստատուի, Իսկ Քաղաքական ժողովին տրոց շրջաբերականին միջոցն ալ գործադրելի չէ՝ ամեն մարդու ծանր կուգայ շորս տարուան տուրքի փոխարէն նուէր վճարել: Օրինակի համար, եթէ ես միտքս դրած եմ տարեկան 4000 զրչ տալ, շորս տարուան համար 4000 զրչ տալ դժար կուգայ եւ պատճառներ կը գտնեմ չի վճարելու: Իսկ 75 զրչ թերհաշիւը պարտական եմ տալու: Արեւմն ստիպողական ծախուց հասնելու համար 75 զրչ տուրքը հաւաքելու սկսել պէտք է եւ ազգային տուրքը օրինաւորապէս հաստատելու համար քիչ մը սպասելու է:

ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Աղաթօն Գրքագործ Էֆէնտին կրտէ՛թէ՛ ստիպողական ծախուց համար 75 զրչի տուրքը պէտք է պահանջել, եւ կարտասխանեմ. ինչո՞ւ համար մինչեւ այսօր առջի տարուան երեսփոխանական ընտրողաց կարգը անցող ազգայիններէն 75 զրչ չէ պահանջուած եւ մինակ 200 հոգիէ խնդրուած է. միթէ՛ իրաւունք է որ միւսները չի վճարեն եւ իրենց ընտրութեան իրաւունքը վայելեն: Աւստի առջի տարուան չի վճարողներէն պահանջելու է 75

զրչի տուրքը փոխանակ շորս տարուանը ամբողջ ամենէն պահանջելու:

ԱՂԱՅՕՒ Գ. ԷՏ. — Երբ տուրքը օրինաւոր կերպով բաշխուած եւ հաստատուած չէ, միւս վճարողին կողմէն դժկամակութիւն կը տեսնուի: Քայց քանի որ 75 զրչի տուրքը Տէրութեան հրամանաւ հաստատուած է, ազգու միջոցներ կարելի է բանեցնել չվճարողաց դէմ որք իրաւունքներն կը վայելեն քայց պարտքերնին վճարելու չեն համազուիք: Եւ ասոր համար կառավարիկմ որ Քաղաքական ժողովը խոհեմութեամբ պէտք եղած միջոց գործածէ Ելեւմտից Հոգարարութեան ձեռքը:

ԵԱԶԱԳԵԱՆ Ա. ԱՂ: — Այս գործը Քաղաքական ժողովը չի կրնար կատարել, այն ուրիշ գործեր ունի տեսնելիք. ուստի պէտք է որ քանի մը երեսփոխաններ սակմանուն եւ հաւաքման հսկեն:

ՊՈՒՐՈՒՆՍՈՒՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Այս 75 զրչի տուրքէն քանի՞ տարուանը պիտի աւնուի, երկու՞ թէ երեք տարուան, ներկայ տարուոյս համար կանոնաւոր տուրքը չլիտի հաստատուի:

ԳԱԶԱԳԵԱՆ Յ. ԷՏ. — Ի՞նչպէս կարելի է որ նոր օրէնքը անցելոյս վրայ իշխէ եւ ըստ այնմ անցեալ տուրք մը հաւաքուի:

ԱՂԱՅՕՒ Գ. ԷՏ. — Նոր օրէնք հաստատած չունինք. արդէն սակմանագրական օրէնք մի կայ որ կը պահանջէ 75 զրչի տուրքը հաւաքել եւ տրոց բաշխման եւ հաւաքման եղանակը հաստատել. Քանի որ այս բաշխումը եղած չէ, կառավարիկմ որ 75 զրչը իրրեւ թերհաշիւ խնդրուի մինչեւ ազգային տրոց հաստատութիւնը:

ԳԱԶԱԳԵԱՆ Յ. ԷՏ. — Քայց թերհաշիւ տուրք հաւաքելը նոր շինուելիք օրէնքով մը հին տուրք մը հաւաքել կը հասկցուի:

ԱՂԱՅԻՆԿԱՆ Ս. ԷՃ. — (Գիր-Ատենայեւ) Ազգային Էֆէնտին խնդիրը լուսաւորեց եւ տարագրական պիտոյից համար անմիջական միջոց մը յուշուց 75 դրէ թերհաշի տուրքը հաւաքել առաջարկելով մինչեւ ազգային ընդհանուր տրոց հաստատութիւնը:

Ուստի այս առաջարկութիւնը քուէի կը դնեմ:

ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ Գ. ԱՂԱ — Ազգային Էֆէնտին առաջարկութիւնը օրինաւոր է. բայց մեր վիճակին դարձան չի բերէր. Բաղաքական Ժողովը քանի մը հարիր հազար դրէ պէտք ունի. Անուկը տասը դրէ շիկայ ծառայի մը վճարելու համար եւ եթէ 75 դրէ տուրքը վճարող չըլլայ, Բաղաքական Ժողովը ի՞նչպէս մեծ գործեր կրնայ տեսնել, ի՞նչ կրնայ ընել:

ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Ատենայեւ էֆէնտին քուէի դնել կուզէ 75 դրէ հաւաքելու առաջարկութիւնը. բայց առաջ որոշել պէտք է թէ քանի՞ տարուանը մէկէն պիտի խնդրուի: Անոնք որ 1863 տարուանը վճարած են, մինակ 1864-65 տարիներունը պիտի վճարեն անշուշտ, իսկ անոնք որ չեն վճարած, երեք տարուանը մէկէն պիտի վճարեն:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ — Զարդարեան էֆէնտին առաջարկութիւնը կերկրորդեմ. թէ որ 75 դրէ վճարող չըլլայ, ի՞նչ միջոց գործածելու է:

ԱՂԱՍՕՆ Գ. ԷՃ. — Ամեն ազգաց մէջ, ինչպէս Գաղղիա, Անգղիա եւ այլն, ո՛վ որ պարտազան գտնուի իրեն ինկած օրինաւոր պարտքը վճարելու, կը պատժուի: Ասի կամաւոր չուէր, նպատակ է՛, այլ տուրք մը որ օրէնքով հաստատուած է. եթէ կամաւոր ըլլար, ուզողը կուտար, ուզողը չէր տար:

ԱՂԱՅԻՆԿԱՆ Ս. ԷՃ. — Ազգային Էֆէնտին առաջարկութիւնը քուէի չի գրած, կը

կրկնեմ որ Բաղաքական Ժողովին անմիջապէս ստակ պէտք է, ապա թէ ոչ Պատրիարքարանը գոցելու է որովհետեւ Հոնանգի պաշտօնեայինքը առանց ստակի չեն կրնար գործել, թէեւ Ազգին վիճակը Զեզի ծանօթ է, բայց մենք աւելի լաւ գիտենք Ազգային Պատրիարքարանի վիճակը, որովհետեւ անգաղար մարդոց եւ գործոց հետ ենք:

ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Ատի զատ խնդիր է, նախ առջի խնդիրը քուէի դիր:

ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ Գ. ԱՂԱ — Ատի քուէի դնելու հարկ չիկայ, որովհետեւ Սահմանագրութիւնը արդէն որոշած է 75 դրէ տուրք ժողովել:

ԱՂԱՅԻՆԿԱՆ Ս. ԷՃ. — (Փոխ-Ատենայեւ) կը պատահանեմ որ այդ պատճառ մը չէ: Քանի որ օրինաւորապէս Ազգային տուրքը հաստատուած չէ, եթէ Ընդհանուր Ժողովը 75 դրէ տուրքը հաւաքել չորոշէ, շտուղներ կրնան գտնուիլ: Ուստի Ժողովին որոշումը պէտք է մեզի:

Ժողովը միաժայն հաւանութեամբ կարող է 1863-1864 եւ 1865 տարիներու 75 դրէ անվճար մնացած տուրքերը իր թերհաշիւ հաւաքել, 1863 տարուանը վճարողներէն 1864-65 տարուանը մինակ պահանջելով եւ ընտր շվճարողներէն երեք տարուանը ամբողջ պահանջելով:

Վերջը այս 75 դրէ տուրքը հաւաքելու եղանակին վրայ խօսք բացուելով, Ազգային Գրիգոր Էֆէնտին սապէս ըսաւ:

ԱՂԱՍՕՆ Գ. ԷՃ. — Հաւաքման գործողութիւնը թաղական Սորդոցոյ յանձնելը գործնական միջոց մը չէ, ըստ որում իրենց հաւաքածը իրենք կրնան գործածել, Ամեն տեղ հաւաքման գործողութիւնը ծախք մը կը կարտադրէ: Ուստի Յանձնաժողով մը

կազմել պէտք է եւ անոր հսկողութեանը տակ հաւաքման գործողութիւնը կատարել տալ:

ՍՈՒՐԵՆՏԵԱՆ Յ ԱՂԱ — Եւ կառավարիեմ որ ամեն թաղի Երեսփոխանները թաղական Խորհրդոց հետ միանան եւ այս հաւաքման գործին ձեռնարկեն, որպէս զի դիւրաւ կատարուի:

ԳՕԼՕԼԵԱՆ Ա. ԱՂԱ — Երեսփոխան մը հաւաքութեան պաշտօն չի կրնար վարել: ասի ոչ միայն անկարելի այլ եւ անպատուութիւն է Երեսփոխանութեան:

ՍԱՐՈՒԻԱՆՏԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Շատ Երեսփոխաններ իրենց ընակած թաղերուն ժողովրդեան կողմէն ընտրուած չեն եւ չեն կըրնար իրենց թաղերու թաղական Խորհրդոց հետ մ.տնալ, եւ այս գործը կատարել: Ամենէն պարզ միջոցը՝ քանի մը թժտակաւոր հաւաքիչներ կարգել է եւ Պատրիարքարանը կրնայ այս միջոցը գործադրել:

ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ Ս. ԵՅ. — Պէտք է որ Ընդհանուր Ժողովը հաւաքման կերպը որոշէ, եւ մինչեւ որ այս որոշումը չըլլայ, Քաղաքական Ժողովը չի կրնար 75 դրչի որոշումը գործադրելու գործը իր վրայ առնուլ:

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ Ս. ԱՂԱ — Անոնք որ երեք տարուան տուրքը կամ 75 դրչն ամբողջ մէկ անգամով չեն կրնար հատուցանել, անոնց պայմանաժամ տալու է որ մասամաս վճարեն: Ուստի Քաղաքական Ժողովը թաղական Խորհրդոց հետ խորհրդակցելով պէտք է որ ըստ այնմ անօրինութիւն մ'ընէ:

ՍՈՒՐԵՆՏԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Մագսուտեան Սիմօն էֆէնտիին առաջարկութեան համեմատ հարկ է պատիժ մը տնօրինել վճարելու դժկամակողներուն համար:

ԱՏԵՆԱՅԵՏ — Մագսուտեան էֆէնտիին առաջարկութիւնը այդ մտք չէր, իւր առաջարկութիւնը հաւաքման եղանակին կը վերաբերի:

Մագսուտեան Սիմօն էֆէնտիին կը հաստատէ Ատենայեւտ էֆէնտիի սոյն բացատրութիւնը:

ՍՈՒՐԵՆՏԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Հոգ չէ՛. մշտ պատիժ մը պէտք է, բարոյական կամ նիւթական իսկ պատիժին տեսակը որոշելու գործը Քաղաքական Ժողովին խոհեմութեանը կը ձգենք:

ԳԱԶԱԶԵԱՆ Յ. ԵՅ. — Ընդհանուր Ժողովը 75 դրչ տուրքը հաւաքելու որոշումը կրնէ եւ զարմանալի է որ է՛ն դժուարին կէտը Քաղաքական Ժողովին կը թողու լուծել, այն է պատժոյ խնդիրը, որով մեծ պատասխանատուութիւն կրնայ հրահրել իւր վրայ:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ — Ընդհանուր Ժողովով որոշելու է պատիժ տնօրինելու ընթացքը. եւ փորձառութեամբ գիտեմ որ ստակ չի հաւաքուիր մինչեւ որ ազգու միջոցներ ի գործ չի դրուին:

ՍՈՒՐԵՆՏԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Պատիժը Ընդհանուր Ժողովով չի որոշուիր. ասի Քաղաքական Ժողովը պիտի որոշէ խոհեմութեան ամեն միջոցներ բանեցնելով. այս փափակ կէտին վրայ աւելի երկար բացատրութիւններ այստեղ տալը աւելորդ է:

ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ Ս. ԵՅ. — (Սուրենեան Յ. աղային դատնալով) Դուք էիք ասկէ առաջ ըսողը որ 4000ի ժող ընտրողներէն 1900 հոգի իրենց պարտքը չեն վճարած եւ ասոր համար բողոքած էիք որ պէտք եղած տնօրէնութիւնը ըլլայ եւ դեռ ասոր հարը չէ գտնուած: Ուստի Ընդհանուր Ժողովին կի՛նայ միջոց մը որոշել:

ՆՈՒՐԷՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Ես իմ բողոքս ընտրութեանց ժամանակ ըրի եւ պիղեցի որ քուէ շանուի, ինչպէս որ Տէրութեան հրամանն ալ այս է, իմ խօսքերս այն ատեն մտիկ չըրին եւ ահա արդիւնքը այն եղաւ որ այն ժամանակ չի վճարողները մինչեւ հիմայ վճարած չեն, թէ՛ եւ իրենց քուէարկութեան իրաւունքը կը վայելին:

ԱՂԱՅՈՒ Գ. ԷՅ. — Ատեն մը Ազգային Պատրիարքարանի կառավարութիւնը հայրական կառավարութիւն մ'էր, ազգայիններէ ոմանք կը մասնակցէին անոր ծախուց, ոմանք չէին ունցեր մասնակցիլ, թէ՛ եւ օրինաւոր տրոյց հիմ մը չիկար եւ հաւաքուածը կամաւոր նուէր էր. բայց դարձեալ երբ հաւաքման դժուարութիւններ երեւան ելնէին, ի՛նչ Դրան քաղրիք կըլլար դժկամակողները զգաստութեան թերելու համար, ինչպէս որ 5000 դրիկ պահանջման համար քաղրիք եղած ըլլաւ դիտեմ: Իսկ հիմայ հաւաքուելիքը Սահմանադրապէս որոշուած օրինաւոր տուրք մ'է, պարտք մ'է զոր ամէն անհատ պարտաւոր է վճարել, որ անոր իրաւունքը կը վայելէ: Աւտի այս իրաւունքը յափշտակած կըլլայ մէկը երբ իր պարտքը չի վճարէր: Աւրեմ ինչ որ Տէրութիւն մը կընէ այս առթիւ տուրքը հաւաքելու համար, պէտք է որ Ազգային Պատրիարքարանն ալ ընէ: Սահմանադրութիւնը կը պահանջէ որ իր պարտքը չի վճարողը պատժուի Բ. Դրան միջոցաւ միեակ Քաղաքական Ժողովին խոհակամութեան կը ձգուի լաւ քննել այն անձանց միջակը որ վճարելու կարող չեն, թէ՛ եւ ասիկէ քանի մը տարի առաջ կարող էին, եւ ըստ այնմ պարտ ու պատշաճը տնօրինել կարող ու չի վճարողներուն պարտքը ճանչցուելու համար:

ՈՒՄԵՏ ՊԷՆՁԱՍ ԱՂԱ — Այդ առաջարկութիւնը օրինաւոր է, բայց մեր Ազգին համար չէ: Այդ տեսակ բռնի միջոց մը կըրնայ մեծ տարածայնութիւն հանել:

ԱՂԱՅՈՒ Գ. ԷՅ. — Ուրեմն մի՛ յուսաք որ ազգային տուրքը ամբողջապէս հաւաքուի:

ՆՈՒՐԷՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Ումէտ Պէնչաս ազան իր ըսածը իրր Քաղաքական Սորհրդոյ անդամ չի կրնար հաստատել: Երբեք տուրքը չի վճարող գանուի նէ, ինչ միջոց որ կը գործածէք, նոյն միջոցը կրնայ գործածել Ազգային Պատրիարքարանն ալ շատ պարագաներու մէջ: Միթէ չի վճարողին գործը պատահէ նէ, Քաղաքական Սորհրդը անորմէ Քաղաքական տուրքը չառած, գործը կը կատարէ:

Այս վիճարկութիւններէ վերջ, Ընդհանուր Ժողովը կրնայ որ Քաղաքական Ժողովը դժկամակողները պատժելու միջոցները տնօրինէ:

ԱՏԵՆԱՅԵՏ — Ընդհանուր Ժողովը դեռ չորոշեց հաւաքման եղանակը: Ինձի կերեւի որ քանի հաւաքիչներ կարգելու մասին ասիկէ առաջ Սարուխանեան Յարութիւն ազգային ըրած առաջարկութիւնը ընդունելի է:

ԳՕԼՕԵԱՆ Ա. ԱՂԱ — Ելեւմտից Հաղաբարձութեան պաշտօնն է հաւաքման գործը ըստ օրինի կատարել:

ԱՂԱՅՈՒ Գ. ԷՅ. — Այսպիսի դրամական գործադրութիւն մը այս պարագայիս մէջ պէտք է որ Քաղաքական Ժողովը իր վրայ առնու, վասն զի թէ որ ուրիշներուն ձեռքը մնայ, կարելի է դժուարութիւններ ծագի:

ՅՈՒԱԽՄԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Ազգային տուրքը կ'աւարտուի նուէր չի՛, այլ պարտք մը զոր ամեն ազգային պարտաւոր է վճարելու: Ասկայն հաւաքման դժուարութիւններն մէկն ալ կեդրոնական Սնտուկին անպահովութիւններն է, ո՛վ պիտի պահէ Սնտուկը եւ անոր վրայ հսկի: Կառավարկեմ որ պէտք եղած

ապահովութեան պայմաններուն մէջ գրուի Յետուկը՝ որպէս զի ժողովրդեան մէջ վստահութիւն տիրէ հաւարուելիք ստակին օրինակը գործածութեան համար :

Վերապէս Ազատի Գրիգոր էֆէնտիի առաջարկութեան վրայ Ընդհանուր ժողովը կորոյն որ Քաղաքական ժողովը 75 դրուի ազգային տրոց հաւաքման գործողութիւնն ինքնին կամ Մասնաժողովի մը միջոցաւ սկսի եւ հոգայ Վարչութեան անմիջական պիտոյքը :

3

ԱՂԱԹՈՆ Գ. ԷՅ. — Հիմա կրնանք հանգանակութեան տեղեկագիրը քննութեան առևու՛լ. քանի որ արդէն անոր մէկ քանի յօդուածները քննուեր են, եւ Մարկոսեան Գրիգոր էֆէնտիին Մասնաժողովի մը միջոցաւ այն տեղեկագիրը քննելու առաջարկութիւնը չէ ընդունուած Ընդհանուր ժողովին կողմէն եւ գործը կայս մնացեր է, ինչպէս որ Առեւտրական էֆէնտիին ալ առաջուց բացատրեց :

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Իմ առաջարկութիւնս սխալ բացատրուած է. ես չըսի որ տեղեկագիրը զատ Մասնաժողովի մը միջոցաւ քննուի եւ ապա Ընդհանուր ժողովին ներկայանայ, այլ երբ դիտեցի որ վիճարկութիւնը կիրկարի, ըսի որ՝ այն երեսփոխանները որ գիտողութիւն ունին, գրի առնուն իրենց գիտողութիւնը եւ հանգանակութեան Մասնաժողովին զրկեն, եւ եթէ կուզեն, առանձին անոր հետ խորհրդակցին, համոզուին եւ վերջը տեղեկագիրը եզած գիտողութեանց հետ Ընդհանուր ժողովին ներկայացուին :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Գ. ԱՄՒՐԱՅ. — Տեղեկագրէն առաջ պէտք է որ նախ Գատրիարքարանի ըստիպողական ծախքերը հոգացուին եւ ապա որչափ թէ Ազգը որչափ հասոյթ

կրնայ ձեռք բերել նէ, այնչափ ալ ծախքի շուրս բանայ :

ՄՈՒՊԱԼԵԱՃԱՆ Ե. ԱՂԱ — Սահմանադրութեան համեմատ ազգային տրոց բաշխման եւ հաւաքման եղանակը Քաղաքական ժողովը պիտի ընէ, բայց մեր չի կրցանք ընել, ուստի արդի Քաղաքական ժողովը պէտք է որ գործը իր վրայ առնէ :

ԱՏԻՎԱՊԵՏ — Արդէն բոլոր երեսփոխանը գիտեն թէ ի՛նչ պատճառաւ Ընդհանուր ժողովը տրոց բաշխման եւ հաւաքման եղանակը պատրաստելու եւ հաստատելու գործը իր վրայ առաւ եւ իր կողմէն մասնաժողով մը կազմեց, նախորդ Քաղաքական ժողովը առջի բաշխման եւ հաւաքման եղանակը չէր կրցած գործադրել. թէ՛ այս անյաջողութեան պատճառը քննելու եւ թէ հիմնական եղանակ մը պատրաստելու եւ յաջորդ տարուան ազգային ելմտից ցուցակը շինելու համար կազմուած մասնաժողովը աշխատեցաւ եւ Ռուսիեան էֆէնտիին հանձնած տետրակն ալ օրինակ բռնելով իր առաջին տեղեկագիրը ներկայացուց, որուն քանի մը յօդուածները արդէն քննուած են այս ժողովին մէջ :

ՄՈՒՊԱԼԵԱՃԱՆ Ե. ԱՂԱ — Ես կառաջարկեմ որ Սահմանադրուպէս վարուելու համար Քաղաքական ժողովը քննէ այն տեղեկագիրը որ ինձի անգործադրելի կը թուի եւ Ընդհանուր ժողովին մէջ քննելն ալ անկարելի :

ԱՏԻՎԱՊԵՏ -- Տեղեկագիրը որ կողմէն ալ գայ, վիճարկութիւնը միշտ պիտի ըլլայ Ընդհանուր ժողովին մէջ. Այս խնդրը հասուն քննութեան կարօտ է, որպէս զի օրինաբարութեան եւ արդարութեան վրայ հիմնուի, որովհետեւ տուրքը Սահմանադրութեան ոգին է եւ այս բանին համար թէ որ քանի մը ամբաներ ալ անցուենք, հոգ չէ :

ՄՈՒՎԱԼԵԱՅԻՆ Յ. ԱՂԱ — Բայց ամէն ճարդ չի կրնար իր գործը ձգել եւ այս գործին ետեւէն իյնալ :

ԳՕԼՕԼԵԱՆ Ա. ԱՂԱ — Կը կրկնեմ որ ֆաղաքական ժողովին պաշտօնն է արոց բախումը եւ հաւաքումը որոշել . ուստի իրեն կիյնայ տեղեկագիրը քննել եւ իրենը ընդհանուր ժողովին ներկայացնել :

ԱՂԱՅՕՆ Գ. ԷՑ. — Այո՛, եւ այսպէս կը պահանջէ նաեւ Սահմանադրութիւնը :

ԳԱԶԱԶԵԱՆ Յ. ԷՑ. — Ազգային Պատրիարքարանի ծախքը շատ է, Ազգը չի կըրնար տանիլ զայն, ուստի պէտք է Պատրիարքարանի պաշտօնէից թիւը պակսեցնել եւ ծախքը քիչցնել :

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ — Մեր Ազգային Պատրիարքարանի ծախքը քիչ է շատ չէ, այս ծախքը չի բաւէր Սահմանադրական նոր պիտոյից եւ Պատրիարքարանի պաշտօնեայնեը կամ անոնց ամասականները պակսեցնելով մեծ շահ մը Յնտուկի չի գոյացնելէ զատ, զրազիրներուն ալ վնասութիւն կը պատճառէ :

ԱՅՆԱԳՅՑ — Այդ ուրիշ խնդիր է :

ՄՈՒՐԵՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Միւսպահեանեան Յսկոր ազգային առաջարկութիւնը ինծի ընդունելի չերեւիր, որովհետեւ Աղաբէկեան Սարգիս էֆենտին ալ, որ ֆաղաքական ժողովին մէջն է, հարկաւ իրր Տեղեկարեր՝ պիտի սլաշտպանէ այդ տեղեկագիրը :

ՄՈՒՎԱԼԵԱՅԻՆ Յ. ԱՂԱ — Քաղաքական ժողովը քան հոգի է կը բազկանայ եւ մինակ Մասնաժողովն երկու հոգի կայ տնոր մը. Սահմանադրութիւնը կը հրամայէ որ ֆաղաքական ժողովը տուրք որոշէ, ազգէ է Տեղեկարերին հոն զտնուիլը որ կամ կը համոզէ եւ կամ կը համոզուի :

ՄՈՒՐԵՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Մարկոսեան է-Ֆէնտինին առաջարկութիւնը աւելի օրինաւոր է, զատ մասնաժողով մը կազմելու է :

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Բանի որ Սահմանադրութիւնը կուզէ որ ֆաղաքական ժողովին կողմէն ներկայանայ տեղեկագիրը, այն ատեն գիտողութիւն ունեցող Երեսփոխանները կրնան իրենց գիտողութիւնները գրաւորապէս ուղղել ֆաղաքական ժողովին :

ԳՕԼՕԼԵԱՆ Ա. ԱՂԱ — Բայց Երեսփոխանները միշտ իրաւունք պիտի ունենան խօսելու նոյն տեղեկագրին վրայ :

ԱՅՆԱԳՅՑ — Այդ իրաւունքը ո՞վ կըրնայ բւնարարել :

Ժողովը կորոշէ որ Մասնաժողովին չինած Հանգանակութեան տեսարակը ֆաղաքական ժողովը քննէ եւ Երեսփոխանաց գիտողութիւններն ալ, եթէ ընեն, առնելով իր կողմէն տեղեկագիր մը ներկայացնէ իրեն :

ԶԱՐԴԱՅԵԱՆ Գ. ԱՂԱ — Իմ գիտողութիւնս ուշադրութեան չառնուեցաւ, ֆաղաքական ժողովին ամենէն մեծ ցաւը ստակի պակասութիւնն է, ես չեմ կարծեր որ 75 դր թուրքը մեծ դարձան մը բերէ այս ցաւին, մասնաւոր որ հաւաքելն ալ երկար պիտի քիչէ :

ՄՈՒՎԱԼԵԱՅԻՆ Յ. ԱՂԱ — Հաւաքումը վաղը կ'սկսի եւ քանի մը օրէն Սնտուկը ստակ կուզայ :

ՄՈՒՐԵՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Ազգային ժողովները տասնեւինը տարիէ ի վեր կը շարունակուին եւ միշտ ասանկ նեղութիւններու հանգիստ են, ազգային Սնտուկին մէջ ե՞րբ պատրաստ դրամ գտնուած է որ հիմա ալ գտնուի :

ԶԱՐԴԱՐՆԱՆ Գ. ԱՂԱ—Եթէ հիմակուան նեղութիւնները առջիններուն վրայ աւելցած տեսնէք, այն ժամանակ պիտի խոստովանիք որ երբէ՛ք Քաղաքական Ժողով մը այսպիսի դրամական ծանր վիճակի մէջ ինկած չէ՛:

ՍՈՒՐԵՆՆԱՆ Յ. ԱՂԱ—Զարգարեան Գէորգ աղան որովհետեւ առաջին անգամն է որ Ժողովականութեան պաշտօնը կը վարէ, ուստի ծանր կերեւայ իրեն այս վիճակը. բայց պէտք է դիտանք որ այսպիսի վիճակներ շատ անցուցած են առջի Քաղաքական Ժողովները: Ազգային պարտքը Քաղաքական Ժողովին անձնական պարտքը չէ՛, այլ Ազգինն է, եւ երբ Ժողով մը պաշտօն կը վարէ, իբրեւ շնորհ եւ անձնուիրութիւն կը վարէ եւ շնորհակալ ենք որ կը շարունակէ զայն մինչեւ ցարդ:

ԱՅՆԱՊԵՏ —Երբէ՛ք Քաղաքական Ժողով մը այսքան ազգային պարտքով ազգին գործոց զուտը անցած չէր. երբէ՛ք Պատրիարքարանի պաշտօնեայ մը Սնտուկէն մէկ ու կէս տարուան առնելիք ունեցած չէր, ինչպէս հիմա ունի. երբէ՛ք Պատրիարք մը Սնտուկէն 120000 զրչ պահանջք ունեցած չէր. երբէ՛ք հիւանդութիւն եւ հրդեհ ետեւէ ետեւ գալով Անցադատան հասցիները եւ ուրիշ ազգային տրոց աղբիւրները շորցած չէին եւ երբէ՛ք Պատրիարքարանը Ս. Նրուսաղէմի տուրքէն զրկուած չէր, որ շատ անգամ չի բաւելով, առջի Քաղաքական Ժողովները փոխառութեան ալ դիմած էին:

ՍՈՒՐԵՆՆԱՆ Յ. ԱՂԱ —Առջի Ազգային Ժողովներն ալ շատ կրակներ տեսած եւ շարժական նեղութիւններ կրած են: Հոգեւորս Յակոբ եւ Սարգիս Սրբազաններն ալ իրենց Պատրիարքութեան ժամանակ ազգային Սնտուկէն մեծկակ դումարներ պահանջք ունէին եւ Ազգին շնորհեցին:

Ես հիմա կրեմ թէ ստիպողական ծախքերը 75 զրչի թերհաշիւ տուրքով կարելի

է դոցել եւ վարչութիւնն ալ այս գործին յաջողութեան աշխատելու է:

ԱՍԼԱՆԻԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԱՂԱ —Ազգը հարուստ է, 75 զրչի տուրքը շուտով կը հաւաքուի, բաւական է որ կեդրոնական Սնտուկը բարեկարգութեան մէջ մտնէ եւ յատուկ Մասնաժողով մը անոր ապահովութեան հսկէ:

ՄՈՒՊԱՆԵԱՃՆԱՆ Յ. ԱՂԱ—Քաղաքական Ժողովին գործն է Սնտուկը պէտք եղածին պէս բարեկարգել:

ՓՍՓԱԶԵԱՆ Գ. ԱՄԻՐԱ —Ներկայ նրեսփոխանները 75 զրչի տուրքերին կը խոստանան անսխալապէս զրկել, Ես պատրաստ եմ հիմա վճարելու, բայց որո՞ւ զրկելու է:

ԱՅՆԱՊԵՏ —Դանձապետը հոս չէնք կրնար որոշել, Պատրիարքարան կրնաք զրկել, նրկուշարթի որ Քաղաքական Ժողովը արտաքոյ կարգի նիստ մ'ընելով պիտք եղածը կը տնօրինէ 75 զրչի տուրքը հաւաքելու համար: Սակայն ուրիշ խնդիր մը կայ, այն է Քաղաքական Ժողովէն քանի մը անդամոց հրաժարականի խնդիրը:

Արդէն, ինչպէս որ գիտէք, որոշուած էր հրաժարական ջընդունել, ուստի Քաղաքական Ժողովն ալ ո՛չ Խորհրդոց եւ ո՛չ Հոգարարձութեանց անդամ ընտրուած անձանց հրաժարականը ջընդունեց եւ գործ ալ շիտեսաւ: Ուստի Ժողովը կուզէ իմանալ թէ այն հրաժարականն'ըրը ընդունելի ե՞ն թէ ոչ:

ՍՈՒՐՈՒԱՆԵԱՆ, Յ. ԱՂԱ —Ամէն Քաղաքական Ժողով այսպիսի դժուարութիւններ կրած է. ընտրեալները կը հրաժարին եւ նոր ընտրութիւն կըլլայ: Ուստի այս անգամ ալ նոյն ընթացքը բռնելու է:

ՄՈՒՊԱՆԵԱՃՆԱՆ Յ. ԱՂԱ —Մենք ալ Ժողովականութիւն ըրինք, այդպիսի խնդ-

գիրներ Ընդհանուր Ժողովին ներկայացնել աւելորդ է: Սահմանադրութիւնը ինչ որ կը հրամայէ այն ընելու է, բռնի պաշտօն վարող չըլլար, երբ Քաղաքական Ժողովին մէջէն հրաժարելոց թիւը 3 ի հասնի, նոր ընտրութիւն կըլլայ:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Չէտք է Ընդհանուր Ժողովին ներկայանայ այս խնդիրը, որովհետեւ նա ինքն որոշած էր հրաժարական շընդու-նիլ:

Այժմ հրաժարողներն են՝ Սարափեան

Յարութիւն եւ Սիւրէնեան Յովհաննէս աղաները, ինչպէս նաեւ Տատեան Սիմօն պէյը, Ըսել է հրաժարողաց թիւը երեքի հասած է, ինչ է՞ Ժողովիդ որոշումը:

Ժողովը կորոյն որ Քաղաքական Ժողովը սոյն հրաժարելոց հրաժարականները ստուգելէ ետեւ, ուրիշ առթիւ անոնց տեղ նոր ընտրութիւն կատարուի:

Ժողովը կը վերջանայ ժամը 8 1/2 ին:

Փոխ-Ատենապետ

Ս. ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ժ Ը .

22 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1865

ՓՈՒ-ԱՅՆԱԳՅՑ

ՆԱՀԱԳՅՑ ԷՖԷՆՏԻ ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ

(Ներկայ երեսփոխանք 71)

Փոխ-Ատենապետ Ռուսինեան Նահապետ էֆէնտիի Ատենապետութեամբը ատենանք բացուեցաւ ժամը 7 1/2 ին 'ի ներկայութեան 53 նրեպիտանաց, եւ հետզհետէ եկող Երեսփոխաններով այս թիւը 71 ի հասաւ :

1

Ս. ՆԱԻԱԳԱՆ — Փորձով տեսնուած բան է որ ամէն օգտակար գործ դժուարութիւններ ունի, որոց առջեւը վհատելու չէ: Առաքինութիւնը կը պահանջէ որ այն դժուարութեանց յաղթենք: Դժբաղդարար Սահմանագրութիւնը հաստատուելէն ի վեր այս առաքինութիւնը ամենուէ կողմէն չի տեսնուեցաւ: Կեդրոնական վարչութիւնը ո՛չ միայն Մայրաքաղաքիս ազգային գործոց, այլ եւ դաւառական գործոց տեսչութիւնը պէտք է վարէ, սակայն մինչեւ ց'այսօր մեծ բան մը ըրած չէ եւ Քաղաքական Ժողովները հետզհետէ կը հրաժարին: Եստ րան մեր վրայ առած ենք եւ բան մը ըրած չունինք: Ուստի Պատրիարքութիւնն ալ պարագայ, ժողովականութիւնն ալ պարագայ է եթէ գոր-

ծերը այս ցաւալի կերպով շարունակուին: Ի՞մ սրտիս ցաւէն կը խօսիմ ասանկ եւ դարման մը կը խնդրեմ: Սահմանագրութիւնը ինձի չի ներէր որ ամեն բան ընեմ, պէտք է որ Ժողովներուն հետ գործեմ. որչափ որ սովորական գործերը ես ինքնին կը կատարեմ, շեմ կրնար գաւառներէն եկած ծանր խնդիրները տնօրինել, պատասխանատուութիւնը վրաս առնելով: Հասարակութեան մէջ շատ տարածայն խօսքեր կը պարտին, եւ միայնակ պատասխանատու կը ներկայանամ, թէ եւ այս պատասխանատուութեան մասնակից են ինձի հետ գործելու համար որոշուած Ժողովները: Որովհետեւ ես որչափ որ պատասխանատու եմ, Դուք ալ նոյնչափ էք եւ Ձեզմով է իմ պատասխանատուութիւնս: Ուստի Կազաչեմ որ սիրով եւ միաբանութեամբ գործերը առաջ տանելու աշխատինք, մեր ուխտը նորոգենք առաջի Աստուծոյ եւ Ազգին, մեր պարտականութիւնները խզի մտքը կատարենք եւ աղաւ ըլլանք պատասխանատուութենէ:

Ահա՛ այս նպատակու հրաւիրեցի Ընդհանուր Ժողովը եւ ահա՛ այս է իմ աղաչանքս:

Նախագահ Սրբազանի սոյն խորատակա-
նէն յետոյ կարգադրուեցաւ նախորդ նստի
ատենագրութիւնը:

ԳԱՋԱՋԵԱՆ Յ. ԷՅ. — Ես իմ կողմէս
դիտողութիւն չըրի, ինչպէս կը հասկցուի
ատենագրութենէն՝ թէ տրոց չըջարեական-
ները Ընդհանուր ժողովին կողմէն եթէ վա-
ւերանան, հասարակութիւնը պիտի վճարէ
ինչորուած նուէրը: Նոյնպէս իմս շէր Դիւա-
նատան ծախքերը շահաւորելու խօսքը, այլ
ես իրրու թարգման հասարակութեան՝ նոյն
դիտողութիւնները մէջ բերած էի: Ասկէ
զատ, տրոց չըջարեականներուն նկատմամբ
Ազգիժօն էֆէնտիին ինձի տուած պատաս-
խանը սխալ ատենագրուած է կարծեմ:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Այդ դիտողութիւնը Զեզի
չկընար ընել: Ազգիժօն էֆէնտիին ներկայ է,
թէ որ դիտողութիւն ունի, կրնայ ընել:
Ուրիշ դիտողութիւն տեղի չունեցաւ
եւ ատենագրութիւնը քուէի դրուելով ըն-
դունուեցաւ:

ԱԷՐՎԻՉԷՆ ԷՅ. — Ատենագրութեան
գրոյ դիտողութիւն չըրի եւ չեմ ընէր, ար-
ովհետեւ ո՛չ միայն ես ներկայ չէի անցեալ
նիստին, այլ նաեւ, ինչպէս արդէն բողո-
քած եմ, ինձի համար վաւերական չէ ՅԱ հո-
գիով եղած թերի նիստի մը ատենագրու-
թիւնը: Միայն կառավարիկեմ խնդրոց կար-
գին շանցած ժողովը տրոց չըջարեականին
գործը քննութեան առնու եւ ես ալ իմ
գիտցածս գրուցեմ:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Այսօր խնդրոց կարգ մը
պատրաստուած է, որով պիտի զրադի Ընդհա-
նուր ժողովը, Աէրվիչէն էֆէնտիին խնդրոյն
ալ կարգը կուգայ կարծեմ. իսկ թէ որ Ա-
րեւսփոխանք կուգեն որ անոր խնդիրը ա-
ռաջ անցնի, այն ատեն ըսելիք չի մնար:

Քաւարկութիւն կատարուելով ուղղու-
ցաւ որ խնդրոց կարգը պահուի:

Ուստի խնդրոց կարգին մէջ առաջին
խնդիրը նորընտիր Երեսփոխանաց վաւերա-
ցումն ըլլալով, ընտրութեանց տեղեկագիրը
կարգացուեցաւ, որուն օրինակն է հետեւ-
եալը:

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Բ

Ընտրութեան Ազգայն 6 Երեսփոխանաց

Յայտնի է որ Ընդհանուր ժողովը Ազ-
գային Սահմանադրութեան 63րդ յօդուա-
ծին համաձայն՝ Մայիս ամսոյն 21 ին Ազգ.
Երեսփոխանաց մէկ հինգերորդ մասին վիճա-
կահանութիւնը կատարեց, եւ Ա. վիճակու
եղան՝

Կրօնական դասէն

- 1. Յովհաննէս Վարդ. Ալեթեան
- 2. Յովհաննէս Քահ. Լիւնքեարպէյէնտեան
- 3. Գրիգոր » Անէմեան
- 4. Յարութիւն » Գալատու:

Աշխարհականաց դասէն

Երեսփոխանք Մայի Եկեղեցոյ

- 1. Սերովբէ էֆ. Վիչենեան
- 2. Ստեփան պէյ Աւսանեան
- 3. Գրիգոր էֆ. Օտեան
- 4. Գէորգ պէյ Երամեան
- 5. Մկրտիչ աղա Արաբօն
- 6. Ծաղուպ էֆ. Ծաղուպեան
- 7. Գէորգ աղա Զարգարեան
- 8. Յովհաննէս աղա Աւսանեան
- 9. Կարապետ աղա Փանոսեան
- 10. Յակոբոս աղա Արշակ
- 11. Նահապետ էֆ. Ռուսինեան
- 12. Մատթէոս աղա Այվատեան
- 13. Յովհաննէս աղա Յովակիմեան

Երեսփոխանք Պեշկիրայի

- 1. Յովհաննէս Պէյ Տատեան
- 2. Կարապետ Ամիրա Պալեան
- 3. Անդրանիկ Պէյ Կրճիկեան

Նոյնպէս նկատելով որ Կրօնական Երեսփոխաններէն՝ Մայր-Եկեղեցւոյ Տ. Գէորգ վահանած, Տ. Սահակ Եպիսկոպոս, Տ. Արքահամ եւ Տ. Մեսրոպ վարդապետք բացակայ են, եւ Աշխարհական դասէն՝ Իւսկիւտար Ս. Կարապետի Քաղէն Գասեան Յարութիւն, Ս. Խաչի Քաղէն՝ Պէյլէրեան Յակոբ աղայք մեռած, Բերայի թաղէն՝ Եղիեազարեան Յովհաննէս, Սամաթիոյ թաղէն՝ Մերուսեան Մինաս աղայք հրաժարեալ, նոյնպէս Տ. Գրիգորեան Պետրոս աղայք հրաժարեալ եւ Բերայէն Իստիմարաճեան Գէորգ էֆէնտի ալ բացակայ է, որոշեց՝

Ա. Որ վիճակաւ հրաժարեալ Երեսփոխանաց առթիւ ըլլալիք ընտրութեան առանձն, մեռած, հրաժարած եւ բացակայ գտնուած Երեսփոխանաց տեղ ալ ուրիշներն ընտրուին:

Բ. Ս. Նախագահը Ընդհանուր Ժողովին ընաւ շեկող կամ մէկ անգամ ներկայ գտնուող Երեսփոխանաց գրէ եւ հրաժարականին խնդրէ, եթէ ներկայանալու կամք չունին:

Գ. Սահմանադրութեան առաջին Գործադիր Յանձնաժողովին առջի Երեսփոխանաց ընտրութեան էժամանակ տուած հրահանգաց համեմատ այս նոր ընտրութիւնները կատարուին:

Այս որոշմանց գործադրութեան համար Սահմանադրութեան Գործադիր Յանձնաժողովն այս մասին իր պաշտօնք մեծաւ մասամբ կատարած ըլլալով, կը փութայ ընտրութեանց ընդհանուր յայտագիրը Ձեր Արքազնութեան ներկայացնել:

Ձեր Արքազնութիւնը Յունիսի 5 Ին՝

Գործադիր Յանձնաժողովոյ պատրաստած առաջին հրահանգը զրկեց Մայր-Եկեղեցւոյ, Պէշկիթաշի, Իւսկիւտար Ս. Խաչ եւ Ս. Կարապետի, Սամաթիոյ եւ Բերայի Քաղական Խորհրդոց, որով կը խնդրուէր՝

Ա. Ընտրական Ժողով կազմել Սահմանադրութեան 7 Արշ յօդուածին համաձայն:

Բ. Նախկին Գործադիր Յանձնաժողովի օրովք պատրաստուած Երեսփոխանական ընտրողաց ցուցակը սրբագրել:

Գ. Եռապատիկ թվով ընտրելեաց ցուցակ մը պատրաստել:

Նոյն միջոցին Եկեղեցական Երեսփոխանաց ընտրութեան համար ալ պէտք եղած հրահանգը տրուեցաւ որու որ անկ է:

Բաց ի Բերայի եւ Սամաթիոյ թաղից ընտրողաց ցուցակներէն, Մայր-Եկեղեցւոյ, Պէշկիթաշի, Իւսկիւտար Ս. Խաչ եւ Ս. Կարապետ Եկեղեցեաց թաղերէն առաջին հրահանգին համեմատ ընտրողաց եւ ընտրելեաց ցուցակները եկան:

Եւ ըստ որում Փետրվար ամսոյն մէջ կատարուելիք այս գործը դժբաղդարար Յուլիս ամսոյ մնացած էր, որով Ազգային Ընդհանուր Ժողովին ամրոզութիւնը կորսուած եւ խիստ ստիպողական կերպարանք մը առած էր, Ձեր Արքազնութեան հրամանին համաձայն՝ Սահմանադրութեան Գործադիր Յանձնաժողովը, առանց Բերայի եւ Սամաթիոյ ցուցակներուն սպասելու, պարտաւորեցաւ միւս չորս թաղերէն եկած ընտրողաց ցուցակները հին բաշխման ցուցակներուն հետ բազդատեց, եւ նշանադր տարբերութիւն մը չի գտնելն յայտնուելուն վրայ՝ Ձեր Արքազնութիւնը Յուլիսի 14 Ին՝ յուլարկութեան ձեռնարկելու համար, ըստ հրահանգաց նախորդ Գործադիր Յանձնաժողովոյ՝ հրաման զրկեց վերոյիշեալ չորս թաղից Ընտրողական Ժողովոց, Սահմանադրութեան 69 յօդուածին լաշխման նոր գործողութեան

մը հարկը չի տեսնելով, եւ Չեր Սրբազնութիւնը Բերայի Թաղական Խորհրդին կրկին եւ կրկին ազգարարութիւններ ուղղեց առաջին հրահանգին գործադրութեան համար:

Ահաւասիկ Երեսփոխանական ընտրողաց թիւը՝ ըստ հին եւ ըստ նոր ցուցակաց:

Հին ցուցակ նոր ցուցակ

Գում-գարու	613	585
Պէշիկթաշ	449	466
Իւսկիւտար Ս. Խաչ	169	167
Իւսկիւտար Ս. Կարապետ	480	205
Քերա	450	423

Յուշիս ամայ մէջ Իւսկիւտարի Ս. Խաչի եւ Պէշիկթաշի թաղից Ընտրողական Ժողովներէն Երեսփոխանաց ընտրութեան յայտագիրները հասան, եւ որովհետեւ նոյն միջոցին տիրոջ համաձայնակ հիւանդութիւնը սաստկացաւ, ընտրողական գործողութիւնները քնականաբար դադարեցան:

Չեր Սրբազնութիւնը Սեպտեմբեր ամայ սկիզբը վերստին ընդհանուր ազգարարութիւններ ուղղեց Երեսփոխանաց ընտրութեան գործը շարունակելու:

Հետեւագլխ Սկեղեցական Երեսփոխանաց ընտրութեան համար կազմուած Ընտրողական Ժողովը իր գործը սկսաւ, եւ 8 Սկեղեցական Երեսփոխանի տեղ 9 ընտրեց, համաձայնակ հիւանդութեան տտեն՝ Ազգային Երեսփոխան Տ. Սարգիս Արքեպիսկոպոսը վստճանաձ ըլլալուն համար:

Սամաթիոյ Ս. Գէորգ թաղի Երեսփոխան Տատեան Սիմեոն պէշը, եւ Սամաթիոյ Եջիմ-ձահալլէի եւ Նարլը գարուի միացեալ թաղից Երեսփոխան Պալեան Ըարգիս պէշը հրաժարուած, Խաչիկի Երեսփոխան Մամեան Մկրտիչ ազան վստճանաձ ըլլալով, վերոյիշեալ թաղերուն պէտք եղած ազգարարութիւնները գրուեցաւ նորոգ ընտրութեան համար:

Արդ ըստ որում Չեր Սրբազնութիւնը Ազգային Երեսփոխանաց ընտրութիւնը ըստ մեծի մասին կատարուած եւ բաց ՚ի Սամա-

թիոյ եւ Խաչիկի թաղերէն միւս Երեսփոխանաց ընտրութեան տեղեկագիրները հասած տեսնելով, արժան կը գտաւ Ընդհանուր Ժողով հրաւիրել, Սահմանադրութեան Գործադիր Յանձնաժողովն ալ վերոյիշեալ երկու թաղից յայտագիրներուն չ'սպասելով, կը փութայ եկած տեղեկագիրներուն քովանդակութիւնը սոյն ընդհանուր յայտագրոյ մէջ ամփոփել:

Առտի Սկեղեցական Երեսփոխանաց եւ միւս հինգ թաղերու ընտրութեանց տեղեկագիրները, զորս Գործադիր Յանձնաժողովը հետզհետէ քննած եւ օրինաւոր գտած էր, բաց ՚ի Իւսկիւտար Ս. Խաչ թաղի տեղեկագրէն, իրենց մէջ կը պարունակեն ընտրողական գործողութեանց օրինաւորութեան պայմանները, այսինքն՝

Ա. Քուէարկութեան համար որոշուած օրէն ութ օր առաջ իրենց ընտրողաց եւ ընտրելեաց ցանկերը Սկեղեցւոյ բակը կախած են:

Բ. Քուէարկութեան հրաւիրելը նոյն շաբթուան մէջ ընտրողաց զրկուած են Սկեղեցեաց բակը կախուած ընտրելեաց ցանկերէն մէկ մէկ օրինակ ծանօթութեան հանգիւրձ զրկելով ըստ 71 գ. յօդուածոյ Սահմանադրութեան:

Գ. Գրեթէ որչեալ պայմանաժամին քուէարկութիւնը գւ. շրջուցած եւ քուէհամարը ըստ օրինի կատարած են, ինչպէս որ ներկայ ընտրութեանց տեղեկագիրները մանրամասն պարագայիք կը հաստատեն եւ հետեւեալ արդիւնքը կը ցուցուեն:

Սկեղեցական ճարտար Երեսփոխան

Բացայրմակ առանելութեամբ

1. Արիտասկէս Արքեպիսկոպոս
2. Յովհաննէս Վրդ. Աթթեան
3. Յովհաննէս » Զպուխճեան
4. Գարեգին » Թաթարեան
5. Յարութիւն Բնկ. Ղալաթիոյ
6. Սուքիաս » Մայր-Սկեղեցւոյ

Համեմատական առ.առևելութեամբ

- 7. Յովհաննէս Վրդ. Փափազեան
- 8. Յարութիւն Քհնյ. Գալատու
- 9. Սահակ » Միջագիւղի

Աշխարհական երրորդիք Երեսիսխանմբ

Պոմ-Պարոս Մայր-եկեղեցի
Թացարձակ առ.առևելութեամբ

- 1. Ստեփան Գէյ Աւանեան
- 2. Արքահամ աղա Հարենց
- 3. Սեղովբէ էջ. Վիշնեան
- 4. Գրիգոր աղա Քարակէօղեան
- 5. Աստուածատուր աղա Գէորգեան
- 6. Առաքել աղա Քացախեան

Համեմատական առ.առևելութեամբ

- 7. Մկրտիչ աղա Ազաթօն
- 8. Գէորգ պէյ Երամեան
- 9. Եաղուպ էջ. Եաղուպեան
- 10. Միրիճեան ամիրա Փափազեան
- 11. Նահապետ էջ. Ռուսինեան
- 12. Կարապետ աղա Փանոսեան
- 13. Գէորգ » Զարգարեան

Պէշկիրաշ

Թայարձակ առ.առևելութեամբ

- 1. Առաքել Սիսակ էջ. Տատեան
- 2. Կորապետ աղա Իւթիւճեան
- 3. Պօլոս » Աշնանեան

Եւսիխար Ս. Կարապետ

Թայարձակ առ.առևելութեամբ

- 1. Մկրտիչ Գէյ Քէշիզեան

Բ Երայ

Թացարձակ առ.առևելութեամբ

- 1. Յովհաննէս աղա Վարդանեան
- Համ-մատական առ.առևելութեամբ
- 2. Յովհաննէս աղա Թազարեան

Իսկ Եւսիխար Ս. Սաշ Թաղի Նրեւ-
փոխանական ընտրութեան զաւրով, երբ ա-

նոր տեղեկագիրը, համաճարակ հիւանդու-
թեանէ, ետեւ Սահմանադրութեան Գործադիր
Յանձնաժողովը նկատողութեան առաւ, եւ
միանգամայն ընտրողաց զրկուած հրաւի-
րագիրներուն մէկ օրինակը նախագահին
կողմէն ստորագրուած անուղղակի կերպով
իր ձեռքը հասաւ, զիտեց որ Ընտրողական
Ժողովոյ նախագահը՝ փոխանակ գրելու թէ
ընտրողք պարտաւորեալ չեն պատրաստուած
ընտրելաց ցուցակին հետեւելու, հրաւի-
րեր է ընտրողները որ ընտրելաց ցուցակին
մէջէն մէկ հոգի ընտրեն եւ իրենց քուէն
այնպէս պատրաստեն, Սահմանադրութեան
71րդ յօդուածին հակառակ:

Չեր Սրբազնութիւնը Սահմանադրու-
թեան 42րդ յօդուածին համաձայն այս ա-
պօրինաւոր կէտին վրայ քաջատրութիւն
խնդրեց Ընտրողական Ժողովէն, յայտնելով
որ թերեւս այս զանցառութիւնը անպու-
շտութեանէ առաջ եկած ըլլայ: Ընտրողական
Ժողովը պատասխանեց թէ, ըստ որում Ե-
կեղիցեաց բակը կախուած ընտրելաց ցու-
ցակին տակ Սահմանադրութեան 71րդ յօդ-
ուածին պահանջած ծածօթութիւնը սուսած
է, ընտրութեան գործողութիւնը անվաւեր
չի կրնար համարուիլ:

Սահմանադրութեան Գործադիր Յանձ-
նաժողովը նկատելով որ Ընտրողական Ժո-
ղովին կողմէն եկած նամակը խնդրուած բա-
ցատրութեան պատասխան մը չէ, քանի որ
անոր մէջ հրաւիրողներուն խօսքն ան-
գամ չի գտաւ, Չեր Սրբազնութիւնը ար-
ժան դատեց երկրորդ անգամ ազգարարու-
թիւն ընելով Ընտրողական Ժողովը կանոնա-
պահութեան հրաւիրել, առաջին քուէար-
կութիւնը առ ոչինչ համարել եւ պահանջել
որ նոր քուէարկութեան ձեւմարկէ:

Այս երկրորդ ազգարարութիւնը Ըն-
տրողական Ժողովին կողմէն անընդիմաւորով,
Սահմանադրութեան Գործադիր Յանձնա-
ժողովը Չեր Սրբազնութեան յայտնեց այս
պարագային մէջ Քաղաքական Ժողովին տը-
նօրէնութեան դիմելու հարկը:

Ահա՛ այս է, Սրբազան Հայր, նորընտիր Երեսփոխանաց ընտրութեանց տեղեկագիրը, որուն վաւերացման գործը, նոյնպէս Եկեղեցական Երեսփոխանաց պաշտօնավարութեան ժամանակը վիճակաւ որոշելու գործը Ընդհանուր Ժողովոյ կը մնայ կատարել :

Ի դիմաց Սանմանադրութեան
Գործադիր Յանձնաժողովոյ

Ատենադպիր Ատենապետ

Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ Ե. ՆԵՎՐՈՒՋ

20 Հոկտեմբեր 1865

Կ. Պոլիս

ՆՈՐԱՏՈՒԿԵԱՆ Ս. ԱՂԱ — Իւսկիւտար Ս. Սաչ Թաղին Երեսփոխանի մը ընտրական գործողութեանց մասին եզած բժականագրութիւնը ծանր կերեւի. այդ ընտրութիւնը անվաւեր համարուեր է պատճառելով թէ ընտրելեաց ցուցակին համար ղշրսէն ալ չէ ըսուած : Եթէ օրինաւորութիւն ինտուել պէտք է, ամէն բանի մէջ ապօրինաւորութիւն կայ. ասանկ պահասութիւններ ամէն թաղի մէջ կը պատահին : Այս ընթացքը թէ՛ ընտրելեաց եւ թէ՛ ընտրողաց պատուոյն կը դաշի :

ԱՍՒԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՅ — Եթէ Իւսկիւտար Ս. Սաչի Երեսփոխանի մը ընտրութիւնը տեղեկագրին մէջ գրուածին պէս եզած է, յիբաւի ապօրինաւոր է, թէեւ ընտրեալ անձին արժանաւորութեան նայելով ներողամտութիւն ալ պէտք է : Բայց տեղեկագիրը դեռ Քաղաքական Ժողովին չի ներկայացած ի՛նչպէս Ընդհանուր Ժողովոյ կը ներկայանայ ընդդէմ կանոնաց :

ԱԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ — Նախ պէտք է որ Քաղաքական Ժողովը ընտրողական գործողութիւնները եւ ընտրեալ Երեսփոխանաց հանգամանքը քննէր եւ ապա տեղեկագիրը Ընդհանուր Ժողովին վաւերացման ներկայանար :

Ս. ՆԱԽԱԳԱՀ — Քաղաքական Ժողով չըլլայ նէ, որո՛ւ ներկայացնել պէտք է տեղեկագիրը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ -- Տեղեկագիրը Ս. Նախադահին ուղղուած է Քաղաքական Ժողովին կազմած Գործադիր Յանձնաժողովին կողմէն : Ս. Նախադահն ալ պատասխանատուութիւնը իւր վրայ առնելով, նոյնը Ընդհանուր Ժողովին կը ներկայացնէ :

ԱՍՒԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՅ — Բայց գոնէ Ս. Նախադահին ստորագրութեամբը ներկայանալու էր, եթէ անոր կողմէն կուգայ տեղեկագիրը :

Ս. ՆԱԽԱԳԱՀ — Գործադիր Յանձնաժողովը քննած է ընտրական գործողութիւնները եւ ես ալ ընդունած եմ տեղեկագիրը :

Տեղեկագիրը քուէի դրուելով, ձայնից առաւելութեամբ կընդունուի :

ՆՈՐԱՏՈՒԿԵԱՆ Ս. ԱՂԱ — Ս. Սաչի Երեսփոխանը դուրս ձգուած է տեղեկագրին մէջ. ասոր համար կը բողոքեմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Չեր բողոքը կ'արձանագրուի, Սիմօն աղա, բայց Ժողովը տեղեկագիրը ընդունեց եւ վաւերացուց :

3

Ատենապետ Էֆէնտին կը յայտնէ թէ ինդրոց բնական կարգը կը պահանջէ որ այսօր Ընդհանուր Ժողովին Դիւանը նորոգուի : Ուստի կառաջարկէ որ ասոր համար ընտրութեան ձեւնարկուի :

ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ Ե. ԱՂԱ — Դիւանին ընտրութեանն աւելի շատ ստիպողական գործեր կան անօրինակելիք : Ուստի այս ընտրութիւնը պէտք է որ առ այժմ ետ մնայ :

Նէվրուզ Յովակեմ աղա եւ այլք՝ կառաջարկեն որ Դիւանին նորոգութիւնը շարքու մէջ կատարուի :

ԱՍԼԱՆՅԱՆ Ս. ՊԵՅ — Քաղաքական ժողովին ընտրութեան առթիւ Դիւանին ընտրութիւնն ալ կարելի է միացեալ ընել :

ՍԵՐՎՆԵՆ ԷՑ. — Ուրիշ գործոց արգելք չըլլալու համար պէտք է քուէարկութիւնը նամակաւ ընել, ինչպէս որ ուրիշ անգամ ալ եղած է :

Ատենապետ Էֆէնտին խնդրը քուէի կը դնէ եւ կարողութիւնը որ Դիւանին ընտրութիւնը յատաճեցայ երկու շաբթի որը կատարուի, ժամ 5 ին :

Ուստի քուէհամարի գործողութեան քըննիչ կարգուեցան՝

- 1. Տ. Յովհաննէս Վարդ. Սէթեան
- 2. Տ. Սորէն Գալֆայեան
- 3. Յակոբ աղա Մուպահեանեան
- 4. Վարդերէս Մխաբեան

Ժողովականք ոմանք այս միջոցիս քառորդ մը հանդիստ ընել կառաջարկեն : Սակայն ժողովը մեծագոյն մասով կորոյն գործը շարունակել :

4

Ատենապետ Էֆէնտին ժողովին ուշադրութիւնը հրաւիրելով Գ. դ խնդրոյն, այն է Քաղաքական ժողովականաց հրաժարականի խնդրոյն վրայ, Ս. Նախագահը առաջարկեց որ հրաժարագրերը կարդացուին :

Ատենադպրի Փոխանորդը զատ զատ հրաժարողաց անունները կարդաց, որոց թիւը 1 1/2 է կը հասնի : Եւ Սերէնեան Յովհաննէս աղան հարցման մը պատասխանելով, ըսաւ որ՝ գրեթէ ամէնքը իրենց անձնական գրադուները իրրեւ պատճառ հրաժարման մէջ բերած են, մինակ Սարաֆեան Յարութիւն եւ Սէրվիչէն Էֆէնտինները եւ քանի

մը ժողովականք ուրիշ պատճառներ ալ յայտնած են :

Սարաֆեան Յարութիւն Էֆէնտին հրաժարագրեր կարդացուեցաւ, որով կը յայտնէ թէ ինքը կամովին կը հրաժարի, որպէս զի իր ամուսնութեան գործով կրօնական ժողովը զբաղելով՝ ազգային կարեւորագոյն գործոց կարգադրութեան արգելք մը տուած չըլլար :

ԱՍԼԱՆՅԱՆ Ս. ՊԵՅ — Ընդհանուր ժողովը ժամանակ չունի ո՛չ հրաժարողներուն եւ ո՛չ մնացողներուն պատճառները բնեւելու : այլ հարկ է մեր ուշադրութիւնը ուղղել ապագային վրայ քան թէ անցելոյն բնութեամբը զրաղիլ : Ուստի կառաջարկեմ որ անմիջապէս Քաղաքական ժողովին վերակազմութեան խնդրոյն անցնինք :

ԱՂԱԲԵՆԿԱՆ Ս. ԷՑ. — Տասն եւ չորս ժողովական զանազան պատճառներով հրաժարական տուին. ոմանց անձնական գրադուները չի ներկրով իրենց պաշտօնին մէջ մնացին : Հիմա թէ որ Ընդհանուր ժողովը կուզէ Քաղաքական ժողովը վերակազմել, մնացողներն ալ սլատրաստ են հրաժարելու եւ ես անոնց հրաժարականը իմ հրաժարականիս հետ կը մատուցանեմ ժողովին, եւ անոնք որ ներկայ են, կրնան նոյնը կրկնել : Հիմա եթէ Ընդհանուր ժողովը կուզէ, թող հրաժարման պատճառները փնտռէ կամ չի փնտռէ :

ՍՈՐԵՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Գատճառ փընտրելու հարկ չիկայ :

Հրաժարականները կընդունուին եւ ժողովը կանցնի վերակազմութեան վրայ խորհելու :

5

ԱՍԼԱՆՅԱՆ Ս. ՊԵՅ — Մինչեւ հիմա շատ անգամ ընտրութիւններ եղան եւ դժբաղդարար հրաժարականները՝ պատճառաւ կամ

առանց պատճառի իրարու յարդեցնին։ Ոմանք կը կարծեն թէ պատճառը ժողովականաց անհամատու թիւնն ու իրարու անյարմարութիւնն է, հետեւաբար համամտութիւն գտնելու միակ միջոց կը համարին համամիտ եւ յարմար անձերէ ընտրելեաց ցուցակ մը շինել եւ անոր վրայ ընել ընտրութիւնը, ինչպէս որ Աէրվիլէն Էֆէնտին այս միջոցը ասկէ առաջ առաջարկած էր։ Այս միջոցը Սահմանադրութեան տրամադրութեանց հակառակ չէ։ Սահմանադրութիւնը լռելեայն նրեափոխանաց կը ձգէ ընտրութեան եզանակը որոշել։ կրկնապատիկ կամ եռապատիկ ընտրելեաց ցուցակ ներկայացնելու դրութիւնը կրնանք ի գործ դնել Քաղաքական ժողովին ընտրութեան համար ալ, որով միազամայն ընտրութեան դիւրութեանց ալ կուենենանք, ինչպէս որ Քաղական, նրեափոխանական եւ Վարչական խորհրդոց ընտրութեան համար ի գործ կը դրուի։ Աւտի կառավարկեմ որ Քաղաքական ժողովին ընտրութեան համար ընտրելեաց ցուցակի եղանակը ընդունուի։

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Ընտրական եղանակին մէջ պահասութիւն ըլլալը, ինչպէս ուրիշ անգամ, նոյնպէս Քաղաքական ժողովին անգամութեան կոչուած ատենն ալ ցուցուցած եմ, բայց միայն անհամատու թիւներ չէ պատճառ ժողովոց քայքայման, ուրիշ պատճառներ ալ կան, որ Ընդհանուր ժողովին ու Քաղաքականին յարաբերութեանց կը վերաբերին։ Ամէն ժամանակ հին հաստատութիւն մը կործանելու համար չափազանցութիւններ երեւան կելլեն. այս չափազանցութիւնները բառնալ եւ նոր չէնքը հաստատել պէտք է նոր սկզբանց վրայ. սակայն նորն ալ չի կրնար շարունակուիլ եթէ հինին տարերքը իր մէջ ունենայ։ Ըստ իս Քաղաքական ժողովին պաշտօնը Պատրիարքութեան պաշտօնն է։ Սահմանադրութիւնը փոխանակ մէկ Պատրիարքական Փոխանորդ ընտրելու, քսան հատ ընտրելու արածութիւն տուած է, որով

բով Քաղաքական ժողովին յարաբերութեանց վիճակը Ընդհանուր ժողովին հետ շատ անգամ չիտթութեանց ենթակայ ըրած է եւ կընէ։ Սահմանադրութիւնը բացէ ի բաց չէ զրուցած թէ Քաղաքական ժողովը ի՞նչ յարաբերութեամբ պիտի վարուի Ընդհանուր ժողովին հետ. եթէ Ընդհանուր ժողովը ամեն առթիւ քաղաքական գործոց պարագաներու մէջ մտնել ուզէ կամ Քաղաքական ժողովը Ընդհանուրին դիմէ համարատուութեան ժամանակէն առաջ, անկարելի է հաստատութեամբ առաջ երթալ։ Սահմանադրութիւնը տրամադրած է արդէն թէ՛ ո՞ր պարագայներու մէջ Քաղաքական ժողովը Ընդհանուրին կը դիմէ, սակայն յարաբերութեանց ընթացքը որոշած չէ։ Աւրինն այս յարաբերութիւնները որոշելու խնդիրը նկատուութեան արժանի է եւ Ազանեան Ստեփան պէյի ասաջարկած ընտրական եղանակին չափ հարկաւոր, բայց անոր բնաւ չի գաշխի։

ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ, Յ. ԱՂԱ — Աէրվիլէն Էֆէնտիին դիտողութիւնները կրնան իրաւացի ըլլալ, բայց հիմա անոնց վրայ չենք կրնար խորհիլ եւ պէտք է մնայ Սահմանադրութեան վերաբնութեան ժամանակին։ Մեր ընկերքը այժմ Քաղաքական ժողովին համամտութեան միջոց մը գտնել է։

ԱՍՆԱՆԱՆ, Ս. ՊԵՅ — Կերելի թէ Սուրէնեան Յովնանէս աղան լաւ վերահասու չեղաւ Աէրվիլէն Էֆէնտիին դիտողութեանցը, որոնք վերաբնութեան ժամանակին մտալու բաներ չեն։ Աէրվիլէն Էֆէնտիին ըսածն այն է որ Ընդհանուր ժողովը առանց ստիպողական հարկի, ժամանակէն առաջ պէտք չէ Քաղաքական ժողովին գործոց միջամտէ։ Այս կէտը որոշելով կրնանք անմիջապէս անցնիլ ընտրութեան եղանակի խնդրոյն։

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Ընդհանուր եւ Քաղաքական ժողովոց մէջ եղած յարաբերու-

թիւները Սահմանադրութեան մէջ մանրամասնաբար արամադրուած չըլլալով, անոնք որ մը այսպէս եւ ուրիշ որ մը այնպէս կը բացատրուին: Ընդհանուր ժողովոյ դուստրման պարագաները յայտնի գրուած են Սահմանադրութեան մէջ, որոց կարգէն է եւ երկտարեկան նիստը, Վարչութեան համարաուութիւնը մտիկ ընելու համար եւ սրուն յարակից է տուրքի խնդիրն ալ:

ՍԵՐՈՒՆ ԵՆ ԵՑ. ԱՂԱ — Եթէ արոց առթիւ ծագած է Սէրփիլէն Էֆէնտիին դիտորութիւնները յարարութեանց վրայ եւ եթէ Ընդհանուր ժողովը տուրքի խնդրոյն խառնուելով պատճառ տուած է Քաղաքական ժողովին հրաժարման, պէտք է որ յայտնէ:

ՅԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՑ — Կը զարմանամ որ Սահմանադրութիւնը կեցած ատեն նոր նոր եղանակներ կը հնարեն Վարչութիւնը քաշելու համար: Կը հարցուի թէ՞ ի՞նչու համար Քաղաքական ժողովը չի քաշէր, եւ ընտրութեան եղանակին մէջ փոփոխութիւն մը կառավարիւի որ ոչ միայն իր նպատակին չի կրնար ծառայել այլ եւ Սահմանադրութեան հակառակ է: Ըստ իս, քանի որ Սահմանադրութիւնը եղածին պէս պիտի գործադրենք, ի՞նչ միտց ալ որ փնտնենք՝ միշտ Արարիչիւնն կապել ի կազ պիտի քաշէ: Արարիչուած պահասութիւններէն զատ ուրիշ շատ խոչընդոտներ կան Վարչութեան ընթացքը ուղղութեան մէջ պահելու, որոնք վերաքննութեան կարօտ են: Արդէն շատը քննա քիշը մնաց, աղէկ է համարել վերաքննութեան ժամանակին, բայց աւելի աղէկ է այժմէն վերաքննութեան սկսելու համար ժամանակ մը սահմանել:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ — Ընտրելեաց ցուցակը դարձան մը չի բերէր Քաղաքական ժողովոյ համամասութեան, քանի որ նրափոխանք հարկաչրեալ չեն անոր հետեւելու:

Եթէ ընտրելեաց ցուցակը գոց պիտի ըլլայ, Սահմանադրութեան հակառակ է, եթէ քայ, խնդրուած համամասութիւնը կամ յարարութիւնը չի գոյանար: Ըստ իս Քաղաքական ժողովոյ հրաժարման պատճառ անհամամասութիւնը չէ, այլ ժամանակ չունենալն է. ամեն մտքը շարթու մէջ իր գործերը ձգելով չի կրնար Պատրիարքարան ժողովիլ եւ ազգային գործերով զբաղիլ:

ՍԵՐՈՒՆ ԵՆ ԵՑ. — Նրա Քաղաքական ժողովը մեծագոյն ժառանգ որոշման մը կուգայ եւ նոյն որոշման վրայ փոքրագոյն մասը կը հակառակի, հարկաւ անպատեհութիւններ կը ծագին:

ՔՕԼՕԼԵԱՆ Ա. ԱՂԱ — Ընդհանուր ժողովը արոց շրջաբերականի խնդրոյն վրայ Քաղաքական ժողովէն համար չի հարցուցած նոյն իսկ Քաղաքական ժողովականներէն ումանք, որ Ընդհանուր ժողովին պաշտօն ունէին տուրքի վրայ տեղեկագիր պատրաստել, վէճը Ընդհանուր ժողովին աւելի հանեցին:

ՅԵՐՈՒՆ Բ. ՊԵՑ — Ահա ատոր պատճառն ալ Սահմանադրութեան արամադրութեան թերութիւններն են եւ ո՛չ ուրիշ բան: Ուստի ուրիշ ճար չիկայ, եթէ ոչ կամ այսպէս շարունակել եւ կամ վերաքննութեան ձեռք զարնել:

ՍԵՐՈՒՆ ԵՆ ԵՑ. ԱՂԱ — Բարունակ պէջին առավարիութիւնը ծանր խնդիր մ'է, հիմա վերաքննութեան ձեռք զարնել դժուարին է եւ Սահմանադրութեան հակառակ: Ուստի պէտք է այնպիսի ընթացք մը ըլնենել, որ Սահմանադրութեան դէմ չըլլալով հանգերձ, ազգային գործերն ալ ետ չման, եւ ատոր համար եռապատիկ թուով ընտրելեաց ցուցակի մը եղանակը՝ անոր մէջէն ընտրելու պայմանաւ՝ շատ յարմար կը գտնեմ:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ — Համամասութիւն

գտնելու համար ընտրելեաց ցուցակը անօգուտ է. ահա Սահմանադրութեան 37րդ յօդուածը մեզի առաջնորդ պիտի ըլլայ Քաղաքական ժողովը ընտրելու համար եւ կը պնդեմ որ զոց ցուցակը Սահմանադրութեան հակառակ է :

ՔՕԼՕԼԵԱՆ Ա. ԱՂԱ — Քսան հոգիէ բողկացեալ ժողով մը՝ որ ըստ Սահմանադրութեան պիտի վիճարանի եւ քուէից արգեանք իր որոշումը պիտի ընէ, կարելի չէ համարուանալ անդամներէ կազմել, Ուստի կը ջրեմ որ եւ ինչ ընտրելեաց ցուցակ մը՝ անօգուտ եւ Սահմանադրութեան դէմ ըլլալուն :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Յուցակի առաջարկութիւնը կատարեալ համամտութիւն գտնելու համար չէ, այլ որչափ որ կարելի է իրարու հետ համայնութեամբ գործելու յարմար անձինքը գտնելու համար է :

Ատենապետութեան ժամանակ փորձառութեամբ դիտեցի թէ գործոց յառաջդիմութեան համար այս պայմանը հարկաւոր է, Քսանի որ վերաքննութեան քիչ ժամանակ մնացած է, քանի որ Սահմանադրութիւնը կատարելապէս գործադրած չենք՝ ընտրելեաց ցուցակի դրութիւնը կառավարիմ, որ Սահմանադրութեան ոգւոյն հակառակ չէ այն պայմանաւ որ Ազգային Երեսօխոսանք ազատ ըլլան դրսէն ալ ընտրելու :

ՅՐԵՆԿԵԱՆ Ա. ԱՂԱ — Յուցակի պատրաստութիւն առաջարկելը մոզց ՚ի բաց Սահմանադրութեան դէմ մեղադրել է եւ Ազգային Երեսօխոսանց ընտրողական կարողութիւնը առ ոչինչ գրել եւ անոնց իշխանութեան անարգանք մ'է, Ուստի կը որողջեմ որ Սահմանադրութեանն չի շեղելով ընտրութիւնը ընենք :

ՄՐՈՒՊԱՆԵԱՅԱՆ Յ. ԱՂԱ — Միշտ ասանկ փոցն խօսքերով ժամանակ կը վատնենք եւ ասանց գործ մը տեսնելու կը ցըրուինք, Այս ընթացքը վնասակար է. ուստի

մէկդէ թողունք պարագայ խօսքերը եւ խնդիրը շուտով որոշենք որպէս զի վարչութիւնը կազմուի եւ գործերը ետ չի մնան :

ՆԵՎՐՈՒՅ Յ. ԱՂԱ — Այս պարագայի մէջ պէտք է վարուիլ ինչպէս որ կը հրամայէ Սահմանադրութիւնը, Սահմանադրութեան 37րդ յօդուածը կը պահանջէ որ Քաղաքական ժողովին ընտրութիւնը Ընդհանուր ժողովին մէջ ըլլայ եւ ասոր պատճառ այն է որ ամեն Երեսօխոսան վիճարանութեամբ լուսաբոլեւով իր քուէն ազատորէ եւ ասանց ճնշման տայ, Ընտրելեաց ցուցակը ընտրութիւնը Ընդհանուր ժողովին չուր պիտի հանէ, որով Երեսօխոսանց վիճարանութեան իրաւունքը շնջել եւ Սահմանադրութեան հակառակ ընթացք մը բռնել է, Ուստի կառավարիմ որ Քաղաքական ժողովը անմիջապէս ընտրուի եւ վերաքննութեան Յանձնաժողովին ձգտին այն արագութեամբ իրենքը՝ զորս փորձառութիւնը մեզի ցուցուցած է եւ դեռ պիտի ցուցունէ :

ԱՂԱՍՅՈՒ Յ ԷՏ. — Վերաքննութեան համար դեռ երկու տարի կայ եւ եթէ լիզգը այս ընթացքով իր գործերը շարունակէ, անգունդի մը բերանը պիտի հասնի, Եթէ ժողովը ներկայ դրուի իւրը պահելով միջոց մը ցուցունէ եւ դիս հո մոզց, պատրաստ եմ զայն ընգունելու. սակայն իմ խիղճս Սատուոյ եւ Ազգիս առջեւ ազատելու համար կը յայտնեմ որ եթէ վերաքննութեանց գործին այժմէն չըկսինք, մեծ կորուստ պիտի ըլնենք, Քաղաքական ժողովին կազմութիւնը լաւ կազմութիւն մը չէ, հին դրութեան մը մնացորդն է, որովհետեւ ամեն մարզ գիտէ որ Սահմանադրութեանն առաջ Քերպուզն անուսով ժողով մը կար որ պատասխանատուութեան ենթակայ չէր եւ արդի Քաղաքականին նման էր, Բայց այն ատեն վարչութեան իշխանութիւնը հիմակուան պէս ճիւղերու բաժնուած չէր եւ Երեսօխոսանական ժողով չիկար, եւ անոր համար այն հին ժողովին մէջ զանազան կարծեաց եւ վատ-

հալթեան տէր մարդերու ներկայութիւնը կարենոր համարուած էր: Իսկ արդի Սահմանադրական գրութիւնը տարրեր է, եւ քաղաքական ժողովը իրրեւ հին կարկտան կերելի նոր լաթի մը վրայ, երբ իր առաջի նահագանքներովը կը մնայ:

Ըստ ի զքան համամիտ անձինք զբաւնելու միջոցը անգործագրելի եւ անօգուտ է, մանաւանդ ամէն մարդ իր զբաղմունքը ձգելով չի կրնար ամէն շարժու ազգային գործոց համար ժողովի գալ: Եթէ պատահի որ քաղաքական ժողով մը ընտրուելէն ետքը սկսի իր պաշտօնը վարել, դարձեալ քանի որ շարաթէն անդամները կամ կը ձանձրեան կամ հակառակութիւն մը կը կրէ մէլերին եւ կը ցրուին: Այսպիսի դէպքեր կը պատահի նաեւ քաղաքակրթեալ ազգաց եւ թոշակաւոր ժողովականաց մէջ՝ ո՛ր կը մնայ մեր պաշտօնէից համար որք Ազգիկն անձնը ունէր ծառանդը կը համարուին:

Ուրեմն քանի որ այժմ Երեսփոխանական ժողով մը կայ որ Ազգին բարձր իշխանութիւնը կը վարէ, քանի որ անհնար է քաղաքական ժողովը այս կազմութեամբը գործէ, կառավարիմ որ Ընդհանուր ժողովը վերաքննութեան գործին ձեռնարկելու կարեւորութեան վրայ խորհի:

ՅՍՏԵԱՆ Ա. ՊԵՑ — Կը զարմանամ որ համամտութիւն կը փնտռուի քաղաքական ժողովին համար, մինչդեռ յայտնի բան է է որ միեւնոյն իրի վրայ շատ անգամ քանի մը հոգի համակարծիք գտնել կարելի չէ, ո՛ր մնաց ժողով մը, կը հարցնեմ թէ նախորդ քաղաքական ժողովներն ալ համամիտ ընտրուած էին եւ միթէ մինչեւ ցայսօր գործ մը չի տեսան: Միթէ կարելի չէ՞ քաղաքական ժողով մը ընտրել ըստ Սահմանադրութեան որ մինչեւ վերաքննութեան որ գործէ, որպէս զի Ազգին գործերը տեսնուին, քանի որ վերաքննութեան ալ շատ ժամանակ չի մնաց, Ի՞նչ հարկ կայ ընտրութեան նոր եղանակ մը առաջարկել քանի որ

Սահմանադրութիւնը մեր առջեւ կեցած է եւ առաջուան պէս քաղաքական ժողով ընտրենք, վերաքննութիւնը իր ժամանակին թողով:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԱՂԱ — Ինչպէս ուրիշները՝ ես ալ համազուած եմ որ այս Սահմանադրութեամբ անկարելի է գործ տեսնել մինչեւ որ վերաքննութիւն չըլլայ եւ միայնգամայն Գաորիարքարանի մէջ թոշակաւոր Յանձնաժողով մը չի սահմանուի որ անընդհատ գործէ:

ՍԵՐԱԿԵՆ ԷՅ. — Համամտութիւն ըստով պէտք է իմանանք կարծեաց, զազափարի եւ կրթութեան (homogène) յարմարութիւն:

ԻՌԹԻՆՅԵԱՆ Կ. ԱՂԱ — Սահմանադրութեան մէջ վերաքննելի կէտեր ըլլալը արդէն զգայի եղած է շատերուն: Բայց Սահմանադրութիւնը հինգ տարի որոշած է վերաքննութեան գործին համար, եւ եթէ ժամանակէն առաջ այս գործին ձեռք դարնենք, տան եւ հինգ ամիսէն ետքը նորէն վերաքննելու է Սահմանադրութիւնը եւ ասով ազէկ օրինակ մը տուած չենք ըլլար: Դարձեալ թէ որ վերաքննութեան գործը այսօր սկսինք՝ տարիէ մը աւելի ժամանակի կարօտ է անոր կատարումը եւ Տէրութենէն վաւերացումը: Ուստի մինչեւ այն ժամանակ ինչ պիտի ընենք նէ, առանց վերաքննութեան ձեռք զարնելու ալ կրնանք ընել, ամէն կարելի եւ օրինաւոր միջոցներ ի գործ դնելով եւ Սահմանադրութեան սկզբանց դէմ չի մեղանշելով: Այս միջոցն է ընտրելեաց ցուցակը որ ընդունելի է եւ ներկայ վիճակին կրնայ դարձան բերել:

ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ Յ. ԱՂԱ — Եթէ քաղաքական ժողովը Ընդհանուր ժողովին ուզածին պէս ընտրուի, կրնայ իւր պաշտօնը մինչեւ վերաքննութեան օրը շարունակել: Քսան

տարիէ ի վեր այս ժողովները կային՝ իրենց պաշտօնը կը շարունակէին, գործ կը տեսնէին, Ասոր պատճառը ի՛նչ է, որովհետեւ ընտրողք մէկ գաղափրի մարդիկ կընտրէին:

ՓԱՆՈՍԵԱ. Կ. ԱՂԱ — Համամտութիւնը անհնարին բան է, որչափ կուզեն թող վիճարանին. իսկ առաջարկուած ցուցակն ալ Մահմանազրութեան ողւոյն դէմ ըլլալուն չե՛մ ընդունիր:

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԵՃ. — Բանի մը առաջարկութիւններ կան: Առաջին, համամտութեան համար ընտրելոց ցուցակ պատրաստել. երկրորդ, ըստ Մահմանազրութեան Քաղաքական ժողովը առաջուան պէս ընտրել, եւ երրորդ, վերաքննութեան խնդիրը այս օրէն սկսիլ:

Կառաջարկեմ որ Ընդհանուր ժողովը իր կողմէն երեք հոգի՛, լազկացեալ ընտրողական մասնաժողով մը իրողմէ եւ անոր յանձնէ Քաղաքական ժողովոյ ընտրութեան համար քսան հոգիէ համամիտ անձանց ցուցակի մը պատրաստութեան գործը:

ՅԵՐՈՆԻ Բ. ՊԵՏ — Անուրանայի է թէ՛ Մահմանազրութեան վերաքննութիւնն կարեւորութիւն ունի: Առանց ասոր Ազգը մեծամեծ պառակտմանց մէջ իյնալու վիճակին պիտի հասնի ի՛նչ միջոց կրնանք գտնել որ Մահմանազրութեան չը դուչի: Մահմանազրութիւնը պահելով ինչպէս որ է, անոր դէմ շարժիլը աւելի գէշ է. քան թէ զայն վերաքննութեան առնելէ ետեւ յարգելը: Ուստի կառաջարկեմ որ մասնաժողով մը կազմուի ազգային գործաց անօրէնութեան համար եւ միանգամայն Մահմանազրութիւնը վերաքննութեան առնուի:

ԳՅՍԱԿ Թ. ՊԵՏ — Քաղաքական ժողովոյ շփոթութեան եւ քայքայման պատճառ մը կայ նէ, այն է, ըստ իմ կարծեաց, տուրքի կարեւոր խնդրոյն անգործադրելի մնալը: մինչեւ որ Վարչութեան դրամական վի-

ճակը կարգի չի դրուի, չի յուսանք որ Ազգային գործերը առաջ կրնան երթալ եւ ժողովները կրնան գործել: Ուստի փոխանակ պայմանաժամէն առաջ վերաքննութեան եւ ցուցակի պատրաստութեանը զբաղելու, Մահմանազրութեան մէկ ամենակարեւոր տրամադրութիւնը գործադրենք, որ ընդհանուր տուրքին կը վերաբերի:

ՔՈՂՈՒՅԱՆ Ա. ԱՂԱ — Ըստ իս քանի որ մեր եւ միաբանութիւն կը պահպին ժողովականաց մէջ, ի՛նչ կերպ ընտրութիւն որ ընենք, գարման չըլլար:

ԱՅՆՆԱՊԵՏ — Բանի մը առաջարկութիւններ կան: Նախ՝ վերաքննութեան խնդիրը, զոր քուէի պիտի գնեմ: Երկրորդ...

ՊԵՂԱՅ Ո. ԱՂԱ — (Ընդմիջելով) Առաջին խնդիրը ըուէի չի դրած պէտք է ժամանակը որոշել եւ ազգային գործերը ի՛նչ միջոցաւ պիտի տնօրինուի լազայտել:

ԱՂԱԹՅՆ Գ. ԵՃ. — Երբեք վերաքննութեան համար ժամանակ մը որոշելու է, եւ չի կարծուի որ մինչեւ այս գործին աւարտուի մը Վարչութեան գործը պիտի դադրի:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Ազգը կառավարելու միջոցն ալ ցուցուցէ՛ք:

ԱՂԱԹՅՆ Գ. ԵՃ. — Հարկաւ պէտք է ամեն Երեսփոխան զխոնայ թէ ի՛նչ կերպով Ազգը պիտի կառավարուի եթէ վերաքննութեան գործը այսօրուէ սկսի: Արդէն ակնարկեցի եւ գարծեալ կառաջարկեմ որ մինչեւ վերաքննութեան կատարուիմը հինգ հոգիէ պաշտօնէից առժամանակեայ ժողով մը կազմել պէտք է, որոցմէ մէկը Քաղաքական, միւսը Ելմտական, եւ այլն գործոց զբաղին եւ Ս. Գարդարայր Հայրը՝ գործերը ո՛ր ճիւղին կը վերաբերին նէ, այն ճիւղին կը յանձնէ: Միւս կողմէն Բ. Իսնէն հրաման առ-

ներքե՛ր երկը հոգի ինչ բաղկացնու վերաքննութեան Յանձնաժողով մը կազմել, որպէս զի պէտք եղած որդարութեանց զբազի ։ Անշուշտ ամենուն նպատակն է Ազգին յառաջընթացութիւնը ։ Սահմանադրութիւնը այս նպատակին դիմելու գործիք մ'է, եւ այս պատճառաւ նոյն գործիքը որչափ կարելի է Ազգին յարմարցնելու եւ կատարելագործելու պէտքը կզգամ եւ անա այն միջոցները կառավարելով ուրիշ որ եւ է միջոց առջի գծաւորութիւնները պիտի յարուցանէ ։

ՏԱՏԱՆԱՆ Ա. ՊԵՅ — Ատենանք բացուած ատենը Ս. Նախագահը համառօտաբար յայտենեց Ազգին եւ Վարչութեան դժուարին վիճակը ։ Եթէ անմիջապէս ըստ Սահմանադրութեան դճման մը չի բերենք, այս վիճակը գէշ նետեանքներ կրնայ ունենալ եւ մեր վայելած Սահմանադրական իրաւունքները վտանգի մէջ ձգել ։ Իմ խոջիս կը դպիմ նկատելով որ Սահմանադրութենէն դուրս միջոցներ կը տեսնուենք, եւ Ազգին անմիջական պիտոյից հոգ չենք տանիր ։

Նախ պէտք է Քաղաքական Ժողովը անմիջապէս կազմել, եւ երկրորդ ազգային տարբը հաստատուել, Թէ որ Ազգին դրամական վիճակը հաստատուն կերպով կարգադրուած ըլլար ։ Հիմա Ժողովները այս գծաւորութեանց չէին հանդիպէր ։ Ուստի երկրորդական բաները մէկդի թողլով, ստիպողական ինչ է նէ, այն տնօրինենք ։

ՏԱՆՈՒՅԱՆ Ս. ԷՃ — Քանի մը ժամէ ի վեր կը վիճաբանինք եւ դեռ որոշում մը չեղաւ ։ Առաջարկեմ որ երկու առաջարկութիւնները քուէի դրուին ։

ԱՅՆԱՊԵՏ — Նախ վերաքննութեան խնդիրը քուէի պիտի դնեմ, որ եթէ ընդունուի, բնականապէս միւս առաջարկութիւնները կը հերքուին ։

ՅԵՆՆԵԱՆ Ա. ԱՂԱ — (Սահմանադրութեան տեսքը սեղանին վրայ նետելով) Ասի քուէի չի' դրուիր ։

Ատենապետ էջիւտի վերաքննութեան խնդիրը քուէի դնելով, Ժողովը մեծաւ մասամբ ջնջողութիւնը պայն եւ կանոնի միւս առաջարկութեան ։

Աստի Աշխատեան Ստեփան Պէյրն առաջարկութիւնը, այսինքն՝ երեք հոգիէ ընտրողական մասնաժողով մը կազմել որ երկպառակի թւով ընտրելեաց ցուցակ մը պատրաստէ Քաղաքական Ժողովոյ ընտրութեան համար, քուէի դնել խնդրուեցաւ ։

ՅԵՐՈՂԷ Բ. ՊԵՅ — Չե՛ք կրնար ընդունիլ այնպիսի առաջարկութիւն մը, եթէ վերաքննութեան խնդիրը Սահմանադրութեան հակառակ դատուելով մերժուեցաւ, այս երկրորդ առաջարկութիւնն ալ Սահմանադրութիւնը չընդունիր ։

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՅ — Առաջին առաջարկութիւնը Սահմանադրութեան դէմ ըլլալուն մերժուեցաւ, ինչ հակառակ չէ, զի ընտրելեաց ցուցակի պատրաստութիւնը Սահմանադրութեան համաձայն է, քանի որ ընտրողք աչառ պիտի ըլլան դուրսէն ալ ընտրելու, եթէ կամիւ, ինչպէս որ կը գործադրուի Երեսփոխանաց ընտրութեան ժամանակ, ասիկայ ընտրութեան եղանակը դիւրացնելու միջոց մ'է եւ Սահմանադրութեան ոգւոյն շահակաակիր ։

ՅԵՐՈՂԷ Բ. ՊԵՅ — Ես չըսի որ հակառակ է, այլ ըսի որ ընտրութեան եղանակը փոփոխելով չենք կրնար դարձան մը բերել Վարչութեան ընթացքին, որուն վրդովման պատճառը նոյն իսկ Սահմանադրութիւնն է, եւ Քաղաքական Ժողովը իր ձեռնարկը համակարծիք ընելու փորձը՝ արդիւնք մը պիտի չունենայ, եւ այս պատճառաւ վերաքննութիւն առաջարկուեցաւ ։

Այս միջոցին Երեսփոխաններէն ոմանք կը պնդեն ըսելով, չՔուէի դրէ՛ք, քուէի դրէ՛ք երկրորդ առաջարկութիւնը ։

Ուստի քուէի կը դրուի երկրորդ առաջարկութիւնը եւ մեծագոյն մասամբ կընդունուի:

Անմիջապէս քառորդ մը դադար տրուելէ ետեւ, ժողովը քուէարկութեան կակսի երեք հոգիէ բաղկացեալ ընտրողական Մասնաժողով մը կազմելու համար: Կէ Երեսփոխան ներկայ գտնուելով այս քուէարկութեան, հետեւեալ արդիւնքը կունենայ:

1.	Ասլանեան Ստեփան պէյ	քուէ 29
2.	Մուպահեանեան Յակոբ աղա	» 23
3.	Երամեան Գէորգ Պէյ	» 14
4.	Սիւրէնեան Յովհաննէս աղա	» 13

Ուստի բացարձակ առաւելութեամբ կընտրուին՝ Ասլանեան Ստեփան պէյ եւ

Մուպահեանեան Յակոբ աղայ: Եւ կորոշուի, առանց երկրորդ քուէարկութեան ձեռնարկելու, առաւելագոյն քուէ ստացող Երամեան Գէորգ պէյը ընտրեալ հրատարակել:

Այս ընտրութենէն ետեւ ժողովը կորոշի որ յիշեալ ընտրող Մասնաժողովը՝ մինչեւ յառաջիկայ երկուշաբթի օր երկպառիկ թուով ընտրելեաց ցուցակ մը պատրաստելով Ս. Պատրիարք Հօր ներկայացունէ եւ Շարաթ օրն թէ՛ Դիւանին եւ թէ՛ Բաղաքական ժողովին քուէարկութիւնը ու քուէհամարը կատարուի ի ներկայութեան Դիւանին անդամոց եւ որոշեալ Բենչաց:

Ատեանը կը գոցուի ժամը 10 1/2 ին:

Ատենադպիր Փոխ-Ատենապետ
Մ. ՌԱՅԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱՀԱՊԵՏ ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՅՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

ՔՈՒՆԵՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՔՈՒՆԷԱՄԱՐ

ԸՆԳՀԱՆՈՒՄԻ ԺՈՂՈՎՈՑ ԳԻՒԱՆԵՒ ԵՒ ՔԱՂԱՎԱԿԻՆՆԻ ԺՈՂՈՎՈՑ ԱՆԳՎԱԾՈՑ

30 Հոկտեմբեր 1865 ի Ղալաթիա

Այսօր 30 Հոկտեմբեր, Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ Խորհրդարանին մէջ ի ներկայութեան Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանին եւ քննիչ կարգեալ անձանց, Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանին եւ Քաղաքական Ժողովոյ անդամոց ընտրութեան համար քուէարկութիւն եւ քուէհամար ըլլալով, հետեւեալ արգիւնքը գոյացաւ :

Թիւ քուէից 72

Քացարմակ առաւելութեամբ ընտրուած

Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանին համար

Ատենապետ — Աղաբօն Գրիգոր էՖ. քուէ 50

Ք սղարական Ժողովոյ համար

1. Մկրտիչ	պէյ	Րէյիզան	քուէ 49
2. Առաքէլ	»	Տատեան	» 44
3. Արրահամ	աղա	Հարենց	» 43
4. Սիմօն	»	Նորատուկեան	» 42
5. Մկրտիչ	»	Քիւրքէճիխանեան	» 39
6. Յովակիմ	»	Նէվրուզ	» 39
7. Միքայէլ	»	Մոմենեան	» 39
8. Թորոս	պէյ	Գիսակ	» 38
9. Սարգիս	էֆ.	Աղաքէյեան	» 37

Հետեւաբար թէ՛ Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանին մնացեալ 3 անդամոց եւ թէ՛ Քաղաքական Ժողովոյ մնացեալ 11 անդամոց համար վերստին քուէարկութիւն եւ քուէհամար ընել հարկ ըլլալով, որոշուեցաւ առաւելագոյն քուէ ստացողներէն կրկնապա-

տիկ թուով ընտրելեաց ցուցակները բոլոր նրեւտխանաց զրկելով խնդրել որ Դիւանին համար 3 քուէ եւ Քաղաքական Ժողովականաց համար 11 քուէ անձամբ կամ նամակաւ զրկեն յառաջիկայ հինգշաբթի օրը, Նոյեմբեր 4, ի Խորհրդարան Ղալաթիոյ :

Յուցակ ընտրելեաց Դիւանի անդամոց

Փոյս. Ատենապետի համար

Նահապետ էֆ. Ռուսինեան	քուէ 30
Յէրուէ Բարունակ պէյ	» 15

Ատենադպրի համար

Մարկոսեան Գրիգոր Էֆէնտի	քուէ 33
Իւթիւհեան կարապետ աղա	» 7

Փոյս Ատենադպրի համար

Արեղիկ Էֆէնտի Նէվրուզեան	քուէ 29
Գարբիէլ աղա Գրասէրեան	» 15

—

Յուցակ ընտրելեաց Քաղաքական Ժողովոյ

	Քուէ
1. Աւետիս Էֆ. Գարտիզպանեան	34
2. Յովհաննէս աղա Թաղարեան	33
3. Գրիգոր » Թորոսեան	31
4. Սիմօն Էֆ. Մաքսուտեան	27
5. Սերովբէ » Սէրվիլէն	22
6. Գրիգոր աղա Մուրատեան	25
7. Յակոբ » Տամատեան	27

8.	Յովհաննէս աղա Տալուստեան	28
9.	Մանուկ » Առանեան	21
10.	Ասապա » Իկնապալեան	29
11.	Գէորգ » Զարդարեան	20
12.	Յովհաննէս » Զանգվար	28
13.	Յովհաննէս » Առանեան	28
14.	Յակոբ » Զարգալեան	27
15.	Յարութիւն » Տէմիրճիպալեան	29
16.	Յակոբ պէյ Գալեան	24
17.	Սինեզերիմ աղա Մանուկեան	20
18.	Մկրտիչ » Միւսէնտեան	21
19.	Տօթօր Մողեսն էֆէնտի	49
20.	Մկրտիչ աղա Յրէնկեան	48
21.	Ասատուր » Գլորգեան	48
22.	Մանուկ » Մանուկեան	18

Դեանին համար եկած ջուէից թիւը 61
 եւ Բաղարարեան ժողովոյ համար 60:

Առաջնորդութեան ստացան Դեանի նամար
 փոխ-Ատենապետութեան

Ճէրուէ Բարունակ պէյ ջուէ 37

Ատենադպրութեան

Գրիգոր էֆէնտի Մարկոսեան ջուէ 45

փոխ-Ատենադպրութեան

Արեգիկ էֆէնտի Նէլսուպ ջուէ 42

Քաղաքական ժողովոյ նամար

1.	Յովհաննէս աղա Բաղարեան	ջուէ 42
2.	Յակոբ » Զարգալեան	» 41
3.	Աւետիս » Գարսիզպանեան	» 40
4.	Ասապա » Իկնապալեան	» 39
5.	Սիմօն էֆ. Մազաուսեան	» 34
6.	Տօթօր Մողեսն էֆէնտի	» 33
7.	Մկրտիչ աղա Յրէնկեան	» 33
8.	Յովհաննէս » Առանեան	» 33
9.	Յովհաննէս » Տալուստեան	» 31
10.	Յակոբ » Տաճատեան	» 31
11.	Դրիգոր » Թորոսեան	» 30

Քրտաւորութիւն եւ բուհամար մնացեալ
 անդամոց ընդլսնուր ժողովոյ Դեանի
 եւ Քաղաքական ժողովոյ

ՕՇ շտաբ. ժամնոյն 1865 Չապաթ

Այսօր, զամսից Թորոսեանի համար ժողովոյ
 շնորհիւն եւ ջուէից Թորոսեանի համար
 Թորոսեանի համար ժողովոյ անդամոց
 համեմատական թիւք թիւք թիւք թիւք թիւք
 թիւք թիւք թիւք թիւք թիւք թիւք թիւք թիւք
 թիւք թիւք թիւք թիւք թիւք թիւք թիւք թիւք

Հետեւաբար Ընդհանուր ժողովոյ Դեանին
 եւ Բաղարարեան ժողովոյ անդամոց
 թիւք թիւք թիւք թիւք թիւք թիւք թիւք թիւք
 թիւք թիւք թիւք թիւք թիւք թիւք թիւք թիւք

Խորհուրեան Յալապարտի բաշխուցից վարչութեան

18	Տաճատեան	» 2
19	Տաճատեան	» 2
20	Տաճատեան	» 2
21	Տաճատեան	» 2
22	Տաճատեան	» 2
23	Տաճատեան	» 2
24	Տաճատեան	» 2
25	Տաճատեան	» 2
26	Տաճատեան	» 2
27	Տաճատեան	» 2

28	Տաճատեան	» 2
29	Տաճատեան	» 2
30	Տաճատեան	» 2
31	Տաճատեան	» 2
32	Տաճատեան	» 2
33	Տաճատեան	» 2
34	Տաճատեան	» 2
35	Տաճատեան	» 2
36	Տաճատեան	» 2
37	Տաճատեան	» 2
38	Տաճատեան	» 2
39	Տաճատեան	» 2
40	Տաճատեան	» 2
41	Տաճատեան	» 2
42	Տաճատեան	» 2
43	Տաճատեան	» 2
44	Տաճատեան	» 2
45	Տաճատեան	» 2
46	Տաճատեան	» 2
47	Տաճատեան	» 2
48	Տաճատեան	» 2
49	Տաճատեան	» 2
50	Տաճատեան	» 2
51	Տաճատեան	» 2
52	Տաճատեան	» 2
53	Տաճատեան	» 2
54	Տաճատեան	» 2
55	Տաճատեան	» 2
56	Տաճատեան	» 2
57	Տաճատեան	» 2
58	Տաճատեան	» 2
59	Տաճատեան	» 2
60	Տաճատեան	» 2
61	Տաճատեան	» 2
62	Տաճատեան	» 2
63	Տաճատեան	» 2
64	Տաճատեան	» 2
65	Տաճատեան	» 2
66	Տաճատեան	» 2
67	Տաճատեան	» 2
68	Տաճատեան	» 2
69	Տաճատեան	» 2
70	Տաճատեան	» 2
71	Տաճատեան	» 2
72	Տաճատեան	» 2
73	Տաճատեան	» 2
74	Տաճատեան	» 2
75	Տաճատեան	» 2
76	Տաճատեան	» 2
77	Տաճատեան	» 2
78	Տաճատեան	» 2
79	Տաճատեան	» 2
80	Տաճատեան	» 2
81	Տաճատեան	» 2
82	Տաճատեան	» 2
83	Տաճատեան	» 2
84	Տաճատեան	» 2
85	Տաճատեան	» 2
86	Տաճատեան	» 2
87	Տաճատեան	» 2
88	Տաճատեան	» 2
89	Տաճատեան	» 2
90	Տաճատեան	» 2
91	Տաճատեան	» 2
92	Տաճատեան	» 2
93	Տաճատեան	» 2
94	Տաճատեան	» 2
95	Տաճատեան	» 2
96	Տաճատեան	» 2
97	Տաճատեան	» 2
98	Տաճատեան	» 2
99	Տաճատեան	» 2
100	Տաճատեան	» 2

Խորհուրեան Յալապարտի բաշխուցից վարչութեան

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ժ Թ

17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1865

Ն Ա Յ Ա Գ Ա Հ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻ Ծ ՊՅՂՈՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԲ ՀԱՅՐ

ԴԵՐ-ԱՏԵՆԱՊԵՏ

ԲԱՐՈՒՆԱԿ ԳԷՅ ՁԷՐՈՒ Հ

Ատենը բացուեցաւ ժամը 7 1/2 ին՝
ընդ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարքի եւ
Դեր Ատենապետութեամբ Ձերուհ Բարու-
նակ Գէօր, ի ներկայութեան 53 Արեւի-
խանաց:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Անցեալ նստին մեծագոյն
մաս գտնելու յուսով ճշ արեւիխանաց ներ-
կայութեան թէ եւ ատենը բացուելով նա-
խորդ նիստին ատենագրութիւնը կարդա-
ցուցաւ եւ ընդունուեցաւ, սակայն ժողովը
իր մեծագոյն մասը չի գտնելուն, խնդրոց
կարգը նկատորութեան յաւանուեցաւ: Ուս-
տի կառավարիւմ որ, եթէ ժողովը արժան
իր դատի, ատենագրութիւնը վերստին կար-
դացուի:

Մեծագոյն մասին հաւանութեամբ ու-
րոշուեցաւ յիշեալ ատենագրութիւնը վա-
ւերացեալ համարիլ եւ անմիջապէս խնդրոց
կարգը անցնիլ:

Այս անոր խնդրոց կարգ

1. Մամթիոյ երեք նորընտիր Արեւիխա-
նաց վաւերացում:
2. Ընդհանուր ժողովոյ Ատենապետի հրա-
ժեշտ եւ նոր ընտրութիւն:
3. Բաղաբական ժողովոյ 7 անդամոց հրա-
ժարականները:

1

Մամթիոյ նորընտիր Արեւիխանաց
ընտրութեան յայտագիրը, 7 Դեկտեմբեր
թուականու Բաղաբական ժողովին կողմէն
ներկայանալով կարդացուեցաւ, եւ ժողովը
զայն վաւերացնելով, հետեւեալ անձինքը,
որք են՝

1. Մատթէոս էֆ. Մամուրեան	
2. Յակոբ	» Արշակ
3. Օգսէն	» Յօճատարեան

Ընդհանուր ժողովոյ անդամ հրատարակեց:

2

Ընդհանուր ժողովոյ նորընտիր Ատենապետ Աղաթօն Գրիգոր էֆէնտին երկու հրաժարական գրերը կարդացուեցան :

Առաջին գրով Աղաթօն Գրիգոր էֆէնտին կը յայտնէ թէ՛ « Հրաժարականներու դուռն է չի բանալու համար, մինչև ցայսօր իւր և հրաժեշտը տալու չէ անպարէշ, բայց ինչ և մանալով որ նորընտիր Քաղաքական Ժողովոյ անդամներէն 6-7 հոգի հրաժարք և են, նա մանաւանդ նկատելով որ վարչութեան այս անել գրութեամբ Աղաթօն և յառաջագիտութեան յոյս չիկայ, եւ թէ՛ և մինչև որ ուրիշ իմաստուն ազգաց փորձերէն օգուտ քաղելով մեր Սահմանադրութեան վարչութեան մեքենան չի պարզենք, և Յանձնադրութիւնը կործանման վտանգի և մէջ պիտի իյնայ, եւ անհասար առաջը և անելու համար ի՛նքը վերաքննութեան և խնդիրը յուզած էր, հետեւաբար այս յուսահատելի եւ վտանգալից հաւատացած և գրութեան մէջ սիրտը եւ պատիւը շին և ներէր որ պատժուն մը ընդունի : »

Երկրորդ գրով կը պատասխանէ Ս. Նախագահին գրոյն թէ՛ « Ինքը պարտաւորեալ է նորին Սրբազնութեան միջոցաւ իր հրաժարականը մատուցանել Ընդհանուր Ժողովին : »

Թէև ժողովականներէն ոմանք կառաջարկեն որ Աղաթօն Գրիգոր էֆէնտին յորդոր կարգացուի իր հրաժարականը ետ առնելու, բայց Աւստրական Ստեփան Պէյը դիտել կուտայ որ Աղաթօն էֆէնտինի հրաժարման բուն պատճառը Սահմանադրական մեքենային անկատարութիւնն է, եւ թէ՛ հարկ է պարզապէս ընդունիլ անոր հրաժարականը :

Ատենապետը խնդիրը քուէի դրաւ, եւ ժողովը մեծազոյն մասամբ Աղաթօն Գրիգոր էֆէնտինի հրաժարականը ընդունելով, նոր ընտրութեան ձեւնարկելու որոշում ըրաւ :

Այս առթիւ Ընդհանուր Ժողովոյ Ատենադպիր Մարկոսեան Գրիգոր էֆէնտին ալ

3

Թէև հրաժարական մատոյց, բայց ժողովին յորդորանաց վրայ զան ետ առաւ :

Ատենապետ պէյը Քաղաքական Ժողովէն հրաժարող անդամոց անունները մի առ մի կարդաց, որք են՝

- 1. Սիմօն էֆ. Նորատունկեան
- 2. Գրիգոր » Թորոսեան
- 3. Յովհաննէս » Աւստրեան
- 4. Մկրտիչ » Յրէնկեան
- 5. Յակոբ » Տամատեան
- 6. Սարգիս » Աղաբէկեան
- 7. Սիմօն » Մաքսուտեան

Եւ յայտնեց թէ՛ հրաժարմանց պատճառներն են՝ ոմանց անձնական զբաղմունքը, ոմանց տկարութիւնը, եւ առաջարկեց որ հրաժարող ժողովականներէն ներկայ գլուխուղեղերը յորդորուն իրենց պաշտօնը ընդունելու : Եւ որովհետև միմեակ Նորատունկեան Սիմօն էֆէնտին ներկայ կը գտնուէր, Ս. Նախագահին եւ ժողովականաց թախանձանաց զիջանելով, հրաժարականը ետ առաւ ազգասիրաբար :

Ատենապետ պէյը ժողովին կողմէն Նորատունկեան Սիմօն էֆէնտինի շնորհակալութիւն յայտնելէն ետեւ, առաջարկեց որ մնացած վեց հրաժարողաց տեղ ուրիշները ընտրելու համար քուէարկութիւն ըլլայ :

Ժողովը այս առաջարկութիւնը ընդունելով, թէ՛ Ընդհանուր Ժողովոյ Ատենապետի եւ թէ՛ Քաղաքական Ժողովոյ անդամոց ընտրութեան համար քուէարկութեան ձեւնարկեց, եւ զուէհամարին քննիչ անուանեցան Ս. Նախագահին առաջարկութեամբ՝

- 1. Տ. Մկրտիչ Քահանայ Խաչիւզի
- 2. Տ. Արիստակէս » Սամաթիոյ

Եւ Դիւանին առաջարկութեամբ՝

- 1. Վարդերէս էֆէնտին Միսաքեան
- 2. Աւետիս » Գօլօլեան

Քուէհամարը կարգացուցցաւ, որոյ արգիւնքն է՝

(Թիւ քուէարկուաց 51)

Ընդհանուր Ժողովոյ Ատենապետ ընտրուեցաւ րացարձակ առաւելութեամբ քուէից (34)

Բարունակ Պէյ Ֆերունց

Քաղաքական Ժողովոյ համար րացարձակ առաւելութեամբ ընտրուեցան՝

- 1. Ասլանեան Մանուկ էֆէնտի քուէ 35
- 2. Մանուկեան Սենեքերիմ , > 30
- 3. Գարակէօղեան Գրիգոր , > 29
- 4. Կիւմշեան Յովհաննէս , > 26
- 5. Սահակեան Սիօս , > 26
- 6. Մուրատեան Պէյրօղ էֆ. (համեմ. առաւելութեամբ 34

Եւ որովհետեւ Ընդհանուր Ժողովոյ Դեր-Ատենապետ Յէրուհ Բարունակ պէյը Ա. Ատենապետ ընտրուելով՝ անոր պաշտօնը բաց մնաց, Փոխանորդին ընտրութեան համար քուէարկութիւն ըլլալով, րացարձակ առաւելութեամբ ընտրուեցաւ Տատեան Ներսէս էֆէնտին, 38 քուէով:

—

Էջմիածնայ Կարդիկոսութեան խնդիր

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ — (Խօսքը Ս. Նախագահին ուղղելով) Էջմիածնի Սրբազան Մատթէէոս Կաթողիկոսը վախճանած է, բայց Ընդհանուր Ժողովը դեռ եւս պաշտօնական կերպիւ իմացած չէ այս ցաւալի լուրը: Եւ որովհետեւ յաջորդին ընտրութեան համար կարճեմ միամեայ պայմանաժամ հաստատուած է, եւ ընտրութիւնն ալ Ընդհանուր Ժողովով պիտի ըլլայ, կը հարցնեմ թէ՛ այս խնդիրը ինչո՞ւ համար Ընդհանուր Ժողովին չի ներկայանար, քանի որ Մահմանադրութեան 61-րդ յօդուածին երկրորդ հատուածին համաձայն այս կարեւոր խնդիրը Ընդհանուր Ժողովին իրաւասութեան կը պատկանի:

Ս. ՆԱՍԻՍՅԱՆ — Ասկէ առաջ էջմիածնայ Ս. Սիւրօղին կողմէն երկու նամակներ հասան մեր ձեռքը Ռուսոյ Դեսպանատան միջոցաւ, որոնցմէ մէկը Կրօնական Ժողովին ուղղուած ըլլալուն, անոր յանձնեցի, եւ միւսը Քաղաքական Ժողովին ուղղուած ըլլալուն անոր յանձնեցի, եւ Խառն Յանձնաժողով մը կազմուեցաւ որ Կաթողիկոսի ընտրութեան խնդրոյն վրայ պէտք եղած հրահանգը պատրաստէ, որպէս զի Խառն Ժողովով խնդիրը Ազգային Երեսօխոսանութեան ներկայանայ:

ՆԵՎՐՈՒՅ Յ. ԷՖ. — Ինչպէս որ Ս. Նախագահը յայտնեց, թէ՛ Կրօնական եւ թէ՛ Քաղաքական Ժողովները այս խնդրոյն համար Խառն Յանձնաժողով մը կազմած են, որուն տեղեկագիրը քիչ ատենէն Ընդհանուր Ժողովին պիտի ներկայանայ:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ — Խնդիր մը՝ որ ըստ Մահմանադրութեան՝ Ընդհանուր Ժողովին կը պատկանի, պէտք է որ ուղղակի իրեն գայ առանց որ եւ է Ժողովի քննութեան յանձնուելու: Եւ էջմիածնի Կաթողիկոսութեան խնդիրն ալ այս տեսակէն ըլլալուն, կը հարցնեմ Ս. Նախագահ Հօր թէ՛ ինչո՞ւ համար անոր վերաբերող գրութիւնները Ժողովին չեն ներկայանար:

ԽՈՐԵՆ ՎՐԱՐԻ. ԳԱԼՏԱՏԵԱՆ — Ասլանեան Ստեփան պէյին առաջարկութիւնը չեմ ընդունիր. Ընդհանուր Ժողովը ընտրութեան մասնակից ըլլալու իրաւունք ունի եւ ո՛չ թէ՛ քննելու: Ուստի Կրօնական եւ Քաղաքական Ժողովները միանալով նախապատրաստութիւն կը տեսնեն եւ Կաթողիկոսութեան արժանի ընտրելիներ կը ցուցնեն:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ — Մահմանադրութիւնը մասնակցի կըսէ այն մտօք որ ընտրութեան գործը մինակ է. Պօլսոյ Ընդհանուր Ժողովին չի վերաբերիր, այլ Հնդկաստանի, Ռուսաստանի եւ Գարսիաստանի հա-

յերն ալ անոր մասնակցելու իրաւունք ունին. Ուստի կը կրկնեմ որ խնդիրը Ընդհանուր Ժողովինն է եւ Հարկ է որ անմիջապէս անոր ներկայանայ :

ՆԵՎՐՈՒՅԵԱՆ Յ. ԷՑ. — Այսպիսի խնդիրներու մէջ Ընդհանուր Ժողովը պաշտօնը Սահմանադրութեան մէջ որոշակի քերտած չէ: Ինչպէս Ս. Երուսաղէմի եւ Կ. Պոլսոյ Գաւրիարքայ ընտրութեան ձեւնարկելու համար Խառն Ժողովը ընտրելուայ նախապատրաստութիւններ ընկելով խնդիրները կը ներկայացնէ Ընդհանուր Ժողովին, նոյնպէս այս առթիւ էլ միտածնայ Կաթողիկոսի ընտրութիւնն ալ նոյն եղանակաւ ՚ի գործ կը գրուի եւ խնդիրը հասունցած կը ներկայանայ Ընդհանուր Ժողովին, որպէս զի աւելորդ վիճարանութիւններ տեղի չունենան :

ԱՍԻԱԿԱՆ Ս. ՊԵՏ — Նկարու Յովակիմ էֆէնտիին խօսքին կը հետեւի որ Խառն Ժողովը՝ այս խնդիրը յետ քննութեան Ընդհանուր Ժողովին ներկայացնելու միտք ունի, եւ որովհետեւ Վարչութեան Ժողովոց անդամները Ընդհանուր Ժողովի անդամ են, թէ՛ եւ Երեսփոխան չըլլան, անոր Կաթողիկոսական խնդրոյն մրայ նախապատրաստութեանն ետեւ գանի Ընդհանուր Ժողովին ներկայացնելու արամադրութիւնը գոյն իւր ազդեցութեան տակ աւելը ըսել է :

Ազգային Երեսփոխանութիւնը այսպիսի անաշարհութիւն մը չի կրնոր ընդունիլ, քանի որ իւր իրաւաստութեան կը գոչի, եւ էլ միտածնայ Կաթողիկոսի խնդիրը Գաւրիարքայ ընտրութեան խնդրոյն հետ ընտ. յարաբերութիւն չունի: Ուստի այս խնդիրը պէտք է որ Երեսփոխանութեանն ըզրի, եւ եթէ կան անոր մէջ անյարի կէտեր որք կրօնական եւ Քաղաքական Ժողովոց նախապատրաստութեան կը կարօտին, Ընդհանուր Ժողովը կրնայ ըստ այժմ անօրէնութիւն մը ընել :

ՏԱՅԵԱՆ Ա. ՊԵՏ — Այսանեան Ստեփան պէյին ըսած՝ ազդեցութեան խօսքին դէմ կը բողոքեմ: Խառն Ժողովը երբէք դատարարութիւն չունի եւ չէ ունեցիր այս խնդիրը իւր ազդեցութեան ներքեւ ասնելու, Բանի որ Սահմանադրութեան մէջ յայտնի գրուած չէ թէ՛ Ընդհանուր Ժողովը ՚ի նշ կերպով պիտի մասնակցի Կաթողիկոսի ընտրութեան, քանի որ Ս. Նախագահը այս խնդրոյն վերաբերեալ էլ միտածնէն եկած գրութիւնները կրօնական եւ Քաղաքական Ժողովոց յանձնած է, ուստի Խառն Ժողովը ալ արժան եղած է խառն շանձնաժողովոյ մը միջոցաւ նախապատրաստութիւնները թիջ ատենէն Ընդհանուր Ժողովին ներկայացնել :

ԱՍԻԱԿԱՆ Ս. ՊԵՏ — Ազդեցութիւն բառը յորի մտքով չի գործածեցի: Ազգային Երեսփոխանութիւնը Վարչութեան Ժողովներուն մրայ կտահութիւն ունի. ես միտակ սու կէտին մրայ կը պնդեմ թէ՛ քանի որ էլ միտածնայ խնդիրը Ազգային Երեսփոխանութեան կը պատկանի, պէտք է որ անոր ներկայանայ եւ ապա Խառն Ժողովին յանձնուի, եթէ արժան դատուի :

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՑ. — Ստեփան պէյը իրաւունք ունի. ես ալ կը պնդեմ որ խնդիրը Ընդհանուր Ժողովին ներկայանայ: Վարչութեան ճիշդը իրաւաստութիւն չունին այս խնդրոյն մէջ :

ԱՅԵՆԱՊԵՏ — Երկու կարծիք կայ, սմանք կուզեն որ խնդիրը անմիջապէս Ընդհանուր Ժողովին ներկայանայ. ոմանք ին պնդեն որ Խառն Ժողովը պաշտօն ունի անշարհազրով սոյն խնդիրը ներկայացնել: Ուստի այս երկու կարծիքները իմել պիտի շնեմ :

ԱՍԻԱԿԱՆ Ս. ՊԵՏ — Իմ ըրած զխնդրութեան շարժառիթը Ս. Նախագահին հրամանագրաւ է. Ընդհանուր Ժողովը Խառն

Ժողովին հրահանգ չ'ստատէր այս խնդրոյս մէջ, Ուստի, կամ Ս. Նախագահը այս բարը ետ առնել պէտք է, եւ կամ խնդիրը օրինուորապէս բացատրել:

Ս. ՆԱԽԱԳԱԷ. — Խնդիրը այս է որ ինձի երկու նամակ եկաւ, որոց մէկը կրօնական ժողովին եւ միւսը Քաղաքականին յանձնեցի որ քննեն:

ԻՌԻՌԻՃԵԱՆ Կ. ԵՅ. — Քանի որ մեծագոյն մաս շիկայ, վիճարանութիւնն ալ աւելորդ է. այս խնդիրը ուրիշ նիստով լուծելու է:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Ատեանը կը շարունակուի, քայց քանի որ այս խնդիրը առաջուրնէ խնդրոց կարգը անցած չէ, քանի որ լոկ հարցմունք մը եղած է եւ ոչ առաջարկութիւն, եւ այսօր որոշում մը չենք կրնար քննել, Երեսօրոյսանները իրաւունք ունին այս խնդրոյն յաճորդ նիստի մը ներկայացումը պահանջել:

Ս. ՆԱԽԱԳԱԷ. — Էջմիածնայ Սինօզէն եկած նամակները Ընդհանուր Ժողովին ուղղուած չեն, այլ կրօնական եւ Քաղաքական ժողովոց. ես ալ անոնց յանձնեցի որ պէտք եղածը քննեն:

ԱՍԷԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Էջմիածնայ Սինօզը մեր Սահմանադրութեան ընթացքին

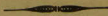
անտեղեակ գտնուելով այսպիսի սխալ մ'ըրած է, սակայն միթէ Ս. Նախագահը Ռուսիոյ Սահմանադրութեա՞ն համար ուխտեալ է թէ Տաճկաստանի, Ուստի Ս. Նախագահին պարտաւորութիւնն էր Սինօզին սխալը անմիջապէս ուղղել եւ եկած թղթերը Ընդհանուր Ժողովին ներկայացնել, քանի որ մեք մեր Սահմանադրութեան համեմատ պիտի վարուինք այս խնդրոյն մէջ:

Էջմիածնայ Սինօզը կը կարծէ թերեւս որ որ մեք հին դրութեան մէջ ենք եւ ասանկ գործեր քանի մը անձանց ձեռքով կը կատարուին. եթէ զբէին Սրբազանին որ վեմերաները ժողովէ եւ անոնց հետ խորհրդակցելով գործը տնօրինէ, միթէ Սրբազանը այնպէ՞ս պիտի վարուէր. սակայն հիմա Ամբոյ շիկայ, Ընդհանուր Ժողովն է Ազգին բարձրագոյն Ատեանը, ուսկից կը բղխի Ազգին կամքը:

Ատենապետ Պէյը-խնդիրը ամփոփելէն ետեւ, քուէի կը քնէ եւ կորոյրի որ յառաջիկայ ուրբաթ օրն, (Դեկտեմբեր 24) յատկապէս Էջմիածնայ կաթողիկոսութեան խնդրոյն համար Ընդհանուր Ժողով գումարուի եւ այս խնդրոյն վերաբերեալ բոլոր թղթերը անոր ներկայացուին:

Ատեանը կը վերջանայ ժամը 10 1/2 ին:

ՓՈՒՍ-ԱՏԵՆԱՊՈՒՐ ԱՐԵՂԻԿ ՆԵՎԸՐՈՆՔ ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԲԱՐՈՒՆԱԿ ՅԵՐՈՆԷ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ի .

24 Դ Ե Կ Տ Ե Մ Բ Ե Բ 1865

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ

Բ Ա Ր Ո Ւ Ն Ա Կ Գ Է Յ Յ Ե Բ Ո Ւ Հ

Ատենը բացուեցաւ ժամը 7 1/2ին, Ատենապետութեամբ Յէրուհ Բարունակ պէյի եւ ի ներկայութեան 57 Երեսփոխանաց .

Նախորդ նիստի ատենագրութիւնը կարգացուեցաւ, որուն վրայ սա դիտողութիւնը տեղի ունեցաւ .

Ի թ ի շ Յ Ա Ն Կ . Է Յ . — Ատենագրութեան մէջ գրուածը ի՞մ ըսածիս բոլորովին հակառակն է : Ես ըսի թէ՛ « քանի որ Ատենանը 51 հոգիով բացուած է, ժողովը « կրնայ որոշուի՞ ընել » :

Ատենապետը քուէի կը դնէ ատենագրութիւնը որ կը նկատուի մեծագոյն մասին հաւանութեամբը :

Կ Ա Ր Գ Ի Ն Դ Բ Ո Յ

Ա . — Ինչիւր Արարատեան Մայր-Արոտոյ Կարողիկոսութեան .

Բ . — Քաղաքական ժողովոյ չորս նորընտիր անդամաց նրաժարակամեր .

Ա .

Ինչիւր Արարատեան Մայր-Արոտոյ Կարողիկոսութեան

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ — Այսօրուան ժողովոյն

նպատակը Արարատեան Մայր-Աթոռոյն Կարողիկոսութեան խնդիրն է : Ահաւասիկ երկու նամակք որք նոյն Աթոռէն եկած են 'ի 19 Նոյեմբերի, մէկը Սրբազան Պատրիարքին եւ միւսը Քաղաքական ժողովոյ ուղղեալ : Այս նամակները այժմ պիտի կարդացուին, ուստի Երեսփոխանաց ուղադրութիւնը կը հրաւիրեմ :

Ահաւասիկ Ս . Պատրիարք Հօր ուղղեալ նամակը :

Ի Հ Ո Ւ Ս Ա Ւ Ո Ր Չ Ա Կ Ա Ն Հ Ա Յ Ո Յ Ս Ի Ն Օ Դ Ե

Մ Բ Բ Ո Յ Է Ջ Մ Ի Պ Ա Մ Ն Ի

Ը Ս Տ Կ Ա Ռ Ա Վ Ա Ր Չ Ա Կ Կ Ն Մ Ա Ս Ի Ն

Ն . 1616 . Ի 11 Սեպտեմբերի 1865 ամի

Ի Ս . Է ը միտմի՞

Քերականութիւն

Պատրիարքին Հայոց Կոստանդնուպոլսոյ Սրբազան Պօղոս Աբր-Եպիսկոպոսի խնդալ ի Տէր

Վեհափառ Կաթողիկոսն Ամենայն Հայոց Տէր Մատթէոս, յետ վեցամեայ

Հայրապետութեան Ազգիս, անքննելի կամօքն Վերնախնամ տեսչութեան ի 22 Օգոստոսի անցելոյ, կնքեաց զընթացք երկրաւոր կենաց իւրոյ, աստ ի Մայր-Աթոռս Սրբոյ Էջմիածնի, թողլով թափուր զԱթոռն Կաթողիկոսական և զՄիաբանութիւն ի վիշտս տխրութեան:

Այսու ցաւայի զգացմամբբ Հոգւոյ Սինօզն Սրբոյ Էջմիածնի ծանուցեայ Ձերուժ Բարձր Սրբազնութեան և Փերամեծաբ անդամոց Կրօնական ժողովոյ Հայոց Քաղաքիդ զայս գործ սգաւախթ՝ վերառաքէ Հանդերձ Միաբանութեամբ Աթոռոյս առ Հաստիչն ամենից զՅրմագին աչերս մաղթանաց, զի ամենաւատ շնորհիւ Նորին Ազգ մեր Արամեան, ամենահարազատ սիրելի որդիք մօրն լուսոյ Կաթողիկէ Էջմիածնի, սիրուելիք ընդ զանազան ծագս աշխարհաց փոյթ կալցին Հոգւով միաբանութեան, բարեպաշտութեան և սիրոյ, ընտրել ի միոյ Համայն Հոգեւորականաց զԻ իս մերոյ, զարժանաւորագոյն ժառանգ Սրբոյ Հօրն մերոյ Քրիզօրի Լուսաւորչի առ ի կառավարել զԵկեղեցին Քրիստոսի և զՀայրապետական Աթոռն Կաթողիկոսութեան ամենայն Հայոց, որպէս զի ընտրեալ Քրիստոս Եկեղեցւոյ մերոյ վարեցլ զՀայրապետականն իշխանութիւն համաձայն ըստ ամենայնի Աւետարանական վարդապետութեան և Սրբոց Կարգ, ի պարձանս լրութեան Ազգիս և ի պարձաւութիւն Եկեղեցւոյն մերոյ Սրբոյ:

Ըստ այսմ Սինօզս Սրբոյ Էջմիածնի հրաւիրէ զՍրբազնութիւն Ձեր և զԱրդոյ անդամս Կրօնական ժողովոյն նախ կատարել պատշաճական կարգաւ զարրուածի Հանդէս Հոգեհանգստեան հանգուցեալ Հայրապետի մերոյ Տեառն Մատթէոսի վայելչական ասենախօսու-

թեամբբ, ապա փոյթ ունիլ ընտրել ի միոյ Եկեղեցականաց Հայոց Քաղաքիդ մեծի՝ զոմն պատգամաւոր, զոր և առաքել ի 15 Սեպտեմբերի պաղապար 1866 ամբ Աթոռս Սրբոյ Էջմիածնի առ ի մասնակցիլ յընտրութեան նորոյ Կաթողիկոսի որ ունի լինիլ ի Մայր-Տաճարի նսրին, ճիշդ պահպանութեամբ ամենայն ծիսից և սովորութեանց կարգեցելոց առ այս կանոնօք Եկեղեցւոյ մերոյ:

Եւ եթէ ըստ անակնունելի իրիք դիպուածոց կամ դժուարութեանց, անյաջողեցի դալուստ պատգամաւորին անձամբ ի Ս. Աթոռս առ ժամանակն նախանշանակեալ յընտրութիւն նորոյ Կաթողիկոսի, յայնժամ ունի նա իրաւունս յայտնել Սինօզիս դրաւոր զորոշումս իւր առ այն, թէ զո՞ ոք լեկեղեցականաց Ազգիս գտանէ նա արժանի այնմ վեհատանն Հայրապետական իշխանութեան և զայն որոշումն վաղվաղեցեղ առաջարկել Սինօզիս կանխաւ վասն զի՝ ի դալ ժամանել ամէնուստ պատգամաւորացն Եկեղեցականաց և Աշխարհականաց և կամ ստանալոյ լոմանց ի նոցունց զյրաւոր պարտասանիս, ունի կայանալ անմիջապէս ընտրութիւն նորոյ Կաթողիկոսի ի 17 Սեպտեմբերի ըստ նախասահմանեալ կարգին:

Չայտանէ պարտի հրատարակել կրնդ համայն վիճակս, հաստատեցելոց Ձերում Հովապետութեան, որպէս զի իւրաքանչիւր որ ի վիճակաւոր Առաջնորդաց յետ կատարելոյ պատշաճապէս զկարգն Հոգեհանգստեան ընդհանրական Կաթողիկոսի հանգուցելոյ, կամ ինքնին շնորհաբեր լինի այսր Աթոռս ցնշանակեալ ժամանակ ընտրութեան Հայոց Կաթողիկոսի կամ հաւատասցէ զպաշտօնն այլում ումբ լեկեղեցական-

նաց, զոր նոյն դատէ նմին արժանի:

Իսկ յազգայն ընտրելոյ զաշխարհական պատգամաւոր ի դիմաց համայն բազարական հասարակութեան Հայոց օրպէս Սարաքաղաքից, նոյնպէս և բոլոր հայաբնակ քաղաքաց Օսմանեան Պետութեան առ ի մասնակցութիւն լընտրութեան նորոյ Կաթողիկոսի՝ գրեցաք ահա զոյգ ընդ սմին առանձինն Քաղաքական Ժողովոյն որ այդր:

Ընդ սմին Սինոդա Սրբոյ Էջմիածնի հանդերձ Ռիտորի Մարանութեան Աթոռոյս ամենաշերմեռանդն աղօթիւք առ Քարձրեալն Աստուած հայցէ միջնորդութեամբ ամենայն Սրբութեանց ի Տաճարի աստ հանդուցելոց, վասն լոյր հասարակութեան Հայազնէից մեծաց և փոքունց քնակելոց յՕսմանեան Տէրութեան, զերկար և խաղաղաւէտ կեանս, գլխողութիւն ամենայն բարենպասակ գործոց, և զբարգաւաճութիւն ամենայն առաքինական ձեռնարկութեանց, պահպանելով զամենեւին ի պարուպատշաճն հնազանդութեան օրինաւոր իշխանութեանց, ի խաղաղասէր միաբանութեան, պատասպարելով զՅեզ ընդ հովանեալ թելոց իւրոց յամենայն երեւելի և աներելոյթ թշնամեաց Զերոց ըստ հոգւոյ և ըստ մարմնոյ ամեն:

ԱՆԴԱՄԲ ՍԻՆՈԴԻ

- Գրիգոր Արքեպիսկոպոս Յովբեանց
- Գեորգ Արքեպիսկոպոս
- Յովաննէս Արքեպիսկոպոս Արշարունի
- Քաղեոս Վարդապետ
- Գրիգոր Վարդապետ Մուշեղեանց

ԱՅՆՆԱԴՊԻՐ

Ս. Քաղեանտեանց

ԱՅՆՆԱՐՆՑ — Ահաւասիկ Քաղաքական Ժողովին ուղղեալ նամակը:

Առ Ազգային Քաղաքական Ժողովն

Հայոց Կոստանդնուպոլսոյ:

Վեհափառ Կաթողիկոսն Ամենայն Հայոց Տէր Մատթէոս յետ վեցամեայ Հայրապետութեան Ազգիս, փոխեցաւ առ Տէր ի 22 Օգոստոսի անցելոյ, թողլով թափուր զԱթոռն Կաթողիկոսական և զՄիաբանութիւն Սրբոյ Ռիտորի ի վիշտ տրամուլեանս:

Յաւաբի զգացմամբ հոգւոյ ծանուցեալ Քաղաքական Ազգային Ժողովոյդ զայս գոյժ սգաւթ, Սինոդն Սրբոյ Էջմիածնի հանդերձ Միաբանութեամբ Աթոռոյս վերառաքէ առ Հաստիչն ամենից զեռանդագին աղերս մայրմանաց, զի ամենաաաս շնորհիւ նորին Ազգ մեր Արամեան հարազատ ողբիք մօրն լուսոյ Կաթողիկէ Էջմիածնի ցրուեալք ընդ գանազան ոլորտս Տիեզերաց՝ ջան դեցեն հոգւով մարանութեան, բարեպաշտութեան և սիրոյ, ընտրել ի միջոյ համօժառանգ Աթոռակալ Սրբոյ Հօրն մերոյ Քրիզորի Լուսաւորի, առ ՚ի կառավարել զԵկեղեցին Քրիստոսի և զՀայրապետական Աթոռն Կաթողիկոսութեան ամենայն Հայոց համաձայն աւետարանական վարդապետութեան և կանոնաց Սրբոց Հարց, և զի ընտրեալ Քուխն Եկեղեցւոյ մերոյ հանճարեղ և իմաստուն կառավարութեամբ ամենայն հոգեւոր գործոց այնորիկ արգարացուցէ գլխովին զբարենպաստան ընտրութիւն ի պարժանս Ազգիս և ի փառաւորութիւն Տաճարին Աստուծոյ:

Ընդ ասմ Սինոզս Սրբոյ էջմիածնի արարեալ զկարեւոր տնօրէնութիւնս առ որ պարտաւորեալ գտանի օրինօք՝ հրատարակմամբ զայսմանէ ի դիտութիւն համայն Թեմից և Վիճակաց թէ՛ աստ ի Ռուսաստան և թէ՛ յարտասահման, գրութեամբ առ Գերապատիւ Պատրիարքն Կոստանդնուպոլսոյ Սրբազան Պօղոս Արքեպիսկոպոսն և առ Կրօնական ժողովն յազգս ընտրելոյ և կարգելոյ զպատգամաւոր յեկեղեցականաց կողմանցդ առ ի յընտրութիւն նորոյ ընդհանրական Կաթողիկոսի Ազգիս՝ հրաւիրէ և զՔաղաքական ժողովդ փոյթ ունել առանձին իմն ազգաօրական եռանդեամբք ընտրել ի միջոյ քաղաքական հասարակութեան Հայոց Քաղաքից զպատգամաւոր օք, զոր առաքել ի 15 Սեպտեմբերի ապագայ 1866 ամի յԱթոսս Սրբոյ էջմիածնի առ ի մասնակցութիւն յայնմ վեմմ ազգային իրողութեան. այնու զի եթէ ընտրեալն ի պաշտօն Պատգամաւորութեան ըստ զիպուածոց և հանգամանաց իրիք հանդիպեսցի անհրճարութեան գալոյ այսր ի Սուրբ Աթոսս անձամբ առ ժամանակն, ունիցի իրաւունս յայտնելոյ Սինօզիս Սրբոյ էջմիածնի գրաւոր զօրոյումն իւր վասն այնր անձին զոր նա ըստ իւրումն ճանաչողութեան գտանէ արժանի այնմ վեհատրեան Հայրապետական իշխանութեան, և զայն դատողութիւն իւր փութացուցէ կանխաւ հասոցանել ի Սինօզս, վասն զի ի դալ ժամանել բոլորից Պատգամաւորաց եկեղեցականաց և Աշխարհակաճանաց, և կամ յետ ստանալոյ յամենից ի նոցունց զգրաւոր պատասխանիս ունի կայանալ ընտրութիւն անմիջապէս ի 17 Սեպտեմբերի ի Տաճարի Սրբոյ էջմիածնի ըստ նախասահման կարգին համաձայն

ըստ ամենայն ծիւից և աւանդութեանց եկեղեցւոյ մերոյ.

Ն. 1614 ի 11 Սեպտեմբերի
1865 ամի
Ի Սուրբ էջմիածին

ԱՆԴԱՄՔ ՍՆՆՕՒԻ

Գրիգոր Արքեպիսկոպոս Յովբեանց
Պեղօզ Արքեպիսկոպոս
Յովնանէն Արքեպիսկոպոս Արշուրունի
Քաղեոս Վարդապետ
Գրիգոր Վարդապետ Մուշեղեանց

ԱՅՆԱԳՐՈՒ
Ս. Քաղեանտեանց

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ — Կարգացուած կրկին նամակներէն տեղեկացանք թէ Արարտեան Աթոսոյ Գահակալ Տէր Մատթէոս Սրբազան Կաթողիկոսն անցեալ Օգոստոս 22 ին վախճաներ է և յաջորդին ընտրութիւնք պիտի կատարուի ի Ս էջմիածին՝ առաջիկայ 1866 տարւոյ Սեպտեմբերի մէջ, ճիշդ պահպանութեամբ կանոնաց Սկեղեցւոյ. եւ առ այս՝ էջմիածնի Սինօզը կը հրաւիրէ զմեր Սրբազան Պատրիարքն հանդերձ Կրօնական ժողովով Սկեղեցական պատգամաւոր մ'ընտրել ի դիմաց համայն եկեղեցականութեան Կ. Պօլսոյ վիճակին եւ զրկել ժամանակին ի Ս. էջմիածին. եւ միանգամայն հրաման տալ իւր հովուութեան յանձնելով վիճակաց Առաջնորդներուն որ պայմանեալ ժամանակին կամ անձամբ երթան ի Ս. էջմիածին եւ կամ պատգամաւոր առաքել ի դիմաց իւրեանց. նոյնպէս կը հրաւիրէ մեր Քաղաքական ժողովն աշխարհական զօք պատգամաւոր ընտրել եւ զրկել ի Մայր Աթոսս ի դիմաց համայն ժողովրդեան վիճակին՝ Կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար. եւ թէպէտ զառաւանական ժողովրդոց Պատգամաւորի ընտրութեան համար ալ Քաղաքական ժողովին գրե-

գինք կըսէ, Սրբազան Պատրիարքի ուղղեալ նամակին մէջ, սակայն Քաղաքական Ժողովոյ նամակին մէջ աշակրտի խօսք մը չի տեսնուիր։ Սոյն տրամադրութեամբք էլ միամտնի Սիւնօքն յայտնապէս ցոյց կուտայ թէ անտեղեակ է մեր Սահմանադրական օրինաց եւ ընթացից եւ թէ ընդհանրական Կաթողիկոսի ընտրութիւնը կամք կ'ընէ կատարել Ռուսահայոց համար, 1836 ին սահմանեալ Օրինաց համաձայն։

Ցաւալի է որ Հոգեւոյն Կաթողիկոսին վախճանէն ի վեր շորս ասիաներ անցած են, եւ դեռ այսօր կը հաղորդուի Ժողովի մահագոյժը, չը գիտեմ նամակն էլ իմիճանէն աստ ուշ հասնելուն՝ թէ այստեղ վարչական Ժողովոց մէջ դեղքերելուն պատճառաւ ստոյգ է սակայն որ միայն այս Ժողովն է ձեռնհաս կաթողիկոսական խնդիրն լուծելու խնդրի, կ'ըլտեմ, զի մեզ համար չ'է միայն ընտրութիւն մը կայ կատարելի առաջիկայ տարւոյ մէջ, այլ եւ պարտաւորութիւն ունիմք այս առթիւ Կաթողիկոսական իշխանութեան վիճակին վրայ ալ հոգածութիւն եւ խորհուրդ ընելու։ զի եթէ չ'եմ սխալիր, 5-6 միս յառաջ մեր Սրբազան Պատրիարքն այս ստեղծելի մէջ առաջին անգամ հանգուցնալ Կաթողիկոսին վիճակին վրայ անցողակի խօսք մ'ընելով՝ տաղնապալի նկարագրեց զայն, թէ պէտ է Ժողովս առ ի չ'գոյէ պաշտօնական զեկուցման կամ գրութեանց ուշադրութեան չ'ստաւ զխնդիրն այն ժամանակ։

Այսօր խնդիրն ինքնին կը ներկայանայ մեզ. պէտք է ուշի ուշով քննել զայն եւ ապագային ընտրելոյն յաջողութեանն համար անցնելոյն ընտրելոց վիճակն ստուգել եւ տեսնել թէ՛ արդարեւ մեր ընդհանրական կաթողիկոսական իշխանութիւնն կը վայելէ իւր բարձր կոչման արժանաւոր եւ բաւական ազատութիւն։ Թէ ո՞ր աստիճան ճըշգրտութիւն ունին այն լուրեր որ տարածուեցան յառաջագոյն՝ հանգուցնալ Կաթողիկոսին եւ նոյն իսկ անոր նախորդին զժողովի կացութեան վրայ, հանգուց իշխանութեանց եւ իշխեցեցոց։ Ի՞նչ են այն օրէնք

որ Պալատէնա անուամբ կը տիրեն եղբր մեր Եկեղեցոյ վրայ ի Ռուսաստան. վերջապէս տեսնել եւ ջանալ ամենայնի վերահասու ըլլալ եւ հնարք մտածել մեր Եկեղեցոյ գոյութիւն ապահովելու նոյն հիմանց վրայ որ մեր նախնեաց արեամբը շաղախեալ հաստատուած են։

Յայտնի է թէ մեր Ազգին գոյութիւնն գլխաւորաբար իւր Եկեղեցոյով երաշխաւորեալ է. եւ Եկեղեցական նուիրապետութեան Գլուխ ընդհանրական Կաթողիկոսի նուիրական պաշտօնն մին է չ'սական պայմանաց Եկեղեցոյ անվթար պահպանութեան։ Ասի այնչափ արմատացեալ է Ազգային մտաց մէջ որ ՚ի հնունն սզլի ուր, Կարօլիկան անդ կը կոչուի եղբր, որպէս զի Հոգեւոր Տէրն օտարութի ազդեցութեան ներքեւ ճնշուելով Եկեղեցին չ'վտանգի. եւ մեզ գիտեմք թէ այս պարագայն է որ դժբախտ ժամանակաց մէջ ծնունդ տուած է Կաթողիկոսական Աթոռոց բազմամալուն. գոհութիւն Աստուծոյ, այժմ՝ այդպիսի երկիւղի տեղի չ'կայ եւ պէտք չ'է ըլլայ. զի մեր ընդհանրական Հայրապետն Հօր Տէրութեան մը հովանոյն ներքեւ կը բազմի Սրբոյն Գրիգորի Աթոռը եւ կը վարէ իւր իշխանութեան համայն Ազգին վրայ. ի՞նչ պատճառ կայ ուրեմն այն տաղնապալի տարածայնութեանց. պէտք է ստուգել եւ ջանալ ուղղելու զամենայն յառաջ բան զընտրութիւն նորոյ Կաթողիկոսի։

Գալով ընտրութեան խնդրոյն՝ Ռուսահայոց Պալատէնան կը արամադրէ որ հայկական վիճակը ՚ի սփիւռս աշխարհի մի մի եկեղեցական եւ աշխարհական Պատգամաւորք մասնակցին Հայրապետական ընտրութեան ի Սուրբ էջմիածին, ուր մեր Սահմանադրութիւնը միայն Ազգային Ընդհանուր Ժողովը համար մասնակցութեան իրաւունք կը սահմանէ։ Գէտք է տեսնել թէ ասոնք ի՞նչ կերպով հաշտեցունել հնարաւոր է եւ թէ մեր հիմաւորք Եկեղեցական օրէնք եւ գարուս սկիզբէն ի վեր Թրքահայոց կողմէն ընդունուած մասնակցութեան եղանակներն մինչեւ ո՞ր աստիճան կ'արտօնեն զմեզ առա-

շարիեալ եղանակին հետեւելու կամ նոր եւ միջին եղանակ մը սահմանելու :

Վերջապէս այս խնդիրը՝ թէ եւ միայն կաթողիկոսի ընտրութեան մասնակցութեան ձեւով կը ներկայանայ, սակայն երեք կարելոր կէտեր կը պարունակէ, ըստ իս, որք են

1. Քննութիւն վիճակի ընդհանրական կաթողիկոսութեան Ազգիս :
2. Ազգային օրէնք եւ աւանդութիւնք կաթողիկոսական ընտրութեան :
3. Որոշումն եղանակի մասնակցութեան թրջահայոց ընտրութիւն Հայրապետին ամենայն Հայոց :

Եւ այս կէտերը իմաստասիրելու եւ տեղեկագիր մը պատրաստելու պաշտօնով՝ եկեղեցական եւ աշխարհական ձեռնհաս անձերէ բաղկացեալ յանձնախումբով՝ ընտրել կառավարիւմ :

ԳՒՍԱԿ Թ. ՊԵՏ — Ստեփան պէյը կըսէ թէ Սինօքը չը գիտէր մեր Սահմանադրութիւնը. եթէ այնպէս է, ի՞նչպէս կըլլայ որ Բաղաջական Ժողովին նամակ կուզէ :

ԱՅԵՆԱՊԵՏ — Բաղաջական Ժողովը Սահմանադրութենէն առաջ ալ կար. խնդիրը Ստեփան պէյին առաջարկութեան վրայ է. Ուստի Ժողովին ուշադրութիւնը անոր վրայ կը հրաւիրեմ :

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՅ. — (Ատենազպիր) Ես կառավարիկեմ որ նախ այս կարեւոր խնդրոյն վրայ ամէն Երեսօխոսան իւր կարծիքը յայտնէ, որպէս զի մտքերը լուսաւորին եւ Ժողովին կարծիքը յայտնուի եւ ըստ այնմ կազմուելիք յանձնաժողովը իր պաշտօնը ճանչնայ եւ ծրագիրը պատրաստէ :

ՆԵՎՐՈՒՂ Յ. ԷՅ. — Ստեփան պէյը հիմնական կերպով բացատրեց այս խնդիրը եւ զանի երեք կէտի վրայ ամփոփեց : Ուստի կառավարիկեմ որ այս կէտերը զբաւոր կերպով Ժողովին ներկայացնէ :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Բաւական բացատրեցի, եւ եթէ հարկ ըլլայ, զբաւոր կերպով ալ կը հաղորդեմ :

ԳՕԼՈՒՅԱՆ Ա. ԷՅ. — Ես ալ կառավարիկեմ որ յանձնաժողովը կազմուի, իւր ծրագիրը ներկայացնէ եւ այնուհետեւ վիճարանութեան սկսուի :

ԱՅԵՆԱՊԵՏ — Երկու առաջարկութիւն կայ, Մարկոսեան է՞ք նախ կառավարիկէ նախ վիճարանութիւն, յետոյ յանձնաժողովի կազմութիւն : Իսկ Գօլջեան է՞ք նախ կառավարիկէ նախ յանձնաժողովոյ կազմութիւնը եւ ապա անոր ծրագրի վրայ վիճարանութիւն :

ՍՒՌԵՆԵԱՆ Յ. ԷՅ. — Խնդիրը այս վիճակին մէջ խակ է, եւ ինչ վիճարանութիւն որ ընենք, անօգուտ է : Ուստի պէտք է նախ ծրագիրն հոս գայ եւ ապա անոր վրայ խօսուի :

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՅ. — (Ատենազպիր) Եթէ մէկը պիտի ընտրեմ իբր յանձնաժողովի անդամ, պէտք է զիտեմ որ ընտրած անդամն ի՞նչ պաշտօն ունի. բայց կուզեմ հասկնալ թէ Պայլածկնեա բառը ի՞նչ ըսել է, վասն զի հայերէն բառ չ'է սահկայ :

ՅՐԷՆԵԱՆ Ա. ԷՅ. — Եկեղեցական դասը մեր Հայրապետական Աթոռին վրայ լուստեղեկութիւն ունի, անոնց հարցնենք եւ իրենցմէ տեղեկութիւն խնդրենք :

ԱՅԵՆԱՊԵՏ — Եկեղեցական Երեսօխոսանները ազատ են իրենց տեղեկութիւնները հաղորդելու, ուստի զանոնք շնք կրնաք բռնադատել որ խօսին :

ՅԱՂՈՒՊԵՆՆ Ե. ԷՅ. — Գաւառական Երեսօխոսանները հոս ներկայ չի գտնուած ժամանակ, Ընդհանուր Ժողովը կրնայ մասնակցիլ կաթողիկոսի ընտրութեան :

ԱՏՆԱՊՅՑ ՊԵՑ — Երազուկ էֆէնտի, ջեր գիտողութիւնները հարցման եղանակաւ մի ուղէք, վասն զի պատասխան տուող չիկայ, մանաւանդ թէ խնդիրը այդ կէտին վրայ չէ:

ՍԻՌԻԷՆՅԱՆ Յ. ԷՑ. — Բանի որ Յանձնաժողովը լիազօր իշխանութիւն չի պիտի ունենայ, վիճարանութեան հարկ չեմ տեսներ այսօր: Վասն զի ծրագիրը ներկայանալուն դարձեալ վիճարանութիւն պիտի ըլլայ:

ԱՂԱՐԷԿԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Այսօր մասնաւորապէս կաթողիկոսութեան խնդրոյն համար հրաւիրուած եմք. մեր պարտքն է խորհիլ, խօսիլ եւ վիճարանիլ, Ի՞նչ է Պալատիկիան, Մատչէս կաթողիկոսը ի՞նչպէս ընտրուեցաւ, ասոնց եւ ուրիշ կարեւոր կէտերու վրայ պէտք է նախ հարկ եղած տեղեկութիւնները ստանանք եւ յետոյ Մասնաժողովը կազմենք:

ՏԱՏԵԱՆ Ա. ԷՑ. — Կաթողիկոսի ընտրութեան համար Ընդհանուր ժողովը միայն մասնակցելու իրաւունք ունի, ուրիշ բան չիկայ Մանաւորութեան մէջ, սակայն Մանաւորութիւնը ուրիշ տեղ մը կը գրէ թէ չհայտատանեայ Ս. Եկեղեցոյ աւանդութիւնները անխախտ պահել պէտք է: Մենք չենք զիտեր այս աւանդութիւնները. կրօնական դասը ամեն կերպով հմուտ եւ տեղեակ է: Ուստի հարկ է խնդիրը անմիջապէս կրօնական ժողովին յանձնել փոխանակ յանձնաժողովի:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՑ. — Այդ խօսքը մեզի համար չէ, վասն զի մեր կրօնքը գաղտնի ընկերութիւն չէ, մեր կրօնքը լոկ կրօնականաց յատկացած չէ, աշխարհականներն ալ իրաւունք ունին իրենց կրօնքը սովորելու: Թէ մենք եւ թէ անոնք նախնեաց գործերէն կը սովորինք, նորութիւն չիկայ, ինչքան որ կը սովորենք, նորութիւն չիկայ, նոյն իրաւունքը մենք ալ ունինք:

ՏԱՏԵԱՆ Ա. ԷՑ. — (Փանոսեան Կարապետ Էֆենտիի ուղղելով խօսքը) Կարելի է գուճ գիտես, բայց ուրիշները չեն գիտեր:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՑ. — (Պատասխանելով) կրօնականաց մէջ ալ կը գտնուին այնպիսի անձինք, որք ոչ միայն իրենց կրօնը, այլ եւ Նարեկ կարգալ չեն գիտեր:

ԱՏՆԱՊՅՑ — Խնդրէն դուրս չենն'նք. այժմ երկու առաջարկութիւններ կան, ասոնց վրայ խօսինք:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ — Բանի որ այդ յանձնաժողովին մէջ կրօնականներ ալ պիտի գտնուին, անոնք ամէն կերպով նախնեաց աւանդութիւնները անխախտ պահելու պիտի ջանան: Ուստի հարկ չեմ տեսնէր այս խնդիրը բոլորովին կրօնականաց յանձնելու, մանաւանդ որ անոր մէջ քաղաքական կէտեր ալ պակաս չեն, եւ կարեւոր կէտեր:

ԻՌՈՒԷ ՎՐԴ. ՓԱՆՅԱՆ — Երևախօսանի մը կողմէն կրօնական դասուն նախատինք եղաւ, որուն դէմ, ես, ի դիմաց կրօնական ժողովոյն կը բողոքեմ եւ չեմ ընդունիր այսպիսի խօսք մը այս Ատեանին մէջ եւ ի ներկայութեան Սրբազան Նախագահին, Մանր է ինձ լսել թէ եկեղեցական մը Նարեկ անգամ կարգալ չգիտէր:

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԵՊՈԿ. ԿԱՊՈՏԻԿԵԱՆ — Ես ալ կը բողոքեմ եւ հատուցում կը պահանջեմ:

ԱՏՆԱՊՅՑ — Եթէ պատուոյ խնդիր կայ, կառավարիկեմ ետքի ձգել: Այժմ խնդրոյն նայինք:

ԻՌՈՒԷ ՎՐԴ. ՓԱՆՅԱՆ — Ասլանեան Ստեփան Պէյլին կը պատասխանեմ թէ՛ Ընդհանուր ժողովը իրաւունք ունի կաթողիկոսի ընտրութեան մասնակցիլ միայն, բայց քննել թէ՛ Սինոդը ի՞նչ կընէ, կամ Կաթողիկոսութիւնը ի՞նչ վիճակի մէջ է, Պալա-

մէնեան ի՞նչ է, ասոնք քննելու իրաւունք ունի՞ արդեօք Ընդհանուր Ժողովը: Ես կը սեմ թէ եթէ Ընդհանուր Ժողովը ընդունի Ուլանեան Ստեփան Պէյի առաջարկութիւնը, իւր իրաւասութեան սահմանէն դուրս կեղնէ:

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԵՊՅԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԱՆԱՆ — Դարմեալ կը կրկնեմ թէ Փանոսեան էֆէնտի քիչ մ'առաջ նախատեց զմեզ, եկեղեցականներու ասիկայ շատ ծանր բան է, պէտք է որ խօսքը ետ առնէ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Քանի որ դարձեալ քաղաքը կը նորոգուի, կը հրաւիրեմ Փանոսեան էֆէնտին որ պէտք եղած բացատրութիւնը տայ:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՑ. — Եթէ կրօնական Ժողովին նախատինք մ'ըրի, պատրաստ եմ ետ առնելու, իսկ եթէ ըրած չեմ, իբրև զբարտաւթիւն մը՝ կուզեմ որ ետ առնէ իւր բողոքը: Ես Տատեան Առաքէլ էֆէնտին պատասխանելով ըսի որ՝ աշխարհական մը կը պարտաւորի գիտեալ իւր կրօնքը. եթէ կը կարծէ որ միայն կրօնականներն են մեր կրօնքը գիտցող, նոյն իսկ կրօնականաց մէջ կը գտնուին այնպիսիներ որ նարեկ անգամ կարդալ չեն գիտեր: Իմ խօսքս ընդհանուր ատմամբ չէր այլ մասնաւոր, արդէտ եկեղեցականաց համար, որ պակաս չեն Ազգիս մէջ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Փանոսեան էֆէնտինն տուած բացատրութիւնը գոհացուցիչ է: Այժմ բուն խնդրոյն դառնանք. խօսքը Ասլանեան Ստեփան պէյինն է:

ԱՍՆԱՆԵԱՆ Ս. ՊԷՏ — Խորէն Վարդապետ պետին խօսքերը իրաւացի կերեւան, բայց կարեւոր կէտ մը կայ, որուն մտադուրթիւն չէ ըրած Հայր Սուրբը, այն է՝ Կաթողիկոսութեան ընդհանրական խնդիր մ'ըլլալը: Այսպիսի ծանր խնդիր մը Վարչութեան կրօնական կամ մասնաւոր ճիւղերը չեն կարող լուծել. քանի որ իրենց իրաւասութենէն

վեր է: Խորէն Վարդապետ կը մտնայ որ մտ օրերս կրօնական եւ քաղաքական Ժողովոց մէջ քահանայի մը խնդրոյն առիթ իրաւասութեան վէճ մը բացուեր եւ անորոջ մնացեր էր, եւ Խտան Ժողովն նոյն խնդրոյ վրայ Ընդհանուր Ժողովին դիմելու եւ հրահանգ խնդրելու հարկը տեսեր էր: Ուրեմն ինչպէ՞ս կարելի է որ կրօնական Ժողովը Ընդհանուր Ժողովոյ վերաբերեալ խնդիր մը ինքնին լուծելու խորհի:

ԱՂԱՔԷԿԱՆ Ս. ԷՑ. — Կերեւի թէ Խորէն Վարդապետը Ընդհանուր Ժողովոյ իրաւասութիւնն կասկածի տակ ձգել կուզէ. թէեւ իրք Սահմանադրութենէն առաջ Ազգք այս իրաւունքը իրեն սեպհականած է եւ իւր հանրական Գլուխը ընտրելու իշխանութիւնը նոյն իսկ մեր պատմութիւնները կը վկայեն: Ուստի եթէ ընտրութեան իրաւունքը Ազգին ներկայացուցիչ Ընդհանուր Ժողովն ունի, ի՞նչոչէս կարելի է զլանալ անոր Կաթողիկոսութեան վիճակը կամ հանգամանքը քննելը:

ԽՈՐԷՆ ՎՐԿ. ՓԱՅՅԱՆԵԱՆ — Ես չըսի թէ այս խնդիրը Վարչութեան կրօնական Ժողովին կը պատկանի, իմ խօսքս միայն այն է որ Ընդհանուր Ժողովը միմիայն ընտրութեան մասնակցելու իրաւունք ունի եւ չէ թէ Հայաստանեայց Կաթողիկոսութեան վերաբերեալ օրէնքները քննելու եւ անոց մէջ փոփոխութիւն մտցնելու, մեր Սահմանադրութիւնը կը պատուիրէ մեզ նախնեաց աւանդութիւնները անխախտ պահել, Կաթողիկոսի ընտրութեան խնդիրը նոր բան մը չէ, մեր պարտքը նախնեաց հետեւիլ է, քանի որ եկեղեցին հին կանոններ ունի, պէտք է անոր հետեւիլը: Ուստի քանի որ զլխաւոր օրէնքներ կան, աւելորդ կը համարիմ Պայլածկեան քննել եւ այս մասին վիճարանութիւններ ընել, ամենէն կարեւորը ընտրութեան ձեւաւորակէ է, մասնաւոր Ժողովի պէտք չիկայ:

ՆԵՐՍԷՍ ԵՊՍԿ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ — Խո-
րհն վարդապետին ըսածին մէկ մասը կըն-
դուենիմ. արդարեւ մեր Հայաստանեայց Ե-
կեղեցին աւանդութիւններ, կանոններ, օ-
րէնքներ ունի կաթողիկոսի ընտրութեան
համար, որոնք լիովին կը գործադրուէին
մինչեւ այն ատեն՝ երբ էջմիածնայ Աթոռը
հօր Տէրութեան մը իշխանութեան ենթար-
կուեցաւ, որով ոչ միայն այն նախնի կանոն-
ները ազաւաղեցան, այլեւ այսօր նորանոր
օրէնքներ հաստատուեցան, որով մեր կրօ-
նական իրաւանց հակառակ կը տեսնուք էջ-
միածնայ Գահին քով Սինոդ մը՝ ուր Պրօ-
կիոթոս անուամբ աշխարհական անձ մը կայ,
որ բոլոր խնդիրները կիմանայ ու ՚ի հարկէ
կառավարութեան՝ կը հաղորդէ. կը տեսնեմք
կրօնական ընտրութեան մէջ ազատ ազգ մը՝
որ կաթողիկոսական երկու ընտրելի կը ցու-
ցունէ, եւ կայսր մը՝ որ անոնցմէ մէկը կըն-
դուենի եւ միւսը կը մերժէ: Այս գրութիւնը
մեր հարց արեամբը կնքուած կրօնքը շըն-
դուելի, մեր Եկեղեցին Հայաստանեայց Եկե-
ղեցի է. ամէն ժամանակ Հայք երբ իր աշ-
խարհական իշխանութիւնը կորստած ու
գաղթած է, իր Եկեղեցական իշխանութիւնը
անկախ պահելու համար հետ տարած է.
Ս'էր Հայ կայ, հոն Հայաստանեայց Եկեղեցի
կայ, եւ յայտն Հայ շիկայ, հոն ալ Եկեղեցի
չիկայ. Հայոց ժողովուրդը կընտրէ իւր հո-
գեւոր հովիտները, մինչեւ որ ժողովուրդը
չի վրայէ իւր ընծայացունի արժանաւորու-
թեան, չի կոնար ձեռնադրուի. հետեւա-
պէս ամէն մէկ անգամ իրաւունք ունի Եկե-
ղեցական խնդիրներու վրայ խօսելու, բայց
վերջը Եպիսկոպոսները կուտան: Նշանաւոր
ժամանակի մը մէջ կը դռնուինք, երեք Կա-
թողիկոս ունիմք ընտրելու, ասիկայ շարիք
մ'է, սակայն այս շարիքէն օգուտ մը քա-
ղելու է, այն օգուտը՝ որ տարիներէ ի վեր
կսպասուի. Կաթողիկոսական խնդիրը կենաց
եւ մահու խնդիր է Ազգին համար, էջմիած-
նական Աթոռը այժտք է իւր անկախութեան
վերածել, հօգոր ճանկէ մը ազատել, եւ ա-

նոր ընդհանուր իրաւասութիւնները ապա-
հովել, որպէս զի ըլլայ մէկ ազատ եւ ընդ-
հանուր կաթողիկոս, մինչդեռ այսօր էջմիած-
նի ընդհանուր կաթողիկոսն զատ, ունինք
ուրիշ երկու կաթողիկոսական Աթոռներ, որ-
ոնք առաջնայն իրաւասութիւնը չի ճանչ-
նալով՝ ազգային կրօնական միութիւնը
վտանգի մէջ ձգած են, հետեւապէս պէտք
է այս վերջին Աթոռներուն յարաբերութիւն-
ներն ալ այնպիսի վիճակի մը մէջ մտցնել որ
Ազգը միմիայն մէկ ընդհանրական կաթողի-
կոս ունենայ ազատ եւ ինքնիշխան:

ԽՈՐԷՆ ՎՐԻ. ԳԱԼՅԱՆԱՆ — Ներսէս Ե-
պիսկոպոսին ըսածները օրինաւոր են, ինչ-
պէս որ ամէն Երեսփոխան կզգայ, իսկ եթէ
իմ գիտողութեանցս պատասխան են, իմ
խօսքս աղէկ չէ հասկցուած: Ես բնա Պա-
լածեանն չեմ պաշտպաներ եւ ո՛չ ալ Ռու-
սիոյ կառավարութիւնը, սակայն կը հարց-
նեմ. կրնայ՞ մեր Եկեղեցին, քանի որ իւր
կրօնական գլուխը չունի, կրնայ՞ կրեմ
այսպիսի կրօնական գործերու ձեռք զարնել
առանց քաղաքականութեան դաշնու: Բէ՛հ
այսօր ծանր կը խուի երկու կաթողիկոսա-
կան ընտրելի ցուցունել, բայց այսպիսի
պարագայի մը վրայ պէտք չէ զարմանալ,
քանի որ հին ընտրութեանց ատեն երբ
Եպիսկոպոսներ եւ Վանականներ կը ժողվը-
վէին եւ չէին կրնար միարանիլ լսի ընտրելի
մը ցուցնելու, այն ատեն ժամանակին Հայք
Թագաւորը երեք ընտրելի ցուցունելու ար-
տօնութիւն կուտար եւ անոնցմէ մէկը ինք
կորուչէր, ինչպէս որ Մխիթար կը պատմէ:
Ուրեմն մեր Թագաւորները կաթողիկոսա-
կան ընտրութեանց մէջ միշտ ազդեցութիւն
ունին եղեր, եւ Ռուսիոյ Տէրութիւնն ալ
այս օրինակին կը հետեւի որ մեր հին պատ-
մութեան հետեւութիւնն է, եւ շակից իմ
կարծեքս փաստ մը չի կրնար ծագել: Սա-
կայն եթէ կաթողիկոսական իրաւասութեան
դէմ արամադրութիւններ կան արդի կար-
գադրութեան մէջ, պէտք է որ նախ մեր

հոգեւոր Գլուխը ընտրեմք եւ անոր միջոցաւ պէտք եղած բարեկարգութիւնները Ռուսոյ կայսրէն խնդրեմք: Հետեւաբար, ինչպէս քիչ մը առաջ ալ ըսի, Մասնատողի կազմելու հարկ չիկայ:

ՆԵՐՏԵՍ ԵՊՕԿ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ — Խորէն

Վարդապետը իւր պատասխանին մէջ պատմական օրինակ մը ցուցուց. եւ կը պատասխանեմ որ այնպիսի օրինակներ պատմութեան մէջ բացառութիւններ են, որոնք զանազան քաղաքական դիպուածոց արգասիք կը համարուին, վասն զի ժամանակ եղած է որ Ազգը երկուքէն մինչեւ վեց Կաթողիկոս միանգամայն ունեցած է, եւ անոնք Հայաստանեայց Սկիզբեցոյ ուշուոյն գէժ պարագաներ են. իրաւ է որ մեր Թագաւորները Կաթողիկոսաց վրայ ազդեցութիւն ունեցած են, իրաւ է որ երբեմն ալ սպանած են, սակայն արժանընտիր Կաթողիկոսներ ունեցած ենք որ Թագաւորներ յանգիմանած եւ պատժած են. Հայրապետներ ունեցած ենք որ Հայաստանի հողին եղած եւ կրօնական եւտեղը Հայոց մէջ արժարժած են. եւ երբէք չեմ յիշեր որ երկու ընտրելի Պալամէնիսի պահանջածին պէս ներկայացուցնելը հիմնական օրէնք եղած ըլլայ. եւ Սիսի մէջ Հայրապետաց օժման գրքերը կտրուցի, բայց երբէք երդում չի գտայ, եւ ոչ ալ երկու կամ երեք ընտրելի խօսք: հին ատենները մեր Թագաւորները ինքնիշխան չէին, ժողովուրդը նախարարներով կը կառավարուէր եւ անոնք ալ Կաթողիկոսի ընտրութեան ժամանակ ձայն ունէին: Մենք իրաւունք ունինք մեր Հայրապետաց հին ընտրութեան եղանակը երեւան հանելու եւ ըստ այնմ ընտրական օրէնքներ հաստատելու. մեր Հայաստանեայց կանոնները անարբազրելի են, հոգեւով սրբով գրուած են, սակայն Ազգը կրնայ նոյն կանոնաց վրայ Կաթողիկոսական իրաւունքները ապահովելու միջոցները ի գործ դնել:

ԱՍՆԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Խորէն Վարդապետին խորհրդածութիւններէն կը հետեւի

որ Երեսօխոսանութիւնը միայն Կաթողիկոսի ընտրութեամբ զբաղի պարտաւոր է եւ առ այժմ սակէց զատ ուրիշ պաշտօն չունի: Սոյն խորհրդածութեան չեմ պատասխաներ, որովհետեւ ներսէս Սրբազանն արդէն խիստ ազդել բացարեց խնդիրը: Ես Կաթողիկոսութեան վիճակին վրայ կը կրկնեմ խօսքս եւ այս իմ պարտքն է իրրեւ Երեսօխոսան, մանաւանդ թէ պարագաներն կտրուին զմեզ Կաթողիկոսութեան վիճակին վրայ այժմէն լաւ խորհրդածելու: Եթէ հիմա անոր դարձանը չի մտածենք եւ Խորէն Վարդապետին ըսածին պէս նախ Կաթողիկոս ընտրենք եւ անոր միջոցաւ Պալամէնեա ըստած կանոնագրութեան արբազանութեան ձեռնարկենք, ո՞վ կրնայ զմեզ ապահովցնել թէ ապագային մէջ պիտի կրնամք յաջողի: Որովհետեւ արդէն փորձառութեամբ գիտենք որ նախորդ Կաթողիկոսները թէեւ Պալամէնիսի վերաքննութիւնը խնդրած են, եւ նոյն իսկ Մատթէոս Կաթողիկոս նոր կանոնաց ծրագիրն մը ներկայացուցած է Ռուսոյ Կառավարութեան հաւանութեանը, բայց չէ յաջողած ընդունելութիւն գտնելու, զի ինքն արդէն ըստ Պալամէնիսի երդում ըրած եւ Սինօզին մէջ Պրոկուրօր մը ընդունած է գտնուէր: Հետեւաբար Խորէն Վարդապետին առարկածին պէս ըսել թէ՛ նախ Կաթողիկոսը ընտրուի եւ յետոյ անոր միջոցաւ Պալամէնիսն վերաքննութեան առնուի, քաղաքականօրէն մտածելով ապարդիւն մնալու դատապարտեալ է:

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՅՑ. — Երբ Կաթողիկոսութեան խնդրոյն համար Ստեփան Պէյք իր առաջարկութիւնը ըրաւ, եւ ալ առաջարկելի որ նախ վիճարանութեամբ նոյն խնդիրը պարզուի, որպէս զի Երեսօխոսանները լուսաբանուին. կը տեսնեմ որ նպատակին հասցաւ ներսէս Սրբազանէն իմացանք որ մեր Կաթողիկոսական Գահուռն մտ Պրոկուրօր անուծով լրտես մը կայ եւ թէ Կաթողիկոսը երդում ընելու պարտաւորուած է Ռուսոյ կայսեր: Խորէն Վարդապետին ի-

մայանք որ Ազգը իր Կաթողիկոսը ընտրելու իրաւունք չունի, այլ երկու ընտրելի ցուցուներու Ռուսոյի Կայսեր: Ասի բոլորովին մեր իրաւանց հակառակ է, եւ ոչ միայն մենք, այլ աշխարհիս բոլոր Հայերն ալ չեն կրնար ընդունիլ: Արդէն հոգեւոյս Ներսէս Կաթողիկոսը զայն է ընդունած եւ Մատթէոսը, թէեւ անոր ենթարկուած, բայց չէ գործադրած. ուստի եթէ մեր Հայրապետները չեն ընդունած, մենք ինչպէ՞ս կրնանք ընդունիլ: Մեզի համար Պալածեցիս ըսուած կանոնը շիայի պէս է եւ Ներսէս Կաթողիկոսը անոր դէմ դնելով վախճանած է: Մեր Եկեղեցին ունի իւր օրէնքը, կանոնները եւ ասանուութիւնները, եթէ անոք չեն բաւեր Կաթողիկոսական բարեկարգ վարչութեան եւ Ազգը պէտք կզգայ նոր կանոններ շինելու, կարող է եւ իրաւունք ունի հարկաւոր տընտրելութիւն ընելու խորհրդակցութեամբ բոլոր Հայոց Տանկատանի, Ռուսաստանի, Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի:

ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ Յ. ԷՃ. — Երկու ընտրելի ցուցուները նոր բան մը չէ, Տանկատանի մէջ ալ այս եղանակը կը գործածուի: Յոյները երկու ընտրելի Պատրիարքացու կը ցուցնեն Ռ. Դրան եւ երգումը հոս ալ կայ: Մեզի պէս ստորին Ազգ մը ասանկ ծանր խնդիր մը հարապարակաւ յուզելով այս ժողովին մէջ, իր չափէն վեր քաղաքական խնդիրներու մէջ մտած կըլլայ, որով Ազգին վնաս կը ծագի. բան թէ օգուտ: Ուստի կուսաշարկեմ որ Յանձնաժողովը կազմուի եւ ասանկ փափուկ կէտերու վրայ հան խոսուի, եւ կը զարմանամ որ Աթոռին թափուր վեճակը ոմանց ուրախութիւն կը պատճառէ:

ՆԵՐՍԷՍ ԵՊԿ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ — Միւրէնեան էֆէնտին կը կարծէ թէ ուրախութիւն է մեզ երեք Կաթողիկոսական Աթոռները թափուր տեսնելը եւ այս առթիւ ծանր խնդիրներ յուզելը: Բա՛ւ վրի՛, այս տխուր վիճակը մարդկային անօրէնութեանց տրգիւնք չէ, ես կը հաւատամ որ ամեն

բան Աստուածային անհասանելի կամօքը կըլլայ եւ Կաթողիկոսական Աթոռները պարապ տեսնելով չեմ յուսահատիր, վասն զի վստահ եմ որ Աստուած այս տխուր օրերէն ետքը՝ Ազգին ուրախաւոյթ ապագայ մը պատրաստած է. մեր խնդիրը Տէրութեանց դէմ պատերազմ բանալ չէ, մենք բանակ, թնդանօթ չունինք, միայն մէկ հաւատք մ'ունինք եւ զայն պաշտպանել պարտաւոր ենք: Մեր նախնիքը մեր կրօնին ազատութեան համար ամէն բան զոհած, մեծամեծ Տէրութեանց դէմ պատերազմած եւ արիւն թափած են. մեր սուրբ կրօնին ազատութիւնը պաշտպանելու համար ո՛չ Ռուսէն, ո՛չ Պարսիկէն, ո՛չ Անգղիացիէն եւ ոչ ալ ո՛ր եւ է Տէրութեանէ երկիւղ չունինք, մանաւանդ այս վճիռ դատու մէջ: Եթէ մեր նախնիքը, Աստուած մի՛ արտօցէ, իրենց կրօնքը փոխելու վատութեան յանձնառու ըլլային, Հայոց Ազգը այսօր ընաղինջ եղած էր եւ ո՞ զիտէ ո՞ր Ազգին մէջ կորուսած կըլլար: Հայը՝ քաղաքական մեծութիւնները յափշտակող ներուն առջեւ լուռ կեցած է, բայց ամէն անգամ որ իր կրօնքը վտանգի մէջ տեսած է, առիւծ դարձած է: Մեր փառքը մեր նախնեաց հետեւի է, եթէ անոնց օրինակին չի հետեւինք, անոնց հարազատ զուակները չեմ կ'ամարտիր:

Պալածեցիսի տրամադրութեամբ Յովհաննէս, Ներսէս եւ վեց տարի Մատթէոս հետզհետէ Կաթողիկոսութեան պաշտօն վարեցին: Ներսէսը մինչեւ վերջին չունջը նոյն կարգադրութեան դէմ բողոքելու ուխտած էր եւ միշտ բողոքեց: Իսկ Մատթէոսը անոր վերաբնութիւնը խնդրեց եւ զրեթէ Գահն ելած օրէն մինչեւ գերեզման իրած վայրկեանը վշտալից կատորագրէր, եւ ինչ էր արքեօք պատճառը. — Կարգադրութիւն մը, որուն փոխխոսութիւնը անհրաժեշտ է այժմ, եւ ես իբրեւ Եպիսկոպոս եւ մեր Հայրապետաց զաւակը՝ կը խնդրեմ որ այս նուիրական պարտաւորութիւնը ձանձնալով Ընդհանուր Ժողովը, անմիջապէս Յանձնաժողովին կազմութեան ձեռնարկէ:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ — Մտերևեանն է-
ֆէշտիին Յունաց Պատրիարքի ընտրութեան
մասին բրած յայտարարութիւնը սխալ է :
Ազգին կողմէն եօթն ընտրելաց ցանկ մը
Տէրութեան կը ներկայացուի, որուն մէջէն
Տէրութիւնը իրաւունք ունի մէկ երկուքը
աւելնու եւ մնացեալ հինգին մէջէն Յոյներն
իրենց Պատրիարքը կընտրեն եւ անոր ան-
միջապէս Պատրիարքական գաւազան կու-
տան առանց Կայսերական հրովարտակին
սպասելու : Անոնց ընտրութեան եղանակը
ո՛չ մեզի կը յարմարի եւ ո՛չ — կը վերա-
բերի : Այս սխալը ուղղելու պարտաւորեցայ
որպէս զի ժողովին վրայ յոռի ազդեցութիւն
չընէ :

ՆԵՎՐՈՒՂ Յ. ԵՖ. — Փարիզի վերջին
դաշնագրութեամբը Տէրութիւնները պար-
տաւորեալ են կրօնից ազատութիւնը յար-
գել : Ուստի մեզի համար այս պարագային
մէջ Տէրութեան մը հոյր կամ տկար լինելը
մի եւ նոյն բանն է, ու պէտեւեւ ամէն կրօնից
ազատութիւնը ճանջցած են :

Այս պահուս ժողովականքը Յանձնաժո-
ղովին կազմութիւնը կը խնդրեն :

Ս. ՆԱՆԱԳԱ — Միթէ Սինտէն եկած
նամակները չի պիտի՞ գործադրուին :

Ատենապետ Պէյը խնդիրն ամբողջով,
նախ Յանձնաժողովի կազմութեան կարեւո-
րութիւնը քուէի կը դնէ : Եւ ժողովն մեծա-
զայն մասամբ կընդունի Յանձնաժողովի մը
կազմութիւնը :

Յետոյ Ատենապետ Պէյը քուէի կը
դնէ սոյն Յանձնաժողովին պաշտօնը գծող
Ապանեան Մտեման Պէյի հետեւեալ գրա-
ւոր առաջարկութիւնը :

- Ա. Կաթողիկոսական վիճակին քննութիւն .
- Բ. Կաթողիկոսութեան ընտրութեան օ-
րէնք .

Գ. Տանկատասնի Հայոց այս ընտրութեան
մասնակցելու եղանակը :

Ժողովը նոյնպէս մեծազայն մասով կըն-
դունի սոյն գրուոր առաջարկութիւնն եւ
ըստ այնմ կը գծէ Յանձնաժողովին պաշ-
տօնն :

Ժողովն Փանոսեան Կարապետ էֆէշտիին
առաջարկութեամբ Ազմատարայ եւ Սոյ
Աթոռներուն Մայր-Աթոռայ հետ ունենալիք
յարաբերութեանց վիճակը կանոնադրելու
խնդիրն ալ կը յանձնէ սոյն Մասնաժողովին :

ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ Մ. ԵՖ. — Կաթողիկոսու-
թեան վիճակի քննութիւն, ընտրութեան
օրէնք եւ մասնակցութեան կերպ, ասոնք
անորոշ խօսքեր են եւ կազմուելիք Յանձ-
նաժողովին բուն պաշտօնը չեն ցուցներ :
Արդէն վիճարանութեան ընթացքը երեսան
հանեց որ Աթոռը վտանգի մէջ է, հետեւա-
պէս Յանձնաժողովին գործը պիտի ըլլայ ոչ
միայն քննութեան արդիւնքը ներկայացնել,
ընտրութեան օրէնք պատրաստել, այլ Մայր
Աթոռին ամեն տեսակ իրաւասութիւններ
անկախութիւնը եւ իշխանութիւնը պահու-
ղելու համար միջոց մտածել . խնդրոյն կեն-
սական կէտը այս է : Եւ ասոր համար կա-
ռաջարկեմ որ Ընդհանուր ժողովը Յանձ-
նաժողովին լիազօր արտօնութիւն տայ օրի-
նաւոր ծրագիր մը պատրաստել այս կարե-
ւոր կէտին վրայ, ինչպէ՞ որ Հայաստանեայց
Նկեղեցոյ իրաւունքն, որ կը պահանջեն,
որպէս զի Յանձնաժողովը շտաբպետի իւր
պաշտօնին սահմանը իմաստաւ համար Ընդ-
հանուր ժողովին դիմել եւ բացատրութիւն
խնդրել :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ — Ընդհանուր ժո-
ղովը այս խնդրոյն հիմը ընդունած է, Յանձ-
նաժողովը նախ պիտի նկարագրէ Կաթողի-
կոսութեան վիճակը եւ ապա իր ծրագրիւր
պիտի պատրաստէ, քննութիւնը կենթադէ-
նաւե գարման : Այս խնդիրը արդէն լուսա-
բանած է Աղարկեան Մարկոս էֆէշտիին եւ
Յանձնաժողովին քննութեան վերաբերող
պաշտօնը նաեւ դիւրացած է :

Ս. ՆԱՌԱԳԱՀ — Միթէ մինչև հիմա գործածուած ընտրութեան եղանակը պիտի աւրուի եւ նոր օրէնք պիտի շինուի :

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Արդէն Ազգովին հերբուած է նոյն ընտրութեան եղանակը : Ստեփան Պէյը բացատրեց արդի ընտրութեան կերպը, եւ ըսաւ որ, եթէ Յանձնաժողովն զայն համաձայն գտնէ Հայոց իրաւանց եւ աւանդութեանց, պիտի ընդունի : Ուստի կը մնայ Յանձնաժողովոյ ծրագրին սպասել :

Յետոյ Յանձնաժողովոյ կազմութեան ձեռնարկուելով, Դիւանը առաջարկեց որ կամ գաղտնի եւ կամ յայտնի քուէարկութեամբ ընտրուին անոր անդամները :

Յայտնի քուէարկութիւնն ընդունուելով, որոշուեցաւ որ չորս եկեղեցականէ եւ չորս Աշխարհականէ բաղկանայ : Հետեւաբար Դիւանը ընտրելեաց հետեւեալ ցանկը ներկայացուց :

- 1. Արիստակէս Եպիսկոպոս
- 2. Ներսէս Եպսկ. Վարժապետեան
- 3. Անդրէաս Եպիսկոպոս
- 4. Յովհաննէս Վրդ. Սէթեան
- 5. Ստեփան Պէյ Աւանեսան
- 6. Մարգիս Էֆ. Աղարէկեան
- 7. Ներսէս պէյ Տատեան
- 8. Գրիգոր Էֆ. Մարկոսեան

Ժողովն նոյնութեամբ ընդունեց սոյն ցանկն, բայց Տատեան Ներսէս Պէյ հրաժարելով, անոր տեղ Մամուրեան Մատթէոս Էֆէնտին ընտրուեցաւ, Սակայն սա եւս

հրաժարելով Իթիւհեան կարապետ Էֆէնտին անդամ կարգուեցաւ սոյն Յանձնաժողովին :

Բ

Հրաժարական Քաղաքական Ժողովոյ նրաժարեալ չորս անդամոց

Սրբազան Նախագահը Քաղաքական Ժողովէն հրաժարեալ չորս անդամոց տեղ ուրիշներ ընտրելու համար Հեղհանուր Ժողովին ուշադրութիւնը հրաւիրելով, ներկայացուցած յայտագիրը կարդացուեցաւ :

Հրաժարող անդամք են՝

- 1. Մանուկ Էֆ. Աւանեսան
- 2. Սինեբերիժ » Մանուկեան
- 3. Յովհաննէս » Կիւմէեան
- 4. Գէորգ » Մուրատեան

Ուստի որոշուեցաւ յառաջիկայ Հինգշաբթի օրը քուէարկութիւն ընել չորս հոգիի ընտրութեան համար եւ պէտք եղած հրաւիրագիրը ուղղել բոլոր Երեսօխոսանաց եւ անոնց քուէն խնդրել :

Քուէարկութեան քննիչ կարգուեցան՝

- 1. Յովհաննէս Վարդապետ
- 2. Յարութիւն Քնչյ. Ղալաթիոյ
- 3. Արրահամ Էֆ. Տրէնկեան
- 4. Կարապետ » Փանոսեան

Ժողովը վերջացաւ ժամը 10 ին :

Ատենադպիր
ԳԻՒԳՈՐ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ի Ա .

27 Մ Ա Յ Ի Ս 1866

Ա Տ Ն Ա Պ Յ Տ

Բ Ա Ր Ո Ւ Ն Ա Կ Պ Է Յ Ֆ Ե Ր Ո Ւ Հ

Ժամը 7 ին ատենը բացուեցաւ ի ներկայութեան 53 Երեսփոխանաց եւ ընդ Ատենապետութեամբ Ֆէրուհ Բարունակ Պէյի :

1

ԱՏՆԱՊՅՏ — Այսօր ժողովին գումարման նպատակը միմիայն կաթողիկոսական Յանձնաժողովին տեղեկագիրը կարդալ է, հետեւապէս տեղեկագիրը պիտի կարդացուի, ամեն Երեսփոխան ուշագրութիւն ընէ :

ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Տեղեկագիրը կարդալէ առաջ կառաջարկեմ որ նախ հասկըցուի թէ 53 հոգիով օրինաւոր Ատենապետի կարենա՞նք բանալ : Երկրորդ՝ այս ատենը առաջինին շարունակութիւնն է թէ ոչ, եւ եթէ շարունակութիւնն է, պէտք է նախ կարդացուի նախորդ նստի ատենագրութիւնը :

ՅԱԳԻՈՐԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ես ալ կը խընդրեմ որ նախ կարդացուի նախորդ նստի ատենագրութիւնը :

ԱՏՆԱՊՅՏ — Մինչեւ ցարդ 53 հոգիով Ատենան կը բացուեր եւ նոյն իսկ Յանձնաժողովին ընտրութիւնն ալ 53 հոգիով կազմեալ նստի մէջ կատարուած է, ուստի պէտք է գործի սկսինք, քանի որ այս կէտը արդէն որոշուած է : Իսկ ատենագրութեան մասին կըսեմ որ այսօրուան ժողովին գումարման պատճառը կաթողիկոսի ընտրութեան տեղեկագիրին ընթերցումն է եւ որոշումը, հետեւաբար Ընդհանուր ժողովը չի կրնար ուրիշ գործով զբաղիլ, մանաւանդ թէ Բ. Դուռն ալ ասանկ հրամայած է :

ՈՒՅԱՅԵԼԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ըստ օրինի պէտք է ատենագրութիւնը կարդացուի, թէ ո՞չ չեմ յուսար որ այսուհետեւ ժողով գումարուի :

ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Բարձրապատիւ Ալի Փաշան բուռնայնի միլիթ հրաւիրած օրը Ընդհանուր ժողովին վրայ խօսք բանալով, ըսած է թէ՛ հակառակ Ձեզ տրուած Սահմանադրութեան՝ փոխանակ 71 ի 51 օվ ժողով կընէք եղեր : Եթէ այս իրաւ է, չեմք կրնար այսօր Ատենան բանալ :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԷՏ — Իրաւ է որ նոյն օրը Ընդհանուր ժողովին վրայ եւս խօսք

եղաւ, բայց ազգային կարեւոր խնդիրներու լուծման համար, ինչպէս է Կաթողիկոսաց ընտրութիւնը, Ընդհանուր ժողովը անխախտ եւ անփոփոխ մնաց, իսկ գալով թուոյն, ինչպէս Աղարէկեան էֆէնտի կը յայտնէ, Քարձրապատիւ Ալի Փաշան 51 նրեպփոխանով ժողով ընելուն վրայ առարկութիւն ըրաւ, բայց բացարձակապէս չարգիւնց:

Այս պահուս երեսփոխաններէն ոմանք վերատին Ատենագրութեան ընթերցումը կը խնդրեն Դիւանէն:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Ինչպէս Ստեփան Պէյը բացատրեց, Ընդհանուր ժողով կայ մի-միայն առկախ մնացած քանի մը ազգային կարեւոր խնդրոց լուծման համար, եւ այսօր Ընդհանուր ժողով գումարուած է Կաթողիկոսական խնդրոյն համար: Ուստի Ձեր Դիւանը հարկ չէր տեսած նախորդ նիստի ատենագրութիւնը պատրաստելու:

Այս ըսելով Ատենագրութեան հրահարեց Ատենագրպիրն՝ կարգաւ Կաթողիկոսական Յանձնաժողովոյ տեղեկագիրը:

ՏԵՂԵԿԱԿԻՐ

Ի ՎԵՐԱՏ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԽՆԻՐՈՅ

ԱՍՏՆԱԳՐՈՒՄ ԸՆԹԷՆԱՅՈՒՄ ԳՈՂՈՎ

ԿԵՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ

Ի ՏՈՒՎԱՍՏԱՆ

Անցեալ (1865 տարւոյ) Դեկտեմբեր 24 ի Ընդհանուր ժողովով՝ Արարատեան Մայր Աթոռոյ Կաթողիկոսութեան խնդրեց-

րոյն համար կազմուած Յանձնաժողովոյն ստորագրեալ անդամքս՝ պատիւ ունիմք ներկայացնել պատկառելի Ընդհանուր ժողովոյդ՝ ներկայ տեղեկագիրս մեր քննութեանց, խորհրդածութեանց եւ պատրաստութեան յանձնուած հետեւեալ կէտերուն:

Ա. Ս. Էյմիածնայ Կաթողիկոսութեան վիճակը քննել:

Բ. Կաթողիկոսի ընտրութեան ներկայ եղանակը քննել թէ արդեօք համաձայն է մեր Ս. Եկեղեցւոյ եւ Ազգին նախնի աւանդութեանցն ու սովորութեանց, և ցոյց տալ թէ ո՞րք են այս մասին մեր նախնեաց օրէնքն ու սովորութիւնքը:

Գ. Այս ընտրութեան մէջ Տանկաստանի Հայոց մասնակցութեան եղանակը որոշել:

Այս ամենակարեւոր փափուկ և բարեպաշտական պաշտօնը մեր Ս. Եկեղեցւոյ օրինաց և աւանդութեանց համաձայն, միանգամայն կարելի և դորձագրելի և յուսաւոր եղանակաւ կատարելու համար՝ Յանձնաժողովս ամեն բանէ յառաջ Ս. Էյմիածնի և Ռուսաստանի Հայոց մէջ բուական ժամանակ ընակող ու այս մասին ներհուն ճանչուած եկեղեցական ու աշխարհական ազգայնոց գիմեց, և յանուն Ազգին ու ի սէր ճրջ մարտութեան տեղեկութիւն խնդրեց վերոյիշեալ կէտերուն վրայ:

Եւ ահա՛ Յանձնաժողովս իր մետասան նիստերուն մէջ՝ կատարեալ համաձայնութեամբ անդամոց քննեց ու գըտաւ որ նախ՝

ՄԱՍՆ Ա.

Ամենայն Հայոց Կարողիկոսութեան արդի վիճակը հետոսացած է նախկին՝ այսինքն բուն Հայաստանեայց Կարողիկոսական վիճակին՝ իրաւասութեան, Հայրապետական անկախութեան եւ եկեղեցեաց տեսչութեան նկատմամբ

Ըստ որում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը զրկուած է ամենայն Հայ եկեղեցեաց և ամենայն հոգևոր Առաջնորդութեանց վրայ ունեցած օրինաւոր իրաւասութեան իշխանութենէն՝ զոր Առաքելական և Լուսաւորչական յայտնորդութեամբ ի Հոգւոյն սրբոյ օծութենէ ընդունուած է:

Ըստ որում չէ կարող իր ստորագասեալ վիճակներուն հետ պարտուպատյան հաղորդակցութիւնն ու յարաբերութիւնն ապատօրէն գործադրել:

Ըստ որում՝ չէ կարող անկախ և զուտ հոգևոր խորհրդական ժողով մը ունենալ:

Վասն զի իրեն ու ստորագասեալ գործակից ժողովոյն իրաւանց սահմանները չփոխեալ են:

Վասն զի չէ՛ կարող ի Քրիստոսէ իր Հովուութեանն ու պատասխանատուութեանը յանձնուած Հոտին հոգևոր առաջնորդները ինքնին կարգել ու արձակել ըստ Լուսաւորչական եկեղեցւոյ կարգադրութեան:

Վասն զի նոցա վերայ ունեցած անընդմիջական հոգևոր իշխանութիւնը կամ բնաւ չէ կարող կամ խիստ զըծուարաւ կարող է գործադրել:

Վասն զի չէ՛ կարող հոգևոր հաստատութեանց յարատև պայծառութեանը համար Ազգին դրամովը հաստատուն կալուածներ գծել:

Ասոնք անցեալ երեսուն տարիներուն մէջ մինչև ներկայս պատահած անցից ճշգրիտ պատմութիւններէն և Հայրապետական թղթակցութիւններէն և ականատես արժանահաւատ եկեղեցական ու աշխարհական անձերէ ստուգուած են:

Ուստի քանի՛ որ ասոնք ճշմարիտ են, կրնայ ըսուիլ թէ արդի վիճակին մէջ Հայոց ընդհանրական Հայրապետը՝ ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան անունը միայն կը կրէ:

Եթէ Հայոց Ազգին վայրավատին դրիցն և տարաբաղդիկ անցից անցերոց նկատմամբ անցեալ դարուց մէջ ալ նըմանօրինակ մէկ քանի դէպքեր տեսնուին, գիտնալ պէտք է որ եկեղեցին զանոնք միշտ իբր ապօրինաւորութիւն նկատած է: Սակայն երեսուն տարիներէ ի վեր՝ արդի վիճակը օրինաւորութեան կերպարանք առած է զօրութեամբ Պալատէնեա անուն նոր կարգադրութեան մը, որ մէկ քանի՛ եկեղեցւոյ կարգաց անհմուտ՝ անձերու ձեռօք առաջարկուած է և խմբագրուած, և ոչուն դէմ՝ ո՛րչափ որ երանաշնորհ ներսէս և Մատթէոս Կաթողիկոսունք և Հնդկաստանի ազգայինք բողոքած ալ են, ի վերայ այսր ամենայնի ցայսօր տիրող օրինք է Ռուսաստանի մերազնէից եկեղեցւոյ՝ որ ըսել է մեր եկեղեցւոյ վրայ, այնպէս որ՝ ըստ վկայութեան արժանահաւատ անձանց՝ «Մեր եկեղեցական Վարչութեան մէջ ամենայն ինչ կը վճռուի ըստ զօրութեան յօդուածոց նոյն Պալատէնեայի, և զիմագարձութեան յանդգնողը կը դատապարտի ո՛չ միայն մեր իսկ Առաջնորդական ատեաններէն՝ այլ և ի Տէրութենէն»: Թէև, ինչպէս որ Տէրեկագրիս մէջ պիտի տեսնուի, անոր ինչ

ինչ տրամադրութիւնները զանազան պարագաներու մէջ ճշդիւ գործադրուած չեն:

Անցեալ դարերու մէջ կրօնական ազատութիւնը ճնշման ներքեւ ըլլալով, դարմանալի չէ որ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ իրաւունքը բռնաբարուէր. բայց այսօր, աշխարհիս ամեն կողմի Տէրութիւնները՝ որոց մէջ ցրուած է Հայոց ազգը, կրօնական ազատութեան սկըզբունքն ընդունած են, և Աստուծոյ ուղորմութեամբ և ի հնորէս Օսմանեան, Ռուսիոյ, Պարսից, Անգղիոյ և Աւստրիոյ Պետութեանց և Մօլտովայաքիոյ ու Եղիպտական կառավարութեանց՝ իր կրօնքն ու եկեղեցին ազատութեամբ պաշտելու և պահպանելու տէ՛ր է և կարող է/թէ մեր նախնիք ճնշման ու բռնութեան ներքեւ ամեն ջանք և միջնեւ արեան վերջին կաթիլը զօհեցին ու Եկեղեցին անարատ պահեցին, ամեն եկամուտ և եկեղեցւոյ հակառակ սոխորութիւններէ մարբելով, և չկրցածնունդէ մ բողոքելով, ո՛րչափ ևս առաւել արդի զաւակունք Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ պարտաւոր են ջանալ ընդ հովանաւորութեամբ հայրախնամ կառավարութեանց՝ մեր հօգուոյն փրկութեան կարգպետն, հօգևոր ծնողն և ազգային միութեան յօդակապն եղող Ս. Եկեղեցւոյ Աստուածային օրէնքն և աւանդութիւնները պինդ բռնել, և նորա դրից և ոգւոյն հակառակ ամեն օտար եկամուտ մնասակար և անոր անկախութեանն ու ազատութեանը սպառնացող և պայծառութեանն ու բարեկարգութեանն ազաւաղիչ ո՛ր և իցէ կանոն և կարգ մերժել և չընդունիլ:

Զըկայ անկէց աւելի սրբազան բան մը աշխարհի վրայ Հայոցս համար. ա-

ւանց եկեղեցւոյ մեր ո՛չ հօգևոր ո՛չ մարմաւոր կեանք չունինք, նա՛ է մեր պսակը, նա՛ է մեր մխիթարութիւնը, նա՛ է մեր պարծանքը, նա՛ է մեր ուրախութիւնը, և Անով է մեր յախտեանական կեանքը. Ուրեմն կենաց և մահու խնդիր է այս. Հայաստանեայց ուղղափառ Ս. Եկեղեցին՝ ճշմարտութեան և լուսոյ տասն և ութ դարերու արեամբ նահատակեալ արտիւնն ու վկայն է. մեր նախնիքը օրինաց պահպանութեան համար բնա՛ւ ակնառութիւն, բնա՛ւ քաղաքական նկատում չունեցան, և ունեցողները նոյն հետոյն մերժեցին. իրենց աւանդ մնացած Խաչին ճշմարիտ դօշակակիրները հանդիսացան. և մինչև մեր օրերը մեր սրբազան Կաթողիկոսներն են Թեանդեամբ և արդեամբ ցուցցին և ճանչցուցին մեզ այս սուրբ պարտաւորութիւննիս. վասն զի առանց ուշադրութեան առաջարկուած 1836 թուի Պայտէէնեա անուն կարգադրութեան վրայ երջանկայիշատակ ներսէս և Մատթէոս Սրբազան Հայրապետք բողոք բառնալով ջանք բրին և յաջողեցան Ռուսիոյ Կառավարութեան ուշադրութիւնը գրաւելու, որ վերջապէս հրաման շնորհեց Պալատէնեայի փոփոխութեան կարօտ կէտերն իրեն առաջարկել: (1)

(1) Երջանկայիշատակ ներսէս Կաթողիկոսն, այս մասին որ եւ է առաջարկութիւն ընելէ առաջ, խորհեցաւ Տաճկաստան եւ ուրիշ երկիրներ բնակող ընդհանուր Հայոց խորհրդակցութեանը դիմել, բայց Արեւելեան պատերազմը վրայ գալով իւր այս օրինաւոր եւ արդար խորհուրդն ի գործ դնելու արգելք եղաւ, եւ վերջն ալ իր յանկարծահաս վախճանը բոլորովին ետ ձգեց զայն: Մատթէոս Սրբազանն ալ 1863 ին ծրագիրը չինած ու առաջարկած է, բայց

վասն զի ի՞նչպէս կարելի է համա-
ձայնեցունել Հայաստանեայց Ս. Եկե-
ղեցւոյ անկախութեան, ազատ իրաւանց,
կանոնաց և անաղութեանց՝ 1836ի կար-
գադրութեան հետեւեալ յօդուածները:

Յօդ. 9. Եկեղեցիք Լուսաւորչական Հա-
յոց Ռուսաստանեայց իրաւունս ունին տիրե-
լոյ անշարժ կայից. այլ սակայն ոչ այլազգ
կարեն ի ձեռս բերել կամ օտարացուցանել
զայնս, բայց եթէ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅԻՆ բարեհա-
նութեամբ կ'ԱՅՍՆԻՐ՝ որ խնդրի ի ձեռն նա-
խարարութեան ներքին գործոց ըստ սահ-
մանեալ կարգին:

Ահաւաստիկ յայտնի կը տեսնուի թէ
ո՞րչափ հակառակ է այս յօդուածը Եկե-
ղեցւոյ ազատ իրաւանց. ո՞րչափ Եկեղե-
ցական դուժմարներ ցրուելու կամ վատ-
նուելու վտանգին մէջ կը մնան, քանի որ
բարդի մը ազգայինք իրենց առ ձեռն
պատրաստ ստակովը չեն կարող հաստա-
տուն կալուած մը գնել. ինչպէս է Ալ-
խրցխայի ազգային եկեղեցւոյ կալուա-
ծագնութեան խնդիրը, որուն կալուած
գնելու համար Հոգեւոյս Մատթէոս Սըր-
բազանը երեք տարի յառաջ կառավա-
րութեան առաջարկութիւն ըրած և
ցախօր անպատասխանի մնացած է:

Յօդ. 21. ՅԱստուածային պաշտամունս
ի մէջ եկեղեցեաց Լուսաւորչական Հայոց
անուն Պատրիարք ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻՆ յիշա-
տակի անմիջապէս զինի ԿԱՅՍՆԻՐ ամենայն
Ռուսաց և Եզոստափառ ՏԱՆ ՆՈՐԱ:

Մեր Եկեղեցւոյ կանոնաց համեմատ
քրիստոնեայ թագաւորի մ'անուն կարե-

զդիտցուի ինչ պատճառաւ ընդհանուր Ազ-
գին խորհրդակցութեանը դիմելու օրինաւոր
միջոցն ի գործ չդրաւ, ինչպէս որ իւր նա-
խորդը խորհած էր:

լի է յիշատակել, բայց ո՛չ բոլոր ընտան-
եաց անուններն ալ ի միասին. և այն
ալ չէ՛ թէ Ռուսաստանի Հայոց եկեղեց-
եաց մէջ մտած օտարազգորութեան հա-
մեմատ Ս. Պատրարքի մէջ «Եւս առա-
ւել» որ փամանակ, վասն զի ուշա առա-
ւել» որ կենդանի Հայրապետին և Առաջ-
նորդներուն յիշատակութեան յատկա-
ցած ատենն է, և շարունակութիւնն է
պատարագիչ քահանային ծածուկ կար-
գացած «Սիլիւա՛ Տէր և ողորմես և օրհնե-
եա զուղղափառ Եպիսկոպոսունս՝ որք
ուզիկ վարդապետութեամբ համառօտեն
ի մեզ զբանն ճշմարտութեան» ազօթ-
քին, ուր տեղ բնաւ թագաւորի խօսք
ընելու յարմարութիւն չկայ: Այսպիսի
յիշատակութիւն մը՝ միայն և Որ օրհնես
զայնօրիկ» ազօթքին և սարկաւաղաց
կարգացած քարոզներուն մէջ կ'ընան ըլ-
լալ. և այն ալ քահանայից և սարկաւա-
ղաց յիշատակութենէն ետև:

Յօդ. 28. Ի Բագմիլ ԿԱՅՍՆԻՐԱՅ ամե-
նայն Ռուսաց յԱթոռ Նախահարց, Պատրի-
արքն Էջմիածնի առաքէ՛ զմի ոմն ի նախա-
պատիւ անդամոց ուխտի Լուսաւորչական
Հայոց եկեղեցականաց՝ մատուցանել ՆՈՐԱՆ
ԿԱՅՍՆԻՐԱԿԱՆ ՄԵՄՈՒԹԵԱՆ զամենակա-
տակ շնորհաւորութիւն՝ խնդրելով Ամենո-
ղորմ բարեհաճութիւն յազգս յառաջիկայ
գտանելոյ ի հանդիսի Թագադրութեանն՝
ինքեան, եւ կամ ի դէպս անհարութեան՝
Դէպուտատի իւրում:

Այս յօդուածը կը սեղմէ ամենայն
Հայոց Կաթողիկոսին առ Վեհապետս
ունենալու յարաբերութեանց իրաւուն-
քը: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝ ամե-
նայն Հայոց հովանաւորող ամեն Վեհա-
պետաց գահակալելու ատեն՝ իր բարձր
պաշտօնին համեմատ պարտաւոր է ան-
ձամբ կամ փոխանորդաբար և կամ չը-

նորհաւորութեան կոնդակաւ մատուցանել իր բարեմաղթութիւնները . բայց միթէ Ռուսոյ կառավարութեան քաղաքականութիւնը կրներէ՞ զայս . սակայն ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ալ կրնա՞յ ապախտ առնել այսպիսի պարտաւորութեան մը կատարումը , որ ընդհանուր Հայոց Հոգեւոր Տէր կոչուելու իրաւունքին հետ կապուած է և անկէ կը բղխի բնականաբար :

Յօդ . 29 . Համաձայն կանոնաց Լուսաւորչական Եկեղեցւոյ Հայոց ծայրագոյն Պատրիարք ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍՆ զհաստատուն բնակութիւն իւր ունի ի վանս էջմիածնի . Յորժամ հարկաւոր համարի նա հեռանալ ի վանաց անտի աւելի քան զչորս ամիսս , հարցանէ առ այս ի ձեռն գլխաւոր կառավարչին Վրաստանի Կաթկասեան եւ յայնկոյս Կաթկասու եղեալ նահանգաց , եւ ի ձեռն նախարարութեան ներքին գործոց , զբարձրագոյն հաճութիւն ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵՄՈՒԹԵԱՆ .

Այս յօդուածը կաթողիկոսական վեհութեան պատիւ չը բերելու կերպով տրամադրեալ ըլլալէն զատ պակասաւոր ալ է . Վասն զի բնաւ իշխատակութիւն չըկայ որ եթէ հարկը պահանջէ՞ զոր օրինակ եթէ օտար երկրի մը մէջ ազգային կարեւոր գործոյ մը կամ տարօրինակ դէպքի մը պատճառաւ Կաթողիկոսի ներկայութեան ազգեցութեան անհրաժեշտ պէտք ըլլայ , Հայրապետը պիտի կրնա՞յ Ռուսաց սահմանէն դուրս ելնել :

Յօդ . 32 . Մանօր . Պատրիարքն իշխան է տնօրինել զեպհական գոյս իւր ըստ իւրում հաճութեան . եթէ լիցէ արարեալ կտակ , գոյք նորա անցանեն առ օրինաւոր ժառանգս նորին , իսկ եթէ չիցեն նմա ժառանգք , այն կայք հաշուին ընդ գոյս Լուսաւորչական եկեղեցւոյ Հայոց :

Այս տրամադրութիւնը բոլորովն հակառակ է Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կանոնաց , որ միայնակեաց եկեղեցականաց ուրիշ ժառանգ չձանչնար , այլ Միարանութիւնն՝ որուն անդամ են , և վանքը՝ ուր պատասպարուած կը վարեն իրենց պաշտօնը :

Յօդ . 32 . Լուսաւորչական Հայոց Սիւնհոզոսն էջմիածնի՝ ընդ նախագահութեամբ Ծայրագոյն Պատրիարք Կաթողիկոսին՝ բազկանայ ի չորից Արքեպիսկոպոսաց կամ յեպիսկոպոսաց , եւ ի նոյնաթիւ Վարդապետաց՝ որք զհաստատուն բնակութիւն իւրեանց ունին յէջմիածին :

Այս յօդուածին մէջ այնպիսի ժողովի մը կարգադրութիւն կը տեսնուի որ սխալ է անուցով , պակասաւոր է քուով , և Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ բոլորովն հակառակ է պաշտօնով :

Հայաստանեայց Լուսաւորչական Ս . Եկեղեցին Սիւնհոզոս բաւը յատկացուցած է այն գերագոյն և ընդհանրական ազգային եկեղեցական ժողովին՝ որ Կաթողիկոսին հրաւիրմամբ կամ անոր խտորմունքն ուղղելու համար (եթէ պատահի) հայրապետանոցի միաբանութեան կամ կաթողիկոսական խորհուրդին կոչելովը կը դուրսարուի ի կեղեցական ծանրը խնդիրները քննելու և դանոնք համաձայն սուրբ Պրոց և յիեզերական ժողովոց օրէնսդրութեան լուծելու համար , ուստի սխալ է Սինոդ բառը գործածել այնպիսի ժողով մը անուանելու համար՝ որ Կաթողիկոսի իշխանութեան ստորագասեալ է , եւ անոր միայն խորհրդական եւ գործակից ըլլալու իրաւունք ունի , եւ որ ըստ նախնի սովորութեան եկեղեցւոյ պէտք է բաղկանայ երկուսասան եպիսկոպոսներէ , եւ ոչ չորս

եպիսկոպոս և չորս վարդապետներէ ու մէկ աշխարհական Պրօֆուօրօքէ՝ ինչպէս պիտի տեսնենք քիչ մը ետքը:

Յօդ. 34. Առ իւրաքանչիւր տեղի անգամոց Լուսաւորչական Հայոց Սիւնհոդոսին՝ Պատրիարքն ի ձեռն գլխաւոր կառավարչին վրաստանի Կովկասեան եւ յայնկոյս Կովկասեւ եղեալ նահանգաց, եւ ի ձեռն նախարարութեան ներքին գործոց՝ առաջի առնէ ԲԱՄԱԽՈՐ ԿԱՅՍԵՐՆ զերկուս կանգիտատս:

Տարօրինակ տրամադրութիւն մըն է այս որ ընդունուեր է կարգադրութեան մէջ, թեբևս այն նպատակաւ որ ժողովոյ անդամներն իրենց ընտրութիւնք Քաղաւոր Կայսրեան առնելով՝ անկատարութեամբ վարուին և համարձակապէս դիմադրեն կաթողիկոսական իրաւասութեան, Մեր ազգային եկեղեցւոյ կարգը կը սովորեցնէ որ եկեղեցւոյ Սինոդը կամ ընդհանրական ժողովն՝ Ազգին ընդհանրութեան ձայնով՝ Հայոց Վիճակաւորներէն կը բազկանայ, Իսկ Հայրապետանոցի ժողովը տասն երէու եպիսկոպոսներէ պէտք է բազկանայ, որք ընտրուին Ազգին զանազան երկիրներու մէջ ունեցած եկեղեցիներէն, և Հայրապետն անուանէ զանոնք:

35 և 36 յօդուածներուն մէջ, Սէլմիածնի Սինոդին ի մասին կառավարութեան 16՝ և դատաստանական մասին 4 տրամադրութիւնք կը տեսնուին, որոց զօրութեամբ ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իր ամենաբարձր աստիճանաւն հանդերձ՝ ստորադրութիւն դնելէ և Սինոդին վճռոյն կամայ ակամայ կնիք գործելէ զատ ուրիշ իշխանութիւն չունի:

Յօդ. 37. Լուսաւորչական Հայոց Սիւնհոդոսն իջմիածնի՝ ընդամիջական վերատեսչութեամբ Մայրազոյն Պատրիարքին՝ տայ

զվասնական վճիռ ամենայն գործոց վերաբերելոց առ վարդապետութիւնս հաւատոյ, առ եկեղեցական պաշտամունս, ծէսս եւ պսակս, եւ առ այն յանցաւորութիւնս եկեղեցականաց՝ որք ոչ պատկանին քննողութեան մարմնաւոր դատարանաց: Այս Սիւնհոդոս՝ ըստ գործոց Լուսաւորչական եկեղեցւոյ Հայոց Ռուսաստանեայց՝ կայ ընդ վերատեսչութեամբ կառավարիչ Սինկրիտոսին (Սէնսթին) և նախարարութեանն ներքին գործոց, հաւասար այլոց ծայրագոյն հոգեւոր ատենից օտարազգի դաւանութեանց:

Ահա այս յօդուածին տրամադրութեամբն յայտնի կը տեսնուի որ Օրէնագիրք չիօթեր է Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ընդհանուր եկեղեցական Սիւնհոդոսին ու Հայրապետանոցի կաթողիկոսական խորհուրդին իրաւասութեանց սահմաններն ու պաշտօնը: Առաջինին վերապահեալ է Տայ զվասնական վրձեռն ամենայն գործոց վերաբերելոց առ վարդապետութիւնս հաւատոյ (նամաձայն բանի Ս. Գրոց եւ հետեւողութեամբ տիեզերական ժողովոյ Կարողիկէ եկեղեցւոյ պէտք էր աւելցունել), առ եկեղեցական պաշտամունս, ծէսս և ընդ երկրորդին յատկացուցեր է. և որ աւելի զարմանալին է, այս վերջինն այսպիսի բարձր պաշտօնով ճոխացընելէն յետոյ, բերեր կնիքարկեր է Ռուսոյ Տէրութեան կառավարիչ Սինկրիտոսին և ներքին գործոց նախարարութեան. և իբր թէ արդարացընելու համար այս տարօրինակ կարգադրութիւնք, յաւելցուցեր է սա՛ միթարիչ ու միանգամայն շլացուցիչ պարբերութիւնն. «Հաւասար այլոց ծայրագոյն հոգեւոր ատենից օտարազգի դաւանութեանց» որոց կարգըն են նաև Հրէայք: Աւերմն Ռուսոյ նկատմամբ մեք Հայաստանեայքս օտա-

բազդի դաւանութեան տէր ենք, և մեր դաւանութեան Հոգեւոր ծայրագոյն Ատենը (որ ըստ մեզ չէ՛ և չկըրնար ըլլալ այն որ նա՛ կը կարգադրէ) կայ ընդ վերատեսուցութեամբ Սեկարի և Մինիսրոյի այլադաւան տէրութեան . . . դարձեալ կրենք, զարմանալի դրութիւն եւ տարօրինակ կարգադրութիւն:

Յօդ. 40. Լուսաւորչական Հայոց Սիւնհոգոսն էջմիածնի վարի ըստ իրաւանց Կոյլեղիսայից, բայց յամենայն պարզ Հոգեւորական գործս Պատրիարքն ունի զձայն վճռողական, իսկ յայլ գործս, եթէ հասարակ են ձայնք անդամոցն, ձայն նորա իրբու նախագահի, է հակամէտ:

Յօդ. 41. Ի քննութեան իրաց՝ յորս Պատրիարքն էջմիածնի ունի ձայն վճռողական, չգտանի անձամբ ի Սիւնհոգոսի, այլ հասու եղեալ եղարկացութեանց Սիւնհոգոսին յօրագրութիւն մատուցեալս նմա, տայ ըստ այնց զիւր վճիռ:

Յօդ. 42. Յորժամ Պատրիարքն էջմիածնի ոչ գտանի անձամբ ի Լուսաւորչական Հայոց Սիւնհոգոսի, գտեպի նորա ունի երիցագոյնն յկրքեպիսկոպոսաց կամ յնպիսկոպոսաց Անդամոց այսր Սիւնհոգոսի, նա վարի ամենայն իրաւամբ նախագահի յայնոսիկ զէպս միայն, յորժամ Պատրիարքն ինքնին չկարէ ներկայ գտնուիլ ի պատճառս հիւանդութեան կամ բացակայութեան յէջմիածնէ. իսկ պարզ հոգեւորական գործք՝ յորս Պատրիարքն ունի զձայն վճռողական, յոչինչ զէպս կարեն վճռիլ առանց Պատրիարքին ի ժամ պարապութեան Պատրիարքական Աթոռոյն: Վճռահասութիւն տնտեսական գործոց յետագի ջընտրութիւն նորոյ Պատրիարքին:

Յօդ. 43. Կարգ գործաւորութեան Լուսաւորչական Հայոց Սիւնհոգոսին էջմիածնի, իրաւունք եւ պարտաւորութիւնք Անդամոց

եւ Աստիճանաւորաց Դիւանատան նորին, սահմանադրին ընդհանուր կարգադրութեամբ՝ զոր ունին Կոլեղեպայքն:

Այս յօդուածներով կը տեսնուի որ ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան ստորադասեալ ազգային Հոգեւոր Ատենն յամենայնի պարտաւոր է վարիլ համաձայն կարգաց եւ կանոնաց Ռուսիոյ Տէրութեան Կոլեղեպային (ատենին), եւ ամենայն Հայոց Հայրապետն ու Հոգեւոր Տէրն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ նոյն Ատենանին մէջ իրբու Ատենապետ (ինչպէս նաեւ կատարադրէ տոյն բառով) երկու ձայն ունի երբ խնդրոյ մը վրայ անդամոց կէսը մէկ կերպ եւ միւս կէսը մէկ կերպ վճիռ առաջարկեն: Իսկ երբ խնդրոյ մը վրայ անդամոց մեծագոյն մասը մի և նոյն կարծիքը յայտնէ, Կաթողիկոսը պարտաւոր է զայն ընդունիլ և ստորագրել թէ և հակառակ ըլլայ իր կարծեայ և թերեւս փաստակար Աղդին և Եկեղեցւոյ:

Այս յօդուածոց մէջ Պայտօէնեան միայն մէկ շնորհ մը բրած է ընդհանուր ազգին Հայրապետին, այն է յամենայն պարզ ինքեւորական գործս զձայն վճռողական՝ անոր յատկացուցեր է 40 ըզ յօդուածով: Բայց Հայրապետն այս շնորհն վայելելու համար կը պարտաւորի՝ այնպիսի պարզ Հոգեւորական խնդրոց որոշման ժամանակ՝ Ժողովին մէջ անձամբ ներկայ գտնուիլ. ապա թէ ոչ՝ 41 յօդուածը կը տրամադրէ որ այն պարզ հոգեւորական գործոց վճռողական ձայնը՝ որ Կաթողիկոսին է, եւ որ ըստ 42 յօդուածոյ՝ Կաթողիկոսական Աթոռոյ պարապութեան ժամանակ՝ ոչ որ իրաւունք ունի գործածել, ժողովին կանցնի երբ Կաթողիկոսը կենդանի է, բայց Ժողովին ներկայ չը գտնուիլ. այս պարագային

մէջ կաթողիկոսն «հասու եղեալ եղրա-
ւկացութեանց Սիւնհոդոսին յօրագրու-
թիւնն մատուցեալս նմա, տայ ԸՍՏ
ԱՅՆՑ զիւր վճիռ»։ Ուշադրութեան և
զարմացման արժանի չե՞ն այս ԸՍՏ ԱՅՆՑ
բառերը, և իրաւունք չունի՞նք կասկա-
ծելու որ Պալատէնեան սոյն տրամադ-
րութիւններով կամք ըրեր է ընդհանուր
Հայոց Հայրապետին հոգեւորական իշ-
խանութիւնը կապտել, և զայն ենթար-
կելով Սինոզ անուն ժողովի մը, որ ըստ
գործոց Լուսաւորչական եկեղեցւոյ Հա-
յոց կայ ընդ վերատեսչութեամբ Ռուսիոյ
Սեւասթիւն-Միլիսոպոլիս, Հայաստանե-
կայ եկեղեցւոյ անկախութիւնը ջնջել։

Յօդ. 45. Ի Սիւնհոդոսն էլմիածնի լի-
նի առանձին Պրոկուրոր կարգեալ ի կառա-
վարէջ Սինկրիտոսէն (Սէնաթէէն) յԱստիճա-
նաւորաց՝ որք գիտեն զլեզուս Ռուսաց եւ
Հայոց. նմա նշանակի ոռնիկ յԻրբունի դան-
ձարանէն համեմտ իւրում պաշտաման։

Յօդ. 46. Պրոկուրորն Լուսաւորչական
Հայոց Սիւնհոդոսին էլմիածնի ի գործողու-
թիւնս իւր վարի ընդհանրական կանոնադ-
րութեամբք՝ որ վասն պարտաւորութեան
Պրոկուրորի։ Սոյն սա ունի զհասարակ իր-
կողութիւն ի վերայ դատաստանական եւ
կարգադրական գործոց յառաջացելոց ի
Սիւնհոդոսի անդ. եւ առաջիկայ գտանի
քննչութեան Մայրաքոյն Պատրիարքին էլ-
միածնի։ Զդատաստանական գործոց Պրո-
կուրորն առաջի առնէ (Միլիսիքիւրեան Եւս-
տիցի) նախարարութեան իրաւանց. իսկ
զայոց գործոց՝ նախարարութեան ներքին
գործոց. նա նոյնպէս ըստ գործոցն Լուսա-
ւորչական Հայոց Սիւնհոդոսին էլմիածնին
գիմէ առաջարկութեամբք եւ առ զլլաւոր
կառավարիչն Վրաստանի Կովկասեան եւ
Եւրասիոյ Կովկասու եղեալ նահանգաց։

Ահա կարգադրութիւն մ'ալ որ իւր
քաղաքագիտական տրամադրութեամբը
Պալատէնեայի ոգին կր պախարակէ, և
անոր՝ մեր եկեղեցւոյ օրինաց ու կանո-
նաց վրայ հիմնեալ չլլալն յալտնայէս
կը քարոզէ։ Ո՞վ է այս Պրոկուրորն և
ի՞նչ գործ ունի Հայաստանեայց Լուսա-
ւորչական եկեղեցւոյ հոգեւոր վերին իշ-
խանութեան քով.— Պրոկուրորը Ռուսիոյ
Տէրութեան աստիճանաւորներէն աշ-
խարհական անձ մ'է, որ Հայոց ու Ռու-
սաց լեզուները պէտք է գիտնայ՝ ուրեմն
կրնայ օտարագոյի ալ ըլլալ, նա՛ կը
կարգի Ռուսիոյ Տէրութեան Սէնատէն, և
արքունի դանձարանէն բռնիկ կ'առ-
նու. առ ի՞նչ. վասն զի նա պիտի զրու-
նուի Լուսաւորչական Հայոց Սիւնհոդո-
սին մէջ ։ Առ ի հաւասարապէս իսկիւ ի
վերայ դատաստանական և կարգադ-
րական գործոց յառաջացելոց ի Սիւն-
հոդոսի անդ. և առաջի առնել զայ-
ննոսիկ ըստ գործոց նախարարութեանց
փրաւանց կամ ներքին գործոց և կամ
զգլխաւոր կառավարի Վրաստանի Կով-
կասեան և յայնկոյս Կովկասու եղեալ
անահանգաց. նա՛ իրաւունք ունի ներ-
կայ գտնուիլ Մայրաքոյն Պատրիարքին
ընտրութեան, և իւր ստորագրութեամբ
կը վաւերացնէ ուրիշներու հետ Լուսա-
ւորչական Հայոց Սիւնհոդոսի պատկան-
եալ գրամոց հայրենները։

Բացատրութեան կարօտ է այս տը-
րամադրութեանց բոլորովին հակառակ
ըլլալը մեր սուրբ եկեղեցւոյ կանոնաց
և կարգաց. և միթէ աչքի չի՞ զարներ
այսպիսի աստիճանաւորի մը՝ որուն մէկ
ձեռքը Լուսաւորչական հոգեւոր ժողովոյ
գեղարկոյն տեսչութեան եկեղեցւոյ գե-
րագոյն տեսչութեան հոգեւոր ժողովոյ
գործոց մէջ է, և միւս ձեռքը Ռուսիոյ
Տէրութեան նախարարութեանց կար-

կառեալ, թէ պաշտօնին և թէ՛ քաղաքային վիճակին նպատակն: Անցնինք ուրեմն միս յօդուածոց քննութեան:

Պայտօնեայի 4 գլուխը 17 յօդուածներով կը կարգադրէ Ռուսաստանի մէջ Հայոց եկեղեցւոյ առաջնորդական թէմերն, և թէմակալ Առաջնորդաց ընտրութեան եղանակը, պարտաւորութիւններն ու Ս. Էջմիածնի հետ ունենալու յարաբերութիւններն:

Այս կարգադրութեան մէջ նշանաւոր կը հանդիսանայ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ օրինաց և կարգաց ընդդիմամարտ հակառակութեամբ՝ 57 յօդուածն:

Յօդ. 57. Զթէմակալ Առաջնորդս Լուսաւորչական Հայոց եկեղեցւոյ ի Ռուսաստան նշանակէ ԹԱԳԱԻՈՐ ԿԱՅՍՐԻՆ յեկեղեցական աստիճանաւորաց այս դասանութեան: Եոքս կարգին և արձակին Բարձրագոյն հրովարտակօք, ի մտանել նոցա ի պաշտօն՝ երգնուն վասն հաւատարիմ հպատակութեան եւ ծառայութեան:

Որով ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը գրկուած է Ռուսաստանի Հայոց Վիճակներուն Առաջնորդները կարգելու և արձակելու իշխանութենէն որ ուղղակի իրեն կը պատկանի, վասն զի Ամենայն Հայոց ընդհանրական Կաթողիկոսը միանգամայն և Մայրագոյն Պատրիարք է, և գո՛նէ իբրև Պատրիարք Ռուսիանակ Հայկազանց, իրաւունք ունի Ռուսիոյ Հայոց թէմակալ Առաջնորդները կարգելու և արձակելու, ինչպէս Կոստանդնուպոլսոյ Պատրիարքը կը կարգէ և կարձակէ Տանկաստանի Հայոց թէմակալ Առաջնորդներն: Այս իրաւանց՝ մեր Սուրբ եկեղեցւոյ օրէնքը միայն մէկ չափաւորիչ պարտաւոր մը կընդուռնի, այն է ժողովրդեան ընտրութիւնն ու առա-

ջարկութիւնն, որով Առաջնորդը կ'ընծայի Պատրիարքի հաւանութեան ու հաստատութեան. օտար անձն կամ իշխանութիւն ընաւ իրաւունք չունի առաջնորդական ընտրութեան միջամտութիւն ընելու և եկեղեցին և միանգամայն անոր գերագոյն Հովիւն իրենց նուիրական իրաւունքէն կապուելու: Ռուսիոյ Տէրութիւնը Ռուսաստանի Հայկազն առաջնորդութեանց նկատմամբ այնչափ միայն իրաւունք ունի՝ որչափ Օսմանեան Տէրութիւնն իր երկրին մէջ, այսինքն ճանաչել ընտրուած Առաջնորդը, և անոր քաղաքական մասին պահասութեան մէջ գտնուած ժամանակ՝ փոփոխութիւնն առաջարկել Մայրագոյն Պատրիարքին:

Վեցերորդ գլուխը բազմաթիւ յօդուածներով Հայաստանեայց մենաստանները նորանոր կարգաց և կանոնաց կենթարկէ, որոց մէջ նշանաւոր է ազգային եկեղեցական կանոնաց դէժ հակառակութեամբ 91 յօդուածը որ է:

Յօդ. 91. Ամենայն շարժական կայք թողեալք զկի մահուան վանկանին, պատկանին մենաստանի նորին, և թէ շիցէ նորա արարեալ զկտակ եւ չունիցի զօրինաւոր ծառանդ:

Մեր եկեղեցին միայնացելոց գոյից և ընչից ուրիշ ժառանգ չը ճանչնար այլ միայն անոր միայնացած Մենաստանը (տե՛ս Միտիթար Գօշ ի դատաստանագիրը): Այնտարհի ամեն վայելմանց հրաժարական տուող և ազգային յարկի մը տակ աղքին հայոյնն ազրող ու մեռնող վաճախանի մը օտար ժառանգ ընդունելու տրամադրութիւնն ուրիշ հետեւանք չունենար, այլ միայնացելոց արտին մէջ ընչասիրութեան և հարատւութեան

մէր արժարծել, և ազգային հաստատութիւնները զրկել ազգայնոց նուէրովը դոյացած հարստութենէ. վերջապէս ազգային մեծատանական հաստատութիւնները տկարացնել ու կործանել, որպէս զի Ազգը անոնցմէ ակնկալած բարոյական և ուսումնական լուսաւորութենէն զրկուի:

Պայաժէնիայի մնացած գլուխներուն մէջ ալ ոչինչ պակաս վնասակար յօդուածներ կը տեսնուին, որոցմէ մասնաւոր իշխատակութեան արժանի կը ճանչննք 118 յօդուածն, որոյ զօրութեամբ ազգային հաստատութեան մը ի նպաստ նոյն իսկ ազգայիններէն նուէր հաւաքելու համար՝ ազգային առաջնորդական իշխանութենէն և երբեմն նաև Մայրագոյն Հոգեւոր իշխանութենէն հրաման առնելէն զատ տեղական մարմնաւոր կառավարութեանց ալ թոյլտուութիւն ստանալ հարկ 1, նաև 129 և 130 յօդուածներն՝ որք ժողովրդեան վրայ տուրք կը սահմանեն առ քահանայս վճարելի վասն կատարելոյ զհոգեւոր պէտս նոցին. և այս տուրքերուն կարգն է Վաորն մկրտութեան երախայի սահմանեալ քան կօպէկ արծաթի » տուրքը, զոր թէպէտ չը վճարողներուն քահանայն իրաւունք չունի Մկրտութիւնը զլանալ, սակայն Հոգեւոր Առնին զիմելով մարմնաւոր իշխանութեան միջոցաւ կարող է պահանջել զլացողէն: Մեր Եկեղեցւոյ կարգաց և օրինաց հմուտ բարեպաշտն ազգայնոց կը ձգենք դատել թէ Ս. Մկրտութեան խորհուրդը մատակարարելու համար տուրք սահմանող Պայաժէնեան ի՛նչ աստիճան իրաւունք կունենայ ինքզինք Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ բնիկ օրինաց և կանոնաց վրայ հիմնեալ հրատարակելու:

Ահա ասոնք են գլխաւոր տրամադրութիւններն այն օրինաց՝ որով Հայաստանեայց եկեղեցւոյ Հայրապետական գերագոյն իշխանութիւնը պարտաւորեալ է վարիլ, և որ « 1836ին Ռուսիոյ կայսեր հրովարտակաւ հաստատուած օրէն Ռուսաստանի օրինաց մատենին մէջ զետեղուած է, և ամեն մէկ յօդուածը նոյն զօրութիւնն ունի ի՛նչ որ Օրինագրոց միւս յօդուածներն »: Ռեբմն սոյն կարգադրութիւն է ճշգրիտ պատկեր ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան արդի վիճակին, զոր ստուգելու հրաւիրեց մեզ պատկառելի ժողովոյդ վստահութիւնն. և զոր թախծութեամբ սրտի Ձեզ ներկայացնելով կանցնինք մեր պաշտօնին միւս կէտերուն:

ՄԱՍՆ Բ.

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրութեան արդի եղանակն ո՞րն է, և համաձայն է թէ չէ Ազգային եկեղեցւոյ իրաւանց, օրինաց և սովորութեանց:

Ձայս քննելու համար Յանձնաժողովս դարձեալ կը պարտաւորի 1836ի կարգադրութիւնը ձեռք առնուլ, անոր որոշած ընտրական տրամադրութիւնները տեսնել, ստուգել նաև թէ՛ նոյն կարգադրութեան հաստատութիւնը ըստ ո՞րմանց « աղօթիւք և օրհնութեամբ » և ըստ այլոց « արամտութեամբ և յոյ կամաց » ընդունող Յովհաննէս կարբեցի կաթողիկոսէն սկսեալ՝ վերջին 30 տարիներու մէջ իրարու յաջորդող ներսէս և Մատթէոս երջանկայիշատակ կաթողիկոսունք ի՛նչպէս ընտրուեր են:

Ա. Նախ Պալատէնեան Կաթողիկոսական ընտրութիւնն ինն յօդուածոց մէջ պարունակեր է 11էն մինչև 19 ամբողջ, զոր աստ կորինակենք :

Յօդ. 11. Ծայրագոյն Պատրիարքն էջմիածնի ընտրի յողջոյն ազգէ Լուսաւորչական Հայոց ըստ կարգին սահմանելոյ առ այս :

Յօդ. 12. Ի դատարկանալ տեղոյ ծայրագոյն Պատրիարք Կաթողիկոսին ամենայն Հայոց, Լուսաւորչական Սիւնհոգոսն էջմիածնի առաքէ զմանուցանողական նամակս յամենայն Վիճակս Լուսաւորչական Հայոց, որք ենն՝ թէ՛ ի Ռուսաստան, եւ թէ՛ արտաքսոյ սահմանաց նորին, նաեւ նշանակէ զտարեւոր միջոց առ ընտրութիւն նորոյ Պատրիարքի :

Յօդ. 13. Իւրաքանչիւր վիճակ Լուսաւորչական Հայոց առ ընտրութիւն Պատրիարքի նշանակէ զերկուս պատգամաւորս, դիպուտաւ, զմի եկեղեցական եւ զմի աշխարհական: Պատգամաւորն եկեղեցական պարտի լինել կամ նոյն ինքն թեմակալ Առաջնորդն, կամ այլ ոք եկեղեցական նշանակեալ ի նմանէ: Իսկ աշխարհական պատգամաւորն ընտրի յամենայն իշխանաւորաց, ի հարիւրապետաց, (յիւզապաշեաց) ի մէլիքաց եւ յայլոց պատուաւոր աշխարհական անդամոց Լուսաւորչական Հայոց եկեղեցոյ՝ որոց են իրաւունք ընտրութեան ըստ վաղեմի ծիսի այսր եկեղեցոյ :

Յօդ. 14. Այսոքիկ ընտրեալ պատգամաւորք եթէ չկարասցեն ներկայանալ անձամբ ի վասն էջմիածնի ցնշանակեալ ժամանակն վասն ընտրութեան Պատրիարքի, ունին իրաւունս յայտնել զրութեամբք զգատողութիւն իւրեանց՝ հասուցանելով զայն ի Սիւնհոգոսն էջմիածնի :

Յօդ. 15. Բաց ի պատգամաւորաց (զէպտուտտ) մասնակցին յընտրութեան Պատրիարքի ամենայն Անդամք Լուսաւորչական

Հայոց Սիւնհոգոսն էջմիածնի, եւ եօթն երիձագոյն եպիսկոպոսունք՝ որք յայնժամ գտանիցին յէջմիածին. իսկ ի դիպուածս պակասութեան եպիսկոպոսաց, զայն թիւ ընուն երիցագոյն վարդապետք տեղոյն :

Յօդ. 16. Նոյն ընտրութիւնն յառաւանայ յէջմիածին ի Մայր Եկեղեցոյ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին ճիշտ պահպանութեամբ ծիսից սահմանադրելոց ի Լուսաւորչական եկեղեցին Հայոց առ այս :

Յօդ. 17. Չկնի հաւաքման ձայնից բոլոր ժողովականացն եւ հասու լինելոյ զբաւար դիտողութեանցն հասելոց ի Սիւնհոգոսն ըստ զօրութեան 14 յօդուածոյն, յորեքին աւագագոյնք ըստ առաւելութեան ձայնիցն սուելոց ի նպաստ իւրեանց ճանաչին ունողք իրաւանց ընտրեալ լինելոյ ի Կանգիտատ. իսկ ի դիպուածս հաւասարութեան ձայնի, վիճակն որոշեցէ՞ թէ ո՛րք պարտին համարիլ աւագագոյնք, ի նոցունց բոլոր ժողովականք առնեն ընտրութիւն երկուց կանգիտատաց ի պաշտօն Մայրագոյն Պատրիարքի :

Յօդ. 18. Չկնի այսր ընտրութեան՝ ժողովն առաքէ զերիս պատգամաւորս յանդամոց իւրոց առ զիրաւոր կառավարչն Վրաստանի, Կովկասեան եւ յայնկոյս Կովկասու եղեալ նահանգաց, որ յաղագս երկուց կանգիտատաց ընտրելոց առաջի առնէ ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵՆՈՒԹԵԱՆ Ի բարեհաճութիւն, ընդ ձեռն նախարարութեան ներքին գործոց :

Յօդ. 19. ԹԱԳԱՆՈՐ ԿԱՅՍՐԸ նշանակեալ զԾայրագոյն Պատրիարքն էջմիածնի զԿաթողիկոսն Հայկազանց՝ ամենաողորմածար ընտրէ նմա զառանձին Հրովարտակ վասն այսր ապրիճանի, եւ հրամայէ զկնի երգելոյն լինել հաւատարիմ առ զահն ամենայն Ռուսաց, կատարել զօժոմն նորս ըստ վաղեմի ծիսի եւ սովորութեան Լուսաւորչական եկեղեցոյն Հայոց :

Այս տրամադրութիւններէն յայտնի կը տեսնուի որ ընդհանուր Հայոց Ազգը չէ՛ կարող ընտրել իւր Հոգեւոր Տէրն, իւր Եկեղեցւոյ՝ Հովուապետն ու Հայրապետն, ալ միայն ընտրելիներ կը ցուցնէ, և համայն ազգին միայն 1/8 մասին վրայ տիրող Կառավարութեան վեհապետը՝ Ռուսաց Վեհափառ Կայսրը՝ կընտրէ զԿաթողիկոսն Հայոց, Առաջին ապօրինաւորութիւն :

Վերոյիշեալ ընտրելիներն որոշելու համար Ազգին զանազան երկիրներու մէջ ունեցած առաջնորդական Վիճակներէն երկերկու պատգամաւոր կուզուի ընտրելաց ընտրող ժողովին՝ որ պարտաւորեալ է գումարել Ս. Էջմիածնի Ցածարին մէջ հանգուցեալ Հայրապետին մահուանէն տարի մը ետքը՝ ոչ աւելի կանուխ, և ո՛չ ուշ, Երկրորդ անտեղութիւն :

Թիշեալ պատգամաւորներուն մէկէ եկեղեցական պիտի ըլլայ, միւսը աշխարհական, առաջինը կամ նոյն ինքն վիճակին Առաջնորդն է՝ կամ այլ ոք եկեղեցական նշանակեալ ինձանէ միայնակ, մինչդեռ երկրորդին ընտրութեան՝ Վիճակին բոլոր աշխարհական իշխանաւորները հազիւ բաւական կը համարուին : Երրորդ ապօրինաւորութիւն :

Սոյն պատգամաւորները կամ անձամբ պիտի երթան Էջմիածին և կամ գրով պիտի ղրկեն իրենց դատողութիւնը կամ քուէն, և զո՛վ պիտի գտնեն անդ ընտրելաց ընտրող ժողով կազմելու համար. — Սինոդին բոլոր անգամներն և եօթն երիցագոյն եպիսկոպոսունք կամ վարդապետք. որով սոյն ժողովը կը բաղկանայ՝ ո՛րչափ աշխար-

հականներէ՛ նոյնչափ և 15 ալ աւելի եկեղեցականներէ : Զորրորդ ապօրինաւորութիւն :

Այս ժողովին մէջ ներկայ ժողովականք բուէարկութիւն կընեն, և բացակայից նամակաւ եկած քուէներուն հետ ասոնց ալ քուէները միանալով քուէհամար կըլլայ. որով ամենէն շատ քուէ ստացող առաջին չորս անունները ցուցակի մը մէջ կը նշանակուին, առանց ուշ գնելու թէ քուէից բացարձակ առաւելութիւն ստացող կայ՝ մէջերին թէ ոչ, անոնց ամենն ալ համահաւասար իրաւարձ Գանաչին ունողք իրաւանց ընտրեալ լինելոյ—ի՛նչ—գարձեալ ընտրելի : Էինգերորդ ապօրինաւորութիւն :

Ահա այս չորս ընտրելիներուն մէջէն բոլոր ներկայ ժողովականք (բացակայ գտնուողներուն խօսքը չկայ) ընտրութիւն կընեն երկու անձի (ի՛նչ կերպով, այն ալ որոշ գրուած չէ), որ կը կոչուին Կաթողիկոսական կանդիտատք այսինքն ընտրելիք. և այս վերջին երկուքին մէջէն Վեհափառ Կայսրը քարեհաւածութեամբ կը նշանակէ զԾայրագոյն Պատրիարքն Էջմիածնի, զԿաթողիկոսն Վայկազացի, և ամենաողորմածաբար, շնորհէ նմա զառանձին հրովարտակ զվասն այսր ԱՍՏԻՃԱՆԻ (Ռուսիոյ Կայսրը-Հայոց եկեղեցւոյ Հայրապետին Կաթողիկոսութեան եկեղեցական աստիճանի հրովարտակ կուտայ) և և հրամայէ զգկնի երդնոյն լինել հաւատարիմ առ Վրասն Ռուսաց, կատարել զօժոմն ՎՄայրագոյն Պատրիարքին : Վերջին և ծայրագոյն ապօրինաւորութիւն :

Բ. Պալատէնեայի հաստատութիւնը՝ ինչպէս որ արդէն յիշեցնիք՝ Կարեցի

Յովհաննէս Կաթողիկոսին օրոշն է, բայց Ս. Էջմիածնի Ռուսաց Տէրութեան ձեռքըն անցնիլն անոր Կաթողիկոս ըլլալէն առաջ է. ուստի Կարբեցւոյն ալ Կաթողիկոս ընտրուելու պարագաները զիտնալ անօգուտ չէ Պատկառելի ժողովոյդ:

1812 թուին Մոսկուա տպուած « Բարձրագոյն հրովարտակք և Արձանագրութիւնք վերաբերեալք առ եկեղեցիս զաւանութեան Լուսաւորչական Հայոց որ ի Ռուսաստան » անուն գրքին մէջ կը կարդանք թէ 1831 թուին Եփրեմ Կաթողիկոսն հրաժարելով, Ռուսաց Վ. Նիկողայոս Կայսրը հրաման գրեր է, որ Ս. Էջմիածնի Աթոռին մօտակայ վիճակները գտնուող բարձրաստիճան Հայ եկեղեցականք՝ Էջմիածնի Սինոդին հետ միաբանելով ընդ նախագահութեամբ Եփրեմ Կաթողիկոսի, երկու կանդիտատ կամ Կաթողիկոսացու ընտրեն և անոնց անուններն մերձակայ թեմից եկեղեցականներուն, Մելիքներուն, Իւզպաշիններուն և ուրիշ արժան ուր անձանց ծանուցանելով հասկընան թէ անոնցմէ ո՛րը կուզեն Կաթողիկոս. անոնք ալ այնպէս ըրեր են, այսինքն երկու կանդիտատ ընտրեր են, Տեղակալ Մարտիրոս Արքեպիսկոպոսն ու Վրաստանայ Առաջնորդ Կարբեցի Յովհաննէս Եպիսկոպոսը: Բայց երբոր ասոնց անունը մօտակայ թէմերու եկեղեցականաց, Մելիքաց, Իւզպաշեաց և այլոց ժողովրդականաց ծանուցեր են, անոնք Սինոդականաց և բարձրաստիճան եպիսկոպոսաց ընտրած երկու Կաթողիկոսացուններուն երկրորդը այն է Յովհաննէս Կարբեցին ուզեր են, ուստի Ռուսաց Վ. Կայսրն ալ վերջիններուն ուզածը հաստատեր է ի Կաթողիկոսութիւն:

Ահաւասիկ այս եղելութիւնը պատ-

մոջ Կայսերական հրովարտակին բուն խօսքերն, որ վերոյիշեալ գրքին 405 և 406 երեսներուն մէջ կը տեսնուի:

« . . . Բրաղդաց լեալ ի ծանօթութեանց մերս Գեներալ Յէլթ-Մարչալ Գրաֆ Պասկելիչ Երեսնու, թէ ջորացեալ տկարութիւնք բարձրաստիճան Պատրիարքին Եփրեմայ բոլորովին զրկեն զնա ի կարողութենէ կատարելոյ զերկուս զլիաւոր պարտաւորութիւնս Պատրիարքական, այն է Օրննի գլխունն եւ ձեռնագրել զեպիսկոպոս, ոյր վասն և տեսանէ նա զինքն պարտաւորեալ մերկանալ յանձնէ զբարձր աստիճանս զայս, մեք թէեւ ցաւակցութեամբ իմն յօժարամիտ գորով առ ան, հրամայեցաք բարձրնտիր եկեղեցական աստիճանաւորաց եղելոց ի մերձակայ կողմանս Հայոց՝ ոչ կար ինչ նեռի յարոնոյն Էջմիածնի միաւորեալ ընդ Սիւնհոդոսին Էջմիածնի, գահագլուխ ունելովինքեանց զՎեհաստիճանն Եփրեմ քստ Սանմանաղորբեան վաղեմի եւ մարտրկանցոց Հայաստանեայց Եկեղեցոյ, ընտրել զերկուս կանդիտատս ի Պատրիարքութիւն, և մատուցեալ ի գիտութիւն զանուանս ընտրելոցն եկեղեցականաց մերձակայ թեմից, Պատուարժան Մելիքաց, Իւզպաշեաց և այլոց արժանաւոր անձանց պատուարժան ազգին Հայոց, ծանուցանել մեզ թէ զո՞վ ոք յերկուս ընտրեալ կանդիտատաց Սիւնհոդոսին ցանկան տեսանել Գալս եկեղեցոյ: Համաձայն մերս կամայ, մեծահանդէս ժողովն եկեղեցականաց՝ ընդ գահագլխութեամբ Վեհափառ Պատրիարքին Եփրեմայ ի 16 Մարտի ընտրեաց զԿանդիտատս յԱթոռ Պատրիարքութեան Էջմիածնի, զՏեղակալն Պատրիարքին զԱրքեպիսկոպոսն Մարտիրոս, և զԱրքեպիսկոպոսն Վրաստանի զՅովհաննէս. Համե-

մատեալ զայս նշանագրութիւն կանգի-
տատաց ընդ ցանկութեանց կամաց նա-
մակաւ մատուցելոց յեկեղեցականաց
մերձակայ Թեմից Էջմիածնի, ի պատուար
ժան Մելիքաց, իւզպաշեաց և այլոց
ալ ժանաւոր անձանց պատուարժան ազ-
գին Հայոց, մեք բարեհաճեցաք հաս-
տատել յաստիճան Պատրիարքի Էջմիած-
նի և Կաթողիկոսի համօրէն Հայոց զԱր-
քեպիսկոպոսն Յովհաննէս և հրամանադ-
րեմք Վեհափառ Պատրիարքին Եփրեմայ
յարդարել և կատարել զծովն և ըզ
ձեռնադրութիւն սորին արժանավայել
հանդիսակատարութեամբ և իսկական
պահպանութեամբ համօրէն վաղեմի
սահմանագրութեանց և աւանդութեանց
որք հաստատեալ կան յաղագս այսր նա-
խամեծար եկեղեցական հանդիսի . . . :

Զը դիտեմք թէ Կարբեցւոյն ընտ-
րութեան ժամանակ Տանկաստանի Հայոց
Կեդրոնական Պատրիարքական իշխանու-
թեան իմաց տրուե՞ր է, և ի՞նչ կերպով
և ասկէց ալ ի՞նչ պատասխան տրուե՞ր է :

Բայց անոր յաջորդ երջանկայիշա-
տակ Ներսէսի ընտրութեան ժամանակ
Ս. Էջմիածնի Միաբանութեան կողմէն
պաշտօնական կերպիւ իմաց տրուած ըլ-
լալը գիտեմք Ազգ. Պատրիարքարանին,
և հրաւիր ալ եղած է մասնակցիլ նոյն
ընտրութեան: Բայց ժամանակին Պատ-
րիարքարան գումարուող Ընդհ. Ժողովոյ
անդամք, մեծ մասամբ սեղանաւոր Օս-
մանեան Տէրութեան, պատասխան տը-
ուեր են թէ «Տանկաստանի Հայք կա-
տարեալ վտառութիւն ունին Սուրբ Էջ-
միածնի Միաբանութեան վրայ, և թէ
անոր ընտրածը իրենց ալ կատարելապէս
ընդունելի է» . ուստի չեն ամենեւին
մասնակցեր ընտրական գործողութեանց,
հետեւարար Սուրբ Էջմիածին գումար-

ուող ուրիշ երկրի մերազնէից պատգա-
մաւ որն երբ միաձայն Ներսէսն ընտրեր են,
և Ռուսաց Վ. Կայսրն ալ ընդուներ և
հաստատեր է, ինչպէս որ վերոյիշեալ
գրքին 419 երեսը տեսնուած կայսերա-
կան հրովարտակիրն հետեւեալ խօսքերէն
կը հասկցուի:

«Թանիցէ ամենայն Ազգ. Հայոց թէ
զիջեալ ի միաշունչ փափաք սրտից նոցա,
յայտնի երեւեալ հանդիսիւ մեծաւ յէջ-
միածին ի 17 աւուր Ապրիլի 1843 ամի,
մեք հաստատեմք զԱրհի Եպիսկոպոսն
Ներսէս յաստիճան Պատրիարքի Էջմի-
ածնի և Կաթողիկոսի ամենայն Հա-
յոց . . . » :

Ահա հոս յայտնի կը տեսնուի որ
Ներսէսի ընտրութիւնը թէ և Պալատեն-
եայի հաստատութեան է ետքն է, բայց ա-
նոր տրամադրութեանց բոլորովին հա-
կառակ կերպով կատարուած է, այսինքն
Ս. Էջմիածին գումարեալ պատգամա-
ւորները՝ չէ թէ երկու կանգիտատ ընտ-
րեր են՝ ըստ Պալատենեայի, ալ միա-
ձայն Ներսէսն ուզեր են, և Կայսրն ալ
Ազգին կամքը յարգելով հաստատեր է
զայն:

Ներսէսի վախճանէն ետեւ Մատ-
թէոս Արքեպիսկոպոս նստաւ յԿաթողի-
կոսութեան 1858 ին:

Ասոյ նարութիւնը մեր օրով և Տան-
կաստանի Հայոց մասնակցութեամբն
եղած ըլլալով, ամեն պարագայիւք ծա-
նօթ է մեզ:

Ս. Էջմիածնայ Միաբանութիւնը պաշ-
տօնական գրով իմացուցեր էր Կ. Պօլսոյ
Պատրիարքարանին Ներսէսի վախճանումն
և Պալատենեայի տրամադրութեան հա-
մեմատ ինչդերեր էր՝ ինչպէս որ այս ան-
գամ՝ թէ՛ Կ. Պօլսոյ Հայոց և թէ՛ Տան-
կաստանի առաջնորդական Վիճակոց

կողմանէ պատգամաւորներ զրկել ի Ս. Էջմիածին, որպէս զի նոր կաթուղիկոսի ընտրութեանը մասնակցին:

Ժամանակին Հոգեւոր և Գերագոյն ըսուած ազգային ժողովներն այն գիւրերն կարդայով համաձայնութեամբ որոշեր են զրեւ Ս. Էջմիածնայ Միարանութեան թէ իրենք Օսմանեան Տէրութեան հաստատած արտօնութեամբ ճանկատանի նստօրէն Հայոց քի՛նոգիւորականաց եւ քի՛ աշխարհականաց ներկայացուցիչն ըլլալով, հարկ չկար բոլոր առաջնորդական թէմերէն զատ զատ պատգամաւորներ ինքրելու, այլ պարզպէս Տանկաստանի եպիսկոպոսներէն հինգ ընտրելի ցուցնելով՝ անոնց մէջէն որն որ կաթուղիկոս ընտրուէր՝ Տանկաստանի Հայոց ընդունելի և հաճոյ ըլլալը իմացունել: Իսկ Ս. Էջմիածին ըլլալիք վերջին ընտրութեանց մէջ Տանկաստանի Հայերը ներկայացնելու և այն ժամանակի քառասուն և հինգ Վիճակաց կողմանէ քուէ տայու համար՝ յիշեալ Հոգեւոր և Գերագոյն ժողովները զիր գրեր են կովկասեան Փոխարքայի տեղակալ Հայազգի Վասիլ Բեհրուտով զօրապետին և ինդրեր են որ կամ իր ազգապետական նրամտնագրովն և կամ իր կողմանէ մէկը Ս. Էջմիածին զրկելով՝ իրենց ցուցըցած հինգ ընտրելեաց մէկը՝ ո՛րն որ իրեն հաճոյ բռիք քնտրել կամ քնտրել տայ, Քայց այս գիրը Տփլիսի չի հասած Բէհրուտով կը վախճանի և զիրը կէս ճամբէն ետ կը գառնայ: Ասոր վրայ յիշեալ Հոգեւոր և Գերագոյն ժողովներն ուրիշ երկու Տփլիսիացի ազգայնոց (1) կը գրեն և Տանկաստանի համօրէն Հայոց փոխանորդ կը կարգեն, որք լիակատար իշխանութեամբ Ս. Էջմիածին կերթան,

(1) Կուրկիպէկով և Իսաք Թումանով:

և երկու կաթուղիկոսացուներու վերջնական ընտրութեանը մասնակցից կ'ըլլան իւրաքանչիւրը քառասուն և հինգ կամ երկուրը մէկէն իննսուն ձայն կամ քուէ ունենալով ի դիմաց քառասուն և հինգ առաջնորդական թէմաց Տանկաստանի, և վերջապէս Ս. Մատթէոս և Ս. Գէորգ Արքեպիսկոպոսներն առաւելագոյն քուէ տանալով, իրրեւ վերջնական կանդիտատը կամ ընտրելիք՝ ըստ Պալատէնեայի՝ անուննին Ռուսաց կայսեր բարեհաճութեանը կը ներկայացուի, և ն. Վեհափառութիւնն ալ զՄատթէոս կը նշանակէ կաթուղիկոս ամենայն Հայոց:

Ահաւասիկ վերոյիշեալ Հոգեւոր և Գերագոյն ժողովոց կողմանէ առ Ս. Էջմիածին Սինօզն և առ Բէհրուտով զօրապետն գրուած նամակներուն պատճէնը:

Պատճէն նամակի վան ընտրութեան ընդհանրական կոթողիկոսի որ գրեցեալ ի Սուրբ Էջմիածին ըստ որոշման Ընդհանուր ժողովոյն գումարելոյ ի 14 Մարտի 1858:

Գերապատիւ եւ շնորհալուք բարձր Տեղակալ Արարատեան Մայր Աթոռոյ սուրբ Էջմիածնի եւ ամենայն Սինօզական մեծարեալ Հարք:

Որովհետեւ յուզաբառ հաւատա Գրիտունէութեան ծնեալ, եւ հոգեբուղիս վարդապետութեամբ Սրբազան Հարց մերոց սեեալ, յարգեմք զամենայն կանոնս նոցա ամենայն ժառանգաբար զգուշաւորութեամբ, եւ ճգնիմք արեամբ շափ չրերել առ նոսա արատ ինչ, յայն սակս իրրեւ հաւատարիմ աւանդապահք՝ զառ ի Սրբազան Հայրապետաց եւ ի նախնեաց մերոց զոր ինչ ունիմք, եւ զոր տեսեալ եւ լուեալ եմք ըստ հոգեւորին, անփոփոխ եւ անայլալելի պահեալ

եմք եւ փութամբ նոյնութեան պահել յաւիտեան :

Ապաքէն ծանուցաւ մեզ լրութեան Ազգիս Տիրահրաւէր փոխումն յաստեացս գերերջանիկ եւ սրբազնատուրր Հայրապետին մերոյ եւ ծայրագոյն Քահանայապետին, որպէս եւ գրեցիք մեզ երկիցս ցաւօք սրտի, եւ ըստ կանոնի խնդրեալ էր զհաճութիւն բազմագումար բնակչացս Տաճկաստանի ի նորոգ ընտրութիւն արժանաւորի ուրուք, որ յաջորդեսցէ ի տեղի նորա, ուստի եւ մեք աստանօր ի Մայրաքաղաքիս Հոգեւոր եւ Քերպոյն ժողովականքս՝ ի խնդրանաց եւ ի պատշաճ տեսութենէ բովանդակ Ազգին՝ յարբուծուստ հաստատեալ սեպհական արտօնութեամբ մերովք հաւաքեալք ի մի՝ որպէս արդարեւ ներկայացուցիչ ազգայնոց հոգեւորականաց եւ ժողովրդականաց եղեսցց ի սահմանի Օսմանեան Պետութեան, եւ համահաճութեամբ: գրեցաք զայս գիր յայտնելով զխորհուրդս մեր:

Եւ արք յառաջ քան զամենայն խնդիր է մեր ուխտիւք յերկնաւոր Քահանայապետէն մերմէ, զի ցուցցէ մեզ զարժանաւոր փեսայ անարատ հարսին իւրում սրբոյ Եկեղեցոյ ի գահակալութիւն այգժ Մայր Աթոռոյ ըստ Հոգեւոր մասին, որ իցէ յուշ դափառ հաւատս անխոտոր վկայեալ, ի սուրբ պաշտամանն եւ ի կոչմանն ամենայն ջերմեանդութեամբ եռանդուն, ջատագով հայրենի աւանդից եւ ուղղութեան կարգաց եւ կանոնաց, երկիւրամ եւ զգուշապահ ծիսից եւ արարողութեանց Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցոյ, մինչ ցայս վայր ի վարս երկնակրօն սրբութեան անբարսա քաղաքավարեալ, Հօտին Քրիստոսի օրինակ բարի քանձն ընծայեալ, եւ միով բանի տակ, իսկաքանչ տրպ եւ նմանութիւն ունիցի հիմնադրի Արարատեան Մայր Աթոռոյն մերոյ՝ սրբոյն Քրիզոստի Լուսաւորչին եւ արժանաժառանգ յաջորդաց նորա, որք յեկեղեցական իրաւասութեանց եւ ի կաթողիկոսական անկախ արտօնութեանց եւ ոչ նշանախնցի շափ ինչ մի կորուսեալ են եւ կամ այլայլ-

եալ ոչ յառաջ եւ ոչ յետոյ, եւ զգրկեալ որ այժմ ի բարեմասնութեանց աստի եւ յանկախութենէ հոգեւոր իշխանութեան իւրոյ՝ ոչ ընկալցուք երբէք, եւ ոչ հաւան լիցուք հնազանդիլ ի հոգեւորս յայն վիճակ խնորհեալ հոգեւորական իշխանաւորի:

Եւ ան երկիւրամ մտածութեամբ որոշեցաք յԱրժանապատիւ եպիսկոպոսաց ազգիս զհնգեանի զայտօրիկ. զՎաննապատիւ Պատրիարք Մայրաքաղաքիս զՏէր Թակօր Սրբազան Արքեպիսկոպոսն. զԵրասխին Պատրիարք Տէր Մատթէոս Արքեպիսկոպոս. զԳիւրգիւք եպիսկոպոս Պրոսպոլ, զԻրիզորիս եպիսկոպոս Կարնոյ եւ զՊողոս եպիսկոպոս Չմիւռնիոյ, եւ վասն հնգեցունց այտօրիկ միօրինակ եւ համագոր ունելով հաճութիւն, ի քուէարկութեան անդ զոր ունիցիք առնել ըստ կանոնաց յընտրութեան անդ, հաճութիւն մեր լի բովանդակ համարեսցի այն վասն որոյ եւ իցէ ի հնգեցունց աստի յաջողեալ ընտրութիւնն, եւ զնորին Սրբազնութիւնն ծանիցուք անվրէպ Ամենապատիւ եւ արժանընտիր յաջորդ բազմբախտ Հօրն մերոյ Ս. Քրիզոստի Լուսաւորչին, եւ Գլուխ Հայաստանեայցս Սուրբ Եկեղեցոյ, եւ Մայրաքոյն ընդհանուր Պատրիարք եւ Քահանայապետ բոլոր լրութեան ազգիս Հայոց:

Ապաքէն ըստ մերոց գրութեանց ի Վի Սեպտեմբերի անցելոյ ամի առ Սրբազան Պատրիարք մեր եւ տէր, ճխարհհաճիլ այժմէն իսկ ազդել ի միտս անգամոց Ազգ. Իերաքոյն ժողովոց հոգեւորականաց եւ քաղաքականաց Հայոց Կոստանդնուպօլսոյ, եղէք իրրեւ արդարեւ իխտակք սահմանադրութեան կառավարութեանց հոգեւորականաց եւ ժողովրդականաց Հայոց Տաճկաստանի յանձնեցելոյ յակնարկելոյ բովանդակ ազգին յարբուծուստ երկուց ժողովոցս ի գործարութիւն մերոց իրաւանց յընտրութիւն նորոյ Հայրապետի, ի կողմանէ լրութեան հոգեւորականաց եւ ժողովրդականաց Կոստանդնուպօլսոյ, նոյնպէս եւ ի կողմանէ հոգեւորականաց եւ ժողովրդականաց քառասուն եւ հնգիւ շափ Առաջնորդու-

թեանց եղելոց ընդ Պատրիարքութեամբ
 Կոստանդնուպօլսոյ յԱսիա եւ յԵւլլադա(1),
 զվարճանական դիտումն մեր ի պայծառու-
 թիւն եւ ի շինութիւն սրբոյ Հայաստանեայց
 եկեղեցւոյ յայտնապէս գրեալ, ի հաստա-
 տութիւն զիսկական կնիք ժողովոյս գրու-
 մեցար :

Ի կողմանէ հոգեւորականաց Կ.
 Պօլսոյ, եւ քառասուն եւ հինգ
 Առաջնորդութեանց եղելոց Օս-
 մանեան Տէրութեան՝ Հոգեւոր
 ժողովս կնքեմք :

(Կճիր ճոզեւոր ժողովոյ)

Ի կողմանէ ժողովրդականաց
 Կ. Պօլսոյ, եւ քառասուն եւ
 հինգ Առաջնորդութեանց եղե-
 լոց յՕսմանեան Տէրութեան՝
 Ազգային ժողովս կնքեմք :

(Կճիր Գերագոյն ժողովոյ)

Ի Պատրիարքարանի ամենայն Հայոց
 որ ի Կոստանդնուպօլիս
 2 ապրիլ 1858 :

Պատճէն նամակի տա Կնէալ Վասիլ
 Օսէվիլ Պէպուզով փոխանորդ Փոխար-
 քային Կովկասու ի Թիֆլիզ :

Նորին Պայծառափայլութիւն

Փոխանորդ Փոխարքային Կովկասու Տէր
 ժէնէրալ Լէյթինանթ եւ Ասպետ Կազալիէր
 Կնէալ Վասիլ Օսէվիլ Պէպուժով :

Խնդիր Օսմանեան Տէրութեան հպա-
 տակ եղեալ ազգիս Հայոց Գերագոյն
 ժողովին Կոստանդնուպօլսոյ, որ է
 հաստատեալ Կոյսերական հրամանա :

Ականաւորք եւ անուանիք Ազգիս, հա-
 լաքեալք ի Գերագոյն ժողովս, միարան ընտ-
 րեցար հինգ նպիսկապուսունս, որք են .

1. Կ. Պօլսոյ այժմեան Պատրիարք Յակօր
 Արքեպիսկոպոս :

(1) Այսինքն Բուժէլի :

2. Նախկին Պատրիարք Մատթէոս Արքե-
պիսկոպոս .
3. Պրուսայի վիճակաւոր Գէորգ Արքե-
պիսկոպոս .
4. Զմիւռնիոյ վիճակաւոր Պօղոս Արքե-
պիսկոպոս .
5. Կարնոյ վիճակաւոր Գրիգորիս Արքե-
պիսկոպոս :

Զի ահա ըստ հրամանի Սինօզին Ս. Աթո-
 սոյ էլմիածնի, գրեցար զպատասխանին եւ
 սոյն խնդրագրով առաքեմք առ Զերդ Պայ-
 ծառափայլութիւն, զի ազգասիրական ոգւով
 ողորմեալիք ընդունելի զաղաչմանս բոլոր Հայ
 հպատակաց Օսմանեան Տէրութեան, եւ փո-
 խանակ ամենեցունցս յանձնեմք Զերդ կամա-
 ցըն, զի ի ժամանակի ընտրութեան կաթողի-
 կոսի, կամ հրամանագրով Զերդ ազգապե-
 տութեան, եւ կամ ի դիմաց Զեր զունս առա-
 քելով առ Ս. Աթոսն յայտնել զկամս Զերդ
 պայծառափայլութիւն, մինն ի սոյն հնդիցն
 ո՛րք եւ իցէ հանելի. քանզի ընտրեալն ի
 Զէնջ ընդունելի է մեզ ամենեցունցս, վասն
 զի չունիմք առաքել զքք ի կողմանէ մերմէ,
 ոչ հոգեւորական եւ ոչ մարմնաւորական,
 ամենայն կերպիս յաւձնեալ եմք առ Զերդ
 Պայծառափայլութիւն :

Ողջ լեր ի պարծանս եւ ի պայծառու-
 թիւն Ազգիս :

Անդամք

Ազգային Հոգեւոր ժողովոյ
 (Կճիր)

Անդամք

Ազգային Գերագոյն ժողովոյ
 (Կճիր)

Ի Կ. Պօլսոյ Պատրիարքարան Հայոց
 2 Ապրիլ 1858

Մատթէոս Կաթողիկոս վախճանե-
 ցաւ անցեալ տարի (1865) Օգոստոս
 ամսոյն 22ին, Երեք ամիս ետքը՝ Նո-
 յեմբեր 19ին՝ Կ. Պօլսոյ Ազգ. Պատրի-
 արքարանը պաշտօնական գրիբը կու-

գան (1) Ս. Էջմիածնի Սինոդէն, որ վըշտայի Վեհափառին ցաւալի վախճանը ծանուցանելէն ետեւ, կը հրաւիրէ Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքը հանդերձ կրօնական ժողովով մէկ եկեղեցական պատգամաւոր զրկել ի Ս. Էջմիածին, և Քաղաքական ժողովին ալ կը պատուիրէ մէկ աշխարհական պատգամաւոր ընտրել, և գաւառաբնակ ազգայնոց իմաց տալով՝ առաջնորդական թեմերէ երկերկու պատգամաւոր ընտրել տալ, որպէս զի կրտէ, բոլոր Հայաստանեայց պատգամաւորները առաջիկայ Սեպտեմբեր 15-17ին Ս. Էջմիածին գումարուելով, ընտրեն զԿաթողիկոսն ամենայն Հայոց համաձայն կարգաց և օրինաց Հայաստանեայց Լուսաւորչական Ս. Եկեղեցւոյ:

Ահաւասիկ Սինոդին նամակներուն բուն խօսքը:

«Փոյթ ունել ընտրել ի միջոյ եկեղեցականաց Հայոց քաղաքիդ մեծի զոմն պատգամաւոր, զոր և առաքել ց'ԱՅ Սեպտեմբեր 1866 ամի յԱթոսս Ս. Էջմիածնի, առ ի սասնակցիլ ընտրութեան նորոյ Կաթողիկոսի, որ ունի լինել ի մար տաճարի նորին, ճիշդ պահպանութեամբ ամենայն ծիսից եւ սովորութեանց կարգեցելոց առ այն կանոնօր եկեղեցւոյ մերոյ»:

Եւ հետեւեալը.

«Ի դալ ժամանել բոլորից պատգամաւորաց՝ եկեղեցականաց և աշխարհականաց, և կամ յետ ստանալոյ յամենայնից ի նոցունց զգրաւոր պատաս-

խանիս, ունի կայանալ ընտրութիւնն անմիջապէս ի 17 Սեպտեմբեր ի Տաճարի Ս. Էջմիածնի՝ ըստ նախասահման կարգին՝ համաձայն ըստ ամենայնի ծիսից եւ աւանդութեանց եկեղեցւոյ մերոյ»:

Այս վաւերական տեղեկութիւններէն յայտնի կը տեսնուի որ Ս. Էջմիածին Ռուսաց կայսրութեան երկիր ըլլալէն ի վեր՝ երեք անգամ Կաթողիկոսի ընտրութիւնն եղած է, և թէպէտ Ս. Էջմիածնի Միաբանութիւնն ալստայ Պալատէնեայի տրամադրութեանց համեմատ վարուելու պարտաւորուած է միշտ, բայց և այնպէս ներսէսի և Մատթէոսի ընտրութիւնն ըստ այնց չէ կատարուած այսօր ալ Ս. Էջմիածնի Միաբանութիւնը նոյն կանոնաց համեմատ վարուելու պարտաւորեալ է, թէ և իւր պաշտօնական նամակը Պալատէնեայի լիցատակութիւն չըներ, այլ, ըստ ամենայնի համաձայն ծիսից եւ աւանդութեանց մեր եկեղեցւոյ վարուիլ կ'առաջարկէ:

Տեսնենք ուրեմն ո՞րն է մեր եկեղեցւոյ ընդհանուր կանոնը կամ աւանդական սովորութիւնը Կաթողիկոսական ընտրութեան մասին:

Ազգային եկեղեցին՝ եկեղեցական նուիրապետութեան և ընդհանրապէս եկեղեցական ամեն տեսակ բարեկարգութեան վերաբերեալ կանոնաց և սահմանադրութեանց հետ հարկաւ Կաթողիկոսական ընտրութեան վրայ ալ՝ մասնաւոր կանոնադրութիւն ունեցած է ի նախնեաց, ի Հայրապետաց և յ'Ընդհանրական ժողովոց սահմանեալ. բայց ազգային թանկագին հնութեանց մեծ մասին կորստեանը հետ՝ Ազգը սոյն կանոնադրութեան ալ կորուստը որբուղի ժժաղդութեան մէջ է այսօր. այնպէս որ՝ Կաթողիկոսական ընտրութեան վրայ

(1) Նամակները Սեպտեմբեր 11ին գրուած են, բայց նոյեմբեր 19ին հասած են ի Պատրիարքարան:

մեր եկեղեցւոյ օրէնքն և մեր նախնեաց կարգադրութիւնները դռնէն ուղողը՝ կը պարտաւորի ազգային պատմութեան հատուկոտոր մնացորդացը գիտել, և անոնց ծաղկաբազովը բաւականանալ:

Կաթողիկոսական Յանձնաժողովս սոյն կէտին վրայ Ազգային մտտենադրութեանց հետադոտութիւն ընելով, բոլոր պատմական անցից ընդհանուր տեսութեամբ սա՛ եզրակացութեան հասաւ թէ,

Հայաստանեայց եկեղեցւոյ մէջ,

Ազգային եկեղեցական նուիրապետութեան գլուխ, Ազգին Հոգեւոր Տէրն ու Հովիւր, մէկ բառով Ազգին ընդհանրական Հայրապետը, ազգովին կընտրուի, այսինքն համայն Ազգէն և միայն Ազգէն:

Ազգային պատմութիւնը կը ցուցնէ որ Ազգին ամեն կարգի և ամեն աստիճանի անձինք՝ Լուսաւորչական եկեղեցւոյ անդամ ըլլալու իրաւամբ՝ Կաթողիկոսական ընտրութեանց մասնակից եղած են: Եկեղեցական կարգէն Եպիսկոպոսունք և Քահանայք, Սարկաւազք և Դպիրք ամրող՝ քաղաքային վիճակի մէջ ալ թագաւոր, նախարար, իշխան, սոսկական, աղքատ, հարուստ, մեծ և փոքր, ամեն կարգի ազգայինք իրաւունք ունեցած են ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութեան մէջ: Այս իրաւանց արդելք ըլլալու միակ պարագայ՝ եկեղեցւոյ փարախէն դուրս գտնուիլն եղած է: Այն որ եկեղեցւոյ մէջ է և չէ՛ մերժուած և հասակի կամ ընկերական վիճակի նկատմամբ քաղաքականապէս անբաւական չէ, Եկեղեցւոյ Դիւտոյն՝ Հասարակաց Հօր ընտրութեան մասնակցելու իրաւունք կը վայելէ: Գաւառութիւնը կը ցուցնէ նաև որ մեր ազգին մէջ Կաթողիկոսական ընտրութեան մասին

երբէք օտարի միջամտութիւն մտադիւր ընդունուած չէ՛, և բնաւ տեղ մը ազգային Կաթողիկոսի ընտրութեան վաւերացում յիշատակուած չիկայ: Կերեւի որ մեր նախնիք այս պարագային և ո՛չ իսկ գաղափարն ունեցած են:

Մեր ազգին մէջ ազգային եկեղեցականք և քաղաքայինք մի և նոյն եկեղեցւոյ անդամ, և ՚ի Քրիստոս Յիսուս եղբայր ճանչելով դիրեար ազգային Հայրապետին ընտրութեան մէջ, վիճակի խտրողութեան սկզբունք երբէք ընդունած չեն: Ամեն կարգի անձինք սոյն ընտրութեան մասնակցեր են, ո՛չ խառն ի խուռն անշուշտ, այլ իւրաքանչիւրն իւր ձեռնհասութեան սահմանին մէջ շարժելով, բայց ամենն ալ գործելով: Կայնպէս որ, Կաթողիկոսունք ընտրուեր են միշտ քրիստոնէական արեւելեան և նախնական պարզ և մաքուր կանոններով: Եկեղեցականք ընտրութեան գործողութիւնները կանխաւ օրինաւորութեան շաւղին մէջ ուղղելով իրենց պաշտօնը կատարած են, նուիրապետութեան այն դերագոյն աստիճանին՝ ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան պաշտօնին արժանաւորագոյն անձինքները ցոյց տալով ժողովրդեան, որով նոյն պաշտօնին արժանաւորութեան հասնելու արդելք ունեցողներն ինքնին յայտնուելով, Ազգայնոց ընտրութիւնը ճանաչողութեամբ կատարուելու տրամադրութեան մէջ գտնուեր է: Քաղաքայինք հանդերձ Եկեղեցականօք ի մի վայր դու՛մարուելով՝ Եկեղեցականաց ցոյց տուած անձանց մէջէն ազգին Հայրապետն ընտրեր են, երբեմն պարզապէս միաձայն աղաղակ բառնալով, երբեմն ատենական կարգօք կանոնօք վարուելով: և երբ ընտրութիւնը կատարուեր է, ալ բնաւ մէկուն:

վաւերացմանը սպասելու հարկ և օրէնք չըլլալով՝ ընտրեալը Աթոռ Հայրապետութեան բազմեր ու Կաթողիկոսական մասնախն ու քողն ընդունելով Հայրապետութեան օժուժը առեր է :

Այս է ահա պատմութեան մնացորդաց մեզ սովորեցուցածը՝ իբրև հիմնական տրամադրութիւնք Կաթողիկոսական ընտրութեան կանոնաց : ասոնց համեմատ կատարուեր են Կաթողիկոսաց մեծ մասին ընտրութիւնք :

Թէպէտ և եղեր են Կաթողիկոսներ՝ որ իրենց յաջորդներն իրենք ընտրեր են մեր թագաւորներն ալ ընտրեր են շատ անգամ զԿաթողիկոսներ, ինչպէս նաև նախարարք, Եպիսկոպոսունք միայնակ կամ ժողովրդեան հետ մէկտեղ : երբեմն նաև սոսկ ժողովուրդն աղաղակաւ ընտրեր է զԿաթողիկոս, և վերջին ժամանակները Կաթողիկոսական գահին մերձակայ եկեղեցականք միայն : շատ անգամ Ս. Էջմիածնի Միաբանութիւնը, երբեմն ալ Կ. Պոսոյ Պատրիարքները բայց ասոնց ամենն ալ ընդհանուր կանոնի զարտուղութիւններ եղած են, և ազգին քաղաքական դժուարութեանց և տառապանաց ժամանակ կամ անպայման վտահալութեան և կամ անիրաւ բռնաւորութեան արդիւնք եղած են : Ազգին առաջին Հայրապետ և Լուսաւորին հոգւոց մեծն Քրիզոր՝ Աստուածային յայտնութեամբ ընտրուեր է՝ Հայկան թագաւորին նախարարաց և ժողովրդականաց ամենուն կամք և խընդրանօք, Բայց Լուսաւորիչ ինքն որոշեր է իր յաջորդն, և այսպէս պէտք էր ըլլալ, վասն զի ազգը նոր լուսաւորուած ըլլալով Քրիտոնէական հաւատոյ լուսովը, կատարեալ և անպայման վտահալութիւն ունէր իւր Լուսաւորիչն՝ ինչպէս

նաև անոր յաջորդին վրայ, որով մրտադիր և իրաւամբ ձգած է անոր՝ յաջորդ Հայրապետին ընտրութեան իրաւունքը որ իւրն էր, և անոր ընտրելովը ինք ընտրած կը համարուէր :

Թագաւորներն ալ ընտրեր են զԿաթողիկոսներ, ոչ միայն ազգայինք, այլ և օտար իշխաններ, մասնաւորապէս Պարսից թագաւորներն և Շահաբմէն կոչուած Հաբարացի բռնաւորներն, որ շատ անգամ մերայնոց ձեռօք անուղղակի կերպով ուզածին կը բարձրացէին Կաթողիկոսական Աթոռք, Բայց ասոնք բռնաւորութեան արդիւնք են և ոչ ալ ինչ : Ազգն այսպիսի պարագայից մէջ իւր գտնուած վիճակին համեմատ վարուելով, կամ լսելիեայն ընդունելու են որ ընտիր Կաթողիկոսը՝ եթէ արժանաւոր գտեր է զայն իւր կոչման, և կամ ինք թագաւորին կամ բռնակալին դէմ բողոք բառնալու կարողութիւն չէ ունեցեր : Բայց երբեմն նաև ասոր հակառակ բողոք և աղաղակ բարձեր է, մերժեր է այն բռնաւորական Կաթողիկոսն և ուրիշ մը ընտրեր ու Կաթողիկոսացուցեր է անոր տեղ :

Եկեղեցականք ալ ընտրեր են շատ անգամ զԿաթողիկոս, և երբեմն միայն եկեղեցականք, առանց քաղաքային անձանց մասնակցութեան : Բայց ե՞րբ, Ազգին ցիր և ցան նուաճեալ և գերեալ տառապելի ժամանակներուն մէջ : այնպէս որ, եթէ քաղաքայինք ուզէին ալ՝ թերևս պիտի չկարողանային մասնակցութեան իրաւունքին ի գործ դնել, մերթ առ աշի բռնակալաց, և մերթ առ դժուարութեան ճանապարհաց և ի մի վայր դոււմարելոյ :

Բայց ժողովուրդն ալ այսպիսի փազանցութեանց մէջ գտնուեր է երբ

բեմն, երբ Սուրբն Ներսէս Շնորհալի վախճաններ է, անոր եղորորդին՝ Գրիգոր Տղայ յուզարկուողութեան հանգիսին գտնուելով, ժողովուրդն անոր շնորհապարզ վեհ կերպարանքին ու իմաստալիք բանիցն պայելով՝ միաբերան ազադակ բարձեր ու զնա ինքն Գրիգոր Կաթողիկոս խնդրեր է, և ըստ այնմ՝ խնդրանաց՝ որ առաւել ստիպման կերպարանք ունի քան թէ ընտրութեան, նրանելին՝ ի գահ Կաթողիկոսութեան համարձեր է հաճութեամբ և օժմամբ Եպիսկոպոսաց :

Ասոնց ամենն ալ եղեր կատարուեր են, բայց՝ ինչպէս որ վերն ըսինք՝ իբրև զարտուղութիւն ընդհանուր կանոնաց, որով Ազգն ի սկզբանէ անտի իւր Հայրապետին ընտրութիւնն ինք ընել կարգադրեր է միայնակ եւ բովանդակ, այսինքն ազգային ամեն կարգի և աստիճանի արժանաւոր անոնց ձեռօք, և միայն անոնց ձեռօք, Օտարն երբեք իրաւամբ ձեռք ձգած չէ անոր մէջ, Բայց միթէ կարկառած ալ չէ՝ այո՛. Սուրբն Գրիգոր Պահլավունիին Շնորհալոսն եղորը՝ Կաթողիկոսութեան ժամանակ, Բուզանդիոյ կայսրութեան և Յունական եկեղեցւոյ պատրիարքութեան կողմէն առաջարկութիւն կըլլայ մեր հայրենի եկեղեցին Յունականն հետ միաւորելու, և այս նպատակաւ Կայսեր և յատրիարքին կողմէն պատգամաորութիւն մը կը ներկայանայ Հայկազանց Կաթողիկոսին՝ ինչ գուրխ առաջարկութիւն բերելով Յունական եկեղեցւոյ կողմէն, որոնց իններքն է. «Զի ընդունիցին Հայք գառաջարկութիւն Կաթողիկոսին՝ միայն ի Թագաւորէն Հռոմոցն» :

Առ այս Հայրապետն Հայոց հանգերձ Եպիսկոպոսօք պատասխանի պատրաստեց այսպէս. «Վասն իններորդին՝ աղաչեն

Հայք թող տալ իւրեանց ընտրութեամբ կացուցանել Կաթողիկոս, զի ընդ իշխանութեամբ զանազան ազգաց գոյով մեր, ասեն, զժուարին է ընտրուցութեամբ կայսերն զնել Կաթողիկոսն : Եւ որպէս զի այս խնդրական պատասխանին իւր նշանակութեան ծանրութիւնը չը կորսնցունէ, յաւելուն առ այն թէ զգաթոսն Անտիոքայ՝ եթէ հնար է՝ և զթէմս նորա կայցի Կաթողիկոսն Հայոց. և յորժամ այս լիցի, ընտրութիւն Կաթողիկոսին կախեցի գնաւանդութեան կայսերն, Յունաց կայսրն ու տիեզերեկան պատարքը եւ կեցան սոյն խնդրը կրկնել, և ինն առաջարկութիւններէն միայն երկուքով բաւականանալ որոշեցին :

Միթէ յայտնի չերեւի՞ր այս պատմութենէն որ մեր եկեղեցին Հայրապետական ընտրութեան համար չի կրնար եղեր ընդունիլ օտարն միջամտութիւն, թէ և օտարն ըլլայ Յունական կայսր մը, և իւր միջամտութիւնը Յունական եկեղեցւոյ գլուխ տիեզերական Պատրիարքի մը համահաճութեամբ զօրութիւն ստացած ըլլայ : Ի՞նչ զժուարութիւն կար մեր նախնեաց ընդունիլ Բիւզանդիոյ կայսեր առաջարկութիւնն, որ մեր ազգայնոց մէկ մասին վրայ տիրող իշխանն ըլլալէ զատ, Ս. Եկեղեցւոյ հարազատ ծիրանածնունդ թագաւորներէն էր, և Կ. Պօլսոյ Պատրիարքն ալ անոր կը համաձայնէր. և եթէ մերայինք ընդունէին սոյն առաջարկութիւնը, քաղաքականապէս Ազգին մեծ ծառայութիւն ըրած չէ՞ին համարուեր, Բիւզանդիոյ հզօր կայսեր հաւատակցութեան շնորհիւ՝ անոր մասնաւոր պաշտպանութիւնը գրաւելու հարկ և կարեւորութիւն չը կա՞ր արդեօք նոյն ժամանակներն, որ մեր Ազգին երկրորդ հարստութեան տունը

կործանած, Ազգայինք մեծ մասամբ մեծին Հայաստանի վրայ բռնացող հեթանոսաց ձեռքը մատնեալ, և Ասիոյ Արևմտեան կողմը՝ Ռուսիեանց փոքրիկ և տակաւին խիստ տկար աէրութենէն զատ Ազգային իշխանութեան ոչինչ նեցուկ չէր մնացած. Այո՛, կարօտութիւն կար, և ոչ միայն կարօտութիւն, այլ երկիւղ ալ կար, որ եթէ մերոնք Յունական առաջարկութիւնները մերժէին, թերեւս Յունաց կայսրութիւնն առիթ առնելով՝ Հայաստանի մնացորդաց և մասնաւորապէս Կիլիկիոյ փոքրիկ բայց անկախ իշխանութեան վրայ յարձակում ընէր, և ազգին վերջին յոյն ու միակ միութարութիւնն ալ կորնչէր յսխտեան: Բայց մեր նախնիք այս առարկութեանց և դիտողութեանց ոչ մէկուն ունկն մատուցին, այլ Հայրենական եկեղեցւոյ օրինաց նախանձանիքութեամբ գօտեւորեալ՝ համարձակ պատասխանեցին կայսեր, և խնդրոյ ձեւով անոր հրամանը մերժեցին:

Կաթողիկոսական ընտրութեան վերաբերեալ սոյն ընդհանուր սկզբունքէն զատ՝ պատմութիւնն անոր մէկ քանի տրամադրութիւնները կը յայտնէ, որով կը տեսնենք թէ մեր նախնիք Արշակունեաց թագաւորութեան վերնալէն ետքը, տեսնելով օտարազգի բռնաւորաց ազդեցութեամբ մէկ քանի փառատոյ եկեղեցականաց կաթողիկոսութեան հասնին, և երբեմն նաեւ մէկ քանիին մէկէն զանազան տեղուանք նոյն բարձր աստիճանին ընտրուին, այնպէս որ մի և նոյն ժամանակ մինչև հինգ վեց կաթողիկոս երեւան ելած են ազգին մէջ, Գրիգոր Պահլաւունի օրինաւոր կաթողիկոսին նախագահութեամբ Եկեղեցական Սինոդ բրեր են և օրէնք գրեր են

«Ձի առանց հաւանութեան չորից ակոսոց եպիսկոպոսաց ո՛չ որ նստցի կաթողիկոս, որք են եպիսկոպոսն Բջնոյ, Հաղբատայ, Եւատաթէու որ ի Սիւնիս, և Թաղէոսի վանաց որ յԱրտաղ, բայց այս օրէնքը շատոնց անգործադրելի եղած է, նոյն իսկ յիշեալ չորս եպիսկոսական Աթոռոց պակասելովը»:

Բաց յայտանէ, Մխիթար Կաթողիկոսին ի սկզբն չորեքտասաներորդ դարու Հռովմ գրած թուղթին մէջ յիշատակութիւն կը գտնուի Ազգային կաթողիկոսաց ընտրութեան եղանակին վրայ այսպէս:

«Ժողովին հրամանաւ Արքայի Արքեպիսկոպոսունք, Եպիսկոպոսունք . . . իւրաքանչիւր ոք ի նոցանէ տայ զանուն միոյ ուրուք յԵպիսկոպոսաց կամ ի վարդապետաց . . . և զանուանն գրով տան թագաւորին ընդ կնքով իւրեանց, և եթէ բազումք իցեն վիճակեալքն, հրամայէ թագաւորն զի սարանեսցին ի վերայ երկուց կամ երեց, և ապա թագաւորն հանդերձ ժողովով իւրով ընտրէ յերից ի նոցանէ զմին զոր կամի, և յաւուր օծութեան անդ՝ թագաւորն ինքնին ծուր կրկնեալ զնէ զմատանին ի ձեռս նորա համբուրելով զայ նորին, և դառնայ ի տեղի իւր, և յայժամ անունն զնա առաջնորդք և օծանեն ըստ օրինի կաթողիկոսութեան»:

Ահա այս տրամադրութիւններն ալ կ'ապացուցանեն որ Ազգայ ինք կ'ընտրէ զիւր կաթողիկոսն իւր կրօնական և քաղաքային աստիճանաւորաց ձեռօք, և օտարի ազդեցութեան առաջքն առնլու համար ամեն պէտք եղած միտց ի գործ դրած է:

Արք՝ կաթողիկոսական Յանձնաժողովն՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսու-

թեան արդի ցաւալի կացութիւնն և ընտրութեան ներկայ եղանակին հակառակ մեր նախնական օրինաց տրամադրութիւնները տեսնելով, իւր պաշտաման Ա. և Բ. կէտեցուն կատարմանը համար բաւական կը համարի յայտարարութիւն ընել առ Պատկառելի ժողովդ, թէ Կարողիկոսական Արտ.ին արդի վիճակն եւ Կարողիկոսի ընտրութեան արդի սահմանադրութիւնն իրմական ուղղութեան կը կարօտի, եւ պէտք է ամենայն ինչ մեր Եկեղեցոյ հարմարական օրինացն ու աւանդութեանց վերածել :

Այս յայտարարութիւնն ընելէ ետև՝ Յաննատեղովս իւր պաշտաման երրորդ կէտին կանցնի, այն է Տաճկաստանի Հայոց Կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու եղանակն :

ՄԱՍՆ Դ.

Յաննատեղովս նկատելով որ Կաթողիկոսական ընտրութեան մասին ընդհանուր և որոշ օրէնք մը չըկայ՝ որուն համեմատ կարենան վարուիլ զանազան երկիրներու մէջ գտնուած ազգայինք, և Պալատէնեայի կանոնն ալ՝ որչափ և անընդունելի է՝ բայց և այնպէս նոյն իսկ Ս. Էջմիածնայ մէջ ճշգիւ չէ կրցած գործադրիլ նախորդ Կաթողիկոսաց ընտրութեան ժամանակ, ուստի խորհեցաւ Տաճկաստանի Հայոց մասնակցութեան այնպիսի եղանակ մը առաջարկել, որ թէ՛ ուրիշ տեղերու ազգայնոց մասնակցութեան եղանակին փոքր ի շատէ յարմարելով դիւրութեամբ գործադրելի ըլլայ, և թէ՛ մեր Եկեղեցոյ կանոնաց, ազգային սովորութեանց և իրականց հնար եղածին չափ համաձայնի :

Այս նկատմամբ, Յաննատեղովս հետեւեալ կերպիւ կը ծրագրէ Տաճկաստանի Հայոց մասնակցութեան եղանակն :

Ա.— Ս. Էջմիածնի Կաթողիկոսն ամենայն Հայոց ընդհանուր Հայրապետն և Հոգեւոր Տէրն ըլլալով, իւր ընտրութիւնն ազգովին կըլլայ :

Բ.— Ս. Էջմիածին, Հայաստանեայց Մար Եկեղեցին, Աստուածորդւոյն Տրաշայի ճարտարապետութեամբ Ս. Լուսաւորչի ձեռօք շինուած, անոր հայրապետական Աթոռն և համօրէն Հայկազանց Հոգեւոր միութեան կեդրոնն ըլլալուն համար, ամենայն Հայոց կաթողիկոսական դասը միշտ հոն կը մնայ, և հետեւաբար Կաթողիկոսին վերջնական ընտրութիւնն ալ հոն կը կատարուի :

Գ.— Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութեան Տաճկաստանի Հայոց մասնակցութեան համար, նախ և առաջ Կ. Պօլսոյ Եկեղեցականք՝ Վիճակային ժողով գումարուելով՝ Կաթողիկոսական ընտրելեաց հանգամանքը կորոշեն, այսինքն՝ Ազգին մէջ գտնուած բարձրաստիճան եկեղեցականներէն միայն զանոնք՝ որ Կաթողիկոսական աստիճանին արժանանալու արգելք մը չունին, կը զատեն, և անոնց ցուցակը ժողովոյ անդամոց ստորագրութեամբ կը լաւերացնեն :

Դ.— Սոյն ցուցակը՝ Տաճկաստանի Հայոց ընդհանրութիւնն օրինաւորապէս ներկայացնող Ազգային Երեսփոխանական ընդհանուր ժողովոյ կը ներկայացուի չ որ անոր մէջէն՝ և միայն անոր մէջէն՝ գաղտնի քուէարկութեամբ երեք ընտրելի կորոշէ, եթէ անոնցմէ մէկը քուէից բացարձակ առաւելութիւն չըստանայ, երկրորդ անգամ քուէարկութիւն կըլլայ երեք առաւելագոյն քուէ ստա-

ցողաց վրայ, և սոյն երեք ընտրելիք իրենց ստացած քուէից շատութեան կարգաւ ցուցակի մը մէջ կ'արձանագրեն:

Ե.—Տճակաստանի Հայոց Առաջնորդութիւնները՝ Սոսյ և Աղթամարայ Կաթողիկոսութեանց սահմաններուն մէջ գտնուող Վիճակներուն հետ 65 ըլլալով, Ընդհանուր Ժողովոյ կողմէն ընտրուած երեք ընտրելեաց ամեն մէկը 130 քուէի արժէք կունենան, այնու իրաւամբ որ բոլոր Տճակաստանի Հայոց թի՛ է կեղեցակներուն և թի՛ է աշխարհական ընտրողաց ամենուն ներկայացուցիչ Ազգային Կեդրոնական Ընդհանուր Ժողովով ընտրուած են:

Զ.—Տճակաստանի Հայոց Երեսփոխանական Ընդհանուր Ժողովը երկու պատգամաւոր կ'ընտրէ, մին կեղեցակական և միւսն աշխարհական, որք Ս. Էջմիածին կերթան, և Տճակաստանի երեք ընտրելեաց անուններն և անոնց ամեն մէկուն 130 քուէի արժէք ունենալը յայտնող Ընդհանուր Ժողովոյ պաշտօնական գիրը Սինոդին և ընտրող Ժողովին ներկայացնելէ ետեւ, Ս. Էջմիածնի տաճարին մէջ երկրորդ անգամ կատարուելիք քուէարկութեան ժամանակ իւրաքանչիւր պատգամաւոր՝ իրեն յանձնուած 65 ձայնի արժէքով քուէնին կուտան՝ միայն այն բարձրաստիճանի կեղեցեանին՝ որ Տճակաստանի Ընդհանուր Ժողովին մէջ քուէից բացարձակ առաւելութիւն ստացած է:

Է.—Ս. Էջմիածնի տաճարին մէջ ներկայացեալ համազգային պատգամաւորներուն ըրած քուէարկութեան արգիւնքը յայտնուելէն ետեւ, ամենէն աւելի քուէ ստացող եպիսկոպոսն օրինաւորապէս Տէրն է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ և Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց Եփոսեոց ընդ ամենայն տիեզերս:

Յանձնաժողովս աներկմիտ է թէ այսպէս Համազգական օրինաւոր ընտրութեամբ որոշուած Կաթողիկոսը հաճելի կըլլայ նաև ամենայն Ռուսաց Վեհ֊Կայսեր, որ մեր Ազգային Եկեղեցւոյ Մայր Աթոռին՝ Ս. Էջմիածնի՝ երկրին տէր և մեր Ազգայնոց մէկ մասին տիրող իշխանն ըլլալու իրաւամբ՝ ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ազգովին ընտրութեանց իւր բարձր հաճութիւնը շնորհած է միշտ և թէ՛ Կարբեցի Յովհաննէս Կաթողիկոսին և թէ՛ Ներսէս Կաթողիկոսի ընտրութեան ժամանակ՝ մեր Եկեղեցւոյ ինքնազոյութեան նկատմամբ ցոյց տուած Քրիստոնէավայել ու մարդասէր ընթացքովն իրաւունք կուտայ Յանձնաժողովս հաւատալ որ այս անգամ ալ մի և նոյն շնորհէն չը զրկուիր Հայոց Ազգը:

Ամենախոնարհ անձնուէրք

ԱՆՂԱՄԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՅԱՆԶՆԱԺՈՂՈՎՈՅ

Արիստակէս	Եպիսկոպոս
Ներսէս	Եպիսկոպոս (Ատենապետ)
Յովհաննէս	Վարդապետ Սեբեան
Աղաբեգեան	Սարգիս
Ասլանեան	Ս ռեփան
Խրիսեան	Կարապետ (Ատենազպիր)
Մարկոսեան	Գրիգոր

Ղալաթիա

յԱռաջնորդարան Ս. Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ.
29 Ապրիլ 1866

Յետ ընթերցման սոյն տեղեկագրի, մէկ քառորդ հանգիստ կը տրուի Երեսփոխանաց եւ ապա Ատենան վերստին բացուելով, Ատենապետ Պէյը խօսք կառնու:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Սոյն տեղեկագիրը երեք գլխաւոր մաս ունի: Ա. Կաթողիկոսական վիճակի քննութիւն. Բ. Ընտրութեան օրէնք. եւ Գ. Տանձաւորտանի Հայոց մասնակցութեան եղանակ:

Արդ, Առաջին մասին վրայ ո՛վ որ դիտողութիւն ունի, թող ընէ:

ՅԱՏԵԱՆ Ն. ՊԷՏ — Կուզեմ գիտնալ թէ Պայտէճեան Ռուսաստանի մէջ տիրող օրէ՛նք է թէ՛ ոչ:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԷՏ — Սինօզէն եկած նամակներուն մէջ թէեւ Պայտէճեայի անուն չիկայ, սակայն շատ ծիսից եւ օրինաց եկեղեցոյ շքեղով Պայտէճեան կը հասկընայ, Ասկէ զատ Ձեր Յանձնաժողովը արժանահաւատ անձանց դիմելով հանդուեցաւ որ Պայտէճեան տիրող օրէնք է, թէեւ անոր քանի մը կէտերը անգործագրելի մնացած են եւ Ռուսաց Տէրութիւնն ալ աչք չոցած է, ինչպէս որ մեր Սահմանադրութեան մէջ ալ կային կէտեր որք անգործագրելի կը մնային, մնաւանդ մեր ձեռքը զիր ալ կայ արժանահաւատ կրօնականի մը կողմէն գրուած:

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՏ. — Սինօզին մէջ Պրօկուրօրի ներկայութիւնը, ընտրութեան համար վիճակներէն մէկ մէկ աշխարհական եւ մէկ եկեղեցական պատգամաւոր խնդրութիւն, Այլազովքի Վարդապետին, առանց Կաթողիկոսի հաւանութեան Պետարապիոյ Առաջնորդ ընտրուիլն եւ այլն, ասոնք բոլորն ալ Պաշտօնէայի ուժով եղած կարգադրութիւններ են եւ ապացոյց անոր տիրող օրէնք ըլլալուն: Ձեր Յանձնաժողովը խօսք տուած է աղբիւրները չը յայտնելու, սակայն եկեղեցական մը որմէ տեղեկութիւն առած ենք եւ ինքն ալ ներկայ է աստ, եթէ հաւանութիւն տայ, առ մեզ ուղղած նամակը կրնանք կարգաւ ժողովոյդ առջնել:

Երեսփոխաններ՝ ոմանք կը խնդրեն

որ անհարկեալ սոյն նամակը կարգացուի յառնէի ժողովոյ:

ԽՈՐԷՆ ՎԱՐԴ. ՊԱՆՅԱՏԵԱՆ — Կասկած կայ թէ Պայտէճեան տիրող օրէ՛նք է թէ՛ ոչ, Բաւական ժամանակի Ռուսաստան զրուեսուելուս կրնամ այս մասին զաղափար մը տալ:

Պայտէճեան Ռուսաստանի Հայոց համար օրինաց զօրութիւն ունի, եւ երբ Յանձնաժողովը իմ կարծիքս խնդրեց, ես ալ զրով յայտնեցի: Եթէ ժողովը կուզէ, թող այդ նամակը կարգացուի:

Ասլանեան Ստեփան Պէյը կը կարգայ այդ նամակը:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Ուրեմն տարակոյս չի մնաց որ Պայտէճեան տիրող օրէնք է:

Ուրեմն տեղեկագրին Առաջին մասը քուէի կը դնեմ:

Տեղեկագրին առաջին մասը քուէի կը դրուի եւ կընդունուի նոյնութեամբ:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Տեղեկագրին երկրորդ մասը քուէի կը դնեմ:

Տեղեկագրին երկրորդ մասն ալ քուէի կը դրուի եւ կընդունուի նոյնութեամբ:

Ապա Ատենապետ Պէյը Տեղեկագրի երրորդ մասը, այսինքն ընտրութեան եղանակը յօդուած առ յօդուած քուէի դրուելով, նոյնութեամբ կընդունուի:

Վերջը Ատենապետ Պէյը երեք մասերը մէկէն քուէի դնելով, ժողովը ընդհանուր հաւանութեամբ տեղեկագիրը կընդունուի:

1

Իսկ Սոյս եւ Աղթամարայ Կաթողիկոսաց ընտրութեան մասին Տեղեկագրի յայտ

նած հրահանգները նկատողութեան առնը-
տելով ընդունուեցան :

Ուստի թէ՛ Մայր-Աթոռին կաթողիկո-
սի ընտրութեան եւ թէ՛ միւս կաթողիկոսաց
ընտրութեան նախապատրաստութիւնները
քառ տեղեկագրի կատարելու պաշտօնը մի
եւնոյն Յանձնաժողովին յանձնուեցաւ , անոր

անդամոց վրայ ժողովոյ Ատենապետ Ֆէրուհ
Թարունակ Պէյն ալ աւելցնելով :

Յետոյ ժողովն շնորհակալութեան քուէ
տուաւ Յանձնաժողովին :

Ժողովը վերջացաւ ժամը 10 ին :

Ատենադպիր

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԿՈՅԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ՆՒՍՏ ԻԲ.

22 ՅՈՒԼԻՍ 1866

ԱՅՆԱԳԵՑ

ԲԱՐՈՒՆԱԿ ԳԷՅ ՁԷՐՈՒՀ

Ատենան բացուեցաւ ժամը 7 1/2 ին, ընդ
Ատենապետութեամբ Ֆէրուհ Քարունակ պե-
յի եւ ի ներկայութեան 58 Երեսփոխանաց:

1

Նախորդ նստի ատենագրութիւնը կը
կարդացուի որուն վրայ հետեւեալ շիտո-
ղութիւններն տեղի կունենան:

ԱՍԱՆՆԱՆ Ս. ԳԷՑ — Երեսփոխանաց
ներկայութեան թուոյ մասին իմ ըսածս ճիշդ
արձանագրուած չէ: Ես ըսի որ Քարձր Ալի
Փաշան ապօրինաւոր համարեց 51 թուոյ ո-
րոշում ընելը, թէ եւ բացարձակապէս չ'ար-
գիլեց. բայց քանի որ Սահմանագրութիւնը
71 թիւը կը պահանջէ, հետեւապէս մեր ո-
րոշումներն ալ պէտք է որ 71 Երեսփոխա-
նոյ ըլլան:

ՍԵՂԱԽՉԵՆ ԷՑ. — Ես ալ ներկայ էի
նոյն օրը Քարձր Ալի Փաշային ապարանքը.
Ընդհանուր ժողովը օրէնք չիտող ժողով չէ,
ուստի չէ՛ կարող 71 թիւը աւերել, ըսա ո-

րում երբեմն 71 թիւը յարգած չէ եւ ա-
պօրինաւորութեան մէջ մտած է, Քարձր
Ալի Փաշան ալ ապօրինաւոր դատած է
Ընդհանուր ժողովին այս ընթացքը: Ազգին
ունեցած Սահմանագրութիւնը խոչընդոտ-
ներու հանդիպած ըլլալը տեսնելով Քարձր.
Ալի Փաշան երկու Յանձնաժողովներ կազ-
մեց. մէկը իսուն ժողով անուամբ՝ Ազգին
ընթացիկ գործերը տնօրինելու համար, եւ
միւսը՝ Վերաքննիչ Յանձնաժողով՝ Սահմա-
նագրութիւնը գործադրելի ընելու համար:

Յեա սոյն շիտողութեանց, Ատենագրու-
թիւնը քուէի կը դրուի եւ կընդունուի:

2

ԱՅՆԱԳԵՑ — Կաթողիկոսական ընտրու-
թեան համար ըլլալիք. նախապարտաւոր-
ութեանց գործը Ընդհանուր ժողովը Յանձն-
աժողովի մը յանձնած էր: Ուստի խօսքը
Յանձնաժողովին է:

ԱՍԱՆՆԱՆ Ս. ԳԷՑ — (Անդամ Յանձնա-
ժողովոյն) Կաթողիկոսական խնդրոյ գործա-
դիր Յանձնաժողովն որ կը բազմանայ նախ

կին կաթողիկոսական Յանձնաժողովէն եւ Ընդհանուր Ժողովոյ Ատենապետէն, երկու անգամ ի ժողով գումարեցաւ ընդ Նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր:

Առաջին ժողովին մէջ՝ Ս. Էլմիածնի Միջոցին կողմէն կաթողիկոսական ընտրութեան համար Ազգային Պատրիարքարան սղղեալ կրկին նամակաց առտասխանը խմբագրուեցաւ, որով Թ.ճանաժողովը Միջոցին պատուիրած ընտրական տրամագրութեանց տեղ՝ Սեչային Ընդհանուր Ժողովին Ազգային Եկեղեցոյ օրինաց եւ աւանդութեանց համաձայն ընթացք մը բռնելիքը յայտնելէ ետեւ, կը ծանուցանէր միանգամայն թէ ընտրական պատրաստութիւններն արդէն սկսած են, եւ մինչեւ ի պայմանեալ ժամանակ թուրքիոյ Հայոց ընդհանրութեան կողմէն Ազգային Կեդրոնական Երեսփոխանութեան որոշելիք կաթողիկոսական ընտրելեան անունները պիտի դրկուին ի Ս. Էլմիածնին երկու պատգամաւորաց ձեռքը: Ինչպէս նաեւ կաթողիկոսական խնդրոյ վրայ պատրաստուած տեղեկագիրը, զոր Ընդհանուր Ժողովոյ կողմէն անուանեալ Յանձնաժողով մը գրի առած է, եւ Ընդհանուր Ժողովն ալ ընդունած:

Նոյն օրը Յանձնաժողովը որոշեց նաեւ Թուրքիոյ ամսոյ առաջին շաբթուան մէջ գումարել Եկեղեցական Վիճակային Ժողովը, Պօլիս գտնուող Եպիսկոպոսներն ու Եկեղեցեաց Քարոզիչ Վարդապետներն եւ Աւագ ու Աթոռակալ Քահանայները հրաւիրելով ըստ Թահմանագրութեան: Նաեւ մերձակայ վիճակներէն Տրապիզոնի, Նիկոմիդիոյ, Պրուսայի, Կուտինայի, Պանտըրմայի եւ Ռուսթայի Եպիսկոպոս Առաջնորդներն եւ Արմաշու Վանուց Վանահայրը: Այս վերջիներուն պէտք եղած հրաւիրագրերը Յանձնաժողովը յատենի անդ պատրաստեց, եւ Տրապիզոնի ու Կուտինայիը հեռագրական թելով, եւ միւսներուն սովորական թղթատարի միջոցաւ զրկեց:

Ըստ որում սոյն Վիճակային Ժողով պի-

տի պատրաստէր կաթողիկոսական ընտրելեաց այն ցուցակը որ Ազգային Երեսփոխանութեան ներկայանալով, անոր մէջէն եւ միայն անոր մէջէն պիտի ընտրուէին կաթողիկոսական երէք ընտրելիք, Յանձնաժողովը հարկ համարեց սոյն Վիճակային Ժողովին՝ ընդհանրական Ժողովոյ իրաւունք տալու համար հրաւիրել նաեւ Կիլիկիոյ եւ Աղթամարայ կաթողիկոսական Աթոռոց՝ եւ Ս. Երուսաղէմի Պատրիարքական Աթոռոյ Միաբանութեանց կողմէ մէկ մէկ ներկայացուցիչ:

Կիլիկիոյ կաթողիկոսական Աթոռին համար արդէն Պատրիարքական Վարչութեան կողմէ Տեղապահ կարգեալ էր ՚ի Սիս՝ Մկրտիչ Եպիսկոպոս: Աղթամարայ Աթոռին համար ալ Սրբազան Պատրիարքը Տեղապահ կարգեց Իգնատիոս Եպիսկոպոս՝ Վասպուրական աշխարհի: Յանձնաժողովն այս երկու կաթողիկոսական Տեղապահ Եպիսկոպոսաց հեռագրով իմաց տուաւ թէ՛ Ե Յառաջիկայ Եուրիս ամբայ սոյնիկըը Եկեղեցական անձ ժողով պիտի գումարուի ՚ի Կ. Պօլիս՝ Ասենայն Հայոց Ե կաթողիկոսի ընտրութեան սկզբնաւորութիւն ընելու: Սոյն Ժողովոյ մէջ ՚ի զիմաց Ե կաթողիկոսական Աթոռոց Կիլիկիոյ եւ Աղթամայ եկեղեցական ներկայացուցիչներ գտնուելու համար խրաքանչիւր Տեղապահ Ե Աթոռոյն Միաբանութեան ներկայ անդամոց հետ խորհրդակցելով, Կ. Պօլիս գտնուող Եկեղեցականներէն մէկ ներկայացուցիչ որոշելու կը հրաւիրուի, եւ սոյն որոշումը հարկ է հեռագրական թելով ծանուցուի Ազգային Պատրիարքարանի, որ Ե պէս զի Եկեղեցական Ժողովին գումարուած մէն առաջ ձանցուի խրաքանչիւր Աթոռի Ե ներկայացուցիչ: ՚ Սիս՝ իր կաթողիկոսական Տեղապահին միջոցաւ ներկայացուցիչ որոշեց զՆերսէս Եպիսկոպոս Վարժապետեան, եւ Աղթամար՝ զՅովհաննէս Վարդապետ Աթոռեան: Սոյն երկու որոշումներն Ազգային Պատրիարքանի հաղորդուեցան հեռագրաւորով Եկեղեցան Ժողովին գումարումէն առաջ:

Իսկ Ս. Երուսաղէմայ Պատրիարքական

Աթոռոյն գաղով, Յանձնաժողովը նկատեց որ էջմիածնի Սինօզին կողմէն առ Ս. Երուսաղէմի Պատրիարքն մասնաւոր հրատարակելու գացած ըլլալուն, եւ նոյն Աթոռոյ ու իր իրաւասութեան ներքեւ գտնուած Առաջնորդական միճակներուն կողմէն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութեան համար ուղղակի ի Ս. էջմիածին պատգամաւորներ եւ կամ քուէնամակ զրկելու պատուէր եղած ըլլալուն պատճառաւ, Ս. Երուսաղէմի Պատրիարքը կրնայ դժուարութեան մէջ իյնալ թէ որ Յանձնաժողովը առանց պէտք եղած քացատրութիւնները հաղորդելու, պարզպէս հրաւէր կարողար աներ՝ Աթոռոյն կողմէն ներկայացուցիչ մը զրկել ի Վիճակային Եկեղեցական ժողով Կ. Պօլսոյ ։ Ուստի սխտանակ հեռագրի դիմելու, ինչպէս Կիլիկիոյ եւ Աղթարայի Աթոռոց համար ըրաւ, Յանձնաժողովը ուղղակի նամակ զրկեց Ս. Երուսաղէմի Պատրիարքին եւ իմացուց թէ՛ « Ազգային Ընդհանուր ժողովը՝ որ զԱզգը ամբողջ կը ներկայացնէ առաջի Տէրութեան եւ Ազգին, եւ որ իր այս իշխանութիւնը արդէն ի ցոյց տուած է Կ. Պօլսոյ եւ Ս. Երուսաղէմի Պատրիարքներն ընտրելով, Եւ մեռ պատճ Կ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան խնդիրը, եւ երանայելատակ Եւրոպէոս Հայրապետին արժանաւոր յաւերթի մը ընտրելու համար, էջմիածնի Սինօզին կողմէն ի Քուրքիա եկած ծանուցական գրերուն պատուիրած ընտրութեան եղանակը հակառակ գտնելով թէ՛ ազգային եկեղեցւոյ կարգադրութեանց եւ առանց դուրսեանց, եւ թէ՛ ի Քուրքիա բնակեալ Եւրոպայեցոց քաղաքական միճակի պահանջմանց, որոշեց ո՛չ առաջնորդական միճակներէն եկեղեցական եւ աշխարհական անձինք պատգամաւոր ի Ս. էջմիածին երթալուն ներել, եւ ո՛չ թոյլ տալ Ազգային զանազան անձանց կողմէն Կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ Ռուսիոյ Տէրութեան երկիրներուն հետ թղթակցութիւն ըլլալուն. այլ ամենուն տեղ՝ ամենեցուն ներկայացուցիչ թէ՛ Եկեղեցական

« Վիճակային ժողովով եւ թէ՛ Ազգային Երեսօրհանական Ընդհանուր ժողովով գաւմեանայ ինչ անօրինել, եւ յանուր Քուրքիոյ Հայոց ընդհանրութեան Կաթողիկոսական երեք ընտրելի ներկայացնել ի Ս. էջմիածին ։ »

Այսու ծանուցմամբ Յանձնաժողովը յանուն Ազգին հրաւէր կարողաց Ս. Երուսաղէմի Պատրիարքին ներկայացուցիչ որոշել իր եւ Միաբանութեան կողմէն ի Կ. Պօլսոյ գումարուելիք Եկեղեցական ժողովին մէջ, որպէս զի Ս. Երուսաղէմի Աթոռը Կաթողիկոսական ընտրութեան մէջ ունեցած մասնակցութեան իրաւունքը ի Կեդրոնի Վարչութեան Ազգիս ի գործ զնելով, հարկ չիմաց հակառակ Եկեղեցւոյ օրինաց եւ քաղաքական պարագայից Քուրքիանակ Հայոց՝ առանձին պատգամաւորութեամբ կամ թղթակցութեամբ ուղղակի հաղորդակցութիւն հաստատել էջմիածնայ Սինօզի հետ, Յանձնաժողովն թէ՛ պէտ նամակաւ հաղորդեց զայս ամենայն Ս. Երուսաղէմի Պատրիարքին, բայց պատասխանը հեռագրով զրկելու խնդիր ըրաւ, որպէսզի անոր ալ ներկայացուցիչը կարենայ գտնուիլ Կ. Պօլսոյ ժողովին մէջ Յուլիս ամսոյ սկիզբը ։

Ս. Երուսաղէմայ Պատրիարքը ընդունել է նամակը ժամանակին, բայց պատասխանը ո՛չ հեռագրով պալ սովորական թղթատարով զրկելուն պատճառաւ, իրեն ներկայացուցիչ որոշած Արժ. Սիմէոն Վարդապետը չէ կրցեր ի գործ զնել իր պաշտօնը Եկեղեցական ժողովին մէջ, Ս. Երուսաղէմի Պատրիարքը եւ իր հետ Տնօրէն ժողովը ընդունել է Ազգային Ընդհանուր ժողովոյ որոշմները եւ իր կողմէն ներկայացուցիչ որոշելով յայտնի ցոյց տուեր է Ազգին ընդհանրութեան համամուտ գտնուիլը, Բայց երկընչելով թէ՛ մի՛ գուցէ Ազգային Ընդհանուր ժողովոյ անօրէնութիւնները Ս. էջմիածնի Սինօզին անհաճոյ երեւելով եւ անոնց գործադրութեան դժուարութիւններ ծագելով, Ս. Երուսաղէմի Աթոռին ի հոգեւորս Սինօ-

դին հետ ունեցած յարաբերութեանց փնտսմը յառաջ գայ, Պատրիարքը այժմէն յայտներ է թէ՛ չուզեր մասնակցիլ ապագային ծագելիք պատասխանատուութեան այն գործին համար որուն գործակից գտնուելու հաճութիւն կուտայ, Կեդրոնական Վարչութեան ունեցած հնազանդութիւնը յայտնելու համար:

Ասոնք եղան ահա Յանձնաժողովին առաջին գումարման մէջ ըրած տնօրէնութիւնները:

Յանձնաժողովը երկրորդ անգամ գումարուած օրը տեղեկացաւ թէ Վիճակային Ժողովի հրահրուած Առաջնորդներէն միայն Պրուսայի Առաջնորդ Գեր. Գէորգ Եպիսկոպոսը չի կրնար գալիքը իմացուցեր է նամակաւ, միւսներն եկեր են ի Պօլիս, եւ Կիլիկիոյ ու Աղթամարայ Կաթողիկոսական Աթոռաց ներկայացուցիչներն որոշուեր են:

Յանձնաժողովը որոշեց որ Յուլիս 12, Երեքշաբթի օրը Վիճակային Ժողովը գումարուի Մայր Եկեղեցւոյ մէջ եւ Կաթողիկոսական ընտրելեաց նախապատրաստական գործողութիւնները ըն՛ հետեւեալ կերպով.

Նախ՝ Յանձնաժողովոյ անդամներէն ներքէն Եպիսկոպոս եւ Յովհաննէս Վարդապետ Աէթեան Ս. Պատրիարքի նախագահութեամբ պատրաստեն բոլոր Հայ Լուսաւորչական Եպիսկոպոսաց ցուցակը՝ առանց խտրութեան, ս՛ր որ կը գտնուին եւ ս՛ր Աթոռէ որ ձեռնադրուած ըլլան: Սոյն ցուցակը կերկայացուի Վիճակային Ժողովին՝ որ զայն կատարելագործէ եթէ պակաս ունի, եւ Կաթողիկոսական աստիճանին արժանաւորութեան պէտք եղած հանգամանքը որոշելով, յիշեալ ցուցակին մէջէն գաղտնի քուէով որոշէ եօժն ընտրելիք, որոնք ունեան նոյն հանգամանքը:

Ս. Պատրիարքը նոյն օրը Յանձնաժողովին յայտնեց որ Կիլիկիոյ ու Աղթամարայ Աթոռներուն վիճակը օր աւուր վատթարանալու վրայ է, եւ ըստ վկայութեան Տեղապահ Եպիսկոպոսաց՝ եթէ ժամ առաջ սոյն

Աթոռաց Գահակալներն չընտրուին, նոյն վիճակաց ազգայնոց մէջ շփոթութիւն, պառակտում, մինչեւ անգամ կրօնափոխութեան վտանգ կրնայ պատահիլ: Յանձնաժողովը, յետ խորհրդակցութեան, որոշեց որ՝ «Թէ պէտ եւ Ազգային Ընդհանուր Ժողովը Կիլիկիոյ եւ Աղթամարայ Կաթողիկոսաց ընտրութիւնը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութենէն ետքն ըլլալ որոշելէն ետքը, «ընաւ ո՛չ որ իրաւունք չունի փոփոխութիւն ընել այս մասին, բայց Ս. Պատրիարքի յայտարարութիւնը կը հարկադրէ Յանձնաժողովս առաջարկել որ Եկեղեցական Վիճակային Ժողովը ՚ի քնին առնու «սոյն խնդիրը, եթէ պատշաճ դատէ եւ նախ ինքնընտիր Ռաչատուր եւ Նիկիոզոս «ապօրինաւոր Կաթողիկոսաց վրայ իր վճիռը տալէ ետքը, յանուն նոյն Աթոռաց «Միաբանութեանց եւ փոխախորհարար եւ միայն այս անգամի համար երեքական անձերէ ընտրելեաց ցուցակներ պատրաստէ, «մէկը Կիլիկիոյ եւ միւսը Աղթամարայ Կաթողիկոսութեան համար, եւ զանոնք ալ «ստորագրելով ներկայացունէ Ազգային «ըւստիսանութեան Ընդհանուր Ժողովին:»

Այս ամենայն ի գործ դրուեցաւ, եւ Վիճակային Ժողովին տեղեկագիրը ահաւասիկ կը յայտնէ նոյն Ժողովով եղած տնօրէնութիւնները:

Ասկէց ետքը Վիճակային Ժողովին Տեղեկագիրը կարգացուեցաւ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Իւշպէս որ Տեղեկագրէն հասկցուեցաւ, այսօր Ժողովը երեք Կաթողիկոսաց ընտրութեան պիտի ձեռնարկէ: Առաջին՝ էջմիածնի, երկրորդ՝ Սոյո, եւ երրորդ՝ Աղթամարայ, որոնց համար Վիճակային Ժողովը ընտրելիներ պատրաստած է:

ՍԵՌԱԻՉԵՆ ԷՅ. — Երեք Կաթողիկոսական Աթոռներ կան. առաջինը էջմիածնայ Աթոռ, որուն թափուր ըլլալը գիտնեք:

երկրորդ եւ երրորդ Աթոռները տարակուսեցիկ են։ Ուստի այսօր միայն Մայր-Աթոռին Գահակային ընտրութեամբը շատանք եւ միւս երկու Աթոռներուն վիճակը լաւ մը քննելէ ետեւ ուրիշ ատեն պէտք եղածը անօրինակնք։

ԱՍԼԱՆՅԱՆ Ս. ՊԵՏ — Սոյ եւ Աղթամարայ Աթոռներն ալ թափուր են. վասն զի վիճակային Համագումար ժողովը վճռած է որ Աղթամարայ Սաշատուր Եպիսկոպոսը եւ Սոյ Նիկողոս Եպիսկոպոսը Կաթողիկոս չեն, եւ չեն կրնար իրրեւ Կաթողիկոս ճանցուիլ։ Այս վճիռը բաւական է եւ պէտք է հրատարակել Հասարակութեան գիտութեան համար։ Ուստի նոր րնտութեան հարկ մնացած չէ, միայն ընտրութիւնը ուրիշ ժամանակի կարելի է ձգել։

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Աղթամարայ եւ Սոյ Կաթողիկոսաց ընտրութիւնը ետքի ձգելը խոհեմութիւն է, արդէն Սաշատուրը եւ Նիկողոսը ինքզինքնին Կաթողիկոս կանուանեն։ Եթէ մե՛ք ալ մեր կողմէն երկու Կաթողիկոս ընտրենք, Կաթողիկոսները կը շատան եւ ասկէց գէշ հետեւանքներ կրնան ծագիլ։ Ուստի այսօր անմիջապէս էջմիածնայ Կաթողիկոսի ընտրութեան ձեռք գարնենք։

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՅ. — Քանի որ վիճակային ժողովը Սոյ եւ Աղթամարայ ինքնընտիր Կաթողիկոսները անվաւեր հրատարակած է, եւ ընտրելիներ ցոյց տուած է, ըսել է թէ անոնց յանցաւորութիւնը ճանցած է, Ուստի Ընդհանուր ժողովին կիյնայ անմիջապէս ընտրութիւն ընել, եւ քննութեան հարկ չիկայ։ Միթէ Սէրվիչէն էֆէնտին կրնայ երաշխաւոր ըլլալ որ Էթէ գործը երկարի, ապօրինաւոր Կաթողիկոսները հրովարտակ չեն ստանար։

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Փանոսեան էֆէնտին ալ կրնայ երաշխաւորել որ, մեծ գծտու-

թիւն չի ծագիր, եթէ ընտրութիւնը անմիջապէս կատարուի։

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՅ. — Սէրվիչէն էֆէնտին խօսքէն սա կը հասկցուի որ Սաշատուրը եւ Նիկողոսը պիտի կրնան աղագարանալ ու Կաթողիկոս ըլլալ։

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Ես այդպիսի խօսք չըսի՛, Փանոսեան էֆէնտին սովորութիւնն է խօսողին ըսածը չի հասկնալ, այլ չըսածը, գուշակութիւն ընել, Ատի լրագրաց մէջ կրնայ ըլլալ, բայց Ընդհանուր ժողովոյ մէջ ներելի չէ՛։

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՅ. — Լրագրի խնդրը դուրսը տեսնուելիք խնդիր է, Բայց Ձեր ըսածը սարգապէս զրպարտութիւն է, Սէրվիչէն էֆէնտին։

ԱՏՏՆԱՊԵՏ — Խնդրէն դուրս չըլլենք. խնդրոց կարգը Էջմիածնայ Կաթողիկոսի ընտրութիւնն է։

ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Կառաջարկեմ որ Ս. Նրուսաղէմի Գատրխարբին ուղղած պատասխանը, որում ակնարկեց Ստեփան Պէյը, կարդացուի. որովհետեւ Նրուսաղէմայ մասնակցութեամ մասին կէտ մը կայ որ պէտք է անմիջապէս այս առեանին մէջ որոշել։

Նամակը կը կարդացուի։

ԱՍԼԱՆՅԱՆ Ս. ՊԵՏ — Նրուսաղէմայ Գատրխարբը Ընդհանուր ժողովին որոշումը կընդունի, բայց պատասխանատուութեան տակ չի մտնի. այսու ամենայնիւ վիճակային ժողովին ալ փոխանորդ մը կը ցուցնէ։ սակայն ճամբակ երբ հասաւ, արդէն վիճակային ժողովը եղած էր, որով կերպիւ մը Նրուսաղէմի Միտրանութիւնը ամենեւին չի կրցաւ մասնակցիլ էջմիածնի ընտրելեաց ցուցակին պատրաստութեան։

Այս խնդրոյն վրայ երկար վիճարանութիւն ըլլալէն ետեւ, ժողովը որոշեց որ Ս. Երուսաղէմայ Պատգամաւորը այսօր ըլլալիք թուէարկութեան մասնակցի: Ուստի հրատարակելով Ս. Երուսաղէմի Տեղագահ Սիմէօն Վարդապետը, ներկայացաւ:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Պէտք է այժմ սկսիլ քուէարկութեան:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Կաթողիկոսական ընտրութիւնը ըստ տեղեկագրին՝ նախ պէտք է բացարձակ առաւելութեամբ քուէից կատարուի. բայց ըստ որում գործը կրնայ երկարիլ կրկին քուէարկութիւն ընելով, կառավարիւմ որ համեմատական առաւելութիւն փնտռուի:

Ժողովը այս առաջարկութիւնը ընդունելէն ետեւ, Ատենապետը կոսէ:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Որովհետեւ այսօր 71 Երեսօրհան ներկայ չիկայ, կառավարիւմ որ ներկայ գտնուողները իրենց քուէն տան եւ բացակայից ալ նամակ գրուի որ յառաջիկայ

Չորեքշաբթի օր քուէինն ի Պատրիարքարան շրկեն, որպէս զի նոյն օրը քուէհամարը ըլլայ:

Ժողովը այս առաջարկութիւնն ալ ընդունելով, դարձեալ Ատենապետ Պէյրին առաջարկութեամբ հետեւեալ անձինքը քննիչ որոշեց, որք են՝

1. Ներսէս Եպիսկ. Վարժապետեան (Փոխ. Սոսյ Աթոռոյն.
2. Յովհաննէս Վարդ. Սէթեան (Փոխ. Աղթամարայ Աթոռոյն.
3. Սիմէօն Վարդ. Սէֆէրեան (Փոխ. Երուսաղէմայ Աթոռոյն.
4. Մկրտիչ Պէյ Րէյիզեան
5. Ստեփան Պէյ Աւլանեան
6. Աւետիս Էֆէնտի Գօլօլեան

Այս կը կարդացուի Վիճակային Ընդհանուր Ժողովոյ պարաստած բոլոր Եպիսկոպոսաց ցանկը եւ եօթն ընտրելեաց ջուցակը, որոնց պատճէնն ահաւաստիկ:

ԱՆՈՒԱՆՔ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ ՀՁԹԱՍՏԱՆԵԱՅՑ Ս. ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ԱՌԱՋԱՐԿԵԼԻՔ ՅՈՒ ՀՄԱԳՈՒԹԱՐ ՎԻՃԼԿԱՅԵՆ ԺՈՂՈՎՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ

1.	Ամեն.	Տ.	Պօղոս	Ս. Երբ-Եպիսկ.	Պատրիարք	Կ.	Գօլտոյ
2.	»	»	Նսայի	»	»	»	Ս. Երուսաղէմի
3.	»	»	Դէորդ	»	»	Նախ.	» եւ Առաջնորդ Պրուսայու
4.	Դեր.	»	Արիստաքէս	»	»	»	Ազրիանուպօլտոյ
5.	»	»	Կարապետ	»	»	»	Աերաստիոյ
6.	»	»	Թաղէոս	»	»	»	Թէրիբտաղու
7.	»	»	Յակոբ	»	»	»	Գաղատիոյ
8.	»	»	Դէորդ	»	»	»	Ամասիոյ
9.	»	»	Յակոբ	»	»	»	Տիգրանակերտի
10.	»	»	Մակար	»	»	»	Թիֆլիզու
11.	»	»	Սարգիս	»	»	Զալալեանց	
12.	»	»	Դէորդ	»	»	Վեհապետեան	
13.	»	»	Մատթէոս	»	»	»	Աժտէրխանու

14.	Գեր .	S .	Նղիւզար Ս . Արք-Եպսկ .		Առաջնորդ Նախընկալու
15.	»	»	Արէլ	»	»
16.	»	»	Մովսէս	»	» Նոր-Ջուղայու
17.	»	»	Դէորդ	»	» Յովակիմեան
18.	»	»	Յովհաննէս	»	» Ասլանեան
19.	»	»	Յովհաննէս	»	» Արշարունի
20.	»	»	Յովհաննէս	»	» Կապուտիկեան
21.	»	»	Ներսէս	»	» Վարժապետեան
22.	»	»	Յարութիւն	»	» Վեհապետեան
23.	»	»	Իգնատիոս	»	» Կարնոյ
24.	»	»	Յակոբ	»	» Վանահայր Լիմ-Անապատի
25.	»	»	Կարապետ	»	» Ս . Դանիէլի Կեսարիոյ
26.	»	»	Յովհաննէս	»	» Եդեսեան Առաջնորդ Պանտրմայի
27.	»	»	Յովսէփ	»	» Կուտինայի
28.	»	»	Մկրտիչ	»	» Փոխ . Եգիպտոսի
29.	»	»	Արիստակէս	»	» Դերձակեան
30.	»	»	Գրիգոր	»	» Բաբրդու
31.	»	»	Գրիգոր	»	» Արաբկիրու
32.	»	»	Մեարոբ	»	» Տրապիզոնի
33.	»	»	Արրահամ	»	» Շապ . Գարահասարի
34.	»	»	Նիկողոյոս	»	» Փոխ . Նիկոմիդիոյ
35.	»	»	Յովհաննէս	»	» Ռչտունի Կարուց
36.	»	»	Իսահակ	»	» Միաբան Ս . Երուսաղէմի
37.	»	»	Յակոբ	»	»
38.	»	»	Կարապետ	»	»
39.	»	»	Մկրտիչ	»	» Տեղապահ Կաթող Սոսյ
40.	»	»	Պետրոս	»	» Առաջնորդ Հաննոյ
41.	»	»	Սարգիս	»	» Ջէյթուների
42.	»	»	Յակոբ	»	» Նախ . Հայէպի
43.	»	»	Յովհաննէս	»	» Եօզղատու
44.	»	»	Սրապիոն	»	» Մալաթիոյ
45.	»	»	Գրիգոր	»	» Չնքուշի
46.	»	»	Մարգար	»	» Միաբան Աղթամարայ
47.	»	»	Յակոբ	»	» (Քիզանցի) »
48.	»	»	Ջաքարիս	»	» Առաջնորդ Տէրէնտէյի
49.	»	»	Անդրէաս	»	»

ԿՄԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԵՕԹՆ ԸՆՏՐԵԼԻԲ

1.	Տ.	Գեորգ	Արք-եպսկ.	Պրուսայի	քուհ 31
2.	Տ.	Պողոս	»	Պատրիարք Կ. Պօլտոյ	» 30
3.	Տ.	Իզնատիոս	»	Վասպուրականի	» 26
4.	Տ.	Թադեոս	»	Թերթիտաղու	» 20
5.	Տ.	Արիստակես	»	Իսկիւտարի	» 19
6.	Տ.	Եսայի	»	Պատր. Ս. Երուսաղէմի	» 18
7.	Տ.	Մակար	»	Տիխիւս.	» 16

ԱՂԱՔԷԿԵԱՆ Ս. ԷՅ. — (Առ. Ս. Պստ. րիարքն) Սրբազան Հայր, ասկէջ պահ մ'առաջ, ինչպէս Ստեփան Պէյը ըսաւ, Կաթողիկոսական աստիճանին արժանաւորութեան պէտք եղած հանգամանքը Համագումար ժողովը պիտի քննէր եւ որոշէր: Արդեօք այս քննութիւնն սոյն եօթն ընտրելեաց վրայ եղած է:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԲ — Այդպիսի քննութիւն մը չեղաւ նոյն օրը:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Պէտք է քուէարկութեան սկսինք:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԲ — Վիճակային Եկեղեցական ժողովը Արարատեան Մայր-Աթոռոյ Կաթողիկոսական ընտրելեաց ցանկին մէջ զիս ալ յիշատակած է: Թէև սրբազան պատուարութիւնն մը կը համարիմ ամեն ժամանակ անձնուիրարար ծառայել Ազգիս, սակայն իմ անձնական տկարութիւնս եւ ծերութիւնս շատ անգամ արգելք՝ եր հը յարուցանեն, Աստի շնորհակալ ըլլալով Վիճակային Եկեղեցական ժողովէն, այժմէն կը յայտենեմ որ զիս ընտրելեաց ցանկէն հանէք, որովհետեւ ես ինքզինքս անբաւական կը սեպեմ այսպիսի մեծ եւ ծանր պաշտօնի:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Ընդհանուր ժողովին կողմէն կը թախանձեմ, Հայր Սրբազան, որ Ձեր հրատարականը ետ առնէք:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԲ — Վիճակային ժողովոյ ընտրելեաց ցանկին մէջ կը գտնուիմ, սակայն Ընդհանուր ժողովոյ պատրաստելիք երեք ընտրելեաց ցանկին մէջ գտնուիր չեմ գիտեր: Սյուս ամենայնիւ եթէ հրատարական տուի, պատճառը գալիք երկարաձգութեանց առաջըք առնելու համար է, վասնզի եթէ երբէք ընտրուիմ, չի պիտի ընդունիմ իմ անձնական տկարութեանս պատճառաւ եւ այն ատեն մեծ անպատեհութիւններ կրնան ծագիլ: Աստի հիմակուց Ձեզի ծանուցանելով, ես անպարտ կը մնամ առաջի Աստուծոյ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Սրբազան Պատրիարքին իրաւացի զիտողութեանց եւ անկեղծ յայտարարութեան վրայ չնէք կարող մեր ազաւանքը կրկնել: Աստի Երեսփոխանաց կը մնայ պէտք եղած խոհանութիւնը բանեցընել:

Քուէարկութիւնը չըսկած, հրամանաւ Ս. Պատրիարք Հօր Արթ. Երիմեան Միլրոիք Վարդապետ ոտքի ելլալով ձառ մը կարդաց: Սոյն ճառէն յետոյ քուէարկութիւն ըլլալով, ներկայ Երեսփոխանները իրենց քուէն տուին, եւ քուէտուփը կնքուելով, Տէր Սուբիոս Լուսարարագետ Քահանային պահպանութեան յանձնուեցաւ, որպէս զի Ձեր քըջարթի օրն ալ շարունակուի:

Ի վերջոյ Ս. Էջմիածին զրկուելիք երկու Պատգամաւորաց ընտրութեան խօսքը

բացուելով, Ընդհանուր Ժողովը ի՛նչ այս ընտրութեան եւ թէ՛ Ս. Էլմիածին զրկուելիք պաշտօնական զբութեանց պատրաստութեան հոգը յանձնեց Կաթողիկոսական Յանձնաժողովին :

3

Յայ էւ Աղբամարայ Կաթողիկոսութիւնը

Այս երկու Կաթողիկոսութեանց համար վիճակային Ժողովոյ վճիռը կը կարգացուի, որոյ պատճէնն է հետեւեալը :

« Կիճակային Եկեղեցական Ժողովս տեղեկանալով թէ Խաչատուր Եպիսկոպոս Աղթամարայ հանգուցեալ Պետրոս Կաթողիկոսին կենդանութեան ատեն ինքզինքը անոր տեղ Կաթողիկոս օծել տուեր է, անվաւեր վճռեց անոր Կաթողիկոսութիւնը :

« Նոյնպէս անվաւեր վճռեց Սոյ Նիկողոս Եպիսկոպոսին Կաթողիկոսութիւնը, ըստ որում արժանաւորութիւն չունենալով գիշեր ատեն գողն ի գող առանց ազգային հաւանութեան, և կրօնափոխութեան արատով արատաւորեալ Եպիսկոպոսէ մը օծուելու յանդրգներ է :

« Ուստի Եկեղեցական Կիճակային Ժողովս դադարնի քուէարկութեամբ Աղթամարայ Աթոռոյն Կաթողիկոսութեան ընտրելի նշանակեց հետեւեալ երեք արժանաւոր Եկեղեցականները .

- 1. Յակոբ Եպսկ. Թօփուզեան քուէ 23
- 2. Մկրտիչ Վրդ. Խրիմեան » 22
- 3. Երեմիա » Բաղէշի » 19

« Նոյնպէս կիլիկիոյ Աթոռոյն Կաթողիկոսութեան ընտրելի նշանակեց դարձեալ երեք արժանաւոր Եպիսկոպոսներ, որք են՝

- 1. Ներսէս Եպ. Վարժապետեան քուէ 21
- 2. Արիստակէս Եպսկ. Ատանայի » 17
- 3. Յովհաննէս » Եղեսեան » 15

« Ի հաստատութիւն կատրագրեմք » :

(ԿճԻՐ)

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ ՀՕՐ

(Ստորագրութիւնը)

ԵՐԵՎԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԱՏՐԱՐԿԻ ՎԱՍԿԱԿԵՐՍ

ՅԱՍՆ ԵՎ ՎԵՅ ՔԱՆՏԱՆԱՅՐ

Երեսփոխաններէն ոմանք Վիճակային Ժողովոյ անդամներէն ինքնակոչ Կաթողիկոսաց վրայօք տեղեկութիւն խնդրելով, Վարժապետեան Տ. Ներսէս Սրբազանը սապէս կը պատասխանէ :

ՆԵՐՍԷՍ ԵՊՍԿ. ՎԱՐՃԱՊԵՏԵԱՆ — Աղթամարայ ինքնակոչ Խաչատուր Կաթողիկոսը Պետրոս Կաթողիկոսին կենդանութեան ատեն ինքզինքը Կաթողիկոս օծել տուած է, նոյն միջոցին Կաթողիկոսը մեռնելով ամբաստանութեան տակ մտած է, Վանայ մէջ Փաշային եւ Մէծիլիսին սովելու դատը տեսնուեր է ի ներկայութեան Վասպուրականի Առաջնորդ Իգնատիոս Արքեպիսկոպոսին եւ Կարնոյ Առաջնորդ Յարութիւն Արքեպիսկոպոսի, որոնք յատկապէս Աղբամարայի Վարժապետութեան կողմանէ որոշուած էին այս գործոյս քննութեան ներկայ գտնուելու : Յիշեալ Մէծիլիսը վճռեր է որ Պետրոս Կաթողիկոսին սպանմանը Յաչատուրին մասնակից ըլլալը կասկածի տակ է, եւ այս մտօք շինուած մագպարային վերոյիշեալ երկու Արքեպիսկոպոսուք ստորագրութիւն դրած են : Ասանկ պարագայի մէջ գտնուող Եկեղեցական մը ո՛չ թէ Կաթողիկոս, այլ Եկեղեցական անգամ ճանչցուելու իրաւունքէն զրկուած է :

Իսկ Սոյ ինքնակոչ Նիկողոսայ Կաթողիկոսին գալով, ասոր ալ Կաթողիկոսութիւնը անընդունելի է, վասն զի ատանց

Ազգի հաւանութեան եւ որոշմանը սպասելու արժանաւորութիւն չունենալով գիշերաստան ինքզինքը օծել տուեր է գողնի գողըն՝ երբեմն Հոովմէյականութիւնը ընդունող Յարութիւն անուն եպիսկոպոսէն: Այս ալ կաթողիկոս շի ճանչնար Եկեղեցական Վիճակային ժողովը, եւ ասոր ըրածը Եկեղեցւոյ դէժ մեղանշել է. եթէ ազալխարէ, թողութիւն կը գտնէ, բայց դարձեալ կաթողիկոս շի կրնար ճանչցուիլ. ասոր կաթողիկոսութիւնը ըստ իս այսպէս է. եթէ անհաւատ մը Վանքը մտած ըլլար եւ Ս. միւսօնին շիւր գլուխը թափած ըլլար, միթէ զանի կաթողիկոս պիտի ճանչնայինք. նիկողայոս Եպիսկոպոսին կաթողիկոսութիւնն ալ ճիշդ այսպէս է:

ԱՏԵՆԱԳՅՑ — Եկեղեցական Համագումար ժողովը, ուր բայ ՚ի Վարդապետներէ

եւ Քահանայներէ, Ներկայ գտնուած են նաեւ վեց Եպիսկոպոսունք եւ մէկ Պատրիարք մը, անվաներ կը վճուէ Սոսյ եւ Ազթամարայ ինքնակոչ կաթողիկոսները, կը մերժէ զանոնք, եւ Սոսյ ու Ազթամարայ Աթոռները թափուր կը հրատարակէ:

Այժմ կը հարցնմ Քեդհանուր ժողովոյ թէ այս վճիռը կընդունի՞:—Ո՛վ որ կընդունի ձեռքը վեր առնէ:

Ներկայ եղող Երեսփոխանք ձեռքերնին վեր վերցնելով՝ սոյն վճիռը կ'ընդունին, եւ յիշեալ երկու Աթոռները թափուր կը հրատարակուին:

Ընտրութիւնը ուրիշ նստի ձգուելով՝ Ատեանը կը վերջնեայ ժամ 10 ին:

Ատենադպիր

Ա. ՆԵՎՈՒՅ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Ր

Ք Ո Ւ Է Հ Ա Մ Ա Ր Ի Գ Ո Ր Ե Ո Ղ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

Ա Մ Ե Ն Ա Տ Ե Հ Ա Տ Ո Ց Կ Մ Փ Ո Ղ Ի Կ Ս Մ Ի Ը Ն Տ Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

27 Յուլիս 1866

Ն Ե Ր Կ Ա Ց Պ Ա Շ Տ Ո Ն Ա Կ Ա Լ Ք

ամեն. ս. Պատրիարք Հայր. — Նախագահ Ազգ. Ընդհանուր Ժողովոյ
ձերուն Թարուցակ Պէյ. — Ատենապետ » » »

Պ Ա Շ Տ Ո Ն Ա Կ Ա Ն Ք Ը Ն Ի Զ Ք

Ներսէս Եպիսկոպոս Վարժապետեան. — Ներկայացուցիչ Գաթ. Աթոռոյ Կիլիկիոյ
Յովնանէս Վրդ. Սէրեան. — » » » Աղթամարոյ
Սիմէոն Վրդ. Սեւերեան. — » Պատ. Աթոռոյ Ս. Նրուսազիմայ

Ե Ր Ե Ս Փ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ք

Մկրտիչ Պէյ Բեյիզեան — Ստեփան Պէյ Ապրանեան — Աւետիս Էճ. Պօլսեան

Ատենաք բացուեցաւ, 27 Յուլիս 1866,
Զորհրջարթի օր, ժամ 6 1/2 ին.

Ամսոյս 22 ին, Ուրբաթ օրը Ազգային
Ժողովոյ ատենին մէջ 55 Ազգային Նրես-
փոխանք անձամբ քուէ տուին. 3 Նրեսփո-
խանաց նամակաւ քուէները ընդունուեցան,
եւ Ս. Նրուսազիմայ Պատրիարքական Աթո-
ռոյ ներկայացուցիչ Սիմէոն Վրդ. Անթէր-
եանը անձամբ քուէ տուաւ յանուն Պատ-
րիարքական Աթոռոյ Ս. Նրուսազիմի, ընդ-
ամենն 59 քուէ՝ քուէտուփին մէջ փակուե-
ցան:

Պատրիարքական Գիւանատան գործա-
կալք յայտնեցին որ Ընդհանուր Ժողովոյ
հետեւեալ օրը, Ս. Պատրիարքին կողմէն

նամակաւ քուէ խնդրուեցաւ 34 Նրեսփո-
խաններէ, որոնք բացակայ էին նախընթաց
օրուան ժողովէն: Ազգային Նրեսփոխանու-
թեան մնացեալ թիւը կը լրացնեն հրաժար-
եալք, ննջեցեալք, եւ Կ. Պօլսէն բացակայ
եղող Նրեսփոխանները:

Այսօր, Յուլիս 27, մինչեւ ժամը 6 1/2
ընդունուեցաւ քուէնամակ 18, որով քուէ-
տուփին մէջ 77 քուէ ընդունուած ըլլալուն
եւ քուէհամարի պայմանեալ ժամանակը կէս
ժամ ալ անցած ըլլալուն պատճառաւ քուէ-
տուփը բացուեցաւ, եւ քուէները համրուե-
լով, ամրող 77 քուէ գտնուեցաւ: Քուէ-
համարն սկսաւ ժամը 7 ին քառորդ մնա-
ցած ի ներկայութեան վերոյգրեալ պաշտո-

նակալաց եւ բազմաթիւ Եկեղեցական եւ աշխարհական հանգիսականաց : — Քուէհամարի պատկերն հետեւեալը եղաւ :

Քուէ 77

Երեք անձանց քուէ տուող	46
Երկու „ „ „	9
Մէկ անուան „ „	22
	—
	77

1. Գեորգ Արք-եպսկ. նախկին Պատրիարք Կ. Պօլսոյ քուէ 44
2. Եսայի Արք-եպսկ. Պատրիարք Ս. Երուսաղէմի քուէ 44
3. Իգնատիոս Արք-եպսկ. Վասպուրականի քուէ 29
4. Արիստակէս Արք-եպսկ. Իսկիւտարի քուէ 27
5. Մակար Արք-եպսկ. Առաջնորդ Թիֆլիզի քուէ 16
6. Պօղոս Արք-եպսկ. Պատրիարք Կ. Պօլսոյ քուէ 12
7. Թադէոս Արք-եպսկ. Առաջնորդ Թիֆլիսոյ քուէ 7

Ըստ որում քուէհամարի արդեանց համեմատ Տ. Գէորգ, Տ. Եսայի եւ Տ. Իգնատիոս Արք-Եպիսկոպոսները եօթն ընտրելեաց մէջէն ամենէն առաւել քուէ ստացած են, ասոնք պիտի ճանչցուին Կաթողիկոսա-

կան ընտրելիք, Ս. Էլմիածնի Տաճարին մէջ կատարուելիք առաջին քուէարկութեան համար, ի դիմաց Թուրքիոյ Հայոց ընդհանրութեան : Բայց նոյն Տաճարին մէջ երկրորդ եւ վերջին անգամ կատարուելու քուէարկութեան համար՝ ասոնցմէ միայն մէկը պէտք է որոշել ըստ վեճոյ Ազգային Ընդհանուր Ժողովոյ, եւ ըստ որում Տ. Գէորգ եւ Տ. Եսայի Արք-Եպիսկոպոսները ճիշդ հաւասար թուով քուէ ստացած են, հարկ է անոնցմէ մէկը նորէն քուէարկութեամբ որոշել, եւ այս քուէարկութիւնն ալ Ազգային Ընդհանուր Ժողովոյ իրաւունքն եղած ըլլալուն, Քենիշ Եանձնաժողովը Ազգային Ընդհանուր Ժողովոյ Ս. Նախագահի եւ Աստեապետի հաճութեամբ որոշեց Երեսփոխաններէն քուէ ուզել յառաջիկայ Երկուշաբթի օրուան համար նամակաւ : Քենիշները նոյն անձինք պիտի ըլլան :

Ստորագրութիւնք

- Յովնանեա Վրդ. Սեբեան
- Սիմուս „ Սևեբեան
- Մկրտիչ Բիլիզեան
- Ստեփան Ալալեան
- Աւետիս Գօրլեան

Աստեապետ Ընդհանուր Ժողովոյ
 Բարսեղակ Յարուս

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ի Գ .

10 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1867

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ

ԲԱՐՈՒՆԱԿ ԳԷՅ ՖԷՐՈՒՀ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — (Ան Ս. Պատրիարք Հայրն) Սրբազան Հայր, միայն 46 Երեսփոխանք ներկայ կը գտնուին, արդէն ժամանակն ալ անցած է, ինչ հրաման կընէք. Ատեանք բանա՞նք թէ ոչ :

Ս. ՊԵՏՐՈՒԱՐ — Ատեանք բանալու համար գտնէ 51 Երեսփոխանք պէտք է ներկայ գտնուին :

Ժողովականներէն ոմանք կառարկեն թէ՛ մինչեւ որ ատենագրութիւնը կարդացուի, կարելի է որ ժողովն իւր օրինաւոր թիւը գտնէ :

Այս առաջարկութիւնը ընդունուելով, Ատեանք բացուեցաւ ժամը 8 ին :

1

Նախընթաց նստի ատենագրութիւնը կը կարդացուի եւ առանց դիտողութեան կընդունուի :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Ընդհանուր ժողովոյ ատենագրութիւնը ապագային մէջ ազգային պատմութեան աղբիւր մը կընայ ԸԼԱՆ. ուստի պէտք է կանոնաւոր տուժարի

մէջ արձանագրել եւ ոչ թէ ցրիւ թղթերու վրայ պահել, եւ այն ատեն վաւերական կը համարուին երբ Ս. Պատրիարքը եւ Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանը կատարաբն զայնս :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Այս առաջարկութիւնը օրինաւոր է եւ ընդհանրապէս ատենագրութիւնները տուժարի մէջ կանցնին, սա ճիշդ է որ մինչեւ ցարդ ատենագրութիւնները մասամբ մը ստորագրուած չեն Ս. Պատրիարքի եւ Ընդհանուր Ժողովոյ նախկին Դիւաններուն կողմէն : Աւստի, ինչպէս Ստեփան Գէյը ըսաւ, պէտք է որ ստորագրուին եւ այս մասին կը խնդրեմ Սրբօրհնաներէն ապահով ըլլալ խէ ատենագրութիւնները օրինաւորապէս պիտի ստորագրուին :

Ժողովականք զո՞ր կը Ֆեան Ատենապետ Պէյի սոյն բացատրութենէն :

2

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Այժմ խօսքը կաթողիկոսական Յանձնաժողովինն է :

Ալանեան Ստեփան Գէյը կը կարգայ կաթողիկոսական Յանձնաժողովին երրորդ եւ վերջին տեղեկագիրը :

Տեղեկագրին ընթերցումէն վերջը Ասե-
նապետ Պէյը կաթողիկոսական ընտրութեան
Պատգամաւորաց համար շնորհակալութեան
առաջարկութիւնը քուէի դրաւ, եւ ժողո-
վը միամայն հաւանութեամբ ընդունեց :

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ, Գ. ԷԾ. — Կաթողիկոսա-
կան ընտրութեան Պատգամաւորներէն Նո-
րատունկեան Յակոբ էֆէնտիին ուրիշ շնոր-
հակալութիւն մ'ալ ունինք ընելու, այն է
Բերայի մէջ իւր սեպհականութիւն եղած
հոյակապ տուեր վեհափառ Կաթողիկոսին
առժամեայ քնակութեան յատկացուցած ըլ-
լալուն համար :

Ուստի կառանջարկեմ որ եթէ շնորհակա-
լութեան նամակ գրուի, այս ըրած զեհանձ-
նութիւնն ալ մասնաւորապէս յիշուի, վասն
զի նորին Մեծապատուութեան այս ըրածը
ո՛չ միայն Սրբազան Կաթողիկոսին, այլ եւ
ընդհանուր Ազգին ալ մեծ պատիւ մ'է :

Այս վերջին առաջարկութիւնն ալ քուէի
գրուելով, ներայի եղող նրեպիտաններէն
ընդունուեցաւ :

3

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԻ — Այս օրուան Ընդհա-
նուր ժողովոյ գումարման պատճառը քանի
մը կարևոր խնդիրներ են, որոնք մի առ մի
բացատրուած չեն հրաիրագրերուն մէջ :

Ասոնցմէ ամենէն զլիսաւորն ու ստիպո-
ղականը զրամական խնդիրն է. Սահմանա-
դրութեան հաստատութենէն ի վեր Ազգային
ընդհանուր արոց հաւաքումը չի գործադ-
րուելով, հեաղհեաէ՛ ազգային զործոց կա-
ցութիւնը մեծ խռընդոտներու հանդիպած
է. նախկին Քաղաքական Ժողովները աշխա-
տեցան ազգային տուրքը հաւաքել, բայց
անոնց ջանքը ի գերեւ ելաւ: Այժմեան
Խառն Ժողովն ալ հին պարտուց համար
Յանձնաժողով մը կազմեց, բայց այս ալ
գրեթէ անշտոյ վիճակի մէջ է եւ ներկայ

վիճակին դարման մը չի բերէր: Խառն Ժո-
ղովն ամեն շարժու իր գործերը կը շարու-
նակէ, բայց հասոյթները քիչ ըլլալով եւ
զրամական նեղութիւնը շատնալով, Ազգա-
յին գործոց ընթացքը մեծ արգելքներու
հանդիպած է, որով շատ մը գործեր երեսի
վրայ կը մնան. Գլխաւորապէս Ազգային Պատ-
րիարքարանի պաշտօնեայները առանց դո-
րամի մնալով անդադար կը նեղեն ու կը
թախանձեն զիս: Բնական է որ հասոյթից
նուազութեան պատճառաւ ամառականին
առնելու յոյս մը չի տեսնելով ձեռնթափ
ըլլան եւ գործերն ալ երեսի վրայ մնան:

Ահա՛ իրաց այս դժուար վիճակը կի-
մացնեմ Ձեզ եւ կը խնդրեմ որ դարման մը
տանխբ:

ԱՅՆԱՊԵՏ — Ուրեմն, Սրբազան Հայր,
այսօրուան Ընդհանուր ժողովոյ գումարման
առաջին պատճառը Ազգային Վարչութեան
զրամական նեղ վիճակն է: Ձեր Սրբազնու-
թիւնը Ազգային Վարչութեան նախագահն
է եւ անոր գործադիր իշխանութիւնը կը
վարէ. Ազգային Պատրիարքարանի պաշտօն-
եայք ալ Վարչութեան որոշմանց գործա-
դրութեան մասին Ձեր աջակիցները կը հա-
մարուին, եւ եթէ իրենց ամսականները
չառնեն եւ չաշխատին, հարկաւ գործերը
յառաջ չեն երթար:

ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Մ. ԷԾ. — Սրբազան Պատ-
րիարքը խիստ համառօտ խօսեցաւ. մէկ քա-
նի ստիպողական գործեր կան որոնց համար
անպատճառ դրամ պէտք է: Խառն ժողո-
վը քանի մը շարժեալ առաջ որո՞ւմ էր Գեր.
ներսւս Եպիսկոպոսը զրկել ի Ձէյթուն, բայց
ասոր համար 150 լիբայ պէտք ըլլալուն եւ
ստակ չի գտնուելուն համար ես մնաց:
Տիրոնեան Մկրտիչ Վարդապետը՝ որ այժմ
Ձէյթուն կը գտնուի, կիմացնէ թէ Հոռմէ-
ականները եւ Բողոքականները անկից վաքն-
տելով՝ ինքք զպոսոց բացած է ու Պոլսէն
10,000 զրբի շափ զրամական օգնութիւն կը

խնդրէ, սակայն ստակ չիկայ որ զրկուի եււն. եււն, Աստուք կը յիշեցնեմ որպէս զի Ազգը իւր կացութիւնը գիտնայ:

ԱՍԼԱՆՅԱՆ Ս. ՊԵՏ — Սրբազան Պատրիարքը իւր հրաւիրագրերուն մէջ կանխաւ ծանուցած չէ Ընդհանուր Ժողովոյ ներկայանալիք խնդիրները, ուստի Երեւոփոխանք այս խնդրոյս վրայ խորհրդակցելու պատրաստութիւն չունին, մանաւանդ որ վերաքըննեալ Սահմանադրութեան խմբագրութիւնը աւարտած եւ Բ. Դրան մատուցուած ըլլալով, արդի Ընդհանուր Ժողովը իւր վախճանին մօտեցած է եւ անհնար է որ օրինաւորապէս տուրք հաստատուելու կարող ըլլայ: Հետեւապէս ներկայ Երեւոփոխանք կիմուաւոր որոշում մը չեն կրնար ընել եւ ասոր վրայ վիճարանին աւելորդ է:

ԱՂԱՐԵԿԿԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Տարակոյս չիկայ թէ ստակի խնդիրը անենէն կարեւորն է, ասանկ նեղ վիճակի մէջ Ազգը կառավարել անհնար է, եթէ եւ Պատրիարք ըլլայի, անմիջապէս կը հրաժարէի: Հասոգուած եմ որ գործերը չի պիտի քալեն, եթէ այս վայրկեանիս ստակ առաջ չի գայ: Իմ կարծիքս այն է որ պէտք է Ազգը անմիջապէս փոխառութիւն մ'ընէ:

ՍԻՒՐԵՆՅԱՆ Յ. ԷՅ. — Ստեփան Պէյը կը յայտնէ թէ քանի որ այժմեան Ժողովները լուծուելու մօտ են, հնարաւոր չէ օրինաւոր տուրք հաւաքել: այս իրաւ է, սակայն 3-է տարի ի վեր օրինաւոր Ժողովներ կան, բայց դարձեալ այն Ժողովները կարող չեղան օրինաւոր տուրք հաւաքել, արդեօք պատճառը ի՞նչ է: Անչ խնդրոյն հական կէտը, այս պատճառը գտնելու եւ փարատելու է, որպէս զի ստակ հաւաքուի:

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Պատճառ փրձուակել առ այժմ մէկդի Թողուք խնդրոյն լուծումը չերկարելու համար ու այժմեան վիճակին դարման մը գտնելու աշխատիք:

Այնպէս կերեւի որ Ստեփան Պէյը կը կարծէ թէ քրտմական խնդիրը երկրորդական է, սակայն Խառն Ժողովոյ համար այս խնդիրը հական է եւ իւր յոյսը Ընդհանուր Ժողովոյ վրայ դրած է:

ԵՆԱՂՈՒՊԵԱՆ Ե. ԷՅ. — Ստակի խնդիրը կարեւոր է, այսօր լուծելու է: Ստեփան Պէյի ըսածին պէս այս խնդիրը երկրորդական բան մը չէ: Ստեփան Պէյը կըսէ թէ հրաւիրագրերուն մէջ այսօրուան ներկայանալիք խնդիրներն չրել պէտք էր: Եթէ Սրբազան Պատրիարքը այս խնդիրը գրած ըլլար, արդեօք Երեւոփոխանները գրպանին ստակով լեցո՞ւն պիտի գային:

ՍԻՒՐԵՆՅԱՆ Յ. ԷՅ. — Ստեփան Պէյին կը վերարբրի արդեօք երաշխաւորել որ Սահմանադրութիւնը քիչ օրէն պիտի գայ:

ԱՍԼԱՆՅԱՆ Ս. ՊԵՏ — Կարծեմ թէ Ժողովը միտքս չի հասկցաւ եւ այս պատճառաւ իմ դիտողութեանցս դէմ առարկութիւններ կըլլան: Ո՞վ կրնայ ուրանալ թէ դրամական խնդիրը կարեւոր խնդիր է, բայց զայն նկատողութեան առնելու եւ որոշում ընելու համար ձեռնհաս Ժողով պէտք է, մինչդեռ պահ մ'առաջ ըսուեցաւ թէ Ընդհանուր Ժողովը որ Վարչութեան կողմէն ներկայելի ծրագրի մը վրայ խորհելու եւ որոշելու իրաւունք ունի, այսօր եւ ո՛չ իսկ օրինաւոր թիւ ունի, ուստի ինչպէ՞ս կրնայ ելուածիք խնդիրը լուծուիլ: Ուստի կը կրկնեմ թէ հիմնական որոշում մը անհնար է ընել մեզ այս մասին: Սակայն եթէ գիտնայիք որ Խառն Ժողովը ստակի կարօտ է եւ ստիպողաբար 150 լիրա պէտք է, հարկ էր մեզ կանխաւ խնայունել հրաւիրագրովք, թերեւս անհատաբար հանգանակութիւն մը կընէինք Ժողովի գալէ յառաջ:

ԱՅՏՆԱՊԵՏ — Երեւոփոխաններէն շատերը ստակի կարօտութիւն ըլլալը հասկցան:

ուստի կը խնդրեմ որ այս խնդիրը ուշադրութեան առնելով որոշում մ'ընեն:

ԱՍԱՆՆԱՆ Ս. ՊԵՑ. — Ես իրրեւ Երեսփոխան կը խօսիմ, չեմ ըսեր այս խնդիրը ուշադրութեան չառնուի, բայց սա կըսեմ որ հիմնական որոշում մը ընելու համար նախ ժողովը օրինակ որ թիւ չունի, եւ երկրորդ՝ եթէ որոշում մ'ալ արուելու ըլլայ, արդի պարագայից մէջ թող չսպասուի որ տուրք կը հաւաքուի: Ասկայն իսպառ ժողովը կըրնայ ազգայնոց առատաձեռնութեան դիմել:

ՍՒՌԷՆՆԱՆ Յ. ԷՖ. — Ասկէ առաջ նըպաստ հաւաքելու համար Յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, բայց ինչո՞ւ իւր պաշտօնին մէջ չի կրցաւ յաջողիլ. այս կէտը պէտք է քննել:

ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Դարձեալ կը կրկնեմ որ իսպառ ժողովը ստակի անհրաժեշտ կարեւորութիւն ունի, առանց ստակի գործերը երեսի վրայ կը մնան, մեր պարտքն է Ազգին իմացնել եւ Ազգին կիյնայ ստոր դարման մը աւելիլ:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՖ. — Ընդհանուր ժողովը քանի որ լուծուելու վրայ է, հիմնաւոր րան մ'ընել անկարելի է: Ուստի իսպառ ժողովը կիյնայ այս մասին կարեւորն ի գործ դնել:

ԹԱԳԻՈՐԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Նախորդ Գաղափարական ժողովը որոց խնդիրը կարգի գընելու վրայ էր, երբ յանկարծ Բ. Դունէն իսպառ ժողով մը կազմուեցաւ: Ուստի թող Բ. Դրան դիմեն եւ դարման խնդրեն:

ՋԱՐԳԱՐԵԱՆ Գ. ԷՖ. — Ես ալ այդ կարծիքէն եմ:

ՍՒՐԷՆՆԱՆ Յ. ԷՖ. — Միթէ Ազգը Բ. Դրան կազմած իսպառ ժողովը չընդունիր:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՖ. — իսպառ ժողովը ազգային՝ գործոց տնօրէնութեան գլուխը

անցած ժամանակ գիտէր որ ստակ չիկար, եւ ինչպէս մինչեւ ցարդ իւր պաշտօնը վարեց, նոյնպէս եւ այսուհետեւ կրնայ վարել, բայց եթէ խիստ նեղն է, կրնայ առատաձեռն ազգայնոց օգնութեան դիմել:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — իսպառ ժողովին կազմութեան պարագաներուն մէջ մտնել մեզի չի վերաբերիր, ատոր պատճառները տուարներուն մէջ արձանագրուած են. խնդրէն դուրս չեմնեմք:

ՅՐԷՆՆԱՆ Ա. ԷՖ. — իսպառ ժողովը կազմութիւնը գրեթէ 4-5 ամսուան համար էր, բայց որ եւ իցէ՛ պատճառաւ իր պաշտօնին միջոցն երկարեցաւ, եթէ Ընդհանուր ժողովը դրամական նեղութեան դարման մը չուզէր ընել, իսպառ ժողովը կը մտածէ իւր ընելիքը:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Գ. ԱՄԻՐԱ — Փոխառութիւն առաջարկուեցաւ, ըստ իս յարմար չեմ դատեր փոխառութիւնը քանի որ այդ բանին համար արդէն Յանձնաժողով մը կազմուած է: Ուստի պէտք է որ այդ Յանձնաժողովը իր պաշտօնը շարունակէ եւ Ազգը այս նեղ վիճակէն ազատէ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Երեսփոխանաց ամենքն ալ համոզուեցան որ ազգային ելեւմտից վիճակը բարւոքել պէտք է, եթէ հիմնական միջոց մը անհնար է ի գործ դնել, զէթ առժամայ կերպիւ դարման մ'ընելու մասին առաջարկութիւններ եղան, որոց առաջինն էր՝ փոխառութիւն, եւ երկրորդն՝ Յանձնաժողովի մը միջոցաւ ազգայնոց մեղքաւորութեան դիմել:

Ուստի այս երկու առաջարկութիւնները քուէի կը գնեն:

Այս մասին երկար վիճարանութիւններ ըլլայէ ետեւ, վերջնապէս յիշեալ երկու առաջարկութիւններն քուէի դրուեցան, եւ երկրորդ առաջարկութիւնն, որ է՝ «Յանձն-

« Եւ ժողովի մը միջոցաւ ազգայնոց ձեռքն-
ւ տուութեան դիմել ք, մեծազոյն մասամբ
քննդունուեցաւ :

Այս որոշումը ըլլալէն ետեւ, Ընդհա-
նուր ժողովոյ Դիւանը յանձնաժողովոյ ան-
դամոց ցուցակ մը ներկայացուց, բայց նշա-
նակուած անձինքնիրէն չատերք այս պաշ-
տօնն չընդունելուն, հարկ եղաւ Խառն ժո-
ղովոյ կողմէն արդէն կազմուած Պարտուց
Յանձնաժողովը վերահաստատել, որպէս զի
արդի նեղ պարագային մէջ Խառն ժողովոյ
աջակից ըլլալ եւ ստակ հայթայթելու հա-
մար պէտք եղած միջոցները խորհրդակցու-
թեամբ ի գործ դնէ :

4

Այս միջոցիս Սոյո եւ Աղթամարայ Ա-
թոռոց խնդրոյն նկատմամբ Մայրաքաղաքիս
ժողովրդեան կողմէ պատգամաւորութիւն
մը ներկայացաւ, եւ հասարակութեան կողմէ
ստորագրուած տպագիր յայտարարութեան
մը շատ մը օրինակներ Ընդհանուր ժողովին
մատուցուեցաւ :

Ահաւասիկ նոյն յայտարարութիւնը :

« Ժողովուրդը գիտէ՛ զի իշխանութիւն
յարգել, գիտէ՛ Վարչութիւն պատուել,
բայց զանցառութեանց դէմ՝ ալ չի կրը-
նար լռել, և չլռելէն զատ՝ գիտէ՛ նա-
եւ չը ճանչնալ այն Վարչութիւնը որ
չի պաշտպանէր իւր իրաւունքը ու ար-
դարութիւնը :

« Սոյո Նիկողայոս Եպիսկոպոսին Պօ-
լիս Ժնեբու օրէն ի վեր խռովայոյզ
չլուկներ կը տարածուին, որպէս թէ նոր
ընտիր Վեհափառ Քէորդ Կաթողիկոսն
պիտի պաշտպանէ զՆիկողայոս Եպիսկո-
պոսն, որպէս թէ Ազգային Վարչու-
թիւնը պիտի արգարացնէ անոր օրի-
նագանց արարքները, որպէս թէ Նիկո-

ղայոս Եպիսկոպոսը պիտի վերադառ-
նայ այն Կաթողիկոսական թեմը,
ուր տեղիք տրուած է երկպառակու-
թեան, հաւատափոխութեան և գայ-
թակղութեան, ժողովուրդը չուզէր հա-
ւատալ այս տարաձայնութեանց, վասն
զի չի կրնար համոզուիլ թէ Քէորդ Կա-
թողիկոսն իւր ընտրութեան դէմ և Ազ-
գային Վարչութիւնը իւր վճռոյն դէմ
ցանկան մեղանչել, վասն զի եթէ Նի-
կողայոս Եպիսկոպոսը վաւերանայ, Քէ-
որդ Կաթողիկոսին ընտրութիւնը անվա-
ւեր պիտի դառնայ, որովհետեւ Նիկո-
ղայոս Եպիսկոպոսին դատակնիքն և Քէ-
որդ Կաթողիկոսին հաստատութիւնը մի
և նոյն ժամանակ և մի և նոյն Համա-
գումար և Ընդհանուր ժողովներով ո-
րոշուած և արձանագրուած են : Ժողո-
վուրդը չուզէր հաւատալ, բայց չուզէր
միանդամայն և տպաւոր ըլլալ, քանի
որ չչլուկներն օր աւուր կարեւորութիւն
կատանան, ուստի և ստիպուած է յայ-
տարարութիւն ընել և Ազգային Վար-
չութեան զգուշութիւնը պահանջել : Նի-
կողայոս Եպիսկոպոսը յանցաւոր է Ազ-
գին առջեւ իր յարուցած գժտութեամբ
և խռովութեամբ, յանցաւոր է Ազգա-
յին Վարչութեան առջեւ իր ապստամ-
բութեամբն և անհնազանդութեամբը,
յանցաւոր է Տէրութեան առջեւ իր խա-
բեքայական հնարքներովը : և այսպիսի
յանցաւորութեան համար բռնի Պատ-
րիարքարան բերուած է պատժուելու
և ոչ թէ քննութեան ենթարկուելու :
Ազգային Վարչութիւնը կրնայ ներողա-
միտ ըլլալ և այս օրինազանցութիւննե-
րը չպատժել : բայց չի կրնար երբէք
զանի արդարացնել : Այսպիսի միայն կրը-
նայ ներել Աստուածային և մարդկային
օրէնք, այսպիսի կրնայ հաւատալ և ժո-

զովուրդը, Ուրեմն վճռուած է Նիկոզայոսին դատակնիքն արդարութեան ձայնով և Ազգին հաւանութեամբ: Վրճառուած է որ Նա իրաւունք չունի Սիս դառնայու և Եկեղեցական որ և է պաշտօն վարելու: Հերիք են այս մասին տեղական ժողովրդեան բողոքներն, հերիք են Ազգին մէջ տարածուած տրտունջները: Այսուհետեւ Նիկոզայոսի արարքները քննել և անոր արդարանալուն համար հնարքներ հնարել՝ կը նշանակէ Եկեղեցին ծաղրել, Ազգային Վարչութեան իրաւունքները ոտնակոխ ընել Ազգին անունը օտարներուն առջև խաղախառնակ ընել, հաւան ու կրօնքը թշնամանել և մեր Օսմանեան բարեխրնամ Կառավարութիւնը խաղալիկ ընել, որ Ազգին հետ ինքն ալ օրինազանց ճանչցած է զՆիկոզայոս: Ազլամիտ հասարակութեան համոզումը սա է, որ ալ չի կրնար Նիկոզայոս Սիս դառնալ, ուրեմն և Ազգային Վարչութիւնը պարտական է Սոյ ինդճ և տառապեալ ժողովրդեան համար մտածել և ո՛չ թէ Նիկոզայոսի քննութեամբը զբաղել, վասն զի Համագումար և Ընդհանուր ժողովները մերժած են զՆիկոզայոս, և արդէն որոշած են Կաթողիկոսական ընտրելիներ Սոյ և Ազթամարայ վիճակներուն համար: Ուստի և յայտարարութիւն կընենք, որ հարկաւոր է զՆիկոզայոս տարամերժել, որպէս զի վտանգներուն և պառակտումներուն առջեւն առնուի, որք արդէն յղացած են, և Սոյ տառապեալ ժողովուրդը միթաբելու համար արժանաւորի մը ընտրութիւնը փութացնել: Այս է Ազգին բոլոր ողջամիտներուն և ցառակցիներուն համոզումը, որուն կատարումը կը պահանջեն Ազգային Վարչութենէն և ստորա-

դրութեամբ կուխտեն մինչեւ ց'կատարածը պնդել այս մասին:»

(Բազմաթիւ ստորագրութիւնք)

Յետոյ Սոյ ինքնակոչ Կաթողիկոսի կողմէ Ազգային Երեսփոխանութեան ուղղեալ մէկ բողոքագիրը կարդացուեցաւ, որոյ պատճենն է հետեւեալը:

Գերապատիւ Հոգեւոր Եղբարք և Մեծապատիւ Ազգային Երեսփոխան Ազայք:

«Գիտութիւն իցի Ձեզ և համօրէն լրութեան Ազգիս, զի ես ուխտեալ առաջի Աստուծոյ և մարդկան ծառայել Տեառն և իմ սիրելի Ազգիս, իմ կոչմանս համեմատ և ըստ իմ նուաստ կարողութեան, ձեռքես եկած օգնութիւնը, պահպանութիւնը ու պաշտպանութիւնը ըրած եմ մինչեւ ցարդ իմ օրհնեալ Ազգիս ամենուրեք և յամայն ժամանակի: Այսուհետեւ պատրաստ եմ տակաւին ց'մահ ծառայելու իմ սիրելի Ազգիս, որչափ հարկը պահանջէ: Միայն թէ երանելի էր որ Ազգը կարող ըլլար ճանչնալ արդի մտքը իրեն ծառայող մշակները, ո՛չ թէ անոնք վարձատրելու համար, զի անոնց վարձը ի յ'Երկինս է, այլ որպէս զի գոնէ ոմանց չարամտաց անոնց վրայ ըրած զրոյարութեանց միամտարար և առանց քննութեան հաւատալով այն անձնուէր ծառաներուն սիրտը չի վիրաւորէր, անոնց բազուկները չի տկարացնէր, և Ազգին իրական օգտին չի վնասէր:

«Արդարեւ մեծ ցաւ է իմ սրտիս՝ տեսնել զիս վերջին անարդանաց և անհնարին նախատանաց մատնեալ նոյն միջոցին, յորում նուաստս ոգի ի բռնի Կիրիկոյ ընդհանուր Հայ ժողովրդեան

նի, Թական և քարոյական աղէտից դարման հասցնել կը փութայի ամեն կողմ. Գօսանի վրայ պատերազմ հրատարակուած, Օսմանեան բանակները եկած, Սոյ կաթողիկոսի վանքին մէջ նստած Կաթողիկոսը վախճանած, Վանքին մէջ խեղահաս մարդ չիկայ, տեղացի ժողովուրդը արտատուարից աչօք կը խնդրէ որ հոն մնամ ի պահպանութիւն Ս. Աթոռին և վանուց. միւս կողմէն Հաճընի Առաջնորդ և մեծամեծք յօգնութիւն և ի պաշտպանութիւն կը կոչեն զեղ այնպիսի նեղ և դառնաղէտ պարագայի մը մէջ, յորում տեղուրն բնակիչներէն հարիւրի չափ ընտանիք բռնութեամբ հանուելով իրենց տուններէն՝ ուրիշ ամալի և անմարդարնակ «չատերէ ըսուած» տեղ մը տարադրուելու վրայ են. անտի հարկ կըլլայ անմիջապէս Հալէպ վազել և Կիլիկիոյ այլ և այլ քաղաքներու ազգայնոց գանգատները ու տառապանքը Վալիին առջեւ դնելով անոնց դարմանը խնդրել, անտի Մարաշ հասնիլ ժողովրդեան վրայ դրուած նոր տուրքերը խեթեցնելու համար Գայմազամ փաշային աղաչել և ասա՛ Ազգային Վարչութիւնը մասնաւոր անձանց տմանց այլ և այլ նկատմամբ իմ վրայօք ըրած ամբաստանութեանց միամտաբար կը հաւատայ և ըստ հայրենական ժառանգութեան իմոյ և ըստ հինօրեայ օրինաց Կիլիկիոյ Տան Կաթողիկոսական ընտրութեան և ըստ տրամադրութեան Ազգային Սահմանադրութեան և ըստ համահաճ ընդունելութեան վիճակային ժողովրդեան, ոչ ի փառս իւր՝ այլ յօգուտ և ի ծառայութիւն Ազգին, Սոյ Աթոռին օժեակ Կաթողիկոսը յանիրաւի կը դատապարտէ և առանց ամբաստանողաց՝ ո՛վ և ի՞նչ մարդիկ ըլլալը բննելու, ա-

ռանց զիս հարցափորձել սպասելու, վայրկենական դահապէժ դատողութեամբ, վճռական կոնդակաւ, նուաստս իսպառ անարժան և ապօրինաւոր Կաթողիկոս հրատարակելէն զատ՝ ամենայն անարգութեամբ, տեսչութեան զինուորներու պահպանութեամբ հոս Գոլիս բերել կուտայ՝ իբր թէ ես անհնազանդ գտնուած եմ Ս. Գատրիարքին հրամանին և գաղտագողի բարձրացած ըլլամ յԱթոռ Կաթողիկոսութեան:

«Ս. Գատրիարք Հօր հրամանին անհնազանդ գտնուիս սա է, որ երբ ն. Սրբազնութեան առ իս դրած նամակը նշանակեալ ամսաթիւէն երեք ամիս ետքը ձեռքս հասաւ, որով զիս ի Գոլիս կը կոչէր, չփութացի անմիջապէս ճամբայ ելնելու. պատճառ՝ վասն զի նոյն օրը Հաճընի Առաջնորդին վերոյիշեալ յուսահատ նամակն ստացեալ էի և փութայի դէպ ի հոն, Ս. Գատրիարքին հրամանին հնազանդելէն նախամեծար համարելով թշուառ և յուսահատ ժողովրդեան օգնութեան հասնիլը՝ յուսալով թէ Ս. Հայրը իր Ազգովն հանդերձ իմ ծառայութեանս փոխարէն ներողամիտ կըլլան իմ այս ակամայ անհնազանդութեանս. ներելի չէ՞ արդեօք այս պակասութիւնս. թո՛ղ Հայ սիրտերը գատեն որպէս և կամին:

«Իսկ ամբաստանութեան երկրորդ կէտին դալով, կը բողոքեմ անոր դէմ առաջի Աստուծոյ և ամենեցուն ամենայն զօրութեամբ և չեմ՝ ընդունիլ որ նուաստիս օժուժը գաղտագողի եղած ըլլայ. անաչառ քննութիւն մը բաւական է՝ այս ամբաստանութեան անհիմն ըլլալը հաստատելու. ե՛ս Կաթողիկոս օժուեցայ ի ներկայութեան բազմաթիւ ժողովրդեան և անոր խնդրանօքն ու մանաւանդ ստիպ-

մամար. վասն զի եթէ ճշմարտոն ըսել ներելի է, ժողովուրդը չի հաճեցաւ Վանքը յանձնել Կեդրոնական Վարչութեան ընտրած այն Տեղապահին՝ որուն վաղածանօթ էր ինք, և դիտէր թէ աստի երկոտասան տարիներ յառաջ՝ նոյն Մկրտիչ Եպիսկոպոսը Վանքին միաբան եղած ատեն Վանքէն այնքան թանկագին բաներ գողնալէն ետքը՝ այս անգամ Վանքը իրեն յանձնուած ատեն, ի սպառ պիտի կողոպտեր զՎանս և զԱթոռ և իր հին դիտաւորութիւնը գործադրելու պիտի երթար, ինչպէս որ ի վերջոյ, Վանքը մոնելու յոյսը կտրելէն ետքը, ժողովրդեան կակածը արդարացոյց թողով իր Եպիսկոպոսական կարգն ու եկեղեցին և երթալ բողոքական դառնալովն ու ամուսնանալովը Այո՛, Կիլիկիոյ ազգայինը վստահ չէին Պատրիարքարանի կողմէն Տեղապահ ընտրուած անձին վրայ ուստի և Աթոռը ինձ յանձնեցին, ժողովրդեան խնդրանօքը օժուեցայ ես և պարծանօք կըսեմ, Կիլիկիոյ Հայոց ամենամեծ մասը սիրով և զոհութեամբ ողջունեց իմ կոչումս, վասն զի, դարձեալ պարծանօք կըսեմ, այս ժողովուրդը ի մօտոյ տեսած ու վայելած էր իմ ծառայութիւններս, մանաւանդ սա վերջին ժամանակացս մէջ:

«Տարակոյս չունիմ որ անաչառ և խոհական ատեան մը, կարելոր քննութիւններն ընելէ ետև, պիտի արդարացընէ զիս անպատճառ և դիտութեամբ ու անգիտութեամբ զիս ամբաստանողներն և անոնց խօսքին չարագանց միամրտութեամբ և անապարանօք հաւտացողներն ու իմ Ս. օժմանս նախատինք բերողներն պիտի դատապարտէ ու մեղադրէ. սակայն ես դատ պահանջելու չեմ ջանկար. վասն զի նախ՝ իմ կար-

գիս ու կոչմանս անյիշարար ըլլալ և ներել կը վայլէ աւել քան թէ դատ վարել. երկրորդ՝ կարծեմ թէ այս դատը իմ օրհնեալ Ազգիս պատիւ չի բերէր, իսկ եթէ Ազգը փափաքի յանիրաւի զրպարտեալի մը ցաւած սիրտը վիրարուծել՝ կարող է, միայն թէ այս դատը Ազգին մէջ զժտութիւն և խռովութիւն պիտի ձգէ նէ՛ կը խնդրեմ որ իմ պատճառովս իմ օրհնեալ Ազգիս խաղաղութիւնը չի վրձովի. Աստուծոյ անեղ և անաչառ ատեանը կը տեսնէ ու կը դատէ, վասնզի դիտէ Աստուած իմ սիրտս. կը ճանչէ այն ծառայութիւնները զոր մատուցի Ազգիս և կը ինչէ այն հաստատուխոր զոր ըրի իրեն առջև իմ օժուած օրս՝ գէթ Կիլիկիոյ ժողովրդեան մէջ հիմնաւոր բարեկարգութիւններ ընելու, անոնց արգիւնտանելի թշուառութիւնները օր ըստ օրէ թեթեւցնելու և ապագայ բարօրութեան միջոցները հայթայթելու համար:

«Սակայն եթէ իմ Ազգս չուզէր իմ առաջարկած ծառայութիւններս, ես որ անոր աէրը չեմ ու չեմ կարող բռնանալ անոր վրայ՝ նոյն հետայն կը հրաժարիմ իմ պաշտօնէս. ինձի համար փափաքելի բան մը չէ այսու հետեւ, այսչափ անիրաւ նախատանաց ենթակայ ըլլալէս յետոյ, երթալ նստել այն դժբնագակ օգին մէջ, այն աւերակ Վանքին փշոտած Աթոռին մէջ, այն կաթողիկոս կոչուելու տղայական անախառութեամբ՝ եթէ չպիտի վայելիմ Ազգիս սէրն ու համակրութիւնը ու քաջալերութիւնը և հետեւաբար եթէ անկարող պիտի լինիմ Ազգիս իրական բարիք մ'ընելու և անոր օգնականութեամբը այն Վանքն ու Աթոռը իր նախնի փառաշարժութեան վերածելու. եթէ միմիայն աղօթելու

համար է, այստեղ ալ կրնամ ազօթել ես իմ Ազգին համար: Ուստի ահա դարձեալ կըսեմ՝ ո՛ր օր իմ Ազգիս ընդհանրութիւնը մերժէ իմ իրեն ուխտած ծառայութիւններս՝ նոյն օրը անմիջապէս կը հրաժարիմ ես իմ կաթողիկոսական պաշտօնէս: Գաթունամեայ ծեր մի եմ ես, ո՛րը ըլլայ կրնամ հանդիստ ապրիլ՝ շնորհիւ իմ ժողովուրդիս, թէև կը փափաքէի որ իմ կենացս փոքրիկ մասն ալ իմ օրհնեալ Ազգիս օգտին գործածելով մաշեցնէի:

« Այո՛, Գերապատիւ եղբարք և Ազնուամեծար Երեսփոխանք Ազգիս. ե՛րբ և ո՛ր օր ուզուի, կը հրաժարիմ ես իմ պաշտօնէս, միայն թէ կը խնդրեմ կազմեմ յ'անուն Աստուծոյ, յօգնութիւն հասէք Կիլիկիոյ թշուառացեալ ժողովրդիս. իմ անտի մեկնելէս հետէ, ինչպէս կը լսեմ, մարդագողերը շատցած են ամեն կողմ և Լուսաւորչեայ հօտը կը պառակտեն. «հոս՝ մեք Ազգին բարիք պիտի ընենք» ըսելով Չեզ խարոզ ու հոն գնացողները մի միայն իրենց շահուն աշխատելու ելած են. անյապաղ խնամք տարէք այն յուսահատ ժողովուրդին և անոնց թշուառութեան ու ցաւոց բուն դեղը ու դարմանը գիտցող ու ճանչցող անձերու հովուութեան յանձնեցէ՛ք զանոնք: Երիցս երանեալ Կիրակոս Ա. կաթողիկոսի մահուանէն ի վեր անոր չլեղազարգած վանքն ու Աթոռը ամեն ատեն կը կոցոպտուի, կաւերի, կը կործանի. անօթները, ըգգեստները, սպասները, գոյքը, կալուածները քի ալն անյարտ կըլլան, և կրնամ ըսել թէ այսօր լուսահօգի Մարգէզ Ամիրային թանկագին ընծայներէն և ո՛չ

մէկ բան մնացած է վանքը. իրարու յաջորդող կաթողիկոսաց անհոգութեամբ և անկարողութեամբ, այլ և այլ տեղեր նստող Աթոռակալներուն մեծ մասին շահախնդրութեամբը վանքն ու Միաբանութիւնը այս աւուր հացի կարօտ եղած են. արքերնիդ դէպ ՚ի այն կողմ դարձուցէք ու աշայուրջ հսկող անձ մը գտէք, որ Ազգին ստացուածքը որպէս իւրեանը պահելու ու շահեցնելու հոգ ու խնամք տանելու սիրտ, խելք և ըզգացու՞մ ունենալու. Ազգին իրական պիտոյքը գիտնայ և անոնք հայթայթէ. ե՛ս պատրաստ եմ դարձեալ այս ծառայութիւնն ալ ընելու իմ Ազգիս՝ իմ գիտցածս ու խելքիս հասածը իմացնելով, եթէ ինէ պահանջէ իմ սիրելի ու օրհնեալ Ազգս, որուն շնորհք, սէր և երջանկութիւն կը մաղթեմ յաւիտեանս:»

ԿԻՐԱԿՈՍ Գ.

Յաւագին Կարողիկոս Յանն Կիլիկիոյ

ԱՅՆՆԱԳՈՅՑ ԳԷՑ. — Ըստ որում արդէն Եկեղեցական Համագումար ժողովը Սոսյ եւ Ազթամբայ ինքընտիր կաթողիկոսաց նկատմամբ իր վճիռները տուած եւ Ս. Գատրիարք Հայրն ալ չըջարեական կոնգակներ ղրկած է Սոսյ վիճակները նիկողայոս Եպիսկոպոսին նկատմամբ, կը մնայ Ընդհանուր ժողովոյն, օրինաւոր նիստի մը մէջ այս խնդրոց վրայօք պէտք եղած վերջին անօրէնութիւնը ընել:

Հետեւապէս օրոշուեցաւ յառաջիկայ Ուրբաթ օր, 17 Փետրվար, վերստին Ընդհանուր ժողով գումարել:

Ատեմաղպիք
Ա. ՆԵՎՐՈՒՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ի Գ .

24 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1867

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Ց

Բ Ա Ր Ո Ւ Ն Ա Կ Գ Է Ց Ֆ Է Ր Ո Ւ Հ

Ի ներկայութեան 67 Երեսօրհանաց, Ատեանը բացուեցաւ ժամը 7ին, եւ նախընթաց նիստին առենագրութիւնը կարգացուեցաւ :

ՍՈՒՐԵՆՆԱՆ Յ. ԷՑ. — Ես այդ նիստին մէջ Ստեփան Գէյի չըսի որ վաճանագրութեան ժողովուն քաջութիւնը երաշխաւոր կ'ըլլայ միս : Այդ խօսքը սխալմամբ գրուած է :

Այս դիտողութիւնը ըլլալէ ետեւ, Ատենագրութիւնը քուէի դրուելով, ժողովականաց միաձայն հանութեամբ կ'ընդունուի :

1

ԱՏԵՆԱՊԵՑ ՊԵՑ. — Ինչպէս առենագրութեան խնայուեցաւ, այսօրուան ժողովին գումարու մը Աղթամարայ եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեանց խնդրոյն համար է : Արդէն Եկեղեցական Համագումար ժողովը երկու ինքնակոչ Կաթողիկոսաց ընտրութիւնը անվաներ դատած եւ Ընդհանուր ժողովըն ալ նոյն վճիռը ընդունած ըլլալով, սոյն Կաթողիկոսութեանց խնդիրը լուծուած է . . .

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Եթէ խնդիրը լուծուած է, ինչո՞ւ համար այսօր Ընդհանուր ժողովին դիմել հարկ եղած է :

ԱՏԵՆԱՊԵՑ ՊԵՑ. — Թէպէտ եւ խնդիրը լուծուած է, բայց ժողովրդեան կողմէ պատգամաւորութեան մը ձեռք բողոքագրեր ներկայացած են, իբր թէ անվաներ Կաթողիկոսը նորէն պիտի հաստատուի եղեր : Միւս կողմէն Սոյն Նիկողայոս Եպիսկոպոսը եւ Աղթամարայ Երեսօրհանները բողոք կը բառնան Համագումար ժողովոյ վճռոյն դէմ :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Խնդիրը չի հասկցայ տարածայնութիւններ կան եղեր ժողովրդեան մէջ. բայց քանի որ Համագումար ժողովը վճուած է, ի՞նչ կը նշանակեն այս տարածայնութիւնները :

ԱՍԻԱՆՆԱՆ Ս. ՊԵՑ. — Եթէ Դիւանը կը ներքէ, խնդիրն բացատրուի : Ժողովը կը յիշէ հարկաւ որ Ս. Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութեան խնդրոյն հետ Աղթամարայ եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեանց խնդիրներն ալ մասնաժողովի մը յանձնուած էր : Մասնաժողովը իւր տեղե-

կազմը և երկրայացնելու միջոցին Սրբազան Պատրիարքը յայտարարեց որ երկու նպահողութենք բռնացած են արդէն այս Աթոռոց վրայ . Մասնաժողովն տեսնելով որ այսպիսի պարագայի մէջ յիշեալ Աթոռներէն Կաթողիկոսական ընտրելեաց ցուցակ աւանդել անկարելի է, որոշեց որ Եկեղեցական Համագումար ժողովը միայն այս անգամի համար ընտրելեաց ցուցակ պատրաստէ նոյն Աթոռոց համար : Մասնաժողովը նկատելով նաև որ երկու նպահողութենք նոյն Աթոռոց վրայ զահակալած են, երեք Կաթողիկոսի տեղ չիկց կաթողիկոս չուենեալու համար որոշեց որ անոնք Մայրաքաղաքս կոչուին : Տէր Նիկողայոս Նպիսկոպոս եկաւ , բայց միւսը դեռ ոչ : Սակայն Նիկողայոս Նպիսկոպոս եկած օրէն ի վեր փոխանակ դատարարեալի պէս նկատուելու , նոյն իսկ Եկեղեցական ժողովոյ անդամոց կողմէն զրուցուի սխառ թէ՛ այն ատենը ամապարանօք եւ բողոքական եղող Մկրտիչ Նպիսկոպոսի տեղեկութեանց վրայ վճիռ տրուած ըլլալով խնդրոյն վրայ նորէն քննութիւն ընել հարկ է :

Այս է ահա խնդիրը . Ընդհանուր ժողովը նորէն քննութիւն ընել կո՞ւզէ թէ ոչ :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ . — Ուրեմն խնդիրը երկուքի կը բաժնուի . մէկը՝ Եկեղեցական Համագումար ժողովոյն վճիռը , զոր ընդունեց Ընդհանուր ժողովը , զործադրել . եւ թէ որ ասիկայ կարելի չէ , ուրիշ վճիռ մը ձեռք անցնել : Երկրորդ՝ երկու Կաթողիկոսներ անվաւեր ճանջնալօ՞ւ է թէ ոչ , կամ թէ Եկեղեցական ժողովին վճիռը արդարութեան համամայն դատելու է թէ ոչ . ըստ որում մեր Եկեղեցականները չեն ըսեր թէ իրենք անսխալ են . եթէ սխալած են , կրնայ այն սխալը շտկուիլ եւ ուրիշ վճիռ մը տարել . բայց նախ սխալած ըլլալնին պէտք է յայտնեն :

ԳՕԼՕԼԱՆ Ա . ԷՅ . — Կը տեսնեմ որ ասօր տրուած որոշումը երկրայութեան տակ

ինկած է . եթէ այն ատեն ժողովը սխալած էր , կրնայ հիմա նորէն քննութեան առնուլ եւ նոր որոշում մ'ընել :

ԻԹԻՒՆՉԵԱՆ Կ . ԷՅ . — Ես ալ այդ կարծիքն եմ . բայց քանի որ Եկեղեցական ժողովը գրով յետս կոչում ըրած չէ , վերաբնութիւնը ընդունելի չէ :

Նոյն կարծիքը կը յայտնեն նաև Փանոսեան , Սարուխանեան եւ Ալեանաբեան Էֆէնախներն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՊԵՏ . — Երկու Կաթողիկոսաց անվաւերութեանը համար տեղեկագիր մը ներկայացուած է . Ընդհանուր ժողովը ասանց խղճահարութեան ընդունեց զայն , եւ հիմա մասնաւոր ըլլընկոցներ մտիկ ընելու պէտք չուեն :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ . — Ժողովին կը յիշեցունեմ որ քանի մը տարի առաջ Եկեղեցական ժողովոյ կողմէն Նրուստաղէմայ Պատրիարքի ընտրութեան համար ալ վճիռ մը տրուեցաւ , ետքը սխալ տուիքը , ըսին , վէճը երկու տարի տեւեց . Հիմա ալ թէ որ ասանկ վճուեր ե՞ն ըսելով խնդիրը բնաւ քննելու չըլլանք՝ կրնայ մի եւ նոյն հետեւութիւնը ունենալ :

Ուրեմն պէտք է հոս ներկայ գտնուող Համագումար ժողովոյ անդամոց կարծիքը հարցնենք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՊԵՏ . — Հոս ներկայ գտնուող մէկ քանի Եկեղեցականները Համագումար ժողովոյ բերանը չեն կրնար ըլլալ . ուստի պէտք է նոյն իսկ Համագումար ժողովին հարցնել :

ԻԹԻՒՆՉԵԱՆ Կ . ԷՅ . — Սէրվիչէն էֆէնախին ըսածը ստույգ է . բայց այսուհետեւ երբ Եկեղեցական ժողովը վճիռ մը տալու ըլլայ , ո՞րչափ ատեն սպասել պէտք է որ ի՞նչ

վճարոյն սխալ ըլլալն եւ չըլլալն ստուգուի :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ. — Եկեղեցական Համագումար ժողովը կը բաղկանայ Քարոզիչներէ, Քահանայներէ եւ անոնցմէ զատ վիճակաւոր Եպիսկոպոսներէ. պէտք է ուրեմն որ անոնք ալ ներկայ գտնուին : Այս խնդիրը, Իւթիւնեան էֆէնտիին ըսածին նման անտեղութիւններ կարտադրէ : Ես կտաջարկեմ որ խնդիրն իւր բոլոր պարագայներումն Մայր-Աթոռոյ քննութեան եւ վճարոյն յանձնուի, Ընդհանուր ժողովը ալ միւս կողմէ երեք կաթողիկոսական Աթոռոց յարարերութեան սահմանները որոշէ : Եթէ չընեն ի՞նչ ըսելով նախապաշարտինք, բան մը չենք կարող ընել. բայց կըսեմ որ չընեն չը Եկեղեցականաց կողմէն ելած է, նոյն իսկ Սրբազան Պատրիարք Հայրը, յատենի Ռաւն ժողովոց, մեր Թանձաժողովին ըսու թէ՛ այն վճիռը շատ վեր ի Քրոյր կերպիւ տրուած է Համագումար ժողովոյ կողմէն, եթէ գործադրուի, Եկեղեցին վտանգի մէջ կիյնայ :

ԶԱՂԱՐԵԱՆ Պ. ԷՑ. — Ստեփան Պէյին ըսածէն կը հետեւի որ Սրբազան Պատրիարքը քանի մը խօսք ըրած է յատենի ժողովոյ. պէտք է որ այն խօսքերը հաս կրկնէ :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Ստեփան Պէյին ըսածը միջին ճամբայ մ'է, այս խնդիրը Մայր-Աթոռին ներկայացնելու եւ անոր կարծիքը խնդրելու է. սաի անպատեհութիւն մը չէ, զոնէ մեք պատասխանատուութենէ ազատ կը մնանք :

ՊՕԼՕԻԱՆ Ա. ԷՑ. — Այս խնդիրը Մայր-Աթոռին յանձնելու առաջարկութիւններ կըլլան եւ կը տեսնեմ որ Երեսփոխաններէն շատերն ալ այս կարծիքն են :

ՌԻՍՏԵՆԵԱՆ Ն. ԷՑ. — Ես կըսեմ որ Սրբազան Պատրիարք Հայրն այս մասին իւր կարծիքը յայտնէ, ըստ որում թէ՛ Համագումար եւ թէ՛ Ընդհանուր ժողովոյ նախագահն է Ն. Սրբազնութիւնը :

Ս. ՊԱՅՐԱՐ. — Ես այն օրը մի միայն խնդրոյն դժուարութեանցը վրայ կարծիք յայտնեցի, եւ չէ թէ՛ այս կամ այն ըլլայ ըսի :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Ստոյգ է, Սրբազան Հայրը նոյն օրը դժուարութիւններ յայտնեց, վասն զի ընտրութեան ձեւին մէջ պակասութիւն կայ. խնդիրը արժանաւորութեանց վրայ չէ, այլ նոյն իսկ ընտրութիւնը ապօրինաւոր եղած է : Այս տարածայնութեանց վերջ տրուելու համար Ընդհանրական կաթողիկոսին դիմել պէտք է :

ԱՏՆԱՊԵՏ ՊԵՑ. — Տեղեկագիրը բուէի կը գնեմ, վասն զի Համագումար ժողովը իր վճիռը տուած է, եւ առաւել բարձր ատենի մը դիմելը՝ գործը որոշուած չէ ըսել է :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ. — Քուէի դնելու հարկ չիկայ, արդէն Համագումար ժողովոյն վճիռը ընդունուած է, բայց Սրբազան Պատրիարքը չի գործադրեց զայն, դժուարութիւններ նկատելով : Ուստի նորէն կըսեմ որ այս խնդիրը Մայր Աթոռին յանձնել խոհեմութիւն է :

ԱՏՆԱՊԵՏ ՊԵՑ. — Սրբազան Հայրը խնդիրը գործադրած է արդէն կողակներ զըրկելով :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ. — Միեւն հոն գնաց՝ ուր որ կարող էր, եւ մեծ քաղաքական արիւթիւն ալ ցըցուց եւ Ռ. Դրան ազդարարութեան ալ անդի տուաւ : Բայց ըստ որում այլ ընդ այլոյ խօսքեր կան, Համագումար ժողովը բերանացի իւր վճարոյն

օրինաւորութեան վրայ կը վարանի, պէտք է Մայր Աթոռին դիմել. միւս կողմանէ ալ Ընդհանուր Ժողովը յարաբերութեանց սահմանները որոշելու է:

ԱՏԵՆԱԳԵՏ. — Ընդհանուր Ժողովին որոշումները քուէի շին կրնար դրուիլ. բայց թէ՛ Ընդհանրական Կաթողիկոսին յանձնել պէտք է թէ՛ ոչ, սաի քուէի կրնայ դրուիլ:

Քառորդ մը հանգիստ կը տրուի Երեսփոխանաց որպէս զի մտածեն:

Յետոյ Ատենապետ Պէլը Երեսփոխանաց մեծագոյն մասին առաջարկութեամբը Սրբազան Պատրիարքին կողմէն Սոյ վիճակները զրկուած կոնգակը կը կարգայ:

ՍԵՐՎԻՃԵՆ ԷՅ. — Վեր ի վերոյ ամէն մարդ իր կարծիքը յայտնեց. այս Ժողովին մէջ եւ ոչ մէկը կրնայ գտնուիլ որ անոնք արժանաւոր են ըսէ: Մէկ մասը, ըստ որում Եկեղեցական Ժողովը վճիռ տուած է, անոր գործադրութեանը ձևք զարեւի կըսէ. մէկ մասն ալ ետքէն դալիք վնասները կը տեսնէ: Ուստի Ստեփան Պէլին առաջարկութեանը դառնալով, կրնեմ որ Ընդհանրական Կաթողիկոսին պէտք է դիմել:

Քուէի շրէ՛ք այս առաջարկութիւնը:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՅ. — Ըստ իս վախուրան շիկայ եթէ Ընդհանուր Ժողովն իր որոշումը գործադրէ՛. Ընդհանրական չգործադրէ՛ նէ վախ կայ, մասնաւանդ որ Համագումար Ժողովը իւր վճիռը դրաւոր կերպի յետեւ կոչած չէ: Ուստի ամենեւին հարկ չկայ ոչ Մայր-Աթոռին դիմելու եւ ոչ ալ խնդիրը քուէի դնելու:

ՍԵՐՎԻՃԵՆ ԷՅ. — Քանի որ երկու կարծիք կայ, Իրանը պարտաւոր է քուէարկութիւն ընելու:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՅ. — Եկեղեցական Ժողովը ետ առած չէ իւր վճիռը. այս խօսքը դուք հանեցիք:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Ազրբէրը Ս. Պատրիարքն է:

ԱՏԵՆԱԳԵՏ. — Սրբազան Պատրիարքը ինչ որ ալ ըսէ, չեմք կրնար անոր ըսածը իրր Համագումար Ժողովոյ ըսածը ընդունիլ:

ՌՈԹՒՌՅԱՆ Կ. ԷՅ. — Այս խօսքերը դեռ Ընդհանուր Ժողովին չեկած, եթէ Ժողովուրդը Սրբազան Կաթողիկոսին դիմէր եւ անկէջ վճիռ մ'առած ներկայանար, այն ատեն կրնար վերաքննութիւն ընդունուիլ. բայց ասանկ բան մը չըլլալուն համար Ընդհանուր Ժողովը չի կրնար իւր որոշումը վերջնական քննութեան տակ ձգել:

ՅՐԷՆԿԵԱՆ Ա. ԷՅ. — Երկու ամսուան մէջ յուզուած խնդիր մը աճապարանօք վճռուած կը համարի եղբր Եկեղեցական Ժողովը, եւ այս բանս չեմ կրնար ըմբռնել. ասկէջ կը հետեւի որ Եկեղեցական Ժողովը որ եւ է վճիռ մը տուած Ժամանակ՝ հարկ է անոր օրինաւորութեան համար տարիներով սպասել. ասիկայ ծաղրելի բան է: Բնաւ անսնուած չէ որ դատաւոր մը իր տուած վճիռը աւրէ, թէ՛ եւ իր յաջորդը կրնայ տրել:

Ս. ՊԱՅՐԱՐԷ. — Ես Համագումար Ժողովին վճռէն դուրս կարծիք չունիմ. ես միայն գործադրութեան մասին դժուարութիւններ տեսայ:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Ընդհանրական Կաթողիկոսին դիմելու մասին ես իմ ըրած առաջարկութիւնս ետ կ'առնեմ:

ՄՈՒՊԱԼԵԱՃԱՆ Ս. ԵՃ. — Կը տեսնեմ որ ժողովին մեծագոյն մասը Ընդհանրական Կաթողիկոսին դիմելու հարկ չի դատեր: Արեւն խնդիրը վերջացած է եւ պէտք չիկայ քուէի դիմելու:

ԱՅՆԱՊԵՏ ՊԵՏ. — Արդէն Համագումար ժողովը նոր ընտրութիւն ընել առաջարկած ըլլալով, կը մնայ հիմա նոր ընտրութեան ձեռնարկել:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԵՃ. — Ասկէց առաջ այս ընտրութեան եղանակին վրայ գիտողութիւններ ջրած էի: Նոյնը վերստին կը կրկնեմ:

Ատենապետ Պէյը կառավարկէ ընտրութեան խնդիրը առաջին Կաթողիկոսական Յանձնաժողովին յանձնել, որպէս զի ընտրութեան եղանակին վրայ ծրագիր մը պատրաստէ:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Կաթողիկոսական առաջին Յանձնաժողովը արդէն լուծուած է, եւ այս ընտրութեան եղանակին վրայ իր կարծիքը կանխաւ իւր տեղեկագրին մէջ յայտնած է:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԵՃ. — Երկու Կաթողիկոսական Աթոռոց յարաբերութեան սահմանները որոշելու խնդիրն ալ կարելոր է. ուստի կառավարկեմ որ նոր Յանձնաժողով մը կազմուի, բոլոր այս Կաթողիկոսական խնդիրները անոր յանձնելու համար:

ԱՅՆԱՊԵՏ ՊԵՏ. — Ես կը յաւելցնեմ որ Պալաձեկիայի խնդրոյն համար Ս. Կաթողիկոսին հետ բանակցելու պաշտօնն ալ սոյն Յանձնաժողովին յանձնուի:

Ժողովը Սէրպիլէն էֆէնտիի առաջար-

կութեան համեմատ նոր Յանձնաժողով կազմել կորոյն:

Հետեւաբար Դիւանը անդամոց հետեւեալ ցուցակն կը ներկայացնէ որ նոյնութեամբ ընդունուելով, Յանձնաժողովոյ անդամ կընտրուին՝

Եկեղեցականք

- 1. Արիստակէս Ծպիակ . Իւսկիւտարու
- 2. Յովհաննէս > Կապուտիկեան
- 3. Յովհաննէս Վրդ . Սէթեան
- 4. Խորէն > Գալֆայեան

Աշխարհականք

- 1. Բարունակ Պէյ Ճէրուհ
- 2. Ստեփան > Ասլանեան
- 3. Մկրտիչ Էֆ. Աղաթեան
- 4. Կարապետ > Իւթիւնեան

Սոյն Յանձնաժողովին պաշտօնն պիտի ըլլայ:

Ա. Աղթաւաբայ եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսաց ընտրութեան եղանակը որոշել:

Բ. Երեք Կաթողիկոսական Աթոռոց թէ՛ իրարու հետ եւ թէ՛ հոստանդնուպոլսոյ Կեթրոնական Վարչութեան հետ ունենալիք յարաբերութեանց սահմանները որոշել:

Իսկ գալով Պալաձեկիայի խնդրոյն, որոշուեցաւ որ Սրբազան Նախագահը Ընդհանուր ժողովոյ այս մասին ըրած որոշումը վեհապառ Կաթողիկոսին հաղորդելով, խնդրէ Նորին Ս. Օծութեանէն որ Ազգին օրինաւոր բաղձանքը ժամ առաջ գործադրելու փոթ տանի:

Ի վերջոյ Ատենապետ Պէյը յայտնեց որ Սրբազան Պատրիարքին հրահրածք ինքը ի գիտաց Ընդհանուր ժողովոյն Ռուսաստանէն եկող Զորագետին գալուստը շնորհաւորելու գացեր եւ շնորհակալութիւն մատուցեր է Ռուսոյ Տէրութեան, Ազգին Ե-

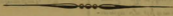
րեպոիտանութեան տուած քուէն Ընդհանրական կաթողիկոսին ընտրութեան մասին ընդունուելուն համար: Զորայեւոր պատասխաններ է որ Ազգին ջուջուցած այս գոհունակութեան զրացմունքը պիտի հազորդէ Վեհ. Միջայել մեծ Դքսին:

Փողովը ընորհակալութիւն յայտնեց Ֆէ-

րուէ Թարունակ Պէյին, սասանկ կարեւոր պաշտօն մը կատարած ըլլալուն համար:

Ասեանը գոցուեցաւ ժամը 10ին:

Ատենադպիր
Ա. ՆԵՎՐՈՒՅ

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ի Ե .

20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1867

Ա Յ Ե Ն Ա Պ Ե Տ

Բ Ա Ր Ո Ւ Ն Ա Կ Պ Ե Յ Ձ Ե Ր Ո Ւ Հ

Ի ներկայութեան 42 Երեսօխանաց, Ատենապետ Պէյը Ատեանը կը բանայ ժամը 7ին .

Եւ նախ կը կարդացուի նախընթաց նիստի ատենագրութիւնն որ կը կրկնուի առանց դիտողութեան :

1.

ԱՅՅՆԱՊԵՏ . — Այսօրուան Ընդհանուր Ժողովոյ գումարման նպատակը հրատիրադրերուն մէջ արդէն նշանակուած է . Ուրեմն Սէրփիլէն էՖէնտիին կը մնայ, իբր Խառն Ժողովոյ Ատենապետ բացատրել զայն :

ՍԵՐՎԻՉԷՆ ԵՅ . — (Ատենապետ Խառն Ժողովոյ) անգղիացի մը գետը կը մտնէ լողալու համար, եւ ուրիշ անգղիացի մը եղերքը կանգնած զանի կը դիտէ եղեր . լողացողը յանկարծ հոսանքի կը բռնուի, կընկղմի եւ օգնութիւն կաղաղակէ, սակայն իրեն ձեռնտու մը չգտնուիր եւ խեղդամահ կը մեռնի . կը հարցնեն դիտող անգղիացիին թէ ինչո՞ւ ձեռքը չի տուիր զայն փրկելու համար . պաղ արիւնտով կը պատասխանէ . — Որովհետեւ չէի ճանչնար զինքը եւ առա-

ջուց ինծի ներկայացուած չէր : » — Անգղիացիք ձեւի եւ արարողութեանց սիրահար են . եւ մինչեւ անգամ մարդ մը, հայրենակից մը կորսուի, փոյթերնին չէ, բաւական է որ ձեւը յարգուի :

Այսօր մեր Ազգը մտաւրուտ վտանգի մը եղերքը կորսուի, եւ եթէ անգղիացոց սովորութեան պէս ձեւերը նկատուին, կորուստը անխուսափելի է . Ամեն բանի հիմը պէտք է քննել, եւ Խառն Ժողովը թէեւ Երեսօխանութեանն էն ընդունած չէ իւր պաշտօնը, սակայն կը փափաքի օգտակար ըլլալ Ազգին, անոր ամբողջութեան սպառնացող չարիքը կը դիտէ, եւ այս նպատակաւ քանի մը առաջարկութիւններ կը ներկայացնէ Երեսօխանութեան այն յուսով որ Ազգ . Երեսօխանութեան մէջ անգղիացոց բնութեան հետեւողներ չեն գտնուիր, եւ աւելի այս առաջարկութեանց արժէքը, յառա՛քներելիք օգուտը կը դիտեն՝ քանիթէ զայն ներկայացնող Ժողովոյն ծագումը եւ ընտրութեան պարագաները . Եւ ըստ որում 71 հոգիով Ընդհանուր Ժողով գումարելը մինչեւ ցարգ անկարելի եղած եւ Երեսօխանութիւնը աւելի նուազ թաւով նիստ կազմելու որոշում տուած է, ուստի այսօրուան յուզուելիք թեգրոց վրայ ներկայ ներսին .

խանաց կարծիքը հասկնալէ ետեւ՝ բացակայից ալ կարծիքն կընդունուի, եւ ահա այս հիման վրայ Ատեանը բացուած է :

Ազգին արդի վիճակը ծածօթ է Ձեզ եւ տելորդ է այս մասին երկարորէն խօսիլ : Սահմանադրութեան դադարման, ապարդիւն մնալուն, եւ Ազգին ներկայ աղէտից մէջ գլորիլուն պատճառները մի եւ նոյն են եւ չէ թէ իրաց այս վիճակը Սահմանադրութեան դադարումէն հետեւած է : Հիմ չունեցող շէնք մը զարդարանք չընդունիր, որովհետեւ քայքայման ենթակայ է : Ասկից առաջ Պատրիարքարանի կառավարութեան եւ մատակարարութեան ձեւ մը տրուեցաւ, այն է՝ Սահմանադրութիւնը, Բայց ասիկայ պէտքը չի լեցնէր, այլ գործիք մ'է, այլ ձեւերը ցոյց կուտայ, եւ անոնք որ կը կարծեն թէ Ազգին ապագան անկից կ'ստամունի, մեծ պէտք կը սխալին : Ազգը ինքզինքը կ'առաջնորդուի եւ իւր ապագայն բարեկարգելու համար միայն Եկեղեցական իշխանութիւն մ'ունի : Եկեղեցականք են Ազգին յարաբերութեանց գործիքն ու միջնորդը, եւ Ազգին վիճակը բարուքելու համար աշխարհականաց կողմէ ինչ ճիշդեր ալ թափուելին, երբ անոնք հազարդ չը գտնուին, զըլլտովն ապարդիւն կը մնան Ասոնք ամենը զԱսուտր գործեր են եւ կառավարութեան մը կը վերաբերին որոյ յարաբերութեանց՝ ինչպէս ըսինք՝ միջնորդ են Եկեղեցականները, եթէ անոնք իրենց կոչմանը անարժան ըլլան, այս յարաբերութիւնները կը խանդարեն եւ Ազգն քայքայման կառաջնորդուի :

Եկեղեցականութիւնը այսօր մեր Ազգին մէջ նիւթապէտ եւ բարոյապէտ թշուառ կացութիւն մ'ունի. ո՞վ այսպիսի վիճակի մը կը հանդուրժէ : Ստոյգ է որ Եկեղեցականները իրենց պաշտօնը նուիրական կանուանեն, եւ ամեն վիճակի համակերպելու յանձնառու կը ցուցնեն զիրենք, բայց միայն թուքով : Չեմ ուրանար թէ բացառութիւններ

կը գտնուին, սակայն մեծագոյն մաս չեն կազմէր անոնք : Արժանաւոր եւ բանիրուն Եկեղեցականներ հասցնելու, տնոնց վիճակը բարուքելու, յարաբերութեանց կանոնաւոր ընթացք մը տալու եւ Ազգին հիմնական պիտոյքը հոգալու համար դրամ պէտք է :

Ահաւասիկ ամենակարեւոր խնդիր մը, որուն վրայ պիտի խօսիմ հիմա :

Մինչեւ հիմա մեր Ազգին մէջ բարեպաշտական հաստատութեանց մատակարարութեան համար ինչ միջոց որ գործադրուէր, նոյնը ընդունուած էր նաեւ Բաղաբնական Վարչութեան մը մատակարարութեան համար : Ասի սխալ սկզբունք մ'է, որովհետեւ ոչ ոք իր կարծիքին հակառակ երեւցող Բաղաբնական Վարչութեան մը դրամ կուտայ, հետեւապէս Վարչական մեքենայն չի դառնար. պէտք է ուրիմն հիմնական տուրք մը հաստատուել, որով կարելի ըլլայ թէ՛ կեդրոնը եւ թէ՛ Գաւառները սօրիճաւորապէս կառավարել : Սրբազան Պատրիարք Հօր հրաւիրագրին մէջ ասոնց վրայ մանրամասն բացատրութիւններ չիկան եւ ոչ ալ յատուկ ծրագիր մը պատրաստուած է, որովհետեւ եթէ Ընդհանուր ժողովը սկզբունքը ընդունի, մանրամասն պարագաները որոշելու համար ծրագիր մը կը խմբագրուի, իսկ եթէ չընդունի, քնականքաբ ծրագրի եւ բացատրութեանց հարկ չի մնար : Սառն ժողովոյ ներկայացնելիք երեք առաջարկութիւններն քննութեան առնուելէ եւ ընդունուելէ ետեւ՝ Ալթամարայ եւ Սոյո կաթողիկոսութեանց խնդիրն ալ կայ, որուն վրայ ի վերջոյ Սառն ժողովը իւր կարծիքը կը յայտնէ : Ուստի կաղաչեմ Ատեանաբեռ Պէյը որ այս ընդհանուր խորհրդակցութեանց վրայ Երեսփոխանաց կարծիքը հարցնէ :

Ատեանապետ Պէյը Երեսփոխանները կը հրաւիրէ որ այս խորհրդակցութեանց վրայ իրենց դիտողութիւնը յայտնեն : Սակայն լուսութիւն կը պահուի, եւ Այբովիչն է ֆէնտին կրկին խօսք կընդունի իր առաջարկութիւնները : շարունակելու համար :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՖ. — Խառն ժողովը կառավարիչ որ տուրքը իբր նուէր չի հաւարուի, այլ ամեն տեղէ հաւաքուելու պայմանաւ ամեն անհատէ մէկ զըշ. առնուի, որուն կէսը տեղական ազգային մատակարարութեան եւ միւս կէսն ալ կեդրոնական վարչութեան Ընդհանուր ծախուց յատկակայ, Մի՛ կարծէք թէ վիճակային Առաջնորդները գրամական մասին կեդրոնական վարչութեանն նուազ դժուարութեանց ենթակայ են. եթէ անոնց վիճակն ալ չ'ապահովուի, վարչական մեքենան չի կրնար գործել, եւ ահա այս զիտողութեամբ է որ հաւաքուելիք տրոց կէսը Առաջնորդաց յատկացնել արժան դատուեցաւ:

Բաշխման եղանակը այս կերպով որոշուի է ետեւ, հաւաքումը ուղղակի Տէրութեան ձեռքով պիտի կատարուի. Պատրիարքարանը իրեն ինկած մասը ուղղակի Արքունի Գանձէն պիտի ընդունի պայմանական ժամանակներու մէջ, եւ Գաւառնեոտ մէջ Առաջնորդները Մալ-Սամոցքներէն՝ ինչ որ սահմանուի իրենց համար:

ՓՄՓԱԶԵԱՆ Գ. ԱՄԻՐԱ. — Հաշիւ եղած է արդեօք թէ Թուրքիոյ մէջ որչափ հայ կայ, եւ որչափ տուրք կ'արելի է հաւաքել:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՖ. — Թէ եւ օրինաւոր ազգահամար չիկայ, սակայն վեր ի վերայ հաշուով մը 1 1/2 կամ 2 միլիոն ժողովուրդ ունինք: Տէրութիւնը պիտի լսուր Աքերիի անունով տուրք մը կը հաւաքէ, եւ ի հարկ է ձեռքը ցուցակ մ'ունի, այս առթիւ կարելի է նաեւ օրինաւոր ազգահամար մը ձեռք անցնել զայն կատարելագործելով:

ՓՄՓԱԶԵԱՆ Գ. ԱՄԻՐԱ. — Պէտք է աղէկ քննել թէ որչափ ստակ կրնայ գոյանալ, որպէս զի ետքը պարտի չի մնանք:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՖ. — Կը զարմանամ որ ըուրը պատէն վեր հանելու կայսրտիրք մեր

հաստատելիքը տուրք մ'է եւ չ'պցտիկ մնալու բան չիկայ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Այդ [ստուգելը] ինչորոյն ձեւին կը վերաբերին, եթէ անոր ոգւոյն վրայ դիտողութիւն մ'ունեցող կայ, կը հրահրեմ զինքը որ իւր կարծիքը յայտնէ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՖ. — Արդէն այս [տուրքը] հաւաքողը Տէրութիւնն ըլլալով, մանրամասն պարագաներուն վրայ անոր նշու պիտի խօսուի, եւ այս մասին հաս երկարորէն գրուցելը աւելորդ է, իմ հաստատ կարծիքս այն է որ առաջարկուած գրութեամբ 1 1/2 կամ 2 միլիոն զըշ. կրնայ գոյանալ. եթէ կրնաք ապացուցանել ինձ որ հարիւր հազար հոգիէն աւելի չըլնէր եւ հարիւր հազար զըշ. էն աւելի ստակ յառաջ չիգար, այն ատեն խնդիրը կը փոխուի եւ այս տեսակ տուրք մը հաստատուելու հարկ չի մնար:

ԱՐԵՎ Գ. ԷՖ. — Մեք լսեցինք որ Սէրվիչէն էֆէնտին Սահմանադրութիւնը քիչ ատենէն Ազգին վերադարձնելու համար Ֆուատ Փաշայէն խօստուժ ընդուներ է: Հետեւապէս տրոյ խնդիրը յուզել առ այժմ աւելորդ է, քանի որ Սահմանադրութիւն չիկայ եւ քանի որ Փանոսեան կարպետ էֆէնտին Պատրիարքարանի եւ Հիւանդանոցի մատակարարութիւնը իւր վրայ առած՝ քանի մը ամէն ի վեր կը կատարէ առանց Ազգային վարչութեան վրայ ծանրանալու: Կեցցէ՛ ուրեմն Փանոսեան էֆէնտին:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Ծնդրէն չի շեղինք. մահմանադրութեան վրայ չէ՛ [ստուգը]:

ՌՈՒՍՏԻՆԵԱՆ Ն. ԷՖ. — Սէրվիչէն էֆէնտին խօսքերէն սա կերելի որ Խառն ժողովըն Ազգային Երեսօխոխանութեանն արտօնութիւն կը խնդրէ տուրք մը հաստատուելու, որոյ եղանակը ինք կատարարիչ:

Տրոց սկզբունքը իւրաքանչիւր անհատի

կարողութեան չափը կենթադրէ. սակայն այս տեսակ տուրք մը հիմ շունի եւ անոր մէջ ուրիշ բան չերեւար, եթէ ոչ հաճոյք մը: Ետան ժողովը իրաւունք ունի՞ արդեօք այս կերպ տուրք մը հաստատելու, եւ անոր սկզբունքը արդարութեան համաձայն է մի-թէ, Ահաւասիկ խնդիր մը: Ես այնպէս համոզուած եմ որ ո՛չ միայն ասիկայ արդարութեան հակառակ է, այլ եւ անոր գործադրութիւնը անկարելի է եւ մեծ անտեղու-թիւններ կարողադրէ: Օրինակի համար 15 հոգիէ բաղկացեալ տղջատ ընտանիք մը 15 ջրէ պիտի վճարէ տարին, մինչդեռ անդին 5 հոգիէ կազմուած կարող ընտանիք մը մի-այն 5 ջրէ. պիտի ապ, որ մեծ անիրաւու-թիւն է:

ՍԵՐՎՈՒՅԵՆ ԷՅ. — Կը ցաւիմ որ Ռուսիեան էֆէնտին իմ խօսքերս չէ հասկցեր, որովհետեւ այս տուրքը չէ թէ հաճոյքի այլ կարողութեան վրայ հիմնուած է եւ ընակա-նաբար աղքատէն ստակ չի պահանջուիր:

ՌՈՒՍԻԱՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Հարուստներու կարողութեան չափը աստիճանաբար իրարմէ կը տարբերի, եւ երբ աղքատ մը նայի որ իրմէ աւելի կարողութիւն ունեցող մը իրեն հետ մէկտեղ 1 ջրէ. պիտի վճարէ, չպիտի ընդունի. բայց եթէ ասոր ալ առարկուի թէ Տէրութիւնը բռնի կրնայ առնուլ, տակաւին աղքատը պիտի բողբէ եւ իրաւացի բողբ մը միշտ նշանակութիւն ունի, Ես իմ մտախ այս առաջարկուած սկզբունքը չեմ ընդու-նիր, որովհետեւ արդարութեան վրայ հիմն-եալ չէ, եւ գործադրութիւնը մեծ դժուա-րութիւններ եւ անտեղութիւններ կը պա-րուանակէ:

ՍԵՐՎՈՒՅԵՆ ԷՅ. — Տէրութիւնը իւր առած տուրքը արդարութեան համաձայն կը բաշխէ. սովորութիւն կայ որ անհատի վերա-բերեալ տուրքերը ըստ տեղւոյն բաշխելէն ետքը նոյն տեղին բնակիչները իրենց մէջ կո-

րոշեն ուրիշ որչափ առնել պէտք ըլլալը եւ ուրիշ քնաւ տուրք շ'առնուելիքը, ուստի աղքատները ընականաբար դուրս կը ձգուին եւ մնացեալներէն ալ իրենց կարողութեան չափ կուզուի, ահա այսպէս կը գործադրէ Տէրութիւնը, եթէ այս բաշխման եղանակին մէջ անիրաւութիւն կայ՝ մերն ալ անիրաւ կը սեպուի: Սակայն ես կը պնդեմ որ մեր առաջարկուեթիւնը արդարութեան սկզբանց հակառակ չէ, եւ եթէ երբէք Տէրութեան պաշտօնակար կողմէ այս տրոց հաւաքման ատեն անիրաւութիւններ տեղի ունենան, այս մտայն Տէրութեան գործադրած ձեւը ընդու-նելով՝ զայն ֆատարելագործելու, գեղմանց առաջըր առնելու համար հսկողութիւն մը յարուցած եւ ժողովրդեան իրաւունքը պաշտպանելու առիթ մ'ունեցած կըլլանք:

ՌՈՒՍԻԱՆԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Տրոց բաշխման եղանակին վրայ Աէրվիչն էֆէնտինն տուած բացատրութենէն մարդ գլուխ 1 ջրէ. առ-նելու խօսքը աներեւոյթ կըլլայ, Կը հարցը-նեմ ուրեմն թէ ո՞րն է բաշխման կերպը:

ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Մ. ԷՅ. — Եթէ մարդ զը-լուխ 1 ջրէ. պիտի առնուի, պէտք է նախ Ազգային պիտոյքը որոշել եւ ըստ այնմ հա-ւաքման ձեւաւարկել. սակայն ինձ աւելի ա-ղէկ կը թուի ազգային այս տուրքը հաւա-քելու միջոց մը մտածել, քան թէ Տէրու-թեան յանձնել:

ՍԵՐՎՈՒՅԵՆ ԷՅ. — Միշտեւ հիմա ըսուած խօսքերէն սա կը հետեւի թէ՛ մեր ազգայինք արդէն ճնշուած են, թէ՛ մեր փոխանակ զա-նոնք թեթեւցնելու աւելի պիտի ծածրացը-նենք, եւ թէ՛ Տէրութեան պաշտօնեաները արդէն բռնութիւն բանեցնելու վրայ ըլլա-լով, նոր առիթ մ'ալ պիտի աւելնայ իրենց նորանոր բռնութիւններ գործադրելու:

Այս գիտողութեանց կը պատասխանեմ թէ՛ Տէրութեան հաւաքած տուրքին նայե-լով մերը խիստ թեթեւ է. այնպէս որ եթէ

200 տուն բնակիչ ունեցող գիւղ մը Տէրութեան 40,000 զրշ. կը վճարէ, 1,000 զրշ. պիտի բարդուի այս գումարին վրայ Ազգիկն համարս կարծեմ ամեն աղգային երբ հաւաստի ըլլայ թէ՛ յօգուտ Ազգիկն 1 զրշ. աւելի վճարելով, փոխադարձ Ազգիկն կողմէ հակողութիւն պիտի ըլլայ Տէրութեան տըրութեամբ ընդհանուր արոց բաշխման վրայ, յօժարակամ կընդունի զայն, Ուրեմն ինծի համար ասիկայ հարստահարութեանց նոր տակի մը չէ, այլ ընդհակառակն զանոնք բաճակու անուղղակի միջոց մը, Մանաւանդ որ այս բերը Տէրութեան վրայ բեռնելով, մեր եկամուտը ողջի կը կապուի եւ Ազգիկն վիճակը ապահովութեան մէջ կը մտնէ, Իսկ ընդհակառակն, ինչպէս ոմանք կը մտածեն, այս արոց հաւաքման գործը Առաջնորդներու յանձնուի, պարայե յառաջ կը բերէ, Ժողովրդին եւ Առաջնորդին մէջ յարասեւ գծաութեանց եւ ծախուց զուռ մը կը բաւայ:

Եթէ այս առաջարկութիւնը իր պարագայներովը հանդերձ չընդունիր Երեսփոխանութիւնը, ես կառնեմք զայն:

ԱՐԵԱՆ Յ. ԷՏ. — Այս խնդիրը թէ՛ եւ մեր ձեռնհասութենէն վեր կը ճանչնամ, սակայն Աէրվիչէն էֆէնտի առաջարկութեան ապարդիւն ըլլալը հաստատելու համար սա ալ կը յարեմ թէ՛ Տէրութիւնը առաջ իւր տուրքը պիտի ժողովէ եւ Ազգիկնը պարայե պիտի մնայ միշտ:

ԱՂԱՅՈՒ Մ. ԷՏ. — Սա կուգեմ գիտնալ թէ՛ այս տուրքը մարքու՞ պիտի ըլլայ, թէ՛ Տէրութիւնը գանձէ նէ պիտի տայ:

ՍԵՐՎԻՉԻՆ ԷՏ. — Մարքու պիտի ըլլայ հարկու:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Պէտք է սկզբունքին վրայ խօսուի եւ պարագաները ի վերջոյ կորուսուին:

ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ Պ. ԷՏ. — Աէրվիչէն էֆէնտի ընդհանուր խորհրդածութիւնները ազգային կառավարութեան կը վերաբերին, եւ ստուգիւ փափաքելի բաներ են. սակայն ես կըսեմ որ Տէրութենէն խնդրուի այն կառավարութեան ձեւը, որով նաեւ հաւաքելի տուրքը օրինաւորապէս գործածուի:

ՍԵՐՎԻՉԻՆ ԷՏ. — Ազգը Սահմարադըրութեամբ կրնայ կառավարուիլ եւ Տէրութիւնը նոյնը տուած է Ազգիկն: Վարչական ձեւը կը փոխուի, բայց այն արտօնութիւններն՝ զորս Տէրութիւնը շնորհած է մեզ, երբէ՛ք, Մի՛ կարծէք որ մեր առաջարկած արոց կերպը նոր դրութիւն մ'է եւ ազգային արտօնութեանց կը դալի: Յօյները՝ որք աւելի նախանձախնդիր են իրենց իրաւանց, այս կերպով կը հաւաքեն ազգային տուրքը, Տուրքը մինչեւ ցարդ նուէրի ձեւով կառնուէր, սակայն ինչպէս ըսի արդէն, այսուհետեւ Ժողովուրդը բարեպաշտական ոգւով Բողաքական Վարչութեան տակ չի տար:

ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ Պ. ԷՏ. — Խառն ժողովը իր պաշտօնը Բ. Դանէն ընդունած ըլլալով, կրնայ իւր վիճակը յայտնել անոր եւ ուղածները ընելու հրաման ստանալ:

ՍԵՐՎԻՉԻՆ ԷՏ. — Սահմանադրութիւնը դադարած է գործադրութեան մէջ գծուարութիւններ ըլլալուն համար, եւ կրօնական ու Բողաքական ժողովոց տեղ Խառն ժողով մը կազմուած է այն թէ՛ութեամբ որ ի հարկին ընդհանուր Ժողովոյ դիմէ. ուրեմն ինչպէ՛ն ընդհանուր Ժողովը զատ եւ Խառն ժողովը զատ կը նկատուի, եւ Բ. Դրան դիմելու առաջարկութիւն կըլլայ այնպիսի խնդրոց համար, որոց լուծումը ընդհանուր Ժողովին յանձնուած է:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԷՏ. — Տուրք մը օրինաւոր եւ արդար ըլլալու համար երկու պայման պէտք է ունենայ. որք են, Ա. պի-

տողից չափով սահմանուիլ եւ Ռ. կարողութեանց չափով բաշխուիլ: Անբովիչն էֆէն-ափի առաջարկութեան ոգւոյն վրայ խօսք չունիմ, որովհետեւ ստակ հայտնաբերուածն էր իրին, հատարեալ եւ գործադրելի միջոցն է, գրեթէ Տէրութենէն փոխառութիւն մ'ըսել է. սակայն բաշխուիմ արգարութեան համաձայն շէքեւար ինձ: Ուստի հառաջարկեմ թառն ժողովին կամ Մասնա-ժողովի մը յանձնուի որ այս խնդրոյն պարագաներուն վրայ ծրագիր մը պատրաստէ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Առ այժմ ամեն բան խաւարի մէջ է, ոչ իսկ շափ եւ ոչ պիտոյք կարելի է որոշել: Մեր առաջարկութիւնը յաւիտենական օրէնք մը չէ. այսօր կը գործադրուի եւ տարիէ մը ետք: Պատրիարքական յայտագրով մը ետ կը ձգուի, եւ կամ անոր ծանր պարագաները կը մեղմուի: Իսկ մանրամասն պարագաներուն գաղով: Թառն ժողովը թէ եւ Ձեզմէ ըմբարեւ չէ, սակայն Ձեզի շափ կը սիրէ զԱզգը, կը կարեկցի անոր վրայ, եթէ մեր վրայ վստահութիւն չունի Ընդհանուր ժողովը, կրնայ ուրիշներն ալ մեզի յարել:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՅ. — Եթէ խնդրոյն սկզբամբ միայն որոշում տրուելով գործադրութիւնն բոլորովին թառն ժողովոյն յանձնուի, Ընդհանուր ժողովին ալ գործ չի մընար եւ չի գիտնար թէ՛ ինչպէս պիտի գործադրուի այս առաջարկութիւնը: Սակայն Թառն ժողովը որչափ պիտի տեսէ չգիտնմը, եւ եթէ սակէց միտասկար հետեւանք ծագին, պատասխանատուութիւնը Ընդհանուր ժողովոյն կը մնայ:

Ահա այս նկատուիթեամբ ըսի որ Մասնա-ժողովի մը ձեռք ամեն պարագաները որոշուին եւ Ընդհանուր ժողովը զիտակցութեամբ եւ համոզմամբ հաճութիւն տայ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Ընդհանուր ժողովը առաջարկութեան սկզբունքին պատասխանա-

տու կը մնայ եւ հիմա պէտք է յայտնէ որ զայն կընդունի՞ թէ ոչ, անոր պարագաները որոշելու եւ գործադրելու պաշտօնը Թառն ժողովոյն կը յանձնէ՞ թէ ոչ:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՅ. — Խնդիրը բոլորովին մաթի մէջ է. կարծեմ Ընդհանուր ժողովոյ իրաւունքն է որ իւր որոշելի բանը կանխաւ կատարելագէս հասկնայ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Մեր առաջարկութիւնը խիստ պարզ է, Տէրութեան ձեռք մարդ գլուխ Ա զը: Կարծեմ պիտի անուի, որու կէտ Առաջնորդաց եւ միւս կէտը կեդրոնական վարչութեան պիտի սահմանուի: Թուրքի առածը՝ Միմարիս Զայն բըլըմը մագըլլար, կըսէ. Թառն ժողովը կանխաւ պէտք եղածը մտածած է, կը մնայ միայն Ընդհանուր ժողովոյն այս սկզբունքը ընդունիլ կամ մերժել, եւ եթէ վստահութիւն ունի Թառն ժողովոյ վրայ, կարողանա՞նք որոշելու եւ գործադրելու հոգը անոր յանձնել: Թառն ժողովոյ պաշտօնատարութեան մասին Ստեփան Պէլին առաջ բերած անվերստահութիւնը չեմ կրնար ըմբռնել: Կրնայ ըլլալ որ հիմա սակէց դուրս ելած միջոցս մեռնիմ:

ԱՐԵՎԿԱ Յ. ԷՅ. — Ինչպէս Թառն ժողովը, այնպէս Ընդհանուր ժողովը առ ժամեայ է. ընդհանուր արոյ խնդիրը մեր ձեռքնահասութենէն վեր է լուծել:

ՆԵՐՍԵՍՅԱՆ Գ. ԷՅ. — Իւստատրանի ազգայինք թէ եւ նիւթապէս անկարող, բայց միշտ սուրբ կը վճարեն, իսկ Պոլսեցիք ինչո՞չ չեն մասնակցիք անոնց:

ԱՏԵՆԱՊԵՅ. — Սահմանադրութիւնը առ այժմ գաղարեալ է եւ վարչութիւնը ազգային ամենակարեւոր գործերը տնօրինելու համար գրամի անհրաժեշտ կարեւորութիւն ունի. ուստի Թառն ժողովը սուրբ-

րի կերպ վը որոշած է, զոր Ընդհանուր Ժողովոյն կը ներկայացնէ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Միջնէ հիմա յայտնուած գիտողութիւններէն երեւցաւ որ այս առաջարկութեան մասին երկու կարծիք կայ գլխաւորապէս: Ոմանք ժողովներու առժամեայ վիճակը, եւ ամանք պատասխանատուութեան խնդիրը յառաջ բերելով չեն ուզեր ընդունիլ: Այս երկու մասերն ալ սակաւաթիւ երեւցան: Ուստի կաղաչեմ Ատենապետ Պէյը՝ որ խնդիրը քուէի զնէ:

Ատենապետ Պէյը խնդիրը քուէի կը զնէ, եւ 17 քուէի զէմ 20 քուէով կընդունուի Ալըվիչէն էֆէնտի առաջարկութիւնը:

2.

ԱՅՏԵՆԱՊԵՏ. — Խառն Ժողովոյ Ատենապետ էֆէնտին ինչպէս որ յայտնեց, երկրորդ առաջարկութիւն մ'ալ ունի: Ուստի կը հրահրեմ զինքն խօսք առնուլ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — (Ատենապետ Խառն Ժողովոյ) Խառն Ժողովոյ երկրորդ առաջարկութիւնը Եկեղեցականաց անբաւական վիճակին եւ արժանաւոր Եկեղեցականներ հասցնելու խնդրոյն կը վերաբերի:

Նախ՝ պէտք է որ Եկեղեցականները օրինաւոր դասակարգութեան մէջ ազգային գործերու ընթացքին ընտելանան եւ այնուհետեւ աստիճանաբար պաշտօն ընդունին: Երկրորդ՝ Առաջնորդներուն գոհացուցիչ թուակներ սահմանելու է իրենց վիճակին յատկացեալ տուրքէն վճարելու պայմանաւ: Երրորդ՝ ազգային մէջ արժանաւոր Եկեղեցականներ հասցնելու համար ժառանգաւորաց վարժարաններ հիմնելու է: Եւ ըստ որում ասիկայ ժամանակի կը կարօտի, եւ արդի ունեցածնիս պահանջուած կատարելութիւնը եւ համագամանքը չունին, ուստի

պէտք է որ Գաւառներէն ու Պօլսէն Եկեղեցականութեան կոչում ու յարմարութիւն ունեցող ուսումնական անձերը անմիջապէս հաւաքուին եւ ձեռնադրուին ազգային պաշտօններու գործածելու համար:

ԱՐՄԱՆ Յ. ԷՅ. — Եթէ Ընդհանուր Ժողովը այսօր այդ որոշումներն ընէ եւ վաղը Սահմանադրութիւնը Ազգին յանձնուի, ի՞նչ բանի պիտի ծառայեն անոնք: Սակայն այդ առաջարկութիւններէն այնպէս կը հետեւի որ Սահմանադրութեան բնաւ գաւիթը չիկայ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Այս առաջարկութիւնը Սահմանադրութեան հետ կայ չունի եւ այնպիսի գլխաւոր պէտք մ'է որ Սահմանադրութիւն ըլլայ կամ չըլլայ: պիտի ի գործ դրուի: Սահմանադրութիւնը վարչական ձեւ մ'է միայն:

ԶԱՐԳԱՐԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Այս առաջարկութեանց գործադրութեանը համար Խառն Ժողովը Ընդհանուր Ժողովին դիմելու կարօտութիւն չունի. կրնայ ինքնին այս պէտքերը հոգալ եւ լեցնել:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Մեր Սահմանադրական ողբով Ընդհանուր Ժողովոյն դիմեցինք եւ անոր Ձեզի չափ նախանձախնդիր ենք: ուսկի՞ց յառաջ կուգան այս կասկածները:

Ատենապետ Պէյը այս երկրորդ առաջարկութիւնն ալ քուէի կը զնէ եւ մեծազոյն մասամբ կընդունուի:

3.

ԱՅՏԵՆԱՊԵՏ. — Սէրվիչէն էֆէնտին Խառն Ժողովոյ երրորդ առաջարկութեան վերայ ալ պիտի խօսի:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՃ. — Սառն ժողովոյ եր-
րորդ առաջարկութիւնը Վարչական Հրահանգ
մը պատրաստելու խնդրոյն կը վերաբերի:

Ինչպէս Սրբազան Պատրիարքը, նոյնպէս
Առաջնորդ մը հայր է իւր Վիճակային Ժողո-
վրդեան: Իրեւ հայր պարտաւոր է անոնց
բարոյական թերութիւնները ուղղել եւ հրա-
հանգել: Իսկ իրր հովիւ՝ իւր հօտին բարե-
լաւութեանը վրայ հսկելու պաշտօն ունի,
Յիկեղեցական մը իւր ձեռնադրութեան օրէն
այս ուխտը կը կատարէ թէեւ, սակայն մեծ
օգուտ ունի որ այն պարտաւորութիւնները
յօգուտ առ յօգուտ հրահանգի տակ մշտ-
նեն: Առաջնորդ մը քաղաքականապէս յարա-
բերութիւն ունի Տէրութեան, Կուսակալի եւ
ստար ազգաց հետ: Ի՞նչ հիման վրայ պիտի
կատարէ այս յարաբերութիւնները, ի՞նչ
սահմանի մէջ պիտի գործէ, եւ ի՞նչ պարա-
զաներու մէջ կեդրոնական Վարչութեան պի-
տի դիմէ: ասոնց վրայ հրահանգ մը պատ-
րաստել անմիջական պիտոյք մ'է, որով նա-
եւ կեդրոնական Վարչութիւնն ալ իւր ձեռ-
քը ուղեցոյց մը կ'ունենայ:

Սառն ժողովը կառավարիչ քր այս հրա-
հանգը ծրագրելու գործը իրեն յանձնուի
այն պայմանաւ որ Ընդհանուր Ժողովը ետ-
քը զայն սրբազրէ, եթէ հարկ համարի:

ՌԱՅԱՅԵՆԱԿԱՆ Մ. ԷՃ. — Եթէ քր մը
Սահմանադրութիւնը վերադառնայ մեզի,
այն ժամանակ այս յարաբերութեանց կա-
նոնները հաստատ պիտի մնա՞ն, թէ ոչ եղ-
ծուած պիտի համարուին:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՃ. — Մեր առաջարկածը
կանոն չէ՞, այլ հրահանգ մը որ կրնայ փո-
փոխութեան ենթարկուիլ:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Սառն ժողովը
իր վարչական գործերը անօրինելու համար
կրնայ իւր ձեռքը հրահանգ մ'ունենալ եւ
գործադրել զայն. սակայն եթէ ասկէջ ժանր
հետեւութիւն մը յառաջ գայ, Սառն Ժողո-

վը քննականապէս պիտի ըսէ թէ Ընդհանուր
Ժողովը տուաւ զայն իրեն: Ուստի վստահու-
թեան քուէ մը պէտք է եւ ես զայն տուող-
ներուն առաջինը կըլլամ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՃ. — Հրահանգի խնդիրը
փափուկ խնդիր մ'է. եթէ Ընդհանուր Ժո-
ղովը Սառն Ժողովոյ վրայ վստահութիւն
չունի, կրնայ զայն Մասնաժողովի մը յանձ-
նել:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Ձեր ուզածը
վստահութեան քուէ մ'է:

Աստեապետ Պէյը վստահութեան համար
քուէ կառավարիչ եւ մեծագոյն մասամբ
կընդունուի:

4.

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՃ. — Մեր շորորդ առա-
ջարկութիւնը Սոյո եւ Աղթամարայ կաթո-
ղիկոսութեանց խնդիրն է:

Կը յիշեցնեմ Ձեզ որ այս ինքնընտիր
կաթողիկոսներու մէկուն ձեռքէն արիւն կը
հոսի, եւ միւսին հաքած զգեստները աղտոտ
են, ժողովներով ասոնց ընտրութիւնը ապա-
րինաւոր դատուած եւ որշուած է որ Կա-
թողիկոս չի ճանչցուին: Սակայն այս որշու-
մը գործադրուած չէ դեռ եւ անտարակոյս
պատճառներ եւ դժուարութիւններ ունի,
որոնց վրայ պիտի խօսիմ եկէ՛ս:

Յայտնի է արդէն որ Սոյո մէջ Աջա-
պահեան անուկով յաջորդութիւն մը պահ-
ուած է դարերէ ի վեր. այս յաջորդութիւնը
գորշակ մ'եղած է իր ներքեւն Ժողովելով
խել մը ժողովուրդ. զայն շարունակելու հա-
մար նայն ցեղէն եղած մարդ մը յառաջ կը
րեբուի: Այս տրամադրութեան մէջ կերեւի
նաեւ Աղթամարայ Աթոնն ալ: Արդի Կա-
թողիկոսին պէս մարդ մը, թէեւ ապօրինա-
ւոր եւ ամբաստանեալ, թեմականներուն
մէկ մասին կողմէն կաթողիկոս կը ճանչցուի:

Եթէ ասոնց անդ նորերն ընտրուին, կը վախցուի սր ժողովուրդը զլուս կը քաշէ կամ կրօնավորութեան կը դիմէ, Ահա ասոնք են այն դժուարութիւնները որոնք գործադիր իշխանութեան առջեւ կրնեն: Ասոյ Աթոռը հիմա չէ թէ թափուր՝ այլ բոլորովին պարտազ է. քահանայ մը անգամ չիկայ: Սրբազան Պատրիարքը Տեղապահ մը դրկեր է ասկից առաջ, սակայն ան ալ ուտելու հաց չի գտնելով առ'եր քալեր է: Ազթամարայ Աթոռն ալ մէկ կողմէ պարտքեր դիզելու վրայ է, եւ իրաց այս վիճակը աւելի պիտի ծանրանայ, եթէ ազգու դարման մը չի տարուի: Ասկէց առաջ Ընդհանուր Ժողովը մասնաժողով մի կազմեց Կաթողիկոսական Աթոռոց յարաբերութեան սահմանները որոշելու պաշտօնով: Մասնաժողովոյ անդամներէն ոմանք հրաժարեցան եւ ոմանք ձգեցին դաջին, եւ մասնաժողովը գործ մը չի կրցաւ յառաջ բերել: Ասոր տեղ նոր մը կազմելու է ձեռնհաս եւ բանիրուն անձերէ որ այս կարեւոր խնդիրը քննելու գրադին: Քանի մը գիտողութիւններ կըլլան, ազգին անդին որք ուշագրութեան արժանի են:

Առաջին. Թեմական իրաւունքը յարգել ժողովրդային գրգռմանց առաջը տանելու համար:

Երկրորդ. Քննել թէ Աջապահեան Կերպաստանը ունի՞ այնպիսի առանձնաշնորհում մը՝ որ մինչեւ անգամ իւր ցեղէն տնարժան մէկն ալ ըլլայ, Ազգը պատուէ զանի եւ Աթոռը յանձնէ անոր:

Երրորդ. Ազթամարայ Աթոռը էջմիածնի կամ Պօսի Պատրիարքութեան եւ Սիսք Երուսաղէմի Պատրիարքութեան հետ մ'աջընել:

Պատն ժողովը Ընդհանուր Ժողովին կը թողու զստահութեան արժա՞ի յանձնատաղով մը կազմել, որ այս գիտողութիւնները իւր մտքին առջեւ ունենալով իրենա որ որոշում մ'ընէ:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Ընդհանուր Ժողովը Կաթողիկոսական խնդրոց հետ ա՛յնչպի գրագեցաւ որ անոնց ամեն պարագայներուն տեղեակ է. արդէն Պատն Ժողովն այսօր իւր միւս առաջարկութիւններուն մէջ րնու գիշում ցոյց չի տուաւ, եւ Ընդհանուր Ժողովին ազգային գործերէ գրեթէ հրաժեւտը խնդրեց, հիմա այս Կաթողիկոսական խնդրոցը Ընդհանուր Ժողովոյն ի՛նչ հարկ կայ թողուլ ի՛նք պէտք է ստանձնէ զայն ալ:

Արդ ես կառավարկեմ որ այս խնդիրն ալ Պատն Ժողովոյն յանձնուի:

ՍԵՐԱԽՉԻՆ ԷՆ Եթէ Ընդհանուր Ժողովը Ստեփան Դէյն ստաջարկութիւնը կընդունի, Պատն Ժողովը պատրաստ է այս խնդրոյն վրայ ծրագիր մը պատրաստել եւ զայն Ընդհանուր Ժողովոյց գիտողութեան ներկայացնելով՝ դործադրել, եթէ յարմար գատուի:

Ատենապետ Պէյր Երեսօրհանաց շտաբրուն խնդրանոց վրայ այս առաջարկութիւնը քուէի կը դնէ եւ մեծազոյն մասամբ կընկուցնուի:

Ատեանը վերջացաւ ժամը 10 ու կէսին:

Ատենապիւր
Գ ՄՐԳՎՍԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ի Ջ .

1 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1867

Ա Յ Ե Ն Ա Պ Ե Տ

Բ Ա Ր Ո Ւ Ն Ա Կ Գ Է Յ Յ Է Ր Ո Ւ Հ

(Ներկայ Երեսփոխանք 51)

Ատենը չի բացուած, Ալքրիչէն էֆէնտին առարկելով թէ Ընդհանուր Ժողովը որքան որ 71 հոգիով մեծագոյն մաս գտնելու անկարելիութիւնը տեսնելուն՝ 51 թիւը բաւական դատած է նիստ կազմելու համար, սակայն այս որոշումը հիմնովին ապօրինաւոր կը համարի, նոյն իսկ Բարձր. Այաի Փաշային այս կէտին նկատմամբ ըրած անկարկութիւնը յառաջ բերելով, եւ կը յարէ թէ՛ Ատենը թէ՛ եւ 51 Երեսփոխանաց ներկայութեամբը կրնայ բացուիլ, բայց որոշում մը տալու համար 71 թուոյն մեծագոյն մասը անհրաժեշտ հարկաւոր է :

1.

Ատենը կը բացուի եւ նախընթաց նիստին ատենադրութիւնը կարգացուելէ եւ առանց զիտողութեան ընդունուելէ ետեւ, Ատենապետ Գէյը կը հրաւիրէ զԵրեսփոխանները որ Ժողովոյ թուոյն օրինաւորութեան եւ բաւականութեան վրայ իրենց կարծիքը յայտնեն :

ՍԵՎԻԻՉԵՆ ԷՅ . — Դիւանը Երեսփոխանաց կարծիքը խնդրելու իրաւունք չունի :

որովհետեւ Երեսփոխանութիւնը իր առջեւ օրինագիր մ'ունի, հետեւապէս անկարող է նա յուզել եւ որոշել այնպիսի խնդիր մը՝ որ ինքնին իր կանոն նոյն օրինադրին մէջ նշանակուած է : Սահմանադրութեան պահանջած մեծագոյն մասը 71 թուով կը կազմուի, եւ որոշում մը տալու համար գէթ պէտք է որ 36 ձայն կամ քուէ փնտուռի, եթէ ոչ Ընդհանուր Ժողովը Սահմանադրութեան ոգոյն հակառակ վարուած կըլլայ :

ԻՌԻՒՒՃԵԱՆ Կ. ԷՅ . — Ստոյգ է որ Սահմանադրութեան մէջ 71 թիւը մեծագոյն մաս որոշուած է, սակայն Երեսփոխանները 110 հոգիի վրայ հաշուելով, եւ որովհետեւ Գաւառական Երեսփոխանները չէին ընտրուած, Ընդհանուր Ժողովը Պօլսի Երեսփոխանաց թուոյն համեմատ 51ը ընդունեց զիւրութեան համար, մանաւանդ որ Սահմանադրութեան մէջ նշանակուած է թէ՛ երբ Պօլսի Երեսփոխանները ընտրուին, Ժողովը անմիջապէս նիստ կրնայ կազմել : Աւրին այս թիւը Սահմանադրութեան մէջ հիմ մը ունի, եւ կարծեմ ապօրինաւոր չէ, ինչպէս որ արդէն այս կերպով շատ նիստեր եւ գըլխաւոր որոշումներ եղած են :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Կը հարցնեմ, սոփորութիւնը կը յարգուի թէ կանոնը. սոփորութիւնը այս վերջինին առէ՞լ յարգ չունի, րայց իւթիւնեան էֆէնտին տարրով կերպով կըմտնէ: Սահմանադրութիւնը բարձրակարգ ստամադրած է որ 71 հոգիով նիստ ըլլայ, Ժողովոյն ամբողջութիւնը այժմ 100 հոգիէ բաղկացեալ ըլլալով, եթէ անոր կէտը օրինաւոր համարուի, թիչ ատենէն այս թիւը զանազան պատճառներով աւելի կրնայ նուազիլ, եւ այն ատեն հարկ կըլլայ ըստ այնմ ուրիշ մեծագոյն մաս մը որոշել: Այս սկզբունքը բնաւ ինձ համար ընդունելի չէ, եւ ես մինակ կանոն մը կը ճանչնամ, որ է Սահմանադրութիւնը: Ընդհանուր Ժողովին տրբուած է Ազգին կամքը ներկայացնելու եւ ի հարկին զայն դիտցնելու պաշտօնը. Ազգը իւր նրբախոհանքներու ընտրութեան մէջ ազգային ինքիքներու տեղեակ, քաղաքագէտ, եւ ձեւնչուս անձեր փնտռած է, այնպիսի անձեր, որոնք Ազգին կացութիւնը, հանդամանքները զիտնուի, ինչպէս եւ ներկայ Երեսփոխանները, եւ Խառն Ժողովը՝ եթէ այսօր ինչ ինչ խնդրոց համար Երեսփոխանութեան կը դիմէ, չէ թէ անոնց կարծիքը՝ այլ Ազգին կամքը խնամելու համար է: Կը հարցնեմ Երեսփոխանութեան, Ընդհանուր Ժողովը 51 հոգիով Ազգին կամքը ներկայացնելու կարող է այդեօք: Ահա ասիկ կը պատասխանեմ. — Ընդհանուր Ժողովը իւր յատկութիւնները կորուսած է: 71 հոգիով նիստ բնել անկարելի կըլլայ, եւ Սահմանադրութիւնը այս թիւը կը սահմանէ: Ասիկց առաջ յի թուոյն որոշուած եղած ատեն, ես բողոքեցի որ այսպիսի երեսուներ մը չունեմք, Իմ խղճմտանքս շնորհի տարրեր կերպիւ վարուիլ, եւ ամէն Երեսփոխան այս խնդրոյն լուծուած իր խղճին մէջ կրնայ գտնել:

ԳՕԼՕԻՍԱՆ Ա. ԷՅ. — Սահմանադրութիւնը մեր ձեռքը գտնուած ատեն, Երեսփոխանութիւնը իբր լիազօր մարմին մը 51 հոգիով նիստ կազմելու որոշուած ըրաւ, թէ եւ ինչպէս Ալերվիչէն էֆէնտին նոյնպէս եւ ես

բողոքեցի այն ատեն. մի եւ նոյն բողոքը կը կրկնեմ այսօր, ուր Սահմանադրութիւնը՝ այսինքն մեր Երեսփոխանական պաշտօնին փոխաւորագրութիւնը չունիմք՝ ի ձեռնին, ի՞նչպէս կը համարձակեմք կրկին այս սխալման գիմելու:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Փօլշեան էֆէնտին այս վերջին կարծիքը սխալ է. եթէ Երեսփոխանութիւնը տակաւին մնացեր է, իւր լիազօր իշխանութեամբն է. Երբ Սահմանադրութիւնը բողոքովն վերնայ, Երեսփոխանութիւնը չի մնար, եւ եթէ այսօր այն կը մնայ, ըսել է որ լիազօր է:

Երեսփոխանաց թիւը քանի որ նուազեր է, Ժողովը իւր յատկութիւնները կորուսեր է: Սահմանադրութիւնը տրամադրած է որ երբ Քաղաքական Ժողովոյ անդամաց երեքը պակսի, անմիջապէս վերակազմուի. սակայն Երեսփոխանական Ժողովոյ պակասը երբէք լրացած չունի: Ազգը ցիր եւ ցան, բանիրուն հովիւէ զուրկ եւ քայքայած փրճակի մէջ է: Որու դարման մը տանելու համար Խառն Ժողովը անօրինութիւններ խորհած եւ անոնց նկատմամբ Ազգին կամքը հարցնելու պարտաւորած է: Եթէ կրնաք զայն խնայել մեզ, հրամանք խօսիլ. արիւն Ձեր իզը՝ լուխ Ձեր, մեր անպարտ կը մնանք:

Ալերվիչէն էֆէնտին այս առարկութեանց համաձայն կարծիք յայտնեցին Փարիզեան Գլորջ Ամիր, Սիւրբնեան Յովհաննէս եւ Տրէնկեան Արքանաճ էֆէնտիները:

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՅ. — (Ատենապլով) Այսօր Ալերվիչէն էֆէնտին նոր խնդիր մը յարուցանել կուզէ, րայց մեր արձանագրութիւնները կրնան վկայել որ ասիկց առաջ 51 թուով շատ մեծ անձ խնդիրներ, ինչպէս կաթողիկոսի ընտրութեան խնդիր եւ այլն, լուծուած եւ որոշուած են: Եթէ Ընդհանուր Ժողովը անբաւական էր, ինչո՞ւ ուրեմն Ալերվիչէն էֆէնտին ասիկց առաջ անօր գիմելու:

հարկ տեսաւ, եւ այսօր ապօրինաւորութեան կերպարանք հազցնել կուզէ:

Ընդհանուր ժողովը, ինչպէս մինչեւ ցարդ, նոյնպէս այսօր Ազգին կենսական խնդիրները երեսի վրայ չի ձգելու համար կրնայ որոշում ընել: մանաւանդ որ Սահմանադրութիւնը ըսած է թէ՛ որ Գաւառական Երեսփոխանաց ընտրութիւնը ուշանայ, ներկայք կրնան գումարուիլ եւ որոշում ընել:

Մի եւ նոյն կարծիքը կը յայտնէ նաեւ Զարգարեան Գէորգ Լ. ի խօսքին:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Կը զարմանամ որ Մարիոսեան էֆէնտի Սահմանադրութիւնը ազէկ չէ հասկցնէր, շեմ գիտէր թէ՛ որ յօդուածին մէջ նշանակուած է որ 51 հոգիով կրնայ ժողով գումարուիլ եւ որոշում արքուիլ:

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Սահմանադրութիւնը 140 Երեսփոխանաց թուոյն վրայ 11ը անծագոյն մաս որոշած է, սակայն այս թիւը ամբողջ չէ այսօր, մանաւանդ որ ասկից առաջ նոյն իսկ Աէրվիչէն էֆէնտի 51 թուով եղած որոշումներու համար քուէ տուած է, եւ զարմանք են՝ որ այսօր այս սկզբունքը կը հերքէ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Եթէ Սահմանադրութիւնը վերանայով ուրիշ ժողով մը կազմուի, եւ ազգային խնդրոյ մը վրայ իմ կարծիքս ուզուի, տակաւին չեմ զլանար զայն: Ես այս որոշման դէմ բողոքեցի այն ատեն. պարտաւորութիւնս չէր ներէր ասնել քաջել եւ քուէ տուի, բողոքելով միշտ տեղի ունեցած ապօրինաւորութեան դէմ: Եթէ Ընդհանուր ժողովոյ Ատենագիտ կամ Գաւառիարք ըլլայի, իմ պարտքս էր օրինաց վրայ հսկել, սակայն ես իրր լոկ Երեսփոխան բողոքելու իրաւունք մը միայն ունէի, եւ ես այս իրաւունքս ի գործ դրի:

Յառն ժողովը քանի մը խնդրոց համար

Երեսփոխանութեան դիմեց, անոր եւ Հեւտեւայէս Ազգին կամքը ուզեց գիտնալ. բայց քուէարկութեան արդիւնքը չի հասկցուցուցաւ տարտամ մնալով խնդրոց որոշումը: Եթէ այսօր ընդդէմ կամ ի նպաստ 36 քուէ շտապուի, որոշում մը չկրնար արուիլ:

ԱՅՆՆԱՊԵՏ. — Խնդիրը բաւական յուզուեցաւ, երկու առաջարկութիւն կայ հիմա: Առաջին, ասկից առաջ եղածներուն պէս 51 Երեսփոխանաց ներկայութեամբ Ատենաք բացուի, բայց որոշում մը վաւերական ըլլալու համար Սահմանադրական մեծամասնութեան թուոյն մեծագոյն մասը, այսինքն 36 քուէ կամ ձայն փնտաուի: Երկրորդ, 51 թուով նիստ եւ որոշում ըլլայ:

Ատենագիտ Պէյը այս երկու առաջարկութիւնները քուէի դնելով, առաջինը կընդունուի: մեծագոյն մասամբ: Հետեւաբար Ատենագիտ Պէյը կը հրահրէ զՍէրվիչէն էֆէնտի կրկնել Յառն ժողովոյ առաջարկութիւնները:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Այս առաջարկութեանց դէմ բողոքողներ ելեր են, պէտք է որ անոնցմէ մէկը իր իրաւունքներն եւ պատճառները առաջ բերէ որ պատասխանեմք:

ԱՐՄԱՆ Ե. ԷՑ. — Անցեալ նստին մէջ Յառն ժողովոյ առաջարկութիւնները զսահմանցուցիչ կերպով չի հասկցուցուցան, ասկից հասարակութեան մէջ զանազան կասկածներ ծագեցան. ուստի Յառն ժողովը այս մասին բացատրութիւն տալու է:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Յառն ժողովոյ առաջարկութեանց երկրորդն եւ երրորդը բացատրութեանց չեն կարօտիր երբէք. ուրեմն Ձեր խօսքը առաջնոյն կը վերաբերի, որու համար ալ արդէն ծրագիր մը պիտի պատրաստուի:

ԱՐԱՅԱ Յ. ԷՑ. — Հասարակութեան մէջ կան շատեր, որոնք կրօնն թէ Սահմանադրութիւնը թիչ օրէն Ազգին պիտի յանձնուի, եւ ի՞նչ հարկ այժմէն այսպիսի խնդիրներ յուզել, որոնց նկատմամբ ի հարկ է Սահմանադրութեան մէջ կանոններ պիտի գտնուին:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Անհնար է որ Սահմանադրութիւնը զալուեւ պէս անմիջական գործադրութեան մասէ, ի հարկէ Քննիչ Յանձնաժողովի մը պիտի յանձնուի. եւ առջի անգամ այս քննութիւնը տասն ամսոյ շափ տեւեց, չգիրտած թէ այս անգամ որքան ժամանակի կը կարօտի: Ազգին կացութիւնը, մեր խիղճը չի ներէր որ այժմու վիճակը գեւ եւս շարունակուի:

ԱՂԱՅՈՆ Մ. ԷՑ. — Ժողովրդեան մէջ պտըսած տարածայնութիւններէն մէկն ալ այն է որ այս սուրբը արդեօք գաւառները միայն պիտի վճարեն՝ թէ՛ Պօլսի մէջ ալ հաւաքում պիտի ըլլայ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Ատոնք խնդրոյն մանրամասն պարագայներն են եւ գեւ որոշուած չեն որ Զեզի պատասխան տամք: Ընդհանուր ժողովը այս սուրբի առաջարկութիւնը իբր սկզբունք կընդունի՝ թէ՛ ոչ, ահաւասիկ խնդիրը, ինչոն ժողովոյ անդամները Ազգը կը սիրեն եւ անձնուէր են անոր, քա՛ւ լիցի որ անոր համար վնասակար բան մը խորհին, եւ ի՞նչ վնաս կրնայ ծագիլ ասկից. մեր առաջարկածը Ազգին համար սուրբ մ'է, եւ Տէրութեան համար թեւ մը: Եթէ առաջին փորձէ մը ետեւ այս սուրբին զաղարումը հարկ դատուի, Տէրութիւնը այս մասին մեր ընելիք խնդիրը ինքնայօժար կընդունի, որովհետեւ այս սուրբը՝ որ Տէրութեան համար պայսալ պիտի ունենայ, թեւ մ'է իրեն, եւ թեւ մը սիւտ յօժարութեամբ կը թօթուի: Եթէ Դուք այս առաջարկութեան մէջ կրկնի պարագայ սը կը նշարկէք, յաւաք ընելք գանձը. Զ՛ր կասկածներս եթէ

հիմնական են, ինչո՞ւ ինչո՞ւ ժողովը վտանգի մէջ ձգէ զԱզգը: մինչդեռ իւր միակ նպատակը անոր վիճակը բարւ որել եւ բարիք մ'ընել է:

Չօլսեան Աւետիս, Սիւրենեան Յովհաննէս եւ Քաղաքեան Յովհաննէս Էֆէնտիները միաձայն կառավարիկն որ տրոց նկատմամբ ինչոն ժողովոյ ըրած առաջարկութիւնը մասնաժողովի մը միջոցաւ քննուի եւ ծրագիր մը ներկայանայ:

ԻՌՈՒՌՆԱՆ Վ. ԷՑ. — Երեսօրսանական ժողովը իր իխտանութեան ծագումը ժողովրդէն առած ըլլալով, Հասարակաց կարծեաց ուշադիր ըլլալու է: Երկու կարծիք կայ այս միջոցիս Հասարակութեան մէջ, նախ՝ այս տրոց գործադրութիւնը Պօլսէն սկսիլ, եւ յետոյ գաւառներու մէջ մտցնել զԺողովութեանց պատճառ չի տալու համար: Երկրորդ՝ կրտսի թէ ազգային սուրբը՝ երբ Տէրութեան միջոցաւ հաւաքուի, ազգային զգացումները կը վիրաւորէ, թէ՛ ժողովուրդը իւր եկեղեցւոյ եւ ուրիշ ազգային հաստատութեանց պիտոյից համար յօժարակամ ստակ կուտայ, երբ պահանջուի իրմէ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Վեճաբանութեանց ընթացքը քանի մը կարծիք երեւան կը բերէ: Առաջին, ժողովրդեան զգացմանց կը դպչի բուն սուրբ հաւաքելը, կը հարցնեմ, մեր հաւաքելիքը սուրբ է թէ՛ նուէր. եթէ՛ նուէր է անուէր, յօժարու՛ ենէ կախում ունի, եթէ՛ սուրբ՝ ի հարկէ շտապէն բուն կառուուի: Եւ որովհետեւ մեք բունութեան միջոց չունինք, եթէ՛ ոչ Բ. Դրան դիմել չը վճարողներուն անունը յայտնելով, որով մատնութիւն մը գործուած կըլլայ: Սակայն հաւաքու մը ընդհանուրապէս Տէրութեան ձգելով՝ այսպիսի մատնութեան մը հարկ չի մընար: Մեր խնդիրը այս է ո՛ր կո՛ւ սուրբ աննկու է կամ ոչ. թէ՛ որ պիտի անուէր, ընդհանրապէս առնելու է բուն. ամեն ազ-

գայ վրայ տուրք կայ եւ ի հարկին բռնութիւն կը գործածուի: Բայց մեր մէջ երբ ինչիւրը ազգային տուրքի գայ, բռնութիւնը տարօրինակ կերեւի, եւ կուզուի որ մեր Ազգը արտաքոյ կարգի գրութեան մէջ մընայ: — Երբորդ, Գուէն սկսիլ նախ, եւ փորձ մ'ընել կուզուի: Եւ ինչո՞ւ արդեօք, երբ հաւաքածոյ գումարին կէսը գաւառներու պիտոյից պիտի սահմանուի: Արդարութիւնը կը պահանջի որ, ինչպէս կեդրոնական պիտոյքները գաւառները չի հոգան, նոյնպէս ալ կեդրոնը գաւառներունը չի հոգայ: — Երբորդ, կըսուի թէ Արքունի Գաւառական տուրքը ինչնին ծանր է արդէն եւ վերադիր տուրք մը տրտուներու դուռ կը բանայ: Ստոյգ է, առնուած տուրքերը ծանր են, սակայն մերը խիստ թեթեւ է, եթէ ապացուցիւ ասոր հակառակը հաստատուի, Պառն Ժողովն իւր առաջարկութիւնն ետ կառնէ: — Զորորդ, կուզուի որ մասնաժողովի մը միջոցաւ ծրագիր մը պատրաստուի, կը ցաւիմ որ Ընդհանուր Ժողովը մինչեւ ցարդ ապարդիւն մասնաժողովներէ, ծրագիրներէ եւ տեղեկագիրներէ չձանձրացաւ դեռ: Այս առեւնը դարման չեն բերեր ըսաւ Ազգին արդի վիճակին, որ կործանման եզրը հասեր է: Ընդհանուր Ժողովը եթէ մեր առաջարկութիւնը չընդունիր, ուրիշ միջոց մը ցուցնելու է մեզ, որովհետեւ Պառն Ժողովը քրէական յանձանք կը համարի անտարբեր կենալ այս պարագայից առջեւ:

ՍՈՒՐԵՆՆԵԱՆ Ե. ԷՃ. — Թէ եւ Պառն Ժողովոյ անդամոց եւ Անրվիչէն էֆէնտիին վրայ փտտակութիւն ունիմք, սակայն մասնաժողովի մը միջոցաւ խնդիրը պարզուելէ առաջ, Ընդհանուր Ժողովը ի՞նչպէս կրնայ այս առաջարկութիւնը շտապաւ ընդունիլ եւ գործադրել:

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՃ. — Այս խնդիրն իւր նիւթական օգուտներուն հետ բարոյական մեծ հետեւանքներ ալ ունի, եւ աճա-

պարտեօք որոշելի գործ մը չէ': Ուստի երեք հոգիէ բաղկացեալ մասնաժողով մը կազմուելու է, որ հասուն խորհրդածութեամբ այս մասին ծրագիր մը պատրաստէ:

Յրէնկեան Արրահամ եւ Զարդարեան Գէորգ էֆէնտիները այս կարծիքը կը պաշտպանեն:

ՍԵՐՎԱԶԵՆ ԷՃ. — Պառն Ժողովը գործոց վիճակը Ընդհանուր Ժողովոյց կը ներկայացնէ միջոցներ առաջարկելով: Իւր խընդիրը սկզբունքի վրայ է եւ պարագաներու վրայ չի խօսիր. սակայն կը խոստանայ պատասխանատուութիւնը իւր վրայ առնուլ զՁեզ գոհ ընելու պայմանաւ: Հետեւապէս իւր սպասածն է միայն Ընդհանուր Ժողովին հաւանութիւնը կամ ժխտումը:

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՃ. — Բարոյական պարտք մը բռնի կատարել տալը խցի դէմ է. եւ ահա ասոր համար է որ մասնաժողովի մը միջոցաւ գործին ընտութիւնը կը պահանջուի:

Մի եւ նոյն կարծիքը կը պաշտպանեն Փափազեան Գէորգ Սմիրան եւ Սիւրէնեան Յովհաննէս ու Սուսուֆեան Յովհաննէս էֆէնտիները:

Այս միջոցիս Ժողովականներէն ոմանք ոտքի կեննեն աղմուկով, խօսից կարգը կը շփոթի եւ Դիւանը Ատեանը կը գոցէ առանց խնդրոյն վրայ վերջնական որոշում մը տալու:

Ատեանը վերջացաւ ժամը 11ին:

ԱՄԵՏԱՊԱՐ

Գ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

The first part of the study is devoted to a general description of the experimental conditions and the methods used for the collection of data.

The second part of the study is devoted to a detailed description of the experimental conditions and the methods used for the collection of data.

The third part of the study is devoted to a detailed description of the experimental conditions and the methods used for the collection of data.

The fourth part of the study is devoted to a detailed description of the experimental conditions and the methods used for the collection of data.

The fifth part of the study is devoted to a detailed description of the experimental conditions and the methods used for the collection of data.

The sixth part of the study is devoted to a detailed description of the experimental conditions and the methods used for the collection of data.

The seventh part of the study is devoted to a detailed description of the experimental conditions and the methods used for the collection of data.

The first part of the study is devoted to a general description of the experimental conditions and the methods used for the collection of data.

The second part of the study is devoted to a detailed description of the experimental conditions and the methods used for the collection of data.

The third part of the study is devoted to a detailed description of the experimental conditions and the methods used for the collection of data.

The fourth part of the study is devoted to a detailed description of the experimental conditions and the methods used for the collection of data.

The fifth part of the study is devoted to a detailed description of the experimental conditions and the methods used for the collection of data.

The sixth part of the study is devoted to a detailed description of the experimental conditions and the methods used for the collection of data.

The seventh part of the study is devoted to a detailed description of the experimental conditions and the methods used for the collection of data.

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ի Է .

8 Մ Ա Ր Ց 1868

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ

Բ Ա Ր ՈՒ Ն Ա Կ Պ Է Յ Ֆ Է Ր ՈՒ Հ

(Ներկայ Երեսփոխանք 51)

Ատենը բացուեցաւ ժամը ճին եւ նախընթաց նիստի ատենագրութիւնը կարդացուելով, առանց դիտողութեան ընդունուեցաւ :

1

Ատենապետ Պէյը մուղտն ծանուց թէ՛ Սահմանադրութեան ծրագիրը Բ. Իսկէն հրամանագրով մը Ս. Նախագահին ուղղուած է, եւ որու իմաստին համաձայն Ընդհանուր ժողովը պարտաւոր է եօթն անձէ՛ բաղկացեալ յանձնաժողով մը կազմել, Սահմանադրութեան խմբագրութիւնը վերաքննել, եւ արդիւնքը Բ. Դրան ներկայացնել. այն ուղղմամբ որ Սառն ժողովը մինչեւ Սահմանադրութեան գործադրութիւնը իւր պաշտօնը շարունակէ ըստ առաջնոյն :

Ատենապետ Պէյը այս տեղեկութիւնը տալէ ետեւ յարեց թէ՛ նոյն Քարձրագոյն հրամանագրին մէջ ժամանակէ մը ի վեր Սառն ժողովոյ զէմ ցոյց տրուած յարգանաց պակասութեան մասին ազգուս ակնարկութիւն մը եղած է, եւ հրաւիրեց ժողովը որ այս կէտին ուշադրութիւն ընծայէ :

Ըստ խնդրոյ ժողովոյն յիշեալ Պէյը մա-

զիրը կարդացուեցաւ յատենի անդ, որու օրինակը ահաւաստիկ :

Երմենի Պարթիկիկիցն

Բիւթայէթլու էֆէնտիմ հազրէթլերի

Մալիւմի ասիրանէլերի օլտուղու իւզրէ, Պաթրիքիսանէլերի նիգամնամէսիննէ իճրասը լազըմ կէլէն թատիլաթը թէզէքթիւրլէ օլ պապուէ պիր լայիհա թանզիմ վէ թագտիմ իլլէմէք իւզրէ Պատրիքիսանէլերինտէ պիր գօմիսիօնը մախսուս թէլքիլ զըլնմըլ իտի. գօմիսիօն մէղքիւրն թանզիմ վէ թագտիմ իթմիլ օլտըրի նիգամնամէ լայիհասը ըիտաէթի ասիլանէլերի թահիթընտէ օլարագ Մէնլիսի Ումոււմի թարաֆընտան միւնթէխապ վէ եէտի քիշիտէն միւրէքքէպ պիր գօմիսիօնտէ պիր գամ տահա թէտպիք օլընմագ իւզրէ լէֆֆէն իրսալ գըլընմըլ օլմալլէ, օլ շէհհ իլէ թէտգիքաթի լազըմէնին իճրասը իլէ Պապը Արիճէ տախի իճապը միւթալէա գըլընմագ իւզրէ լայիհայի մէղքիւրէնին իտտէսինէ, վէ պիրտէ իչպու թատիլաթըն

իճրասը իլէ եէնիտէն պիր նիգամնամէնին թէքարրուրինէ գատար ումուրի միլիէյէյէ պագճագ իւզրէ մալթէպլրանտէն պագը զէվաթ գաթիբ վալէալէրի իլէ պիլ միւզարէրէ ինթիխայ պէ մէճիխ աղալլըրնէ թային օլունմուշ իւր, պագը մէսուաթէ կէօրէ իչպու մէճիխն ալէհինտէ պիր թագըմ գիւլ ու գալ թէքվիինի իլէ մէսալիհի ումուլիէ իխալ իտիլմէքտէ, վէ մագամի աթիլանէլէրի էճղասընտէն օլան պիր հիլէթ հագգընտէ ըիայէթսիզլիք էսէրի կէօթէրիլմէքտէ իտուկինէ, վէ պու իտէ հիւքիմէթի սէնիէճէ թէճվիլ օլունմայաճաղընէ պինաւն, Մէճիխի Ումուլիինն ճէլպի իլէ շու հալըն Պայը Ալիէ իրասլ էլէտիկի թէէսաիւր թէՖհիմ վէ պէյան օլունարագ նիգամնամէյի ճէտիտին թէքարրուրի իլէ թային օլունմագ մէճիխն թէլէքքիլիինէ գատար մէճիխի միւվէգ գաթիբ գաթը վալիալէրի իլէ պիրիքտէ թէսվիէյի մէսալիհէ գայրէթ իթմէլէրինին իթիլիգա իտէնլէրէ թավսիէ իլլէմէլէրի սիյագընտէ թէզքէրէյի միւհիպպի թէլըգիմ գըլընըր էֆէնտիմ:

ՅՈՒՍ

128½ Ձիգատէ 2½
 վէ 128½ Մարտ 7

ՍԵՒՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Այս բարձրագոյն հըրամանագիրը, ինչպէս կերեւի, Սահմանադրութեան վերաքննութեան մասին պէտք եղած հրահանգը տալէ ետեւ՝ Պառն ժողովոյ զէմ հասարակութեան մէջ պտըտած տարածայն գրոյցներն կը յիշէ, եւ կը հրամայէ որ Պառն ժողովը իւր պաշտօնը շարունակէ մինչեւ որ վերաքննութիւնը աւարտելով Սահմանադրութիւնը գործադրութեան շրջանին մէջ մտնէ, Սակայն Ընդհանուր ժողովը եթէ Պառն ժողովոյ վրայ վստահութիւն ունի, պէտք է հրապարակայն յայտնէ, որպէս զի այս տարածայնութիւններն վերջանան. իսկ

եթէ չունի, նոյնպէս կրնայ գրուցել համարձակ, այն առեւ Պառն ժողովը գործէ կը քաշուի, որովհետեւ այս տեսակ յարձակմանց առջեւ չկրնար քալել, որովհետեւ ազգային գործոց մէջ մնալու իղձ չունի, եւ իւր պաշտօնավարութիւնը զոհ մ'է ի սէր Ազգին:

ՍԻՐԵՆԵԱՆ Յ. ԷՅ. — Ընդհանուր ժողովը ամեն բանէ առաջ կուզէ իմանալ թէ՛ ստուգիւ Սրբազան Պատրիարքին եւ Պառն ժողովոյ զէմ խօսողներ կա՞ն, թէ ոչ ասիկայ լոկ գրոյց մ'է:

ՍԵՒՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Կը զարմանամ այս հարցմունքին. անոնք որ լրագիր կը կարգան եւ հասարակութեան հետ ուղղակի յարաբերութիւն ունին, աղէկ կը հասմնան այս կէտը:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՅ. — Պառն ժողովը Ընդհանուր ժողովին վստահութիւնը կը խնդրէ, ուսկից կը հետեւի թէ Ընդհանուր ժողովն է զանգատողը իրեն զէմ: Իսկ եթէ լրագիրներն են, անոնք իրենց օրէնքը ունին եւ անոր համեմատ կրնան դատուիլ կառավարութեան առջեւ, եթէ բողոքող մը կայ:

ԳՕԼՕԼԵԱՆ Ա. ԷՅ. — Կառավարիկմ որ նախ հրամանագրին համեմատ Սահմանադրութեան վերաքննիչ յանձնաժողովը ընտրուի:

ՍԵՒՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Բարձրագոյն հրամանագիրը երկու զլխաւոր ինչդիր կը պարունակէ իւր մէջ. նախ՝ Սահմանադրութեան վերաքննութիւն, երկրորդ՝ Պատրիարքական իշխանութեան մասին գիտողութիւն: Գօլօլեան էֆ. ին հետ համակարծիք՝ ես ալ կառավարիկմ որ նախապէս առաջին խնդիրը լուծուի վերաքննիչ յանձնաժողովը կազմելով:

ԻՕՁԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՅ. — Այս յանձնա-

ժողովոյ պաշտօնը պիտի ըլլայ Սահմանադրութիւնը վերաքննել. սակայն քանի որ Երեսփոխանութիւնը անոր պարունակութեանը վերահասու եղած չէ, ինչպէս կրնայ այնպիսի յանձնաժողով մը կազմել որ իւր չի գիտցածը քննելու ձեռնհաս ըլլայ: Ուրեմն պէտք է որ նախ Սահմանադրութեան պարունակութիւնը իմացուի, եւ յետոյ Երեսփոխանաց զատ զատ նամակ ուղղուելով քուէ ուղուի յանձնաժողովոյ անդամոց ընտրութեանը համար:

Մի եւ նոյն կարծիքը կը յայտնէ նաեւ Փանոսեան կարապետ էֆէնտի:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Այս խնդրոյն վրայ երկու առաջարկութիւն կայ. Առաջին, Սահմանադրութեան վերաքննիչ յանձնաժողովոյ ընտրութիւնը անմիջապէս կատարել. երկրորդ, նախ Սահմանադրութեան րովանդակութեանը վերահասու ըլլալ եւ հետոյ ընտրութեան ձեռնարկել:

Ուրեմն այս երկու առաջարկութիւնները քուէ կը դնեմ:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՖ. — Ասանկ փափուկ եւ հիմնուոր խնդրոց վրայ շատապառ որոշում ընելը, գործը վստահի մէջ ձգել է, խնդիրը բացատրութեանց եւ լուսաւորութեան կը կարօտի. Ուստի պէտք է որ գէթ Սահմանադրութեան սկզբունքները իմացուին եւ յետոյ ընտրութիւնը կատարուի:

ՍԵՂՎԻՉԷՆ ԷՖ. — Այս առաջին անգամը չէ որ Սահմանադրութեան վերաքննութիւնը կատարելու համար լիազոր իշխանութեանը յանձն աժողով մը կը ընտրուի. սակայն կրնան գտնուիլ այնպիսի Երեսփոխաններ որ անոր լիազոր իշխանութիւն տալ չեն հասիր, եւ ուղղակի ալ կրնան ըլլալ որ Ընդհանուր Ժողովը ինքնին այս քննութիւնը կատարէ. սակայն իմ կարծիքս այն է որ առանց Բ.

Իրան հաւանութեան այսպիսի անօրէնութիւն մը չի կրնար ի գործ դրուիլ:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՖ. — Սահմանադրութիւնը մեզի համար առ այժմ գոց տուի մ'է եւ անոր պարունակութիւնը անձնօթհետեւապէս Ընդհանուր Ժողովը չի կրնար յանգէտ Յանձնաժողով մը կազմել լիազոր իշխանութիւն տալով անոր:

ՍՄԻՐԷՆԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Ընդհանուր Ժողովոյ իրաւունքն է անգամ մը Սահմանադրութիւնը լսել. սակայն այնուհետեւ զիտողութիւն պիտի ըլլայ: Թէ ոչ անմիջապէս վերաքննիչ յանձնաժողով մը պիտի կազմուի:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Ե. ԷՖ. — Նախ պէտք է որ ամեն մարդ իւր զիտողութիւնը ընէ:

ԻՌԻՒՒՅԵԱՆ Կ. ԷՖ. — Ընդհանուր Ժողովը ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ բրած է, նոյնպէս ե՛թէ այս առթիւ յանձնաժողով մը կազմուի, քննութիւնը կատարուի եւ այնուհետեւ խնդիրը նորէն Ընդհանուր Ժողովոյ զիտողութեան ներկայանայ, գործը շատ կ'երկարաձգի: Սակայն ուրիշ կէտ մը կայ, որու համարիտ եմ, այն է՝ Սահմանադրութեան ընթերցումը, ըստ որում կրնան զբառնուիլ այնպիսի ուշադրութեան արժանի կէտեր, որոնց վրայ ինքուս Ժողովն զարգացար մը յայտնելու պէտք տեսնէ:

ԻՕՏԱՍԱՐԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Իւթիւնձեան էֆէնտին ասանկան սովորութիւն մը առաջ բերելով կըսէ թէ՛ երբ խնդիր մը ծագի, յանձնաժողով մը կազմուելով քննութիւն կըլլայ, եւ ասկից կը հետեւեցնէ Սահմանադրութեան վերաքննութեանը համար Յանձնաժողովի մը ընտրութեան պէտքը, իրրեւթէ գործը արդէն անպարտաւտ եկած ըլլար: Սակայն այս զիտողութիւնը ներկայ խնդրոյն չի պատասխանէր, որովհետեւ Սահմանադրութեան գրոյն մէջ սրամադրուած

վերաքննիչ յանձնաժողովը, թէ եւ Ընդհանուր ժողովէն օտար կերպիւ ընտրուած, սակայն իւր պաշտօնը կատարած է: Ուստի ընկալանաբար նոր յանձնաժողովի մը պէտք չկայ, եւ Ընդհանուր ժողովին պարտքն է հիմա զիտողութեան առնուլ անոր պատրաստած ծրագիրը:

ԳՐԱՍԵՐԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Առանց Սահմանադրութեան պարունակութիւնը կանխաւ հասկնալու չենք կրնար յանձնաժողով կազմել:

ՉՕԼՕԵԱՆ Ա. ԷՅ. — Քանի որ Սահմանադրութիւնը կարգացուած չէ, այս պարագաներու վրայ խօսելն անգամ անելորդ է: Ուստի ինչպէս կառավարութիւն, անոր ընթերցումը կարելոր է, սակայն առանց անոր իւրաքանչիւր կէտին վրայ զիտողութիւն չայանկու, յանձնաժողով մը պէտք է կազմուի որոշուելով միայն ընտրելիներէն պահանջուած յատկութիւնը:

ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Մ. ԷՅ. — Ի՞մ կարծիքս այն է որ Սահմանադրութիւնը կարգացուելէ ետեւ յանձնաժողովը կարգուի. բայց անոր անդամաց ընտրութիւնը Ընդհանուր ժողովէն դուրս կատարելը ազէկ չըլար, մանաւանդ որ Ընդհանուր ժողովին այս պաշտօնին յարմար եւ արժանաւոր անձերն յայտնի են արդէն:

ՆԵՐՍԵՍ ԵՊՊԿ. ՎԱՐՃԱՊԵՏԵԱՆ. — Վերաքննելու Սահմանադրութիւնը Բ. Դանէն եկած է մեզ եւ ժողովն զեռ անոր վրայ գաղափար մը չունեցած ժամերով կը վիճարանի կարգալու կամ չի կարգալու համար: Ես կառավարելիս որ Սահմանադրութիւնը տը պագրուելով մէկ մէկ օրինակ ներստիտանաց յուզարկուի եւ յառաջիկայ նիստին մէջ Յանձնաժողովոյ կազմութիւնը կատարուի, որով այսօր ժողովն պատենութիւն կունենայ ուրիշ կարելոր խնդրաց անցնելու:

ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ Յ. ԷՅ. — Բայց այդ եղանակաւ կարծիքները կը ցրուին եւ գործը երկու շաբաթի չափ կերկարաձգի:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Խառն ժողովն ալ արդէն մտադիր էր ներսէս Եպիսկոպոսի առաջարկութեան համեմատ Սահմանադրութիւնը տպագրել տալ եւ ցրուել. սակայն միջոց չունեցաւ եւ իւր պատրաստած տեղեկագրերուն տպագրութիւնը մասամբ մը անկատար մնաց, Ես այն կարծիքէն չեմ որ տպագրութիւնը գործին երկարաձգութեան պատճառ կըլլայ: Ընդգրքը հոս չէ, այլ երբ Ընդհանուր ժողովը քննութեան գործը իր վրայ առնու, այն ատեն կերկարի:

Ատենապետ Պէյըր ներսէս Եպիսկոպոսին առաջարկութիւնը քուէի կը դնէ, եւ մեծագոյն մասամբ ընդունուելով, կորոշուի Սահմանադրութիւնը տպագրել եւ մէկ մէկ օրինակ յուղարկել ներստիտանաց:

2.

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Դառնալով մեր խնդրոյն, ինչպէս ոմանք կը կարծեն, Պատրիարքական իշխանութեան համար լրագիրները քար գայթակղութեան ելած չեն, ըստ որում մտնոք օրէնք ունին, եւ եթէ չափազանցեն, ըստ այնմ կը դատուին: Խառն ժողովոյ արտունջը ուրիշ բան է: Այս մարմինը իրն՝ գլուխ ունենալով Սրբազան Պատրիարք Հայրը, իւր վրայ կեդրոնացուցած է ազգային գործերը. շատերու քով մեծ հակում մը կը տեսնուի անոր արժանապատուութիւնը նուաստացնելու, ուսկից ազգային իրաւանց եւ գործոց մեծ վնաս կը պատճառի, եւ գործադրութիւնը, որ որդմանց եղանակացութիւնն է, առկախ կը մնայ անիշխանութիւնը կը տրէ: Եթէ այս մարմինը վստօթարացած է, լուսադոյն մը ընտրել պէտք է անոր տեղ, որպէս զի այս անհաճուրեկի վիճակը վերջանայ. մերբույի

անմիջեւ ալ այս պարագաներուն ակնարկած է, սակայն յրազրի խնդիր չէ՛: Եթէ Խառն ժողովը իրեւ օրինաւոր իշխանութիւն չի ճանչցուիր, ինչպէ՞ս կրնայ պահպանել ազգային իրաւունքները եւ տնտեսել այն գործերը, որոնց հոգատարութիւնը յանձնուած են իրեն:

ԱՂԱՐԵԿԵԱՆ 11 ԷՑ. — Մեր Գատրիարքայան իշխանութիւնը հայրական եւ անոր արտոնութիւններն յարգելի են, անոր մէջ բնութիւն չի կրնար մտնել: Պահ մ'առաջ Աչրովիչէն էֆէնտին Խառն ժողովոյ անձնուէր աշխատութիւնը յիշելով, ժողովրդեանց ցոյց տուած ամօգոնութենէն կը գանգատէր եւ հնազանդութիւն կը պահանջէր: Խառն ժողովոյ ջանասիրութիւնը անուրանալի է, սակայն բնական է որ ժողովուրդը միշտ իւր ընտրած իշխանութեան աւելի կը յարի եւ կը յարգէ: Հետեւապէս Խառն ժողովոյ կը մնայ միայն իւր դործունէութեամբ եւ հաստատմանութեամբ սրբելի ընծայել զինքը ժողովրդեան:

ՍԵՂԱԻՉԵՆ ԷՑ. — Աղարէկեան էֆէնտին շարաշար կը սխալի Խառն ժողովն հնազանդութիւն կը պահանջէ ըսելով: Խառն ժողովը իւր ազգային իրաւունքները գործածելու եւ անոնց վրայ հսկելու պաշտօն ունեցող մարմին մը՝ մեծ պարտքեր ստանձնած է, զորս կատարելու համար Ընդհանուր ժողովոյ ձեռնառութեան կը կարօտի: Եթէ այդ ձեռնառութիւնը պակսի, ժողովն ալ կը քաշուի, իսկ եթէ Ընդհանուր ժողովը վստահութիւն ունի անոր վրայ, պէտք է յիշեցնէ. սակայն ալ տեսալ մը ընտրութիւն է եւ Խառն ժողովը ազատելու միջոց մը իւր վրայ ձեռնարայած ապօրինաւորութեան անունէն, որ մեծ արգելք կը յարուցանէ իւր գործառնութեանց առջեւ:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ 4 ԷՑ. — Աչրովիչէն էֆէնտին կը ըստրէ որպէս թէ՛ Ընդհանուր ժո-

ղովը ձեռնառ չլտնուիր իրեն: Եթէ Խառն ժողովը կը պահանջէ որ Երեսօրհանութիւնը իւր կազմած ժողովներուն լուծումը տեսնելէ, Սահմանադրութեան վրայ ունեցած վերաքննութեան իրաւունքը կորստնելէ ետեւ անոնց յաջորդող Խառն ժողովը իւր իւր ընտրութեան արդիւնքը ճանչնայ, մեծապէս կը սխալի իւր այս պահանջման մէջ:

ՍԵՂԱԻՉԵՆ ԷՑ. — Թէ եւ յստակ ճով խօսեցայ, սակայն կը ցաւիմ որ ըսածս սխալ մեկնութիւններ ընդունեց, որոնց ծայրը մինչեւ իմաստալուծեան հասաւ: Խառն ժողովը չըսէր որ զինքը սրբեն, այլ կըսէ թէ՛ ազգային իրաւանց վրայ հսկելու պաշտօն ունի, եթէ Երեսօրհանութիւնը վստահութիւն ունի անոր վրայ, Խառն ժողովը կրնայ շարունակել իւր պաշտօնը, եթէ ոչ կը քաշուի:

ՃԻՆԵԿԵԱՆ Ա ԷՑ. — Աչրովիչէն էֆէնտին պահանջումը խիստ օրինաւոր է, սակայն Ընդհանուր ժողովը ե՛րբ Խառն ժողովոյ համար գանգատ մը յայտնած է, չեմք գիտեր:

ՍՈՒՐԵԿԵԱՆ Յ ԷՑ. — Միայն գոհ ըլլաւ չի բուէր, այլ թէ՛ Սրբազան Նախագահին եւ թէ՛ ժողովոյն դէմ եղած թշնամանքը սրբելու է:

ՌԱՅԱՅԵԿԵԱՆ Մ ԷՑ. — Ըստ իս խօսքերը չեն հասկցուիր: Ընդհանուր ժողովը վստահութեան քուէ կուտայ թէ ոչ, խնդիրը հոս է եւ Խառն ժողովը պատրաստ է հրատարակու երբ զայն յընդունի:

ԽՕՍԱՆԱՐԵԱՆ Օ ԷՑ. — Վստահութեան քուէ տալու կամ չի տալու հարկ չիկայ: Խառն ժողովը պատասխանատուութիւնը կը ընդունի Ազգին առջեւ:

ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Մ ԷՑ. — Ընդհանուր ժողովը ինչպէս որ պակասութիւն մը տեսնելու

ատեն պարտաւոր է ազգարարութիւն ընել, այնպէս ալ պէտք է որ իւր զոհունակութիւնը յայտնէ կանոնադրութիւն եւ օրինապահութիւն տեսած ատեն:

ԵԱՂՈՒԳՍԵԱՆ Ե. ԷՖ. — Բուէի դէժք, Ատեմապետ Գէյ:

ՕԵՐՎԻՋԵՆ ԷՖ. — Առ ժամանակեայ ընտրութիւն մը ի հարկէ օրէնքէ մը չի ծնիր, եւ իբր այն՝ Ռառն ժողովոյ պաշտօնը տարբեր մեկնութիւններ չընդունիր: Իսկ պատասխանատուութեան զաւով, ըստ որում Ռառն ժողովը ազգային գործերու մէջ է, պատասխանատու է Ազգին առջեւ եւ բացատրութիւն կուտայ միշտ իւր ընթացքին վրայ, եթէ պահանջուի: Ատիկայ իբր խնդիր յառաջ բերել աւելորդ է:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՖ. — Անկարելի է որ Ընդհանուր Ժողովը Բ. Դրան կազմած ժողովէն գոն կամ դժգոհ ըլլաւ կարեւայ յայտնել, սակ վտանգաւոր առաջարկութիւն մ'է որ յանգէտս կըլլուի: Ընդհանուր Ժողովը կրնայ արդեօք Բ. Դրան կարգած Յանձնաժողովը լուծել: ո՛չ. Հետեւապէս Ռառն ժողովը եթէ Ընդհանուրէն զոհ է, կրնայ շարունակել իւր պաշտօնը, եթէ ոչ հրատարականը կուտայ առ այն որ գինքը ընտրած է:

ՍԵՐՎԻՋԵՆ ԷՖ. — Մեր ըսածը ուրիշ է Ռառն ժողովը՝ թէ եւ ինչպէս կրնան՝ օտար եղանակաւ ընտրուած, սակայն ազգային իրաւանց վրայ հսկելու պաշտօն ունի: այս իրաւունքները ի վտանգի են եւ Ռառն ժողովը Ընդհանուր Ժողովէն բարոյական ուժ մը կապուէ իր պաշտօնը գործադրելու համար:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՖ. — Երբ Երեսփոխանութեան ընտրած Ժողովները ցրուեցին, այս գործողութեան արգարացում մը տա-

լու համար վտանգներ կան, ըսին: Բայց վտանգ մը չի տեսնուեցաւ: Հիմա ալ Ռառն ժողովը մի եւ նոյն պարագան յառաջ կը բերի: Բայց ցըցունելու է Ազգիս այս վտանգը եւ հրահանգ խնդրելու է անկէջ:

ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ Ե. ԷՖ. — Բուէարկութիւն թող ըլլայ:

ԱՂԱՅՈՆ Մ. ԷՖ. — Ընդհանուր Ժողովը արդէն վտանգութեան քուէ տուած է. ինչո՞ւ ուրեմն զայն խնայէ հիմա:

ԵՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Այս խնդիրը կանխաւ ծանուցուած չըլլալով մեզ, շէնք կրնար անոր վրայ մտածել հիմա, եւ պէտք է որ այս ալ յառաջիկայ նիտի մը ձգուի:

ԱՅՆԱԳՐԵՏ. — Ընդիրը բողոքմին իւր նպատակէն հեռացաւ: Բ. Դանէն եկած մերքուպը սամ, մը Ռառն ժողովոյ դէմ եղած թշնամալից շարժումներուն ակնարկելով կը հրամայէ որ Ռառն ժողովը պայմանաժամաւ մը իւր պաշտօնը շարունակէ եւ Սրբազան Նախագահին ալ պատուէր կուտայ որ այս մասին յանձնարարութիւն ընէ որու որ պէտք է: Միւս կողմէ Ռառն ժողովը կը յայտնէ թէ ինք պաշտօն վարելու փափաք չունի, սակայն եթէ Ընդհանուր Ժողովը վտանգութիւն ունի անոր վրայ, յօգուտ Ազգին կը շարունակէ զայն: նոյնպէս կը դադրի երբ հարկ ըլլայ: Այս այս է խընդիրը:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՖ. — Բանի որ Ռառն ժողովը ինքն ինքնին իւր պաշտօնին գլուխ անցած է, իրաւունք չունի հիմա վտանգութեան քուէ ուղղելու:

Այս միջոցիս ալմուկ մը կընթանայ ժողովոյն մէջ եւ մասնաւոր բանակցութիւն մը կակտի Երեսփոխանաց մէջ:

ՊՐԱՍԵՐԵԱՆ Պ. ԷՃ. — Երբ Խառն ժողովը ազգային գործոց զլուխն անցաւ, ոչ ոք անոր դիմադրութիւն մը ցոյց տուաւ: Այսօր ալ Բ. Դուռը յանձնարարութիւն կընէ որ մինչև Սահմանադրութեան գործադրութիւնը իւր պաշտօնը շարունակէ. ուստի մեզի ըսելիք չի մնար, եւ կը պարտաւորիմք իրր հպատակ ազգ մը հպատակիլ Բ. Դրան հրամանաց:

ԻՌԹԻՂԻՅԱՆ Կ. ԷՃ. — Ընդհանուր ժողովը եթէ իրաւունք ունի զժողովութեան քուէ տալու, կրնայ ուրեմն գոհունակութեան քուէ ալ տալ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՃ. — Ընդհանուր ժողովը եթէ վստահութիւն չունի, կրնայ յայտնել աներկիւղ, այն ատեն Բ. Դուռը Ընդհանուր ժողովը կը հրաւիրէ եւ անոր հաւանութեամբ ուրիշ մը կընտրէ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — (Խօսքը Ս. Նախագահին ուղղելով) Այս Ընդհանուր ժողովը՝ որ օրինաւոր ժողով մը եւ ազգային կամաց ներկայացուցիչն է, իրաւունք ունի՞ ուզած կերպիւր ժողով մը կազմելու թէ ոչ:

Ս. ՆԱԽԱԳԱՀ. — Ընդհանուր ժողովը մեռնհաս է ժողով մը կազմել կամ լուծել, եւ համարձակ յայտնել իւր վստահութիւնը կամ անվստահութիւնը:

Ատենապետ Պէյը, Սրբազան Նախագահին այս յայտարարութենէն ետքը, Խառն ժողովոյ համար քուէ կուտա՞րկէ: Եւ Երեսփոխանաց մեծադոյն մասին կողմանէ վստահութեան քուէ կը տրուի Խառն ժողովոյ եւ անոր բարոյական մեռնտուութիւնը կապահովուի:

3.

պես Պէյը կրկին Ատենաք բանալով, խընդրոց կարգը կը շարունակէ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Սահմանադրութեան վերաբերեալ տեսլանութիւնները լինցան. կը մնայ հիմա Սոյո եւ Աղթամարայ Կաթողիկոսութեանց, Հիւանդանոցի բարեկարգութեան տեղեկագրերն յառաջ բերել: Եւ թէպէտ խնդրոց կարգին մէջ առաջնութիւնը Կաթողիկոսական խնդրոց կը պատկանի, բայց ըստ որում Հիւանդանոցի խնդիրը վարչական յարաբերութեանց նկատմամբ աւելի ստիպողական է, ուստի Իրւանք զայն արժան կը դատի նախ ժողովոյն ներկայացնել:

Այս խնդրոյն նկատմամբ հասարակութեան կողմէ նոյնիմաստ հանրագրեր ներկայացած են զորս ժողովով զիտոզութեան կրնայ առնուլ, եթէ արժան դատի:

Ժողովոյն առաջարկութեամբ նոյն հանրագիրը կը կարդացուի, որուն պատճէնը ահաւասիկ:

Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայր Նախագահ Ազգային Երեսփոխանական Ժողովոյ.

Ազգային վարչական արդի ընթացքը եւ վերջին օրերս Ս. Փրկչեան Պատըպարանի վրայ պատահած ցաւայի անցքերը կը պարտաւորեն զմեզ ներկայ հանրագրով Ազգային Երեսփոխանական Ժողովոյդ գիմել:

Մինչդեռ հայ ժողովուրդը Ազգային Սահմանադրութեան անժամանակ դադարմանը եւ Ազգային օրինաւոր ժողովոց լուծումը եւ թէ՛ Սրբազան Պատրիարք Հօրդ եւ թէ՛ Երեսփոխանական Ժողովոյդ անտարբերութեանը վրայ՝ իրաց վախճանը գիտելու խորհրդով համարեութեամբ կը նայէր, մինչդեռ Սահմանադրութեան՝ հակառակ երկու ամբասէն ստանալու խոտումանց՝ ամբողջ երկու

Մէկ քառօրդ դադարէ վերջը Ատենա-

տարուան յապագում մը տեսնելով, Բ. Դունէն այս շնորհը ստանալու զանցառութիւնը Սրբազան Հօրդ եւ առ ժամանակեայ անունը կրող Խառն Ժողովոյ և ազգին ներկայացուցիչ անունը կրող Երեսփոխանական Ժողովոյդ վերադրելով, արդար զայրութիւն լցուած կը մտնօրէր, ահա՛ Ս. Փրկչին պատասպարանին խզճուեաց զլիսուն հանդիպած վերջին աղէկըսուր տեսարանը բողոքովին յուզեց և շփոթեց ընդհանուր ազգայնոցս սիրտը։ Սյալիսի ցուրտ եղանակի և այսպիսի նշանաւոր օրերու մէջ՝ մինչդեռ փոքոցները մնացած անտէրունջ և զթուփեան արժանի ազգայինները անօթութենէ և ցրտէ պաշտպանելը ամեն հայ ու քրիստոնեայ եղողի պարտք կը համարուի, ազգային պատասպարանի մէջ Թաղական Վարչութեանց եւ շատ անգամ՝ ալ նոյն իսկ Ազգային Պատրիարքարանի քննութեամբն ու որոշմամբը ազգային խնամոց յանձնուած որբ և անտէրունջ մանկոն՝ աղիկ զաւակները, ձերերը և յիմարները դուրս արձակելուն ինչ անուն տալու է արդեօք։ Այն Վարչութիւնը որ Ս. Փրկչի պատասպարանին համար հասարակաց լուծան կը խնդրէ և կրտսանայ, ինչ իրաւամբ հասարակաց զթութեան արժանի այն ողորմելիները պատասպարանէն դուրս կը թողու։

Սակայն, Սրբազան Հայր, Ժողովուրդը որչափ որ ցուեցաւ, այնչափ չի զարմացաւ այս եղածներուն վրա, ըստ որում ազգային արդի անկերպարան վիճակին և անսահմանադրակաց և պատասխանատու Վարչական ընթացքի մը հետևութիւնն էին։ Առտի Ժողովուրդը ըրչանակութեան արժանի այս կէտը այժմ լաւ ի միտ առնելով, իւր հիւանդները, ձերերն ու անկեայները, որբերն ու յի-

մարները ինչպէս խնամելու պարտք կրողայ, այնպէս ալ անոնց պատասպարանին դիտողութիւնը ու մատակարարութիւնն ալ իրեն պատասխանատու հողաբարձութեան մը յանձնելու պէտք կրողայ, և Ս. Փրկչեան պատասպարանը՝ իբրև Կ. Պոստոյ մէջ մէկ մասնաւոր հաստատութիւնը, կը փափաքի որ Թաղական Խորհրդոց կողմէն ընտրուած Պոստոյ տեղական ընդհանուր Ժողովի մը յանձնուի, իւր անունին առնուած իրեն սեփական եղած բոլոր եկամուտներովը, եւ այսպէս ոչ միայն ապահովցնել Փրկչեան պատասպարանի նիւթական կացութիւնը, և Ազգին խնամոց կրտսեայներուն վիճակին բարօրութիւնը, այլ և Կեդրոնական Վարչութիւնն ալ իսպառ ազատել Փրկչի մատակարարութեան տաղտկութենէն, որպէս զի՝ միջոց ունենայ իւր բոլոր ուշադրութիւնը դարձնել ազգային ամենակարեւոր խնդրոց և գաւառական ազգայնոց բազմաթիւ խնդրանոց և անոնց վիճակին բարւոգութեան վրայ։ Հետևաբար Ազգին ծառայելու օրոց տաղանդաւոր գրտխներն ալ ազատին Ս. Փրկչի համար իրենց խելքն ու միտքը յոգնեցնել։

Արդ Ժողովուրդեանս այս համոզումը, ինչպէս յայտնի է, քննութեան առնելու և վճռելու ձեռնհաս միայն կրեստիտանական Ժողովը ճանչնալով, առ Ձեզ կը դիմեմք, Երեսփոխան էին սիւներ, իբրև Ազգը ներկայացնող օրնաւոր Ժողով, և Ձեզմէ կը խնդրեմք Ս. Փրկչի պատասպարանին իւր սեփական եկամուտներովը Կեդրոնական Սնտոյ Էն բաժանման անօրէնութիւնը, որչափ զի Ազգն ունենայ իրեն պատասխանատու Վարչութիւնը, և վայճճան առնուն ամենայն անսեղութիւններ։

Մնաճք Սրբազանութեանց և Երեսփոխանական Ժողովոյդ Ամենախոնարհ ծառայք (Ստորագրութիւնը)

7 Փետրվար 1895
Կ. Պոստոյ

ԱՅՆՆԱԳՈՅՑ. — Այս հանրագրին իմաստէն կը հասկցուի որ հասարակութիւնը Սահմանադրական վարչութիւն կը փափաքի եւ Հիւանդանոցի մատակարարութեան կեդրոնէն բոլորովին թափանձումը կուզէ:

Առաջին խնդրոյն կը պատասխանեմ որ՝ Տերութիւնը Սահմանադրութիւն շնորհած ըլլալով, անոր գործադրութենէն կախում ունին օրինաւոր ժողովոց կազմութիւնը եւ Սահմանադրութիւնը հիմա վերաքննութեան պիտի ենթարկուի: Իսկ Հիւանդանոցի մատակարարութեան գալով, Սառն ժողովը բարեկարգութեանց ծրագիր մը պատրաստած է արդէն, որ ժողովոյդ կը ներկայանայ:

ՍԻՐԻԵՆՅԱՆ Յ. ԷՅ. — Հիւանդանոցի բարեկարգութեան խնդիրը Սահմանադրութեան վերաքննութեան միջոցին կրնայ գիտողութեան առնուիլ: Իսկ տու այժմ առ ժամանակեայ Հոգաբարձութիւնը իւր պաշտօնը պիտի շարունակէ Սառն ժողովոյ հսկողութեան ներքեւ:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՅ. — Սառն ժողովոյ խմբագրած Հիւանդանոցի բարեկարգութեան ծրագրին մէջ շատ ակնարկութիւններ կան, որոնց պատասխանը պիտի տամ ի հարկին: Իսկ գալով ժողովոյդեան հանրագրոյն, անի խնդիր մը չէ, այլ Ազգին կամքը նրեւփոխանութեան հարցումն է:

ԱՆՆԱԳՈՅՑԱՆ Ս. ԷՅ. — Այս վերջին անգամ պաշտօնով Չարանձաք ուղեւորած ժամանակս, երբ Սառն ժողովոյ ընդհանուր արոց մասին առ զաւստական Ընդհանուր ժողովն ուղղած առաջարկութիւնը կարգացուեցաւ, Պօլսոյ ազգայնոց պէս չի լուրտեցան անոր դէմ, այլ գոհ ցըցուցին զիրենք եւ խօստացան մինչեւ անգամ բացառիկ նպատաներով Հիւանդանոցի ալ օգնել, եւ այս յըկատմամբ զրեւր տուին ինձ, զորս պիտի յանձնեմ Վարչութեան: Սակայն հիմա Հիւանդանոցի վրայ սորաձայնութիւններ կան,

որոնց քննութիւնը եւ դարմանը անհրաժեշտ է, եթէ սոյոգ են:

ԽՈՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՅ. — Տեղակազրին մէջ քանի մը կէտեր կան, մէկը անձնականի վերաբերեալ, իսկ միւսը Հիւանդանոցի բարեկարգութեանց, Փանոսեան էֆէնտին Սառն ժողովոյ ստորակարգեալ կերպով՝ եթէ Հիւանդանոցը աղէկ տեսեսց, պատիւ Սառն ժողովին. եթէ հակառակը գործեց, անարգանք իրեն: Սակայն դալով բարեկարգութեանց խնդրոյն, ժողովարդը կուզէ որ ուղղակի ինքն ընտրէ այս հաստատութեան տեսչութիւնը: Ահա՛ որոշելի խնդիր:

ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Մ. ԷՅ. — Այս խնդիրը Սահմանադրութեան մէջ բացատրուած ըլլալով, առ այժմ հարկ չի կայ ատկիայ յուղելու:

ՍԻՐԻԵՆՅԱՆ Յ. ԷՅ. — Ազգ ըսելով ի՞նչ կը հասկցուի այս հանրագրէն դուրս տակաւին բազմաթիւ ազգայիններ կան, հետեւեալէս այս խնդիրը շտապու չի կրնար որոշուիլ:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՅ. — Այս գիտողութիւնը շեմ կրնար ըմբռնել թէ ի՞նչ ըսել է: Ընդհանուր ժողովը հոս երեք միլիոն հայոց ներկայացուցիչն է, սակայն իւր ընտրութիւնը երկու հազար քուէով եղած է. եւ մինչդեռ չորս հազար ստորագրութեամբ հանրագիր մը կը ներկայանայ, ի՞նչ կրնայ ըսուիլ եթէ նոյն թուով հակիմաստ մասնէր մը ներկայանայ, խնդիրը ուրիշ կերպարանք կառնու:

ՌԹԻՒՅՆԱՆ Կ. ԷՅ. — Ստորագրութեանց թուոյն վրայ երկար վիճարանութիւններ ընելն աւելորդ է: Եթէ ստորագրողներն աւելի սակաւաթիւ ալ ըլլան, եթէ առաջարկութիւնը օրինաւոր եւ օգտակար է, կրնայ սուրագրութեան առնուիլ:

ՆԵՐՍԵՍ ԵՊՍԿ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ — Թէ եւ կարծիքները բաժնուած կերեւին այս մասին, ասկայն կրնան համաձայնիլ իրարու հետ: Այս հանրագիրը նկատողութեան ասնել պէտք է, եւ կարծեմ թէ Սահմանադրութեան մէջ նշանակուած Հիւանդանոցի վերաբերեալ կէտերը ժողովրդեան փափաքէն հեռու չեն: Ուստի հիմա ասոնց վրայ խօսիլը աւելորդ է:

Ներսէս Եպիսկոպոսի առաջարկութեանը

վրայ ժողովը կորոշի այս խնդիրը պատեն առթիւ քննութեան ենթարկել, եւ Ընդհանուր ժողովոյ նիստերը շարունակել յառաջիկայ Ուրբաթ օրունէ սկսեալ:

Ժողովը կը վերջանայ ժամը 10 1/2 ին:

Առեճագայիր

Գ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Ի Ը .

12 ԱՊՐԻԼ 1868

Ա Տ Ն Ա Պ Յ Տ

Բ Ա Ր ՈՒ Ն Ա Կ Գ Է Յ Ֆ Է Ր ՈՒ Հ

(Ներկայ Երեսփոխանք 52)

Ընդ Ատենապետութեամբ Ֆէրուհ Քա-
րունակ Գէյի եւ ի ներկայութեան 52 Երես-
փոխանաց, Ատենքը կը բացուի ժամ 6ին :

1 .

ԱՏՆԱՊՅՏ . — Ես'սքը Ատենադպիր է-
ֆէնտիինն է :

Ատենադպիր Մարկոսեան Գրիգոր է-
ֆէնտին ժողովէն բացակայ գտնուելով, Փո-
խանորդ-Ատենադպիր Նելվուզ Արեգիկ է-
ֆէնտին խօսքը կը նշուի :

ՆԵՎՐՈՒՋ Ա . ԷՅ . — Նախընթաց Նիս-
տին ատենադրութիւնը դժբաղդարար մու-
ցուած է հետ ընտրուիլ : Սոյն ատենադրու-
թեան հական ստան է Գեր . Ներսէս Սպիտ-
կոպուսի առաջարկութեան համաձայն՝ Սահ-
մանադրութեան ծրագիրը տպագրելով՝ մէկ
մէկ օրինակ Երեսփոխանաց բաշխել, եւ այ-
նուհետեւ վերաբննիչ յանձնաժողովոյ կազ-

մութեան ձեռնարկել : Իսկ խնդրոց կարգը
կը ներկայացնել :

- Ա . — Սահմանադրութեան վերաբննու-
թիւն .
- Բ . — Սոյո եւ Աղթամարայ կաթողիկո-
սութեանց խնդիր .
- Գ . — Ս . Փրկչի հաստատութեան տեղե-
կագիր .

ԱՏՆԱՊՅՏ . — Ըստ որում նախորդ նըս-
տին որոշմանը համաձայն՝ Սահմանադրու-
թեան տպագիր օրինակները արդէն Երես-
փոխանաց հաղորդուած եւ ժողովը անոր
բովանդակութեան վերահասու եղած է : Կը
մնայ հիմա վերաբննիչ յանձնաժողովոյ, որ
7 անգամէ պիտի բազկանայ, ընտրութիւնը
կատարել :

Ուստի կը հրաւիրեմ Երեսփոխանները
որ անոր կազմութենէն առաջ, դիտողութիւն
մը, եթէ ունին, ներկայացնեն :

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ . ԷՅ . — Զեմ կրնար ըմ-
բռնել թէ՛ ատենադրութիւն շիկայ՝ խօսքը
ի՛նչ կը նշանակէ : Եթէ ատենադրութիւնը
պատրաստ չէր, ինչո՞ւ ժողով հրաւիրուե-
ցու, իսկ եթէ Գատրխարքարան մուցուած
էր, դեռ Ատենքը չի բացուած կրնար ըն-
տրուիլ :

ուիլ, եւ պէտք է դարձեալ որ անմիջապէս բերել սուրի:

ՆԵՎՐՈՒՋ Ա. ԷՑ. — Դժբաղդարար ատենագրութիւնը պատրաստ չէ:

ԽՕՃԱՍՍԵՐԵԱՆ Օ. ԷՑ. — Ընդհանուր ժողովը ամսէ մ'աւելի է որ նիստ կազմած չէ, եւ ստուգիւ զարմանք են որ ատենագրութիւնը պատրաստ չէ կըսուի. մինչդեռ Պատրիարքարանի մէջ այնքան գրողներ կան, որոց Ազգը ամսական կը վճարէ:

Ատենագրութիւնը Ազգային պատմութեան ազդիւր մ'է ապագային համար, եւ երբ Դիւանը ուշադրութիւնը չընծայէր սուտը, պարտազանց կը համարուի:

ՆԵՎՐՈՒՋ Ա. ԷՑ. — Կը կրկնեմ դարձեալ թէ ատենագրութիւնը պատրաստ չէ, եւ Պատրիարքարանի պաշտօնեաները պատասխանատու չեն բնաւ այս մասին: Առաջին Ատենագիրը ներկայ գտնուած չէ, եւ ես ալ ամսական չեմ:

ԽՕՃԱՍՍԵՐԵԱՆ Օ. ԷՑ. — Ատիկայ արդարացուցիչ փաստ մը չէ':

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՑ. -- Քանի որ Դիւանը պարտազանց կը գտնուի, պէտք է որ փոխուի:

ՍԷՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Դիւանը որ եւ է պատճառաւ մը փոխելու համար նախապէս զանի ամբաստանութեան ներքեւ ձգելու է, եւ օրինակորութիւնը կը պահանջէ որ ամբաստանութիւն մը գրուի կերպով ներկայացուի, եւ եթէ ժողովը զայն նկատողութեան արժան դատէ, մասնատողովի մը ձեռք տրաստանութեան քննութիւնը կը կատարի, եւ պէտք եղածը կորչէ:

Ատենագրութիւնը Պէյը Երեսփոխանները կը

հրաւիրէ որ Դիւանի նկատմամբ ծագած խնդրոյն վրայ իրենց կարծիքը յայտնեն. սակայն ժողովը կարեւորութիւն չընծայէր այս խնդրոյն եւ ինչորոց կարգին շարունակութիւնը կը պահանջէ:

2.

ՍԷՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Ատենական օրէնք է որ Դիւանը ինչորոց կարգը պատրաստելով ժողովոյն ներկայացնէ, ինչպէս որ ըրաւ արդէն. սակայն ժողովը, եթէ հարկ տեսնէ, իրաւունք ունի անոր դասակարգութիւնը փոփոխել: Այս իրաւունքի վրայ կրթիւնը կառաջարկեմ որ Սահմանադրութեան խնդրէն ետեւ Հիւանդանոցինը եւ ապա Կաթողիկոսութեանց խնդրիւր նկատողութեան անուրի:

Մի եւ նոյն կարծիքը կը յայտնէ նաեւ Սահասարեան Օգոսէն էֆէնտին: Հետեւաբար Ատենագրութիւնը Պէյը Սէրվիչէն էֆէնտին առաջարկութիւնը քուէի գրուելով, կընդունուի ժողովէն:

3.

Ատենագրութիւնը Պէյը կրկին հրաւիր կը կարդայ Երեսփոխանաց որ Սահմանադրութեան ծրագրին վրայ իրենց դիտողութիւնը յայտնեն:

ԳՕԼՕԼԵԱՆ Ա. ԷՑ. — Եթէ այս նիստին մէջ ամեն Երեսփոխան իւր կարծիքը յառաջ բերէ, նոյն իսկ Սահմանադրութեան հակամասերուն վրայ, տակաւին ժողովը չի կրնար վերջնական որոշում մ'ընել, վստաքն զի երկար ժամանակի կը կարտի:

ԻԹԻՒՃԵԱՆ Կ. ԷՑ. — Ըստ իս ազգի կըլայ որ այսոր ծրագրոյն հակամասանց վրայ տակաւ ինչ բանակցութիւններ ըլլան, որպէս

չի վերաքննիչ Յանձնաժողովը Ընդհանուր ժողովոյ կարծեաց վրայ գաղափար մը ստանայ եւ ըստ այնմ շարժի:

ՍԵՐՎՆԵՆ ԷՅ. — Թէ՛ Ընդհանուր ժողովոյ գործոց դիրքութիւնը եւ թէ՛ Քննիչ Յանձնաժողովոյ անդամները լուսասերելու համար կառավարկեմ որ նախ՝ յանձնաժողովը կազմուի եւ Նրեսփոխանք իրենց դիտողութիւնները զատ զատ եւ գրաւոր կերպիւ հազորդեն անոր:

ԳՐԱՍԵՐՅԱՆ Գ. ԷՅ. — Ես ալ մի եւ նոյն կարծիքէն եմ. հոս հիմա դիտողութիւն յայտնելը ժամանակի կորուստ մ'է:

Ատենապետ Պէյը քուէի կը դժէ Սէրվիչէն էֆէնտիի առաջարկութիւնը որ կը իրաւունք ունի մեծագոյն մասամբ:

ԻԹԻԻՒՃԱՆ Կ. ԷՅ. — Քանի որ հոս Սահմանադրութեան ծրագրին վրայ դիտողութիւն չի պիտի ըլլայ, կառավարկեմ որ վերաքննիչ Յանձնաժողովը իւր պաշտօնը կատարելէ ետեւ, պատրաստած ծրագրերը Ընդհանուր ժողովոյ ներկայացնէ Ռ. Դրան հազորդելէ առաջ:

ՍԵՐՎՆԵՆ ԷՅ. — Ատիկայ աւելորդ է, քանի որ քննիչ Յանձնաժողովը Ընդհանուր ժողովէն կազմուած եւ Նրեսփոխանաց ալ իրաւունք արուած է որ կարծիքներն գրաւոր կերպով հազորդեն անոր: Անդիրը նորէն Ընդհանուր ժողովին դարձնելը գործը երկարած կը եւ ժամապահաւ ըլլալ է: Ասկից զատ նախորդ Սահմանադրութեան Քննիչ Յանձնաժողովն ալ իւր պաշտօնը աւարտելէ ետեւ՝ ուղղակի Ռ. Դրան ներկայացուց իւր պատրաստած ծրագրերը: Ուստի կառավարկեմ որ մի եւ նոյն եղանակն ի գործ դրուի այս պարագային մէջ ալ:

Փանոսեան կարապետ էֆէնտիի եւ ու-

րիչ Նրեսփոխանք Իւթիւճեան կարապետ էֆէնտիի կարծեաց համաձայն կը գտնուին եւ անոր առաջարկութիւնը կը պաշտպանեն:

Ատենապետ Պէյը այս երկու առաջարկութիւնները քուէի կը դնէ եւ Իւթիւճեան կարապետ էֆէնտիի առաջարկութիւնը մեծագոյն մասամբ կը իրաւունքուի:

ՍԵՐՎՆԵՆ ԷՅ. — Վերաքննիչ Յանձնաժողովոյ ընտրութիւնը չի կատարուած, կը յիշեցնեմ ժողովին որ Ռ. Դրան կողմէ կազմուած յանձնաժողովոյ անդամներէն ո՛չ ոք կրնայ ընդունուիլ նոր կազմուելիք յանձնաժողովոյն համար:

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՅ. — Որովհետեւ օրինաւորութեան զէմ է նախորդ Յանձնաժողովոյ անդամներէն վերստին ընտրել, որովհետեւ նոր յանձնաժողովը իւր նախորդէն ինչ ինչ պարագաներու մէջ լոյս առնելու պէտք կրնայ ունենալ, պէտք է ուրեմն որ անոր արձանագրութիւնները յանձնուին կամ զէթ մէկ անձ մը գտնուի կազմուելիք յանձնաժողովոյն մէջ:

ՍԵՐՎՆԵՆ ԷՅ. — Ատիկայ խնդիր անգամ չէ. ըստ որում հին Յանձնաժողովը իւր Ատենադպիրն ունի, որ է Դեր. Ներսէս Նպիսկոպոսը, եւ անից ի հարկին կրնայ լոյս եւ տեղեկութիւն առնուիլ:

Ս. ՆԱՍՒԳԱՆ. — Վերաքննիչ Յանձնաժողովոյ մէջ քանի՞ եկեղեցական եւ քանի՞ աշխարհական անդամ պիտի գտնուին: Քուէարկութեան չսկսուած այս կէտը որոշելու է:

ԱՅԵՆԱՊԵՏ. — Ժողովը գազանի եւ ազատ քուէարկութեամբ եօթն հոգի պիտի ընտրէ եւ քննիչ Յանձնաժողովը Զեր Սըրբազնութեան Նախագահութեան ներքեւ իւր

Նխատերն կազմելով պիտի կատարէ իւր պաշտօնը :

ԻՌԹԻՆՅԱՆ Կ. ԷՅ. — Քուէարկութիւնը ա՛յն աստիճան ազատ թողուելու է որ Նրեպոխանք ուզածուն չափ աշխարհական, միջեւ անգամ եօթ ալ Եկեղեցական կարենան ընտրել :

ՅՈՎՆ. ԵՊՍԿ. ԿԱՊՈՒՑԻԿԱՆ. — Շա՛տ աղէկ . բայց Եկեղեցական անդամ ալ գըտնուելու է :

ՆԵՐՍԵՍ ԵՊՍԿ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ. — Եթէ քննիչ Յանձնաժողովը մէջ բնաւ Եկեղեցական անգամ չի գտնուի, կրօնական խնդրոց մասին փոփոխութիւն ընելու իրաւունք եւ ձեռնհասութիւն չընենալ, Հետեւապէս Եկեղեցական եւ աշխարհական ընտրելանց թիւը պէտք է որ կանխաւ որոշուի :

ՍԵՐՎԻՅԵՆ ԷՅ. — Նախ՝ Մահճանադրութիւնը կրօնական խնդիր մը չէ՛ . երկրորդ, ցաւալի է որ Եկեղեցական Նրեպոխանք այս աստիճան անփութութիւն կը յայտնեն ժողովոյն աշխարհական անդամոց վրայ, որք իրենց շոփ նախանձախնդիր են իրենց կրօնին եւ աւանդութեանց անվթար պահպանութեանը :

Ս. ՆԱԽԱԳԱՆ. — Մահճանադրութեան մէջ կրօնական խնդիր ա կայ, որուն համար Եկեղեցական անդամներ ալ գտնուելու են վերաքննիչ Յանձնաժողովը մէջ :

ԳՐԱՍԵՐՈՍԱՆ Գ. ԷՅ. — Ենթադրելով որ ազատ քուէարկութեամբ ե-թը Եկեղեցական կամ եօթը աշխարհական ընտրուին, այս պարագայիս մէջ փասեց մը չիկայ, քանի որ Մահճանադրութեան ծրագիրը Բ. Դրան հաղորդուելէ առաջ Ընդհանուր ժողովոյ պիտի ներկայանայ :

Ատեւապետ Պէյը այս գիտողութեանց վրայ խնդիրը քուէի կը գնէ եւ քուէարկութիւնը ազատ թողելու առաջարկութիւնը մեծազոյն մասամբ կը ընդունուի, Հետեւապէս ժողովը վերաքննիչ Յանձնաժողովոյ ընտրութիւնը կատարելու համար քուէարկութեան կը ձեռնարկէ :

Քուէարկութեան կը մասնակցին կ՛ընտրեպոխանք եւ բացարձակ առաւելութեամբ կընտրուին՝

	Քուէ
1. Գրիգոր ԷՅ. Օտեան	33
2. Նանայետ Ե Ռուսիցեան	26

Իսկ մնացորդ 5 անդամոց ընտրութեան համար առաւելագոյն քուէ ստացող 10 անձանց վրայ համեմատական քուէարկութիւն կատարուելով, կընտրուին՝

	Քուէ
3. Կարսպետ ԷՅ. Իրիւճեան	35
4. Յովհաննէս Եպս. Սերեան	28
5. Սարգիս ԷՅ. Աղարկկեան	27
6. Օզան Ե Իսմայիլեան	26
7. Աբրտկ Ե Նիկիտայ	25

Այս գերջինը՝ Նէվրոյ Արեւոյկ էֆէնտի բաւաւ որ պատճառաւ հրաժարական տալով՝ միայն անոր հրաժարականը կընդունուի եւ անոր տեղ առաւելագոյն քուէ ստացող Նար-Պէյ Սորէն Եպիսկոպոսը կընտրուի :

4.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՅԻ ԽՆԴԻՐ

ՄԱՅՆԱՊԵՏ. — Խօսքը Խառն ժողովոյ Ատեւապետ էֆէնտիինն է :

ՍԵՐՎԻՅԵՆ ԷՅ. — Խառն ժողովը Հիւանդանոցի բարեկարգութեան վրայ տեղեկագիր մը պատաստած եւ Ընդհանուր Ժո-

զոյց ներկայացուցած է արգէն: Երեսփոխանները անոր պարունակութեանը վերահասու եղած ըլլալով, զայն հոս կրին կարգադր աւելորդ է, կը մնայ միայն մեզ այս մասին ինչ ինչ բայտարութիւններ տալ:

Հիւանդանոցը, իբր ազգային հաստատութիւն, կը դրոնական վարչութեան, այսինքն Պատրիարքարանի անմիջական իշխանութեան ներքեւ է, բայց Ընդհանուր Ժողովին կը պատկանի անոր հոգարարութեան ձեւը, մատակարարութեան եղանակը եւ պիտանէն քննութեան առնուլ: Այս է մեր տեղեկագրին էական մտքը, որու քննութեան պիտի անցնենք: մա, թողով անոր մէջ նշանակուած մէկ կէտը որ հին Հոգարարութեան եւ Ազգային վարչութեան մէջ անցած պարագաներուն կը վերաբերի եւ որու վրայ ի հարկին պիտի խօսիմք: Ինչպէս Յառն Ժողովը, նոյնպէս ամեն ազգային անհատ այս բարեպաշտական յարկին բարեկարգութեան նորանմանելիք է: Յառն Ժողովը այս գիտնալով՝ Ընդհանուր Ժողովոյ գործերը զիւրացնելու համար պէտք եղած նախապատրաստութիւնը ըրած է եւ խնդիրը լուսաւորուած վիճակի մը մէջ կը ներկայացնէ:

Հիւանդանոցը մինչեւ ցարդ առանց պիտանէի մատակարարուած է, բազումի ընթացք մը, որով ամեն ատեն հասութից եւ ծախուց մէջ չափ մը չըլլալով մատակարարութիւնը խոչընդոտներու հանդիպած է: Յառն Ժողովը իրաց այս անկանոն վիճակին դարձան մ'ընելու համար այս Հաստատութիւնը պիտանէի դրութեամբ մատակարարել կառավարելէ: Պիտանէին գործազրութիւնը մարմնոյ մը կամ անհատի մը ձեռքը կրնայ կատարուիլ, իսկ վարչութիւնը անոր վրայ կը հսկէ: Յառն Ժողովը Հոգարարութեան ձեւին նկատմամբ անտարբեր է: Ընդհանուր Ժողովին կը մնայ իւր կարծիքը յայտնել այս մասին, Հոգարարութիւնը կրնայ վարչութեան ձեռքը կառավարել, կրնայ նաեւ թաղերու կողմէ կառավարել, ինչպէս հարապրով մը կառավարելն: խնդիրը այն է որ վարչութեան հսկողութեան ներքեւ ըլլայ

եւ այս հաստատութիւնը կանոնաւորապէս մատակարարուի, որպէս զի վերջնան տարածայնութիւնները եւ քանի տարիներէ ի վեր անոր նկատմամբ տեղի ունեցած կերպ կերպ դժուարութիւնները միւս անգամ չի կրկնուին: Հին ատենները այս հաստատութիւնը միւլթիլիթի մը անկախ իշխանութեան յանձնուած էր, նա կը հոգար անոր ամեն պիտոյքը: սակայն այսօր Ազգը կը տրտեսէ զայն, հետեւապէս վարչութեան ստորակարգեալ պիտի ըլլայ անոր մատակարարութիւնը վարող մարմինը կամ անհատը: Այս տեղ կը ներկայանայ ծախուց եւ հաստատութից խնդիրը: Հիւանդանոցի պատասխանը թիւր եթէ որչափ ամ ըլլայ, դարձեալ ծախուց չափ մը կրնայ սահմանուիլ: Ուստի ինչպէս Պիտանէին մէջ կերեւի, որ իշխողաց հիւանդանոցները աչքէ անցնելով՝ 238 մարդու համար օրական 5 1/2 դրու ծախք հաշուած եմք, եթէ աւելի նուազ ծախքով մատակարարող գտնուի, մենք չենք պնդիր մեր Պիտանէին վրայ: սակայն նա կը պնդենք որ անոր ծախուց մէջ ցոյց տրուած եւ ոչ մէկ յոգնածը կրնայ ի բաց թողուիլ: վաճի զի ատենք ամենքն ալ անհրաժեշտ են այնպիսի հաստատութեան մը լաւ մատակարարութեան համար, որոյ օրինակը տեսած ենք օտար ազգաց մէջ:

Բանի մը բացատրութիւններ ալ Պիտանէի մասին: — Հաստատութից սիւնակին մէջ կը տեսնուի նախ՝ 42,030 դրէի դուսար մը՝ որ կալուածոց տարեկան եկամտան է: ասիկայ զգալի փոփոխութեան ենթակայ չէ եւ հաստատուն հասոյթ մը կը համարուի: Երկրորդ՝ կառավարութեան շնորհած օրական 55 քաշ միւս եւ 75 քաշ հացի գինն, որ նոյնպէս հաստատուն եկամուտ մ'է, տարեկան 146,160 դրը, արժէքով: Երկրորդ՝ Պատրիարքարանի հասոյթը 120,000 դրէի չափ, աւելի կամ նուազ փոփոխութեան ենթակայ հասոյթ մը, կը պնդեն ոմանք թէ այս հասոյթը տարին 200,000 դրէի կը հասնի: եթէ ստուգիւ այսպէս է, Հիւանդանոցը կրնայ վայելել զայն: Ընդհանուր Ժողովը, եթէ հարկ դա-

տէ, մասնատրով մը կազմելով, անոր ներկայացուցած տեղեկագրին համեմատ կրնայ պատշաճը տնօրինել:

Կը հետեւի ուրեմն որ Հիւանդանոցը 308.190 դրէ. տարեկան հաստատուն եկամուտ ունին, որոնցմէ զուրս գտնուածները սնկայուն կը համարուին եւ որոնք մերձաւոր հաշուով մը նշանակուած են Պիւտճէին մէջ, հետեւեալ կերպիւ՝

- 1. Կտակեալ ողորմութիւնք ԴՐՃ. 20.000
- 2. Մենդոց եւ վախճանելոց հասոյթ » 50.000
- 3. Ղալաթիոյ շինութեան » 30.000
- 4. Գանձանակք եւ նուէրք » 120.000
- 5. Թշուկաւոր անկողինք » 20.200

ԴՐՃ. 249.000

Ասոնց մէջ նշանակուած Ղալաթիոյ շինութեան անունով եկամուտը այսօր չիկայ. սակայն Վեհափառ Կաթողիկոսի շնորհիւ 800 լիբրայի շափ, նոյնպէս Հիւանդանոցի վազքեփի հասոյթէն հաւաքածոյ զուժար մը առ ձեռն պատահաւոր կը գտնուին, որոնցմով կրնայ այս շինութիւնը կատարուիլ եւ Պիւտճէին մէջ նշանակուած զուժարը արտադրել: Հետեւեալպէս թէ՛ հաստատուն եւ թէ՛ փոփոխական եկամուտ 5550 յ0 դրէ. կը հաշուի: Սակայն այս թիւը տակաւին իրո հաստատուն չի նկատուիր, եւ 0 10 եթէ զեղչուի, կը մնայ 481000 դրէ. ի զուժար մը, որու վրայ հիմնուած է ներկայ տարւոյս համար Պիւտճէին մէջ որոշուած ծախքը: Ասոնցմէ զուրս կը մնան հետեւեալները, որք իբր յաւելուած նշանակուած են Պիւտճէին մէջ:

- 1. Հիւանդանոցի վազքեփ արդիւնք.
- 2. Տառտէան գերդաստանին կտակեալ երկու սուն վարձք ի Բերա.
- 3. Ապարդիւն կալուածք.
- 4. Կորստեան վիճակի կալուածք.

Եւ որոնք անմիջական բնութեան կը կարօտին:

Իսկ ծախուց գալով, առանց երկարօրէն խօսելու, ինչպէս արդէն դիտել տուիք, օրական 5 1/2 դրէ. ծախք հաշուած եմք իւ-

րաքանչիւր պատասարեալի համար, հաստատութեան բաժանումները Պիւտճէին մէջ նշանակուած ծախուց համեմատ կարգադրուած են: Զգաստարանը՝ որ Հիւանդանոցի մէջ հրէշ մը եւ պատասարելոց բարքը ապահանելու միջոց մ'է, բոլորովին զուրս ձրգուած է անկից: Ազգին համար եթէ զգաստարան մը պէտք է, այս հաստատութենէն զուրս տեղ մը կրնայ պատրաստուիլ. զոր օրինակ Նաուլը-Գարուի մէջ, ուր այս նպատակին ծառայելու յարմար տեղ ալ կայ:

Գարոցին դալով, հին առեւները այս չիկայ Հիւանդանոցին մէջ, ազգային վերջին պարագաները այնպէս բերած են որ հոն դպրոց մ'ըլլայ եւ անոր համար ալ եկամուտի աղբիւր մը հաստատուած են: Հիմա այս եկամուտը չըլլալով, հաստատութիւնը կարող չէ այժմ դպրոցին ծախուց բաւականեալ, բայց երբ ազգային մէջ հասոյթները աւելնան, դպրոցն ալ կը հաստատուի, Իսկ Սրբանոց մը անհրաժեշտ է անտէրունջ աջայոց համար, որ արդէն մեր Պիւտճէին մէջ ալ նկատութեան առնուած է: Ստոյգ է որ հաստատութեան այս մասին մէջ կըրթութիւն մը հարկաւոր է, բայց այնպիսի եղանակաւ մը եւ հիման մը վրայ մատակարարելու է, որ ազգային վարժարանաց մէջ արուած կրթութեան ձեւէն տարբերի: Հետեւեալպէս անկից զուրս ելնողը կարող ըլլայ միանջամայն իւր սպորուտը հայթայթելու միջոց մ'ունենալ իւր ձեռքը:

Այս պարագաները տեղեկագրին մէջ մանրամասնաբար նշանակուած են, զորս հոս համառօտիւ ամփոփելիքնք: Ընդհանուր փոշովոյն կը վերաբերի հիմա ըստ այնմ իւր որոշումը տալ:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ 4. ԷՁ. — ԷՖէնտինե'ր,

Խառն փողովին Հիւանդանոցի վերաբերեալ այսպիսի տեղեկագրի մը եւ Պիւտճէ մը ներկայացնելը մէկ պատճառէ մը յառաջ եկած է, այն է ինձ յանձնուած Հիւանդանոցի մատակարարութեան պաշտօնը վարած միջոցիս տեղի ունեցած դէպքերը:

Աւստի կրեմ թէ պէ՛տք է որ ես ալ տեղեկագրին մէջ ինձ ակնարկուած կէտերու վրայ նախ եւ առաջ տեղեկութիւն տամ, որպէս զի այնուհետեւ Ընդհանուր Ժողովը Պիւտնէի եւ տեղեկագրի մասին իւր կարծիքը յայտնէ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Կը յիշեցնեմ նրեւփոխանաց որ խօսք առած միջոցիս Խառն Ժողովոյ եւ հին Հոգարարձութեան մէջ տեղի ունեցած պարագաներուն ակնարկելով, անոնց վրայ խօսիլը ուրիշ առթի թողուցի, վասն զի նախ եւ առաջ թէ՛ Խառն Ժողովին եւ թէ՛ Ընդհանուր Ժողովին նուիրական պարտքն է Հիւանդանոցի վիճակը ապահովել որչափով տեղեկագրին եւ Պիւտնէին հական ժառերը: Աւստի կառավարիւմ կրկին որ կանխու այս խնդիրը լուծուի:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՑ. — Էֆէնտիինք, Հիւանդանոցի խնդիրը Ընդհանուր Ժողովոյ Առեանին ներկայացնող պարագաները՝ իմ վարած մատակարարութեան պաշտօնէն ծագած են. ուստի Սէրվիչէն Էֆէնտիին դիտողութեան եւ առաջարկութեան հակառակ կը պնդեմ որ նախապէս այս պարագաներուն վրայ խօսուի, եւ տեղեկագրի մասին Ընդհանուր Ժողովը իւր որոշումը չի տուած իմ բացատրութիւններս լսէ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Հիւանդանոցի հին Հոգարարձութիւնը իւր մատակարարութեան վրայ խօսիլ կը ցանկայ. բայց արդէն անհկայ իւր Օրարգրութեան բան զրուցածն է, մինչեւ անգամ Խարրեքը իւր ձայնը հասցնելով. իսկ Խառն Ժողովը կառավարիչ նախ Պիւտնէին որոշումը. սակայն եթէ Ընդհանուր Ժողովը խնդրոյն հական մասը ձգելով՝ կուգէ հին Հոգարարձութեան ըսելիքներուն ուշ դնել, Խառն Ժողովը պատրաստ է պատասխանելու:

Հանոցի խնդիրը Ընդհանուր Ժողովոյ առեանին առջեւ երկու երեսով կը ներկայանայ, այսինքն՝ իւր անցեալ վիճակովն ու ապագայովը: Ասկից զատ Ժողովրդեան կողմէ մասնաբերեր ալ կան, որոնք Հիւանդանոցի Հոգարարձութեան թաղերու կողմէ կազմուելը եւ անոր հետոյ ից բաժանումը կը խնդրեն: Թէ անցեալին եւ թէ՛ ապագային քննութիւնը կատարելու համար կառավարիւմ որ Ընդհանուր Ժողովը յանձնաժողով մը կազմէ որուն տեղեկագրովը հասկցուի թէ ո՞վ է պակասուորը, իրաւունքը ո՞ր կողմն է եւ թէ Փանոսեան կարապետ Էֆէնտիին իրք պարտական է՝ թէ չէ, նրկորդ՝ որովհետեւ Խառն Ժողովը Փանոսեան Էֆէնտիին հաշուներուն մասին Բ. Դրան թողքած եւ քննութիւն պահանջած է յանձնաժողովի մը ձեռք, կառավարիւմ որ այս խնդիրը յետս կոչուի եւ ազգային յանձնաժողովոյն յանձնուի:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՑ. — Օգտէն Էֆէնտիին առաջարկութիւնը կը ընդունի՞մ:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Խառն Ժողովը կրնայ ընդունիլ Օգտէն Էֆէնտիին առաջարկութեան առաջին մասը. բայց երկրորդ՝ որ է հաշիւներուն քննութեան համար Բ. Դրանը կազմուելը յանձնաժողովոյն դադարու մը, չի՛ կրնար ընդունիլ Պատրարքական Վարչութիւնը: Մեր ընթացքը ուրիշ նպատակ չենթադրէր, այլ միայն Հիւանդանոցի բարեկարգութիւնը եւ անոր օրինաւոր մատակարարութիւնը մենք չենք ըսեր թէ Ս. Պապին պէս անխալ ենք. Ընդհանուր Ժողովը յանձնաժողովոյ մը միջոցաւ կը քննէ եւ գործին հուսիւնը կը հասնայ. Սակայն Խառն Ժողովը, ինչպէս պիտի տեսնաք, մարդկային օրինաց համեմատ վարուած է նախորդ Հոգարարձութեան հետ, մինչդեռ անհկայ տարրեր ընթացք բռնած է. Ընդհանուր Ժողովը թո՛ղ քննէ, եթէ ապացուցի հաստատուի որ Խառն Ժողովը պակասուոր գտնուած է, այժմէն կը խոստանայ նա իւր պաշտօնէն հեռանալ, իսկ թէ՛ որ հակառակը ապացուց-

ԽՈՍԱՃՈՐԵԱՆ Օ. ԷՑ. — Այսօր Հիւան-

ուի, այս Պատկ. ժողովին պատույն չիյնար կարծեմ այնպիսի Հոգարարձութեան մը ներկայացուցիչն ընդունել իւր մէջ:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՑ. — Պիւտճէին մէջ Պատրիարքարանի հասարակ տնտեսով ցոյց տրուած 120.000 զրշ. ք սխալ է. այդ աղբիւրը 200.000 զրշ. կարտագրէ: Անցազրատունէն գոյացած բոլոր հասոյթը Հիւանդանոցի նըն է, վագրեմ. իմուխապիլներէն առնուածըն ալ մէկտեղ. այս վերջինէն միայն իրուխապիւր գումար 10 զրշ. Պատրիարքարանի ծախուց յատկացեալ է: (Գրպանէն խել մը քոքեր հանելով) Ըսածիս վկայ կը կոչեմ Անցազրատան այս անդորրագրերը: Սէրվիչն էՖէնտի ներկայացուցած այս տեղեկագիրը ինչ է ստույթեամբ. . . :

ՍԵՐՎ՝ՉԵՆ ԷՑ. — Ի՛նչ իրաւամբ դուք այս տեղեկագիրը սուտ կանուանէք եւ ի՛նչ համարձակութեամբ այսպիսի բառ մը կը գործածէք վարչութեան դէմ: Նոյն խկ դուք էք ստախօսը եւ խոսովոյոյզ (միլիոնաւոր) ստախօս մը:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՑ. — Չե՛մ ընդունիր, ըսածս կ'ապացուցանեմ. Չեր այս տեղեկագիրը կը ստէ:

(Այս միջոցիս Խորհրդարանը ներկայ գտնուող ունկնդիր ժողովրդեան մէջէն աղմուկայից ձայներ կը բարձրանան, ընդհանուր շշուկ մը կուտի, խօսից կարգը եւ ատենագրութիւնը կը խանգարի:)

ԱՅՆԵԱԳՅՏ. — Քանի որ վիճարանութիւնը իւր օրինաւոր սահմանէն անցնելով կուտի եւ բանակուել կը դառնայ, մէկ կողմէ հանդիսատես բազմութիւնը ժողովոյն բանակցութեանց միջամուխ կըլլայ, եւ միւս կողմէ ժողովականք ատենական կարգը չեն պահեր, անկարելի կըլլայ Ատենանը շարունակել:

նակել, Հետեւապէս նիստը վերջացած կը հրատարակեմ:

(Հանդիսատեսները եւ ժողովականներէ ոմանք բողոք կը բառնան ի Իրւանէ եղած սոյն ազգարարութեան դէմ եւ Ատենանին բացուիլը կը խնդրեն: Ապա ընդհանուր Առաջիկան մը կը յաջորդէ:)

ԱՅՆԵԱԳՅՏ. — Նախ՝ ունկնդիր հասարակութեան կը յիշեցնեմ որ իրենք հոս ձայն եւ կարծիք չունին. իրենց իրաւունք տրուած է միայն ներկայ գտնուիլ, եւ երբ այս իրաւունքը շարաշար գործածելով աղմուկ կը յարուցանեն, Ատենանը չի կրնար շարունակուիլ. Հետեւապէս ժողովը կը պարտաւորի գտնոնք այս պատկառելի տեղէն հեռացնել:

Իսկ Երեսօխոսանք կարծեմ շատ ազնկ գիտեն որ հոս կարծեաց ազատութիւնը բաւաւոր վիճարանութեան նետ միացած է, մ'է ոք իրաւունք ունի իւր ընկերոջ պատուոյն, նա մանաւանդ վարչութեան մը պատուոյն դէմ նախատական խօսք եւ յարձակում ընելու: Երբ կը տեսնեմ որ վիճարանութիւնը խոսովութեան կը դառնայ, չե՛մ կրնար թողնուտութիւն ցոյց տալ եւ ասանկ պարագայի մը մէջ պարտաւոր եմ Գիւանին իրաւունքը գործածելով Ատենանը գոցել, որպէս զի վնասակար Հետեւանաց առաջքը առնուի: Այժմ կը տեսնեմ որ լուրթիւնը տիրած է, ուստի կրկին Ատենանը կը բանում սա՛ պայմանաւ որ եթէ Երեսօխոսանք ատենական կանոնաց դարձեալ անուշադիր գտնուին, Ատենանը չի կրնար շարունակուիլ:

Չայս անկողով Ատենապետ Պէյը վերջոտին կը բանայ Ատենանը եւ խօսք կառնէ:

ԱՅՆԵԱԳՅՏ. — Հիւանդանոցի խնդրոյն նկատմամբ Օգոսէն էՖէնտիին կողմէ եղած առաջարկութիւնը երկու մաս կը պարունակէ: Առաջին՝ Հիւանդանոցի հին Հոգարար-

ձուլթեան եւ թառն ժողովոյ մը անցած
գէպրերը քննել մասնաժողովի մը ձեռքը:
Մրկորոզ՝ անոր հաշիւներուն համար թառն
ժողովոյ թ. Դրան հետ սկսած յարարեալ-
թիւնները դադարեցնել, գործը լինչհանուր
ժողովոյ կողմէն կազմուելիք մասնաժողովոյն
յանձնելով:

Սօսըր այս առաջարկութեանց վրայ է
հիմա:

ՍԵՐՎԻՉԷՆ ԷՅ. — Առաջարկութեան ա-
ռաջին մասը, ինչպէս ըսի արդէն, թառն
ժողովը կը զգուցնի. բայց երկրորդին գալով,
որ հաշիւն խեղճոյն կը վերաբերի, գիտնալ
պէտք է թէ նախորդ Հոգարարձութիւնը
Թառն ժողովէն ընտրուած եւ անոր ուղղա-
կի պատասխանատու է: Հետեւապէս այս
մասին վերաբերող տարրեր առաջարկութիւն
մը չ'կրնար Թառն ժողովը ընդունիլ:

Ա. ԱՐԵՎԱՆՍ Ծ. ԷՅ. — Երբ Դիւանը
ժողովականներէն մէկու խօսելու թոյլտու-
թիւն կընէ եւ միւսին չի ներէր պատաս-
խանել անոր, հարկու ունեղիք ժողովուր-
դը՝ որ զմեզ ընտրած եւ այս պաշտօնին կո-
չած է, կը պարտաւորի միջամտել իւր նրե-
սփոխանին իրաւունքը պաշտպանելու հա-
մար:

Ատենապետ Պէյը կը հրաւիրէ Երեսփո-
խանները որ ներկայացնալ առաջարկութեան
Ա. եւ Բ. մասերուն վրայ իրենց դիտողու-
թիւններն ընեն:

Սարուխանեան, Թազարեան եւ ուրիշ
էֆէնձիներն առաջարկութեան երկրորդ մա-
սը կը պաշտպանեն:

Հետեւապէս Ատենապետ Պէյը ամբողջ
առաջարկութիւնը քուէի կը քննէ որ մեծա-
գոյն մասամբ կը զուտուի:

ԱՅՆԱՊԵՏ. — Կը մնայ հիմա Հիւանդա-
նոցի ներկայ բարեգործութեան խեղճիքը:

րոշել, որու համար Ալէրիչէն էֆէնձիին խօ-
սեցաւ արդէն երբ ներկայ էր: Աւս-
տի կը հրաւիրեմ ժողովը որ այս մասին իւր
կարծիքը յայտնէ:

ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Մ. ԷՅ. — Չահ մ'առաջ
ըսուեցաւ թէ՛ Հիւանդանոցի Հոգարարձու-
թիւնը թաղերէն կազմուելը կը խնդրէ ժո-
ղովուրդը, բայց Հիւանդանոցը մասնաւորա-
րէս Պօլսեցի ազգայնոց յատկացեալ հաստա-
տութիւն մը չէ, ինչպէս եւ Բողոքական ազ-
գային հաստատութիւնները: Ամեն հայ, թէ՛
Պօլսեցի եւ թէ՛ Գաւառացի, ի հարկին Հի-
ւանդանոցի ձեռնուց կը մասնակցի, եւ կը
պատասխանուի հոն երբ պէտք ունենայ. բը-
նականաբար նոյն Հաստատութեան Հոգա-
րարձութիւնը ընտրելու իրաւունքը կեղրո-
նական վարչութեան կը վերաբերի եւ ոչ թէ
Պօլսի թաղերուն:

Այսօր քուէի որ այս խեղճիքը Թառն ժո-
ղովոյ կողմէ մեզ կը ներկայանայ, պէտք է
լուծուի միւս խեղճոց հետ:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՅ. — Կառավարիւմ որ
այս խեղճիքն ալ Հիւանդանոցի գործոց ջըն-
նութեան յանձնաժողովին յանձնուի:

Երեսփոխաններէն ոմանք այս առաջար-
կութեան համաժիտ կը գտնուին եւ ոմանք
կառավարիկն որ Սահմանադրութեան վերա-
քննելի Սանձնաժողովոյ յանձնուի սոյն խըն-
դիրը:

Ատենապետ Պէյը առաջին առաջարկու-
թիւնը քուէի դնելով, մեծագոյն մասամբ
ընդունուելի ետեւ, քառորդ մը դադար կը
տրուի, եւ այնուհետեւ Հիւանդանոցի գոր-
ծոց յանձնաժողովոյ ընտրութիւնը կը կա-
տարուի:

Գուէարկութեան կը մասնակցին 37 Ե-

րեստիտանք եւ արգիւնքը կըլլայ հետեւեալը :

	Քուէ
1. Յարութիւն էՖ. Սարուխանեան	25
2. Օգակն » Խօճասարեան	49
3. Յակոբ » Յրեկեան	49
4. Աւետիս » Գօրյաեան	46
5. Պօղոս » Աշլեանեան	45

Հետեւապէս վերոգրեալ անձինքն յանձնաժողովոյ անդամ կարգեցան :

5.

ԽՕՀԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Հիւանդանոցի խնդրոյն պատճառաւ «յլ ընդ այլոյ տարածայնութիւններ կը պատին դուրսը: Ժողովորդը իւր նպատակը դադարեցուց եւ արտաքայ կարգի նուէր ժողովուհ համար Սրբազան Պատրիարք Հօր զրկած շրջաբերականները սպարդիւն մնացին, որոս հետեւանքը եղաւ Բ. Դրան զիմել եւ Տրոց Յանձնաժողով մը կազմել :

Կասկած մը կը տիրէ հասարակութեան մէջ թէ տոյն Յանձնաժողովը արտաքայ կարգի միջոցներ ի գործ պիտի դնէ իւր սլ-շ տեսը ի գլուխը հանելու համար: Այսպիսի յանձնաժողով մը ազգային իրաւանց հակառակ կազմուած է. ուստի կառավարիկեմ որ այս Յանձնաժողովը ետ մնայ եւ անոր տեղ ընդհանուր ժողովը որիչ մ'ընտրէ իւր կողմէն :

ԱՅՆԱՊԵՏ. — Հարկ կը տեսնեմ այս անհիմն դատողութեանց առջև փոքր ինչ տեղեկութիւն տալ նորակազմ Տրոց Յանձնաժողովոյ վրայ :

Բ. Դուռը չէ թէ ինքն ինքնին այսպիսի յանձնաժողով մը կազմեց, այլ Ռառն ժողովը արդէն իւր ընտրութիւնն կատարած ըլլալով, Բ. Դրան զիմեց որ Յանձնաժողովոյ անդամները անուանէ եւ պաշտօնի կոչէ, որովհետեւ ընտրեալք իրենց պաշտօնը ըն-

դունելու կը դժկամակէին: Այս Յանձնաժողովը բաձութիւն չունի եւ իւր ուժը ազգայնոց խնդիրն եւ անոնց բարոյական պարտուց ճանաչման մէջն է :

ՓՈՓԱԶԵԱՆ Գ. ԷՖ. — Տրոց Յանձնաժողովոյ անդամներէն մէկն ալ ես եմ. Յանձնաժողովը ամենեւին բաձութիւն բանեցնելու պէտք չունի, որովհետեւ իւր խնդրելիքը այնպիսի փոքրիկ զուտար մ'է որ բաձութիւն չի վերցնէր :

ԽՈՀԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Այնպէս կը թուի ինձ որ ասանկ խնդրոյ մը համար ամենեւին Բ. Դրան զիմելու հարկ չիկար, քանի որ տուրք տուողն ալ, ընդունողն ալ հայ են. իմ խօսքս այս յանձնաժողովոյ ընտրութեան տեղի տուող պարագաներուն չ'ակնարկէր, այլ սկզբունքին: Այսպիսի խնդիր մը Ազգը պէտք է ինքնին լուծէ առանց օտարին զիմելու :

ԱՅՆԱՊԵՏ. — Կը յիշեցնեմ որ Ռառն ժողովոյ կազմութիւնն ալ նոյն սկզբունքէն դուրս է: Ինչպէս որ Ռառն ժողովը Բ. Դրանէն ընտրուած է, նոյնպէս ալ Բ. Դուռը Տրոց Յանձնաժողովոյ անդամներն անուանած է Վարչութեան առաջարկութեամբ :

ԱՂԱԲԵՆԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Տրոց Յանձնաժողովոյ անդամներն ալ Երեստիտան են. անոնք ալ մեզի պէս Ազգը կը սիրեն եւ նոյն ոգւով յանձնառու եղած են աշխատիլ: Ուստի կառավարիկեմ որ իրենց պաշտօնը շարունակեն :

ԻՌԹԻՒՃԵԱՆ Կ. ԷՖ. — Իմ կարծիքս այս է որ Բ. Դրան զիմելու պատճառներն նոյն իսկ ընդհանուր ժողովոյ կողմէն ծագած են: Եթէ ընդհանուր ժողովը իւր պարտքն եւ իրաւունքը ճանչնար, այսօրուան կատարուած իրողութեանց ամենեւին հարկ չէր մնար, Ռառն ժողովը քանի՛ քանի՛

անգամ Ընդհանուր ժողովին դիմեց, բայց անհիպ երեսը անգին գարձուց, գրաժական ներուժեանի գարման մը ցոյց չի տուաւ, քի մինչեւ անգամ Բ. Գրան դիմեցէք ըսողներ ալ գտնուեցան։ Աւստի, ինչպէս Աղաքէկեան էֆէնտին ըսաւ, Յանձնաժողովը պէտք է իւր պաշտօնը շարունակէ, բայց Ընդհանուր ժողովը կը պարտաւորի զէթ վաւերական գրոշմ մը տալ անոր կազմութեան, որպէս զի Յանձնաժողովը հասարակութեան գոհուանալութէամբը գործէ։

ԱՂԱՅԻԿԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Գործը դիւրացնելու համար կառավարիկն որ Ընդհանուր ժողովը իւր կողմէն երկու հոգի եւս աւելցնէ իոյն Յանձնաժողովոյ անդամաց թուոյն վրայ։

ԽՕԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՑ. — Իմ յարուցած խնդիրս սկզբունքի խնդիր է. մեր մէջ մէկ ներուժը նոր յանցանքի մը ծնունդ կուտայ։ Միտքը Խառն ժողովոյ անդամաց վրայ անվաստութիւն յայտնել չէ՝ այլ կը դիտեմ որ ասիկց առաջ երբ Խառն ժողովը արտաքայ Ընդհանուր ժողովոյ ընտրուեցաւ եւ ետքը անհիպ վաստակութեան քուէ ընդունեց, այսօր ալ իրեն նման նոր յանձնաժողով մը արտադրեց, որուն տեղ եւս առավարկեցի նոր եւ ազգային յանձնաժողով մը։

ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Մ. ԷՑ. — Ընդհանուր ժողովը պարտազանց գտնուելով գործերը միշտեւ այս վիճակին հասուցած է. հիմա կուզէ անցեալին վրայ դառնալ, բայց շատ ուշ.....

Մեր պարտքն է այժմ Ազգին կացութիւնը ապահովել եւ Գաորիարքարանի այս նեղ վիճակին օգնութեան հասնել ժամ առաջ։ Աւստի պէտք է որ Յանձնաժողովը իւր պաշտօնը շարունակէ։

ԱՂԱՅԻԿԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Ինչպէս պահ մը առաջ ըրի, գարձեալ կը կրկնեմ որ կազ-

մուս Յանձնաժողովին վրայ երկու հոգի եւս աւելցնելով՝ զայն վաւերացնելու է։

ԽՕԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՑ. — Խնդիրը սկզբունքի խնդիր է եւ այս կամ այն անձին ընտրութեան չի վերաբերիր, ուստի առաջարկութիւնս կը կրկնեմ։

ՔԱՆԻՈՐԵԱՆ Յ. ԷՑ. — Մի եւ նոյն առաջարկութեան համաժողով եմ ես ալ. ընտրութեան իրաւունքը Ազգինն է. ուստի Յանձնաժողովը Ընդհանուր ժողովոյ կողմէն պէտք է ընտրուի։

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Բ. Գրան ինձի համար մեծ պատիւ ունի. բայց ես ալ անձնական պատիւ ունիմ. քանի որ վիճարանութիւնն'ր կըլլան Տրոյց Յանձնաժողովին վրայ, ես իմ հրաժարականս կուտամ։

ԱՂԱՅԻԿԵԱՆ Ս. ԷՑ. — (Առ. Փախազեան Գեորգ Էֆէնտի) Ձեր հրաժարականը զՁեզ ընտրողին պէտք է տաք։

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Ինձի համար տւելի դիրքն է Բ. Գրան զայն ներկայացնել, բայց հետեւանքը Ազգին համար ազէկ չըլլաք։

Նրեօտիօսաններէն ոմանք Տրոյց Յանձնաժողովոյ վերահաստատութիւնը եւ Ընդհանուր ժողովոյ կողմէ վաւերացուիլը կը խնդրեն։

ԱՅՆԱՂԵՏ. — Գաորիարքարանը իւր արգի վիճակին մէջ բաւական գումար մը բաց ունի. այս բացը հասարակութենէն տուրք հաւաքելով գոցելու համար Յանձնաժողով մը կազմուած է։ Նրեօտիօսաններէն ոմանք այս Յանձնաժողովոյ օրինաւորապէս վերահաստատուիլը կը խնդրեն եւ ոմանք զազարոււմը։ Աւստի քուէի կը դնեմ։

Ատենապետ Գէյը այս երկու առաջարկութիւնները քուէի դնելով, Տրոյց Յանձնաժողովոյ կազմութիւնը մեծազոյն մասամբ

կընդունուի եւ անոր պաշտօնը կը վաւերա-
նայ:

6.

Այս գործողութենէն ետեւ Դիւանը օր-
ուան տարածամիլը գիտեւիւմ, Սոսյ եւ Աղ-
թամարայ կաթողիկոսութեանց խնդիրը յա-
ջորդ նստի մը թողուց, եւ ժողովը որոշեց
Ապրիլ 26ին նորէն գումարիլ:

Ատենապետ Պէյը թէ՛ իր եւ թէ՛ Դի-
ւանին միւս անգամոց հրատարականք մա-
տոյց, սակայն ժողովը չընդունեւիւմ՝ որոշեց
որ Սրբազան Նախագահին կողմէ ազգարա-
րութիւն ըլլայ Ա. Ատենադպիր Մարկոսեան
Գրիգոր Էֆէնտիին որ խր պաշտօնը շարու-
նակէ, եթէ ոչ տեղը ուրիշ մ'ընտրուի յա-
ջորդ նիստին:

ՆՈՐԱՏՈՒՆԵԱՆ 8. ԷՑ. — Որովհետեւ
ամառնային եղանակը հասած ըլլալով, շա-

տերը գիւղերը գացած կը գտնուին, ուստի
մասնաւորապէս կաշաշեմ Սրեմփոխան է-
ջֆէնտիներուն որ հրաւէրի որոշեալ ժա-
ման ներկայ գտնուին որպէսզի ժողովը ժա-
մանակին գումարուելով, ժամանակին ալ
վերջանայ եւ երթեւեկութեանմասին դժուա-
րութիւն չի ծագի:

ՌԹԻՒՃԵԱՆ 4. ԷՑ. — Ժողովոյն կը յի-
շեցնեմ որ նախընթաց նիստերէն մէկուն մէջ
Ատենադրութեանց ընթերցումը ժամանակի
կորուստ համարուելով, լրագրաց միջոցաւ
հրատարակելու առաջարկութիւն եղաւ: Կը
խնդրեմ որ ժողովը ուշագրութեան առնու-
զայն:

Դիւանին մէկ քանի դիտողութեանց վը-
րայ այս խնդիրը ուրիշ նիստի թողուեցաւ,
եւ ժողով վերջացաւ ժամը 11ին:

Դեր-Ատենադպիր

Ա. ՆԵՎՐՈՒՋ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Ց Ի Թ .

31 ՅՈՒԼԻՍ 1869

Փ Ո Ւ - Ա Ց Ե Ն Ա Պ Ե Ց

ՆԵՐՍԷՍ ԷՖԷՆՑԻ ՑԱՑԵԱՆ (1)

(Ներկայ Երեսփոխանք 66)

Ընդ Փոս-Ատենապետութեամբ Տառեան Ներսէս Էֆէնտի, եւ ի ներկայութեան 66 Երեսփոխանաց Ատենաք բացուեցաւ ժամը 5ին Մայր-Եկեղեցոյ մէջ:

Անմիջապէս առժամեայ նախագահ որոշուեցաւ ներկայ Եպիսկոպոսաց երիցագոյնը՝ Ալէքեան Յովհաննէս Սրբազան:

1.

Փոս-Ատենապետ Էֆէնտին՝ Ատենական կանոնագրութիւն մը մինչեւ ցարդ չըլլալով՝ ժողովը բարեկարգութեան մէջ պահելու համար հետեւեալ առաջարկութիւններն ըրաւ:

« Ա. — Երեսփոխաններէն որո՞նք որ ինչ եւ իցէ պատճառաւ ժողովը թողլու ըլլան, պարտաւոր են Դիւանին իմաց տալ:

« Բ. — Խօսք ու զոյճները կարգաւ արձանագրուին:

« Գ. — Երեսփոխանք երբոր իրարու հետ կրիք խօսելու ըլլան, կա՞մ նախատա-

կան խօսքեր արտասանեն եւ կա՞մ խնդրէն դուրս խօսքեր ընեն, Դիւանը պիտի պարտաւորի խտուութեամբ կարգի հրաւիրել զայնպիսիս:

« Դ. — Երեսփոխաններէն դուրս եղող հանգիսականք երբ որ խօսքի խտուելով շփոթութիւն պատճառելու ըլլան, Դիւանը պարտաւոր պիտի ըլլայ անմիջապէս դուրս հանելու զայնս:

Ժողովը այս առաջարկութիւնները ընդունելով հաստատեց:

2.

Յետոյ Ատենապետ Էֆէնտին, նախընթաց երկու նիստերու Ատենադրութիւնները որք են՝ 1868 Մարտ 8ին եւ Ապրիլ 12ին Ատենադրութիւնները, տակաւին կարգացուած չըլլալուն, առաջարկեց որ կարգացուին:

ԱՍԼԱՆԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Ատենադրութեանց ընթերցման նպատակը ուրիշ բան չէրայց եթէ սխալներ գտնուած ասան ուղղել զանոնք, բայց տարիուկնուան ատենադրու-

(1) Ժողովոյ Ա. Ատենապետ Ճէրուհ Բարունակ Գէջը այս միջոցիս վախճանած էր:

Թեանց սխալները ո՞վ կրնայ յիշել եւ ուղղել: Ուստի ժամանակ պէտք չէ կորսնցնել ըստ իս ատենագրութիւնները կարգալուծ, այլ պէտք է աճապարել այսօրուան կարեւոր խնդրոյն վախճան տալու, անձնական զրազմուք ունեցող Երեսփոխանաց արգելք չըլլալու համար. մանաւանդ որ Ընդհանուր Ժողովոյ ատենագրութիւնները ո՞չ Իրւանքն եւ ո՞չ ալ Նախագահին կողմէն ստորագրուած չեն. բայց ստի այսօրուան գործ չէ, ետքը կրնայ կարգի դրուիլ:

ԱՏԵՆԱԳՅՑ — Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանն իւր օրինաւոր արձանագրութիւնները ունի, ինչպէս նաեւ վերջին երկու նիստերու չի կարգացուած ատենագրութիւնները պատրաստ են. ասկէ առջի Ժողովին մէջ վիճարանութիւններ եղած են այս մասին, ատար համար կառավարեմ որ կարգացունին:

ԻՌԹԻՒՆԱՅԱՆ Կ. ԷԹ. — Յիշեալ ատենագրութիւնները այսօր չի կարգացուելու մասին Ստեփան Պէյլն համաձայն եմ, մանաւանդ այն պատճառաւ որ այսօր Ժողովը միմիայն Պատրիարքական ընտրութեան համար գումարուած է, որուն հետ յարաբերութիւն չունին նախորդ ատենագրութիւնները, իսկ ուրիշ խնդրոց համար. ինչպէս է Կաթողիկոսութեանց խնդիրն եւ այլն, երբ Ժողովը նորէն գումարի, կրնայ նոյն ատենագրութիւնները կարգացուիլ, ըստ որում նոյն խնդրոց հետ յարաբերութիւն ունին:

ՕՏԱՆ Գ. ԷԹ. — Խօսք եղաւ թէ Դիւանը արձանագրութիւն չունի եւ թէ ատենագրութիւնները ստորագրուած չեն. ըստ որում ես ալ Ատենագրութեան պաշտօն վարած եմք այս Ժողովին մէջ. կը յայտնեմ թէ իմ օրովս եղած ատենագրութիւնները արձանագրուած են եւ ես ալ ստորագրած եմ:

Այս դիտողութիւններէն ետեւ Ատենագրութեանց ընթերցումը ուրիշ օրուան ձգել որոշուեցաւ:

ԱՏԵՆԱԳՅՑ. — Այսօրուան Ժողովին գումարումը՝ Բ. Դրան հրամանագրին համեմատ՝ միայն Պատրիարքի ընտրութեան համար է (1). Ուստի նախ հրամանագիրը պիտի կարգացուի, եւ ետքը՝ խօսքը Խաան Ժողովոյ Ատենագրութիւնն է:

Յիշեալ հրամանագիրը կարգացուեցաւ, որոյ օրինակը հետեւեալն է:

« Էրմէնի Պաթրիարքանէսի Մէծիխի միւխթէլիթի ազասը էֆէնտիլէր:

« Պաթրիարքայիմագամըղընէ մէտուր օլան Բիսպոսոս Արիստակէս էֆէնտիլիլէթի վիճիւտիէօնտէն նաչի խամէթի մէզըլըրէտէն աֆփինի պու քէրրէ իսթիտա իթմիշ օրուզընտան, միւմայիլէյհհին իսթիֆաւըր գապուլ օլունարագ, Պաթրիարքի մէնտարին պիր զաթըն ինթիխապ վէ թայելին իրատէի սէնիէ յի հազրէթի Փատրիարհի իգթիդասընտան պուլունմուշ օլմաղէ, մվճուտ օլան նիզամնամէ յէ թամպիլըլն Պաթրիարքանէտէ իճթիտա օլունարագ, վէ չիւնքի պէյանէ հաճէթ օլմատըղը իւզրէ, Զաթը Եէվթըթիմիմաթը հազրէթի Փատրիարհին ումու՝ իճպայալի շահանէլըրի հազրընտէ տէրքեար օլան էֆքեարի:

(1) Պաղոս Ս. Պատրիարք Դրամարելով, Բ. Դուռը ընդունեց իւր հրատարակածը եւ առժամայն Տեղապահ հաստատուեցաւ Արիստակէս Ս. Արքեւպիսկոպոս, եւ յետ վեցամսոյ սա եւս հրամարական մատուցանելով, Բ. Դուռն հրամանագիր եկաւ Պատրիարքական ընտրութեան ձեւնարկելու Ազգային Ընդհանուր Ժողովով Ուստի Պատրիարքական ընտրութեան խնդրոյն համար հրատարակեցան Ազգային Երեսփոխանք յ'Ընդհանուր Ժողով:

միւշֆիքայի միւլի քեանէլ՝ ըր իգթիզա-
 սընճա, էրմէնի մէզէ պիտէ պուլընան
 թէպայայի սաորդայի ՓատըլաՀանէնին
 տախի ճէր երեզտէն թէմ'ս վէ թէ քիտի
 սաստղթ հալէրի ինտի Արիտէ միւլթէ-
 զիմ օլտուղընտան, վէ Պաթրէք օլաճագ-
 զաթ պուշլարն ըէ յիտի բուհանիսի օլ-
 մաղլէ պէրապէր, Սալթանաթը Աէնիէ-
 նին վասիթայի թէնֆիդի էվամիրի ալիէ-
 սի պուլաճանաճղընտան, էմրի ինթի-
 խապտէ պու գայտէ տէրփիլզ վէ հէր
 կէնճէ էֆքեարի թարաֆտարի վէ զա-
 րէզքեարի պէր թարաֆ գըլընարաք,
 տէվէթի Ալիէնին ուսուլի աղլիտիսնէ
 վէ էրմէնի քիլիսասընըն ալին՝ վէ դա-
 վանինի մէրիտիսնէ թէնֆիդի հարէքէթլէ
 սաստէթի հալի թէպայէ խըտթէթ իթ-
 մէկէ միւլթի էտիր վէ վէտիտի տէսիթի
 էմանէթի օլաճագ մէտալիճի միլլէթի
 հրանի խտարէյէ գասրի վէ էհիթի իֆ-
 ֆէթ վէ միւլթագիթ լէլհասըլ էզճէր
 ճիհէթ օլ մաղամի արթէպէրէ լալըգ-
 պիր գաթըն ինթիխաս, իլէ, էմրի Նաս-
 պի թարաֆի էշրէֆ Հաղթէթի Փատըլա-
 հիտէն իոթիզան օրոճմագ իւզրէ, իգ-
 թիզա բտէն մահզարի ումուճիսին Պասը
 Ալիէ թագարմինէ միւլպատէրէթ իլլէ-
 յէսիգ տէյու :

Ա՛լի

1286 Բէպիլ տարր 22
 1285 Թէմուշ 20

ՕՏԱՆ Գ. ԷՅ. — Խաճ ժողովոյ Ատե-
 նապետ գանուե, օվս, նոյն ժողովին կողմէ ինձ
 յանձնուած է աեղկութիւն տալ այն խնդ-
 րոց նկատմամբ որ Խաճ ժողովոյ կը վերա-
 րերին: — Յայնի է արդէն որ նախկին
 Պարսիարք Պօղոս Արքազանին հրատարա-
 նէն ետեւ Խաճ ժողովոյ որոշմամբ եւ Ք.
 Դրան հրամանաւ Տեղապահ կարգեցաւ Ա-
 ռիստակէս Արքազանը, որն որ 5-6 ամիս իր

պաշտօնը վարել ետեւ հրատարկան տա-
 լով, Ք. Դուռը ընդունեց անոր հրատարա-
 կանը, եւ իր Պոլսուլարուն նայելով, որն որ
 հիմա կարգադրեցաւ, Ազգային Սահմանա-
 դրութեան համեմատ Պատրիարքի ընտրու-
 թեան պիտի ձեռնարկուի :

Խաճ ժողովը այս Պոլսուլարուն համե-
 մատ ընտրական նախապատրաստութիւնները
 ըրած է. նախ՝ Եկեղեցական Համագումար
 ժողով զուտարել տալով կրօնական մասին
 արժանաւոր եղող Եպիսկոպոսաց ցուցակը
 պատրաստեց. յետոյ Խաճ ժողովը զուտար-
 ուելով նոյն ցուցակին մէջէն ըստ քաղաքա-
 կանին արժանաւորագոյններէն 5 հոգի որո-
 շելով զառ ցուցակ մը պատրաստեց: Այս
 երկու ցուցակներն ալ Դիւանին յանձնուած
 ըլլալով, Ընդհանուր ժողովոյդ կը մտայ ըստ
 սյնմ Պատրիարքի Ընտրութիւն կատարել :

Դիւանը ներկայացուց նոյն երկու ցու-
 ցակները, որ Ընդհանուր ժողովոյ առջեւ
 կարգադրեցան, եւ Ատենապետ Էֆէնտի
 հրահրեց զերեսիտանները քուէարկութեան
 պատրաստուիլ, յիշեցնելով թէ նոյն երկու
 ցուցակներէն զուտս անձի վրայ ընտրութիւն
 չի կրնար ըլլալ ըստ Սահմանադրութեան :

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՅ. — Ընտրուելիք Գա-
 րիարքը Ընդհանուր ժողովին պատասխանա-
 տու պիտի ըլլայ եւ Ընդհանուր ժողովն ալ
 համարաու պիտի ըլլայ: Բայց Պարսիարքը
 Խաճ ժողովին հետ զործելու պարտաւոր-
 եալ է եւ Խաճ ժողովը Ընդհանուրին պա-
 տասխանատու չէ իր ընտրութիւնը անկէ ըն-
 դունած չըլլալով. ըսել է թէ՛ Դուլար ուրի-
 չի մը պատասխանատու պիտի ըլլայ, մար-
 մինն ալ մէկ ուրիշի մը: Ասիկայ հակասու-
 թիւն մ'է որ չի կրնար ընդունուիլ :

ՍԻՒՐԵՆԵԱՆ Յ. ԷՅ. — Հիմա այդ խնդիրը
 յուզելն աւելորդ է, որովհետեւ Պարսիար-
 քի ընտրութենէն ետեւ շատ չի քշէր՝ վերա-
 քենեալ Սահմանադրութիւնը պիտի գայ եւ

ամէն բան օրինաւորութեան մէջ պիտի մըտնէ :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Խառն ժողովը կընդունի պատասխանատուութիւն առ Ընդհանուր Ժողովն նոյն եւ նման Պատրիարքին : Ասկէջ զա՛ւ՛ ես կը խոստանամ որ այս տեսակի գանձառներու առաջն առնելու համար պիտի միջնորդ ըլլամ քիչ ժամանակէն ետ գարձնելու այն իրաւունքները զորս Ընդհանուր Ժողովը երեք տարիէ ի վեր կորսուած է, եւ վերաքննեալ Սահմանադրութիւնը չեղած ամէն բան իր օրինաւորութեան մէջ վերահաստատելու : Բուսական է որ այսօր Ընդհանուր Ժողովը իր կատարելիք գործոյն խաղաղութեամբ վախճան տայ, եւ Տէրութեան ի վաղուց հետէ Ազգին վրայ ունեցած վստահութեանը նոր փայլ մը աւելցնէ :

ՄԵՐՎԱԶԵՆ ԷՑ. — Ի՞մ ըսելիքս ալ Օտեան էֆէնտիին բաժնին մօտ է : Խառն ժողովին համարատուութեան խնդիրը լուծուած բան մ'է, քանի որ Ընդհանուր Ժողովին դիմած է եւ կը դիմէ միշտ այն պարագաներուն մէջ, որ անոր հեղինակութեանը կը վերաբերին : Իսկ Կառավարութիւնն ալ շնորհիմանոր նոր Սահմանադրութիւնը գալէն առաջ Ընդհանուր Ժողովին յատկացած քարեկարգութիւնները վերահաստատելու, եթէ համոզուի որ այս բաղձանքները լցուելով Ազգին խաղաղութիւնը անվրդով պիտի պահպանուի :

Ժողովն այս յայտարարութիւնները գոհութեամբ լսելէ ետեւ, անմիջապէս քուէարկութեան համար քառօրէ մը հանգիստ տրուեցաւ, եւ քուէթղթերն բաժնուեցան Երեսփոխանաց :

Այս միջոցին Մայրաքաղաքիս Թաղական Խորհրդոյ կողմէ պատգամաւորութիւն մը ներկայանալով, խնդրագիր մը մատուցուեցաւ Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանին :

Սոյն խնդրագիրը կարդացուեցաւ Ընդհանուր Ժողովոյ ներկայութեամբը, որոյ ի-

մասան էր նոր Պատրիարքի ընտրութեան հետ միանգամայն առ Ազգային Երեսփոխանական Ժողովն պատասխանատու վարչութիւն մը կազմել : Ասկէջ զառ պարտաւորել զՎարչութիւն որ Տէրութեան առջև Ազգին անկեղծ զգացմանց Թարգման գտնուի բացատրելով Ազգին հաւատարմութիւնը ու տիրասէր հպատակութիւնը :

Օտեան Գրիգոր էֆէնտին՝ պահ մ'առաջ առ Երեսփոխանութիւնն ըրած յայտարարութիւնը կրկնելով, ապահովուց պատգամաւորները՝ իրենց խնդրանոց կատարման մասին եւ պատգամաւորը շնորհակալութիւն յայտնեցին :

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Պէտք չե՞մ տեսներ որ Սահմանադրութիւնը չեղած վարչութեան փոփոխութիւն տեղի ունենայ, մանաւանդ որ Խառն ժողովն արդէն առ Ընդհանուր Ժողովն պատասխանատուութեան ըսկըզուներն ընդունած լինելով, Թաղական պատգամաւորաց առաջին խնդիրն ինքնին լուծուած կը համարուի Իսկ Ազգին անկեղծ զգացմունքն ու հաւատարմութեան ոգին Թ. Դրան առջև բացատրելու խնդիրը՝ զոր նոյն պատգամաւորութիւնը կառաջարկէ, բոլորովին աւելորդ է : որովհետեւ Տէրութիւնը 4-5 հարիւր տարիներէ ի վեր լաւ փորձած ու ճանչցած է Ազգին անկեղծ զգացմունքն ու հաւատարմութիւնը : Այսու ամենայնիւ այս խնդրոյն Ընդհանուր Ժողովոյ մէջ բերուիլ Բ. Դրան յայտնելն ալ անօգուտ չի համարուիր :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Վարչական փոփոխութեան խնդրոյն կը պատասխանեմ որ թէ եւ Խառն ժողովը Ազգին ծառայելէ չի քաշուիր բնաւ, բայց խնդիրը անձանց վրայ չէ, այլ սկզբունքին վրայ : խնդիրը Ընդհանուր Ժողովին իրաւունքը ետ գարձնելուն վրայ է, եւ այս մասին ես իմ անձնական կարծիքս տուի արդէն :

Իսկ Ազգին առ Տէրութիւնն ունեցած

հաւատարմութեան խնդրոյն դալով, որովհետեւ ես միջնորդ եղած եմ Սառն ժողովոյ մէջ զտնուած օրէս ի վեր Ռ. Դրան եւ Ազգին յարարութեանց մէջ, կը յայտնեմ որ բարեխնամ Տէրութիւնը եւ մասնաւորապէս Բարձր. Ալի Փաշան մեծ համարում եւ խնամք կը տածէ մեր Ազգին վրայ. եթէ այս հաւատարմութեան խնդիրը ընել հարկ է Ռ. Դրան, խիստ աղէկ, այս demarcheը աւելի պատճառ մը կըլլայ Սառն ժողովոյ, որ մըտադիր է իր պարտքը կատարել:

ԻՌԹԻՃԵԱՆ Կ. ԷՃ. — Օտեան էֆէն տիին ըրած յայտարարութիւնները Ազգին զգացմանց համաձայն են. ուրեմն այս յայտարարութեանց համար շնորհակալութեան քուէ կառաջարկեմ:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՃ. — Հրաժարեալ Տեղապահին աշխատութեանց համար ալ շնորհակալութեան քուէ կառաջարկեմ:

ԱՍԻԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Ենորհակալութեան քուէ կառաջարկուի թէ՛ Տեղապահ Սրբազանին եւ թէ՛ Սառն ժողովին համար: Ըստ իս՝ այս մասին պէտք չէ այնչափ անպարել, որովհետեւ չենք գիտեր անոնց արարքը. նախ իրենց գործոց համարառութիւնը ընել եւ ապա շնորհակալութեան քուէ սալ պէտք է:

Այս գիտողութիւններէն ետեւ քուէարկութեան ձեռնարկելու համար քուէհամարք քննիչ որոշուեցան,

Եկեղեցական կարգէն՝

1. Կորէն Եպիսկոպոս Նար-Պէյ
2. Կարապետ Վարդապետ. (Պատր. Փոխանորդ)
3. Յովհաննէս Վարդապետ Փափազեան
4. Տէր Արիստակէս Գահանայ

Աշխարհականաց կարգէն՝

1. Նշուն էֆէնտի Օտեան
2. Կարապետ էֆէնտի Իւթիւճեան
3. Կարապետ էֆէնտի Փանոսեան
4. Յակոբոս էֆէնտի Արշակ

Եւ քուէհամարը կատարուելով, հետեւեալ արդիւնքը տուաւ:

	Քուէ
1. Իգնատիոս Եպս. Վասպուրականի	27
2. Մկրտիչ » Խլիմեան	11
3. Յորոսիւն » Վեհապետեան	9
4. Մեթոպ » Սուրխսեան	8
5. Արիստակես » (Տեղապահ)	4
6. Խորկն » Նալ-Պէյ	2
7. Յովնանէս » Սերեան	1
8. Արիստակես » Գաղտախոյ	1
9. Յովնանէս » Թշուռնի	1
10. Սիմեօն » Սեֆերեան	1

Եւ որովհետեւ քուէհամարին արդիւնքը ցուցուց որ մերողութեանը ոչ ոք բացարձակ առաւելութեան ստացած է, ուստի համեմատական քուէարկութիւն ընել որոշուեցաւ, եւ երկու առաւելագոյն քուէ ստացուցանուները, որք են՝

1. Իգնատիոս Եպս. Վասպուրականի
2. Մկրտիչ » Խլիմեան

Նորէն քուէի դուրելով, ներկայ Երեսփոխանաց քուէներն ամփոփեցան քուէտուփին մէջ:

Դիւանը առաջարկեց որ քուէտուփը կնքուի եւ բացակայ Երեսփոխանաց քուէներն առնուելով ուրիշ օր մը քուէհամարը կատարուի:

Այս առաջարկութիւնը բուական ընդգիտադիր մաս մ'ունեցաւ Երեսփոխանաց մէջ, Գլխաւորապէս Փանոսեան Կարապետ եւ Սեփասարեան Օզսէն էֆէնտիները պնդեցին որ ըստ որում երկրորդ քուէարկութիւն եղած է, պէտք է քուէհամարն ալ կատարուի այսօր առանց բացակայ Երեսփոխանաց քուէներուն սպասելու:

Իսկ Դիւանին անդամները եւ գլխաւորապէս Ատենադպիր Մարկոսեան Գրիգոր Էֆէնտի պաշտպանելով Սահմանադրութեան Բող. յօդուածին այն տրամադրութիւնը որ իրաւունք կուտայ բացակայ Երեսփոխանաց մասնակից ըլլալու այն երկրորդ քուէարկութեան, ապօրինաորհամարեցին այսօր քուէհամարը սկսին:

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՑ. — Ատիկայ քուէհամար շինելու խնդիր մ'է. ըստ իս այնչափ փափուկ կէտ մը չունի, ո՛չ ալ Սահմանադրութեան ոգւոյն դպելու բան մը կայ: Ուստի եթէ Երեսփոխանաց մեծագոյն մասը ուզէ, կրնայ այսօր քուէհամարն սկսուիլ սա պայմանաւ որ ընցած չի համարուի, այլ շարունակուի մինչեւ որ բացակայից քուէն աւնուի:

ՕՅՆԱՆ Գ. ԷՑ. — Ի՞նչպէս եւ Երեսփոխան չեմ, բայց իրրեւ մին ի հեղինակաց Սահմանադրութեան, կուզեմ բացատրութիւն տալ այս մասին: Սահմանադրութեան տրամադրութիւնը այս կէտին նկատմամբ պարզ եւ մէկին է:

Առաջին անգամ եղած քուէարկութեան բացակայ Երեսփոխանք քուէ տալու իրաւունք չունին. իսկ երկրորդ անգամ քուէարկութիւն ընել հարկ եղած ատեն բացակայք ալ քուէ տալու իրաւունք ունին, իրաւունք մը որ անզատաւի է:

Գանք որ եթէ այսօր քուէհամարն սկսուի եւ ետքը բացակայից քուէներն աւնուի, կարծեմ թէ ետքէն քուէ տուողներն ծաղրած կըլլանք, ինչու որ թերեւս այսօր քուէհամարն ընելէ ետքը ընտրութիւնը վերջացած ըլլայ եւ ետքէն գալիք քուէներն օգուտ մը չունենան: Ուստի քանի որ բացակայք քուէ չեն տուած, քուէարկութիւնը կատարուած չէ ըսել է եւ քուէարկութիւն չի կատարուած քուէհամար չի կրնար ըլլալ:

ԽՅԱՍՏԱՐԵԱՆ Օ. ԷՑ. — Օտեան էֆէն-

տիին ըսածները ճիշդ են, բայց պարագայ մը կայ, այն է որ քուէարկութիւն չընկած պէտք էր այդ կէտը նկատողութեան աւնել: Մինչդեռ Սահմանադրութեան կուսութիւնը եղծուած է եւ անոր ոգւոյն դէմ շատ բաներ եղած են, ինչ հարկ կայ երկրորդական խնդրոց վրայ այսչափ երկիւղածութիւն պահել, մանաւանդ որ ժամանակ եղած է յորում շտուած է թէ կնքեալ քուէտուվը բացուած եւ խորդատութիւն մտած է: Եթէ քուէհարն այսօր չի պիտի ըլլար, ինչու հիմակուրէն քուէներս հոս դնէինք, կը մտածէինք թէ այսօր տալ պէ՛տք է թէ ոչ:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՑ. — Ըսուեցաւ թէ բացակայ Երեսփոխանաց անպատեհութիւն կըլլայ թէ որ այսօր քուէհամարը կատարուի: Թէ որ անպատեհութիւն ըլլալը չեն ուզէր, թո՛ղ զան ներկայ գտնուին. թո՛ղ գիտեան որ շատ անգամ հարկը օրէնքն կը լուծէ. ատիկայ պատիժ մ'ալ կ'ըլլայ իրենց:

ԼԻՌԻԷՆԵԱՆ Յ. ԷՑ. — Սահմանադրութեան ոգւոյն դէմ մինչեւ հիմա շատ գործեր ըրած ենք, ՏՂ հոգիով մեծ խնդիրներու վրայ որոշումներ տուած եւ մինչեւ անգամ Կաթողիկոսներս ընտրած ենք. հիմա այս խնդրոյն համար այսչափ բժախնդրութիւն ընելիս աւելորդ է:

ԳՅՈՂԵԱՆ Ա. ԷՑ. — Մինչեւ հիմա Սահմանադրութիւնը մեռած կը կարծէինք. հիմա որ առթիւ մը ձեռքերնիս հասաւ, պէտք է զայն գործագրել, եւ Ընդհանոր ժողովոյ Դիւանին պարտքն է անոր տրամադրութեանց հետեւիլ: Երբ ըոր Սահմանադրութիւնը շինուի, այն ատեն պէտք է այս խնդիրը յուզել:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՑ. — Հին սփորութիւն մ'ունինք. Սահմանադրութեան գործադրութեան վրայ Դիւանն իր ուզածը կը փաստարանէ եւ Երեսփոխանաց կարծեացը

ւայ կը բռնանայ, Դիւանն ասանկ պաշտօն մը չունի՛, ասոր դէմ կը բողոքեմ. եթէ Դիւանն իրրեւ Երեսօխտան կուզէ խօսիլ, պէտք է խօսած ասեմը վար իջնէ անկէց:

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՑ. — (Խօսքը առ Գօրիսեան Աւետիս Լեւեւի ուղղելով). Դուք պահ մ'առաջ ըսիք թէ՛ Դիւանին պարտքն է Սահմանադրութեան արամադրութիւններն գործադրել. սխալ է, թէ որ Սահմանադրութիւնը այնպէս կը տրամադրէ որ այսօր քուէհամար չըլլայ, կառաջարկեմ որ քուէտուփին մէջ փակուած բոլոր քուէներն ոչընչանան:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Սահմանադրութեան ոգւոյն դէմ չէ, բայց գրոյն դէմ է այսօր քուէհամար ընել եւ ապա բացակայներէն քուէ պահանջելը. Իսկ այս ընելով ինչ օգուտ քաղած կըլլանք, նախ զայն որոշենք. եթէ այսօր քուէհամարն ընենք եւ արդիւնքը զընտրութիւնը վերջացնէ, պիտի կրնանք Պատրիարքը հրատարակել եւ Բ. Դրան յայտագրել առանց բացակայ Երեսօխտանաց քուէն աննելու, եւ միթէ ասանկով Լոյն բացակայ Երեսօխտանները ծագրած չենք ըլլար. այսինքն ըսել անոնց թէ՛ մենք Պատրիարքը ընտրեցինք, դուք ա քուէ մը տուէք, այս կերպով անոնց ալ բողոքելու իրաւունք տուած պիտի ըլլանք. Պօզոս Պատրիարքն անգամ այս քուէտուփին մէջ քանի մ'օր համբերեց, ինչ կըլլայ եթէ նորընտրելին ալ սպասէ մինչեւ բացակայից քուէներուն գալն:

ՓԱՆՈՍԵԱՆ Կ. ԷՑ. — Չըլլար, այսօր քուէտուփը բացուելու է. այս գործին տէրը Երեսօխտանութիւնն է, Ընդհանուր Ժողովն է. Դիւանը անոր պաշտօնեայն է եւ իրաւունք չունի բծախնդրութիւն ընելու:

ԻԹԻՆՃԱՆ Կ. ԷՑ. — Անդիրը մէկ գործնական կէտի մը վրայ է, քուէտուփը

բացուե՞ թէ չի բացուի. թէպէտ եւ Սահմանադրութիւնը բսած է որ բացակայ Երեսօխտաններէն քուէ ուզուի, բայց չէ ըսած որ ներկայ Երեսօխտանք իրենց քուէն բանտարկեն. Բաստի այս տրուած քուէներն պէտք է ջնջուին:

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՑ. — (Ատենաղայրի Արուս քողով) Այս խնդրոյն վրայ Սահմանադրութիւնը պարզօրէն կը խօսի, առաջ բացակայից քուէն եւ ետք քուէհամար: Ասկէց լից տարի տա՞ջ, ճիշդ Պօզոս Պատրիարքի ընտրութեան ժամանակ, 80 Երեսօխտանաց ներկայութեան այս խնդիրը յուշուեցաւ եւ որոշուած է: Ահա նոյն ատենուան ատենագրութիւնը.....

Ատենաղայրի ԼՖէնտին թէեւ կակի կարգալ նոյն ատենագրութիւնը, բայց ընդդիմադիր մասը չուզեր լսել անոր ընթերցումը: Սակայն Ատենապետ ԼՖէնտին կարգալ կուտայ եւ սկսած խօսքը պէտք է շարունակէ, կ'ըսէ:

(Տես ընթերցման)

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՑ. — Մարկոսեան ԼՖէնտին այն ատենուան եղած որոշումը այժմ եւս ընդունիլ տալու մտքը կարողաց ատենագրութիւնը. Բայց միթէ Ընդհանուր Ժողովը իրմէ ետքը եկող Ժողովին վրայ կրնայ բռնանալ, Այն ատեն Ընդհանուր Ժողովը այդպիսի որոշում մը ըրած է եղեր, հիմա ալ ուրիշ որոշում մը կրնայ ընել:

ՍԵՐՎՆՅԵՆ ԷՑ. — Կարծեմ այդ որոշումը իմ Ատենապետութեան օրովն անդի ունեցաւ. բացակայից քուէն աննելու համար ուրիշ օրուան ձգուեցաւ քուէհամարը: Դիւանը ասանկ պարագայի մէջ զգուշաւորեալ վարուելու է եւ կամ այս քուէներն

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Ց Լ .

28 ՕԳՈՍՏՈՍ 1869

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Ց

Ն Ե Ր Ս Է Մ Է Ֆ Է Ն Տ Ի Ց Ա Ց Ե Ն Ն

(Ն երկայ Երեսփոխանք 63)

Ատենը բացուեցաւ ժամը 7 1/2 ին Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, առժամեայ նախագահութեամբ Աէթեան Յովհաննէս Սրբազանի եւ Ի ներկայութեան 63 Երեսփոխանաց :

1 .

Նախընթաց Նիստի ատենագրութիւնը կարդացուելով, հետեւեալ դիտողութիւնները եզան :

Սոճասարեան Օգտէն էֆէնտի դիտել տուաւ որ ինք . « բացակայ Երեսփոխանաց քուէն ջնջուի » ըսած չէ, Նմանապէս իւր սա խօսքը թէ՛ « Սահմանագրութեան կուսութիւնը պղծուեցաւ, բայց ոգին պահուեցաւ » ճիշդ չէ նշանակուած :

Իւթիւհեան կարապետ էֆէնտի դիտել տուաւ որ վերջին անգամ քուէհամարը կատարուելու միջոցին « Պոսոյ մէջ ներկայ գտնուող բոլոր Երեսփոխանաց թուոյն, այսինքն 77 ին մեծագոյն մասը հիմ ըրուուի » ըսուեցաւ, բայց այս կէտն ատենագրութեան մէջ մտացուծ է արձանագրուելի, ըսաւ :

Այս դիտողութիւններով հանդերձ Ատենագրութիւնը ընդունուեցաւ ժողովէն :

2 .

Ատենապետ էֆէնտի առաջարկութեամբ Բ. Դունէն եկած վերջին հրամանագիրը կարդացուեցաւ :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՖ . — Նորընտիր Պատրիարքին մահուան ցաւալի դէպքէն ետեւ, Սառն ժողովը բողոքի մ'ընելով այս հրամանագիրը եկած է. բայց թէ անկէ առաջ ի՞նչ եղած է, ժողովը չունի տեղեկութիւն : Ուստի պէտք է որ Ատենապետ էֆէնտին նախընթաց ընտրութենէն ետեւ պատահած եղելութեանց վրայ տեղեկութիւն այս ժողովին եւ հասկցնէ թէ ի՞նչպէս Եկեղեցական Համագումար ժողովն ու Սառն ժողովը ընտրելեաց ցանկերը պատրաստեցին :

ԱՏԵՆԱՊԵՑ . — Թէ եւ նախընթաց իրողութիւններն արդէն ծանօթ են, բայց ըստ որում տեղեկութիւն կուզուի եւ Սառն ժողովոյ կը պատահանի պէտք եղած բացատրութիւններն տալ, հետեւաբար խօսքը Սառն ժողովոյ Ատենապետ էֆէնտիինն է :

ՕՏԱՆ Կ. ԷՅ. — Առեկոսպոլսու Խառն ժողովոյ) Թզնատիտս Սրբազանին ընտրութեանն ետեւ Ընդհանուր ժողովոյ մասնաբաժնի Խառն ժողովոյ միջոցաւ Բ Դրան տրուեցաւ եւ Կայսերական հրամանը ելաւ. բայց զըզտաբար Կայսերական հրամանին ելելէն որ մէկտեղը նորոտիկ Պատրիարքը վախճանեցաւ եւ Ազգը տնտեսեամբ անոր յուղարկուորութեան հանդիսին կրցաւ ներկայ գտնուիլ :

Խառն ժողովը պէտք եղածը անօրինելու համար բարդիք գրեց Բ. Դրան եւ հրամանագիր մը եկաւ նոր Պատրիարք ընտրութեան համար. հետեւեալս ըստ Սահմանադրութեան նկեղեցական Զամագումար ժողով զուսմարուեցաւ որ ընտրելեաց ցանկը պատրաստեց, եւ Խառն ժողովն ալ նոյն Համագումար ժողովոյ ցանկէն ըստ քաղաքականին աւելի արժանաւորաց ցանկը շինեց, եւ ահաւասիկ երկու ցանկերն ալ կախուած են ի տես Ընդհանուր ժողովոյդ :

ՍԵՐԼԻՉԵՆ ԷՅ. — Ելլին արդի վիճակը ցաւարի է եւ ամենուր ուղարկութիւնը գրուած. հետեւապէս Երեւոյնեաց վրայ մեծ պարտք կայ իրենց ընկիւր ընտրութեան առթիւ. անանկ գլուխ մտնողք է ընտրեն որ ունենայ այն ամեն հանգամանքներն որոնցմով կարող ըլլայ Ազգին կարեացը պատասխանել, Մենք յուսացինք որ նկեղեցական Համագումար ժողովը նկատողութեան կառնէր այս պարագան եւ իւր պատրաստած ցուցակին մէջ պակաս անուր չէր ձգեր, կարծեմ Համագումար ժողովին ներկայ ցուցակը չարագանց զգուշութեան ծնած է: Պարզ խոսինք, արդէն ամենքինդ ալ կարգացած էք Ազգին մէկ մասին կողմ մեզ ուղղուած յայտարարութիւնը սով կը հարցնեն թէ՛ ի՛նչու Սրեպոստանական ժողովին ներկայացուած ցուցակներուն մէջ ո՛չ ներսէսի եւ ո՛չ նդեանեանի անուն կայ. գուցէ Համագումար ժողովը իրաւունք ունի նդեանեանի անունը իր ցուցակին մէջ չդնելու, բայց

իրաւունք չունի ներսէսին անունը չի դնելու. միթէ ներսէս Սրբազանը նդեանեանին լայնով մի եւ նոյն պարագայի՝ մէջ կը գտնուի. ասկէց առաջ ներսէս Սրբազան Ազգային Ընդհանուր ժողովոյ կողմէն Սրեպոստանարար եւ իրր Պատգամաւոր էջմիածին գնաց եւ Կաթողիկոսին ընտրութեան մասնակից գտնուեցաւ, իրրեւ Հայաստանեայց նկեղեցւոյ նպահողպոս պատուեցաւ կաթողիկոսէն եւ Սինօզէն, եւ կոնգակներ ու օրհնութեան նամակներ ստացաւ. Ձէ՛ մի որ Սարգիս Սրբազանն ալ Պատրիարք ընտրուեցաւ ասկէ առաջ, թէ՛ եւ Սոյ Սելիսիոզոս էր. բայց էջմիածնայ Աթոռնէ ընդուսուած, Կարծեմ Համագումար ժողովոյն այս ցուցակը պակասուոր է, բայց չի՞նք կրնոր արդեօք այս կասը քացնել ներսէս Սրբազանին անունն ալ աւելցնելով :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՅ. — Սո ալ նոյն կարծիքն եմ որ ներսէս եւ նդեանեան Սրբազաններուն անուն կրնայ դրուիլ այս ցուցակին մէջ. մանաւանդ ներսէս Սրբազանինը, որ Սոյ վիճակայեցն մասնաւոր ներկայացուցըն ըլլալէն շատ, իրր Սրեպոստան եւ Պատգամաւոր Ազգային ժողովոյ կողմէն գնաց ի Ս. էջմիածին եւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին ընտրութեան քուէ տուաւ, եւ Պօլսոյ նկեղեցական լրտութիւնը ամենայն փառաւորութեամբ ներկայացուց եւ իր ազգու եւ պերճարան ասենախօսութեամբը ամենուսէն ու համակրութիւնը գրաւեց, օրհնութեան կոնգակներ ստացաւ եւ ամեն ժամանակ իր բրած պատարագներ. և՛ մէջ միշտ Ս. էջմիածնին կաթողիկոսը կը յտակէ, ուստի ամենայն իրաւամբ կրնայ Համագումարի ցուցակին մէջ մտնել եւ ընտրելի հանգիստանալ, մանաւանդ որ ընտրութիւնը Ընդհանուր ժողովին է, միւս ժողովները կարծիք միայն կրնան տալ ընտրելեաց արժանաւորութեան վրայ. կը հարցնենք այժմ միթէ ներսէս Սրբազան ցուցակէն մերժուելու վիճակին մէջ է թէ՛ ոչ, եւ եթէ՛ ոչ, կը գնենք այն ալ ցուցակին մէջ :

ԽՕՍԱՃԱՐԵԱՆ Օ. ԷՅ. — Այս խնդրոյն մէջ նկատելի բանի մը կէտեր կան նախ՝ եկեղեցական Համագումար ժողովը ընտրելաց ցանկ մը ներկայացուցած է որմէ դուրս անձի մը վրայ բուէ տայը Սահմանադրութեան դէմ է: Երկրորդ՝ Կ. Պօլսոյ Պատրիարքութիւնը էջմիածնայ Աթոռին իրաւասութեան տակ գտնուելով՝ միայն էջմիածնայ ձեռնադրած եպիսկոպոսները իրաւունք ունին Պատրիարք ընտրուելու: Երրորդ՝ այս միջոցին՝ երբ Սոյ Աթոռոյն խնդիրը խառնչութիւն միջակի մէջ է, Սոյ եպիսկոպոսներէն մէկը Պատրիարք ընտրելը կրնայ փնտաստար հետեւանք ընծայել Մայր-Աթոռոյն իրաւանց: Ուստի եթէ այս ցանկը րացնելու կարտ է, նոյն ինքն Համագումար ժողովին զրկելու ենք որ րացնէ:

Ասիկց զամ՝ Սոյ եպիսկոպոս մը Կ. Պօլսոյ Պատրիարք դուրսիլը Ընդհանուր սկզբան նկատմամբ այնքան ծանր խնդիր մ'է, որ առանց յատուկ մասնաժողովի մը քննութեան չի կրնար լուծուիլ: Թէպէտ իբրեւ օրինակ մէջ բերուեցաւ Սարգիս Սրբազանը որ Սոյ եպիսկոպոս ըլլալով ասիկէ առաջ Պատրիարք եղած է, բայց անիկայ Սահմանադրութենէն առաջ էր: Սահմանադրութեան գաւէն ետեւ այս խնդիրը լուծուած է:

ՍԻՐՎԻՉԷՆ ԷՅ. — Օգտէն էջմիածնի կը սխալի երբ կըսէ թէ Սարգիս Պատրիարքի ընտրութենէն ետքը Սսեղի եպիսկոպոսաց խնդիրը լուծուեցաւ: Թէպէտ եւ Սահմանադրութենէն առաջ է Սարգիս Պատրիարքի ընտրութիւնը, բայց էջմիածնայ Աթոռին Թոյլտուութեամբ անիկայ Պատրիարք ընտրուեցաւ, անկէ ետքը Սահմանադրութեան մէջ գրուեցաւ այն խնդիրը թէ էջմիածնէն ընկալեալ Սոյ եպիսկոպոսուեք ալ Պատրիարք կրնան ընտրուիլ: Այս սրամադրութեամբ ներքին Սրբազանն ալ ընտրուեաց կարգը կրնայ գտաուիլ: Եթէ Սարգիս Սրբազանը էջմիածնէն կոնդակ ունենալուն համար Պատրիարք ընտրուեցաւ, ներքին Սրբազանն ալ էջմիածնի գացած, Կաթողիկոսի

ընտրութեան մասնացած եւ իր բարձր արժանաւորութեան համեմատ օրհնութեան Թղթեր ստացած է: Ուրեմն պէտք չէ անիկայ միւս Սսեղի եպիսկոպոսաց կարգը դասել եւ ընտրելաց ցանկէն դուրս ձգել: Կառաջարկեմ որ եկեղեցական Համագումար ժողովն իւր այս սխալը ուղղէ:

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՅ. — Սարգիս Սրբազան այն օրը ընտրուեցաւ երբ ժողովուրդը Սահմանադրութիւն կը պահանջէր, եւ իր ընտրութիւնը կատարուելէն ետեւ Սահմանադրութիւնը հաստատեց:

ՕՒՒՒԵՆԵԱՆ Յ. ԷՅ. — Սահմանադրուպէս ընտրուեցաւ եւ ուխտ ըրաւ Բ. Դրան կողմէ հաստատուելէն ետեւ:

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՅ. — Ամէն Պատրիարք ալ ընտրութենէն ետքը Բ. Դուրս կերթար եւ ետ գառնալուն Մայր եկեղեցւոյ մէջ օրհնութիւն կուտար ժողովուրդին եւ չէ՛ թէ ուխտ կընէր:

ՏԱՏԵԱՆ Ա. ՊԵՏ. — Ներքին եւ Եզեսեան Սրբազաններուն այս ցանկին մէջ չի գտնուիլ զարմանալի կը թուի ոմանց բայց մի եւ նոյն ցանկն է որ նախորդ նիստին մէջ Իգնատիոս Սրբազանի ընտրութեան ատեն ներկայացաւ մեզ: Ինչո՞ւ այն ատեն գիտութիւն մը չեղաւ օրպէս զի Համագումար ժողովն ալ ուշադրութիւն ընելով թերեւս այս անգամ ցուցակը անթերի ներկայացնէր մեզ, քանի որ առջի անգամին զիտողութիւն չեղաւ, հիմա այս վիճարանութիւններն տեղի չունին եւ ժամանակի կորուստ են պարզապէս:

ՕՏՅԱՆ Գ. ԷՅ. — Մինչեւ հիմա խառնածներուն մէջ Թուականի շփոթութիւն մը կը տեսնեմ եւ հարկ կը համարիմ ուղղել: Սահմանադրութիւնը Սարգիս Պատրիարքի ընտրութենէն ետեւ հաստատուած է: Բայց

ի՛նչ է պատճառը որ կարգիկ Ստեյնի Եպիսկոպոսները Պատրիարքական ընտրելեաց ցանկին մէջ մտնելու, արգի Սահմանադրութիւնը գրած է՝ «Պատրիարքը ի վաղուց անտի և Պատրիարքութեան յատկացեալ Եպիսկոպոսաց դասէն ըլլայ ։ Կը տեսնէք որ որոշ եւ մէկին բան մը չիկայ այս խօսքին մէջ . այլ ի՛նչ է արդեօք այս ճապող պարբերութեան նշանակութիւնը . զայս իմանալու համար քիչ մը բացատրութիւն պէտք է տալ ։ Ասկէ առաջ Սահմանադրութիւն մը կար, զոր Ազգը ընդունած էր եւ որ Տէրութիւնը շէր վաւերացուցած , անոր մէջ յայտնի կերպով գրուած էր թէ՛ Պատրիարքը՝ էջմիածնի Եպիսկոպոս կամ անկէ ընդունուած պէտք է ըլլայ . այս արամադրութիւնը երկրորդ Սահմանադրութեան մէջ ալ կար, բայց զանազան պատճառներու համար փոխուելով՝ այսպէս ճապող գրել հարկ եղած էր ։ Այս բացատրութիւնէն առ կը հետեւի որ Սարգիս Պատրիարքը Սահմանադրութիւնէն առաջ ալ ընտրուած ըլլայ , ետքըն ալ , դարձեալ քանի որ Սահմանադրութեան գրոյն պիտի հետեւինք , Պատրիարքը կամ էջմիածնի նշանադրուած Եպիսկոպոս մը եւ կամ անկէ ընդունուած Եպիսկոպոս մը պէտք է ըլլայ . այս գրոյն մէջ չիկայ այնպիսի իմաստ մը՝ որ բաց է ի բաց դուրս վանէ Ստեյնի Եպիսկոպոս մը՝ եթէ ընդունուած ըլլալ էջմիածնայ Աթոռնին Այլ արդեօք Ներսէս Արքայանը ինք զէջմիածնին եւ էջմիածնի ալ զինքը կը ճանչնայ . ինծի համար տարակոյս չիկայ որ երկուքն ալ փոխադարձաբար զիրար ընդունած են . Ես փոքր կուտամ Աստուծոյ որ այնպէս է . Ի՛նչ , Ներսէս Աբրահամեան ընտրութեանը , իր սիրուն հանձնարով , իր մարտն ու արտի այնքան զեղեցիկ յատկութիւններովը մեր Ազգին մէջ փառք մ'է , ի՛նչ , Ներսէս Արքայանը որ Ազգին մէջ առաջին պերճախօս առեւտարն եւ Ազգին այնքան ծառայութիւն մատուցած Եպիսկոպոս , այս Եպիսկոպոսը որ իր թշնամիներուն ալ սիրելի եղած է , ի՛նչ ցաւալի բան կըլլայ որ էջմիածնի զինքը չընդունի եւ

ինք զէջմիածնի չընդունի . զոչութիւն Աստուծոյ , այսպէս չէ . Ներսէս Արքայան Ազգին կողմէն Սրեփոխան գացած է էջմիածնի եւ իրրեւ Սրեփոխան-Եպիսկոպոս էջմիածնայ Գահակալին , ամենայն Հայոց Կաթողիսոսն ընտրութեանը մասնակցած է . Կաթողիկոսն ու Ս . Սինեդն ալ ոչ թէ անճանաչած են զինքը , այլ օրհնութեան կոնգակներով պատուած են . Եւ եթէ այսպէս ալ չըլլար , Ընդհանուր Ժողովը միամայնութեամբ եւ բոլոր Ազգը իրրեւ մէկ մարդ պէտք էր խնդրեր Կաթողիկոսէն ընդունիլ զՆերսէսը , եւ Ընդհանուր Ժողովը պատրաստ է ընելու , զի վտանհ եմ որ իմ զարմացմանս Ներսէս Արքայանին համար ամէնքը կը մասնակցին ։

ԻՌԱՆԱՍԱՐԵԱՆ Օ . ԵՃ . — Կընդունինք որ

Ներսէս Արքայանը Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Եպիսկոպոս մ'է , եւ բաւական պաշտօններ վարած է Ազգին մէջ . ես ոչ իր հակառակորդ սա ալ կը յաւելցնեմ թէ՛ Ազգային Կրօնական Ժողովոյն Առեւտարուն ալ եղած է ժամանակին զոր Օտեան էքզէնսին չի իրեցե իւրաքանչիւր Եկեղեցական Ազգին պարտու պատուած ծառայութիւններ ընելու պարտաւոր է , Ներսէս Եպիսկոպոս ալ իր այս պարտքը բրեր է ։ Սակայն Ներսէս Եպիսկոպոս էջմիածնէն ընդունուած ըլլալուն վկայագիրը ո՛ր է . իր ունեցած թղթերը կամ կոնդակը ի՛նչ իմաստ ունին՝ չենք զիտեր . եթէ Ներսէս Եպիսկոպոս բրած է այն ուխտը՝ զոր էջմիածնի Եպիսկոպոսուք պարտաւորած են ընել , եւ ինք ալ մտած է նոյն Աթոռոյ միարանից ցանկին մէջ , ըսելիք չունինք , Մեք չենք բսր . ու Ներսէս Եպիսկոպոս Պատրիարք ըլլայ . բայց նախ՝ քանի որ էջմիածնայ եւ Սոյո յարաբերութիւնները չօրթ են եւ Կաթողիկոսութեան խնդիրը անորոշ կը կենայ , եւ քանի որ բացայայտ չի դիտցուիր թէ անիկայ իր ուխտը բրած է առ Մայր-Աթոռոյն , հիմա անիկայ Պատրիարք ընտրելն աղէկ չըլլար , երկրորդ՝ քանի ընտրելեաց ցանկէն դուրս ձգողն Եկեղեցական Համագումար Ժողովն է , որ այժմ հոս չէ .

կարելի է նոյն Ժողովն այնպիսի պատճառաբանութիւններ ընէ այս մասին որ մեր վիճաբանութիւնները անօգուտ ըլլան :

ՕՐՏԱՆ Գ. ԷՅ. Հասածներուս մէջ սակեալը կուզեմ որ լաւ քոչուի. ես զներսէս Սրբազան իրեւ Պատրիարքական ընտրելի չեմ յերկայացնէր, այլ ընտրելեաց ցուցակին մէջ կը ժափաքեմ որ միւս Եպիսկոպոսաց կետ այն ալ իրաւունք ունենայ :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Մերք Համագումար Ժողովին իրաւասութեան դէմ չենք, մեզի համար ներսէս Եպիսկոպոս ընդունուած է էջմիածնայ Աթոռէն. թէ որ ընդունուած չէ, ըսելիք չունինք. Ուստի կամ այն էր որ Համագումար Ժողովը մեզի ըսելու է թէ էջմիածնէն ընդունուած չէ եւ կամ թէ որ ընդունուած է, ի՞նչու ցանկին մէջ չի մտնայ : Հարցնենք հոս ներկայ եղող Սրբազան Հայրերուն. մենք ընդունած կը համարենք ներսէս Եպիսկոպոսը էջմիածնայ Աթոռէն, թէ որ իրենք ալ այնպէս կը համարին, պէտք է որ ցանկը անցնի, թէ որ չէ, պատճառը թող թայտարեն : Կառաջարկեմ որ Դիւանն այս հարցումը ընէ :

ՍՄԻՐԵՆԱՆ Յ. ԷՅ. — Այսօր Համագումար Ժողով չիկայ հոս. ո՛վ պիտի պատասխանէ :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Հոս եղողներուն կը հարցնենք, թէ որ չի պատասխանեն, այն ատեն կը մտածենք ընելիքին :

ՈՏԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՅ. — Մեր եկեղեցական կանոնը կամ օրէնքն է որ երբ Եպիսկոպոսները ձեռնադրուին, ուխտ կընեն : Դուք թէ որ կրնաք ապացուցանել որ այս ուխտը ըրած է ներսէս Եպիսկոպոս, խնդրը կը լւարձանայ. օրհնութեան կոնդակը այս ուխտին նշանակութիւնը չունի. ներսէս Եպիսկոպոս եղգին կողմէն պարտօնեայ գացէր է, Աթո-

սին ծառայութիւններ ըրեր է եւ իւր պաշտօնը լրացնելով օրհնութեան կոնդակ ստացեր է. բայց ատնք՝ հարկ եղած ուխտը ըրած ըլլալուն ապացոյց չեն կրնար համարուիլ :

ՍԵՐՎԻՉԵՆ ԷՅ. — Ի՞մ գրածս սա է որ ասկէ առաջ երբ ի՞նչու Ժողովոյ Ատենապետն էի, Վեհափառ Կաթողիկոսը Ռէթրօպօսիկէն նոր վերադարձէր եւ հոս գիր գրէր էր որ ներսէս Եպիսկոպոսը իրեն զրկենք, մեծ գործ մը պիտի յանձնէ եղբր անոր. նոյն գիրը Դիւանաստուրը կեցած է. բայց զանազան պատճառաւորք չի գնաց ներսէս Եպիսկոպոս : Ահա ասիկայ ալ ապացոյց կրնայ համարուիլ թէ ներսէս Սրբազանը էջմիածնէն ընդունուած Եպիսկոպոս մ'է. թող ներկայ Եկեղեցականք ալ խօսին այս մասին :

ՍՄԻՐԵՆԱՆ Յ. ԷՅ. — Անուն չի յիշելով հարցնելու է միայն թէ ի՞նչու Սանյի Եպիսկոպոսները չեն դրուած ցուցակին մէջ. բայց նորէն կրեմ, որ՞ու պիտի հարցնենք, Համագումար Ժողովը այսօր հոս ներկայ չէ եւ գտնուողները մէկ մաս մ'են, անոնք կարծիք միայն կրնան տալ. այս գործը մաքրելը երկար կը տեւէ, մինչդեռ մենք միայն Պատրիարքի ընտրութիւնը կատարելու համար եկած ենք :

ՍԱՐՈՒԽԱՆԵԱՆ Յ. ԷՅ. — Սահմանադրութեան այն յօդուածը զոր հիմայ Օտեան էֆէնտի կարգաց. քանի որ չէ ըսած թէ այս ինչ կամ այն ինչ Եպիսկոպոսը Պատրիարք չի պիտի ըլլայ, ալ հարկ չիկայ այսքան միճարանութեանց, պէտք է որ ո եւ է Եպիսկոպոս մտնայ ցանկին մէջ :

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Ստոյգ է որ Սահմանադրութեան մէջ Սոսյ Եպիսկոպոսաց ընտրելիութեան հակառակ յօդուած մը չիկայ, բայց միւս յօդուած մը պարտք կը գնէ Երեւոյթանութեան վրայ որ Պատրի-

արքը Համագումար ժողովոյ պատրաստած ցուցակէն ընտրէ : Այս ցուցակին մէջ ինչո՞ւ չի գտնուի ներսէս Եպիսկոպոսը որուն գօ վելի հանգամանքները այսօրան Երեսփոխանաց կողմէ ի մէջ կը բերուին, հանգամանքներ, որոնցմով ցուցակին մէջ գտնուող այնքան Եպիսկոպոսաց երևք շորորոքը անոր շին արժէր : Կը փափաքէի որ մեր եկեղեցական Հայրերը ճանշնալով ներսէս Եպիսկոպոսին գերազանցութիւնը, նորա տաղանդն ու հմտութիւնը, անցունէին իրենց ցանկին մէջ, եւ որուն արժանաւորութիւնը չիկայ մէկը որ կարող ըլլայ ուրանալ : մանաւանդ որ էջմիածին գացած եւ հոն արժանաւոր ընդունելութիւն գտած է :

ՍԵՔՅԱՆ Յ. ԵՊՍԿ. — Չենք կրնար ժըխտել որ ներսէս Եպիսկոպոսը մեծ յարգ ու համարում ունեցող Եպիսկոպոսաց մին է, Ազգը անոր յանձներ է խել մը երեսասարգաց կրթութիւնը, Քայց Կ. Պօլիս էջմիածնի թեմ է, եւ Սահմանադրութիւնը իրաւունք կուտայ այն Եպիսկոպոսները միայն Պատրիարք ընտրելու որոնք էջմիածնէն ձեռնադրութիւն ընդունած են :

ՍԷՔԵԱՆ ՅՈՒՆՏԱՆԻ ԱՐԴԱՐԱՆԻ Այս վերջին խօսքին դէմ Երեսփոխաններէն ումանք կը պատասխանեն թէ՛ Սահմանադրութեան մէջ այդպիսի տրամադրութիւն մը չիկայ :

ՍԵՔՅԱՆ Յ. ԵՊՍԿ. — Ինչո՞ւ ընտրելաց վրայ առաջի անգամին այդ զիրտողութիւնը չըբէք, որպէս զի Համագումար ժողովն ալ ըստ այնմ վարուէր :

ԶԱՅՆԵՐ — Առջի անգամին մոռցուեցաւ :

ՍԷՔՅԱՆ Յ. ԵՊՍԿ. — Եթէ Ընդհանուր ժողովը այս զիրտողութիւնը ասկէց առաջ ընելու մոռցաւ, Համագումար ժողովն ալ նմանապէս մոռցաւ ցանկը անցնելու :

ԿԱՊՈՏԻՅԻԿԱՆ Յ. ԵՊՍԿ. — Չէինք ըստաւր որ Հրատարակու մեզի այսպիսի նախատինք մ'ըլլար : Ի վաղուց հետէ Կ. Պօլիսը Աթոռը էջմիածնայ թեմ է, եւ Պատրիարք եղողը էջմիածնայ ձեռնադրած Եպիսկոպոսներէն կըլլայ, բացառութիւն մը եղած է Աղբրանուպօլսեցի Սարգիս Եպիսկոպոսին համար, որուն ահաւանիկ պատմութիւնը :

Աղբրանուպօլսեցի Սարգիս եւ Տիգրանակերտցի Յակոբ վարդապետները ասկէց շատ տարիներ առաջ Պօլսոյ Պատրիարքէն վկայագիր անելով Եպիսկոպոս ձեռնադրուելու համար դէպ ի Ս. էջմիածին ճամբայ կելլեն կը հասնին Կարս, ուր կիմանան Կարբեցի Յովհաննէս Կաթողիկոսին վախճանիլը : դարձեալ ճանապարհորդութիւննին կը շարունակեն եւ կը հասնին ի Ս. էջմիածին : երկար ատեն հոն կտպանեն, ժողովորդը զիրենք կը թրամածէ որ օր առաջ իրենց վիճակը դառնան, ատենք ալ էջմիածնայ Միաբանութեան խորհուրդ կը հարցնեն եւ կերթան ի Սիս, ուր կը ձեռնադրուին Եպիսկոպոս, խառնալով վերադառնալ ի Ս. էջմիածին եւ նոր ընտրուելի Կաթողիկոսին օրհնութիւնը ստանալ : Տիրամանկերոս Յակոբ Եպիսկոպոսը Սիսէն ուղղալի Պօլիս գալով Աստուածատուր Պատրիարքը զանի կը յանդիմանէ անհամբերութեամբ Սիսէն ձեռնադրութիւն անելուն համար. ասոր վրայ Յակոբ Եպիսկոպոս կերթայ էջմիածին, մէկ երկու տարի հոն կենալով ներսէս Կաթողիկոսին օրհնութիւնը ստանալէն ետեւ կը դառնայ իր վիճակը : Իսկ Սարգիս Եպիսկոպոս իրբեւ պատգամատուր գնաց Մատթէոս Կաթողիկոսին հետ ի Ս. էջմիածին, հոն ուխտեց, միաբան եղաւ եւ պէտք եղած զիրերը անկելով դարձաւ ի Պօլիս, եւ այն օրէն սկսեալ էջմիածնի միաբան Եպիսկոպոսաց կարգին մէջ մտնելով թիչ ստենէն Պատրիարք ընտրուեցաւ :

Ներսէս Եպիսկոպոսին գալով, ամենքս ալ կը վկայենք անոր արժանաւորութեանը, բայց ընտրելաց ցանկին մէջ անցնելու խընդիրը Համագումար ժողովին քննութեան

յանձնեւելու է. եթէ նա կարող չըլլայ լուծել այս խնդիրը եւ իր ձեռնհասութենէն վեր համարի, կը յանձնէ Մայր-Աթոռին ըստ վահմանադրութեան:

ՍԵՐՎԻՅԵՆ ԷՅ. — Այդ մասին կը պատահանեմ որ մենք կրնանք հիմակուրէն ապահովել թէ երբոր ներսն Նպիսկոպոս Պատրիարք ընտրուի, վնհափառ կաթողիկոսը պատրաստ է ընդունիլ եւ իւր կոնդակաւը վերահաստատել անոր ընտրութիւնը: Քայց մենք կուզենք խնդիրը նորէն նկեղեցական Համագումար ժողովին զրկել. եթէ իր ցուցակին մէջ չանցնէ, այն ատեն ընելիքին կը մտածենք:

ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ Յ. ԵՊՍԿ. — Համագումար ժողովը ասանկ կրօնական ծանր խնդրոց մասին Արարատեան Մայր-Աթոռին գիմուլ պարտուոր է:

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Իրաւունք չունիք հիմակուրէն յանուն Համագումար ժողովին որոշում տալու: Եւք խնդիրը Համագումար ժողովին կը յանձնենք. եթէ անկէ ետքը պէտք ըլլայ, հեռագրով տեղեկութիւն կառնուի էջմիածնէն:

ԻՍԹԻՆՃԵԱՆ Կ. ԷՅ. — Միայն նպիսկոպոսները երբ էջմիածնայ Միաբան ըլլան, նորէն չեն ձեռնադրուիր, որպէս զի նոր ուխտ մ'ալ կարենան ընել: Քայց ներսն Արարատեան արգէն էջմիածնի միտրան եղած ըլլալը իր գործովը հաստատած է, միշտ յիշած է եւ կը յիշէ Ամենայն Հայոց վնհափառ կառողիկոսը, իբրեւ նպիսկոպոս պետ եւ Հայրապետ Հայտատանեայց Նկեղեցայ, որուն ընտրութեան համար ալ էջմիածին զացած, յանուն Ազգին քուէ տուած եւ զանի ընդունած է իբրեւ կաթողիկոս ամենայն Հայոց. Այս պատճառաւ ամենեկին արգելք մը չիկայ զանի ընտրելաց ցանկին մէջ անցունելու: Ուստի խնդիրը այս պարագայներով Համագումար ժողովին ուղարկութեանը յանձնելու է:

ԻՅՉԱՍՍՐԵԱՆ Օ. ԷՅ. — Ոչ միայն ներսն Նպիսկոպոսին, այլ ընդհանրապէս բոլոր դուրս ձգուած նպիսկոպոսաց համար խնդիրը զրկելու է Համագումար ժողովին:

ՄԱՄԲՐԵՆԵԱՆ Ա. ՔԷՏ. — Չէ՞ մի որ Համագումար ժողովին մէջ եթէ մէկ քուէ ալ վատարկի ներսն Արարատեան, պիտի ընդունուի ընտրելաց ցանկին մէջ սեպտեմբր թէ ես հոն քուէ տուի ներսն Արարատեան, եւ այսոր ընտրելաց ցանկին մէջ անցած է. ինչ հարկ կայ նորէն Համագումար ժողովին զրկելու:

ԻՅՉԱՍՍՐԵԱՆ Օ. ԷՅ. — Անոր համար ըստի որ խնդիրը չէ թէ մասնաորապէս ներսն նպիսկոպոսի համար Համագումար ժողովին յանձնուի, այլ ընդհանրապէս բոլոր այն նպիսկոպոսաց համար որ ընտրելաց ցանկէն դուրս մնացած են. կարելի է Համագումար ժողովը ուրիշներ ալ զանայ որ իրաւունքներ ունենան ցանկին մէջ մտնելու: Այս կերպով անտարժ տարածայնութեանց ալ առաջն առած կըլլանք:

ԱՂԱՅԷԿԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Երեսփոխանութիւնը միշտ ժողովողեան հետ է. մեք այստեղ ամենքնիս ալ հաւատարապէս Ազգին սիրոյն կաշխատինք. բոլոր այս մեր եղբայրները՝ բոլոր այս պատուական ժողովուրդը որ հոս հանդիսատես եկած են, կը սիրեն Ազգը, կը յարգեն Երեսփոխանութիւնը, եւ չեմ յուսար որ մէջերին զոնէ մէկ հոտ մը գտնուի որ տարածայնութիւն պատճառէ. թէ որ Օգոսէն էֆէնտիին կարծիքն այս մասին տարբեր է, կը սխալի:

ԻՅՉԱՍՍՐԵԱՆ Օ. ԷՅ. — Ըսածս չի հասկըցաք, պատրաստ եմ բացատրութիւն տալու:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Գորզներ խնդիրը Համագումար ժողովը ինչպէ՞ս պիտի որոշէ եթէ դուստրուի, միայն ներսն նպիսկոպոսին:

սին համար թէ ուրիշ Եպիսկոպոսաց համար ալ, կարծեմ ընելիքն այս պիտի ըլլայ: Ո՛րչափ Սոյ եւ Աղթամարայ Եպիսկոպոսներ կան, անոնց ամենքն ալ մէկիկ մէկիկ այքէ անցնելով պիտի քննէ թէ՛ որո՞նք են որ ցանկին մէջ կրնան դուրսիլ, ասոնց կարգն է նաեւ ներսէս Եպիսկոպոս, եթէ գտաւ ասոր վրայ կարեւոր եղած յատկութիւնները, պիտի անցնէ ցուցակին մէջ, այնպէս չէ՛ մի:

Երեսփոխանք միաբերան կը խնդրեն որ այս առաջարկութիւնը քուէի դուրս:

Դիւանը քուէի կը գնէ սոյն առաջար-

կութիւնը որ կը ընդունուի ընդհանուր հաւանութեամբ:

Ասլանեան Ստեփան Պէյի առաջարկութեամբ ժողովը կորոշէ որ Ընդհանուր ժողովոյ եւ Խառն ժողովոյ Ատենապետները միանալով գրի առնեն այս որոշումը եւ Համագումար ժողովին հաղորդեն:

Ատենանը վերջացաւ ժամ 7 ին:

Բ. Ատենաղպիր

Ատենապետ

Ա. ՆԵՎՐՈՒՋ

ՆԵՐՍԷՍ ՏԱՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Լ Ա .

4 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1869

Ա Յ Ե Ն Ա Պ Ե Տ

Ն Ե Ր Ս Է Ս Է Ֆ Է Ն Ց Ի Ց Ա Տ Ց Ա Ն

(Ներկայ Երեսփոխանք 53)

Ատեանը բացուեցաւ ժամը 6 1/2 ին Մայր-Եկեղեցոյ մէջ, Տատեան Ներսէս Էֆէնտին Ատենապետութեամբ եւ 53 Երեսփոխանաց եւ բազմաթիւ Ժողովրդեան ներկայութեամբ :

Այժմեան Յովհաննէս Արքայանի տեղ, որով որով բացակայ էր, առ ժամանակեայ օրինակէն որոշուեցաւ կապուտիկեան Յովհաննէս Արքայան :

1 .

Կարճեմաց Նիստին ատենագրութիւնը կարդացուելով, Այրքիչն էֆէնտին դիտել տուաւ որ ատենագրութեան մէկ պարբերութիւնը իրեն ըսել առած է թէ՛՝ «մենք Համադուսար Ժողովոյ իրաւասութեան դէմ չենք սա է . Ե թողովը արամադուսթիւն Ե չունի եկեղեցականաց կարծեացը վրայ բռնուանալու, մենք կը յարժեք հոս գտնուող Ե Եկեղեցականաց կարծիքը, մանաւ . Դ Համադուսար Ժողովին, եւ խնդիրը անոր կը Ե յանձնենք : »

Այս դիտողութիւններէն ետեւ ատենագրութիւնը ընդունուեցաւ Ընդհանուր Ժողովին :

2 .

Ատենապետ Էֆէնտին նախ անցեալ Նիստին Ընդհանուր Ժողովոյ կողմէն Եկեղեցական Համադուսար Ժողովին որոշմանը յանձնուած առաջարկութեան վրայօր ուղղուած ծանուցագիրը կարդաց . ետքն ալ Համադուսար Ժողովոյ կողմէն ի պատասխան առ Ընդհանուր Ժողովն զրկուած յայտագիրը կարդաց :

Մտնուցագիր Ընդհանուր Ժողովոյ

« Այսօր դուսարուած Երեսփոխանական Ընդհանուր Ժողովը տեսնելով Ե որ Ներսէս Արքայանի անունը դուրս Ե մնացած Համադուսար Ժողովոյ պատասխանուած տան Պատրիարքական ընտրելեաց զուցակէն, Նկատելով որ Ներսէս Արքայանը իր տաղանդովը եւ գործունէութեամբը Ե ընդհանրապէս մտքի ու Ե սրտի յատկութիւններովը Ազգին հա-

« մարումն ստացած Եպիսկոպոսաց մին
 է է, նկատելով որ ներսէս Սրբազանք
 « ատենով Աղգային Երեսփոխանական
 « Ժողովոյ կողմէն իբրև Երեսփոխան Ե-
 « պիսկոպոս՝ նոյն ինքն էջմիածնայ Աթո-
 « ռին Գաճակալի ընտրութեան մասնակ-
 « ցած է, և իբրև Հայաստանեայց Եկե-
 « ղեցւոյ Եպիսկոպոս կոնդակներ և օրհ-
 « նութեան նամակներ ալ ստացած է
 « էջմիածնայ Վեհափառ Կաթողիկոսէն
 « ու Սինօզէն. որոնց խնդիրը Եկեղե-
 « ցական Համագումար ժողովին դարձը-
 « նել, որպէս զի Համագումար ժողովը
 « այս կէտերը նկատողութեան առնելով
 « տեսնէ թէ իբրև էջմիածնէ ընդուն-
 « ուած Եպիսկոպոս կրնայ՝ մի համարել
 « զներսէս Սրբազանք և ալ Սոյ և Աղ-
 « թամարայ Եպիսկոպոսունք, եթէ կան,
 « որ սոյն յատկութիւնը ունենան, զա-
 « նոնք իր ցուցակին մէջ անցնելու հա-
 « մար ։

« Այս որոշման համեմատ և փոփո-
 « քելով որ ներսէս Սրբազանին անունն
 « ալ գտնուի Պատրիարքական ընտրել-
 « եաց ցուցակին մէջ, եթէ Սահմանադ-
 « րութեան երկրորդ յօդուածին համե-
 « մատ կրօնական մասին անբողոքելի չի
 « համարուիր, Եկեղեցական Համագու-
 « մար ժողով հրաւիրեց և դորձադու-
 « թիւնը յանձնեց Ընդհանուր ժողովոյ
 « և Խառն ժողովոյ Առննագիտներուն ։

Ընդհանուր ժողովոյ սոյն որոշումն
 հաղորդելով Համագումար Եկեղեցական
 ժողովոյ անդամոց, նախադահ Սրբազա-
 նքն կը վերջացնէ իւր շրջաբերականն
 ստալէս ։

Հետևաբար կաղաչենք որ յառաջի-
 կայ Երկուշաբթի օր, 1 Սեպտեմբեր,
 Ժամը չին ներկայ գտնուիր յԱղգային

Պատրիարքորանս, ուր պիտի գումարի
 Եկեղեցական Համագումար ժողովը ։

Մեռաք միշտ ազօթարար
 Յովնանէն Եպիսկոպոս Սերեան

28 Օգոստոս 1869

Յայտագիր Համագումար ժողովոյ

« Ըստ առաջարկութեան Երեսփո-
 խանական ժողովոյն ի 28 Օգոստոսի 1869,
 Համագումար ժողովն գումարուելով այ-
 սօր յԱղգային Պատրիարքարանս, ի նը-
 կատողութիւն առաւ Երեսփոխանական
 ժողովոյն այն խնդիրը թէ Պատրիարքա-
 կան ընտրելեաց ցուցակին մէջ կարելի՞
 է արդեօք Սոյ եւ Աղթամարայ Եպիս-
 կոպոսաց անուններն ալ անցունել ։

« Երգ նկատելով որ ըստ Սահմա-
 նադրութեան Ա յօդուածոյ՝ Պատրիար-
 քի հիմնա արժանաւորութիւններէն
 մէկն ալ այն է որ ս ի վաղուց անտի
 « Պատրիարքութեան յատկացեալ Եպիս-
 « կոպոսաց դասէն ըլլայ ։ նկատելով որ
 ի վաղուց անտի յատկացեալ դասը՝ Ս.
 էջմիածնայ ձեռնադրութիւն ունեցող
 Եպիսկոպոսաց դասն եղած է միշտ, նկա-
 տելով որ Համագումար ժողովը իւր շի-
 նած ցուցակը պէտք է Աղգային Մայր-
 Աթոռոյ իրաւանց և Սահմանադրութեան
 համեմատ պատրաստ է, մի չլեւ Երես-
 փոխանական ժողովոյն առաջարկութիւ-
 նը թէ՛ Մայր Աթոռոյ նուիրական և դա-
 րաւոր իրաւանցը և թէ՛ Սահմանադրու-
 թեան ուղղին համեմատ չէ ։ Աւտի ըստ
 23րդ յօդուածոյ նոյն Սահմանադրու-
 թեան, Համագումար ժողովն այս խն-
 դիրը իր ձեռնհասութեանէն վեր տեսնե-
 լով, իրեն պարզ կը համարէ գիծել
 առ Սրբազան Առնան Վեհափառ Կաթո-
 ղիկոսին ամենայն Հայոց, և նորա բար-

ձքը որոշմանը և դատաստանին թողուլ
Երեսփոխանական ժողովոյն առարկու-
թեան օրինաւոր լուծում շնորհել :

(Ստորագրութիւնք) :

8 Եպիսկոպոս . 12 Վարդապետ .
12 Քանանայք .

(Յետ ընթերցման)

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՅ. — Այս գրու-
թեանց վրայ դիտողութիւններ ունիմ ընե-
լիք բայց կազանմ որ եթէ Պատրիարքի ընտ-
րութեան ձեւանարկելէ առաջ վիճաբանութիւն
պիտի ըլլայ , նախ որոշուի եւ ապա վիճա-
բանութեան սկսուի :

ՕՏԵԱՆ Պ. ԷՅ. — Խօսք աւելել առաջ
կը խնդրեմ Դիւանէն եւ Երեսփոխաններէն
որ խօսքս չընդհատեն եւ խօսելու ատենս
ուրիշները խօսք ուզելով , խօսքիս թելը չի
կտրեն :

Կը տեսնեմ որ ժողովը անհամբեր Պատ-
րիարքի ընտրութեան կազանէ . այս անհամ-
բերութեան Ազգն ալ մասնակից է եւ իրա-
ւունք ունի . վասն զի այսքան ժամանակ
Պատրիարքական Աթոռը թափուր մնալէն
ետեւ շատ իսկ յապօդեցաւ Պատրիարքի
ընտրութիւնը . ուստի այսոր պէտք է ան-
պատճառ կատարել այս ընտրութիւնը :

Սակայն այնպիսի անակնունելի խնդիր
մը ծագեցաւ , որ այս Երեսփոխանական ժո-
ղովին պատուոյն կը վերարկի , որուն ան-
տարբեր չիրնար ըլլալ ժողովը , եւ որուն
վրայ պարք կը համարիմ ժողովոյն ուշադ-
րութիւնը հրաւիրել յառաջ քան զընտրու-
թիւն Պատրիարքի . Ատենագրութիւնը հիմա
կարդացուցաւ եւ Երեսփոխանները լաւ վե-
րահասու եղան որ անյնալ նստին մէջ խօսող-
ներուն ամենն ալ զատ զատ իրենց առաջար-
կութիւնը բացորոշ կերպիւ եւս իմաստով
ըրած են թէ՛ արեւօք ներսէս Սրբազանը՝
որ իբր ներկայացուցիչ Տաճկաստանի Հայոց

Էջմիածնայ Կաթողիկոսին ընտրութեան մաս-
նակցած է եւ որ օրհնութեան կոնգրակներ
ընդունած է նորին Վեհափառութենէն , կեր-
նայ մի իբրեւ Էջմիածնէ ընդունուած Եպիս-
կոպոս համարուիլ . զի Սահմանադրութիւնը
այնպէս կը արամադրէ որ Կ. Պօլսոյ Պատ-
րիարքը կամ Էջմիածնայ Եպիսկոպոս եւ կամ
Էջմիածնէն ընդունուած Եպիսկոպոս ըլլայ :
Իւրաքանչիւր խօսող լաւ հասկցուցած է իր
միտքը թէ՛ ո՛չ Սահմանադրութեան տրամադ-
րութեան դէմ եւ ո՛չ Էջմիածնայ Աթոռոյն
իրաւասութեան դէմ է իր ըրած առաջար-
կութիւնը քանի որ կընդունի այն պայմանը
թէ՛ Էջմիածնայ չընդունած Եպիսկոպոսը չըր-
նար Կոստանդնուպոլսոյ Պատրիարքական Ա-
թոռը բազմիւ ըստ Սահմանադրութեան :

Ընդհանուր ժողովոյ միաձայնութեամբ
տեսած որոշումն ալ այս եղած է բոցորոշ կեր-
պիւ , եւ այս որոշումը յայտնի բառերով զըր-
ուած է նոյն իսկ առ Համագումար ժողովը
ուզողուած ծանուցագրին մէջ . Արդ , ինչպէս
կըլլայ որ այն ծանուցագիրն աւելող Եկեղե-
ցականները անոր մէջի կզամ որոշումը կը
խեղաթիւրեն , բոլորովին կը փոխեն եւ սո
յայտագիրը կուտան Ընդհանուր ժողովին :
Ահա Համագումար ժողովոյ յայտագիրը կը-
սէ որ Ընդհանուր ժողովը Սոյ Եպիսկոպոս-
ները առաջարկներ է Պատրիարք ընտրել : Կը
տեսնէք որչափ ծանր փոփոխութիւն մ'է
այս . բայց աւելի ծանր կայ . Օրացապ մէջ
կարդացիցիք թէ՛ հեռագիր մը քաշուեր է Հա-
մագումար ժողովին կողմէ առջ Վեհափառ
Կաթողիկոսն . արեւօք այն հեռագիրն ալ
այս մաքո՞ղ քաշուած է . եթէ անանկ է ,
տարակոյտ չկայ որ Ընդհանուր ժողովը իր-
բեւ անհաստատրիմ զրոգարտուած եւ ամ-
բաստանութեան տակ մզուած է Վեհափառ
Կաթողիկոսին առջեւ :

Չէտք է որ Համագումար ժողովոյ Ատե-
նագրեալ Սորէն Նար-Պէյ Սրբազանը բացատ-
րութիւն տայ այս մասին , եւ չհեռագրին ի-
մաստը հարողդէ ժողովին :

ԽՈՂԵՆ ԵՅՍԿ. ՆԱՐ-ՊԵՅ. — (Ատենա-
պետ Համագումար ժողովոյ) Օտեան էջէն-

տին կը հարցնէ թէ ի՞նչ խնամող Համագումար ժողովը հեռագրած է առ Վեհափառ Կաթողիկոսն : — Այս հարցման պատասխանը խնամողը է . Համագումար ժողովը հեռագիր քաշած չէ , այլ միայն վճիռ բրած է թէ Ընդհանուր ժողովին խնդիրը իւր ձեռնհասութեան վեր ըլլալով , պէտք է դիմել առ Ատեանն Մայր-Աթոռոյ :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՖ. — Ստուգիւ Համագումար ժողովոյ յայտագիրը Մայր-Աթոռոյ դիմելու հարկ ցուցցած է . բայց արդէն օրագիրները գրած են թէ Համագումար ժողովն հեռագիր պէ քաշուեր է . ես չեմ հարցնէր Գէ ինչու քաշուեր է , այլ կը հարցնեմ թէ ի՞նչ խնամող զաշուեր է , զի Ընդհանուր ժողովն զաշուի է այս բանը , եւ ասով իսկ կատկած կուտայք . Ընդհանուր ժողովին բացարձակ իրաւունքն է գիտնալ զայն :

ԽՈՐԷՎ ԵՊՍԿ. ԿԱՐ-ՊԷՅ. — Ըսի թէ Համագումար ժողովոյ կողմէն հեռագիր չիկայ . բնածն կապացուցուի նոյն իսկ Համագումար ժողովոյ այն օրուան ատենագրութեանէն , ուր կրէք հեռագիր քաշելու խօսք կամ որոշում չիկայ : Եւ սակայն հեռագիր մը կայ , չինուած յերուտողէմայ տունն եւ ստորագրողներն են ութ նպիսկոպտուէնք . սոցա պարտաորութիւնն էր , իբրեւ հաւատարիմ պաշտօնեայք Մայր-Աթոռոյն , տեղեկութիւն խնդրել թէ ի՞նչ ընթացք պէտք է բռնել :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՖ. — Ես կը կարծէի թէ զօնէ Սահմանադրութեան արամադրութեանը համեմատ Համագումար ժողովին կողմէն քաշուած է հեռագիրը . քանզի Սահմանադրութիւնը միայն Համագումար ժողովին կուտայ իրաւունք բանակցելու Վեհափառ Կաթողիկոսին հետ , ինչպէս կը հասկնամ որ Համագումար ժողովը չէ հեռագիր քաշողը , այլ անկէ զուրս եւ Սահմանադրութեան հակառակ ուրիշ մարմին մը :

ՕՏԵԱՆ Ա. ՊԷՅ. — Քանի որ Համագումար ժողովոյ ատենագրութեան մէջ չիկայ երկր հեռագիր քաշելու որոշում մը , եւ ժողովն զորս հեռագիր քաշուեր է , ըսել է թէ անձնական հեռագիր մ'է . ի՞նչ իրաւամբ մասնաւորաց կողմէ քաշուած հեռագիր մը վրայ հեռագրութիւն կրնէք :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՖ. — Մի միայն հեռագիրն խնասոր հասկնալու վրայ է առաջարկութիւնս . արդեօք կարելի չէ՞ յորէն Սրբազանին հաղորդել ժողովին այն ութ նպիսկոպտաց քաշած հեռագրին խնասոր :

ԽՈՐԷՆ ԵՊՍԿ. ԿԱՐ-ՊԷՅ. — Հեռագրին խնասոր սա է . խնդիրն Վեհափառ Կաթողիկոսին ներկայացուցած եւ անոր որոշմանը յանձնած ենք :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՖ. Ո՞ր խնդիրը , Համագումար ժողովոյ յայտագրին մէջ այնպէս ներկայացուցած է խնդիրը , որպէս թէ Ընդհանուր ժողովը Սոսյ նպիսկոպտաները կառավարիչ Պատրիարք ընել , մինչդեռ Ընդհանուր ժողովին առաջարկութեանը ո՛չ թէ Սոսյ նպիսկոպտաց , այլ Ներսէս Սրբազանին էջմիածնէն ընդունուած ըլլալուն կամ ըլլալուն վրայօք էր . չ'ստ մեծ տարբերութիւն կայ այս երկու առաջարկութեանց մէջ :

ԽՈՐԷՆ ԵՊՍԿ. ԿԱՐ-ՊԷՅ. — Ես երկու կերպով կը ներկայանամ հոս , իբրեւ Համագումար ժողովոյ Ատենագրու եւ իբրեւ հեռագիրը ստորագրող ութ նպիսկոպտաց մէն : Ի՞նչ կերպով կուզէք բացատրութիւն տանել :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՖ. — Իբրեւ բարձրատեսն եկեղեցեակա՞ն մը թէ իբրեւ Համագումար ժողովոյ անկամ ստորագրեր էք , չնեք դիտէր :

ԽՈՐԷՆ ԵՊՍԿ. ԿԱՐ-ՊԷՅ. — Ըսի եւ նո-

բէն կրսեմ. Համագումար ժողովը հեռագիր քաշելու որոշում բրած չէ, իբրև Ասենասպետ Համագումար ժողովոյ չեմ ուզեր որ այս խնդիրը յուզուի. թէ չէ իբրև պարզ և պիտակոս մը կը պատասխանեմ :

Սահմանադրութեան մէջ չեմ տեսներ յոգուած մը որ պարտք դնէ թէ իմ եւ թէ ինձ ընկերացող Սրբազան Եղարացոյ վրայ որ երբ ուզենք, չի կրնանք իբր հաւատարիմ պաշտանայք Մայր Աթոռոյն բանակցել Վեհափառ Կաթողիկոսին հետ առանց Խառն ժողովէն հրաման անելու :

ԽՕՅԱՍԱՐԾԱՆ Օ. ԷՖ. — Մինչեւ հիմա խօսուածներէն կարծեմ հակացուեցաւ որ խընդիրը Համագումար ժողովոյ յայտագրին վրայ է, հեռագիրը զատ բան է. քիչ մ'առաջ բոխ թէ ղիտողութիւններ ունիմ այս մասին. թէ որ վիճարանութիւն պիտի ըլլայ, առաջ որոշուի, ետքը վիճարանինք :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՖ. — Երեկէք, խօսքս ընկրտեմ. անկէ ետքը կրնաք ընտրութեան ձեւնարկել :

Գանի անգամ պնդեցինք, փախաք յայտնեցինք որ այդ հեռագրին ինչ ըլլալը ղիտնայ Ընդհանուր ժողովը, բայց չի ցուցուցին, փասն ղի չէին կրնար ցուցանել, փասն ղի ժողովին պատուոյն կը զայլէ եւ փասն ղի այդ հեռագիրը յայտնի առութիւն մը կը պարունակէ, Լսեցէք աստեալըութիւնը, կարգալէք Համագումար ժողովին ու զգուած ձեւնացողիբր, տարակոյս չէ մնացած որ Ընդհանուր ժողովին որոշումը Սահմանադրութեան համաձայն է, Արդ' այն հեռագիրը զոր ցոյց չի տուին Ձեզի, ահա եւ կարգում դայն :

Այս բանով Օտեան Գրիգոր Էֆէնի ոտքի կենէ եւ ծոցէն Գազղիկոսէ հեռագրի մը օրինակը հանելով կը կարգայ, եւ Հայերէն կը թարգմանէ, դայն, — Ահա ապիկ թարգմանութիւնը :

« Ընդհանուր ժողովոյ անդամներէն ու « մանք Սոյ Եպիսկոպոսներն ընտրելի առա « Գարկեցին Կ. Պօլոս Պատրիարքութեան « մենք բողոքեցինք իբրև հակառակ էլմիս « (Նայ Ս. Աթոռին իրաւանքը. Ձեր Բարձր ու « բոշումը կը խնդրենք հեռագրով, որպէս ղի « չուտով խեղցենք ծագած երկպառակութիւն « (Նր որ կրնայ ծանրանալ) »

(Ստորագրութիւնք)

Յովնանէն	Եպսկ.	Սէրեան
Յովնանէն	»	Ռչտուցի
Յովնանէն	»	Կապուտիկեան
Յարութիւն	»	Վենապետեան
Պետրոս	»	Վենապետեան
Կարապետ	»	Սէրաստիոյ
Մեսրոպ	»	Տրապիզոնի
Խորէն	»	Նար-Պէյ

Այս հեռագրին ընթերցումէն ետեւ երեսփոխանայ մէջ բաւական չչնկոց եւ զայրոց կտա ձայներ փրթան :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՖ. — (Շարունակելով) Հեռագիրն ստորագրող ուրիշ Եպիսկոպոսներ նախ կրան թէ՛ առաջարկութիւն ընողները Ընդհանուր ժողովոյ մէկ քանի անդամներն են, որ անանկ չէ. Ընդհանուր ժողովը միաձայնութեամբ բրած էր իր առաջարկութիւնը, երկրորդ՝ կրան թէ այս առաջարկութիւնն է Սոյ Եպիսկոպոսները Պատրիարքական ընտրելի ընկ, մինչդեռ ուրիշ բան էր եղած առաջարկութիւնը, երրորդ՝ կրան թէ բողոքեցինք այս բանիս ղեմ իբրև հակառակ Ս. Աթոռոյն իրաւանք, մինչդեռ ասանկ բողոք մը երբէք չեղաւ եւ իրաւունք ոչ չկար բողոք մ'ընելու, եւ վերջապէս այս զարմանալի հեռագիրը կը վերջնայ պարանալիբրով մը, ըսելով, « Ձեր Բարձր որոշումը կապանք որպէս ղի չուտով խեղցենք ծագած երկպառակութիւններ որք կրնան ծանրանալ » : Ո՛ր եւ երբ ծագեցաւ այսպիսի երկպառակութիւն մը, Այս հեռագիրը կարգալէս ետքը չեմ կրնար դայիկ խորհրդածութիւն մը որ մտար

կուգայ եւ զոր ներեղէք ինձ բռնկ . մեր պատուական կղերը , որ իր պարզութեամբ հանդերձ աւելի կը փայլէր եւ աւելի նախապատուակէր էր քան այլոց գիտուն եկեղեցականներուն շատերը , սկսաւ էնրրիկաներու զորովք ըլլալ . այս բանը մինչեւ հիմա տեսնուած չէր մեր Ազգին մէջ . նոր է ասիկայ եւ շատ ցաւալի :

Այս միջոցին ժողովը գրեթէ միանամուտ իր զարուսթը կը բայտնէ , եւ բուսական ազատիկ կրկնայ ներստրտանաց մէջ :

Անբոխէն էֆէնտի կառաջարկէ որ անմիջապէս բողոքոյ նկատիք մը քաջուի Վեհափառ Կաթողիկոսին յայտնելով թէ Ընդհանուր ժողովը ամենեւին Մայր-Աթոսոյն իրաւացի զէմ վարուած չէ , եւ թէ խարդաւանք մ'է այն նկատիքը զոր ուրիշ եպիսկոպոսք ստորագրած են :

Ապստեան Ստեփան Պէյ կառաջարկէ որ այն նկատիքը քաջող եղիտեղութեամբ համար պարտաւանաց քաւէ տրուի :

Խօսաարեան Օգոէն էֆէնտի կառաջարկէ որ յանձնաժողով մը գրուելով նախ քրննութեան ամառի այս խնդիրը , եւ ետքը Յանձնաժողովին տեղեկացիրք ստանալով պէտք եղածը որոշուի :

Յուզմունքը երթալով կը շատնայ եւ Օսկան Գրիգոր էֆէնտի նորէն կանու խօսար :

ՕՏԵԱՆ Գ . ԷՖ . — Եւ կառաջարկեմ որ այս բողոքը , զոր միտնայութեամբ կրնէ ընդհանուր ժողովը , ասանազրութեան մէջ անցնի եւ անմիջապէս Արքայան Կաթողիկոսին նկատիքով մը հաղորդուի . միանշանայն Օգոէն էֆէնտի առաջարկութեան համեմատ յանձնաժողով մը կազմուի նկատիքին ըրած անիրաւ ամբաստանութեան պատճանները քննելու համար . — Այլ ժամ է լսեցնել կիրքերը եւ Պատրիարքի ընտրութեամբ զբաղիլ , բոլոր Ազգը անհամբեր անոր կապտէ : Ազգը կուղէ որ պարզ , անխարդախ եւ զբաղէտ եպիսկոպոս մը Պատրիարք ըլլայ , կը փափա-

քեմք որ ներսէս Արքայանը ըլլայ . բայց անիկայ չպիտի կրնայ ըլլալ , որովհետեւ ինքն ալ չընդունիր . ճշմարտափոս մարդ , որպարայ մէջ կը հրատարակէ թէ Սահմանադրութեան պահանջած 35 տարիքը չունենալով , չուղէր ընդունիլ Պատրիարքութիւնը : Եւ կառաջարկեմ ուրիշ մէկը որ արդէն շատերուն արտին համաձայն է , որ Ազգին ալ սիրելին է եւ որ ճշմարտ հայտ զուակ եւ ոչ նուազ փառք մ'է մեր եկեղեցւոյն : ԽՐԻՍՏԱՆԸ . . . :

Հաղիւ Օսկան Գրիգոր էֆէնտի խօսքը լինցուց , բոլոր ժողովը եւ ներկայ ժողովրդեան խումն բազմութիւնը միաբերան եւ եւսանդակին ծախանարութեամբ ԿԵՅՅԷ՝ ԽՐԻՍՏԱՆ , ԿԵՅՅԷ՝ ՕՏԵԱՆ աղաղակեցին :

Ոմանք առաջարկեցին որ այս ընդհանուր հասանութիւնը բաւական սեպուի եւ քուէարկութիւնը չեղաւ Խրիմեան Արքայանը Պատրիարք հրատարակուի :

Դիւանը զէմ կեցաւ այս առաջարկութեան , իրրեւ նախապէ Սահմանադրութեան , եւ քուէարկութիւն ընելու համար քառորդ մը հանդիստ տրուելէ ետեւ , քուէարկութիւն կատարուեցաւ եւ ըննիչ ընտրուեցան .

Եկեղեցական դասն

- S. Արխատկէս ԲՏԿ. Սամաթիոյ
- S. Սուքիաս » Մայր-Եկեղեցւոյ
- S. Յովհաննէս » Մայր-Եկեղեցւոյ
- S. Սահակ » Միջաղիղի

Աշխարհական դասն

- Նշան էֆ. Օսկան
- Օգոէն » Խօսաարեան
- Կարապետ » Խիփեհան
- Յակոբոս » Արշակ

Քուէարկութեան արդիւնքն եղաւ .

ՄԻՂՈՒԹԷ	Եպակ .	Խրիմեան	Պոսէ 42
ԱՐԻՍՏԱՍԿԷ	»	(Տեղապահ)	» 2
ՄԵՆՈՒԹԷ	»	Տրապիզոնի	» 1
ԱՐԻՍՏԱՍԿԷ	»	Պաղատիոյ	» 1
			—
			46

Իսկ մնացեալ քուէներն զէրոյ էին :

Հետեւապէս ԽՐԻՄԵԱՆ Ց. ՄԿՅԻՉ ՍՐԱՍ-
ՋԱՆ բացարձակ առուելութեամբ քուէից Կ.
Պօլոյ ՊԱՅՐԻԱՐԲ ԸՆՏՐՈՒՅՑԱԻ :

Ընտրութեան յայտագիրը անմիջապէս
պատրաստուելով երեսփոխանաց կողմէն ստո-
բագրուեցաւ Բ. Դրան մատուցուելու հա-
մար :

3.

Ընտրութեան խնդիրը լուծուելէ ետեւ,
հետագրին խնդիրը նորէն բացուեցաւ, և վի-
ճարանութեան մանելէ առաջ՝ Սէրովիչէն էֆէն-
տիին առաջարկութիւնը ընդունուելով որոշ-
ուեցաւ որ անմիջապէս հետագիր մը քաշուի
Վեհափառ Կաթողիկոսին սիրտը հանգարտե-
ցնելու համար :

Այս հետագիրը խմբագրուեցաւ հետեւեայ
կերպով :

Առ Վեհափառ Կաթողիկոսն
ի դիմաց Ընդհանուր Ժողովոյն

« Ընդհանուր Ժողովը բողոքեց ութ
« Եպիսկոպոսաց հեռագրին դէմ որ հա-
« կուակ է ճշմարտութեան : պարագա-
« ները փոստայով » :

Կապուտիկեան Յոգնանէտ Ս. բազան դի-
տողութիւն ընելով՝ հակառակ ճշմարտութեան
բտեկուն դէմ, Օտեան Գրիգոր էֆէնտի ա-
ռաջարկեց փոխել հետագրին այն պարբերու-
թիւնը եւ անոր տեղ զնել որ զիրողութիւնը
այլափոխած է :

Այս փոփոխութեամբ հետագիրը ընդուն-
ուեցաւ ժողովէն, և Դիւանին կողմէն ստո-
բագրուելով դրկուեցաւ էջմիածին :

ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ Գ. ԷՃ. — Համազումար
Ժողովը սխալած է, ուստի թող իւր սխալն
ետ ասնէ եւ խնդիրը վերջնայ :

ՕՏՅԱՆ Գ. ԷՃ. — Բայց Ընդհանուր Ժո-
ղովը ամբաստանութեան տակ ինկած է Վե-
հափառ Կաթողիկոսին առջեւ. իր պարտն է
ինքզինքը արգարացնել :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՅՍԿ. ԿԱԳՈՒՏԻԿՅԱՆ. —

Համազումար Ժողովին խորհրդածութիւնն այս
էր թէ՛ ներսէս Եպիսկոպոս թէ՛ պէտ եւ էջմի-
ածին զացած է Ազգին կողմէն պատգամաո-
րութեամբ, բայց պատգամաւոր մը. թէ՛ պէտ
եւ քահանայ մը ըլլայ կամ վարդապետ մը,
զարձեպ պիտի ընդունուէր՝ քանի որ Ազգին
կողմէն ձեռքը նստակէ կայ. առանկէ եղանը
չշատ կան. ապիպա չի նշանակէր թէ՛ Ն. Ս. Ս.
Եպիսկոպոս ընդունուած է էջմիածնէն իրբեւ-
բուն այն տեղին միջամտելու : Առանկէ ընդուն-
լութեան կոնզակ մը թէ՛ որ կար՝ պէտք էր
ցոյց տալ ժողովոյն. միք չի տեսնաք ո՛չ ա-
ռանկ թուղթ մը եւ ո՛չ ալ արձանագրութիւն
մը Ժողովոյ Դիւանին մէջ : Մինչեւ հիմա չորս
հարիւր տարիէն աւելի է, Պօլոյ Աթոռը էջ-
միածնայ Եպիսկոպոսաց զատուս յատկացեալ
տեսանք առաջին Պատրիարք Յովակիմ Սրբա-
զանի օրէն ի վեր : Համազումար Ժողովոյն
այս խորհրդածութիւնները մեք ու թը Եպիս-
կոպոսունքը նկատողութեան ասնելով առան-
ձինն նստեցունք խորհեցանք, ինչ ընել պէտք
էր. պատշաճ զատեցինք հարցնել Վեհափառ
Կաթողիկոսին հետագրով թէ՛ ընդհանուր առ-
մամբ Սայ Եպիսկոպոսունք կրնաս Պատրի-
արքայան ընտրելի ըլլալ, Բայց հետագրին մէջ
խեղդեցր բար եւ չի տեսայ, այն օրը մեր
առջեւ կարգացուած թարգմանութեանը մէջ
այլափոխ բառ մը չի լսեցինք : հետագիրը գաղ-
ղիներէն է եւ մեք գաղղիներէն չենք գիտեր,
թէ՛ որ կայ առանկ բառ մը, գրողը Խորէն
Սրբազանն է, պէտք է որ պատասխանէ :

Թէ՛ պէտ եւ երեսփոխանաց մէջ զիտողու-
ննողներ եղան թէ՛ Խորէն Սրբազան խօսելու
իրաւունք չունի քանի որ երեսփոխան չէ,
բայց Դիւանը պատասխանեց թէ՛ քանի որ նա
Վարչութեան Խնամ Ժողովոյն տեսով է, ձայն

ուանի Լ'սղհանուր ժողովոյ մէջ, բայց քուէ չուանի . մասնաւոր քանի որ ամբաստանութիւն կայ Եպիսկոպոսոց Նեոապրին դէմ, ինչքն ալ անոնցմէ մին իրբու ամբաստանեալ, իրաւունք ունի ինքզինք պաշտպանելու :

Առտի Խորէն Արքայանին խօսք տրուեցաւ :

ԽՈՐԷՆ ԵՊՍԿ. ՆԱՐ-ՊԵՏ . — Օտանն էֆէնտին գեղեցիկ առաջարկութիւն մ'ըրաւ որ անձնականութիւններն ի բոց թողուին . բայց զժողովարար անձնականութիւններու դպաւ . նախ սա խօսքը ըրաւ թէ՛ Հայկական կղերը ենթրիկաններու ազդեցութեան զո՛ւ եղած է . ո՛րք են այն Լեքրիկանները, թող պարզուի, թէ՛չէ Հայկական կղերը մինչև. վերջը այս ամբաստանութեան սակ մնացած պիտի համարուի :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ . — Խորէն Արքայան բացատրութիւն խնդրելէ առաջ պէտք է որ ինչքնները արդարացիէ իր վրայ ծանրացած ստութեան ամբաստանութիւնէն . Եպիսկոպոսոց Նեոապրին լի է ստութեամբ . խնդրը բոլորովն ազգախօսելով եւ խորհաւանելով զրուած է այն Նեոապրին . մեր Եպիսկոպոսունք չէին կրնար զայն գրկել, զազդեբէն գիտնային : Կազպան, մեր կղերին անուսովք մի խօսիք . անոր փաստարանութիւնը զուք մի ընէք . մեր կղեր փաստարանի կարօտ չէ եւ ինքզինքը կրնայ արդարացիել :

ԽՐԷՆ ԵՊՍԿ. ՆԱՐ-ՊԵՏ . — Մեր Նեոապրին տանձնական էր, ի՞նչ իրաւամբ անոր օրինակը Օտանն էֆէնտին ձեռքը անցեր է . այս բանը ամեն օրինաց եւ կանոնաց հակառակ է, կը բողոքեմ անոր դէմ :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ . Թէ՛որ իրաւունք չունենայի Նեոապրին օրինակը տանելու, Նեոապրաստունէն ինձի չէին տար զայն . այդ խնդիրը այս սեղանն չի վերաբերիր . Տէրութեան բողոքէ : Մեզի համար խնդիրը Ձեր Նեոապրին պա-

րունակութեանը վրայ է . զուք իրաւունք ունիք եղեր թղթակցելու Վեհափառ Կաթողիկոսին Նեո, բայց իրաւունք չունիք խնդիր աշխարհելու եւ Լ'սղհանուր ժողովը զրգարակելու . սակիայ ենթրիկ մ'է եւ ե՛ս յակտան բողոքարկու պիտի ըլլամ Ձեր այս ենթրիկներուն համար :

ԽՈՐԷՆ ԵՊՍԿ. ՆԱՐ-ՊԵՏ . — Իրբու Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Եպիսկոպոս կը բողոքեմ բոլոր այն յայտարարութեանց դէմ որ ինձ կը վերաբերին . Էնթրիկան բողոք ընաւ չեմ ընդունիր . . .

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ . — (Ընդմիջելով) Ես Էնթրիկան չքոյ, ենթրիկա բոյ . այս երկու բաներուն մէջ մեծ զանազանութիւն կայ, եւ ես խօսած ատենս լաւ կը կշռեմ իմ զործածած բառերս :

ԽՈՐԷՆ ԵՊՍԿ. ՆԱՐ-ՊԵՏ . — [Եարուհուկելով] Ազգին եւ Ս. Եկեղեցւոյ այսքան ծառայութիւններ մատուցած եւ Ս. Էջմիածնի Աթոռին հաւաարտութեան ուխտ բրած ըլլալով, իմ պարտքն է անթերի լլուցանել հաւատարմութեանս ուխտը, եւ ես յախտնական բողոքարկու պիտի ըլլամ բոլոր այն զազանի մեքենայութեանցը համար որք կը բարտին ունանց կազմանէ ընդդէմ Մայր-Աթոռոյ իրաւանցը :

Մեր Նեոապրին զալով, Արքայան եզրայներս ամեն մէկ բառին նշանակութիւնը խմանալով ինձի Նեո համաձայնութեամբ ստորագրեցին . խնդրոյն մէջ անձնականութիւն չմտնելու ուղեցինք . մասնակցինք որ ոչ միայն Ներսէս Արքայանը, այլ եւ Եղեան Ե Յովհաննէս եւ Տրապէզբերի Յակոբ Եպիսկոպոսաներն ալ կրնային իրաւունքներ ունենալ, ինչպէս որ Լ'սղհանուր ժողովն ալ խնդրած էր նկատողութեան անել ոչ միայն Ներսէս Արքայանը, այլ եւ ամեն Եպիսկոպոսները որ նոյն հանգամանքներն ունենան : Այս պատճառով անձնաւորութիւններ մէկի թողլով, խնդրոյն

ընդհանուր սկզբանք վրայ դարձուցինք ու շաղ-
րութիւններս : Եթէ ամէն Երեսփոխան համազ-
ուած ըլլար որ ներսէս Սրբազան Պատրիարք
պիտի ըլլար , այսօր Խրիմեան Սրբազանք մի-
աձայնութեամբ չէր ընտրուէր եւ ժողովրդեան
կամօք չէր յարգուէր : Այսօր իմ կենացս ամե-
նէն թշուառ օրն եղաւ ինձի համար . Կը ցա-
ւիմ որ իմ սիրտս չէ ճանչցուած , բայց կը
միտիթարուիմ տեսնելով որ ժողովրդեան կամ-
քը եղաւ եւ միաձայն անոնց հետ կրեմ .
« Կեցցէ՛ Խրիմեան Սրբազանի Պատրիարքու-
« թիւնը » :

Հանդիտական Ժողովուրդը ծափահարու-
թիւններով ձայնակից եղաւ Խօրէն Նար-Պէյ
Սրբազանին :

ՆՈՐՄԵՍԵԱՆ Գ. ԷՅ . — Մինչև նրմա ե-
լած խօսքերէն պարզուեցաւ որ Եպիսկոպո-
սաց հեռագիրը սխալ կերպով մեկնած է Երես-
փոխանութեան խնդիրը : Արդէն Կապուտիկ-
եան Սրբազան հեռագրին մէջ գրուած խեղ-
ղի բառին համամիտ ըլլալը յայտնելով , յետս
կոչուած ըրաւ . մեր Եկեղեցականները անտիպալ
չեն . երբ սխալնին ճանչնան , կրնան ետ առ-
նել , փափաքելի է որ Համապումար Ժողովը
իր սխալը ճանչնալով յետս կոչուած ընէ եւ
խնդիրը վերջացնէ :

ԻՕՃԱՍԱՐԲԱՆ Օ. ԷՅ . — Յանուն խա-
ղաղութեան Ազգին զոցնեք եւ վերջացնենք
այս խնդիրը , որովհետեւ հետեւեանք խրատ
ծանր կրնայ ըլլալ :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ . — Կը ձայնակցիմ Օգոսէն
էֆէնտիի խաղաղասիրական յայտարարու-
թեանը , մանաւանդ ընդհանուր գոհունակու-
թեամբ նոս Պատրիարք մը ընտրուած օրը
այսպիսի վէճ մը յուզելը մեծ ֆրաս կը պատ-
ճառէ Ազգին խաղաղութեանը : Ուստի գո՛-
րջանք միայն հեռագիր քաշելով Վեհափառ

Կաթողիկոսին եւ այսօրուան Ժողովին ստե-
նադրութեան մէկ օրինակը զրկելով :

Գօրջեան Աւետիս Էֆէնտին մի եւ նոյն
կարծիքը յայտնելով կը գովէ Օտեան Էֆէն-
տինն մի միայն հեռագրով գո՛հ ըլլալու ստա-
ջարկութիւնը , եւ աւելորդ կը դասէ յանձնա-
ժողով կարգիլ եզելութեանց քննութեանը հա-
մար :

ԱՍԼԱՆԱՆ Ս. ՊԵՏ . — Յանուն Եկեղե-
ցականաց պատուոյն , որ նոյն իսկ մեր պա-
տին է , կոտաջարկեմ որ Ընդհանուր Ժողո-
վը ներողութեան ողբով գո՛հ ըլլայ Եկեղեցա-
կան Ժողովին համար եղած սա յայտարարու-
թեանէն թէ՛նախօրնիկաց նիստին Ընդհանուր Ժո-
ղովին բրած առաջարկութիւնը սխալ հասկնա-
լէն ստաջ եկած է ըրած ամբաստանութիւնը :

ԻՕՃԱՍԱՐԲԱՆ Օ. ԷՅ . — Ներողութիւն
չէ իմ ըստս . միայն գո՛հ ըլլալ , սխալ մ'է՛ր-
բեր են . խնդիրը վերջացնենք միայն Կաթողի-
կոսին հեռագրելով , եւ ուրիշ քննութեան ու
զատաստանի չենթարկելով . իմ առաջարկու-
թիւնս այս է :

ԱՅՆԵԱՊԵՏ . — Բաւական վիճարանու-
թիւններ եղան , խնդիրը պարզուեցաւ . կը
տեսնեմ որ Ժողովը միայն Վեհափառ Կաթո-
ղիկոսին հեռագիր քաշելով գո՛հ կրլայ , եւ
հարկ չի գատր ներողութեան կամ պարտա-
ւանաց քուէ տալ , եւ կամ Յանձնաժողովով
քննութեան առնել Եպիսկոպոսաց հեռագրին
ամբաստանութեան պարզանները . — Ուստի
Ատեանը վերջացած է :

Ատեանը զոցուեցաւ Ժամը Յին :

Ատեանաղայի

ԳԻՂՈՂ ՄԱԿՈՍԻԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Լ Բ .

12 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1869

Ն Ա Խ Ա Գ Ա Հ

ՆՈՐԸՆՏԻՐ ՊԱՏՐԻԱՐԲ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ Տ. ՄԿՐՏԻՉ ԱՐԲ.-ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԽՐԻՄԵԱՆ

Ա Ռ Ժ Ա Մ Ե Ա Ց Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Ց

Ս Ա Ր Գ Ի Ս Է Ֆ Է Ն Տ Ի Ա Ղ Ա Ր Է Կ Ե Ա Ն

(Ներկայ Երեսփոխանք 41)

Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանը՝ չուզելով Ատեան բանալ նոյն իսկ Երեսփոխանաց մեծազոյն մասին առաջարկութեան հակառակ, Ժողովը առժամայ Ատեանպետ կարգեց Աղաբէկեան Սարգիս էֆէնտին եւ Ատեանազփր՝ Գրատէրեան Գարբիէլ էֆէնտին :

Նորընտիր Ատեանպետ էֆէնտին Ատեանը բանալով, զիտեց նախ թէ՛ առեւնական օրինաց համեմատ նախօրոյ նոսրն առեւնազրութեան ընթերցումն հարկաւոր է, յայց որովհետեւ ժամանակ չի վաստելու համար շատ անդամ պատահած է որ ետ թողուի, այս մասին Երեսփոխանաց կարծիքը հարցուց :

Երեսփոխանք՝ Արքազան Պատրիարքին

Նեա համաձայն՝ որոշեցին որ Ատեանազրութեան ընթերցումը յաջորդ նոսրն մնայ :

Օ Ր Ա Կ Ա Ր Գ

ՈՒՅՏ ՆՈՐԸՆՏԻՐ Ս: ՊԱՏՐԻԱՐԲ ՀՕՐ

Ատեանպետ էֆէնտին կը հրաւիրէ զնորընտիր Արքազան Պատրիարք Հայն խոսք առնուլ :

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԲ. — Ներկայ Սահմանադրութիւնը կը տրամադրէ որ նորընտիր Պատրիարք Կ. Պօլիս հասնելէն ետքը անմիջապէս

Մայր եկեղեցւոյ մէջ հանդիսուր կերպիւ կատարել իր Ուխտ ի ներկայութեան Ազգային Երեւոփոխանաց : Ահաւասիկ եւ մենք՝ ինչպէս պահ մ'առաջ ըսինք , նախահիմնութեան շնորհիւ ողջամբ հասանք ՚ի 4. Պոլիս , եւ այն պարտազային մէջ կը գտնուինք որ այդ պաշտոնական Ուխտ կատարենք : Ամեն ոք իր խղճին մէջ պարտքեր կզգայ , մեք իբրեւ Պատրիարք կրկնակի պարտքեր կզգանք , եւ արդարութիւնը կը թելադրէ մեզ այդ պարտուց զգացումը արտայայտել առաջի Երեւոփոխանաց : Ինչ է պատճառ որ Սահմանադրութիւնը ուխտի բնոր միայն Պատրիարքի կանախը դրած է , եւ Երեւոփոխանը ազատ են անկից : Հին ատենները Պատրիարքը իբրեւ միապետ՝ անկախօրէն կը կատարէր Ազգին գործերը , սակայն հիւսն Սահմանադրական օրինօք Պատրիարքը խորհրդականներ եւ գործակից պաշտանատարներ ունի , անոնց հետ կը գործէ , հետեւապէս ազգային կառավարութեան ղեկը իր ձեռքը չէ միայն , եւ կառավարիմ որ իմ գործակցաց հետ ձեռք ձեռքի ապառ Սատուոյ սեղանին առջեւ ընկերարար ուխտենք . այդ ուխտ եւ զաշինք Քրիստոնէութիւնը դրած է արդէն մեր ճակտին վրայ : Այն ինչ այս ուխտակցութիւնը առաջարկեցի , պատճառաւ զուցուեցաւ թէ ներկայ Երեւոփոխանութեան պայմանաժամը լրացած է արդէն , թող հանդերձեալ Երեւոփոխանութիւնը այդ ուխտն կատարէ : Կը հաւանիմ Ձեզ , եթէ այժմէն առ այս հաստատուն խոստում տաք ինձ . եթէ անհնար է այդ խոստում եւ երաշխաւորութիւն տայ , կառավարիմ որ դուք ալ ինձ հաւատաք , թէ երբ հանդերձեալ Երեւոփոխանութիւնը գայ , պատրաստ եմ իմ ուխտս հանդիսապէս կատարել :

Այս երկու առաջարկութեանց որն որ ընդօրէնք , եւ կը զիջանիմ :

Առեւնապիտ էֆէնտին Սրբազան Պատրիարք : Հօր այս առաջարկութեան վրայ Երեւոփոխանաց գլխադուքիւնը կը հրաւիրէ , եւ վերահարմութեան համար կէս ժամ միջոց կուտայ :

ԽՕՃԱՍԿԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Սրբազան Հօր խօսքերէն կը հետեւի որ ինք երբու մը ընելէ խոց չիտայ , այլ իւր երկիւզը Սահմանադրութեան գործադրութեան վրայ է , եւ իրաւունք ունի : Սրտհետեւ թէ որ ներկայ Սահմանադրութեան անկերի գործադրութեան հսկելու համար ուխտէ , նարկ կըլլայ որ անմիջապէս գաւառական Երեւոփոխաններն ընտրէ , Քաղաքական եւ Կրօնական Ժողովները կազմէ , ազգային ընդհանուր տուրքը հաստատէ , եւ այս ամենը այն Սահմանադրութեան համաձայն՝ որուն գործադրութեան շրջանը ո՛չ միայն լրացած է , այլ եւ Պետական հրամանաւ զարարման ենթարկուած , եւ չեմ կրնար համոզուիլ թէ ինչպէս կարելի է Խրիստոնէ Սրբազանին այս ուխտն ընել եւ այնպիսի պատասխանատուութիւն մ'առնել իւր վրայ , որ ձեռքը ոտքը կապուած մարզոց պատասխանատուութեանը կը նմանի : Ասոր եւ ո՛չ մէկուն խիղճը կը ներէ . ու ստի Սրբազանը ուխտելու է միմիայն Սահմանադրութեան ուղոյն եւ հիմնական սկզբանցը վրայ , որով կ'ազատովէ զայն եւ Երեւոփոխանութիւնը կենդանացնելու միջոցները կը տնօրինէ :

ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ Գ. ԷՖ. — Ըսել է որ Ազգը իր ընտրած Պատրիարքին վրայ վստահութիւն ունենայ նէ ուխտ պէտք չէ . բայց Սահմանադրութեան մէջ օրէնքի կարգն անցած է նորընտիր Պատրիարքին ուխտադրութիւնը , քանի որ օրէնքը կը պահանջէ այս ուխտը , պէտք է կատարել :

ԱՅՆԱԳՐՅՆ . — Ինչպիսի չի չիփենք , Սրբազանը ուխտ չ'ընեմ շրտէր , այլ երաշխաւորութիւն կը պահանջէ արդի Երեւոփոխանութենէն , որ գայիք Երեւոփոխանութիւնը իրեն հետ ուխտակից ըլլայ : Ասիկայ ընէ մը բացատրութեան կարօտ է . արդի Երեւոփոխանները կրնան եւ խօսք կուտան երաշխաւոր ըլլալ իրենց համար որչափ ատեն որ պատիւ պիտի ունենան գործակիցի Սրբազան Հօր հետ , բայց գայիք Երեւոփոխաններուն համար երաշխաւոր ըլլալը կարծեմ անկարելի բան մ'է :

Ս. ՊԱՅՐԻԱՐԳ. — Կրնայ ըլլալ որ գաղիք Երեսփոխանութեան կազմութիւնը շատ ասիաներու կարող ըլլայ, հոգ չէ՛ . թո՛ղ ներկայ Երեսփոխանք որ ինձի հետ գործակից պիտի ըլլան, ուխտեն ինձի հետ :

ԱՏՆԱԳՅՑ. — Հիմա ինչպիսի պարզուեացաւ, Սրբազանը կուզէ որ ներկայ Երեսփոխանք իրեն հետ ուխտեն . բայց ի՞նչ կերպով կուզէք որ ուխտեն :

Ս. ՊԱՅՐԻԱՐԳ. — Աստուծոյ Սեղանին առջև ուխտենք բոլոր մեր գործակից պաշտօնեաներով հաւատարիմ մնալ Տէրութեան եւ Ազգին եւ Սահմանադրութիւնը գործադրել :

ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Սրբազանը եւ Երեսփոխանները պէտք է ուխտեն Ազգին գործերը կարգադրել ըստ հին Սահմանադրութեան, եւ անոր ամեն տրամադրութիւնները գործադրել, թէ՛ եւ ինչ ինչ մասամբ գործադրութիւնը մինչև հիմա դուրսդուան վիճակի մէջ է :

Ս. ՊԱՅՐԻԱՐԳ — Սահմանադրութեան ըսկիրուները չկրնար դադարել . այդ սկզբունքը մեր խզճին մէջ գրեթէ Աստուած :

ՌՈՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՑ. — Զարգարեան էֆէնտին ըսել կուզէ թէ Սրբազանը Սահմանադրութեան տեսարկի ձևին ուխտ ընէ, անոր անխելիք գործադրութեանը հօժեղու, այսինքն կէտ առ կէտ գործադրելու . բայց կարելի՞ քան է արեօք, թող ամեն մարդ իր խզճին հարցնէ, ես չեմ համարձակիր ատանկ ուխտ ընել :

ԳԻՍԱԿ Թ. ՊԵՏ. — Ներկայ Սահմանադրութեան մէջ չկայ այնպիսի յօդուած մը որ պարտք դնէ Երեսփոխանաց վրայ ուխտակից ըլլալ Սրբազան Պատրիարքին . ի՞նչպէս կրնանք ընդունիլ այդպիսի առաջարկութիւն մը : Ես կառաջարկեմ որ ներկայ Երեսփոխանք մի-

այն խօստանան վերաքննեալ Սահմանադրութեան մէջ յօդուած մը աւելցնել տալու, որով Երեսփոխանութեան ուխտ ընել տալը օրէնքին կարող մտնայ, ասիկայ կրնայ երաշխատորութիւն մ'ըլլալ ապագային համար :

ԻՌԹՈՒՃԵԱՆ Կ. ԷՑ. — Իրաւ է որ Սահմանադրութեան մէջ օրինադրուած է Սրբազան Պատրիարքին ուխտելը, իսկ Երեսփոխանաց համար չիկայ այնպիսի օրէնք մը, բայց որովհետեւ Սրբազանը կառաջարկէ որ Երեսփոխանք ուխտակից ըլլան իրեն, լնդճանուր ժողովը թող որոշէ, թէ որ կրնայ, գործադրէ, թէ որ չկրնայ, զոնք ապագային մէջ ընտրուելիք Ազգային Երեսփոխանք, ժողովականք եւ պաշտօնեայք Սրբազան Պատրիարքին պէս հանդիսաւոր ուխտ ընելու համար խօսք տայ, եւ այս որոշումն արձանագրուի ատենադրութեան մէջ, որպէս զի վերաքննեալ Սահմանադրութեան մէջ օրինաց կարգն անցնի :

ՌՈՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՑ. — Օրէնքները երկու տեսակ տրամադրութիւն ունին, մէկն է արդիւնը, միւսն է հրամայել . թէ որ ուխտելն արդիւնած է, ընտկանարար չենք կրնար ուխտել . թէ որ արդիւնած չէ, կրնանք ուխտել :

ԱՏՆԱԳՅՑ ԷՑ. — Սրբազանը չըսաւ որ չ'ուխտեալ Երեսփոխանաց հետ չեմ գործեր, այլ եթէ ապագային համար ուխտակցութեան երաշխաւոր կրնաք, հաւատացէք ըստ որ ես այ իմ ուխտս պիտի կատարեմ . ուստի եթէ ներկայ Երեսփոխանք ուխտելու տրամադիր չեն, եւ Գիտակ թորոս Պլիս առաջարկութեան համեմատ երաշխաւոր կրլլան Երեսփոխանաց ուխտակցութեան համար վերաքննեալ Սահմանադրութեան մէջ յօդուած մը աւելցնել տալու, այս առաջարկութիւնը քուէի կը գնեմ :

ԳԻՍԱԿ Թ. ՊԵՏ. — Սրբազան Հօր խօս-

քերէն բաւական հասկացուեցաւ որ ինք կուխտէ եւ իրեն հետ գործակից գտնուող Երեսփոխաններէն կատարելապէս ազատութիւն եւ երաշխաստութիւն կուզէ . սահկայ իրաւունք մ'է եւ շարժման մը չիմ տեսնէր Արքայազանին այս կամայքը գէ՛մ կենդանու եւ ազազային համար որոշուե՛մ մը չընելու :

Ուտի այս մտայն վերաբննեայ Սահմանադրութեան մէջ յօդուած մը աւելցնելու համար բրտած առաջարկութիւնս կը կրկնեմ եւ կը խնդրեմ որ քուէի դուռի :

ՆՈՐԱՏՈՒԿՈՅԱՆ Ս. ԷՅ . — Երեսփոխաններէն ուխտ կը պահանջուի Արքայան Պատրիարքին աջակից եւ գործակից ըլլալու : Ըսել է որ եթէ Երեսփոխաններէն մէկուն գործ մը յանձնուի եւ նա չի կրնայ կատարել , ուխտազանց պիտի ըլլայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ . — Այդ չէ խնդիրը . առաջարկութիւն կրկնայ որ ներկայ Երեսփոխանք երաշխաստութիւն վերաբննեայ Սահմանադրութեան մէջ օրինաց կարգը անցնել տալու : Ասիկայ առաջարկութիւն մ'է , օրէնք չէ առ այժմ :

ԳՐԱՆԻՐԵԱՆ Գ. ԷՅ . — Ես մէկ պարագայ մը կը չիւնեմ , այն է նախորդ Պատրիարք Պօղոս Արքայանին մէկ ատենարանութիւնը , երբ իւր ուխտը կատարելէ ետեւ գործաւ Երեսփոխանաց ըսաւ որ ինչպէս ես ուխտեցի , նոյնպէս դուք ընելուս ինձ հետ ուխտակից գտնուեցաք : Այս կերպով Երեսփոխանութիւնը այն ատեն բարոյական պարտք մ'անուախեցիք : Կարծեմ նոյն արամադրութեան մէջ կը գտնուի այսօր ժողովս , մի եւ նոյն պարագայով կրնայ Արքայան Հայրն ալ իր ուխտը կատարել :

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԺ . — Չէ՛ , այդ պարագայն հաստատապէս ուխտ չի նշանակէր . ես կուզեմ որ իմ ուխտս ինչ նշանակութիւն որ ու-

նի , ինչ պարագայ որ իմ վրայ կը զնէ , նոյնը հաստատապէս ուխտեն Երեսփոխանք :

ԳՐԱՆԱՔ. ՊԵՏ . — Երեսփոխանաց ուխտակցութեան խնդիրը արդեօք Սահմանադրական սկզբանց համաձայն է եւ զայիք Սահմանադրութեան մէջ դատ յօդուած մը աւելցնել կարելի է այս մտայն , սահկայ բացատրութեան կարտա է : Ուտի կարգաւմը Օտեան Գրիգոր Էֆէնտիի որ բացատրութիւն մը տայ այս մտայն , որովհետեւ ինք Սահմանադրութեան սկզբանց վրայ ընդարձակ ծանօթութիւն ունի :

ՆՈՐԱՏՈՒԿՈՅԱՆ Ս. ԷՅ . — Սահմանադրութեան մէջ ուխտադրութիւնը միայն Արքայան Պատրիարքին յատկացած է , սահկայ առանց պատճառի չէ , որովհետեւ նա է ազգային կառավարութեան գլուխը եւ ամեն գործ , աղէկ կամ գեշ , անոր կնքովը կը կարգադրուին , բայց Երեսփոխանք ո՛չ գործադրական պաշտօն մ'ունին եւ ո՛չ առանձնաբար իրենց կնքովը կրնան գործ մը յառաջ տանել . ուտի ուխտը մի միայն գործադիր պաշտօնէից կը մտնէ ընել :

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԺ . — Օտեան Էֆէնտիին բացատրութիւն ուղուեցաւ այս մտայն , թո՛ղ շնորհ ընէ :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ . — Արքայան Պատրիարքը կը ներքէ կարծեմ որ այս կերպով եղած առաջարկութեան մը չի կրնամ պատասխանել . Երեսփոխանութիւնը քանի տարիէ ի վեր Սահմանադրութիւնը կը գործադրէ , ես չեմ կրնար անհնցմէ աւելի ծանօթ ըլլալ , հետեւապէս իմ բացատրութեանցս կարտա չեմ . բայց կարծեմ վերաբննեայ Սահմանադրութեան մէջ մանկու առաջարկութեան մը պատճառաւ Երեսփոխանութիւնէն խոտտուեաք մ'անելու ըստական է , Արքայանին հետ ուխտակից ըլլալու պէտքը

թէպէտ կզգամ, բայց մինչև ցարզ կանոն մը չիկայ :

ՆԵՐՍԷՍԻԱՆ Գ. ԷՅ . — Կաղաչենք Սրբազան Հօր, քանի որ Սահմանադրութիւնը իբրև օրէնք կը հրամայէ ուխտել, չնոր՝ ընէ իր ուխտը կատարելու եւ միեւնոյնութեան վերջ տալու . թող փտան՝ ըլլայ երեւոյթանայ վրայ որ իրեն նետ կը գործակցին, եւ պատրաստ են այս բանին համար մինչև իսկ Ա, Աւետարանին վրայ երդումը :

ԱՅՆԱՊԵՏ ԷՅ . — Սրբազան Հայր, կը տեսնէք որ երեւոյթանայ չեն ընդունիր թէ՛ լսելուայն եւ թէ՛ բերանացի Աստուծոյ Սեղանին առջև ուխտակցիլ Ձեզ հետ . սակայն կը խտտանան վերաբննեալ Սահմանադրութեան մէջ Ձեր Սրբազնութեան առաջարկած ուխտակցութեան խնդիրը օրէնքի տակ ձգել, եւ երեւոյթանութեան օրոշմանը յանձնել :

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ . — Ի՞նչ է արդեօք բուն եւ ներքին պատճառը որ չեն ուզիր ուխտակցիլ ինձ հետ . կը փափաքէի որ այդ պատճառն որչափ կը բացատրուի :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ . -- Սահմանադրութեան մէջ օրէնք մը չիկայ, որով երեւոյթանայ ալ Ձեր Սրբազնութեան նետ ուխտակցիլ ըլլալու պարտաւորուին :

ԳԵՈՐԳ ԳԷՏ. ԱՐՄԵՐՈՒՆԻ . — Այս պարագային մէջ ուխտին նպատակն է սիրով եւ միեւնոյնութեամբ աշխատիլ եւ փոստակակցի գանուել մէկ մէկու, ուրեմն ինչո՞ւ մէկը միայն ուխտէ, եւ բազմութիւնն ալ ի միասին ուխտեալ չի համարուի :

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ . — Ենթադրենք թէ հիմա Սահմանադրութիւն չիկայ եւ 20-30 տարի ետ ետ երթանք, երբ Պատրիարք մը իր ժողովրդին առաջարկէր որ մէկտեղ ուխտ ընեն . ի՞նչ

պիտի ընէին, արդեօք ազգային պատմութեան մէջ չունենէր թագաւորներ, կաթողիկոսներ որ կարեն որ պարտաւորու. մէջ ի միասին ուխտ ըրած են . Սրբոյ Վարդանանց օրով երբ Պարսից զէ՛մ պատերազմելու կը պատրաստուէին, երգումը միմիայն Յովսէփ Կաթողիկոսը չըրաւ, այլ մեծն Վարդան եւ իւր համարակ նախարարներն ալ երգում եւ ուխտ ըրին :

Ես ալ հիմա կը խորհիմ որ մինակ իմ ուխտակցի Սահմանադրութիւնը չ'ապրեմք, նետեալէս կուղեմ որ ինձի նետ խորհրդակից եւ զործակից եղող մարմիններն ալ ուխտակցի ըլլան : Ես իբրև արդարութեան պայման մը առաջարկեցի այս սեղ սա հասարակ ուխտը միարանութեամբ չէ թէ իբրև օրէնք կառաջարկեմ, իբրև քրիստոնեայ գերագոյն ուխտ մ'ընելու կը հրաւիրեմ, ի՞նչու չընդունուիր : Երբեման պիտի ուխտէ՛, բայց զոնէ թո՛ղ արձանադրուի թէ իր առաջարկութիւնը արդարութեան համաձայն է :

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ . — Եթէ՛ մէկն ուխտ մ'ընէ, իր բոլոր կեանքին մէջ իր խիղճը կը կապէ՛. ասանկ հանդիսաւոր ուխտ մը կատարած ասինք մարդ զիմտալու է իր ըրածը, ուխտել պիտիս բանի մը համար որ չպիտի կրնայ գործադրել, անկարելի է, ի՞նչպէս կրնայ մարդու մը խիղճը հանդարտ ըլլալ . ես ալ նոյն ուխտը առաջարկողներէն եմ, բայց կը վրայեմ, ինչպէս նոյն իսկ երեւոյթանանքն վրայողներ եղան որ ասանկ ուխտ մ'ընել սալ անտեղի է, որովհետև ուխտը երբու բանի վրայ է, պիտի ուխտէ Տէրութեան հաւատարմութեան եւ միանպաստին Սահմանադրութեան անթերի գործադրութեան համար : Տէրութիւնը երեք տարի է ի վեր զարկեցուցած է Սահմանադրութիւնը, թէև Պատրիարքական ընտրութեան համար եկած վերջին հրամանագիրը « միվնուտ օրան նիգամանմ » ըսելով գործադրութեան դրաւ, բայց սառը վերահաստատած ըլլալ չ'ենեւիր . ես տակաւին փտան չեմ որ այն հրամանագրին զօրութեամբ Սահմանադրութեան համեմատ ազ-

զայն ժողովները ընտրուին մինչև վերաջնեակ Սահմանադրութիւնը չկայ, թէև ես անձնապէս խօսք տուի այս բանիս համար աշխատի, սակայն ես իմ խղճիս հետ չեմ կրօնցեր հայտուիլ այս մասին. ուրեմն եթէ Սրբազան Պատրիարքը ուխտէ, ուխտին մէջ կտորը պիտի եղծէ հարկաւ :

ԻԹԻՒՆՃԵԱՆ Կ. ԷՑ. — Օտեան էֆէնտիին տուած բացատրութիւնն այ Օգովն էֆէնտիին քիչ մ'առաջ խօսածներուն պէս կը հաստատէ, որ կարելի չէ անթերի գործադրութեան ուխտ պահանջել այնպիսի Սահմանադրութեան մը համար, որ անդործադրելի կէտեր ունի, եւ որուն զազարման վիճակի մէջ ըլլալը կամ չըլլալը անտարց է, ասանկ ուխտ մը բնականաբար եղծման ենթակայ կըլլայ. ուստի իմ կարծիքս այ այն է որ չափաւորուի այս կէտը եւ պահ մ'առաջ եզած առաջարկութեան համեմատ միայն Սահմանադրութեան հիմնական սկզբանցը ու ոգոյն համար ուխտ բնէ Սրբազան Պատրիարք Հայրը :

ԻՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՑ. — Սահմանադրութեան երզման ձեւին մէջ նախաութիւն կայ. մէկ կողմէն Սահմանադրութեան անթերի գործադրութեան պիտի հսկէ, միւս կողմէն Սահմանադրութիւնը վերաջնեութեան տակ ըլլալով փոփոխութեանց պիտի ենթարկուի, ինչպէս կրնայ խոստանալ անթերի գործադրութիւնը. ուրեմն քանի որ Սահմանադրութիւնը վերաջնեութեան տակ է եւ փոփոխելի կէտեր ունի, ուխտը միայն անոր ոգոյն ու հիմնական սկզբանցը վրայ պէտք է :

ԱՏԵՆԱԳՐԵՑ ԷՑ. — Կարծիքները ամփոփուեցան, առաջարկութիւնը պարզուեցաւ : Այժմ Սրբազան Հօր կը մնայ յայտնել թէ ի՞նչ ձեւով իր ուխտը պիտի կատարէ : (Պատեալով) աս. Ս. Պատրիարք Հայրն) Սրբազան Հայր, արդեօք Սահմանադրու-

թեան մէջ գանձածին նման պիտի ուխտէք, թէ ուրիշ մասնաւոր ձեւ մը պատրաստած ունիք արդէն :

Ս. ՊԱՏԵՐԻԱՐԿ. — Ես ուխտ պատրաստելու պէտք չունիմ, քարոզներս անգամ անգիր կերպով կուտամ միշտ, ինչ որ սրբատէս կը բղիթի եւ Ս. Հոգին կը թելադրէ զայն կը խօսիմ : Գերագոյն Աստուծոյ առջեւ գերագոյն ուխտ մը պիտի ընեմ, որչափ որ սրտէս կը բղիթի, ես արդէն այդ ուխտ ըսրեր եմ Հայաստանի մէջ, Մշոյ գաշտին մէջ, իմ մերկ եւ բոկոսն զաւակացս առջեւ, իմ նարտահարեալ ժողովրդեանս քով, այդ կը կրկնեմ նորէն. ուրեմն հրամայեցէք Ս. Եկեղեցին :

Այս բնիցով Սրբազան Պատրիարք Հայրը ստիքի կուս եւ Երեւոյնի մնաց հետ Մայր-Եկեղեցին մտաւ, ուր գումարուած էր նաեւ ժողովրդեան խուսն բազմութիւն մը :

Սրբազան Պատրիարքը բնին եղնելով Ս. Եկեղեցին առջեւ զլիարաց ազգեկէն ետեւ դարձաւ ժողովրդեան եւ սրտատուչ առեւանքանութեամբ մը նախ ուխտեց հաւատարիմ մնալ մինչև ցած. Հայաստանաց Ս. Եկեղեցւոյ զանաւորութեան, աւանդութեանց եւ Սրբազան կանոնաց եւ անոց անարատ ու անթերի պահպանութեանը հսկել : Երկրորդ հաւատարիմ մնալ ազգային Սահմանադրութեան ոգոյն եւ հիմնական սկզբանցը, որ արգարութեան, միաբանական սիրոյ եւ եզրայրութեան սկզբունք են, որ էր բղիթին Ս. Աւետարանին եւ ջղոս մեր Հայաստանաց Ս. Եկեղեցին իրեն ֆիմ բռնած է, բաւ : Երրորդ հաւատարիմ մնալ Օսմանեան բարեխորնամ Տէրութեան, որուն մեր Ազգը դարձաւ որ հաւատարիմ նպատակ գանուած է, բաւ պատուիրանի Ս. Աւետարանին եւ Պօղոս Առաքելոյն, եւ որուն շար նոյն է մեր Ազգին շահուն հետ : Ե՛մ Տէրութեան եւ Ազգին շահերը իրարմէ տարբեր չեմ ճանչնար, բաւ :

Այս ատենաբանութեան միջոցին Ազգային Երեսփոխաններէն Փանոսեան Կարապետ Էֆէնտին Սրբազան Պատրիարք Հօր խօսքը ընդմիջելով, բարձր ձայնիւ խնդրեց որ Սահմանադրութեան մէջ դրուածին պէս կէտ առ կէտ գործադրութեան հսկելու համար ուխտ ընէ :

Ժողովրդեան մէջէն քանի մը ձայներ խկոյն բողոք բարձին Փանոսեան Կարապետ Էֆէնտիի դէմ, Սրբազան Պատրիարք Հօր խօսքն ընդմիջելուն համար եւ զանիկա լսեցուցին :

Սրբազան Պատրիարք Հայրն իր ատենաբանութիւնը վերջացնել յետոյ հարցուց ժո-

ղովրդեան թէ կրցա՞ւ գիրենք գո՞ ընել, եւ մամուտաբազէս Փանոսեան Էֆէնտին փնտոնեց բայց պատասխան չառաւ : Իսկ ժողովուրդը միահամուռ գո՞ ըլլալը յայտնեց իր ծափահարութեամբ եւ « կեցցե՛ք Խրիմեան » աղաղակներով :

Եւ՞ այսպէս հանդէսը վերջանալով ժողովուրդը ցրուեցաւ :

Առժամեայ Դիւանի

Ատենաղպիր

Ատենապետ

Գ. ԳՐԱՍԵՐԵԱՆ

Ս. ԱՂԱՅԵԿԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Լ Գ .

9 Դ Ե Կ Տ Ե Մ Բ Ե Բ 1869

Ն Ա Խ Ա Գ Ա Հ

ԱՄԵՆԱԳԱՏԻ Ը ՄԿՐՏԻՉ ԱՐԲ-ԵԳԻՍԿՈՊՈՍ ԽՐԻՄԵԱՆ

Ա Ռ Ժ Ա Մ Ե Ա Յ Ա Տ Ե Ա Պ Ե Տ

Ս Ա Ր Գ Ի Ս Է Ֆ Է Ն Տ Ի Ա Ղ Ա Ր Է Կ Ե Ա Ն

(Ներկայ Երեսփոխանք 46)

Ընդհանուր ժողովը գումարուեցաւ ժամը 7¹/₂ ինչ Դայաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյն մէջ, ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Խրիմեան Սրբազան Պատրիարք Հօր եւ առժամեայ Ատենապետութեամբ Աշարէկեան Սարգիս Էֆէնտիխ, ի ներկայութեան 46 Երեսփոխանաց եւ բազմաթիւ ժողովրդեան :

Ատեանն բացուելէ առաջ, Սրբազան Պատրիարքը մէկ քատորդի շփ առնաբանութիւն ըրաւ, որով ժողովոյն գումարման նպատակը հասկցնելէ ետեւ, բացատրեց նաեւ թէ Սահմանագրութիւնը որ առնն մը գորարման դատապարտուած կարծեցին շատերը, այսօր Ազգին վերադարձած եւ Եկեղեցւոյն մէջ է, եւ ալ չկրնար դուրս ելնել : Գիտնալու է,

որ մեր Սահմանագրութիւնը չէ թէ ութ կամ ինը տարիէ ի վեր, այլ 1800 այսօր քան տարիէ ի վեր տրուած է մեզ . արդէն աւնոր հոգին Ս. Եկեղեցւոյն մէջ է, անոր սկզբունքը մեր Եկեղեցւոյն սկզբունքն է, ուստի եւ չի կրնար անկէ բաժնուիլ : Վասն զի Սահմանագրութիւնն ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ մեր վաղեմի կրօնական իրաւանց գործադրութիւնը, անոր գործադրական մեւերը թէպէտ կրնան փոփոխիլ, բայց հոգին ու սկզբունքը անփոփոխելի են . հետեւապէս՝ աւելի անոր ոգւոյն ու սկզբանցը՝ քան թէ գործադրութեան հանգամանացը ուշադրութիւն ընելու եմք : Այսօր մեր ազգային վիճակը եւ մասնաւոր գաւառացւոց վիճակը չեն ներքր որ ժամանակի կորուստ ընենք . պէտք է որ ես գործեմ շարունակ եւ իմ շրջանայեցութիւնս դարձնեմ դէպ ի Մշոյ եւ Վանայ դաշտերուն մէջ ցրտեալ դժբաղք ժողովրդոցս վրայ եւ անոնց տառա-

պանքն կայսերական կառավարութեան ներկայելով, շնորհիւ նորին խնամոց, անոնց արատաքները սրբեմ ժամ առաջ, անկէ ետեւ կարգը կուգայ ուրիշ մեծ մեծ գործերու: Եւ որովհետեւ ես միայնակ չի պատի գործեմ, ուստի պէտք է որ Ազգն ալ փութայ այսօր ինձի գործակիցներ տալու:

Սրբազան Պատրիարքը վերջացուց իր ատենաբանութիւնը յորդոր կարգալով Երեսփոխանաց եւ Ժողովրդեան որ օրինաւորութիւնը յարգեն, եւ յայտնեց որ եթէ անցեալ Ժողովներու մէջ եղածին նման զոտուժ գոչումներ տեղի ունենան, անտիշապէս ինքն ալ կը պարտաւորի ձգել փախչելու:

1.

Այս ատենաբանութիւնը ըմբռնէ ետեւ, Ատենար ըստ օրինի բացուած հրատարակուելով, նախընթաց երկու նիստերուն ատենագրութիւնները կարգալու խնդիր ծագեցաւ:

Դիւանը յայտնեց որ Սեպտեմբեր 4ի ատենագրութիւնը գժբաղզ պատճառով մը ներկայ չէ, եւ թէ անկէ առաջ ալ երկու ատենագրութիւնք կան՝ որք կարգացուած չեն տակաւին, ուստի նախ անոնք պէտք է կարգացուին:

Երեսփոխաններէն ոմանք գժգոնութիւն յայտնեցին ընդամուր կերպով ատենագրութիւնները անպատրաստ դանուելուն եւ ամեն նիստին ըստ կանոնի չկարգացուելուն համար, եւ ոմանք ալ զիտեցին որ ժամանակին արդէն ուշ ըլլալով չէր կրնար ամենն այսօր կարգացուիլ: Ուստի որոշուեցաւ յաջորդ նիստի մը մէջ ամենն ալ կարգալ եւ ըստ օրինի վաւերացնել:

Այս որոշումէն ետեւ, կարգն օրուան խնդրոյն գալով, Բ. Դանէն եկած նոր հրամանագիրը կարգացուեցաւ, որ ըստ խնդրանաց Սրբազան Պատրիարքին կը հրամայէ Երեսփոխանական Ընդհանուր Ժողովը գումարել եւ Սահմանադրութեան համեմատ կրօնա-

կան եւ Քաղաքական Ժողովներ ընտրելով ցուցակը Բ. Դրան հաղորդել ի վաւերացումն:

Ատենագրեալ էֆէնտին Ժողովին կողմէն գոնութիւն յայտնեց Սրբազան Պատրիարք Հօր, որ Ազգային Ժողովոց ընտրութեան իրաւունքը՝ որ թէեւ Ազգինն էր, բայց քանի տարիէ ի վեր ուրիշ կերպարանք առած էր, հիմա նորին Սրբազանութեան ձեռօքն Ազգին վերադարձած է:

Ազանեան Ստեփան Պէյ շնորհակալութեան քուէ առաջարկեց նաեւ Օտեան Գրիգոր էֆէնտինն համար, որովհետեւ վերջնութիւն Ժողովին մէջ նա էր որ խօստացաւ Ազգին ընտրական իրաւունքը իրեն վերադարձնելու աշխատիլ, եւ ահա կատարեց իր խոստումները:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ. — Ո՛չ ինձ շնորհակալ ե-

ղիք եւ ոչ որ եւ է մէկուն, այլ ժամանակին, զի թէպէտ Խառն Ժողովը եւ մասնաւորապէս Օտեան էֆէնտին գործիք գանուեցան ալ մեծ իրաւունքը Ազգին դարձնելու, բայց ժամանակն էր որ յաջողեց:

Ուստի միաձայն շնորհակալութիւն արձուեցաւ թէ՛ Սրբազան Պատրիարք Հօր, թէ՛ մասնաւորապէս Օտեան Գրիգոր էֆէնտին:

Օտեան Գրիգոր էֆէնտին որ ներկայ էր, ո՛չ իբր Երեւ փոխան՝ այլ իբրեւ հրաժարեալ Խառն Ժողովոյ Ատենագրեալ խնդրեց ամենէն առաջ խօսքին կարգը իրեն տալ եւ նետուեալ ատենաբանութիւնը կարգաց:

ՕՏԵԱՆ Գ. ԷՅ. — (Գրասօր) Այեկո՞ն-

թեան ժամանակը երբ խոստ ալիք ու բուսն հողմունք միայն կիշխեն նաւուն, որոյ ոչ եւս որ կը վարէ ղեկը, էն յետին նաւատարին եւ աննյան ճանապարհորդին իսկ իրաւունքն է, երբ արիտութիւն կ'ըգայ վնքն, ղեկը ձեռք առնուլ ու վարել նաւը, այգալիկ յանգչութեան հուիւրալորութիւնը նաւուն փրկու-

թիւնն է, երանք իրեն եթէ նաւն ի խաղաղ նաւանայգիստ առաջնորդեց եւ աւելի երանքի եթէ այդ պարտաւորութիւնը կատարելէն ետքը սպրդեցաւ անյայտ եղաւ ամբողջն մէջ, աննշան ինչպէս էրն առաջ ։

Այսպիսի ժամանակի մէջ Ազգային Վարչութեան ղեկն ի ձեռնն առաւ Խառն Ժողովն ու փոթորիկը ծանուցանելու համար իր արտասանած միակ խօսքն եղաւ Օրինաւորութիւն ։ Օրինաւորութեան նրաւէր կարգաց ժողովրդին երբ նա իր բղձից անկարող ձգտմանցը մէջ կ'ըլլաւէր երեքազին, օրինաւորութեան ինչպիսի մատոյց նաեւ Տէրութեան որպէս զի առ Ազգը դարձնէ Ազգային Ժողովոյ ընտրութեան իրաւունքը ։ Իր ջանքեր առջև շատ արգելքներ ունեցաւ եւ աւելի բարեկամաց քան թէ թշնամեաց յարուցած արգելքները յուսահատեցուցին զինքը շատ անգամ ։ Այլ պարտութիւնը դատարարութիւն էր, պէտք էր յաղթել եւ արդարեայ ։ Յաղթելու համար ի կիր չ'արկաւ սակայն այնպիսի արտաբոյ կարգի միջոցներ որոնք իր դուռնած սկզբունքներուն ուրացութիւն ըլլային, Պատահեցան իրեն ալ եւ մասնամեջ իրեն պատահեցան, այն զժեղակ ժամերէն որ անբաժան են ամեն իշխանութեան հետ եւ ուր հզորացոյն կարծուածներն իսկ կ'երկուսման գործածելու միջոցներուն վրայ, եւ է՛ն անյողջողջ կարծուած միտքերն անգամ կակսին երկուայիլ թէ արգեօք խտտութեան միջոցները, տգատութեան զէմ հարուսանքը, միակ միջոց չէ՛ն երբեմն կիրքերը ցածուցանելու եւ ինչոյոյ մը բոլորտիքը անճարարք փրկած փոթորիկը զսպելու համար ։ Խառն Ժողովը այս սկիզբութիւնը չունեցաւ ։ Իր պաշտօնը լրացած է այժմ, Տէրութեան եւ Ազգին մէջ փոխադարձ վստահութիւնը վերահաստատուեցաւ եւ անոր հետ մէկ տեղ կը վերահաստատուի նաեւ Ազգային Վարչութիւնն ալ ։ — Եւ արդ՛ գրեթէ տարուան մը միջոց Ազգին օր ըստ օրէական գործերը կարգապահելն ետքը, որչափ որ կը ներքէ իր ստժամանակեայ ընտրութիւնը եւ Պատրիարքական Աթոռին քանկոց թափուր փեճակը, կը քաշուի ասպարէզին, կը քաշուի

այնպիսի ատեն մը որ Պատրիարքական Գահուն վրայ բազմած է Ազգին սիրելի Պատրիարք մը, Պատրիարք մը որ Տէրութեան սիրելին է այսօր, Պատրիարք մը որ զեռն այդ Աթոռին վրայ չը բարձրացած, հասարակաց նրամանն ու համակրութեանը մէջ բարձրացած էր, Պատրիարք մը որ որչափ զբաղէտ այնչափ ալ քաղաքագէտ, որչափ եռանդուն այնչափ ալ խո՛րուն եւ որ նշանաւոր ծառայութիւններ կրնայ ընել եւ պիտի ընէ Ազգին, եթէ Ազգը ուղէ ։ Ու հիմա, ներքեցէք, որովհետեւ այս վերջին անգամն է որ իմ պաշտօնական զիրքիս մէջ պատե՛ն կըլլայ ինձի խօսելու, ներքեցէք որ իմ մասձութիւնս ամբողջ ներկայացնեմ Ազգին ։

Յուզմունքը կենդանութեան նշան է, բայց աննպատակ յուզմունքը ամուլ հիգեղով կ'սպառէ Ազգին ոյժը ։ Երեւակայեալ վտանգի մը զէմ խելոխելով շատ անգամ իրական վրտանդին զէմ անպատրաստ կը դանուի մարդ ։ Ինչ ալ ըլլան պատճառները որ ամեն տեսակ Վարչութեան համար անվստահութեան զգացումը արթնցուցած են հասարակութեան մտքին մէջ, պէտք է զիտնայ հասարակութիւնը թէ տանց վտանգութեան գործ տեսնելն անկարելի է ։ Երբ Վարչութիւնը ազէկ ալ ընէ զէ՛ն երեւայ, երբ սոսկ զիպուած մը իբրեւ հնարագիտութիւն մեկնուի, որ եւ է Վարչութիւն կը պարտաւորի գործելու եւ իր որ եւ է գործքը, թէեւ Ազգին համար է՛ն օգտակարն ըլլայ ։ Թիւր հսակցուելով անկատար կը մընայ ։

Եւ այս վտանգութիւնը որ անհրժարելի կը համարիմ ազգային գործոց լու ընթացքին համար, ես ո՛չ ինձի համար կը խնդրեմ զայն, զի ամենքը զիտեն թէ ինձի համար անկարելի է նորէն պաշտօն ընդունիլ Ազգային Վարչութեան մէջ, եւ ոչ որ եւ է ուրիշ անձի համար ։ Այս վտանգութիւնը բարձրագոյն կը խնդրեմ, այլ կատարեալ վստահութիւն, այլ ո՛չ խօսքով, հապա իրական վստահութիւն, Սըրբազան Պատրիարքին համար որ համայն Ազգին ընտրեալն է ։ — Ամենքը կրանն թէ՛ այս վստահութիւնը ունին, բայց եթէ՛ այս վտան

հուժիւնը իրօք ըլլայ, ոչ եւս տեղի կունենան այս յուզմունքները որոնց վրայ խօսեցայ քիչ մ'առաջ, եւ որոնք երբ գոյութեան պատճառ մը չունին, եղածներուն գոյութիւնը վտանգի մէջ կը գնին: — Եւ մէկ խօսքով ըսեմ իմ կարծիքս ամբողջ, հասարակութեան պահանջմանցը վրայ:

Ուղեւու է, այլ ո՛չ իբրեւ մանուկ մը ուղեւու է, որ չգիտէ որոշել պատեհութիւնն ու ժամանակը, որ միայն տխուսոց հանել ու ազգակնել զիտէ, այլ իբրեւ կատարեալ մարդ մը ուղեւու է:

Այս ատենաբանութիւնն ակարտելէն ետեւ, Օտեան Գրեգոր Էֆէնտի Սրբազան Պատրիարքին աջը համբուրելով մեկնեցաւ:

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՅ. — Այս վերջին երկու տարուան միջոցին մէջ երկրորդ անգամն է որ Բ. Դոնէն հրամանադիր կ'ստանանք: Առաջոյն մէջ միվնուտ կ'անուանէր զՍահմանադրութիւնը, այսինքն գոյութիւնը ընդունած էր, բայց միայն Պատրիարքի ընտրութիւնն ընել կը հրամայէր. իսկ այս անգամ Սահմանադրական ժողովոց ընտրութիւնը հրամայելով, կընդունի Սահմանադրութեան ճիշդ այն յօդուածներուն գործադրութիւնը, որոնք ուղղակի Տէրութեան հետ յարաբերութիւն ունին, եւ որոց գաղարու մը հրամայելուն էր որ Սահմանադրութիւնը գաղարման վիճակի մէջ գրուեցաւ. իսկ այսօր այս գաղարման պատճառը վերնալով վերցած է նաեւ գաղարման վիճակը, հետեւապէս պիտի սկըսինք գործադրել: Բայց գործադրութիւնը ի հիմանց սկսելու է, երեք տարի առաջ Երեսփոխանական ժողովին օրինաւոր էր, հիմա այն օրինաւորութիւնը չէ մնացած. Երեսփոխանաց մէկ մասը վախճանմանց եւ հրաժարմանց աթիւ պակած եւ մէկ մասին ալ պայմանաժամը լրացած է. նախ այն պակասներուն տեղը լեցնենք եւ Երեսփոխանութեան օրինաւոր կազմակերպութիւն մը տանք, անկէ ետեւ Ազգային վարչական ժողովոց ընտ-

րութեան եւ ուրիշ կարեւոր գործոց կարգադրութեան ձեւնարկները, եւ որպէս զի Ազգային վարչական գործերն ալ ետ չի մնան, կ'առաջարկեմ որ առժամանակայ յանձնաժողով մ'ընտրուի Սրբազան Պատրիարքի կողմէ ներկայացուած ցանկի մը համուստ, նորին Սրբազանութեան աջակցելու համար:

ԳՐԱՍԷՐԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Չարմանք են որ Երեսփոխանական ժողովը վերակազմելու առաջարկութիւն կըլլայ այնպիսի Երեսփոխանի մը կողմէ, որ արդէն Սրբազան Պատրիարքի ընտրութեան մասնակից գտնուած էր եւ դիտողութիւն մը բրած չէր այս Երեսփոխանական ժողովոյ ապօրինաւորութեան վրայ, եւ ինչ հիման վրայ պիտի ըլլայ այս վերակազմութիւնը. յայտնի է որ 75 զըշի տուրքը հաւաքելէ ետեւ քուէ պիտի առնուի ժողովրդէն. այս եւ ստոր նման ուրիշ գործողութիւններ որ կարեւոր կը համարուին, առ այժմ անկարելի են. ես ալ կողով եւ ամենուս ալ փափաքն է որ Երեսփոխանութեան պակասները լցուին, սակայն այսօր գործադիր փաշտութիւնը գաղթած եւ Պատրիարքարանը օրինաւորապէս գործելէ զտրկ է. այս պակասը թողուլ եւ Երեսփոխանական մարմնոյն վերակազմութեան ձեւնարկել ուղղել ուրիշ բան չէ բայց եթէ կաշկանդել այն ձեռքերը որ Ազգին համար պիտի գործեն, այն զուխը որ մտն խորտորներ կը յղանայ, այն քայլերը որ յօգուտ Ազգին կ'ընկնան, անգործութեան դատարարուել: Կը ցուեմ Երեսփոխանի մը բերնէ շնչուս այսպիսի առաջարկութիւն մը, որ թերեւս ժողովրդէն լսել յուսայի էր, բայց Երեսփոխանէ մը երբէք:

ԽՈՒՄԻՃԵԱՆ Կ. ԷՅ. — Կերեւայ որ ինչորքը չէ հասկցուած. Օղտէն Էֆէնտիին առաջարկութիւնը երկու կէտ կը պարունակէ. մէկն է Երեսփոխանական ժողովոյ վերակազմութիւնը, եւ միւսն է Սրբազան Պատրիարքին ցանկին վրայ առժամանակեայ գործադիր ժողովի մը ընտրութիւնը, որոյ միջոցաւ Սրբազան Պատրիարքը պիտի ձեւնարկէ Երեսփո-

խմանական ժողովոյն վերակազմութեան : Աւստի պէտք չէ այս երկու խնդիրները իրարու նսա շփոթել :

ՈՑԶԱՍՄԱՐԵԱՆ Օ. ԷՑ. —

Գրասէրեանն էֆէնտին կը զտրմանայ եւ կը ցաւի մեր վրայ, բայց ինք տակաւին չէ հասկցած Երեսօթխանի մը պարտաւորութեան եւ կարծեաց ազատութեան ինչ ըլլալը, եւ դեռ չէ բմբոնած Սահմանադրութեան այն յօդուածին ոգին՝ որ 75 զըշխարց կը վերաբերի. ինք կը կարծէ թէ նոյն տուրքը բնորոշաց վրայ իջնու տուգանք սահմանուած է, որ անանկ չէ. կարողութիւն ունեցողները կու տան զայն, բայց չէ թէ առաջ պիտի տան ու ետքը բնորին, ասանկ պահանջուած մը անկարելի է եւ նախապէս Սահմանադրութեան :

ՍԵՐՎԻՅԵՆ ԷՑ. —

Մինչեւ հիմա եղած առաջարկութիւնները ըստ իս մինակ նպատակ մ'ունին, այն է Ազգային Վարչութիւնը եւ իր բոլոր ճիւղերը ապօրինաւորութիւնէն օրինաւորութեան վերածել, Այս ապօրինաւորութիւնը սկսած է արդէն այն օրէն ի վեր յորում Սահմանադրութիւնը գործադրութեան ենթարկուեցաւ. Սահմանադրութիւնը կը տրամադրէ որ Երեսօթխանական ժողովը 140 անդամներէ բաղկանայ, սակայն զաւտական 30. Երեսօթխանն ընտւ չընտրուեցան : Նոյնպէս կը տրամադրէ որ 71 թիւը մեծագոյն մաս կը ստանալի եւ ամեն որոշում այս հիման վրայ ըլլայ, այս տրամադրութիւնն ալ ի գործ չի դրուեցաւ : Ըսել է թէ առաջին օրէն Երեսօթխանութիւնը իր օրինաւոր դրութիւնէն չի դուրս գացած է. Բ. Դուռը չէ միջամտած, նոյն իսկ Երեսօթխանական ժողովը նախ տեսած էր Սահմանադրութիւնը որոշեալ ժամանակէն առաջ վերաբնութեան տակ ձգելու, իրաւ է որ Երեսօթխանական ժողովոյ մէջ մտար վիճակաւ չի փոխուելուն համար պակասութեան մէջ կը գտնուի, սակայն պակասութիւնը առաջին օրէն սկսած եւ նախաւ աւելնալու վերայ էր. ինքի համար աւելայ խնդրոյն զբմ երեան է, խնդրոյն նոյնն աւ է որ Բ. Դուռը

միջամտութիւն չըրած, Երեսօթխանական ժողովը որոշած էր Սահմանադրութիւնը վերաբնութեան տակ ձգել, եւ նոյն իսկ Բ. Դուռը յատուկ նամակաւ մը ըսած էր որ իր բնորած յանձնաժողովին վրայ փաստութիւն չունիք նէ զուր բնորեցէք յանձնաժողով մը : Հիմա խնդիրը նոն հասած է որ վերաբնեաց Սահմանադրութիւնը խմբագրուած եւ Ընդհանուր ժողովին կողմէ յատուկ յանձնաժողովի մը յանձնուած է : Աւստի աւելի աղէկ է նոյն իսկ վերաբնեաց Սահմանադրութիւնը ձեռք բերելու աշխատիլ եւ անով ամեն բան օրինաւորութեան շրջանին մէջ դնել, զան թէ Ընդհանուր ժողովոյ վերակազմութեան դարձնել զբաղելով ժամանակ փասնել : Միւս կողմէ նրաժարեալ իսան ժողովոյն տեղ վարչական մարմինը կազմել, որուն բնորութիւնը Բ. Դուռէն մեղի յանձնուած է, եւ ինչպէս որ Սրբազան Պատրիարքը ըսաւ, ժամ առաջ Վանայ եւ Մշոյ զայտերուն մէջ ազգայնոց թափած արցունքները սրբելու եւ Կայսերական կառավարութեան շնորհիւր ժողովրդեան վիճակը բարւոյնելու միջոցները նոզալ :

ԱՍԻԱՆԵԱՆ Օ. ՊԵՑ. —

Ստոյլ է որ Երեսօթխանութիւնը օրինաւոր վիճակի մէջ չէ, եւ զայն օրինաւորութեան վերածել պարտաւորութիւն մ'է, սակայն անուրանալի է նաեւ որ այսօր Վարչութեան թափուր վիճակը անօրինութիւն մը կը պահանջէ. ամենքն ալ կըզգան եւ կը վկայեն թէ Սրբազան Պատրիարքին աջակցելու համար շուտափոյթ վարչական մարմին մը կազմել պէտք է, խնդրոյն առաջին կէտն է այս եւ անկից ետքը կուզայ Երեսօթխանութիւնը օրինաւորութեան մէջ զընելու խնդիրը : Ան' այս երկրորդ կէտին մէջ կը տարբերին կարծիքները. մաս մը կայ որ Ընդհանուր ժողովոյ վերակազմութիւնը կուզէ այսօրուէ իւր արդի դրութեան մէջ, միւս մ'ալ կայ որ փոխանակ վերակազմութեանը զբաղելու, անմիջապէս Սահմանադրութեան վերաբնութեան խնդրոյն անցնիլ կուզէ :

Առաջին կէտին զայով, կառաջարկեմ որ

ամերոյ վարչական մարմին մը կազմելու համար Ս. Պատրիարքը ցանկ մը տայ եւ Երեսփոխանութիւնը ընտրէ : Իսկ երկրորդ կէտին գաղով , կը համաձայնիմ Սէրփիլէն էֆէնտի : փոխանակ առժամանակեայ կերպով Երեսփոխանութիւնը վերակազմելու , ամեն ճիգերնս թափենք եւ վերաքննեայ Սահմանադրութիւնը ձեռք բերելով , մեր սեղը օրինասը Երեսփոխանութիւն մը ձգենք եւ այնպէս երթանք :

ԳՐԱՍԷՐԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Օգոսէն էֆէնտին տայիք պատասխանս Սէրփիլէն էֆէնտին եւ Ստեփան Պէյ արզէն տալին : Նորս եւս բացատրեցին իմ նպատակն համաձայն , որ ամեն բանէ առաջ Ազգային վարչութեան մերեւանն չարտելու համար պէտք եղած գործիքները Ս. Պատրիարքին տալ նարկ է , որ անմիջազէս սկսի գործել :

ԳՕԼՕԼԵԱՆ Ա. ԷՑ. — Ներկայ Սահմանադրութեան անդորձադրելի ըլլալը ամենքս ալ հասկցած ենք արդէն , թէ որ Բ. Դուռը հրամայած ալ չըլլար Սահմանադրութիւնը առժամանակեայ կերպով զաղբեցնելու , դարձեալ այս Երեսփոխանական Ժողովը անոր թերութիւնները տեսած եւ շօշափած էր : Փորձով գիտենք որ 20 հոգիէ բաղկացեալ Բազարական Ժողով մ'ընտրեն անկարելի եղած է , Ուտի եւ կառավարիկ մ որ Սրբազան Պատրիարքը ցանկ մը տայ , եւ այն ցանկին համեմատ առժամանակեայ կերպով 8 հոգիէ Բազարական Ժողով մը եւ 3 հոգիէ Կրօնական Ժողով մ'ընտրուելով , Վարչութիւնը կազմուի ըմնայ , որպէս զի Ազգային գործերը անխնամ չի մնան :

ԻՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՑ. — Երկու պատժական սխալկայ Սէրփիլէն էֆէնտի խօսքերուն մէջ , զորս նարկ կը համարիմ ուղղի :

Ա. Մարտ 22ի գէպքէն առաջ Ընդհանուր Ժողովը ընաւ Սահմանադրութիւնը վերաքննութեան տակ ձգելու որչափ չըրաւ , այս սխալը նոյն խկ Բ. Դուռն ալ սպրդուած է ,

եւ ասոր տպացոյցն այն է որ նոյն ատեն Բ. Դուռն եկած հրամանագրին մէջ այս խօսքերը շօշափող կէտեր կային :

Երկրորդ , սխալ է այն որ Պօզոս Պատրիարքի օրով Բարձրագատի Զուատ Փաշալէն եկած մէկ հրամանագրին մէջ ըսուած ըլլայ թէ իր ընտրած յանձնաժողովին վրայ թէ որ վստահութիւն չունի Ընդհանուր Ժողովը , թե՛ղ ուրիշ մը ընտրէ , Իմ գիտցածս այդ հրամանագրին իմաստը նաեւ Ժողովոյն ղէմ արհամարանայ եւ անվստահութեան ցոյցեր տեսնելու նշանակուեալ կը վերաբերէր :

ԻԹԻՒՆՅԱՆ Կ. ԷՑ. — Օգոսէն էֆէնտին երկու պատմական սխալ շտկեց , բայց մէկը բացատրութեան կարօտ է : Ես կը յիշեմ որ թէպէտ Սահմանադրութիւնը վերաքննութեան տակ ձգելու որոշում չըրաւ Ընդհանուր Ժողովը , սակայն առաջարկութիւնը եղաւ քանի մը Երեսփոխանայ կողմէ եւ բաւական սիճարանութիւնէ ետքը շնորհունեցաւ Ժողովին : Հիմա խնդիրը նախ վարչական մարմին մը կազմուելուն վրայ է . արդէն , ինչպէս Ստեփան Պէյ եւ Դոյօրեան էֆէնտի առաջարկեցին , նոյնպէս կ'առաջարկեմ որ Սրբազան Պատրիարքը իր վստահելի անձերէն ընտրելեաց ցուցակ մը ներկայացնելով Ընդհանուր Ժողովին , ընտրութիւնը կատարուի , կուզէ զատ զատ ըլլան Կրօնական եւ Բազարական Ժողովները , կուզէ խառն , հո՛գ չէ , եւ այնպէս Վարչական մարմին մը կազմուի ըմնայ , որպէս զի Ազգին գործերը երեսի վրայ չը մնան : Անկէ ետեւ կարգը զայու է Երեսփոխանական Ժողովոյ վերակազմութեան խնդրոյն :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Օգոսէն էֆէնտի շտկած պատմական սխալին մէկ կէտին վրայ նարկ կը համարիմ բացատրութիւն տալ : Շատ աղէկ կը յիշեմ որ Ընդհանուր Ժողովոյ մէջ առաջարկութիւն մը եղեր էր Սահմանադրութիւնը վերաքննութեան տակ ձգելու , ըստ որում անոր գործադրութիւնը շատ պարագաներու մէջ զմուարութեան հանդիպեցաւ . թէ-

և Ընդհանուր Ժողովին մերժուեցաւ այդ առաջարկութիւնը, սակայն Ընդհանուր Ժողովոյ Ասեմնայանն Բ. Դուռը ներկայացած առանձին՝ Ժողովն ալ զժողո՛ւն է ըսաւ, բայց ինքնին վերաքննուեալ ձեռնարկին իւր ձեռնհասութենէն վեր կը համարի, ըսաւ. և ասոր վրայ Բ. Դուռը միջամտութիւն ըրաւ և այն ժամանակ վերաքննութեան յանձնեց Սահմանադրութիւնը առանց զայն զարեցնելու, զիսն զի քառակուսի անիւններով չէր կրնար քաշել այն, ինչպէս Բարձրագոտի Ծուռառ Փաշա ըսաւ այն ժամանակը:

Մանուկեան Մանուկ էֆէնտին Վարչութեան գործադիր Ժողովներն ընդ փոխք ընտրելու առաջարկութիւնը պաշտպանեց. — Ուրիշ Երեսփոխաններ ալ ձայնակից եղան այս առաջարկութեան և քուէի դրուիլը ինչպէս ցին ժամագոհաւ չլլայաւ համար:

Ասեմնագիրն էֆէնտին տեսնելով որ մէկ ժամէ ի վեր վիճարանու լճին կըլլայ, և ինչոյրը կ'երկարաձգի առանց որոշում մ'ստանալու, Ս. Պատրիարքին հարցուց թէ տակաւին վիճարանութեան շարունակութիւնը պէ՞տք է թէ ոչ:

Սրբազան Պատրիարքը կէս ժամ միջոց տուաւ վիճարանութիւնը շարունակելու:

ԽՕՀԱՍՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՃ. — Սկիզբէն թերի գտնուած եմք, բայց ապօրինաւոր երբէք չատ պարսպ Աթոռներ կան, 40 Գաւառական Երեսփոխան արդէն պակաս են, թող այս պակասները ապօրինաւորութիւն չ'ստղծուի, բայց միթէ կարելի՞ է այս թերի Երեսփոխանութեան ձեռքը Սահմանադրութեան վերաքննութիւնը կատարել:

Ասապա էֆէնտի Իկիտպաշեան Նոյնպէս անբաւական կը համարի ներկայ Երեսփոխանութիւնը՝ վերաքննեալ Սահմանադրութիւնը գիտողութեան առնելու համար:

ԳՐԱՍԵՐԵԱՆ Գ. ԷՃ. — Երեսփոխանու-

թեան երկրորդ չրջանը նորոգուեցաւ, երեք տարի ալ Սահմանադրութիւնը զարգեցաւ, բայց Երեսփոխանութիւնը դեռ կը գործէ: Ըսելէ որ քիչ մ'ստան ևս կրնայ գործել:

ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Մ. ԷՃ. — Այս ինչոյրնուրուն վրայ ժամանակ անցնելը գործ մը չի տեսնել ըսել է. ըստ իս ասոնք ետքի ձգելու է իրեն երկրորդական ինչոյր, ապա թէ ոչ ներկայ Սրբազան Պատրիարքին ալ այնպիսի վիճակի մը մէջ պիտի գննէք, որ թերևս պարտաւորի ձգել փախչիլ և յայնժամ վայ և եղո՛ւկ պիտի ըլլայ Ազգին:

ԶԱՐԳՆԱՐԵԱՆ Գ. ԷՃ. — Օրինաւորութիւնը յարգել պարտեքնին է, քանի որ Երեսփոխանութեան թիւը հետզհետէ պակսելով իւր օրինաւոր ամբողջութեամբը չի կրնար ներկայանալ, պէտք է որ վերակազմուի. գործադրութեան մասին ոմանք դեռ արուսթիւններ կ'ենթադրեն. ըստ իս գրեւորութիւն մը չիկայ, բաւական է որ զորոշարդ ըլլայ, շատ շատ երկու ամսէն կարելի է զաւառական Երեսփոխաններն ընտրել:

Ս. ՊԱՍԵՐԻԱՐՔ. — Մայր եկեղեցոյ մէջ ուխտ ըրի ևս, ուխտ մը՝ որ կար արդէն սրտին մէջ, այսօր դարձեալ իմ խիզ՞ն ինձի ըսել կուտայ զայն. ևս ուխտեցի որ Սահմանադրութեան ողբոյն և սկզբանց դէմ չ'գործեմ, Նոյն օրը յայնտեղի նսեա որ Մշոյ գաշտին մէջ հարստահարեալ Ժողովրդոց առաջ, նոյն իսկ ցարաբար քրդաց առաջ ուխտեր եմ իմ խիզ՞նի մէջ Ժողովրդոց վիճակը բարսքել, այս ուխտին վրայ պէտք է նստատա մնամ, ուստի չեմ կրնար մէկ վայրկեան մ'ալ համբերել, կուզեմ որ ինձի գործակից մարմին մը տաք. ընտրութիւնը զուք ըրէք, և ինչպէս որ կուզէք այնպէս ըրէք, ևս չեմ կրնար ընտրել, այս գործը Զերն է, Միայն մէկ քան մը կայ որ պիտի ընեմ ևս, Գաւառական Մանածողով մը պիտի հաստատեմ Մայրաքաղաքին մէջ, որուն ընտրութիւնը զա-

ւառանց կողմէն պիտի ըլլայ . եւ միայն ընտրութեան եղանակը պիտի ցուցնեմ . զուտ զաւառական խնդիրները այս Մասնաժողովին պիտի դրկեմ քննութեան համար, եւ անոր տեղեկագրոյն համեմատ, պէտք եղածը պիտի կարգադրեմ իմ գործակից ժողովներու ձեռք :

Այս միջոցին ժողովրդային հանրագիր մը ներկայացաւ Սրբազան Պատրիարքին, որ առաւ կարգաց զայն . — Ընդհանուր ժողովին ղէմ բողոք մ'էր այս հանրագիրը եւ կը պահանջուէր նախ ըստ օրինի Երեսփոխանական ժողովը վերակազմել, եւ ապա նոյն վերակազմուող Երեսփոխանութեան ձեռք ընտրել կրօնական եւ Բաղաբանական ժողովները :

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Մինչեւ հիմա

եղած վիճարանութիւններէն սա եզրակացութիւնը կ'ենէ որ ներկայ Երեսփոխանութիւնը ապօրինաւոր է . ոմանք աւելի տրամաբանօրէն խօսելով հետեւցուցին թէ՛ ապօրինաւոր չէ, բայց թերի է . եւ ստուգելու թերի ըլլալուն տարակոյտ չիկայ, բայց ապօրինաւոր ըլլալը չկրնար ընդունուիլ, ըստ որում Երեսփոխանք օրինաց հակառակ զիրքի մը մէջ չեն գտնուած, քանի որ զիրենք ընտրողները յետ կոչած չեն անոնց Երեսփոխանական իրաւունքը, տեղերնին ուրիշներ ընտրելով . եւ ինչ է արդեօք Երեսփոխանական ժողովոյն կերպարանքը . ո՛չ ապաքէն զինքը ընտրողներուն ներկայացուցին է, եւ Բ. Գուսն ալ օրինաւոր ճանչցած է զայն եւ չէ զազդեցուցած, այլ իր նիստերը շարունակելու հրաման տուած է : Աւրեմ թո՛ղ հանդարտ ըլլայ ամենու սիրտը, զի հոս մենք օրինաւոր կերպով կը ներկայանանք :

Իսկ Երեսփոխանաց թուոյն գալով, ստոյգ է որ վախճանմանց, հրաժարմանց եւ բազակայութեանց պատճառաւ ամբողջութիւնը կորուսած է Երեսփոխանութիւնը եւ վերանորոգութեան պէտք ունի, սակայն այս պէտքը անբնական ստիպողական չէ, որչափ ստիպողական է այսօր Վարչութեան գործադիր պաշտօնեաններն ընտրել, որպէս զի Սրբազան

Պատրիարքին ձեռքը սուքը չը կապուի եւ անգործ չը մնայ : Այս ընտրութեան համար առաջարկութիւն եղաւ որ Ս. Պատրիարք Հայրը ցանկ մը ներկայացնէ, բայց Ս. Պատրիարք Հայրը չընդունիր այս առաջարկութիւնը Սահմանադրութեան սկզբանց հակառակ նկատելով, որուն վրայ ուխտ ըրած է եւ իր ուխտին հաւատարիմ մնալ կուզէ : Հետեւագլէս հարկ կըլլայ ուրիշ միջոցի դիմել : Ես կառավարեմ որ հրաժարեալ կան ժողովը շարունակէ իր պաշտօնը, որովհետեւ ամենայուզեալ պարագայներու մէջ մեծ խոհեմութեամբ Ազգը կառավարեց, ճառայութիւններ ըրաւ, Ազգին ընտրական իրաւունքը վերաբարձնել խօստացաւ եւ իր խոստումները կատարեց, եւ Ընդհանուր ժողովոյ կողմէն այսօր չնորհակալութեան քուէ ստացաւ :

ԻՉՈՒՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՅ. — Մարտիտան է-

Ֆէնտի կըսէ որ օրինաւորագլէս կը ներկայանանք . եւ իմ մասին չեմ ընդունիր ասիկայ, որովհետեւ իմ պայմանաժաման լրացած է, ուստի եւ օրինաւոր Երեսփոխան չեմ : Վարչութեան ժողովներուն ընտրութեան գալով, այսօր այս խնդիրը լուծելու պէտքը գրեթէ ճանչցուած է ամենէն, այս մասին կարծեաց տարբերութիւն մը չեմ տեսներ : Միայն միւս կէտին մէջն է տարբերութիւննիս զո՛ւք կուզէք ներկայ Երեսփոխանական ժողովով կատարել Սահմանադրական վերաբնդնութիւնը, եւ ընդհակառակն կուզեմ նախ Երեսփոխանութիւնը վերակազմել, եւ ետքը օրինաւոր Երեսփոխանական ժողովոյ ձեռք վերաբնդնել Սահմանադրութիւնը :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ԳԵՑ. — Ուրեմն խնդիրը

կրկուքի կը բաժնուի, Առաջին խնդիրը Վարչութեան ժողովներու ընտրութիւն . ասիկայ արդէն լուծուած է : Միւս խնդիրն է Երեսփոխանութեան վերակազմութիւնը, եւ ասիկէ կը ծագի սա խնդիրը թէ Երեսփոխանական վերակազմութիւնը Սահմանադրութեան վերաբնդնութիւնէն առաջ թէ ետքը ընել պէտք է :

Այս խնդիրը լուծելու համար կառավարիւմ որ քուէի գրութի լիննայ :

Ատենապետ Էֆէնտի տեսնելով որ Երեսփոխանաց մեծագոյն մասը Վարչական Ժողովոց ընտրութիւնն այսօր կատարելու պէտքը ձանձցած է , այս խնդիրը սրբալուստ հրատարակեց , եւ ընտրութեան եղանակին վրայօք եղած առաջարկութիւնները յիշեցնելով , հրախրեց Ժողովը որ ընտրութեան եղանակն ալ որոշէ եւ վերջ տայ այս խնդրոյն :

Այսանեան Ստեփան Պէյ՝ ընտրութեան եղանակին վրայ եղած առաջարկութիւնները մեղտովելով , վերջնական առաջարկութիւն տրուաւ , այն է՝ Կրօնական եւ Քաղաքական Ժողովները զատ զատ ընտրել , անոնց անդամներուն թիւը պակսեցունելով : Իսկ Քաղաքական Ժողովոյ ընտրելեաց ցանկին նկատմամբ առաջարկեց որ Երեսփոխանութիւնը երկու հոգիէ Ընտրողական Եանձնաժողով մը կազմելով , Սրբազան Պատրիարքին նա զորժանելի կրկնապատիկ կամ եռապատիկ թուով ընտրելեաց ցուցակ մը պատրաստելու , եւ յաւելցուց թէ՛ ընտրելեաց ցուցակը այս պարագայիս մէջ կրկին օգուտ ունի , մէկ կողմէն Սրբազան Պատրիարքը կարող կըլլայ իրեն զորժակցելու յարմար անձինքը ընտրելի առաջարկել եւ զանոնք կանխառ համոզել , միւս կողմէն Ընդհանուր Ժողովոյ ընտրութեան գործը կը դիւրանայ :

Այս առաջարկութեան համամիտ զանուեցան Երեսփոխանաց շատերը : — Վերջապէս Ժողովը ընդհանուր հաւանութեամբ որոշեց որ Կրօնական եւ Քաղաքական Ժողովները նոյնաթիւ վեց վեց անդամներէ բաղկանան , Կրօնական Ժողովոյ ընտրութեան համար ըստ Սահմանադրութեան Եկեղեցական Համագումար Ժողովը եռապատիկ ընտրելեաց ցանկ մը պատրաստէ . իսկ Քաղաքական Ժողովոյ ընտրութեան համար Ընդհանուր Ժողովոյ կողմէն 4 հոգիէ Ընտրողական Եանձնաժողով մը կազմուելով , այս Եանձնաժողովը Ս. Պատրիարքին նա մէկտեղ եռապատիկ ընտրելեաց ցու-

ցակ մը պատրաստէ եւ Երեսփոխանք ազատ ըլլան սոյն ցանկէն զուրս անձանց ալ քուէ տալու : Եւ անմիջապէս երկու ցուցակները նամակաւ Ազգային Երեսփոխանաց հաղորդուելով՝ անոնց քուէները նամակաւ անուրի , եւ որոշեալ որ մը քուէհամարը կատարուի Ս. Պատրիարքի նախապահութեամբ , ի ներկայութեան Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանին եւ քանի մը քննչաց :

Այս որոշման համեմատ յայտնի ընտրութեամբ Ընտրողական Ժողովը կազմուեցաւ նետեւեակ չորս անդամներէն՝

Կարապետ	Էֆէնտի	Իւթիւնեան
Օզգէն)	Խօնասարեան
Ալիբաբա)	Սաքատեան
Յակոբոս)	Արշակ

Նոյնպէս քուէհամարի քննիչ ընտրուեցան՝

Եկեղեցականաց զատն՝

Ներսէս	Եպիփոպոս	Վարժապետեան
Սիւլէն)	Սէֆէրեան

Եւ աշխարհականաց զատն՝

Վարդեղէս	Էֆէնտի	Միսաբեան
Ասապա)	Իկիտպաշեան

Այս միջոցիս ներկայ գտնուող Ժողովողեան մէջէն՝ Ծխական Օրագրին Խմբագիր Բարթող Սիւլէն Էֆէնտի իրրեւ պատգամուոր ժողովրդային հանրագրին ստորագրողներուն կողմէն խօսիլ սկսաւ , եւ Ընդհանուր Ժողովոյ որոշմանը դէմ բողոքեց , ըսելով թէ ներկայ Երեսփոխանութիւնը թերի եւ ապրիմաւոր վիճակի մէջ գտնուելով , իւր ընտրած Կրօնական եւ Քաղաքական Ժողովներն ալ թերի եւ ապրիմաւոր են , որով անխառնելի պիտի ըլլան Ժողովրդեան առջեւ :

Սրբազան Պատրիարք Հայրն պատասխանեց որ եթէ Ժողովրդեան կտակածն այն է որ իրեն զորժակցելու համար ընտրուած վարչական մարմինը չը քաղէր , եւս կ'ապահովցնեմ , ըսաւ , որ քանի որ Ազգային Ժողովոց նա-

խաղան ու նկոզն եմ, չեմ թողուր որ իմ քօզն անգործ ժողովականներ նստին :

Երբ շիշալ պատգամաւորը նորէն խօսք ուզելով կը ճգնէր նաստատելու որ Երեւոթօ-խանութիւնը պարտաւոր է յարգել ժողովըր-դային նեղինակութիւնը, Ատենապետ էֆէն-աին թոյլ շտուաւ խօսելու եւ շիշեցոց որ ժողովուրդը ձայն չունի Ընդհանուր Ժողովոյ մէջ, խօսք ուզելը ատենական կանոնաց նա-կատակ է :

Փամանակը ուշ ըլլալով, Երեւոթխանա-

կան ժողովոյ վերակազմութեան խնդրոյն լու-ծումը յաջորդ նստի մը ձգել որոշուեցաւ, եւ Սրբազան Պատրիարքին ու Դիւանին յանձ-նուեցաւ որ միաբան խորհրդակցութեամբ Ընդ-հանուր Ժողովոյ վերստին գումարման օրը որ-ոշեն եւ նոյն աւուր Խնդրոց կարգը պատ-րաստեն :

Ատենան գոցուեցաւ ժամը 10¹/₂ ին ,

Ատենապետ

ՍԱՐԳԻՍ ԱՂԱՔԵԿԵԱՆ

ԱՏԵՆԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐԵԿԱՆ ԴՈՐԾՈՂՈՒԹ ԵՆԷՑ

ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՔՈՒԷՀԱՄԱՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԴԱՄՈՑ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՂՈՑ

20 Գեկտեմբերի 1869 ի Պատրիարքարան

Այսօր (Դեկտեմբեր 20) Ազգային Պատրիարքարանի մէջ Ս. Պատրիարք Հօր նախագահութեամբ եւ ի ներկայութեան Ընդհանուր Ժողովոյ կողմէ կարգեալ քննչաց, Կրօնական եւ Քաղաքական Ժողովոց անդամներու ընտրութեան համար քուէարկութիւն եւ քուէհամար ըլլալով, նետեալ արդիւնքը զոչաջաւ :

Քուէից թիւն էր 62

Բացարձակ առաւելութեամբ ընտրուածներն են՝

Կրօնական Ժողովոյ համար

	Քուէ
1. Ներսէս Եպս. Խաչիւղի	52
2. Սիմօն » Աէֆէրեան	42
3. Տ. Արիտասէս ՔՏՆյ. Սամաթիոյ	32

Քաղաքական Ժողովոյ համար

	Քուէ
1. Միքայէլ Էֆ. Յակոբեան	46
2. Կարապետ » Քարակէօղեան	46
3. Գրիգոր » Օտեան	35
4. Յակոբ » Յրէնկեան	32

Հետեւաբար թէ՛ Կրօնական Ժողովոյ մընացեալ 3 անդամոց եւ թէ՛ Քաղաքական Ժողովոյ մնացեալ երկու անդամոց համար վերջապէս քուէարկութիւն եւ քուէհամար ընել

հարկ ըլլալով, որոշուեցաւ առաւելագոյն քուէ ստացողներէն կրկնապատիկ թուով ընտրելուց ցուցակները Երեսօթանոց զրկելով ինչպէս որ Կրօնական Ժողովոյն համար 3 քուէ եւ Քաղաքական Ժողովոյ համար 2 քուէ զրկեն նամակաւ յառաջիկայ շաբաթ օր, Դեկտեմբեր 27, ի Պատրիարքարան :

Յուցակ ընտրելեաց Կրօնական Ժողովոյ

	Քուէ
1. Տ. Դէորդ ՔՏՆյ. Խաչիւղի	30
2. Յովհաննէս Եպս. Աէթեան	29
3. Կարապետ Վրդ. (Պատր. Փոխանորդ)	28
4. Տ. Սահակ ՔՏՆյ. Օրթաղիւղի	24
5. Ամբրոսիոս Վրդ. Բերայի	22
6. Տ. Սուքիաս ՔՏՆյ. Մայր-Եկեղեցւոյ	18

Յուցակ ընտրելեաց Քաղաքական Ժողովոյ

	Քուէ
1. Գրիգոր Էֆ. Ներսէսեան	19
2. Ռուսինեան »	18
3. Յակոբ » Նորասունկեան	16
4. Յովհաննէս » Եղիազարեան	15

Ներկայ բնեիք

Սիմօն Եպիսկոպոս Սեմերեան
Վարդէրեա Միսաբեան
Ստապա Նկիտայլեան

Պուեարկուրիւն եւ քուէնամար մնացեալ
անդամոց Կրօնական եւ Քաղաքական
Ժողովոց 27 Գեկտեմբեր 1869
Ի Պատրիարքարանի

Այսօր (Դեկտեմբեր 27), Արքայան Պատ-
րիարք Հօր Նախապաշտօնեամբ եւ ի ներկայու-
թեան նետուեալ քննչաց, Կրօնական եւ Քա-
ղաքական Ժողովոց մնացեալ անդամներուն
համեմատական քուէարկութիւնն եւ քուէ-
համարը կատարուելով, նետուեալ արդիւնքը
գոյացաւ :

Պուէից քիւ 45

Առաւելագոյն քուէ ստացան

Կրօնական Ժողովոյ ճամար

	Քուէ
1. Կարապետ Վրզ. (Պատր. Փոխա- նորդ)	29
2. Յովհաննէս Վրզ. Սէթեան	26
3. Տ. Գէորգ Բնյ. Խապիւղի	23

Քաղաքական Ժողովոյ ճամար

Քուէ

1. Յակոբ Էֆ. Նորատունկեան	27
2. Յովհաննէս » Եղիազարեան	27

Հետեւագէտ Կրօնական եւ Քաղաքական
Ժողովոց անդամներուն ընտրութիւնը լրանա-
լով, վերոյիշեալներն ընտրեալ հրատարակուե-
ցան :

Ներկայ քննիչք

Ներսէս Եզակ. Վարժապետեան
Միմօն » Սէֆէկեան

Պոխամորդ քննիչի

Միսսսբեան Վարդէրէս Էֆենտիի
Յակօբ Անտոնեան

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ն Ի Ս Տ Լ Դ .

23 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1870

Ն Ա Ր Ա Գ Ա Հ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ Տ. ՄԿՐՏԻՉ ԱՐԲ-ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԵՐԻՄԵԱՆ

Ա Ռ Ժ Ա Մ Ե Ա Յ Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ

Ս Ա Ր Գ Ի Ս Է Ֆ Է Ն Տ Ի Ա Ղ Ա Բ Է Կ Ե Ա Ն

(Ներկայ Երեսփոխան 29)

Ատենը բացուելէ առաջ, նախագահ Սրբազան Պատրիարք Հայրը համառօտ առե- նաբանութեամբ մը Քաղաքական Ժողովոյ ընտրութեան անյաջող ելքին վրայ ցաւակցե- լով, նետեւայն յայտարարեց :

Ս. ՆՍԻԱԳԱԸ. — Երեք ամիսի մօտ է որ Պատրիարքական Գահուն վրայ նստած եմ, առկայն զեռ չի կրցայ ունենալ իմ քով խորհրդական մարմին մը՝ որով կարենայի ազգային գործերը անօրինել, որոնք նետզնետ զիջուելու վրայ են :

Ձիս նաւագետ կոչեցիք, ազգային աւելոծեալ նաւուն, եւ նաւն ինձ յանձնելէ ետեւ ամենքնից ալ փախչելով զիս միայնակ թողուցիք, կը նայիմ չորս կողմս, բայց նաւաստի մը չեմ գտնիր, եթէ դուք կը փախչիք, միթէ ես չեմ կրնար, իմ թեւերս աւելի ա-

զատ են, վարդապետ ինչո՞ւ եղեր ենք, ազատութեան համար, միայն Աւետարան քարոզելու համար. ի՞նչ հարկ կայ մեզի քաղաքական գործոց մէջ մտնել. թէպէտ եւ հրապարակաւ ուխտ մ'ըրի, բայց այն ուխտը կրնամ յետս կոչել քանի որ պարագայները այսօր արդեւք եղած են ինձ գործելու, առկայն սկզբունքս չեմ կրնար զո՞նել, պէտք է որ խորհրդով գործեմ, եւ Ձեզի նեա խորհրդակցութեամբ արդի անստոյգ պիճակին դարման մը գտնեմ :

Սրբազան Պատրիարք Հայրն յոր այն անմաքանութիւնը վերջացնելով խնդրեց Դիւանէն, որ ատենան բացուի եւ օրինաւորապէս գործի սկսուի :

Բազմականներէ ոմանք զիտեցին որ այսօր Երեսփոխանաց ներկայութեան թիւը խիստ

անբաւական ըլլալով՝ ո՛չ օրինաւոր Ատեան կրնայ բացուիլ եւ ո՛չ ալ ըլլալիք որչա՛ռ մենք կրնան օրինաւոր նամարուիլ :

ԻԹԻՒՅԵԱՆ Կ. ԵՏ . — Կուզէի գիտնայ թէ ասանկ թերի նիստ մը իրբեւ արտաքոյ կարգի պարագայի մը մէջ ի՞նչ նշանակութիւն պիտի ունենայ եւ առանց ներկայ Սահմանադրութենէն խտտորելու պիտի կրնանք օրինաւոր դործ տեսնել :

Աւտի պէտք է նախ այս կէտերն պարզութիւն եւ ազաւ, թէ որ կարելի է, գործի սկսուի :

Այս խնդրոյն վրայ բաւական երկար վիճարանութիւն մ'եղաւ . ոմանք կը պնդէին որ ներկայ երեսփոխանութիւնը իւր ամբողջութիւնը կորսն յնելէն ի վր պակասող եղած է մեծագոյն մաս կազմել եւ օրինաւորապէս գործել . թէ բնորոշ Բագարայան ժողովոյ անդամները չէ, թէ անձու իրութիւն զօրկ ըլլալուն պահուաւ կը նշածարին, այլ ապօրինաւոր երեսփոխանութիւնէ ընտրուած ըլլալուն նամար իրենց ընտրութիւնն ալ ապօրինաւոր դատելով պաշտօնէ կը քաշուին, եւ այս վիճակը պիտի տեսէ քանի որ երեսփոխանութիւնը այս դիրքին մէջ մնայ եւ օրինաւորութեան չի վերածուի . թէ այս կէտը շատնց նեղէ աչքի զարեւած է, բայց Սահմանադրութեան զազարանն աակ զրուելու ձայն չէր կլէր, իսկ նմա որովհետեւ Տէրութիւնը թող առած է Սահմանադրութիւնը գործադրել եւ Ազգին ընտրական իրաւանցը նամանաւ օրինաւոր վարչութիւն նստատակ, պէտք է օրինաւորութիւնը իւր ազրիւրէն սիտի եւ ամէն բանէ առաջ Ազգային երեսփոխանութիւնը վերահաստատուի :

Աւրիշներ ալ թէ եւ այս գիտադրութիւնները իրաւացի կը նամարէին, բայց մեծագոյն մաս չի գոյնաղուոն ասթիւ անձեանաւ կը դատէին զԺողովը որչա՛ռ մ'ընելու եւ լա-

սաջարկէին Ս. Պատրիարքին յանձնել որ լիազօր իշխանութեանը գործէ օրինաւոր վարչութիւնը վերահաստատուի եւ Ազգին գործերը բարեկարգութեան վերածելու նամար :

Ս. Պատրիարքը այս վերջին առաջարկութիւնը չընդունելով, ներկայ տագնապայից վիճակին վերջ տրուելու նամար խնդրեց որ ներկայ դանուոյ երեսփոխանաց խորհրդակցութեամբ պէտք եղածը որոշուի եւ ժամ առաջ Ազգային վարչութիւնը վերակազմուի, եւ այսպէս վերջացուց խօսքը :

Ս. ՆՍԻՍՅԱՆ . -- Մեծագոյն մասին ներկայութեան պահանջուած իմ կարծեացս զէ՛մ է, քանի որ երեսփոխանաց նրաւը գրուեր է եւ ոմանք պարտաշնորհութիւն ընելով չեն ներկայացեր, պատասխանատուութիւն անոնց վրայ է . մեք մեր պարտը կատարած ենք, ուստի ներկայ ազգային ստիպողական վիճակին մէջ պատասխանատուութիւնը իմ վրայ տանելու պատրաստ եմ, եւ կ'առաջարկեմ որ Ատեանն բացուի ներկայ երեսփոխաններով :

Ս. Պատրիարք Հօր սոյն յայտարարութեան վրայ երեսփոխանք եւս միաձայն պատասխանատուութիւն յանձն տարին Ս. Պատրիարք Հօր նեւ, եւ Ատեանն բանալու առաջարկութիւնն ընդունելոյն այս պայմանաւ որ երեսփոխանական ժողովոյ վերակազմութեան խնդրին ալ այսօր անպատճառ լուծուի, որպէս զի օրինաւորութիւնը անյապաղ հաստատուելով ներկայ անկասկած վիճակին վերջ տրուի այսու նետու :

Հետեւ ապէս Գիտնի Ատեանը բացուած հրատարակեց :

Խնդրոց կարգն էր՝

Ա .

Ապրեաց ինչ կրտսեւ աւտեմագրութեանց ընթերցում

Փաստանոցն ուչ ըլլալուն նամար գիտադրութիւններ կ'ընելու ատեմագրութիւն-

ներ կարգալու կամ չի կարգալու մասին , եւ թէ եւ Ասլանեան Ստեփան Պէլի կողմանէ առաջարկուեցաւ որ շոյն ատենագրութիւնը տպեալ հազորդոյ ին ներստիտանաց դիտողութեան , ասկայն ժողովը անընդունելի գտանց զայն , եւ թուական վիճարանութիւն ըլլալէ ետեւ , վերջապէս որոշուեցաւ յատուկ նիստի մը թողուլ ատենագրութեանց ընթերցումը :

Բ .

Խնդիր Քաղաքական Ժողովոյ հիւսմարեալ անդամոց ընտրութեան

Ս. Պատրիարքը յայտնեց որ Քաղաքական Ժողովոյ համար ընտրուած վեց անդամներէն հինգը , որք են՝

- Գրիգոր Էֆ. Օտեան
- Յակոբ » Նորասուսնեան
- Միքայէլ » Յակոբեան
- Կարապետ » Քարակէօղեան
- Յովհաննէս » Նեղիզարեան . եւ

Անմիջապէս հրատարական մատուցած են , եւ միայն վեցերորդն՝ այն է Ֆրէնկեան Յակոբ էֆէնտին հրատարած չէ , եւ թէ եւ աշխատեր է զհրատարեալս համոզելու , բայց չէ կրցեր յաջողիլ . ուստի հրաւիրեց ներստիտանական Ժողովը՝ հրատարելոց տեղ նոր ընտրութիւն ընելու :

Այս ընտրութեան մասին Ասլանեան Ստեփան Պէլը նետուեալ առաջարկութիւնն ըրաւ .

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ . — Նախընթաց նըստին մէջ Քաղաքական Ժողովոյ անդամոց թիւը 20էն 6ի իջեցնելու որոշումը թէ եւ օրինազանցութիւն էր , սակայն դիւրութեան համար այս զոհողութիւնն ի գործ գրուեցաւ , նոյնպէս ընտրութեան համար ալ եղանակ մը ցոյց տրուեցաւ , այն է ընտրողական յանձնաժողովի մը ձեւօք ետապատիկ թուով ընտ-

րելեաց ցուցակ մը պատրաստելէ ետեւ ընտրութիւնն ընել : Այս միջոցը ասկէ առաջ ալ անգամ մը ի գործ գրուեցաւ իմ առաջարկութեամբ , որուն նպատակն ուրիշ բան չէր , բայց եթէ ընտրութիւնը դիւրացնելու հրատարականներուն առաջն առնել , սակայն զրոքազգարար այս միջոցն ալ անյաջող մնաց , որուն պատճառն կարծեմ Ընտրողական Յանձնաժողովն է , որ օրինաւոր կերպով չէ վարուած այս պարագային մէջ , բանցի իւր պարտքն էր նախ ընտրելիները տեսնել , հաճութիւններն առնել եւ ապա ցուցակին մէջ անցնել , թերեւս բողոքներ ըլլան ի՛նչ այս եղանակաւ ընտրեալներն ոմանք ի՛նչ քուէ չ'առնեն պիտի գաւին , բայց զոնէ քուէ ստացողներուն ալ հրատարականին առաջը կ'առնուէր :

Հիմա ուրիշ առաջարկութիւն մ'ունիմ . եթէ կարճ ճամբով գործը լինցնել կուզենք , պէտք է յանձնել Ս. Պատրիարքին եւ Ֆրէնկեան Յակոբ էֆէնտին , որ մնացեալ անդամոց ընտրութիւնն իրենք կատարեն եւ իրենց պէտք եղած զորակից պաշտօնեալներն ինքնին ընտրեն :

Ընտրողական Յանձնաժողովոյ կողմէն յօճատարեան Օղակն եւ Իւթիւճեան Կարապետ էֆէնտիները բողոքեցին Ստեփան Պէլ Ասլանեանի ամբաստանութեան դէմ եւ «Յանձնաժողովը ըստ օրինի չէ վարուեալ» խօսքն ևս առնել ինդրեցին . մեղի ատանկ պայման մը չի գրուեցաւ , եւ մանաւանդ թէ անհար էր , ըսին , որ մեր այդ ծանր պայմանն յանձնառուները եւ ամենուրեք գրասենեակները՝ արտաւէնք հաճութիւններն առնելու համար :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ . — Ես կը յիշեմ որ նախընթաց նիստին մէջ ընտրելեաց ցուցակ չինելու առաջարկութեան օգուտներուն վրայ խօսած ատեններ ըսինք որ մէկ աղէկութիւնն ալ սա է թէ՛ Ընտրողական Յանձնաժողովը կրնայ տեսնել ընտրելիները , բանակցիլ անոնց հետ եւ հաճութիւններն ստանալէ ետեւ ընտ-

բնիկաց ցուցակը պատրաստել . կարծեմ այս կէտին վրայ ուշադրութիւն չէ եղած , եթէ խնդիրը միայն ցուցակ չինելու վրայ եղած ըլլար , միթէ մեր չէինք կրնար ընել : Այս կերպով վարուեցանք առաջին անգամ երբ Գաղաքական Ժողովոյ համար 40 ընտրելի անձանց ցուցակ մը չհետեցաւ . Ընտրողական Ծանփատողոյի մը ձեռք , որոյ ես ալ անդամակից էի : Կարելի է նախորդ նիստին մէջ այս պարագայներուն վրայ իմ բրած նկատազուիթիւններս ուշադրութիւն վրիցած են , սակայն չեմ կարծեր որ յանձնատողոյին նիստեամբ ապօրինաւոր բարձր բերնէս սպրդած ըլլայ :

Սոյն ընտրութեան մասին Գիտակ Թորոս Պէշի կողմանէ եւս նետուեալն առաջարկուեցաւ :

ԳԻՏԱԿ Թ. ՊԵՅ. — Ես կատաշարեմ որ Ս. Գաղաքաբի եւ Ֆրէնչիեան Յակոբ էֆէնտիի յանձնուր միայն ձ անդուտոյ համար ընտրելիաց ցուցակ մը պատրաստել , սա պայմանաւ որ կամեաւ ընտրելուց հաճութիւն առնելու եւ իրենց ներկայացնելիք ցուցակին վրայ ընտրութիւնը կատարուի , որով հրաժարման խնդիր ձագնելու տեղի չի մնար :

ԳՕԼՕԵԱՆ Ա. ԷՅ. — Դիտել կուտամ թէ այդ երկրորդ առաջարկութիւնն որ Գիտակ Թորոս Պէշի կողմանէ կը ներկայացուց , արդէն նախորդեաց նախնի մէջ Ս. Գաղաքաբի կողմէ չընդունուեցաւ . չեմ զիտեր թէ այժմ կրնայ ընդունուիլ :

Ս. ՆԱԵԱՊՅՕԷ. — (Պ. Լուսխանելով) Հոյ չէ , թո՛ղ այս անգամ բո՛ւ ի հրուի , եւ թէ որ ընդունուի , իմ կողմանէ գիտազուիթիւն ընելու պէտք չեմ տեսներ :

ՍՏԵ ԱՊՅԷ. — Երկու առաջարկութիւններ կան արգէն : Մէկը Առեկան Պէշին եւ մեւոր Թորոս Պէշին , երկուքին ալ նպատակը

նոյն է , այսինքն Ս. Գաղաքաբին եւ Ֆրէնչիեան Յակոբ էֆէնտիին միասնամայն յանձնել Գաղաքական Ժողովոյ մեացեալ չինոց անդուտոյ ընտրութիւնը : Երրորդ առաջարկութիւնն մ'ալ ես ունիմ :

Արբազան Հայր , երկու ժամէ ի վեր շարունակ օրինաւորութեան եւ ապօրինաւորութեան խնդիրներով զբաղեցանք եւ ժամանակ անցուցնք առանց որոշում մ'ընելու : Գլխաւորապէս Երեսօրհանական մարմնոյն ապօրինաւորութեան զէմ բողոքներ կ'ըլլան , այն մարմնոյն զէմ որ Չեր Արբազութիւնն ընտրած է արգէն , Չե՛ղ որ ժողովրդեան առաւարակ սիրելին էք : Մինչդեռ Ազգին սուներ կրակ ինրած է , կայրի , մեք օրինաւորութեան պահանջներով կը յուզինք եւ անդարման կ'ազատենք : Պէտք է միայնակ Չեր Արբազութեան թողուլ ընտրութեան գործը , ամենքս ալ Չեր Արբազութեան վրայ զատահութիւն ունինք եւ Չեր բնորածը մեր բնորածը կը համարինք :

Ս Գաղաքաբի Հայն այս վերջին առաջարկութեան անհամաժող , ինք ալ իր կողմէ ուրիշ առաջարկութիւն մ'աւելցուց , իրրեւ միջին ճանապարհ խնդրեց որ Ֆրէնչիեան Յակոբ էֆէնտիին հետ մէկ ուրիշ մ'ալ աւելցնէ ժողովը , որպէս զի միասնութեամբ ընտրելուց ցանկ մը պատրաստեն :

Արբազաւս բուսական վիճարանութիւններ ըլլալէ ետեւ , լայր առաջարկութիւնները քուէի դրուելով , Ժողովը Ասեկապետ էֆէնտիի առաջարկութիւնը ընդհանուր հուանութեամբ ընդունեց եւ արդեց իր ընտրողական իրատունքն ամենայն զատահութեամբ յանձնել Ս. Գաղաքաբին որպէս զի իր ուզած անձանց հետ խորհրդակցելով , հրաժարելով չինոց ժողովականաց տեղ ուրիշ արժանաւոր անձներ գտնել , եւ տեսնոց անունները Երեսօրհանութեան եւ Բ. Դրան ձեռնուցանելով , ամսականաց Գաղաքայան Ժողով մը կազմէ մինչեւ ի վերանորոգանութիւն վերաբնեւոյ Ասանանարկութեան :

Գ.

**ԻճԻՐ փերակազմութեան Երեսփոխանական
Ընդհանուր ժողովոյ**

Աւանեան Ստեփան Պէյ բնօրինական-
կան ժողովոյն արդի վիճակին վրայ համառու
տեսութիւն մ'ընելով, բաւ :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ — Սկիզբէն ի վեր
Գաւառական Երեսփոխանաց ընտրութեան
ես Ֆեաշուհն եւ Պոլսոյ 100 Երեսփոխանաց
թիւն ալ որ ըստ օրէ պակսելուն պատճառաւ
Երեսփոխանութիւնն իր Ֆեաշուհ ամենափոքր
մասովը այսօր գործելու անկարող վիճակի
մէջ կը գտնուի, այնպէս որ երկու Կաթողի-
կոսական Աթոռոց խնդիրը չի պիտի կրնայ
լուծել ըստ օրինի :

Ուստի կառաջարկեմ որ նախ Երեսփո-
խանութիւնն ամբողջացնելու վճիռը արուի,
եւ ապա կազմութեան եզանակին վրայօք
երկրորդ առաջարկութիւն մը պիտի ընեն,
եթէ առաջինն քուէի դրուի եւ ընդունուի :

Բազմակնաններէն շատերն զիտելով որ
Երեսփոխանական մարմնոյն վերակազմութեան
կարէ ուրութիւնը արդէն բոլոր Երեսփոխան-
ներէն ճանչցուած է, հարկ չտեսան քուէի
գնել առաջին առաջարկութիւնը :

ԻՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՃ. — Ես այնպէս կը
կարծեմ թէ պէտք է քուէի գնել այդ առա-
ջարկութիւնը, ըստ որում թերեւս գտնուին
այնպիսի ժողովակնաններ որ չեն կրնար փա-
տարանել, թէեւ համախա չի գտնուին այդ
առաջարկութեան, բայց թէ որ քուէարկու-
թիւն տեղի ունենայ, կրնան ձեռքով փա-
տարանել :

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՃ. — Դիտել կուտամ
թէ եթէ վերակազմութեան միջոցին այնպիսի
խնդիր մը ծագի զոր Ընդհանուր ժողովոյն
ներկայացնել հարկ ըլլայ, Ա. Պատրիարք Հայ-

րեն ո՞ր Ընդհանուր ժողովին պիտի դիմէ :
Պէտք է այժմէն որոշել այս կէտը :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ — Մարկոսեան է-
ֆէնտիի այդ տարակոյտն ցրելու համար կը
յայտնեմ թէ ամեն նոր ընտրութեան ժամա-
նակ հինը կը դադրի թէեւ, բայց պարտաւոր-
եալ է իր պաշտօնն շարունակել մինչեւ որ
իւր յաջորդը գայ եւ գործի սկսի :

Ժողովն միաձայն հասնութեամբ ընդու-
նելով Ստեփան Պէյ Այալանեանի առաջին ա-
ռաջարկութիւնը, որոշեց անմիջապէս Երես-
փոխանական վերակազմութեան ձեւնադրել եւ
ընտրական գործողութիւններն սկսել :

Կարգն եկաւ Աւանեան Ստեփան Պէյի
երկրորդ առաջարկութեան որ կը վերաբերէր
կազմութեան եզանակին, — Այս մասին ա-
ռաջարկութեան տէրն նետուեալ բողոքարու-
թիւններն տուաւ :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՑ — Եթէ Սահմանա-
դրութեան տրամադրած եզանակին նետուելով
ուղղակի գաւառներուն յանձնուի իրենց երես-
փոխանին ընտրութիւնը կատարել, այժմէն
կը յայտնեմ թէ այս կերպով Գաւառական Ե-
րեսփոխանաց ընտրութիւնը պիտի ծանրանայ
եւ շատ ժամանակի պիտի կարտուի : Եւ ըստ
որում այս անգամի համար ընտրուելը Գա-
ւառական Երեսփոխանաց պաշտօնը արժանա-
նակեայ է, եւ առ առաւելն վեց ամիս միայն
կրնայ տեւել, մինչեւ վերաքննուող Սահմա-
նադրութեան վերահաստատութիւնը, ուստի
թէ ժամանակի կորուստ չընելու եւ թէ ընտ-
րական շփոթարութեանց առաջին ասնելու
համար կառաջարկեմ որ գործադիր յանձնա-
ժողովոյ մը ձեռք Պոլսոյ Երեսփոխանաց պա-
կաններուն ընտրութիւնը կատարուելէ ետեւ
միանգամայն իւրաքանչիւր գաւառի Երեսփո-
խանը Պոլիս գտնուող նոյն գաւառացի ազ-
գայնոց ընտրել տայ :

ԳՕԼՕԻՆԱՆ Ա. ԷԾ. — Գաւառներ կան՝ որոնցմէ շատ մարդ կը գանձուի հոս, իսկ յազմամտայ գաւառներ ալ կան՝ որոնցմէ խիստ քիչ մարդ կը գանձուի հոս. ուստի եւ կառաջարկեմ որ Գաւառական Երեսփոխանները ամէնը մէկէն հոս գանձուող ընդհանուր գաւառացւոց ձեռք ընտրուին :

Զարգարեան Գէորգ եւ Իւթիւճեան Կարապետ Էֆէնտիններ այս երկու կերպն ալ չընդունելով, յայտնեցին թէ՛ ըստ որում շատ գաւառներ քիչ շատ կազմակերպեալ Ընդհանուր Ժողովներ եւ Թագական Սորհուրդներ ունին, չունեցողներն ալ կրնան առժամայն Ընդհանուր Ժողով կազմել եւ քիչ միջոցի մէջ իրենց Երեսփոխաններն ցոյց տալ : Հետեւաբար առաջարկեցին հրահանգ մը զրկել բոլոր Առաջնորդաց, որ անմիջապէս Ընդհանուր Ժողով գումարելով, Կ. Պոլիս գանձուող իրենց հայրենակիցներէն կամ դրակն Երեսփոխաններն ընտրեն եւ անոնց անունը անյապաց ծանուցանեն ի Պատրիարքարան :

Արանեան Ստեփան Պէշ իր առաջարկութեան մասին վերապէս խօսք առաւ եւ պաշտպանեց զայն իբրև ամենէն աւելի զործնական եւ դիւրամտաշէլի միջոց մը :

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ — Պէտք կզգամ դիտել տայ թէ Գաւառական Երեսփոխանաց ընտրութիւնը թէ՛ հոս եւ թէ՛ գուրտերն ըլլան, երկու կերպին մէջ ալ զգուարութեանց պատճառն է Երեսփոխանաց իւրոյն առաւելութիւնը, այս թիւն որչափ նուազի այնքան կը դիւրանայ թէ՛ ընտրութիւնը եւ թէ՛ Ընդհանուր Ժողովոյ պաշտանը : Եւ ինչ է՝ Երեսփոխանական Ժողովոյ վերակազմութեան շուն նպատակը, ո՛չ ապաքէն վերաքննեալ Սահմանադրութիւնը քննել եւ հաստատել է. ասանկ մեծ զործի մը համար շատ մարդ պէտք է, ալ հրմտութիւն ու հանձար ունեցող պէտք է, սակայն զմիտզգործար մեր Ազգին մէջ խիստ առկաւաթիւ են հանձարաւոր եւ հմուտ անձինք :

140 Երեսփոխան գանձելը խիստ զժուարին է եւ այսքան բազմութիւնը զործ չի կրնար տեսնել : Աւտօ եւ կառաջարկեմ որ ընդհանուր Երեսփոխանաց թիւն չափաւորի, 50 ի իշնէ, որոց 10ը Եկեղեցական, 20 Պոպնցի եւ 20 գաւառացի ըլլայ, եւ իթէ այս առաջարկութիւնս ընդունուի, իմ վրայ կանուսմ անմիջապէս 20 Գաւառային Երեսփոխանաց ընտրութիւնը շուտով եւ դիւրութեամբ կատարել տայ :

Ժողովն Ս. Պատրիարքի այս առաջարկութիւնը թէ եւ իրաւացի, բայց արդի պարագայից մէջ ընդունուիլը զանազան մեկութեանց տալի՞ ըլլալիքը նկատելով եւ զայն աղաղակաբար համար գրաւոր կերպով պատրաստել եւ ներկայացնելը պաշտոն համարելով, առայժմ Սահմանադրութեան տրամադրած թուով Գաւառային Երեսփոխաններն ընտրելու զործը Ս. Պատրիարքին յանձնել ՈՐՈՇԵՑ :

Նոյնպէս Պոլսոյ Երեսփոխանաց թիւը ամբողջացնելու համար պէտք եղած ընտրութիւնները ըստ Սահմանադրութեան կատարելու պաշտոնը յատուկ զործադիր յանձնաժողովի մը յանձնուիլը արժան զատուելով, այն յանձնաժողովին ընտրութիւնն ալ Ս. Պատրիարքին յանձնել որոշուեցաւ, եւ այսպէս վերջացաւ Երեսփոխանական Ժողովին վերակազմութեան խնդիրը :

Դ.

ՆՈՂԻՐ ԱՂՐՈՒՄԱՐԱՅ ԱՅՐՈՂԻԿՈՒՄԵՐԵԱՆ

Մինչդեռ Ժողովը իր այսօրուան պաշտոնը աւարտած համարելով, Ասեանը զոգելու վրայ էր, Ս. Պատրիարքը Աղթմաւրայ Կաթողիկոսութեան խնդրոյն վրայ խօսք առաւ :

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ — Աղթմաւրայ Կաթողիկոսութեան խնդրոյն վրայ պէտք կը տեսնեմ վարչական մը Ձեռք ու շարքութիւնն հրաւիրել : Պէտք է դիտեալ թէ՛ այս օրերս ստիպու-

ղական գրերը եկած են յիշեալ վիճակայնոց կողմէն Տ. Խաչատուր Եպիսկոպոսին համար եւ անհամբեր պատասխանի կոպտան։ Այս խնդիրը որ աւուր կենսալից կերպարանք մ'առանալու վրայ է . մէկ կողմէն Եկեղեցական Համալուր մար Ժողովոյ վճիւր կայ, զոր Երեսփոխանական Ժողովոյ ալ հաստատեր ու վաւերացուցեր է, միւս կողմէն Տ. Խաչատուր Եպիսկոպոսն, որ նոյն վճառն ենթակայ կը գտնուի, եւ որ երկար ատենէ ի վեր Պոլիս եկած է, կը դանդաղի թէ Տրեզորական Ս. Ժողովոյ հակառակ՝ ասանց իւր ներկայութեան տրուեր է նոյն վճիւր, եւ որովհետեւ ինչ ներկայ է այժմ, կը խնդրէ որ նորէն դատուի մասնաժողովոյ մը առջեւ, եւ իր փաստերն ալ քննուին :

Ս. Պատրիարքն այս կերպով Տ. Խաչատուր Եպիսկոպոսի յուսահատական վիճակը նկարագրելէ ետեւ, առաջարկեց Ժողովին որ այս խնդիրը նկատողութեան առնուելով խոհական եւ միջին ճանգով անօրէնութիւն մ'ըլլայ անմիջապէս :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Տէր Խաչատուր Եպիսկոպոսի զէմ վճիւր տուողն Երեսփոխանական Ժողովը չէ՛, այլ Եկեղեցական Համալուր մար Ժողովն է որ անոր գործերը քննի եւ վճիւր տուեր է։ Ուստի եթէ յիշեալ Եպիսկոպոսին բողոքը նկատողութեան առնելու պէտք կայ, այդ գործը Եկեղեցական Համալուր մար Ժողովին կը վերաբրի, անոր պարտքն է պէտք եղածը անօրինիկ եւ իւր որոշումը յայտարարել Երեսփոխանական Ժողովին։

Երեսփոխանաց մեծագոյն մասը ձայնակից եղաւ Առանձնան Ստեփան Պէշի սոյն դիտողութեան :

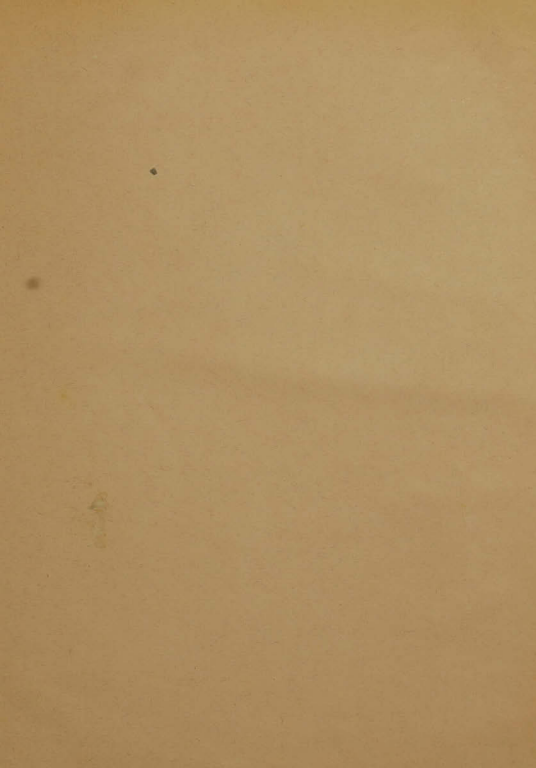
ԻՌԹԻՂՆԱՆ Կ. ԷՏ. — Որովհետեւ Տ. Խաչատուր Կաթողիկոսի զէմ տրուած այն վճիւրը Եկեղեցական կանոնաց համաձայն տրուած չլլալը ապրկուելով բողոքոյ նիւթ եղած է, որովհետեւ նոյն իսկ վճառներն ստորագրող Եկեղեցական Հայրերէն բաղնիք եղան որ ասանց մանրամասն քննութեան ու աճապարանօք տրուած է, որովհետեւ նախորդ Պատրիարքի օրով տրուած է նոյն վճիւրն, եւ ներկայ Ս. Պատրիարքն ո՛չ այն վճառն մասնակցած է եւ ո՛չ ալ ստորագրած է, եւ ըստ որում մեք ալ մեր Եկեղեցական Հայրերն ու Պատրիարքն՝ ըրր անտրոպական չենք ճանչնար, ուստի Ս. Հայր իւր կրնայ իւր նախորդին օրով եւ անոր նախադասութեամբ եղած վճիւր մը վերաքննութեան առնուլ, եւ եթէ Եկեղեցական կանոնաց հակառակ գտնէ, կը պարտաւորի խնդիրը վերստին Եկեղեցական Ժողովով որոշել եւ տեղեկագրել առ Ազգային Ընդհանուր Ժողովն :

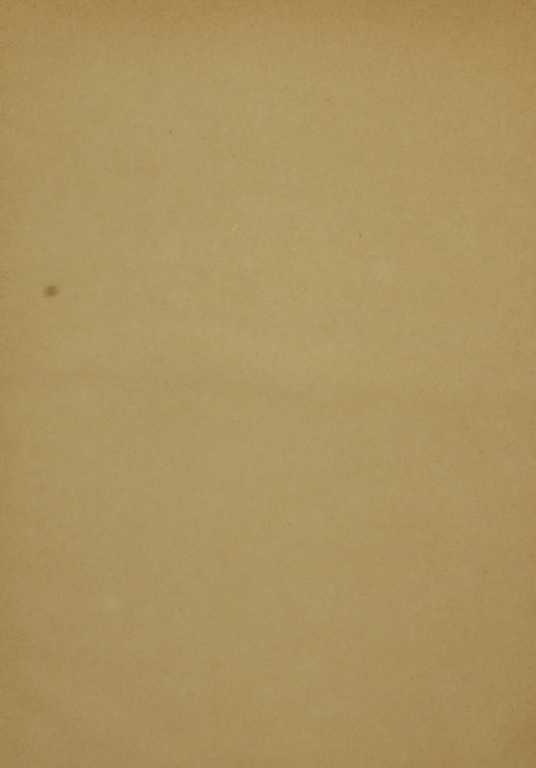
ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՊԵՏ — Պէտք կզգամ քիչ մ'առաջ ըստմենբաւ վրայ սա եւս յաւելուլ թէ՛ եթէ երբէք Եկեղեցական Համալուր մար Ժողովն իւր նախորդ վճիւրն սխալ ճանչնալով ետ առնէ, այն ատեն իւր պարտքն է աւելի բարձր ատենի մը՝ այն է Ընդհանրական Կաթողիկոսին զիմուլ, եւ այս պարագայ մ'է խնդրոյն լուծումը աւելի զիւրացնելու :

Այս առաջարկութեանց վրայ, Ընդհանուր Ժողովը յիշեալ Կաթողիկոսական խնդիրը Ս. Պատրիարք Հօր եւ Եկեղեցական Համալուր մար Ժողովին անօրէնութեան յանձնել ԿՐՈՅԵՑ :

Ատենանը վերջացաւ ժամ 10ին :

Ատենապետ
ՍՍԳԻՍ ԱՂԱՐԵԿԵԱՆ

«Ազգային գրադարան»

NL0241710

